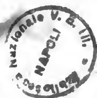
lib. 2 fol. 102
lib. 3 fol. 270
lib. 4 fol. 368
lib. 5 fol. 459
lib. 6 fol. 520
lib. 7 fol. 525

s capti
tabitu
opş
uod

atem:
ercili
eorui
ent ei
diun

ERVM.

TRACTATVS
DE APPELLATIONIBVS,
Libri octo.

IN QVIBVS, QVAE EX IVRE CIVILI, & Pontificio, ad Praxim maximè Gallicanam, Germanam, & Romanam, pertinere videbantur, obseruata sunt,

AVCTORE,
D. PETRO GREGORIO TOLOZANO.
I. V. D. & Professore Gallico, Iurisconsulto & Practico & Theorico eminentissimo.

Varia doctrina rerum vberes.

CVM INDICE DVPLICI CAPITVM ET RERVM.

VENETIIS, MDC.

Apud Hæredes Ioan. Antonij Bertani.

INDEX CAPITVM LIBRORVM OCTO.

DE APPELLATIONIBVS.

In quo prior numerus, numerum capitis, posterior autem pagellæ denotat. De appellationibus.

LIBER PRIMVS.

De appellationibus Liber II. de quibus & inquibus admittatur appellatio.

19 De

De appellationibus Liber III. à quibus poſſit iudicibus prouocari.

De appellationibus Liber IIII. ad quos appellandum ſit, & explicatur,

§. ſi quis in appellatione, l. 1. de appellationibus in ff.

De appellationibus Liber V. De his qui appellare possunt.

De appellationibus Liber VI. de actionibus appellationis.

14 De

De appellationibus Liber VII. De attentatis & innouatis.

De appellationibus Liber VIII. De his qui tractari coram Iudice, ad quem appellatum est, & de eius partibus.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM NOTABILIVM

Tituli de appellationibus, cuius primus numerus significat librum, Secundus caput, Tertius verò summariorum numerum, qui ad marginem rectè est assignatus.

A

Ad popu-

Ad ex-

A transa-

LIBER SECVNDVS.

A

Appellatio

Appellatio

LIBER

LIBER TERTIVS.

A

Appellare

LIBER QVARTVS.

A

contra

a legato

LIBER QVINTVS.

A

appel-

appellandi

LIBER SEXTVS.

A

appella-

apostoli

appellationis

LIBER SEPTIMVS.

A

LIBER OCTAVVS.

A

 Iudicem

Cordis

Concilium

Decemui-

Episcopus

Excedit

Ecclesia

Friuolum

Grauamine

Iudex

Inhibitio

Mache-

M

Procurator

Relatio

Reuisio

Secures

Tempus

V

Reliqua notabilia tituli de appellationibus habebis in summariorum numeris cuiusuis capitis.

FINIS.

TRACTATVS DE APPELLATIONIBVS, SCRIPTIS A PETRO GREGORIO TOLOSANO V.I.D. celeberrimo,

LIBER PRIMVS.

CAP. I.

De distinctione in genere dicendorum.

SVMMARIA

1 *Iudiciorum tractatus, in res, personas, & actiones diuiditur.*
2 *Causa iudicium, iustitia quid?*
3 *Personæ iudiciorum quæ, & ante, & post litis cõtestationem.*
4 *Personæ iudiciorum tres præcipuæ aliæ accessoriæ.*
5 *De quibus futura sit disputatio in præsentibus libris de appellationibus.*

TRACTATVS † Iudiciorum considerationem requirit rerum, personarum, & actionum: quia omne ius quo vtimur uel ad res, vel ad personas, vel ad actiones, seu actus pertinet. l. 1. de statut. homini. ff. 1

2 Iudiciorum † res sunt, ea omnia de quibus controuertitur & litigat. Nomine generali appellatur causa id omne quod in iudicium deducitur. Causa à casu, quo id accidit dicitur: nēpe materia & origo negotii, nondum discussioni, examine patefactæ quæ dum proponitur causa est: dum discutitur iudicium: dum finitur iustitia. Et iudicium dictum quasi iurisdictio, iustitia quasi iuris status ut in ca. forus, de uerb. & rer. signif. Ista causa & materia, uel criminum, uel ciuilium seu pecuniarū est: Criminū publicorum, priuatorum, ordinariorum, extraordinariorum, pecuniariæ & ciuiles causæ reliquæ: contractuum & ultimarum uoluntatum, & aliæ controuersiæ in quibus de delictis nō contenditur: uel ubi de criminibus ciuiliter agitur ad pecuniarum æstimationem.

3 Personæ † iudiciorum tres pręcipuæ, actor, Iudex reus. l. inter litigantes. & l. Iulianus, de iud. ff. reliquę sunt illis accessoriæ. Quemadmodū accedūt iudicibus, assessores, cōsiliarii, uiatores, lictores, delegati, amanuēses, & similes aliæ. Ita actori & reo accedūt aduocati, pcuratores, syndici, fideiussores, auctores

4 seu uenditores, testes & aliæ quædam personæ.

Actus † seu actiones iudiciorum rursum quædam ante litis contestationem, quædam postea usque ad sententiam, & quædam sequuntur sententiam.

Pręcedunt litis contestationem, uocatio in ius, editio actionis, exceptiones fori, recusationes, dilationes, cautiones seu satisdationes, litis contestatio.

Post liti contestationem iuramentum calumniæ, probationes, relationes, cognitio, sententiæ formatio, & pronunciatio.

Post

Post sententiam sequitur appellatio, res iudicata iudicati actio, exceptio rei iudicatæ, executio, missio in possessionem bonorum, pignora iudicialia, vēditio eorum, sumptuum & expensarum litis repetitio, exceptio quod quisq; iuris in aliū statuerit, hoc eodem ipse vtatur, litis retractatio, supplicatio..

Nos tantum † de ea parte iudiciorum hic propo- 5
suimus dicere, quæ de appellationibus est, & de his quæ inter explicandum occurrunt affinia, & distinguenda ab illis. Atque totam hanc tractationem in octo partiemur libros.

In primo libro agetur, Deo iuuante, de nominis appellationis acceptione, definitione eius substātiali, & quomodo de relatione & recusatione in ea agatur, dehinc de vsu frequenti & necessario appellationis, de remediis, extraordinariis, supplicatione, querela, restitutione contra sententiā, reuisione, aliisq; de causis introductæ appellationis, & de diuisione eiusdem.

In secundo libro, de quibus appellatio recipiatur, agetur.

In tertio dicemus, a quib. iudicib. possit ꝓuocari

In quarto, ad quos prouocandum sit.

In quinto, qui possint appellare.

In sexto, de actionibus appellationis.

In septimo, de attentatis & innouatis.

In octauo, de his, quæ tractari possunt corā Iudice, ad quem appellatum est, & de eius partib.

CAP. II.

De nomine appellationis.

SVMMARIA.

1 *Appellatio quid in genere.*

2 *Quid sit appellare, sollicitare uirgines & quid laudare.*

3 *Appellare, dictare iudicium quid?*

4 *Appellare pro inuocare, postulare auxilium.*

5 *Appellatio nō semper in dicii certandi causa, sed etiā auxilii implorandi.*

6 *Prouocare appellare idemq; tentare*

1 AGAMVS †itaque primū de nomine appellationis, prout cōuenit plurib. significationibus, Appellare in sua propria & absoluta significatione significat uocare, inuocare, nominare.

Et quemadmodum vocatio, nominatio & appellatio de pluribus dicitur nominatis, vocatis, inuocatisque: sic & appellare & appellatio, iuxta materiam cui adiicitur, contrahitur, ut generaliter intelligentia verborum ex causis dicendi est accipienda. in c. intelligentia, de verb. signific. in decretalib.

2 Ita† appellare virginem & matronam, est blanda oratione, nempe nominando suauiter, eius pudicitiam attentare. l. item apud Labonem, 15 §. appellare, de iniur. ff. Paulus vocat & appellatores & interpellatores, & sollicitatores nuptiarum & matrimoniorum, in l. 1. de extraord. crim. lib. 47. ff. tit. 11.

3 Et† Noricus Marcellus notat, appellare esse familiariter respondere ex Lucilij libr. 27. Cum mei, inquit, me adeunt seruuli, non dominam ego appellē meam. Item laudare prisca lingua est nominare, nominatimq; appellare, & laudatus, cuius nomen memoria dignum est, & illaudatus, cuius nomen tacendum est, ut ait Macrob. li. 5. Saturnal. c. 7. Et Gellius li. 2. c. 6. Et auctorē laudare, est eū, qui teneri debeat de euictione, nominare, & eum vocare, ut se iudicio si-

cio sistat, denunciando iudicium, ut in leg. auctore laudato. 7. de euiction. C. lib. 8. tit. 45. Idem & appellare Iurisconsultis, quod Græcis δικηλαγχανειν, iudiciũ dictare, vel etiam citra iudicium interpellare. vt ait Budæus ad leg. Herennius. de euict. ff. in annotationib. priorib. ad Pandectas. Sic apud Columellam li. 1. de re rustica Alphius fœnerator uerè dicebat, noĩa optima non appellãdo, mala fieri.

Est † & appellare inuocare, uel nominatim ad auxiliũ, contra id quod malè nobis inferri vr̃, aliquẽ vt superiorem, & qui potestatem habeat emendandi vel defendendi uocare. Inde appellatio, ἔκκλησις πρός τινα, φώνησις, imploratio superioris. Plutarch. in Publicolæ uita ἐκαλεῖτο τὸν βροῦτον. Et apud eundem, νόμος δὸν δήμου ἀπὸ τῶν ὑπάτων τῷ φεύγοντι δίκην ἐπικαλεῖσθαι διδοὺς, id est, lex permittens reo prouocationem a consulibus ad populum. 4

In ea significatione appellatio ĩ titulis de appellationibus usurpatur, & apud Græcos in Basilicis, ecloga 9. ti. 1. & in actis Apost. c. 25. ver. 11. Paul. ait, Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη: Καίσαρα ἐπικέκλησαι ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ. id est. Cæsarem appello: tunc Festus cũ consilio locutus respondit. Cæsarẽ appellasti, ad Cæsarẽ ibis.

Cæterum † obseruandum est, non omnem appellationem fuisse interpositam iudicii certandi æquo iure causa, sed interdũ auxilii & intercessionis gratia, ut apud Ciceronem pro Quintio, videtur ne inquit, intercessisse appellatio tribunorum, nõ more, sed auxilii cã? Appellabãtur namq; tribuni plebis, more & instituto & exemplo, cum eorũ intercessio postulabatur, si quid inique a Pretore, uerbi gratia, 5

decerneretur. At cum non ex more, sed auxilii cã appellabantur, id nõ fiebat more seruato in causis. Quia q. ita appellabat, de causa cognosci nolebat, & se æquo iudicio certare non posse clamabat. Ita Cicero in Vatinium ei obijcit, quod appellauerit tribunos, ne causam diceret. Et Asconius Pædianus in Orationem Ciceronis contra Antonium & L. Catilinã, Antonium dicit appellasse tribunos, ne causam diceret, iurassetque, se iõ eiurasse, quod æquo iure uti non posset. Et hoc etiam annotauit Adrianus Turnebus lib. 18. aduersariorum c. 22.

6 Prouocatio† quoque Græcis πρόκλησις, pro appellatione accipitur, quamuis in bonam & malam partem usui esse possit, pro eo, quod est tentare ad pugnam, ut ait Valla lib. 5. Elegantiarum, c. 14. Eritq; prouocatio inuocatio etiã superioris, & idẽ quod appellatio. In hac etiam significatione usus est Liuius li. 2. dum meminit de lege lata a Valerio Publicola, de prouocatione ad populũ, aduersus Magistratus, & in 3. dum agit de lege tribunitia.

Lex etiam duodecim tabularum prima in ordine apud Ciceronem lib. 3. de legibus de ea in hæc uerba mentionem facit. Iusta imperia sunto: hisq; ciues modeste & sine recusatione parento: Magistratus nec obedientem & noxium, ciuem, mulcta, vinculis, verberibusque coercento: in par maiorũ potestas, populusque prohibessit, ad quem prouocatio esto. Vtitur & appellatione iurisconsultus nomine prouocationis sæpe, ut in leg. 1. §. fi. ad Senatusconf. Turpill. lib. 48. ff. tit. 16. & l. 2. §. fi. de pœnis eod. lib. 48. tit. 19. & in leg. non tantum. 6. hoc titulo. de appellationib. ff. Et hæc de nomine.

De

CAP. III.

De substantiali finitione appellationis iudicialis.

SVMMARIA.

1 *Appellationis iudicialis finitio substantialis.*
2 *Appellatio ad superiorem, non ad parem vel inferiorem. Ibi ratio.*
3 *Et hic superior proximè immediatus esse debet.*
4 *Tamen non est de substantia, vt gradatim fiat ad superiorem.*
5 *Et quod fiat ad superiorem est de substãtia immutabili, & quod non fiat ab officiali ad Episcopum.*
6 *Quanquam Episcopo possit supplicari contra sententiam sui officialis.*
7 *Explicatione cap. à collatione. 9. de appellat. in 6.*
8 *A principe, nec sũmo Pontifice, non prouocatur, qa illis nullus superior.*
Et conciliantur, quæ ex historia Romanorũ uidentur repugnantia.
9 *Appellatũ tũ à Rege somnolente, & male consulto, ad uigilantẽ, & bene cõsultũ. Exẽpla ibi, & causa.*
10 *A iudicio regno, & magistratuũ maiorũ interdũ prouocatũ esse ad tribunal magnũ Dei docetur exẽplis*
11 *Sententia supplici à Principe irato lata, suspendẽda, & de ratione legis, quæ id iubet.*
12 *Appellatio ad emendandam iniustitiam inferiorem secundum intentionem legis permissa.*

SVbstãtialis † porro finitio appellationis, de qua tracturi sumus diuersis modis ab interpretibus conflatur, verum ne immoremur in illis referendis afferemus, quæ posuimus ante li. 50. Syntag. iuris vniuers. c. 2. nu. 3. 1

Appellatio est inuocatio auxilii superioris iudici

seu potestatis, ad emendanda facta per inferiorem.

Inuocatio pro genere est, quia non omnis inuocatio appellatio nostra est, sed ea, quæ ad iudicialē potestatem dirigitur.

2 Pro substantia † est, vt ad superiorem fiat appellatio, non ad parem, aut minorem eo, à quo appellatur c. anteriorum. 2. q. 6. c. 4. §. illo uidelicet, nouell. 23. de appellat. & intra quæ tempora debeat appellari, Nō oportet, inquit Iust. appellationes ad cōpares referri iudices. sed a minori iudicio ad maius ascēdere tribunal. Ratio quia par in parē non habet imperiū l. illa à quo. §. tempestatiuū. ad S. C. Trebellian. ff. l. nā Magistratus, de receptis arbitris. ff. Et inferior non pōt legē, & factū superioris emendare. c. cum inferior. 16. de maior. & obedien. li. 1. ti. 3. cap. inferior. sedes, 21. distinct. Notat tñ Panormit. ad c. exposui nobis. n. 5. de dilation. quod consuetudine potest induci, vt appelletur ad parem. Quod videtē contra gl. ad ca. 2. de consuetud. in 6. quia in quantum dicit de pari, non videtur vera, quia tunc consuetudo facit eum maiorem. Et sicut consuetudo potest dare iurisdictionē priuato in alios priuatos. c. cum contingat cū ibi notat. de for. compet. sic pōt dare pari in parem, faciendo eum maiorem.

3 Superior † quia appellatur immediatè proximus esse debet gradu ī iurisdictione eius, à quo appellatur, nam omisso medio iure communi, in ciuilibus maximè caulis, appellatio non fit a superiorem immediatè l. 1. §. si qs in appell. de app. ff. sic si à delegato Episcopi appellādum sit, ad ipsum episcopū appellandum, non ad Archiepiscopum, omisso Episcopo medio. c. dilecti. 66. i. 3. in incipiente, de appellat.

pella.li.2.decretal.tit.28.Et si appellandũ sit ab Episcopo, fiat appellatio ad Archiepiscopum, non ad alium, nisi ex cõsuetudine vel priuilegio, ad alium sit prouocandũ.c.Romana.§.debet, de appel. in 6.

4 Hęc† tñ circũstãtia, ꝙ appellari dẽat gradatim ad ꝓximũ immediatè superiorẽ nõ est substãtialis appellationi, iõ põt ꝑ cõsuetudinẽ fieri, ut appelleť ad superiorẽ omisso medio, ut notat glo. ad c.2.ad ver.officiali, in fi. de consuet in.6. Et sic ẽt in Gallia appellatur à tribunalib. inferiorib. ad Senatum in causis criminalib. omisso medio, si agatur de pœna corporali infligenda, aut de tortura inferenda.

5 Quod† autem appellatio debeat fieri ad superiorem, hoc est de substantia, & fieri ideo non potest, cõsuetudine, vt ab officiali, q. iudex ordinarius est Episcopi, appelletur ad eius Episcopum, quia Episcopi, & officialis vnum est forum, & unum auditorium: & appellatio ab aliquo ad illum ipsum nõ admittitur.c.2.de consuetud.in 6.li.1.ti.4.& ibi not. gloss.c.3.de appellat.eod.in 6.li.2.ti.15.quia cõtra substantialia actus pacta, & consuetudo non ualẽt, eò, quod sublatis substantialibus, actus non possit talis, dici qualis cũ substãtialibus, & degenerat in aliam speciem.l.cum precario.de precario.ff.l.vbi ita donatur, de donat. caus.mortis.ff. Potest tñ ab ipso delegato Episcopi appellari ad ipsum delegãtem Episcopum.ut ait Ioan.Andr.post Archidiaconum in addit gl.c.2.de cõsuetud.in 6.ad uerbũ auditorũ. Quemadmodum si recusatio fiat officialis Episcopi, Episcopus de causa recusationis cognoscere potest: eò quod, & causa recusationis possit per pares etiam decidi, & per arbitros.in c.si cõtra

unum

beret. Quia hoc est ualde notabile, qđ scribit glossa, ad d.c.a collatione, in formatione casus, commu nem esse sententiam Doctorum quod quando intereſt capitulo prælatus vt canonicus, tunc habet uocem, & uox eius auget numerum: quando uerò intereſt ut prælatus, tunc non habet uocem, ſed tãtum habet poteſtatem concludendi ſecundũ maiorem partem capituli. Licet Hoſtiẽſis dicat, ut ibi refertur, quod Epiſcopus repræſentat mediam partem capituli, & quod ipſe & unus canonicus faciũt maiorem partem capituli, de quo in ca. propoſuit, de conceſſ. præb.

Quia verò † ad ſuperiorem fieri debet appellatio, uel ad eum, qui in ea cauſa ſuperior conſtitutus ſit, quamuis in aliis ſit inferior: ideo a Principe abſoluto, qui non recognoſcit ſuperiorem, appellari nõ poteſt, ut ſuo loco dicemus, & interim probat. l. 1. a quibus appellare non licet. Quia illi nullus eſt ſuperior, ſicuti a ſummo Põtifice prouocatur, quia a nullo eius facta iudicari poſſunt, quamuis ipſe aliorum facta iudicet. c. cuncta per mũdum. 9. q. 3. Inuenitur tamen prouocatio facta apud Romanos à rege Seruio Tullo ad populum in cauſa Horatij. Sed apud unum tantum Valerium Maximum auctorem. Is enim lib. 8. c. 1. ait, M. Horatius interfectę ſorores crimine a Tullo rege damnatus, ad populum prouocato iudicio abſolutus eſt. Alii porrò auctores, qui de Horatii iudicio loquuntur, non dicũt à rege damnatum, neque ab eius damnatione ad populum prouocationem factam, Liuius enim in 1. his uerbis ſcribit, Atrox uiſum eſt id factum patribus, plebique (nempe necatio ſororis) ſed recẽs 8

meritum

meritũ facto obstabat: tñ raptus in ius ad Regem, Rex,ne ipse tã tristis inchoatiq; ad vulgus iudicij, ac scđm iudiciũ supplicij auctor esset, cõsilio populi aduocato, duũuiros inquit, q Horatio pduellionẽ iudicẽt scđm legẽ, facio Lex horrẽdi criminis erat, Duumuiri pduellionẽ iudicent: si a duumuiris ꝓuocarit, prouocatione certato: si vincẽt, caput obnubito, ĩinfelici arbore reste suspẽdito: verberato vel intra pomęriũ uel extra pomęriũ &c. Cũ aũt unus ex duũuiris pduellionẽ Horatiũ renũciasset, auctore Tullo, clemẽte legis interprete, ut loquitur, ꝓuoco inquit Horatius. Ita de prouocatione ad populum certatũ est, & suffragijs eius absolutus. Sic ibi ꝓuocatio à duumuiris, nõ Rege facta dr̃. Et Dionys.Halic.li.3.scribit, reũ qdẽ factũ Horatiũ, corãq; rege accusatũ parricidij, sed eũ dubitantẽ, quid de eo esset faciẽdũ, tãdẽ optimũ factu iudicasse, eius rei cognitionẽ populo permittere, & quod tunc populus Romanus, capitalis iudicij potestatem adeptus, patris Horatij sñiam est secutus, & adolescentẽ parricidio absoluit. Et sic ẽt Valer.Max.li.6.c.3.exẽpl.6. non apud regẽ, sed apud populũ, patrẽ M.Horatiũ Tergeminum defendisse scribit. Ex quib. liquet, nõ tam per prouocationem tanquã ad superiorẽ cãm Horatii ad populum peruenisse, quam per permissionẽ ipsius Principis seu regis Tullij, q; ut ab onere & dubio iudicii se eximeret, uoluit illam cãm a
9 populo cognosci. Potest enim † Princeps uel ipse cognoscere, uel cognitionẽ alteri demandare, propter potestatis excellentiam. Vt etiam legimus ex eadem clementia & potestate, aliquando reges sua ipsorũ iudicia retractasse, & ita ab ipsis malè indicantibus

cantibus ad ipsos uolentes prouocatum. Sicuti cum Philippus Rex, pater Alexandri magni, causam Machetę cognoscens dormitare videretur, & ad extremum damnasset eum, nec satis uideretur animaduertisse, quæ ille pro suo iure diceret, Macheta se prouocare dictitante, & Philippus ira percitus, ad quem tandem inquit, Machetas respondit, ἐπὶ σέ, ὦ βασιλεῦ αὐτὸν, ἐὰν ἐγρηγορὼς καὶ προσέχων ἀκούεις, id est, ad te ipsum o Rex si quando experrectus, animum aduertetis. Eadem refert Plutarchus in apophthegmatib. & Valerius Maximus li. 6. c. 2. in extraneis, de muliere, quę a Philippo Rege temulento immerenter damnata, prouocarem, inquit, ad Philippum sed sobrium, quo dicto excussit crapulam oscitanti, ac præsenti animo ebrium resipiscere, causaque diligenter inspecta, iustiorem sententiam ferre coegit.

Cæterum † & à iudicio regum & magistratuum, a 10
quibus lege humana prouocare non licet, inuenimus prouocatum ad tribunal & iudicium Dei, qui Rex est regum & Dominus dominantiũ, Iudex viuorum & mortuorũ, Suntq; exempla plura, ex qb. hæc appellatio uisa est recepta ab eodem summo Iudice, vt veluti citati ad diem certum, ante eum comparuisse videantur Iudicem. Vt quando Ferdinãdus quartus Hispaniæ Rex, filius Sancti IIII. duos nobiles perduellionis reos, ex altissima turri præcipites dari iussisset, ijque cõstanter crimen negarent, nec aliqd ꝓficerẽt, eo cõfugerũt, vt dicerẽt, se diuinum tribunal appellare, ꝓinde meminisset ad dies triginta iudicio sistere, si qdẽ Ferdinãdus postea trigesimo die, cũ dormire crederet, ĩ fata cõcessit, vt scribit Ritius li. 3. de Regib. Hispaniæ, & Fulg. li. 1. c. 6.

Apud

Apud VVestrogothos etiam Iohannes Turson, pater Turonis Ienson, equitis aurati & supremi iudicis, quendam capite plecti iusserat, qui genibus innixus, *en morior*, inquit, iniuste, teque uoco hac hora ante tribunal Dei, ut respondeas, cur me innocentē morti condemnes. Vix autem ille miser carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiā Iudex equo corruit ex animis, ut refert Olaus Magnus li. 14. c. 20.

Cum tempore etiā Herici IIII. regis & Imperatoris Romanorū Meghenerius & Herueldensis antistes, & Burchardus Halberstadensis Episc. ob decimas decertarēt, inuicem ad tribunal supremi pretoris prouocātes, ambo die dicto subita morte cōsūpti sunt, vt narrat Auentinus li. 4. Annalium Boiorum.

Tamen hic monendi sunt iudices, istas appellationes tenere illos nō debere, si conscij sint iustitiæ debitæ. iuxta responsum Modestini in l. si quis aliquid 10. de pœnis. ff. si quis aliquid fecerit, quo leues animi superstitione numinis terrerentur, in Insulam relegari. Atque ideo Iulius Clarus. lib. 5. §. fi. quæst. 83. nu. 8. puniri, ait, extra ordinem illos, qui ita superstitione numinis terrent, & mittunt precepta vallis Iosaphat, quorū vnus, qui appellabatur Carletus, fuit positus ad catenam infamem, 10. April. 1553. & alius quidam Thomas Mantellus, qui transmiserat quoddam præceptum nomine domini IESV CHISTI, iussus fuit renunciare præcepto & fustigari. 10. Septemb. 1556.

Quia † verò a sententia principis non appellatur prudentissimi Imperatores & Reges statue-
11 runt, ut si præter solitum morem iudiciorum ira commotus Imperator iusserit sumi supplicium de aliquo,

aliquo, non statim fiat, sed per triginta dies suspendatur executio, l. si uindicaui. ff. de pænes. lib. 9. C. titu. 47. Quam constitutionem fertur suasisse Theodosio D. Ambrosius post admissam Thessalonicensem cladem, teste Sozomeno libr. 7. histor. Eccles. capit. 24. Ante eum fertur latum simile Senatusconsultum sub Tiberio, de quo meminit Sidonius Apollinaris & Cornel. Tacitus in 3. Verum Suetonius in uita Tiberii. c. 75. non triginta, sed decem dierum suspensionis executionis sententiæ ea Senatusconsulto Tiberiano meminit. Deinde tamen hanc constitutionem. si uendicari, reuocauit Niceforus Botoniates Imperator.

Additur in † finitione, quod ad emendanda facta inferioris supperior appelletur quod ad intentionem Iurisconsultorum & Principum permittentium appellationē, referendum est: cum alioquin accidat sæpè, ut ait Vlp. in l. 1. de appellat. ff. superiorem non melius iudicare, imo peius, ipso, a quo appellatur. Quemadmodum ius dicitur a prętore iudicatum, quanquam iniuste iudicauerit: habita ratione non ad id quod fecit, sed ad id quod eum facere oportuerat in l. pe. de iust. & iur. ff. Sic & nomine appellationis continetur, & quæ iustæ sunt, & quæ recipiendæ non sunt, ut filiorum nominatio plerunque non solum ad naturales & legitimos simul, sed etiam ad naturales, nothos seu spurios pertinet. Sicut & testamentum ad iustum, iniustum, ruptum aut irritum. 12

ACcedit † appellationi, ut in aliquo similis Relatio, & in Rubrica Pandect. dicitur de appellationibus & relationibus, & in C. Iustinianeo li. 7. ti. 62. de appellationibus & consultationibus & praecedit titulus 61. de relationibus. In Rubrica uero decretalium est de appellationibus, recusationibus & relationibus. lib. 2. decretalium tit. 28. Quod consulto factum esse a compilatore decretalium Raymundo Capellano, tradit ibi Panorm. secundum Iohannem Andream, quod appellatio, relatio & recusatio conueniat in iurisdictione iudicis suspendenda. Suspendit quippe iudicatum appellatio, Rub. nihil nonan. appel. pendente. ff. l. 1. & ad Senatuscons. Turppill. ff. Et reddit nullum ea pendente attentatum. c. 1. de ap. c. non solum. 7. & c. si a iudice. 10. eo. tit. in 6. li. 2. ti. 15. & latius in effectu appellationis Deo fauente postea. Suspendit quoq; recusatio iudicis iudicium ut appellat. gl. in canon. quoties episcop. 16. per illum textum. 2. q. 6. c. 2. de ap. in 6. Cũ distinctione ibi postea, & alia in c. cũ speciali. 61. eo. ti. apud Gregoriũ. Ita per appellationi recusatio in hoc. sed non in multis aliis, ut notat gl. fi. ad c. 2. de consuetud. in 6. c. super eo, in 2. sic incip. de appel. 1

Relatio quoque suspendit iudicis referentis officium. l. 2. de relationib. in C. Theodos. l. 1. eo. titu. in C. Iustinianeo nisi in eo casu, in quo etiã appellatio non suspẽderet executionem, ut l. si quis filio exhaeredato. 6. §. Si autem omnes. & sequente. de iniusto rup. irrito-ne test. lib. 28. ff. tit. 3.

Appellatio † e partibus & litigantibus interponitur: Relatio fit a Iudice, uel ad proximos magistratus (ipso iudice dubitante de iure maiores, uel 2

ad principem consulebant quippe Magistratus minores,de iure dubitātes,prǽsides prouinciæ,qui de iure dubitantibus respondere solebant, non autem de facto consulentibus,pro quo iubebant,eos prout religio suggereret, sententiam proferre. Hæc enim res nonnunquam infamiat, & materiam gratiæ uel ambitionis tribuit ut omnia tradit.Vlp.in l. eū. quē temere.79.§.Iudicibus de iudiciis.lib.5.ff.tit.1. Sic legati proconsulis proconsulem suum, non principem consulere debebant,ut ait idem Vlpian.in l.so let 6.§.legatos,de officio pro consulis.ff.

Fiebat a maioribus magistratib.relatio ad principem. l.1. de relation.lib.7.c.ti.61.& si quando iudex dubitaret de aliquo potissimum de iure consulere dicebatur principem: uocat consultationem, ideo l.1.de appell.ff.& finis relationis erat, discere quæ facienda essent secundū ius.c.14.§.f. de iudicibus,& ut nullatenus cum iureiurando eligātur.&c. Nouel.82.quando dubium ius erat, ad Imperatorem seu principem solum,iura interpretari uel condere pertinet.l.1.& f.c.de legib.

Relatio, cum offertur principi respondenda,dicitur recte consultatio;quod ipse respondet,rescriptum ad consultationem. Iulianus etiam antecessor Constantinopolitanus in nouellis Instinianeis 90.& 199.inquit consultationem esse,quando princeps relatione ad illum facta, colligit Senatum con silii gratia.nempe ut fiat consultatio prǽsente principe,introducta lite in commune palatii procerum auditorium uel si absit,calculum senatus eo confirmante unius namq; uel duorum magnificorum iudicum improprie cōsultationem dici putabat. Sed

hæc

hæc parum in usu seruatur distinctio, vt neque in l. in offerendis. 35. de appel. C.

Species † videtur esse relationis ad principem, re- 3
missio ad eundem ὑποβολὴ καὶ ἡ ἀναφορὰ πρὸς βασιλέα
suggestio. Quamuis in multis ista differant, ut & ar-
bitratur glossa, ad l. 2. ad uerbum Relationibus. de
leg. C. differre relationem à suggestione, quòd rela-
tio sit simplex absentis & in scriptis, suggestio, præ-
sentis & consultantis & sine scriptis, quanquam pro-
miscuè hæc nomina usurpamus.

Sunt † causæ diuersę, ex quibus & remissiones & 4
relationes fiunt ad principem iure scripto.

Primum, si causa est reseruata cognitioni solius principis, ea remittenda est ad eius auditorium, nec ab inferiore est vsurpanda, ut de maioribus causis, præsertim fidei, ad sedem apostolicam referendis, dicitur. in cap. maiores. 3. de Baptismo libr. 3. decit. titulo 42. cap. huic soli sedi. 17. distinct. cap. quoties. 24. quæst. 1. vt causæ condendæ legis principi remittenda, l. 1. & f. cap. de legibus. Non immoror in causis recensendis, quæ notionis & principis solius sint, cum illæ edictis & constitutionibus definitæ sint. Sufficit hic admonuisse, quæ tales sunt, ad iudicium principis remittendas, quemadmodum & quæ de proprio Dei tribunali sint, nempe iudicia diuina, occultorum & cordium notiones, Deo relinqui debent. cap. si omnia. 6. q. 1. c. erubescant. 32. distinct.

Sic † & remissio fit causæ, si iniustæ appellatur, ad 5
iudicem à quo appellatum fuerat. c. vt debitus honor. de app.

Potest † & remitti ex consensu partium & Iudicis 6

totum negotium ad principem, ut in l. ad principē 22.l.ad Imperatorem.26.de app.rem.

Secundò, quando princeps remittit solam inquisitionem alicuius negotii cuipiam; illa facta, totum remitti debet negotium ad eundem principem vt in l.f.de anno.& tributis lib.10.c.tit.16.c.Intimasti. 68.de appel.

Atque in istis duabus speciebus remissionem hoc singulare; quod omnis causa & processus ad principem refertur, non unus articulus tantum causæ, ut in relationibus fit. Et proinde fit illa remissio non cōmunicato facto litigantibus, ut fieri debere in Relatione admonebimus mox. sicque notat Panor.ad.d. c.Intimasti.nu.2.de appel.

7 Tertio † propriè relatio fieri dicitur a Iudice ad principē super aliquo dubio suborto in processu seu in lite. Et sic edixit Iustinianus in nouel.113.c.1.§.1. tit. in medio litis non fieri sacras formas. Si aliqua, inquit, dubitatio Iudici de aliqua fiat lege, nunciet ad nostram potestatem, & a nobis expectet causę scriptæ declarationē aut interpretationē, & secūdū eā decidat litē. Et rursū nouella 82.§.fi. de Iudicibus, Si quid autem, inquit, Iudices audientes, putauerint esse dubium, damus eis licentiam de his nunciare nobis, & consulere nos, ut discant quæ necessaria sunt, & ita quæ agenda sunt explicent, & faciant iusta simul & rationabilia iudicia. Atq; in l. si quid extraordinariū 5.de legat.li.10.c.tit.63. Si qđ extraordinarium consilium postulatur, mittendum esse ad principem constituitur, & delegationem uel ei intimationem faciendam.

8 Sunt † talia quędam usque adeo ambigua & no-

na & incerta, ut iu quamcūque partem te uerteris, sic, quod assensionē iudiciumq; tuum impediat: in quibus ipsis ἐποχὴν retinere, iudiciumque suspendere, prudentis; liberi assentiri, temerarii & stulti hominis est ἐποχή suspensio est assensus apud Ciceronem in Achademicis, & 1. Officiorū. Ideo cū Iudex uel is, cui cā defertur ambigua cognoscenda, ita in utramque partē fluctuat, solet uel remittēdo ad aliū negotiū, se ab hoc iudicio liberare, vel relatione facta ad principē consiliū implorare. Sic ipse Tullius 3. Rex Romanorū, cū se in iudicio M. Horatii virginii impeditum uideret, assentiendi in absolutionem uel condemnationem, Duumuiris & populo cognoscendū negotium mādauit, ut est apud Liuium in 1. & Dionys. Halicar. in 3. Gallio proconsul Achaiæ diuum Paulum à Iudæis accusatum dānare noluit, quod legis & religionis eorū Iudex esse non posset, ut sibi uidebatur. Actor. 18. c. Et Claudius Lysias tribunus militum idipsum de eodem populo fecit & eū ad Fœlicem prætorem Cæsareā misit, & Festus postea, qui ei successit, ad Cæsarem. Actor. 23. c. Fuit materfamilias Smirnę, quæ virū & filium eius interfecit. cū abijt optimæ indolis iuuenem, quem ex priore marito enixa fuerat, occisum esse cōperisset. Quam rem Publius Dolabella proconsul Asiæ, ad se delatam, cum animus fluctuaret, ad Areopagi cognitionem relegauit: quia ipse neque liberare duabus cædibus contaminatam, neq; punire eam iusto dolore impulsam sustinebat. Cōsiderantur & mansuetè populi Romani quidem magistratus, sed Areopagitæ quoque non minus sapiēter statuerunt, qui accusatorem & ream post cen-

tum annos adesse iudicio iusserunt. Apud Popilium Lænatem etiam prætorem, quædam, quod matrem fustim interemerat, causam dixit: de qua neutram in partem sententiæ dictæ sunt. Quia abunde constabat, eandem necatorum liberorum ueneno, cômotam, quos auia filiæ infensa sustulerat, parricidio vitam parricidio. quorum alterum vltione dignum, alterum absolutione non dignum iudicatū est. Sicut de utroque exemplo scribunt Valerius Maximus.lib.8.c.1. Gellius.lib.12. cap.7. Amian. Marcellinus.lib.29.

9 Fit† ex iure scripto relatio de aliquo articulo litis, cuius côceptio formatur à iudice communicatione facta litigantibus, ut conueniant, reum ita factū ut rè referatur ad principem. Debent enim conuenire de facto litigantes, aliter non ualet relatio, & appellatione subuerti pôt: & consultatio impugnari. l. 1.2.& 3. de relationibus.lib.7.cap.h.61.

10 Hodie † uidetur iure nouo illa potestas, referendi ad principem iudicibus adempta, in §. iubemus, nouella. 125. ut iudices non expectent sacras iussiones, sed quæ uidentur illis decernant. Iubemus, inquit Iustinianus, nulli iudicantium quolibet modo vel tempore causis apud se propositis nunciare ad nostram tranquillitatē, sed examinare perfectè causam, & quod eis iustum legitimumque videbitur, decernere. Inde sumpta Authent. Nouo iure C. de relation. Minus ēt permittitur relatio uel remissio ad principē causæ, ob metū potestatis litigantium vel odij. Sufficere.n.debet iudicibus oībus ad perfectā fortitudinem, Lex & imperii fauori; vt alicuius magnitudinem metuere non debeant.ca.13.§.

Patro-

Patrocinia, de mandat.princip. Nouell. 17. sic inhibitum etiam olim præsidibus prouinciarum, de facto consulentibus, minoribus iudicibus cõsilium impartire verum debere sententiam prout religio suggeret, ferre. Hæc enim res inquit Iurisconsult. non nunquid infamat, & materiam gratiæ vel ambitionis tribuit.l.eum quem temere.7.§.Iudicibus, de iudiciis in ff.

Hoc tamen remanet etiam hodie, vt si per statutũ iudex debeat iudicare ad cõsiliũ sapiẽtis, teneat punctũ formare seu articulũ dubiũ consensu cõmunicatione litigantiũ priusquã referat ad sapientes. Panor.ad d.c.Intimasti.n.4.de app.Atq; de illo cõsensu, & cõmunicatione debet cõstare apud acta iudicis, aliter nõ crederet Iudici ita asserenti, p c.quoniã contra. de probatio.l. 1.§.quæsitũ, de appella.ff. 11

Quarto, † relatio potest fieri à iudice principi, si post sententiam, & condemnationem suã, is qui nocens uidebatur, & damnatus est, innocẽs appareat. Tunc enim scribit ad principem pro eius absolutione. quia ipse quem damnauerat, restituere nõ põt: Cum nec pecuniariam sententiam suam reuocare possit. Vlp.in l. 1.§ quæsitũ de quæst.ff. Idipsũ facit si de pœna imposita augẽda uel remittẽda agatur. quia ad principem tunc recurrendũ est Paul.l.acta apud.se habere.45.§.de amplianda, de re iud.li.42. ff.h.1.Vlp.l.moris est.9.§.Istæ fere sũt penæ.de pẽ. lib.48.ff.titul. 19. Et generaliter, iudex, postea quam, semel sententiam (nempe diffinitiuam) dixit, posteà Iudex esse definit. Et hoc iure utimur, ut Iudex, qui semel vel pluris vel minoris condemnauit amplius corrigere sententiam suam non possit. 12

Semel enim malè seu benè officio functus est. Vlp. in l. Iudex. 55. de re iudicata. ff. l. diui fratres. l. relegari de pœn. ff. l. dicere. in fi. & l. sequent. de recep. arbitr. l. 2. §. 1. de sentent. ex breuiculo recitand. C. cum similibus.

13 Quintò † fiebat relatio ad principē, suspensa executione sententię post appellationem ab ea, quando Iudex nolebat eam appellationem admittere, & statim principi manifestabat cur nollet admittere, & causā, cuius exemplum litiganti manifestare debebat. l. sciendum est. 6. de appellat. recipiend.

Capvt. V.

De usu, & necessitate appellationis, in quo explicatur initium. l. 1. de appellat.

Svmmaria.

1 *Quia usus appellandi frequens in republica, ideo latius tractanda appellatio.*

2 *Appellationis recipiendæ, ratio ad præsidium innocentiæ, & corrigendam iniuriam iudicium pro naturali defensione.*

3 *Alioquin, si non appelletur, sententia transit in rem iudicatam.*

4 *Erit tū sententia sine appellatione ipso iure nulla, si contineat expressum iuris errorem, quę tamen in Gallia aget appellatione.*

5 *Appellatio magis respicit iniustitiā, & iniuriā, quā rei valorem, ideo, & in minoribus negotiis appellatur.*

6 *Iniquitates reparanda quæ intelligatur.*

7. Quæ

7 *Quæ etiam apparere potest per noua producta in appellatione.*
8 *Appellandi ita facultas libera cuiq; nisi expresse prohibeatur, & non facit iniuriam Iudici.*
9 *Quare nec ipse Iudex à quo, eam impune denegare potest.*
10 *Ideo in Gallia aliquando tres latrunculatores suspēsi, quod reos non obstante appellatione incompetentiæ fori, suspendissent.*
11 *Non ideo tamen permittitur appellāti conuiciari Iudici, qui tunc potest pœnali iudicio authoritatem suam tueri.*
12 *Cum si quid Iudex noceat appellāti, possit ut priuatus reconueniri.*
13 *Generaliter quandiu dari potest ordinarium remedium appellationis, non peruenitur ad extraordinarium.*

APpellandi, vsus quam sit frequens, quamque; necessarius, nemo est qui nesciat, inquit Vlp. in l. 1. de appellat. ff. quæ uerba habent cōmēdationem tituli; & primum, quod vsus sit frequens, ideo plenius tractari debeat, iuxta ea quæ tradit Paul. l. Legaui. 25. de liberat. legata. li. 34. ff. ti. 3. Et iura maximè applicātur ad ea, quæ frequenter accidunt. c. frequens, de rest. spoliat. c. 2. de resc. in 6. l. nā ad ea de legib. ff. Et vix vlla gens aut regnū inuenietur, in quibus non fuerit aut non sit appellandi usus. Hippodamus Euriphontis filius, Milesius, qui ciuitatum seu politiæ diuisionem inuenit, posuit unū iudiciū principale, ad quod male iudicata omnia reuocarē tur, ex senibus quibusdam electis, ut scribit Aristoteles 2. politicorum. c. 6. 1

Appellationes

Appellationes etiam,& peregrina instituere subsellia Græci primũ.Et ob diffidentiam mutuã commenti sunt quasi ascititiam iustitiam; sicut si aliam rem,quę apud illos non proueniret,desiderarent,vt ait Plutarch.libello de naturali charitate in progeniẽ. Docet & fuisse usum appellationis apud Athenienses, apophthegma Aegisipolis Pausaniæ qui Atheniensibus de cõtrouersis mutuis aduersus eum, ad ciuitatẽ Megarensem prouocantibus; turpe,inquit,Athenienses, Græcos duces, minus quã Megarenses,quid ęquũ bonumq.sit,scire.sicut narrat Plutarchus in apophthegmat.Laconicis.

Apud Macedonas quoq; usum appellationis receptum,excepto principe,cõstat ex iam relato antea emplo Machetæ appellantis à Philippo.

In insula Taprobane à populo regi rectores triginta dabantur,nec nisi plurium sententia quisquã captis damnabatur. Sic quoque erat appellatio ad populum.Et septuaginta iudices dabantur,qui si liberabãt reum, amplius iis triginta nulla erat dignatio grauissimo probro, ut refert Plinius lib.6.c.22.

Apud Romanos usũ docet lex de prouocatione populũ lata à Valerio publicola, vt Liuius lib.2.refert.Hæc ꝓuocatio lege duodecim tabularũ cõfirmata.vt est in prima lege 12.tab. apud Cic.3.de legib.Vigebat aũt hic usus intra Vrbẽ maximè,extra Vrbem verò, nõ nisi ad spatiũ milepass.protendebat, sicut docet Budæus ad l.si in aliã.§.cũ plenissimã.de officio.proconf.in prioribus annotationibus ad Pãdectas.Et Liuius li.3.cũ de comitis circa Rhegillũ agẽdis tradit tractatũ, famamque fuisse, locũ ibi in auguradum, vbi auspicato cũ populo agi posset

fet: vt quicquid Romæ ui tribunitia rogatum esset, id comitiis abrogaretur: omnes id iussuros, quod Consulens vellent. Neque enim prouocationem lõgius ab Vrbe passuum mille, & Tribunos, si eo uenirent, in alia turba Quiritum, subiectos fore imperio consulari. Admonent tituli, tractationes appellationum in iure ciuili & Pontificio, usum frequentẽ appellationum, in omnibus spiritualibusq; causis & criminibus, receptum esse, ut Deo fauẽte, plenè docebimus in c. de quibus appellatio fieri possit. Quid Gallia, Germania, Hispania de dicto vsu seruet, planum est sine alia admonitione.

Ratio† porro istius usus, est necessitas & utilitas appellationis, ex quibus formantur rationes appellationis introductæ. 2

Prima, ad iniquitatem & iniustitiam iudicantiũ detegendam, & ita remedium ad præsidium innocentiæ. in l. 1. de appellat. ff. & non ad defensionem iniquitatis. c. cum specialibus. 61. §. 1. de appellat. lib. 2. decretal. tit. 28. & cap. 3. eo. tit. Ita in c. ad Romanum. 2. quæst. 6. rescriptum ab omnibus, maximè ab oppressis, appellandam esse Romanam Ecclesiam. quod & de alijs Principibus intelligi par est, qui tutores & Defensores sunt subditorum. & in c. omnis oppressus. 3. eadem quæst. & causa. Omnis oppressus libere si uoluerit sacerdotum appellet iudicium, & à nullo prohibeatur, sed ab illo fulciatur & liberetur, & in cap. 1. 2. 4. 5. 6. eod. quæst. & causa. liceat appellari uitiatam causam remedio appellationis releuare. Sic Curtius conf. 162. num. 8. & Purpurat. ad l. 1. num. 81. de pactis cap. dixerunt appellationem esse theriacam contra iniustæ

sententiæ uenenum. Defensio oppensi nō esse posset iustior, q̄ per remediū Iudicis. Naturalis porro vnicuique permissamque defensio.l.vt uim.de iust. & iur. ff. At iudiciorū vigor in medio positus, me sibi singuli exequātur iniuriæ vindictā & vltionē.l. Nullus, C. de Iudæis.l.unica, qn̄ liceat sine Iudice se uindicare.C.c.de occidēdis, 23.q.5.c.inter q̄relas.23.q.4.Neq; quisquā in cā. ꝑpria Iudex esse p̄t. l.Iulianus.de iud.ff.l.Extat.quod metus cā.ff.l.uni. ne quis in sua cā iudicet.lib.3.c.tit.5. cap.1.4.q.4.

Et defensio debet esse cū moderamine inculpatæ tutelæ.l.1.c.vnde ui.l.8.ti.4. quæ defendēdo nō vlciscendo seruatur:talisque est, si per Iudicem fiat appellationis. Nec est singulis cōcedendum, quod per magistratum publicè possit fieri, ne occasio sit, maioris tumultus faciendi. Vlpian.in l.Non est singulis.137.de reg.iur.l.æquissimum, de usufruct.

3 Alioquin† si non liceret appellare, sententia, iniqua transiret in rem iudicatam, & standum esset rebus iudicatis.l.1.de his qui pp metum Iudicis non appellarunt.li.7.C.ti.67.primò propter p̄sumptionē iuris benè iudicasse Iudicem.l.pen.de iust.& iu. Et tanta est iudicialis authoritas, ut semper ꝓ Iudice præsumi debeat, donec contra ipsum aliquid legitime comprobetur.c.in præsentia nostra.6.de renunc.li.1.ti.9.c.sicut.& c.cū inter nos.de sent.& re iud. Et secundò, cum pretor per errorē vel etiā ambitiosè, iubet aliquid fieri, faciendum est propter authoritatem rerum iudicatarū.l. seruo inuito.65. §.cū prætor.ad senatusc.Trebellia.li.36.ff.ti.1. Tertiò res iudicata, ubi non est adhibitum remedium ordinarium, ius facit, & ꝓ ueritate habetur. l.ingenuum

rium.de statu hominum.l.res iudicata.de reg. iur. Quarto,& qui non appellauit, acquieuisse uidetur. l.3.ut lite pendente c.li.1.tit.21.c.quod ad consultationem.15.de sent.& re iud.li.2.tit.27.l.3.de re iudic.li.7.c.tit.52.Quintò,quia absolutione uel cōdẽnatione interueniẽte finitū est negotium.l.1.de re iud.ff.Et dānato per iniuriam Iudicis nocet sẽtẽtia, si non prouocauerit,quāuis aliis non noceat. l. si seruus plurium.50.§.1.de legat.1.Et quemadmodū dicitur de sententia arbitri,quẽ quis approbauit,sibi debet imputare, & æquo animo ferre eius sententiam, siue ęquam siue iniquam in l. diem proferre. 27.§.stari.de recept.arbit.li.4.ff.tit.8.

4 Excipere tamen iure possumus, sententiam iniquam etiam sine appellatione inualidam esse,si contra expressum iuris rigorem prolata sit, uel contra leges expresse.Et si error manifestus in ea continetur;quib.casibus sententia ipso iure & sine appellatione nulla est,uenitq; retractāda.l.si expressim.19. hoc titulo.de app.ff.& in l.1.quæ sent.sine appellat. rescindant.li.49.ff.tit.8.Si per errorẽ calculi,in plus q̃s cōdẽnet,q̃ oporteat.error facti citra appellationẽ emẽdari pōt.Est.n.error facti,vt si dictū sit:cum cōstet Titium Seio ex illa specie quinquaginta,ex illa vigintiquinq; debere,ideo cōdẽno eūdẽ Titium in cẽtū.nẽpe qñ error calculi in sententia exprimit, alioquin enim si non exprimeretur propter errorẽ calculi iudicatum,ut neque transactio, non rescinderetur.l.1.de errore calculi lib.2.C.tit.5.

Item si Iudex non fuisse iudicatum pronunciauerit, & fuerit iudicatum. Explicat in eadem leg. 1. Macer.Iurisc.quando contra constitutiones iudi-

cetur,

cetur, & sententia sit nulla: vt si Iudex dicat, neque ætatem neque liberos ullis ad excusationem tutelæ prodesse: non autem contra constitutiones & iudicasse, si de iure pronuncians litigantis, nihil illi prodesse dicat excusationem ætatis uel filiorum. Sic in l. præses prouinciæ. 27. de re iudicata, sententia, qua Iudex condemnauit ad vsuras vsurarum litigatorem, contra constitutiones, non est ipso iure nulla, oportet appellare, quia non expressè, sed tacitè est contra leges, quamuis expressè sit contra ius litigantis, & tacitè contra l. fi. C. de vsur. & l. si non sortem. 26. §. super duplum. de condictio. indeb. libr. 12. ff. titu. 6.

Sicut nec dicitur contra constitutiones iudicare, qui existimat per illas, causam quam tractat non iuuari; ideo appellandum est; alioquin rei iudicatæ stabitur, ut ait Callistratus in l. cum prolatis 32. de re iudicata, lib. 42. ff. titu. 1. In Gallia & a sententia nulla prouocandum est.

5. Quia † etiam ad reparandam, uel imperitiam iudicis appellatio respicit, & non tam rem, quam iniuriam ex iudicio rei. Ideo & in maioribus & minoribus causis iure appellare permissum est. l. & in maioribus. ff. C. de appellation. ut latius dicemus Deo fauente inferius.

6 Intelligimus † autem iniquitatem reparandam, siue illa sit ex proposito Iudicis, siue reipsa amittatur sine proposito, quemadmodum dolum consilio, ex animo decipiendi & scientia dictum audis titulo de dolo malo. et ex qualitate facti. l. non ex quantitate rei. l. dolus. 10. C. de rescind. vend. li. 4. tit. 44. facit autem hoc dolo uel sordibus iudicans litem

suam,

suam, & teneter damno litis.l.Filiusfam.15.de iud. ff. titu.de pœna Iudicis, qui malè iudicauit.lib.7. & tit.49.vbi pœnæ aliæ corrupti Iudicis. Item & dolũ reipsa, quando in ipsa re est dolus & deceptio etiã sine consilio, ut in l.2.de rescind.vel.c.

Proinde † sequitur, quod propter nouas probationes editas coram Iudice ad quem, is possit sententiam inferioris corrigere, l.per hanc.C. de tempor. appellat.c.cum, Iohannes.de fide instrum. 7

Item † sequitur ex eo, quod hoc consilium appellationis est iuris communis, quod quilibet, nisi quid aliud speciale prohibeat, potest liberè appellare: nec ideo iniuriam facit iudici, d.l.& in maioribus. C.de appellat. 8

Nemini iniuriam facit, qui iure communi vtitur. l.nullus.de reg.iur.ff.l.iniuriarũ.§.is q.de iniur.ff.l. 1.Idemq; Marcel.de aqua pluuia arcend.20.c. cum in Ecclesia, de elect. Sicuti nec iuris executio habet iniuriam.d.l.iniuriarum.§.1.de iniuriis.l.quod Principis, de aqua pluuia arcend.ff.l.quemadmodum §. Magistratus.ad legem Aquiliam.ff.

Licet aliqualis uerè iniuria fieri uideatur, inquit Hostiensis in summa de appel.§.5. quando debeat fieri appellatio.& probat per legem 3.C.de summa trinitate.& l.fi.quando prouoc.necess.est.ficut qñ recusatur.in c.suspicionis.de offi.deleg.l.cum maior. §.si libertus.de bon.liber.quia de iniquitate iudicati appellans conqueritur.l.2.qui & a quo appel. licet. ff.l.præfecti.de minorib. Nihilominus tamen si inspiciamus datam facultatem appellandi à iure, qui eo beneficio utitur sine proteruitate non uidetur iniuriam inferre.

Pro-

9 Proinde † appellans, quibuscunque modis poterit appellationem suam prosequi. l. 3. in fine de appell. ff. Neque ideo, quia appellauerit, dēt carceris cruciatus, uel cuiuslibet iniuriæ genus uel contumelias, perferre. l. minimè fas. 12. de app. c. Et Iudex ordinarius qui appellationes existimat esse respuendas, quæ non ad executionem, sed aduersus sententiam, intentionem iurgiumque terminantē, fuerint interpositæ, triginta auri pondo iubetur largitionibus principis inferre, & alia triginta officio eius. l. quoniā Iudices. 21. C. de app. In capitularibus Caroli Magni lib. 7. c. 252. appellantem, inquit, nō debet afflictio vlla aut carceris aut detentionis iniuriare custodia, si liceat appellatori vitiatā causam appellationis remedio subleuare. Iure nouellarum non recipiens appellationem Iudex, damnum litis sustinet, & decem libris auri multatur.
Galba Cæsar animaduertit in Capitonē Iudicē; quod non detulisset appellationi cuiusdam rei; sed cū is ab eo ius dicēte prouocasset ad Cęsarē, statim ad se dē excelsiorem trāsiuisset, age, inquiens & dic cām apud Cæsarem, eumque causa cognita damnasset, ut ait Xiphilinus ex Dione Casio in Nerone.
10 Adeo † fauorabilis in regno Galliæ etiā appellatio, maximè in criminalibus, ut tres latrunculatores qui uocantur præpositi marescalorū, capite trūcati fuerint, eo, quod nō obstante exceptione fori à reo opposita, & post appellationem ad senatum emissam executionem supplicii fecerāt; licet illi nō obstante appellatione possint condemnare, & exequi, si fori exceptio nō opponatur. Rebuff. tractatu de sententiis executoriis, in prefatione nu. 24. 1. to.
com-

commentariorum constitutionum regiarum. Et addit ex Boerio decis.153.suspensum Iudicem laqueo, nomine Iordanum de Lisse Luteriæ, qui neptem Papæ despōsauerat, quod post appellationem ad senatum emissam, & quia noluerant renunciare appellationi, Seguinum & Rhenatum ualere anno 1323. vltimo suplicio affecisset. Facit quod scriptum in capitularibus Caroli Magni libr.7.capitulari 243. Placuit ut accusato, si Iudices suspectos habuerit, liceat appellare, quia non oportet denegari audientiam roganti.

Non† debet tamen appellans conuiciari Iudici à 11
quo appellat, sed mō licito appellationis esse cōtentus.l.illud sciendum est.8.in prima sic inc.hoc ti.ff. de app.ff. Et ὁ ἐκκαλεσάμενος ἐὰν ὑβρίσῃ τὸν ψηφισάμενον, τύπτεται, qui prouocauit, si Iudici conuiciatus fuerit uerberatur.li.8.eclogæ Basilicorum.tit.1.c.8. Alioquin infamia notatur.l.Iudici 42.de iniuriis.ff. Quia is, qui iure publico vtitur, agere non uidetur iniuriæ faciendæ causa.& iuris executio non habet iniuriam.l.iniuriarum actio 13.§.is qui iure.& §.quæ iure potestatis.de iniuria.ff. Et iniuriā ei inferēs nō tā tū infamiæ notatur per dictam l.Iudici.sed ēt extra ordinaria pœna per eundē Iudicē plecti pōt. Octonia Vuestrius in introductione in aulæ Romanæ actionē li.7.c.3.n.31.quia conseruanda est dignitas & authoritas publica.l.obseruandū.de offi.præsid. l.1.de postuland.ff. Et licet unicuique Iudici etiam pænali iudicio potestatem suam defendere.

Si† quid tamen per iniuriam Iudex uel Magistra 12
tus fecerit, potest quasi priuatus iniuriarū nomine cōueniri, l.nec.Magistratibus.32.de iniur.ff. Nec tū

ex eo, ꝙ appellauerit qui a iudice in aliquo casu, potest in aliis ut suspectū recusare l. ait. apud eū a quo appellatur aliam causam agere compellendum li. 49. ff. li. 1 1. nisi forsan recusationis causa ex persona esset occasio prioris appellationis.

13 Quia † deinceps hoc remedium est ordinarium & frequens & in usu, ideo ad extraordinarium peruenienduni non erit, quandiu illud locum habere poterit. arg. l. in causa. in 2. de minorib. 25. annis. ff. & expresse in l. fi. ut lite pendente, uel post prouocation. & c. lib. 1. C. tit. 21.

CAP. VI.

De supplicatione.

SVMMARIA

1 *Quatuor remedia extraordinaria contra sententias a quid appellari non potest. Principis vel alterius supremi Magistratibus.*

2 *Primum supplicatio contra sententiam.*

Propositiou d'erreur Gallis quid?

3 *Proponitur autem in ea error facti non iuris, & quid sit errare in facto, ex quo primo ratio propositionū, quia factum decipere prudentiores potest.*

4 *2. Ratio, quod errare non censetur iure Princeps, qui omnia iura in scrinio pectoris censetur habere.*

5 *Cur autem supplicatio permissa, ratio est, ne quis decipiantur authoritate principali.*

6 *Item, quod æquum sit errorem facti a Iudice uel litigante procedentem corrigi.*

7 *Et quia proprie non censetur iudicatum, quod per errorem indicatum est.*

8 Nec

8 *Nec iustitiam postulatam Princeps contra malè iudicatum denegare iustè potest.*
9 *Supplicatio impetrata quando impedit executionem sententiæ, contra quam supplicatur sine cautione.*
10 *Praxis supplicationis seu propositionis erroris in Gallia est contra Aresta parlamenti.*
11 *Apppellationis & supplicationis tres differentiæ.*
12 *Ponuntur & 6. aliæ postea.*
13 *Duæ aliæ ratione finis.*
14 *Praxis in Gallia circa executionẽ Arestorũ impetrata supplicatione, & de cautione exequentis idonea.*
15 *Neq; tamen suspẽditur executio etiam per rescriptũ Principis mandantis pendente reuisione suspendi executionem.*
16 *Decem casus, pro quibus non admittitur supplicatio.*
17 *Argumenta quædam resoluta, quæ proponuntur ad inhibendam supplicationem ne concedatur.*

SVNT †alia extraordinaria quatuor remedia contra sententias, à quibus non licet prouocare; supplicatio, querela, restitutio, reuisio, de quibusdã fit mentio in l. diui fratres. 27. de pœnis. ff. Et in omnib. est quædam retractatio & reuisio processus, quæ ab ipso Principe uel olim à Pręfecto prætorio, à quo nõ appellabatur, solũ permittebatur, ut ait c. 12. §. nros tamen Iudices. Nouellæ 82. de iudicib. Vbi hæc reuisio uocatur ἀναψηλάφησις, retractatio. Et in cõstitutionibus Gallicis, literæ gratiæ, ut in constitution. Philippi XI. anni 1479. 1

Supplicatio † hic est quædam petitio, facta Principi cum concessione seu facultate proponendi errorem facti contra iudicatum, quod per appellationẽ 2

etiam par est, quod de præfecto prætorio dixit Archadius iurisc. ab ipsis appellandi facultatē esse interdictā; Credidit.n. princeps, eos, q ob singularē industriā, explorata rerū fide & grauitate, ad huius officii magnitudinē adhibētur, nō aliter iudicaturos esse ꝑ sapiētia ac luce dignitatis suæ, q̄ ipse esset iudicaturus. i l. vn. de offi. pf. ptor. li. 1. ff. ti. 11. &c.

Nec obest l. 1. de sentent. præfectorum prætorio lib. 7. C. tit. 24. ubi supplicatur contra sententiam prætoris, si contra ius se læsos affirment. quia contra ius litigatoris, non contra constitutiones iudicatum intelligitur, ut ibi notat gloss.

Rationes † porro, cur inuentæ sunt supplicationes & permissæ ubi appellatio locum, nō habet, potuerunt quædam dari. 5

1. Ne inde oriatur iniuriarū occasio, vnde iura nasci debent l. meminerint. C. vnde vi. c. qualiter in 1. de accusat. c. Nōnulli de rescrip. cū nemo authoritate principali decipi debeat. l. 1. de his qui veniā ętatis impetrauer. li. C. tit. 45. q tñ fieret, si Princeps absq; remedio pateretur à iudicibus supremis, pp suā authoritatē, ob q̄ prohibetur appellatio, iniuriā affici. litigantes per iniquam sñiam: quemadmodū dicitur de appellatione propter iniuriam reparandam admittenda l. 1. de appellation. Et de alia iniuria non tolleranda quæ iure non fiat l. 1. de iniur. ff. 8

2. Rō, † aut error facti fuit ex ęquiuocatione Iudicis, uel ex suggestione falsa litigantis: & in utroque casu, æquum est subuenire ex his malè iudicato. Nā quod ad Iudices pertinet, nō dēt pudere eos, errorē suum corrigere, qui in sede positi sunt, ut aliorū corrigāt errores. Alioqn corā Iudice Deo redditu- 6

L. 6. c.

Lu. ri rationem. vt in qua mensura mensi fuerint, remet
16. tetur eis. c. qualiter & quando, in 1. de accusation.
ca. Et melius est seipsum corrigere, quam ab alio expe
Lu. ctare correctionem. §. 1. de nuptiis, nu. 21. Quod p-
§ c. tinet verò ad litigantem, qui obtinuit contra alium per errorem Iudicis, æquũ nõ est, illum locupletari cũ alterius iactura. l. Nam hoc natura. de condit. indeb. ff. l. iure naturæ de regulis iuris ff. c. locupletari. eo. tit. in 6. Sed dolus aduersarii nõ iudicũ allegari põt, l. præfecti. de minori. 25. ann. Gaudere ẽt iudicato multo minus litigans debet, si falsum supposuerit, quia ex dolo suo nemo debet lucrum cõsequi. l. non fraudantur. §. Nemo de reg. iur. ff. l. ne ex dolo. 12. de dolo malo. ff. l. itaque fullo, de furt. ff.

7 Tertio, non censetur propriè iudicatum, quod per errorem iudicatum est, siquidem consensus & mẽs iudicãtis deest in eo, quod iudicare se arbitratur quod non est tale. l. si quis per errorem. 15. de iurisd. omn. iud. ff. l. cum testamentum. 8. & l. nõ idcirco. 9. C. de iuris & facti ignorant. lib. 1. C. tit. 18. maximè, quia Ius ex facto oritur. l. si ex plagis. 52. §. Tabernarius. ad legem Aquil. ff.

8 Postremo, † nõ esset officiũ Principis, ubi ei aut eius Cancellario cõstat de modis probandi errorẽ, reiicere à retractatione petenda malè & per errorẽ iudicatorũ. Iustitiã enim negare nõ põt. Quare forma impetrandi cõcessionem seu admissionẽ supplicationis, hẽt, vt qui eã suppliciter petit, narret in ea petitione errores: & media, qb. illos sit pbaturus, exponat. Solẽt. n. i supplicatione notari articuli expresse errorũ, quos Cãcellaria noĩe regis, si sint verisimiles & sufficientes, Sigillo claudit. & clausa suppli-

supplicatione dirigit rescriptũ vel literas ad eũdẽ senatũ vel Iudicem qui iudicauit, vt secundum articulos ꝓpositos, si illi probentur, Ius dicat supplicãti. Et proinde qui impetrauit, virtute literarum regiarum, uocat aduersarium, qui obtinuit. vt compareat ad uidendam depositionẽ multæ, quæ fieri debet ante pręsentationem literarum; posteà adit senatum vel Iudices, petit recipi cõcessionem supplicationis, & aperiri articulos, & secundum eos iterũ in causa agi.

Iure † supplicatio in causa retractationis sententię, si proponatur intra decem dies ab eius prolatione, non potest sententia executioni demãdari, nisi data fideiussione: si uero post decem dies: põt executioni demandare sine cautione; potest impetrari supplicatio intra biennium iure nouo, semel & non iterũ, si succuberit in prima impetratione. l. si quis aduersus. 5. & authent. quæ supplicatio, de precib. Imperatori offerendis. li. 1. Cod. ti. 10. & in ca. 5. §. Aliud ad hoc capitulum. Nouella 119. vt spõsalitia largitas proprius sit contractus. 9

In † Gallia nemo potest contradicere Arestis curiarum supremarũ, sine literis Principis seu eius Cancellarię: vt liquet ex cõstitutione Philippi 6. anni 1344. Nec p viam cõtrarietatis Arestorũ, aut nullitatis, sed tãtum per propositionẽ erroris, vt statuit Fràcis. I. cõstitut. edita anno 1545. artic. 7. Qui volũt impetrare literas propositionis erroris, tẽnẽtur prius deponere, & consignare summam 240. librarũ Parisiẽsiũ ex cõ stitut. Francisci I. andi 1539. articulo 136. 10

Tempus, intra quod debent impetrari literæ pro-

positionis erroris, est bienniū, etiam ex constitutione Phil. XI. anni. 1479. Lodouici XII. anni. 1499. articulo 8. Lodouici XI. in expressa constitutione. *touschant les propositions d'erreur.* & correctū ius antiquum Gallicum, quo usq; ad triginta annos licebat supplicare, ut ait Chassan. ad proemium cōsuetud. Burgund. ad uerb. *Nos parlaments.*

Debet iudicari intra quinquennium ex constitutione Francisci I. anni 1539. art. 138. & Henrici II. ann. 1549. artic. 5. & 6. nisi per impetrantes non steterit, quo minus iudicentur literæ, ex constitutione Hērici II. anni 1549. Iure non est definitum tēpus, sed in hoc imitabit appellationē, quæ debet termi nari intra annū uel bienniū. authent. ei qui appel. & l. fi. §. Illud de temp. appellat. c. sicq; in supplicatione notat gl. fi. in fine. ad l. unic. de sentent. præfectorum prætorio. per uerbum forte.

Hodie in Galia ex cōstitutionibus regiis intra annū tantū pōt proponi supplicatio hęc cōtra Arest. Refertur Arestū magni cōsilii Galliæ diei 26. Aprilis, anni 1548. quo Franciscus Corbinus declaratus fuit, nō recipiēdus in supplicatione ꝓponēda, eo, ꝙ nō impetrasset, nec cōsignasset seu deposuisset multā intra annū, quāuis citasset aduersarium ad quintum diem post annum: atq; vltra multatus est.

Sed & in comitiis habitis apud Moliēses Carolo IX, anno 1566. in declaratione articu. 14. inhibetur Cancellariis, ne recipiant supplicationes post sex menses à pronunciatione Aresti, nisi fundamentum habebant in minoritate impetrantis.

Sunt hic de supplicatione multa consideranda; & quando; & intra quæ tempora finiri debeant,

beant, & in quibus casibus non admittantur, quæ, quia non pertinent præcise ad institutam tractationem de appellationibus, prætermitto; & videri poterunt apud Rebuffum tomo 1. Commentariorum constitutionum regiarũ, tractatum de supplicationibus seu errorum propositionibus.

Adijciam† tamẽ supplicationem defferre ab appellatione potissimũ in sequẽtibus ex d. Rebuff. q. 11. dicti tractatus. Nam regula alioquin est extra differentias à iure scriptas, quę locum habent in causa appellationis optima in causa supplicationis, l. fi. §. pen. de tempore appellat. c. & ita Ang. & Salicet. & gl. fi. ad l. vnicam de sententiis præfect. præto. C. 11

1. Quod appellatio est remedium iuris cõmunis. l. 1. de appellat. ff. cum similibus. Supplicatio ex gratia, & benignitate admittit, Auth. q̃ supplicatio, de pcib. Imperatori offerẽd. c. ex literis de in ĩteg. rest.

2. In criminalibus appellare licet, l. non tantũ de appellat. ff. supplicare non: quia ea proponit errorẽ: & tantum venia, non retractatio postulatur. l. nemo deinceps. 3. de episc. audiẽt. C. l. ad bestias đ pœ. ff.

3. Appellatio regulariter suspẽdit executionem iudicati. Rubr. Nihil nou. appel. pẽnd. ff. l. appell. 3. C. de appellat. lib. 7. tit. 62.

Supplicatio nõ, siue intra dies decẽ supplicet, nã tũc cũ fideiussione, siue post, q. a. & sine fideiussione executioni demãdat sẽtẽtia. Auth. q̃ supplicatio. de pcib. Imperat. offerẽd. Gui. Pa. dec. 50. Reuisio tñ in Camera Imperiali suspẽdit executionẽ. ĩ ordinationibus Caroli V. part. 3. ti. 53. Gail. 1. obseru. c. 155.

4. Appellari† debet efficaciter intra decem dies hodie tantũ, Auth. hodie de appellatio nib. Suppli- 12

cari autẽ pôt iure scripto, intra bieniũ. d. Auth. quę supplicatio. & ĩ Gallia iuxta tẽpus definitũ. Et si pars post bieniũ iure, datũ, & in Gallia etiã post tempus impetraret, deberet cõdemnari ad damna, & expensas, & duplici multa; quam *amendam* dicimus; nisi Princeps didicitis, & compertis causæ meritis, aduersus huius temporis silentium restituat, quod non solet facere, aut contra constitutiones rescribere, vt ait Imbertus li. 2. nisi ꝓtestata pars sit, & impedita fuerit iusta excusatione nõ impetrasse intra tempus: vt notat Rebuffus tractat. de supplicationib. q. 9. n. 57. & 58. Videnda decisio Matthei de Afflictis. 78. incipiẽs; In causa firma ĩ de Racaneto.

5. In appellatione de iniquitate iudicis à quo appellatur, quæritur. d. l. 1. de appellation. ff. l. apertissimi. C. de iudicis In supplicatione de errore tantum. in l. præfecti. de minori. 25. ann. ff.

6. De appellatione cognoscit alius quam iudex à quo appellatur. c. 2. de consuet. in 6. c. de appellat. ĩ 6. De supplicationis verò causa, qui ante iudicarũt vel soli, vel cũ illis aliis adhibitis. d. Auth. quę supp.

7. Appellari potest bis à diffinitiua sentẽtia. c. Ne liceat ĩ una eadẽq; causa tertio ꝓuocare. li. 7. ti. 70. Supplicatur tantum semel. l. si quis. C. de precib. Imperatori offerend. quod, & in Gallia firmauit constitutio Henrici tertii 1579. artic. 146.

8. Ante sententiam appellare licet utroq; iure, ciuili, in l. 2. de appel. recip. ff. canonico, c. 1. de appe. in 6. quandocunq; grauamẽ infert. c. vt debitus honor, & appellatio. Tñ supplicare nõ licet nisi post arestum, & iudicatum, d. Authent. quæ supplicatio.

9. Quilibet Iudex superior admittere pôt appel

lationem

lationem, ut ordinariam, tit. de appellat. Supplicationem uerò, nō, nisi princeps. d. l. si quis. & Auth. qua supplicatio.

Ratio, quia p iudicatū diffinitiuè aresto uel sententia eius à quo appellare nō licet, iā ius quæsitū vr ei, pro quo lata est sñia. l. Ingenuū, de stat. hom. ff. Nemo aūt, extra principem, præiudicare pōt iuri alterius, qui ēt non censetur præiudicare, nisi expressè id dicat. l. 2. §. si quid a principe, ne quid in loco publico. ff. l. Lucius. de euict. ff. Neque suā, uel prædecessoris sententiam Iudex potest rescindere sine principe, sñiam, l. 1. §. fi. de quæst. l. moris. de pœnis. ff. l. 2. & 3. sententiam rescindi non posse. C.

10. In † appellationis sententia pronunciatur benè 13 aut malè iudicatū. l. eos. C. de appellationib. sed in supplicatione pronunciatur erratū fuisse uel nō erratum: & ita infirmatur uel confirmatur iudicatū: quanquam Panorm. malè notauerit ad c. ex literis. in vlt. notabili, de in integrum restitutione, nō procedi in causa supplicationis ad infirmandum uel confirmandum sententiam.

Finis tamen supplicationis est, habere permissionem proponendi & probandi errorem facti, cum alioquin sine illa permissione non daretur aditus, ne lis ex lite oriatur, per l. terminato. de fructibus & lit. expens. c. l. apertissimi C. de iudiciis.

Nam reliqua quæ permissionem sequuntur communia sunt cum aliis iudiciis, nempe probationes errorum, & defensiones: quæ proponuntur in reuisione processus.

11. Licet tertio die appelletur in eodē articulo & sententia: tamen in integrum restitutio petitur, & sup-

& supplicatur contra res bis iudicatas. l. minor aūt Magistratus. 19. §. Denique ibi. cōtra res bis iudicatas, de minori. Et ita distinguit Specul. li. 2. par. 3. ti. de app. §. 8. quoties appellandum sit. n. 4. Citat & c. tum ex literis. §. pen. de in integ. restit. c. Cum cā. de re iudicata. Nec obest, vt quod appellatio in maioribus hoc restitutio in minoribus operatur. l. p̄ses de minoribus. Nam petens restitutionem, vtitur iure speciali, appellans verò iure cōi. c. omnis oppressus. 2. q. 6. Ideo aliud ius in utroque. l. Centurio. de vulga. c. Non exemplo. 25. q. 2. c. sanè de priuileg.

14 In† praxi et supplicatio, licet intra tempus decē dierum, & in scriptis, vt decet, fuerit interposita, non impedit, nec consueuit impedire executionē sententiæ Curiæ parlamenti, si pars victrix præstet idoneam cautionem de restituendo vel de reducēdo rem in pristinum statum iuxta. Authent. quę supplicatio. de precib. Imp. offerend. Et sic seruat stylus Delphinalis parlamenti, inquit Guido Papæ, q. 50. incipiente. Quia hæc curia. Vbi & notat hāc cautionem præstare debere ante executionem, si supplicatum intra decem dies, nō, si post decem dies. Et hoc seruat stylus iuxta dictam authentic. Notat tamen dictus Guido Papæ in d. loco, nu. 3. quod si ille qui obtinuit sñiam, contra quam supplicatur, fecit diligentiam de reperiendo cautionem ut possit exequi, & ullam non repererit, eo casu debuit, recipi eius iuratoria cautio, per Authentic. Generaliter. de Episc. & Cler. C. Et ita resolutum fuisse in Sēnatu Delphinali tradit idem decisione 189. incipiē te, Circa materiam Authenticæ, q̄ supplicatio. & c. eiusque iuratoriæ cautionis formam esse ait, quod pars

pars iuret, quod credit se non posse fideiussores reperire, & quod faciet, quod faciendum est. gl. in l. 1. qui satisdare cogantur. Neq; requiratur alia indagatio fideiussorum, ut dicit Odofred. in d. Auth. Generaliter. Forsan hoc esset intelligendum, ubi quis obtinuit, & vult interim exequi pendente supplicatione post decem dies, non est suspectus.

At si suspectus sit, non debeat admitti eius iuratoria cautio, neq; audiat, nisi det idoneā cautionē, iuxta ea, q̄ tradit Bar. ad l. omn. de iudiciis. ff. Et forsan tūc erit res sequestrāda secū dū ea, quæ scribit Gof fred. in summa de sequestra. posse. & fruct. §. Generaliter. vers. 3. quid circa. Super cautione danda referuntur duo aresti contraria Senatus Parisiensis, vnum anni 1341. 2. Septemb. quo nullus admittendus ad ꝓponendū errorem, absq; bocca & sufficiēte cautione, quāuis id iubeatur literis regias. Aliud 24. Iulii 1337. quo quidam Guillelmus des Oliues admissus est ad proponēdū errorem, dando cautionem quā potuisset inuenire tam regi quā parti. Rebuffus tn̄ in tract. de supplicationib. seu errorē ꝓpositione. q. 7. n. 38. in to. 1. Commentariorum in cōstitutionis regias, ait. Ego non vidi cautionem dari in hoc regno Franciæ, sed executionem faciendā pendente processu pronunciauit Senatus (Parisiensis) anno 1540. die 4. Ianuarii. & numer. 39. Imò, inquit, fuit, fuit iudicatum in eodem Senatu, quod arestum executioni demandaretur, pro illo etiam, qui errores allegabat in aliis articulis, in quibus non dicit erratum & numero 40. Non tamen fiet executio, inquit, quoad expensas aresti, sed expectabitur sententia confirmatoria propositionis erroris

ris, uel infirmatoria, ut refert iudicatum in magno consilio Neapolitano Matthæus de Afflictis decisi. 231. Verum in Gallia seruatur contrarium, ut exequi tam in principali, quàm in expēsis liceat, vt ait God. Rebuff. in tract. de sententiis executorialib. ar tis. 16. Et est ordinatio regia ī Rub. *des causes possessoires beneficiales.* artic. 12. per regulam Accessorium.

15 Respondit † etiam singulariter in hac materia Guid. Pap. q. 420. incipiente, In hac curia Parlamenti, rescriptum impetratum a principe per uictū in snia, ut sententia non mandetur executioni, donec de meritis causę reuisionis fuerit cognitū, non valeat, quia sit elicitū cōtra stylū & consuetudinē curiarum & contra Ius. per l. probatorias. de diuers. offic. lib. 12. C. §. f. vt diuinæ iussion. Nouella 114. l. Rescripta. de precib. Imperatori offerend. C.

Et talia rescripta censentur subreptitia, nisi in illis fiat mentio de contraria consuetudine & stylo, cū clausula, non obstante. Bal. ad l. omnes. 4. quæst. si contra Ius vel vtilitatem publ.

Ratio, quia in talibus rescriptis debet pars citari quę lædi posset, & aliter non valent. Glo. ad l. ita diuus, de adopt. ff. & Bar. in l. Adoptio. d. tit. Alioquin enim, si aduersarii uel cuiusquam alterius tertii non oriretur ex rescripto moratorio præiudicium, impediri non posset eius effectus. l. quoties. de precib. Imperatori offerend. C.

Quæ procedunt, ut dictum, nisi Princeps vteretur plenitudine potestatis, iubendo suspendi executionem, & non obstantibus constitutionibus contrariis, ut notatur in ultima additione dictæ quæst. 420. Guid. Papæ. quia princeps, ut potest legem immutare,

tare, sic etiam ex causa, quę semper ei inesse præsumitur, pôt tollere Ius alteri quæsitũ, ut plurib. ꝓbat Alex. cons. 2. n. 19. & 20. uol. 1. incip. uisus codicillis.

Inter†casus, pro quibus non admittitur supplicatio, insigniores sunt sequentes. 16

.1. Ne post biennium uel annum in Gallia, ut dictum est, impetrari possit, uel post cõstitutum aliud tempus.

2. Ne bis uel ter permittatur, d. Auth. quæ supplicatio.

3. Si arestum, contra quod supplicatur, fit cõfirmatorium duarum sententiarũ. l. vn. ne in una eademq; causa liceat tertio prouocar. &c.

.4. Vt in possessorii sententia non admittatur supplicatio ex edicto Ludouici XII. reg. anni 1499. artic. 88. & Franc. 1. anno 1535. artic. 96. quia potest reparari factum in petitorii sententia. l. unic. si de momentanea possess. fuerit appellat. lib. 7. tit. 63. C.

5. Pro re modica & uili. l. scio, de in integrum rest. l. si oleum. §. fin. de dolo malo. ff.

6. Non pro errore iuris sed facti.

7. Non recipiantur in sententiis criminalibus, quę statim executioni demandatur. l. cum reis. de pœ. c. ea sunt. 2. q. 1. uel ueniam exquirũt principis, quę tamen solet denegari in grauiorib. criminibus, ut Maiestatis, l. quisquis. ad l. Iulian. Maiestatis. C. & ita ꝓhibet quoq; supplicatio in l. 1. c. de Nili aggerib. non rumpendis. li. 9. tit. 38. Imber. in institutionib. forensibus lib. 2. §. sed si appellationem.

8. Si litigans seu pars semel acquieuerit sententiæ uel aresto, non posset amplius supplicare, quia & non liceret appellare.

Nec

9. Nec supplicatur prætextu iniquitati sententiæ. de quibus omnib. & aliis uide Rebuffum prædicto tractatu de supplicationibus uel errorum propositionibus, tota quæst. 9.

10. Non supplicatur contra sententias interlocutorias, quia possunt per diffinitiuam reparari. Sic non habet locum remedium extraordinarium supplicationis uel alterius generis retractationis contra arestum prouisionale non diffinitiuum, ut dictum a Senatu Parisiēsi anni 1344. die 15. Maii. Refert Papius li. 19. Rapsod. arestorum, tit. 8. ar. 7. quia prouisio nō facit ueritati præiudicium, quæ in decisione haberi poterit, ut in l. si Iudex nutrici. 10. de his qui sūt sui uel alieni iuris. ff. nisi forsan haberēt uim diffinitiuę. Veluti si in aresto retractando quis damnatus esset ad emendam honorariā, pro qua suspenderetur iudicatū, & in aliis exequutioni mandaret, ut dictū 9. de actionib. anno 1550. paris. Reb. li. 19. art. 8.

17 Obesse † uidetur supplicationib. ut non permittantur, emendatio post sententiam terminato per illam negotio. l. 2. ut lite pendēte, uel post prouocationem aut diffinitiuam sententiam nulli liceat Imperatori supplicare. lib. 1. c. ti. 2 1. ubi 2. Rubrica probat ibi; per diffinitiuam sententiam. Sed hoc intelligitur de diffinitiua sententia a qua prouocari potuit, & non est prouocatum, & ita acquieuisse uidetur damnatus sentētiæ l. 1. & f. C. eo. ti. ut lite pēd. l. 4. de his qui propter metū iudicis non ap. li. 8. C. tit. 67. eodem modo tollitur. l. 3. de errore aduoca. li. 2. ti. 10. Vbi sententia nocet, quia non appellatū cum potuerit per appellationem emendare errorem coram iudice ad quem l. creditor. 28. §. Iussus de app. ff. Eo

¶. Eodem modo explicatur lex sententiam rescindi non posse.li.7.C.tit.50.& l.fi.C.quomodo & quādo Iudex sententiā proferre debeat.li.7.C.ti.43.de sententia a qua non est appellatum,cum posset appellari.Item obesse uidetur l.causas 16.C.de transact.li.2.ti.4.ubi causæ transactione decisæ rescripto principis non suscitantur Simile autem iudicatum transactioni indicatum.l.non minorem 20.C.eo.tit.

Sed soluitur, non in omnibus esse simililitudinem,maxime in hoc, quia per transactionem quis uidetur sciens prudēsque ius suum renūciasse & acquieuisse incertis. At in sententia prætoris nequaquam,quia in inuitum ius redditur.l. in stipulātem §.1.de uerb.obligationib.

Posset etiam prætextu erroris, ut reliqui contractus,resuscitari.l.si quis cum aliter.de uerb. obliga.

Nō obest, quod iniuria uideatur fieri & principi & aliis,contra quorum sententias suppliciatur, qui tales ex fide constituti sunt ut neq; fallant neq; fallantur,ut dicitur de ponderatoribus constitutis per singulas ciuitates in l.f.de ponderatorib.li. 10.C.ti.71.Nam hic error prætensus differt ab errore iuris,in quo non debent falli.

CAPVT. VII.

De querela contra sententiam.

SVMMARIA.

1 *Secundum remedium extraordinarium contra sententias querela,Gallis* requeste ciuile.

2 *Quare ciuiles literæ,& iustitiæ.*

3 *Querela diffinitio,& quis concedat & contra quod.*

4 *Causæ ex quibus concedatur,ut si ex falsis iudicatum.*

5 *Aut per dolum.*
6 *Aut inuenta postea fuerint instrumenta principalia.*
7 *Si iudicium latum super contracto simulato uel per collusionem.*
8 *Si qui obtinuit, dicat se iniuste obtinuisse, uel ex periurio.*
9 *Si alia iusta causa appareat, ut negligentia procuratoris.*
10 *Supplicationis & querelæ differentia quatuor.*
11 *Alia 5. in tempore impetrationis concessæ, & 6. in forma iudicandi.*
12 *Differentiæ querelæ & appellationis.*

1 SEcundum † remedium extraordinarium contra sententias, quibus appellare non licet, dicitur Querela, in praxi uero, requeste ciuile, ciuilis, legitima, lege probata.

Forma sumpta est harũ litterarũ ex l. si prætor. §. Marcell. de iudic. ff. ubi si per dolum sciens falso aliquid allegauerit; & hoc modo cõsequutũ eũ sñiam prætori liquido fuerit approbatum, existimo, inquit Marcellus, iudicem debere querelã rei admittere.

2 Istæ † litteræ dicuntur impetrari in forma supplicationis ciuilis, & sunt litteræ iustitiæ. Ciuile dicitur quod a iure ciuili receptum est, ut in l. 1. de priuat. delict. li. 47. ff. ti. 1. facit l. Inciuile. 24. de l ff. l. Inciuile. & l. ciuile est. C. de fur. Alexand. Imp. Ciuile est, qđ a te aduersarius tuus exigit, ut rei, q̃ apud te esse, fateris, exhibeas uenditorem. Nã a transeunte & ignoto te emisso, dicere nõ cõuenit uolẽti euitare alienã bono uiro suspicionem. Et ciuilis supplicatio dicitur, quæ iuxta æquitatẽ & iuris decisiones admitti

mitti digna sit. vt in l. 1. de re iud. lib. 7. C. titu. 52. Rebus quidem iudicatis, inquit, standum est: sed si is, qui condemnatus est, rem furto subtractam resti tuere, probet rem penes dominum esse, exceptione ei subuenitur. Nec facilè admittuntur huiusmodi supplicationes; si incoloratè desideratur restitutio aduersus speciē in adiutorio principis finitam. l. mi nor autē. 19. 151. vers. §. Seuerus. de minor. 25. ann.

Atque in tota 35. quæst. 9. disputatur hęc quæstio vt in c. 1. & 2. docetur, ea quæ semel decisa sunt & ordinata, nulla debere in posterum refragatione turbari, quia ordo iudicialis confunderet, si appel latione iuuentur qui dissentiunt. At in c. 3. docetur, corrigendum, à nobis illicitè aut à prędecessoribus admissum. Idem in c. 4. & 5. ead. quæst. & causa.

Ita rescriptum iustitiæ est, quando causa proponitur, ex qua recognitio suadetur iure, ut in clausu la illa. Si qua mihi iusta causa uidebitur, in integrū restituam, prætoris, contineatur in l. 1. Ex quibus causis minores in integrum restituantur. lib. 4. tit. 6. Et ita causa iusta exposita principi, is mandat iudicibus, ut iuxta legum cēsuram negotium cogno scant & iudicent. ut in l. 1. de precibus imp. offer. c. ibi. Nobis hortamēto fuit, ut præfecto prætorio iux ta annotationis nostræ decretum demandaremus, quem adire cura, ut auditis his, quæ in libello contulisti, & reos inuestigare, & seuerissimā uindictā, iuxta legum censuram exigere curet.

Querela † itaque dicitur supplicatio facta principi contra arestum vel sententiam latem ab eo iudice, a quo appellari nequit, porrecta ab eo, qui per dictam sententiam læsus est dolo aduersarii uel 5

alter; habens rescriptum retractationis negotii.

Supplicationis nomen pro genere quæ ad plura pertinet, ob quæ supplicatur vel præces offeruntur principi uel aliis. Restringitur autem hic ad hypothesim ad preces petētes retractationem aresti uel iudicij, quod lædere putatur impetrantem rescriptum.

Principi hodie uel eius Cancellariæ, quæ stabilita est in loco Parlamenti, fit hæc supplicatio querelæ, & impetrantur istæ literæ, nec una curia contra aliam potest procedere uel concedere easdem.

Dixi etiam contra sententias, à quibus appellari nequit, impetrari. Nam extraordinarium est remedium, quod non competeret, si ordinarium appellationis competeret, ut dixi in supplicatione. l. in causa de minorib. 25. annis ff.

Sententia autem uel arestum perfectum dicitur, quando pronunciatum iam est, & nihil addi potest. ideo tunc ad hoc auxilium peruenitur. Nam istæ literæ querelæ ante non impetrantur, sed postea ex permissione principis. Alioquin determinatum in sua forma remaneret. l. vnic. de sent. præfect. prætorio c. l. 1. & 2. à quib. appell. non licet. ideo istæ literæ diriguntur parlamentis, à quibus processu iudicatum retractandum, & præsentatur curiæ sedēti in prima classe: non aliis. Vocant *la grande chambre*: & ibi repræsentant & discutiuntur, & nō in aliis Cameris. Citantur itaque partes, antequam iudicentur vel videantur, per l. de vnoquoque. de re iudicat. ff. tit. 19. de re iud. lib. 2. tit. 1. quod & in aliis negotiis seruat, ut præsentibus vel vocatis quorum interest, tracten-

tractentur. l. fi. C. de author. præst. l. Nam diuus. de adop. ff. l. in cāæ §. cā. de minorib. 25. ann. c. Archiepisc. de temp. ordinat. c. Archiepiscopus. 65. dist.

Mandat aūt Princeps curiæ, ut super articulis cōtētis in supplicatione clausa & emissa cōiūctim cū codicillis, prospiceat & prouideat de remedio cōueniēte æquoque, & ex gratia, & scdm suā sniam, sicuti iubet æquitas seruari, in l. placuit. de iudic. C. Aequitatem tamen intelligere debemus iuri conformem.

Aequitas & gratia in his literis perpenditur, qđ alias de rigore iuris, ut dictum est, non datur retractatio rei iudicatæ & sententiarum prolatarum ab illis à quibus appellari nequit.

Præterea vult princeps ex gratia succurri, ut si forsan mulier, vel vir rusticus ex omissione allegationum læsus sit, vt in l. 1. circa finem, ibi potes ei decreti gratiam facere. de quæst. 1. ff.

Causæ † propter quas datur hoc rescriptum que 4 relæ inter alias & hæ sunt.

1. Si pars falsum allegauerit, ex quo uerisimiliter arestum fuerit sequutum. l. si prætor. 75. §. Marcellus. de iud. ff. Marcellus notat. si per dolum sciens falso aliquid allegauit, & hoc modo consequutum cum sententia prætoris liquido fuerit approbatum, existimo debere iudicem querelam rei admittere.

Diuus Hadrianus aditus per libellum à Iulio Tarentino, & iudicante eo, falsis testimoniis, conspiratione aduersariorum, testibus pecunia corruptis, religionem iudicis circumuentam esse: in integrum causam restituendam rescripsit, & si qua à iudice tā malo exemplo circumscripto iudicata

essent, ut refert Callistratus in l. diuus Hadrianus. 33. de re iudic. ff. lib. 42. tit. 1.

Item in l. 1. Si ex falsis instrumentis uel testimoniis iudicatum sit, lib. 7. c. tit. 58. Seuerus & Antoninus rescripserunt, sententiam latam, prætextu instrumentorum falsorum rescindi, tribus concurrentibus & conuenientibus si falsa sint producta, & de falso non sit cognitum, & propter illa falsa sit iudicatum. quod prodest ad tria, ad sententiã rescindẽdã, ad executionem impediendam, & ad solutũ repetendum: vt ibi notat Bar. per leges tot. tit. Et ita secundum Alex. Cæs. in l. 2. c. eo. Et qui non prouocauerint, si instrumẽtis falsis se uictos probare possunt, cum de crimine docuerint, ex integro de causa audiuntur. Et in l. fi. eo. tit. requiritur, quod Iudex sit in iudicando sequutus fidem instrumenti uel testimonij falsi, ut in c. cum I. & A. 22. de sent. & re iudicat. Præsumitur autem ex his falsis fuisse iudicatum, si nihil in contrarium probatum fuerit, ut notat. in c. licet causam. 9. de probation. lib. 2. tit. 19. ad uerbum opponi. Modestinus in l. qui agnitis 11. de exception. lib. 44. ff. tit. 1. tradit exceptionẽ rei iudicatę non posse opponi, si ex falsis instrumentis iudicatum sit & solutum eius nomine repeti. Atque Leo & Antoninus Cæsares. in l. si ex falsis 42. transact. lib. 2. C. tit. 4. Transactionem initam super falso, in eo retractari tantum articulo, quod ex falso instrumento processit, cæteris capitulis firmis remanentibus.

Exceptio falsi non tantum ante sententiam, sed etiam post, potest opponi. c. licet causam. 9. §. 1. de probat. c. in nostra. de procurat. l. querelã. de fals. c.

Secun-

Secundò † causa sufficiens ad querelam esse potest, si arestum per dolum aduersarii obtentum fuerit, quod aliter obtentū nō esset. d.l. si prætor. §. Marcellus, ubi si p dolū sciens, &c. Puta, si per obreptionem vel fallaciā forensem. vocant *par supprinse* nempe si dolus esset ex consilio commissus: alioquin si dolus re ipsa interuenisset, opus esset restitutionis codicillis nō querela. arg. l. si ex falsis, de trāsact. c. & diuus. 33. de re iudic. ff. pōt etiā esse erroris proprii professio, quæ releuet cōdemnatū in facto. Exēpli gratia, si vir credat, & fateatur vxorem esse prægnantem, & non sit; aut dicat contra non prægnantē, nec talis inueniatur. Vlp. l. 1. §. si omnes. uers. Cæterū, de vent. inspic. ff. li. 25. ti. 4. si pater credens falso rumori, filium esse mortuum, & sic ab actione sua exclusus iudicio sit. Nam causa iudicii comperta falsa non subsistit iudicium. Pompon. in l. quæsitum. 2. quādo actio de peculio annalis sit. vel si dicat ipetrans, quod fuerit prohibitus producere instrumenta, quia minor, quia detentus ab inimicis, aut per aliam vim maiorem hostium, ex quibus documenta sua fuerant detenta vel confusa, aut consumpta, & quod nuper inuenit protocolla: quod per negligentiam tutorum vel curatorum suorum non fuerint allegata uel producta. aut si dicat, pendente tempore, quo item erat ad arbitros, non plenè instructum processum iudicatum, aut post mortem actoris uel rei processus non instructus fuerit ita nulliter decisius, vt ait Iulianus in l. de qua re. 74. §. fi. de re iudicata l. 2. quæ sentētia siue apellatio rescind. libr. 49. ff. titul. 8. Si procuratore agente non procurator, sed dominus proprio nomine

damnatus sit.l.1.de sent.& interlocut.omniū iu dicū.li.7.c.tit.45.Si falsus procurator interuenerit iudicio.c.in nostra in fi.de procur.vel si per surreptionē uel rumorē falsū iudicatū i c.5.ueniā 35.q.9.Legēdus est titulus de precibus Imperatori offerēdis & de quib.causis supplicare liceat,quorū postremorū verborū ratione,ibi 230.in sūma explicat casus.

6 Tertio† si post sententiam inuentum sit instrumentum,uel probatio omissa ante in manibus habeatur, quibus rem aliter se habere ostenditur, quam videretur tempore iudicii,causa erit querelæ,vt apud calistratum in l.diui fratres.27.de pœn. libr.48.ff.titul.19 Diui fratres Haruntio Siloni rescripserunt,non solere præsides prouinciarum, ea quæ pronunciauerant,ipsos rescindere & suam mutare sententiam neminem posse,Si tamē de se quis

7 mentitus fuerit,uel cum nō haberet probationum instrumenta, q̄ postea repererit,pæn i affictus sit: in integrum restitui posse:sed id duntaxat à principibus fieri posse.

Iure communi, sub prætextu instrumentorum de nouo repertorum,responsum est, non rescindi rē iudicatā,vel restitui negotia.l.Imperatores.35. de re iudic.li.42.ti.1.vbi tamen una exceptio, nisi in negotio publico,& causa fisci.& l.1.de sent.advers.fisc.retr.lib.10.C.tit.9.

Et sic etiam probat.l.sub specie.4.de re iud.C.li. 7.tit.52.sub specie nouorum instrumentorum postea repertorum res iudicatas restaurari, exemplo graue est.& ibi gloss.ad uerbum graue etiam, causam fisci.Item causām ecclesiæ,ex §.sinimuis de nō alienan.vel permut. reb.eccles. Nouella 7.itē causā

pupilli

pupilli minoris, cuius iure Reipublicæ restituit, in l. Rempublicã de iure Reipubli. li. 11. C. ti. 29. Verũ hoc prætextu cũ principis literis, poterit retractari negotium ex iusta causa, uelut si is qui obtinuit iudicium per se vel p alium subtractis instrumẽtis, quib. veritas argui potuit, decisione litis extorsisse probetur. l. sub. prætextu. 19. in 2. de transact. li. 2. C. tit. 4. Et ita procul dubio dicũt agere posse interpretes eum, cõtra quem lata fuit sententia vel Arrestũ si fuisset reus, & actor, celasset instrumentum. Alioquin si actor ex defectum instrumenti fuisset condemnatus arbitratur, ex reperto instrumento nõ retractari iudicium. Quia instructus ad causam venire debebat, vt ait paul. Castrens. cons. 256. inci. l. in causæ quæ vertitur. vol. 2. Restitutionem talem dari posse. In Gallia etiam actor ex instrumentis repertis potest restitui, vt liquet ex Arresto 3. lib. 19. Rhapsodiæ Aresto. papi. tit. 8.

Et certe in Gallia non cõsideratur penes quem, an domi fuerint instrumenta reperta, sed dãtur cõdicilli ex illa clausula, si qua iusta causa mihi uidebitur. l. 1. ex quibus caus. maior.

Sunt litigantes qui subtrahunt saccos aduersarii vel ĩstrumẽta pcipua, & ita dolo fine illis iudicari negotiũ curãt, quod nõ est relinquẽdũ incorrectũ. Atque etiã si quis repererit instrumenta, quibus solis sit vsurus, potest repeti cognitio eius negotii, quod iureiurãdo delato à Iudice ob defectum probationis decisum est contra instrumenta. l. admonẽdi 31. de iureiur. li. 12. ff. ti. 1. Facit expresse etiã textus in l. Argentarius. §. fi. de edend. li. 2. ti. 13. vbi cõdemnatus, qui potuit uincere, si habuisset instrumẽ-

ta,& probationes,quæ postea inuenit iterũ agit, & illis instrumentis probat. Oportet autem vt is, qui prætexu instrumentorũ repertorũ, vult restitutionem obtinere. nõ vtatur alijs quã illis solis de nouo repertis. alioquin enim, si cũ aliis productis ualet iudicari restitutionẽ, esset reuisio processus & non restitutio, ut habetũ li. 19. Rhapsf. Arest. ti. 8. Arest. 3. ĩ fi.

7 Si † interuenit iudicium super cõtractu simulato, vel ex partiũ collusione, poterit impetrari querela, & annullabitur sententia, etiamsi transierit in rem iudicatam. l. si sponsus. 5. §. si vxor de donat. inter vir. & vxor. ff. Si vxor vel maritus, exceptione quadam donationis causa submoueri voluerit, valebit quidem sententia facta à Iudice absolutione, sed ab eo cui donatum est, condicetur.

8 Potest † & iuxta causa retractandi Arrestum, si is, qui obtinuit, dixerit, & confessus fuerit, se aliquid consecutum fuisse per sententiam iniustam, quæ transiuerit in rem iudicatam; & poterit cõpelli per Iudicem ad illud restituendum. Alexand. ad l. Si seruus pluriũ. 50. §. 1. n. 2. de lega. 1. per illum textũ. Innoc. in c. quia pleriq; de immunit. Eccles. Bal. ad authe. Adhæc. C. de usur. Sic iudicatum etiã in senatu Parisiens. 18. Januari 1532. refert Pap. li. 19. Rhapsf. Arest. ti. 8. art. 11. vt si dicat se corruptis iudicibus vel peierando sententiam obtinuisse vel Arrestum.

9 Ex † vi etiam præcedentis clausula æquitatis, Si qua mihi iusta cã uidebitur, Princeps solet resti tuere aduersus Arestum, si indefensus fuerit impetrãs condemnatus; vel ob dolum aduersari, vel negligẽtiam sui procuratoris; vel ex aliis causis; quæ ciuiles, & rationales ei uidebuntur.

Ratio

Ratio prior, qa iustitiæ sunt literæ, ut unicuique, quod suum est, tribuatur & conseruetur. l. Iustitia. de iust. & iur. ff.

2. Quia malitiis hominum obuiam iri debet, l. in fundo. de rei uindic. ff. lib. tit. c. sedes. 15. de rescrip. c. vt circ. 4. c. auaritiæ. 5. §. cum itaque. de rescript. in 6. cap. significante, qui matrimon. accusar. poss.

3. Quia nemo ex dolo suo lucrari debet, c. ex teno re. 18. de rescr. c. sedes. & c. super literis. eo. tit. cap. tuæ. de Cler. non resident. c. cum olim. de offi. & po test. iud. deleg. l. 1. & l. ne ex dolo. de dolo mal. ff. c. es literis 2. de dolo & contumac. lib. 2. tit. 13.

4. Quia exceptio hæc doli mali aduersarii censẽt permissa contra sententias, à quibus appellari non licet, & est species appellationis, qua retractanda est suia; ut de sententia arbitri ea exceptione retra ctanda rescriptum fuit ab Imperatore in l. Non distinguemus. 32. §. cũ quidã. de recep. arb. li. 4. ff. tit. 8. cũ alioquin nõ liceat appellare ab iniqua ẽt sententia compromissariorum, in l. diẽ proferre. 27. §. stari, eo. tit. de recep. arbitris. vt exceptio etiã falsi poteit obiici post rem iudicatam, ut supra dixi.

Differũt † ista duo remedia, supplicationis ppo- 10 sitionis erroris, & supplicationis ciuilis, seu qrelæ. 1. Quia in supplicatione allegatur error iudicũ in facto, ut antea tractatum est. In querela error potius litigãtium; & est uel proprii erroris petitio ue niæ, uel circumuentionis aduersarii allegatio, in quibus etiã differt ab appellatione, quæ est iniquitatis iudicis allegatio. Hermog. in l. præfecti ẽt prætorio. 17. de minorib. 25. annis li. 4. ff. ti. 4. Et Rebuf. in tract. de literis ciuilibus, ar. unic. gl. 2. n. 43. & 44. tomo 1.

tomo 1. Commentariorum constitutionum regiarum, notat non admitti supplicationem ciuilem qñ est error: & ita fuisse declaratum in senatu Parisiẽsi die 3. Februarii 1540. ne confundantur hæc iudicia ad diuersa tendentia.

2. De supplicatione erroris nõ cognoscũt soli, qui ante iudicarunt: sed alii cum illis iudicio adhibent. At in supplicatione ciuili nulli alii, quam qui iudicarunt, intersunt. Et expediuntur, illę literæ palã auditis litigantibus in magna camera, & non est eis dedecori, qui iudicarunt; quia nihil allegatur cõtra illos in retractatione; sed dicitur in literis obtentũ esse Arestum, quod controuertitur, *par dol & surprinse de la partie*. Ait tamen Papus tom. 3. Notar. li. 10. tit. *des Moyens contre Aresta*. quod supplicatio ciuilis debet præsentari iudicibus Cameræ senatus, à quibus Arestum latum est, & non alijs.

3. Literæ supplicationis erroris à solo Principe obtinentur: quia sunt literæ gratiæ, & à magna Cancellaria. At literæ ciuiles à qualibet Cancellaria regis, quia sunt literæ iustitiæ.

4. In supplicatione seu propositione erroris oportet deponere 126. libertas, antequam supplicãs audiatur; & hodie duplum.

At diuersum in impetratione literarum ciuiliũ seu querelæ, vbi quis nihil deponere tenetur, cum id lex regia non dicat vel alia: ideo nec nos addere debemus. l. de precio. de Publician. in rem act. ff. l. dissentientis, de repud. C.

11 5. Supplicatio † per errorem proponi tantum potest per biennium, vt dictum ex Authen. quæ supplicatio. de precibus Imperatori offerend. C.

At

At querela & literæ ciuiles possunt impetrari intra 30. annos, si rescisco per uiam actionis intētetur gl. in summa 35. q. 9. & Socinus ad l. qui agnitis. de except. Si verò agatur per restitutionem, intra quã driennium, Glos. & Dd. in l. vni. de sent. aduers. fisc. latis retract. li. 10. C. Si, inquit glossa, absente aduocato fisci iudicatum, nullo tempore firmatur, ut nullum, quod si ob defectum instrumenti, intra triennium restitutio peti potest.

Quæ tempora incipiunt currere à die quo inuenit instrumenta, uel quo sciuit restitutionem sibi cõpetere. l. superuacuam. 7. de temporib. in integrum restitutionis petendæ. C. li. 2. ti. 52. Bal. nominatim consi. 92. incipiente, quędam sententia vol. 1.

Tamen Rebuffus tractatu de literis ciuilib. artic. vnico gl. 2. n. 42. Sexto quæro. non figit pedem in tẽpore. Nam & posse sustineri ait, quod non nisi intra biennium, & hodie intra annum, non liceat has literas impetrare, ut idem statuatur, ac in supplicatione erroris quia utrumq; remedium est odiosum, cõtra ius commune, & restringendum l. cum quidam & liber, & posth. ff. Si tamen haberet restitutionẽ, posse intra decem annos impetrari, quia restitutionem quis ex constitutionibus Gallię potest impetrare intra decem annos. Ex constitutione Caroli. V. & statutum in 3. parte ordinationis iudicij Cameræ imperialis, ti. 53. restitutiones istæ seu reuisiones debēt petiintra annum: aliter non admittūtur.

6. Propositio erroris debet iudicari exijsdẽ actis processus, & productis ante iudicium, & eius tẽpore, Supplicatio ciuilis, vel q̃rela, admittit exceptiones & productiones nouas aut omissas p dolũ, aut

occa-

occasione ætatis, aut per interceptionem (dicunt *surprinse*.) interuenientem, aut per aduersarium, aut per ipsummet impetrantem. quia sæpe aliquis intercipitur & decipitur in suo facto. Talesq; omissiones, quæ interuenerunt tempore iudicii retractãdi, eiusq; generis esse debent, quę, si fuissent oppositę, & uisæ à iudicibus proculdubio aliter iudicassent.

12 Differt † querela seu supplicatio hæc ab appellatione, secundum Speculatorem li. 2. particula 3. titu lo de supplicat. §. 3.

1. Quod appellatur vsque ad 10. dies.

Supplicatur usque ad biennium.

Quanquam quidam dicant, supplicandum esse statim atque quis existimat se esse læsum, vt in c. ex literis. & in integrum restit. c. 1. & fi. de frigid. & maleficiat.

2. Pendente appellatione nihil est innouandum. l. vni. nihil nou. appel. pẽdẽte. li. 49. ff. tit. 7. cũ similib.

At supplicatione hac pendente potest executioni demandari sententia, auth. quæ supplicatio.

3. Semel supplicatur, l. si quis aduersus. de precib. Imp. offi. c. Bis appellatur, c. ne liceat in una eadẽ que causa tertio prouocar. lib. 7. C. titu. 70.

4. Supplicans cauet post decem dies, d. auth. quæ supplicatio. de precib. Imp. offer. C.

Appellans minime. Addit versus Speculator p̃d. §. 3. de supplicationis & appellationis differentia.

Discrepat appellans ab eo, qui supplicat ipse.
Imputat erro[r]i proprio; redit hæc ad eandem.
Hic semel auditur, causa pendente satisdat.

Iohannes Andreas ad d. locum Speculatoris ait, dictos uersu s esse Iohannis de Der.

De

Cap. VIII.

De remedio restitutionis contra sententiam.

SVMMARIA.

1 *Restitutio in integrum quid.*
2 *Restituere quid?*
3 *Restitutio remedium extraordinarium.*
4 *Causæ restitutionis in genere plures, quæ suadent restitui maiores, Ecclesiæ.*
5 *Minores.*
6 *Contra sententiam etiam summi Pontificis.*
7 *Coram quibus petatur.*
8 *Casus in quibus Princeps pro restitutione adiri debeat.*
9 *Differentia querelæ & restitutionis in integrum.*
10 *Differentiæ inter restitutionem & appellationem duæ.*
11 *Ponitur 3. in causa suspensionis rei iudicatæ.*
12 *Alia 4. in causa libertatis.*
13 *Alia 5 in reiteratione utriusq;.*
14 *Item 6. in tempore impetrationis utriusq;. ubi & de iuris Gallici praxi in eo.*

Restitutio † in integrum secundum Speculatorem in li. 2. parte 3. Rubr. de restitutione in integrũ, §. 1. est prioris status uel iuris, uel audientiæ, ut in c. ex literis. 4. de in integrũ rest. redintegratio, ut 2. q. 3. c. fi. §. fi. in fi. c. ex literis, de in integrũ rest. l. 1. de sent. pass. & restit. lib. 9. C. ti. 51. 1

Restituere † inquit Paulus, uidetur is, qui id restituit, quod habiturus esset actor, si controuersia ei facta non esset. l. restituere. 75. de verbo. signif. 2

eis quibus causis maior. in integrum restituant. li. 4. ff. tit. 6. & lib. 2. C. ti. 54. quibus ex causis maiores in integ. restituantur.

Impetrantur & restitutiones in integrum contra contractus, transactionem, emptionem, &c. contra dicta factaque alia minorum, & maiorum, de quibus hic non est institutum dicere, cum tantum de restitutione in integrum contra Aresta seu sententias; a quibus non potest prouocari, quia iure ordinario, & ex rigore eius ualent dicenda pauca sint

Datur ✝ itaque & minoribus læsis, titu. si aduersus rem iudicatam. lib. 2. C. tit. 27. 5

Et maioribus ex iusta causa, c. 4. de in integ. rest.

Datur & Reipublicæ per sententiam læsæ, in l. u. C. de offi. eius qui uicem alicuius iudicis obtinet, li. 1. C. tit. 50. ibi, Sane, si in aliquo captū est ius Reipublicę, iuxta scita diuorum Principū defensores Reipubl. si modo adesse fiduciam negotio putant restitionis auxilium possunt flagitare.

Et datur Ecclesiæ, exemplo minoris l. ca. 1. de in integ. rest. li. 1. ti. 41. si se læsā fuisse ꝓbet in iudicio ꝓpter negligētiā ꝓcuratoris, q. iura Ecclesiæ nō ꝓduxit c. 2. uel si omiserit ꝓbationē necessariā c. 30. eo.

Supplicatur ✝ ita ad finem restitutionis contra sententiam etiam summi Pontificis. Quia non negatur sententiam Romanę sedis posse etiam in melius commutari; cūm aut subreptū aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum aut temporum, seu grauium necessitatum, dispensatiue quicquam ordinare decreuit; partibus tamen præsentibus discutiēda causa, ut habetur de utrisq; in ca. cum ex literis Celestini. 5. de restitut. in integ. 6

7 Potest† petitio restitutio in integrum coram magistratibus in aliis negotiis sine beneficio Principis, ut coram prætore olim & præside, l. 1. & 3. C. ubi & apud quem cognitio in integrum restit. agitanda sit.

Atque adversus sententiam definitivam ab eo Iudice, qui eam tulit, fieri posse docet totus titulus, si adversus rem iudicatã in integrũ restitutio postuletur. C. d. sufficit & ubi Panorm. de restitut. in integrum. cap. ex literis. de restitut. in integ.

Et petitur iudicis officio, non iure actionis restit. l. quod si minor. § iudex enim & resoluit l. in causæ. 16. ti. de minoribus hæc uerba: Nunc uidendum qui in integrũ restituere possunt. Et tã Præfectus Urbi, quã alii Magistratus pro iurisdictione sua in integrũ restituere possunt, tã in aliis omnib. in caussis quã contra sniam suam. l. 1. C. ubi & apud quem cognitio restitutionis in integrum agitanda sit, li. 2. ti. 47.

Sic quilibet iudex ordinarius restituere in integrum potest. Panor. consil. 87. in incip. Dominus Abbas volum. 1.

Delegatus Pap. de causa restitutionis. de in integ. rest. Exceptis quibusdam casibus, in quibus adeundus est de iure alius pro impetranda restitutione.

Primo minor Iudex non potest restituere adversus sententiam maioris, Ulpia. l. minor autem Magistratus. 18. de minorib. ff.

8 Secundo† sunt & casus in quibus Princeps solus restituit; ut contra sententiam procuratorum suorum, & alius. l. 1. ubi & apud quem cognitio restitu. in integ. agitanda sit. lib. 2. ti. 47.

Alius casus in l. 3. si adversus rem iudicatam restitutio postuletur lib. 2. C. ti. 27. Adversus sententiam

eius,

eius, inquit Philippus Cæsar, qui tūc vicē Principis iudicauit; in integrū restitutionis auxiliū apud prætorē seu prēsidē prouinciæ, clarissimum uirū flagitare nequaquā poteris. Nam aduersus eius sententiā, q vice Principis cognouit, solus Princeps restituet. Idē in l. Minor autem, 18. §. penult. de minorib. ff.

Item contra sententiam latam à Principe vix restitutio impetratur. Impetratur tamen & lis aliquādo ex iusta causa, sed ab eodē Principe: ut propter omissas allegationes, & propter præuaricationē aduocati. d. l. minor autem. §. 1.

Et ita in his & similibus casibus, in quibus minor Iudex non potest aut par restituere, principale auxilium implorandum est. ut dicit Vlp. in l. Ille à quo. 13. §. tempestiuum. ad senatusc. Trebellianum. libr. 36. ff. tit. 1.

Item in restitutione contra sententiam criminalem, restitutio à solis principibus fieri potest. l. diui fratres. 27. de pœn. ff.

In Gallia nullus recipitur restitutionem petens, siue maior, siue minor, nisi literas restitutionis à Principe impetrauerit. Rebuff. tractatu de restit. q. 3. in 2 tomo commentariorum in constitutiones regias.

Edicto tamen Henrici 26. Aprilis anno. 1551. *sur l'appliation de ledict de la creation des Magistratz præsidiaux*, supplicationes ciuiles contra sentētias præsidialium iudicum permissæ illis in suo foro sunt.

Qui plura de restitutionis materia uoluerit uidere, legat Speculatorem lib. 2. particula 3. titul. de restitutionib. Rebuffum tract. de restitutionib. Octauianum Vnestrium li. 8. introductionis in aulæ Romana actionem cap. 3.

ualuerit, vniuersa, quæ medio ipso tempore sententiæ ipsius occasione perceperit, restituet. c. suscitata. 6. de in int. rest. lib. 1. tit. 41. Et ita in ordinationibus iudicij imperialis Cameræ 3. par. tit. 52. non obstante petita restitutione, iudicium dicitur demandandum exequutioni.

Sic enim æquũ est, executionem fieri, ne per excogitatam malitiam impediretur effectus sententiæ in damnum obtinentis d. c. suscitata. & ibi glossa ad verbum postulante, notat regulare esse, ut sententia mandetur executioni, non obstante quacunq; exceptione c. 3. sicut sine iudicio. 2. q. 1. nisi incontinenti probetur exceptio. ut in c. veniens. 10. de testib. & in c. literas. de restitut. spoliat. Et in quibusdam casibus, qui notantur in c. Cum apud. 11. q. 3.

Aliunde etiam generale est, ut ubicunque in dubio quid admittitur, ut is præstet cautionem, ut in l. fi. de petit. hæred. lib. 3. C. tit. 31. l. 16. à que. 57. & seq. a quo seruus. 58. de rei uind. lib. 6. ff. tit. 1. l. prætor ait. 7. de damno infect. lib. 39. tit. 2. l. post quam 5. §. 1. ut legator. uel fideicommissorum seruandorũ causa caueat. ff. lib. 36. tit. 3.

Est tñ textus ex diametro contrarius in l. uit. de integ. rest. postulata, ne quid noui fiat. lu. 2. C. tit. 50. ubi uerba postulata in integrum restitutione, oĩa in suo statu esse debere, donec res finiatur; perspicui iuris est; idque curabit is, ad cuius partes res pertinet. Et ibi gl. ad uerbũ dẽre notat, effectũ restõnis postulatæ in integrũ ĩ ut nõ fiat rei alienatio sup qua petit̃ restitutio, & sententia executioni non demandetur tamen ibi citat iura, quæ loquuntur de appellatione. l. 1. Nihil nouari app. [illegible] dentur. ff. li. 3. C. de appellat.

pell.facit.& l.fi.si ex falsis instrumētis uel testimoniis iudicatū sit.li.7.C.ti.58.Iudicati,inquit Gordianus, solet suspendi,& soluti dari repetitio, si falsis instrumētis circūuentū eē religionē iudicātis,crimine postea falsi illato, manifestis ꝓbationib⁹ fuerit ostēsū. Facit,& l.satis apertè ad leg.Corn.de falsis. Sed & restitutionem in integrum impedire executionē sentētiæ dixit Baldus ad l.eos.C.de execut.rei iudicatæ. Bald.ad l.si causa cognita.de transact. Barth. defendente de author.t.tor.

Solutio videt dari à Guido.Papa in decis.215.n.86.inc.An executio sententiæ,hoc verū esse suspendi executionē,si probationes essent in promptu, ꝑ d.l.fi. si ex fals.inst.C.ibi manifestis probationibus.

Quod si quæstio longiorem, & altiorem requireret indaginem,tūc quidem impediretur etiam executio,sed per replicationem dandæ cautionis de restituendo si obtentum sit,executionem permitti, ꝑ authent.quę supplicatio.de ꝓcib.Imperatori offerēdis.ꝑ c.suscitata.de in integrū restitution.l.2.C.de fals.facit lex fin.de ordine cognitionis.li.7.C.ti.19. Vbi,si qui præsumit seruū suū esse,qui est in statu libertatis,eius bona diripiat,tāquā sui serui.& is aduersus illum vi bonorum raptorum agat;debent illi restitui bona,si modo saluā rem futuram per idoneos fideiussores promiserit.Nam si tales dare non potuerit,tunc ea conuenit de quibus in iudicio tractabitur,sequestrari in eum diem,in quo controuersia sopiat. Videndus iason ad l.si causa cognita de trāsactionib.c.Aufrerius.dec.Tholos.54.Sic Rebuf. tractat.de restitutionibus articu.2.gloss.fi.num.7.in 2.tomo.commentariorum ad cōstitutiones regias.

Nec impeditur, inquit, executio retractabilis sententiæ. sed Iudex pronunciabit faciendam executionē per modum prouisionis, cautione datā. d. c. suscitatæ. e. auditis. 3. c. ex literis. de in integ. restit. q c q d dicāt Doctores in l. f. de ordine cognition. c. & per l. 3. §. ibidē ad exhib. ff. li. 10. ti. 4. l. ille à quo. 13. §. qd ergo ad Trebell. li. 36. ti. 1. Singularis etiā explicatio c. suscitata, traditur in dec. Rotæ 435. in nouis. incipiente, fuit dubitatum, vtrum cautio, &c.

Quando latæ sunt tres sententiæ & diffinitiuæ pro possessore contra actorem: quia ibi nulla est necessaria executio: possidebat enim, & ideo non dat cautionem impetrans restitutionis literis, ab aduersario uicto, quia non dēt priuari commodo possessionis, c. 1. & 2. vt lite pendente. aliter si contra possessorē iudicatum esset: in quo etiam casu dicūt dom. de Rota considerandum, cautionem illam tantum postulari ab obtinente tres sententias, si pauper esset, aut si su. pectus esset de dilapidatione fructuum vel rei, non aliter. adde Clem. 1. de sent. & re iudicata, li. 2. tit. 11.

Existimarē quoque suspendendam executionem sententię impetrata restitutione. si executio esset irreuocabilis, ut criminibus, in l. diui fratres. 27. l. ad bestias. 31. de pæn ff. quanquam vix impetretur per l. auxilium. de minorib. nec restitutio detur in his. Rota dec. 30. n. 2. incip. Fuit dubitatum, Spec. tit. de restit. in integr. non. §. quis autem.

Et generaliter quando non posset reuocari executio, quia inde euacuaretur petitio restitutionis.

12 4. Appellationis † & restitutionis differentia ponitur à Macro Iurisconsul. in l. nad scieudum est, 9. de appella-

appellã. ff. Illud sciendum est, neque pupillũ, neque Rempublicam, cum pro libertate iudicatur, in integrum restitui posse, sed appellationem esse necessariam: idque ita rescriptum est, ut arbitror, fauore libertatis.

5. Aduersas † duas uel tres sententias minor potest 13
restitui. l. minor autem magistratus. §. denique de minor. 25. annis. clem. 1. de re iudicata, nẽpe ex nuper repertis, non aliter. l. f. & 1. & 2. si sæpius in integrũ restitutio fuerit postulata. lib. 2. C. tit. 44. Tamẽ notandũ aduersus tres sententias conformes esse restitutionem concedendam, nisi prius iudici constiterit de iniustitia, summariè prius facta demonstratione, in decisione Rotę. 2. incipiente, Aduersus tres, in nouis. quando principaliter petitur: secus, si incidenter, & per exceptionem, dec. 1. in antiq.

Sed appellare quis non potest post tres sentẽtias conformes, l. 1. & sequente, c. vt liceat tertio appellare. li. 7. C. tit. 70. l. 1. C. si de momentanea poss. fuerit appell. c. sua nobis. 65. de app. li. 2. tit. 28, c. si quis in quacunque 2. quæst. 6.

6. Appellatio † debet fieri intra decem dies, com- 14
putandos à die notitiæ sententiæ. Auth. de appell. c. concertationi. eod. tit. in 6.

At restitutio in integrum potest impetrari iure intra quadriennũ. l. fi. de temporib. in integr. restit. petend. c. Computatur hoc tẽpus in maiorib. à tempore læsionis. d. l. f. & Cle. vnic. de in integr. restit. ubi idem in Ecclesia restituenda. At in minoribus læsis computatur post 25. annum, & ita vsque ad 29.

Sed aduertendum, quod hoc tempus incipit currere, à tempore quo quis sciuit sibi competere resti

tu-

tutionem: & ideo si quis per centum annos non peteret restitutionem in integrum, quia probabiliter ignorabat sibi competere, poterit tamen postea eā petere. Bal. ad l. falsum. si ex fals. inst. iud. fuer. Paul. Castrens. ad l. fi. C. de dolo. per l. fi. de tēp. in integr. restit. petent. Alex. cons. 89. Viso puncto n. 9. vol. 2. Rebuff. tract. de restitutionib. artic. 2. glos. 1. n. 2. & 3. in 2. tomo cōmentariorū ad cōstitutiones regias. Tradit Matthæus de Afflictis dec. 39. Quædam Altruda dari restitutionem in integrum cōtra prescriptionē longissimi temporis ex capite ignorātiæ. & ibi citat plures doctores: & contra quadraginta annos. D. de Afflictis deci. 329. incip. Dictat regia pragmatica. n. 5. & seq. citat Paulum de Lazaro, Lanzellinum, Cardinalem ad Cle. 1. de in integr. restit. Panorm. ad c. vigilanti. de prescript. Alex. vol. 2. cons. 168. incip. viso themate suprascripto.

Ex iure Gallico restitutiones dantur, & rescissiones contractuum, aut aliorū actuum quoruncunq; ex causa doli, fraudis, circunuentionis, metus, violentiæ, deceptionis vltra dimidiam iusti pretii, per lapsum tantum decem annorum, computandorum a die quo contractus, distractus, aut alii actus gestie runt, & ex quo causa metus violentiæ, aut alterius legitimi impedimenti, iuris vel facti cessauerit, ex cōstitutione Ludouici. 12. anni. 1512. art. 46. ex cōstitutione Fracisci I. anni. 1535. c. 6. art. 30. Decē autem anni in minoribus currunt tantum post minorem ætatē ex edicto Francisci. 1. anni. 1539. art. 134. Facit l. si superuacuam. de tempor. in integrū restitut. l. 6. de calumniator. ff. Clement. de in integr. vnic. restit.

CAPVT

CAPVT LX.

De reuisione.

SVMMARIA.

1 *Reuisio processus aliud remedium extraordinarium.*
2 *Reuisionis literæ quid.*
3 *Reuisiones odiosæ.*
4 *Non dantur pro interlocutoriis in Camera Imperiali.*
5 *Praxis Cameræ imperiali pro reuisione.*
6 *Syndicatus in Germania.*
7 *& Italia quid contra Iudicem.*
8 *& quid in Gallia.*

REuisio processus contra arestum, est aliud remedium extraordinarium ad instar causæ appellationis. Matthæus de Afflictis decis. 231. incipiente, Dixit regia practica. quamuis in multis differant. Spec. lib. 2. part. 3. tit. de supplicat. §. antep. 1

Reuisionis literæ nihil aliud sunt, quàm permissio obtenta à principe, quia quis pōt facere iterū uidere processum iudicatum per curiam supremā, in alia curia suprema, ut iudicetur num benè aut malè prius fuerit iudicatum, sumptibus impetrantis. 2

Valde sunt huiusmodi literæ odiosæ, & ægrè impetrātur, propter authoritatem senatuum, quæ hinc imminui uidetur.

Ideò Curia senatus Parisiensis die 16. Maii, anni 1451. refecit literas, quibus mandabatur, ut iterū post arestū reciperetur processus & uideretur. Rebuff. tract. de literis ciuilib. artic. vni. glo. 1. num. 7.

Ratio,

Ratio, quia aliter non esset litium finis, & ex terminatis iudicijs per aresta aliæ lites orirētur, quod fieri non debet. l. 4. §. ait prætor. de re iudic. ff. l. terminato. de fructib. & lit. expens.

Hic autē litium finis scopus est ferè omnium legum, l. properandum. C. de iudic. c. finem litib. de dolo & contumac.

3 Maximèque † erat odiosum, quod antiquitus reuisiones fiebāt alicubi coram ijsdem iudicibus inferioribus, qui sententiam diffinitiuam tulerant, ut Nemausi, contra. l. quod iussit. de re indicata. ff. in quo ex diametro uis fiebat legibus, p quas Iudex, posteaquam sententiam dixit, siue benè, siue malè, suo officio functus est, & definit in ea causa esse Iudex. l. Iudex eo. tit. ff. ca. in literis. de offic. delegati.

Item, quia ab inferiori iudice prouocari potest; & remedium ordinarium sufficere debet. quod si non interponatur, sententia suis firmatur repagulis. l. 1. in princ. C. de asserit. tollend.

4 Ideò † in Camera imperiali nō datur reuisio pro interlocutoriis Cameræ, nisi tales sint, quæ nō possint reparari in diffinitiua.

Et ita etiam obseruatur in Austria. Gail. li. 1. obseruation. practicar. obseruatione 155. num. 5.

5 Praxis † Germaniæ Cameræ Imperialis ex ordinatione Caroli V. & Ferdinandi anni 1548. ult. Iunij.

6 In † ordinationibus iudicij Imperialis Cameræ parte 3. tit. 51. statutum est, ut à sententiis per Imperiale iudicium Cameræ illius, nempe quæ Spiræ est, latis ac pronunciatis, nulla partium litigantium appellandi aut supplicandi habeat potestatem. Si verò aliqua partium per sniām imperialis tribunalis

Cameræ

Cameræ grauatam se putet, via contra Cameræ Iudicem & Assessores iuris communis, ac constitutionis, quæ sequitur de reuisione & syndicatu. Tractat hanc quæstionem, quod litigans Grauetus à Iudice possit conqueri contra iniquitaté sententiæ in syndicatu, siue appellauerit, uel non potuerit appellare siue destiterit ab appellatione. Pan. ad Pan. ad Rub. de appel. nu. 14. Ludouic. Rom. consil. 338. incip. In casu propositæ consultationis. in dubio 2. Bartol. in quæst. disputatâ. incipiente. Iudex qui per imperitiã ingredienda illi reseruatur. Permittuntur tamen in tit. 52. petitio restitutionis ex iusta causa articulatâ, sed sine præiudicio executionis sententiæ.

In 53. verò titulo, statuimus, inquit Imperator, vt si qua partiũ deinceps putauerit, se p Cameræ Iudicẽ & Assessores grauatũ, aut iniustam aut nihili sẽtẽtiã cõtra se latã & pronunciatã esse, & ob id cogitaret ad pænam iniquorũ Iudicũ, aut reformationem ac emendationem huiusmodi sniæ instandum, ei cõceditur hoc modo, ut Archiepis. Mogũtino imperii Cãcellario loco nostro duob. mẽsib. me ante primã Maii in scriptis significat; Archiepisc. aũt nobis, aut nobis absẽtib. fratri nostro, Romanorũ Regi electoribus quoq; prælatis, comitibus & ciuitatibus ad annuã uisitationẽ Cameræ ordinatis scribat. Nobis aute ipsisque indicet petẽdo, una cũ nostris aut dilecti fratris Regis Romanorũ cõmissariis, suos et præcipuos peritos, aptos & eruditos cõsiliarios mitti, in hmõi causis simul cũ nris & dilecti fratris Romanorũ Regis cõmissariis, tũ & præsidẽti, & assessorib. a quibus sententia lata & promulgata est, omnia & singula acta eius causæ diligenter reuideri & perspici,

9 Differunt† querela & reſtitutio in integrum, ſecundum Rebuffum tractatu de literis ciuilibus, art. viii co. gl. 3. nu. 4. non quidem quod pertinet ad effectũ quia vtriuſque finis idem eſt propoſitus querelæ & reſtitutionis contra ſententiam: ſed in alijs.

1. Querela ciuilis contra Areſtum, à quo non licet appellare, tãtum proponitur; At reſtitutio impetratur contra ſententias inferiorum, quæ appellationẽ nõ poſſunt infringi, l. præſes de minor. & ideò reſtitutionis cauſa poteſt tractati coram iudicibus quibuſcunq; ordinarijs, regijs tamen, ut in c. cauſa de in integr. reſtitut.

Literæ autem ciuiles in ſenatu tantum & in magna Camera agitantur.

2. Multa imponitur per conſtitutiones regias impetranti querelam ſeu literas ciuiles ſi ſuccumbat. At nulla per eaſdem imponitur in ſuccumbente ex cauſa reſtitutionis, ſed ordinario iure cõdemnatur; ut in alijs ad ſumptus litis per l. properãdũ. §. ſin autẽ. de iud. c. ex literis. de dolo, & contumac. c. Ceterum. & c. c. de reſcript. c. vt debitus honor. de appellatione.

3. Reſtitutio in integrum impetrari debet à maioribus intra quadriennium l. fi. C. de tempor. in integ. reſtitut.

Literæ ciuiles intra biennium, uel nunc intra annum in Gallia.

4. Sententiam ſuam reſcindere non poteſt Præſes vel Iudex. l. 1. C. ſententiam reſcindi non poſſe. l. qp iuſſit. in fine. l. Iudex poſteaquam. de re iud. ff. l. 1. §. fi. de quæſt.

At poteſt reſtituere contra ſententiam ſuam iure ſcri-

rescripto.l.in causa.16.§.fi.& l.perfecti etiam prætorio.17.l.Præses prouinciæ.42. de minor. ff.sicq; notat differre gl.fi.in fine,ad d.§.fi.l.in causa.

Differentiæ † verò inter restitutionē & appella- 10
tionem afferuntur à Rebuffo tractatu de restitutionibus,art.1.glo.1.nu.41.Septimò uideamus in 2.tomo commentariorum ad constitutiones regias.

Quod prohibita appellatione nō censetur prohibita restitutio.Cle.1.de re iu.ideò à Papa,à Principe appellare nō licet.l.1.a quibus appellare nō licet.cū similibus.sed bene pōt impetrari restitutio.l.in cā.§.fi.l.seq.de minor.ff.c.tum ex literis & in integ.rest.Contra interdū permittitur prouocatio: sed in integrū restitutio prohibetur: ut & in l.illud sciendū est.9.de app.ff.Illud sciēdū est,neq; pupillū neq; Rempublicā,cū pro libertate judicatur, in integ.rest. posse: sed appellationē esse necessariā.

2.Appellatio querelam iniquitatis sententiæ continet.l.1.de appellatione ff.

Restitutio habet professionem proprii erroris, & veniæ petitionem,aut aduersarii circumuentionē,l.Præfecti etiā prætorio.de minorib.25.annis ff.

3.Per † appellationē suspēdit executio rei iudicatę, 11
& officiū iudicis,l.1.ad Senatusc.Turp.ff.& nō mādatur executioni appellatione pendente.c.veniēs.de jureiur.l.Vnic.nihil nouari.appellat.pendente.ff.l.Appellatione.C.de appel.c.ei qui.§.appellatione interposita.2.G.6.Clem.vnic.de appellat.l.sciēdum est.6.de appel.recip.tit.49.lib.5.

At non obstāte petita restitutione,sententia exequutioni potest demandari præstita idonea cautione,quòd si, qui petit restitutionem, in causa præ-

 ualuerit,

ualuerit, vniuersa, quæ medio ipso tempore sententiæ ipsius occasione perceperit, restituet. c. suscitata. 6. de in int. rest. lib. 1. tit. 41. Et ita in ordinationibus iudicij imperialis Cameræ 3. par. tit. 52. non obstante petita restitutione, iudicium dicitur demandandum exequutioni.

Sic enim æquũ est, executionem fieri, ne per excogitatam malitiam impediretur effectus sentẽtiæ in damnum obtinentis d. c. suscitata. & ibi glossa ad verbum postulante, notat regulare esse, ut sententia mandetur executioni, non obstante quacunq; exceptione c. 3. sicut sine iudicio. 2. q. 1. nisi incontinenti probetur exceptio. ut in c. veniens. 10. de testib. & in c. literas. de restitut. spoliat. Et in quibusdam casibus, qui notantur in c. Cum apud. 11. q. 3.

Aliunde etiam generale est, ut ubicunque in dubio quid admittitur, ut is præstet cautionem. ut in l. fi. de petit. hæred. lib. 3. C. tit. 31. l. 16. à quo. 57. & seq. a quo seruus. 58. de rei uind. lib. 6. ff. tit. 1. l. prætor ait. 7. de damno infect. lib. 39. tit. 2. l. post quam 5. §. 1. ut legator. uel fideicommissorum seruandorũ causa caueat. ff. lib. 36. tit. 3.

Est tñ textus ex diametro contrarius in l. uni. de integ. rest. postulata, ne quid noui fiat. li. 2. C. tit. 50. ubi uerba, postulata in integrum restitutione, oĩa in suo statu esse debere, donec res finiatur; perspicui iuris est; idque curabit is, ad cuius partes res pertinet. Et ibi gl. ad uerbũ dẽre notat, effectũ restõnis postulatæ in integrũ, ut nõ fiat rei alienatio sup qua petit restitutio, & sententia executioni non demandet? tamen ibi citat iura, quæ loquuntur de appellatione. l. 1. Nihil nouari app. . . . dentur. ff. li. 3. C. de appellat.

pell.facit.& l.fi.si ex falsis istrumētis uel testimoniis iudicatū sit.li.7.C.ti.58.Iudicati,inquit Gordianus solet suspendi,& soluti dari repetitio, si falsis instrumētis circūuentū eē religionē iudicātis,crimine postea falsi illato, manifestis ꝓbationib⁹ fuerit ostēsū.

Facit, & l.satis apertè ad leg.Corn.de falsis. Sed & restitutionem in integrum impedire executionē sentētiæ dixit Baldus ad l.eos.C.de execut.rei iudicatæ. Bald.ad l.si causa cognita.de transact. Barth. defendente de author.t.tor.

Solutio videt̄ dari à Guido.Papa in decis.215.n.86.inc.An executio sententiæ,hoc verū esse suspendi executionē,si probationes essent in promptu, ꝑ d.l.fi. si ex fals.inst.C.ibi manifestis probationibus.

Quod si quæstio longiorem, & altiorem requireret indaginem,tūc quidem impediretur etiam executio,sed per replicationem dandæ cautionis de restituendo si obtentum sit,executionem permitti, ꝑ authent.quę supplicatio.de ꝑcib.Imperatori offerēdis.ꝑ c.suscitata.de in integrū restitution.l.2.C.de fals.facit lex fin.de ordine cognitionis.li.7.C.ti.19. Vbi,si qui præsumit seruū suū esse,qui est in statu libertatis,eius bona diripiat,tāquā sui serui.& is aduersus illum vi bonorum raptorum agat;debent illi restitui bona,si modo saluā rem futuram per idoneos fideiussores promiserit.Nam si tales dare non potuerit,tunc ea conuenit de quibus in iudicio tractabitur,sequestrari in eum diem,in quo controuersia sopiat̄. Videndus iason ad l.si causa cognita.de trāsactionib.c.Aufrerius.dec.Tholos.54.Sic Rebuf. tractat.de restitutionibus articu.2.gloss.fi.num.7.in 2.tomo.commentariorum ad cōstitutiones regias.

Nec impeditur, inquit, executio retractabilis sententiæ. sed Iudex pronunciabit faciendam executionē per modum prouisionis, cautione datā. d.c. suscitata. c. auditis. 3. c. ex literis. de in integ. restit. q c q d dicāt Doctores in l. f. de ordine cognition. c. & per l. 3. §. ibidē ad exhib. ff. li. 10. ti. 4. l. ille à quo. 1 3. §. qd ergo. ad Trebell. li. 36. ti. 1. Singularis etiā explicatio c. suscitata, traditur in dec. Rotæ 435. in nouis. inci piente, fuit dubitatum, vtrum cautio, &c.

Quando latæ sunt tres sententiæ & diffinitiuæ pro possessore contra actorem: quia ibi nulla est necessaria executio: possidebat enim, & ideo non dat cautionem impetrans restitutionis literis, ab aduersario uicto, quia non dēt priuari commodo possessionis, c. 1. & 2. vt lite pendente. aliter si contra possessorē iudicatum esset: in quo etiam casu dicūt dom. de Rota considerandum, cautionem illam tantum postulari ab obtinente tres sententias, si pauper esset, aut si suspectus esset de dilapidatione fructuum vel rei, non aliter. adde Clem. 1. de sent. & re iudicata, li. 2. tit. 11.

Existimarē quoque suspendendam executionem sententię impetrata restitutione. si executio esset irreuocabilis, ut criminibus, in l. diui fratres. 27. l. ad bestias. 31. de pæn ff. quanquam vix impetretur per l. auxilium. de minorib. nec restitutio detur in his. Rota dec. 30. n. 2. incip. Fuit dubitatum, Spec. tit. de restit. in integr. non. §. quis autem.

Et generaliter quando non posset reuocari executio, quia inde euacuaretur petitio restitutionis.

12 4. Appellationis & restitutionis differentia ponitur à Macro Iurisconsul. in l. nud scied... est, 9. de

appella-

appella. ff. Illud sciendum est, neque pupillũ, neque Rempublicam, cum pro libertate iudicatur, in integrum restitui posse, sed appellationem esse necessariam: idque ita rescriptum est, ut arbitror, fauore libertatis.

5. Aduersas † duas uel tres sententias minor potest 13 restitui. l. minor autem magistratus. §. denique de minor. 25. annis. clem. 1. de re iudicata, nẽpe ex nuper repertis, non aliter. l. f. & 1. & 2. si sæpius in integrũ restitutio fuerit postulata. lib. 2. C. tit. 44. Tamẽ notandũ aduersus tres sententias conformes esse restitutionem concedendam, nisi prius iudici constiterit de iniustitia, summariè prius facta demonstratione, in decisione Rotę. 2. incipiente, Aduersus tres, in nouis. quando principaliter petitur: secus, si incidenter, & per exceptionem, dec. 1. in antiq.

Sed appellare quis non potest post tres sentẽtias conformes, l. 1. & sequente, c. vt liceat tertio appellare. li. 7. C. tit. 70. l. 1. C. si de momentanea poss. fuerit appell. c. sua nobis. 65. de app. li. 2. tit. 28. c. si quis in quacunque 2. quæst. 6.

6. Appellatio † debet fieri intra decem dies, computandos à die notitiæ sententiæ. Auth. de appell. c. concertationi. eod. tit. in 6. 14

At restitutio in integrum potest impetrari iure intra quadriennĩũ. l. fi. de temporib. in integr. restit. petend. C. Computatur hoc tẽpus in maiorib. à tempore læsionis. d. l. f. & Cle. vnic. de in integr. restit. ubi idem in Ecclesia restituenda. At in minoribus læsis computatur post 25. annum, & ita vsque ad 29.

Sed aduertendum, quod hoc tempus incipit currere, à tempore quo quis sciuit sibi competere resti-

tu-

tutionem: & ideo si quis per centum annos non peteret restitutionem in integrum, quia probabiliter ignorabat sibi competere, poterit tamen postea eã petere. Bal. ad l. falsum. si ex fals. inst. iud. fuer. Paul. Castrens. ad l. fi. C. de dolo. per l. fi. de tẽp. in integr. restit. petent. Alex. cons. 89. Viso puncto. n. 9. vol. 2. Rebuff. tract. de restitutionib. artic. 2. glos. 1. n. 2. & 3. in 2. tomo cõmentariorũ ad cõstitutiones regias. Tradit Matthæus de Afflictis dec. 39. Quædam Altruda dari restitutionem in integrum cõtra prescriptionẽ longissimi temporis ex capite ignorãtiæ. & ibi citat plures doctores: & contra quadraginta annos. D. de Afflictis deci. 329. incip. Dictat regia pragmatica. n. 5. & seq. citat Paulum de Lazaro, Lanzellinum, Cardinalem ad Cle. 1. de in integr. restit. Panorm. ad c. vigilanti. de prescript. Alex. vol. 2. cons. 168. incip. viso themate suprascripto.

2 Ex iure Gallico restitutiones dantur, & rescissiones contractuum, aut aliorũ actuum quoruncunq; ex causa doli, fraudis, circunuentionis, metus, violentiæ, deceptionis vltra dimidiam iusti pretii, per lapsum tantum decem annorum, computandorum a die quo contractus, distractus, aut alii actus gestie runt, & ex quo causa metus, violentiæ, aut alterius legitimi impedimenti, iuris vel facti cessauerit, ex cõstitutione Ludouici. 12. anni. 1512. art. 46. ex cõstitutione Fracisci I. anni. 1535. c. 6. art. 30. Decẽ autem anni in minoribus currunt tantum post minorem etatẽ ex edicto Francisci. 1. anni 1539. art. 134. Facit l. si superuacuam. de tempor. in integrũ restitut. l. 6. de calumniator. ff. Clement. de in integr. vnic. restit.

CAPVT

CAPVT IX.

De reuisione.

SVMMARIA.

1 Reuisio processus aliud remedium extraordinarium.
2 Reuisionis litera quid?
3 Reuisiones odiosæ.
4 Non dantur pro interlocutoriis in Camera Imperiali.
5 Praxis Cameræ imperiali pro reuisione.
6 Syndicatus in Germania
7 & Italia quid contra Iudicem
8 & quid in Gallia.

REuisio processus contra arestum, est aliud re 1
medium extraordinarium ad instar causæ appellationis. Matthæus de Afflictis decis. 231. incipiente, Dixit regia practica. quamuis in multis differant. Spec. lib. 2. part. 3. tit. de supplicat. §. antep.

Reuisionis literę nihil aliud sunt, quàm permis- 2
sio obtenta à principe, quia quis pôt facere iterũ uidere processum iudicatum per curiam supremã, in alia curia suprema, ut iudicetur num benè aut malè prius fuerit iudicatum, sumptibus impetrantis.

Valde sunt huiusmodi literæ odiosæ, & ægrè impetrãtur, propter autoritatem senatuum, quæ hinc imminui uidetur.

Ideò Curia senatus Parisiensis die 16. Maii, anni 1453. recepit literas, quibus mandabatur, ut iterũ post arestũ reciperetur processus & uideretur. Rebuff. tract. de literis ciuilib. artic. vni. glo. 1. num. 7.

Ratio,

Ratio, quia aliter non esset litium finis, & ex terminatis iudicijs per aresta aliæ lites orirētur, quod fieri non debet. l. 4. §. ait prætor. de re iudic. ff. l. terminato. de fructib. & lit. expens.

Hic autē litium finis scopus est ferè omnium legum, l. properandum. C. de iudic. c. finem litib. de dolo & contumac.

3 Maximèque † erat odiosum, quod antiquitus reuisiones fiebāt alicubi coram ijsdem iudicibus inferioribus, qui sententiam diffinitiuam tulerant, ut Nemausi, contra. l. quod iussit. de re iudicata. ff. in quo ex diametro uis fiebat legibus, p quas Iudex, posteaquam sententiam dixit, siue benè, siue malè, suo officio functus est, & desinit in ea causa esse Iudex. l. iudex eo. tit. ff. ca. in literis. de offic. delegati.

Item, quia ab inferiori iudice prouocari potest; & remedium ordinarium sufficere debet. quod si non interponatur, sententia suis firmatur repagulis. l. 1. in princ. C. de asserit. tollend.

4 Ideò † in Camera imperiali nō datur reuisio pro interlocutoriis Cameræ, nisi tales sint, quæ nō possint reparari in diffinitiua.

Et ita etiam obseruatur in Austria. Gail. li. 1. obseruation. practicar. obseruatione 155. num. 5.

5 Praxis † Germaniæ Cameræ Imperialis ex ordinatione Caroli V. & Ferdinandi anni 1548. ult. Iunij.

6 In † ordinationibus iudicij Imperialis Cameræ parte 3. tit. 51. statutum est, ut à sentētiis per Imperiale iudicium Cameræ illius, nempe quæ Spiræ est, latis ac pronunciatis, nulla partium litigantium appellandi aut supplicandi habeat potestatem. Si verò aliqua partium per sniām imperialis tribunalis

Cameræ

Cameræ grauatam se putet, via contra Cameræ Iudicem & Assessores iuris communis, ac constitutionis, quæ sequitur de reuisione & syndicatu. Tractat hanc quæstionem, quod litigans Grauetus à Iudice possit conqueri contra iniquitatẽ sententiæ in syndicatu, siue appellauerit, uel non potuerit appellare siue destiterit ab appellatione. Pau. ad Pau. ad Rub. de appel. nu. 14. Ludouic. Rom. consil. 338. incip. In casu propositæ consultationis. in dubio 2. Bartol. in quęst. disputatâ. incipiente. Iudex qui per imperitiã ingrediendâ illi reseruatur. Permittuntur tamen in tit. 52. petitio restitutionis ex iusta causa articulata, sed sine præiudicio executionis sententiæ.

In 53. verò titulo, statuimus, inquit Imperator, vt si qua partiũ deinceps putauerit, se p Cameræ Iudicẽ & Assessores grauatũ, aut iniustam aut nihili sẽtẽtiã cõtra se latã & pronunciatã esse, & ob id cogitaret ad pœnam iniquorũ Iudicũ, aut reformationem ac emendationem huiusmodi sñiæ instandum, ei cõceditur hoc modo, ut Archiepis. Mogũtino imperii Cãcellario loco nostro duob. mẽsib. me ante primã Maii in scriptis significat, Archiepisc. aũt nobis, aut nobis absẽtib. fratri nostro, Romanorũ Regi electoribus quoq; prælatis, comitibus & ciuitatibus ad annuã visitationẽ Cameræ ordinatis scribat. Nobis aute ipsisque indicet petẽdo, una cũ nostris aut dilecti fratris Regis Romanorũ cõmissariis, suos et præcipuos peritos, aptos & eruditos cõsiliarios mitti, in hmõi causis simul cũ nris & dilecti fratris Romanorũ Regis cõmissariis, tũ & præsidẽti, & assessorib. à quibus sententia lata & promulgata est, omnia & singula acta eius causæ diligenter reuideri & perspici,

cij & prout iuris & æquitatis fuerit, agi & perfici. statuit & antequã hæc reuisio instituatur, deponen dã ab impetrãte sũmã legitimã, vel legitime cauẽ dũ, habita rõne psonarũ, & causæ ex taxatione seu æstimatione visitatorum ordinatorũ, quæ casu, quo inueniat. snia iustè lata, applicetur, p pæna fisco, pque soluẽdis expensis, quæ quocunque tempore ad huiusmodi syndicatum & reuisionem exponuntur.

Statuitur item forma, ut conquerens, si ei videatur, causas grauaminis uno scripto, & aduersa pars altero tantum proponat, & nihil noui ultra processum. Quia non habet loco in ea l. 9. Hanc, de tẽpore appellationis, nec omissa deduci possunt, ad suntq; tunc Iudex & Assessores cum commissarijs, ut osten dant alijs consilarijs fondamẽta iudicij, & acta iudi cialia uideãt. Cõsequenter aũt soli consiliari reuiso res remotis Assessoribus desuper pronunciẽt, ac eã sniam, si iustã comperiant, rursus cõfirmẽt, vt executioni demandetur. Vnde colligit Gaillus li. 1. practicarũ obseru. c. 154. suspendi executionem sentẽtiæ, donec per reuisionem de ea cognitum sit. & ita obseruatum, aut si quicquam à iudicibus omissum aut eratum sit, aut si ea sententia sit alioquin nulla, aut non conformis iuri, restaurent atque reforment.

Casu autem, pro sententia ob negligentia Iudicum ut nulla aut iniqua reformaretur, parti sua pecunia deposita restituatur, & sententiam hanc Camera exequatur.

Si uerò nullitas aut iniquitas sententiæ controuersæ non dolo aut fraude, sed tantum omissione quadam, negligentia, imperitia, aut errore procuratorum, aut Iudicum contigerit, in eos agatur.

Si autem comperietur in ea sentētia Iudices, uel unū ex his, propter munera, dona, preces, amicitiā, inimicitias, aut alias similes causas nullam aut iniquam sententiam protulisse, aut casu quo Procuratores ab aduersa parte dona uel munera accepisset depositam suam pecuniam accipiat uictor & agat, si uelit, ex syndicatu contra Iudices, alios autem accuset, & iudicio, si uelit, prosequatur ut decet.

Non appellatur a remissoribus, nec supplicatur. d. tit. 53. Gaillus lib. 1. obser. 155. nume. facit. l. 2. C. de legib.

Syndicatus † est accusatio Iudicis, quę in Italia etiam frequens. post depositam enim administrationem debet remanere in loco iudices administrationis per quinquaginta dies, ut pateat licentia eos accusandi de furtis & iniuria per illos factis. l. unic. ut omnes Iudices tā ciuiles quā militares post administrationem depositam quinquaginta dies in ciuitatib. uel certis locis permaneant li. 1. C. Cicero ait idem cautum fuisse lege Iulia repetundarum. Infert Bar. ad l. 1. de appe. ff. n. 6. quod licet quis a sentētia non appellauerit, tamē poterit agere in Iudicem in syndicatu quia, inquit, iudicādo fecit litem suam. l. filiusfamil. de iudic. Multa alia de hoc affert addito ad Bar. 5. quod tamen non seruari in Gallia ait Rebuffus in tract. de appell. in præfationibus. n. 23. & 24. tomo. 3. commentariorum constit. regiar. 7

Nā, inquit, in Gallia Magistratus sunt tuti extra tres casus; scil. doli. fraudis & cōcessionis, Ideo, qui nō appellauerit in Frācia non aget nisi in his casib. contra Iudicē. Alioquin nemo uellet Iudicis officiū subire, timens sibi iudicium fore damnosum contra

l. sed

Sed si quis ex signatoribus quemadmodum testam. aperiatur. facit c. hoc etiã placuit. 2. q. 6. Extat constitutio Francisci, anno 1540. artic. 2.

8 In† Gallia ita conqueri possunt litigantes contra iudices, si faciant litem suam, & appellãdo possunt una uocari. dicunt *prendre en partie*. Sed & si quid supremi iudices admittant dignum reprehẽsione, fit denunciatio procuratori regio, qui adest inquisitionibus, quæ dicuntur Mercuriales, quia uel singulis quindecim diebus, uel singulis Mensibus semel, uel bis in anno solent fieri in die Mercurii de admissis neglectis per officiarios senatores & præsides secũdum constitutiones regias Ludouici 12. anni 1499. art. 27. & 29. Francisci 1. anni 1535. art. 57. 58. 59. & constitut. anni. 1539. ar. 130. In constit. Car. 9. comitiorum Aurelianens. artic. 3. Henrici 3. in const. Blesensium anni 1579. art. 144.

CAPVT. X.

De aliis rationibus introductæ appellationis.

SVMMARIA.

1 *Appellationis 2. ratio, ut suppleantur omissa à Iudice inferiore.*

2 *Et 3. ut alia ab aliis quam Iudicibus facta iniuste corrigantur.*

3 *Erit 4. ad præsidium innocentiæ inuentam appellationem.*

4 *Et 5. quod libertas populi hinc arguatur.*

5 *Vt 6. diligentius negotia examinentur.*

6 *Vt 7. Iudices inferiores metu appellationis cõtineãtur in officio.*

Expli-

EXplicatis remediis extraordinariis pertinētib. ad corrigenda sñias ex iniustitia, errore & lesione, loco appellationis, negatę, q̃ ad iniquitatē sententiarū dicebatur per prima rationem admissa, ad damus alias rationes introductionis appellationis.

Erit † ergo secunda ratio cur necessarius sit usus appellationis, nēpe ut suppleatur a iudice superiori, quod incaute in inferioris iudicio omissum est, dummodo probata & supplementa pertineant ad causam primam propositam coram iudice a quo. l. per hanc. 4. de temporibus & reparat. appellat. li. 7. C. ti. 63. & in c. Cum Iohan. Heremitan. 10. de fide instrument. libr. 2. tit. 22. Vbi post condemnationem venditoris damnati ad dandam domum uacuam, quam uendiderat appellatione interposita ad summum Pontificem, admittit summus Pontifex probationem appellantis uenditoris, qua docet fuisse uenditionē conditionaliter factam, ut ipse quandiu uiueret, eam possideret, & filii eius nepotesque emptoris, & postea ad emptorem perueniret. Atque ideò minori pretio fuisse uenditam, & ita conuentum fuisse testibus probabat, licet instrumentum donationis pure fuisset conceptum. qua probatione admissa retractata est prima sententia. Et in Gallia maxime necessariæ appellationes. quia licet iuris communis dispositiones facultas detur, per supplicationem aut restitutionem petendi reparationem rei inique, nulliter uel male iudicatæ, uel restitutionem, ut notatur ad l. quod iussit. de re iudi. ff. & C. si aduersus sent. Tamen hodie ex generali usu & consuetudine Galliæ, non datur aliud remedium quam appellationis in curiis inferioribus. quanquam in 1

F supre-

Nec impeditur, inquit, executio retractabilis sententiæ: sed Iudex pronunciabit faciendam executionē per modum prouisionis, cautione datā. d.c. suscitatā. c. auditis. 3. c. ex literis. de in integ. restit. q. c. q d dicāt Doctores in l. f. de ordine cognition. c. & per l. 3. §. ibidē ad exhib. ff. li. 10. ti. 4. l. ille à quo. 13. §. q d ergo ad Trebell. li. 36. ti. 1. Singularis etiā explicatio c. suscitata, traditur in dec. Rotæ 435. in nouis. incipiente, fuit dubitatum, vtrum cautio, &c.

Quando latæ sunt tres sententiæ & diffinitiuæ pro possessore contra actorem: quia ibi nulla est necessaria executio: possidebat enim, & ideo non dat cautionem impetrans restitutionis literis, ab aduersario uicto, quia non dēt priuari commodo possessionis, c. 1. & 2. vt lite pendente. aliter si contra possessorē iudicatum esset. in quo etiam casu dicūt dom. de Rota considerandum, cautionem illam tantum postulari ab obtinente tres sententias, si pauper esset, aut si suspectus esset de dilapidatione fructuum vel rei, non aliter. adde Clem. 1. de sent. & re iudicata, li. 2. tit. 11.

Existimarē quoque suspendendam executionem sententię impetrata restitutione. si executio esset irreuocabilis, ut criminibus, in l. diui fratres. 27. l. ad bestias. 31. de pœn ff. quanquam vix impetretur per l. auxilium. de minorib. nec restitutio detur in his. Rota dec. 30. n. 2. incip. Fuit dubitatum, Spec. tit. de restit. in integr. non. §. quis autem.

Et generaliter quando non posset reuocari executio, quia inde euacuaretur petitio restitutionis.

126 4. Appellationis † & restitutionis differentia ponitur à Macro iurisconsul. in l. 1. nihil interest, 9. de

appella-

appella. ff. Illud sciendum est, neque pupillũ, neque Rempublicam, cum pro libertate iudicatur, in integrum restitui posse, sed appellationem esse necessariam: idque ita rescriptum est, ut arbitror, fauore libertatis.

5. Aduersas† duas uel tres sententias minor potest 13 restitui. l. minor autem magistratus. §. denique de minor. 25. annis. clem. 1. de re iudicata, nẽpe ex nuper repertis, non aliter. l. f. & 1. & 2. si sæpius in integrũ restitutio fuerit postulata. lib. 2. C. tit. 44. Tamẽ notandũ aduersus tres sententias conformes esse restitutionem concedendam, nisi prius iudici constiterit de iniustitia, summariè prius facta demonstratione, in decisione Rotę. 2. incipiente, Aduersus tres, in nouis. quando principaliter petitur: secus, si incidenter, & per exceptionem, dec. 1. in antiq.

Sed appellare quis non potest post tres sentẽtias conformes, l. 1. & sequente, c. vt liceat tertio appellare. li. 7. C. tit. 70. l. 1. C. si de momentanea poss. fuerit appell. c. sua nobis. 65. de app. li. 2. tit. 28, c. si quis in quacunque 2. quæst. 6.

6. Appellatio† debet fieri intra decem dies, computandos à die notitiæ sententiæ. Auth. de appell. c. concertationi. eod. tit. in 6. 14

At restitutio in integrum potest impetrari iure intra quadriennium. l. fi. de temporib. in integr. restit. petend. c. Computatur hoc tẽpus in maiorib. à tẽpore læsionis. d. l. f. & Cle. vnic. de in integr. restit. ubi idem in Ecclesia restituenda. At in minoribus læsis computatur post 25. annum, & ita vsque ad 29.

Sed aduertendum, quod hoc tempus incipit currere, à tempore quo quis sciuit sibi competere resti-

tu-

tutionem: & ideo si quis per centum annos non peteret restitutionem in integrum, quia probabiliter ignorabat sibi competere, poterit tamen postea eã petere. Bal. ad l. falsum. si ex fals. inst. iud. fuer. Paul. Castrens. ad l. fi. C. de dolo. per l. fi. de tẽp. in integr. restit. petent. Alex. cons. 89. Viso puncto n. 9. vol. 2. Rebuff. tract. de restitutionib. artic. 2. glos. 1. n. 2. & 3. in 2. tomo cõmentariorũ ad cõstitutiones regias. Tradit Matthæus de Afflictis dec. 39. Quædam Altruda dari restitutionem in integrum cõtra prescriptionẽ longissimi temporis ex capite ignorãtiæ. & ibi citat plures doctores: & contra quadraginta annos. D. de Afflictis deci. 329. incip. Dictat regia pragmatica. n. 5. & seq. citat Paulum de Lazaro, Lanzellinum, Cardinalem ad Cle. 1. de in integr. restit. Panorm. ad c. vigilanti. de prescript. Alex. vol. 2. cons. 168. incip. viso themate suprascripto.

Ex iure Gallico restitutiones dantur, & rescissiones contractuum, aut aliorũ actuum quorumcunq; ex causa doli, fraudis, circumuentionis, metus, violentiæ, deceptionis vltra dimidiam iusti pretii, per lapsum tantum decem annorum, computandorum a die quo contractus, distractus, aut alii actus gestie runt, & ex quo causa metus violentiæ, aut alterius legitimi impedimenti, iuris vel facti cessauerit, ex cõstitutione Ludouici. 12. anni. 1512. art. 46. ex cõstitutione Fracisci I. anni. 1535. c. 6. art. 30. Decẽ autem anni in minoribus currunt tantum post minorem etatẽ ex edicto Francisci. 1. anni. 1539. art. 134. Facit l. si superuacuam. de tempor. in integrũ restitut. l. 6. de calumniator. ff. Clement. de in integr. vnic. restit.

CAPVT

CAPITVLVM IX.

De reuisione.

SVMMARIA.

1 *Reuisio processus aliud remedium extraordinarium.*
2 *Reuisionis literæ quid?*
3 *Reuisiones odiosæ.*
4 *Non dantur pro interlocutoriis in Camera Imperiali.*
5 *Praxis Cameræ imperiali pro reuisione.*
6 *Syndicatus in Germania.*
7 *& Italia quid contra Iudicem.*
8 *& quid in Gallia.*

1 REuisio† processus contra arestum, est aliud remedium extraordinarium ad instar causæ appellationis. Matthæus de Afflictis decis. 231. incipiente, Dixit regia practica. quamuis in multis differant. Spec. lib. 2. part. 3. tit. de supplicat. §. antep.

2 Reuisionis† literæ nihil aliud sunt, quàm permissio obtenta à principe, quia quis pōt facere iterū uidere processum iudicatum per curiam supremā, in alia curia suprema, ut iudicetur num benè aut malè prius fuerit iudicatum, sumptibus impetrantis.

3 Valde sunt huiusmodi literæ odiosæ, & ægrè impetrātur, propter autoritatem senatuum, quæ hinc imminui uidetur.

Ideò Curia senatus Parisiensis die 16. Maii, anni 1455. reiecit literas, quibus mandabatur, ut iterū post arestū reciperetur processus & uideretur. Rebuff. tract. de literis ciuilib. artic. vni. glo. 1. num. 7.

Ratio, quia aliter non esset litium finis, & ex terminatis iudicijs per arelta aliæ lites oriretur, quod fieri non debet. l. 4. §. ait prætor. de re iudic. ff. l. terminato. de fructib. & lit. expens.

Hic autẽ litium finis scopus est ferè omnium legum, l. properandum. C. de iudic. c. finem litib. de dolo & contumac.

3 Maximèque † erat odiosum, quod antiquitus reuisiones fiebãt alicubi coram ijsdem iudicibus inferioribus, qui sententiam diffinitiuam tulerant, ut Nemausi, contra. l. quod iussit. de re iudicata. ff. in quo ex diametro uis fiebat legibus, p quas iudex, posteaquam sententiam dixit, siue benè, siue malè, suo officio functus est, & definit in ea causa esse iudex. l. iudex eo. tit. ff. ca. in literis. de offic. delegati. Item, quia ab inferiori iudice prouocari potest; & remedium ordinarium sufficere debet. quod si non interponatur, sententia suis firmatur repagulis. l. 1. in princ. C. de asserit. tollend.

4 Ideò † in Camera imperiali nõ datur reuisio pro interlocutoriis Cameræ, nisi tales sint, quæ nõ possint reparari in diffinitiua.

Et ita etiam obseruatur in Austria. Gail. li. 1. obseruation. practicar. obseruatione 155. num. 5.

5 Praxis † Germaniæ Cameræ Imperialis ex ordinatione Caroli V. & Ferdinandi anni 1548. ult. Iunij.

6 In † ordinationibus iudicii Imperialis Cameræ parte 3. tit. 51. statutum est, ut à sentẽtiis per Imperiale iudicium Cameræ illius, nempe quæ Spiræ est, latis ac pronunciatis, nulla partium litigantium appellandi aut supplicandi habeat potestatem. Si verò aliqua partium per sñiam imperialis tribunalis

Cameræ

Cameræ grauatam se putet, via contra Cameræ Iudicem & Assessores iuris communis, ac constitutionis, quæ sequitur de reuisione & syndicatu. Tractat hanc quæstionem, quod litigans Grauetus a Iudice possit conqueri contra iniquitatẽ sententiæ in syndicatu, siue appellauerit, uel non potuerit appellare siue destiterit ab appellatione. Pau. ad Pan. ad Rub. de appel. nu. 14. Ludouic. Rom. consil. 338. incip. In casu propositæ consultationis. in dubio 2. Bartol. in quęst. disputatâ. incipiente. Iudex qui per imperitiã ingredienda illi reseruatur. Permittuntur tamen in tit. 52. petitio restitutionis ex iusta causa articulata, sed sine præiudicio executionis sententiæ.

In 53. verò titulo, statuimus, inquit Imperator, vt si qua partiũ deinceps putauerit, se p Cameræ Iudicẽ & Assessores grauatũ, aut iniustam aut nihili sẽtẽtiã cõtra se latã & pronunciatã esse, & ob id cogitaret ad pœnam iniquorũ Iudicũ, aut reformationem ac emendationem huiusmodi sñiæ instandum, ei cõceditur hoc modo, ut Archiepis. Mogũtino imperii Cãcellario loco nostro duob. mẽsib. me ante primã Maii in scriptis significat; Archiepisc. aũt nobis, aut nobis absẽtib. fratri nostro, Romanorũ Regi electoribus quoq; prælatis, comitibus & ciuitatibus ad annuã uisitationẽ Cameræ ordinatis scribat. Nobis autẽ ipsisque indicet petẽdo, una cũ nostris aut dilecti fratris Regis Romanorũ cõmissariis, suos ẽt præcipuos peritos, aptos & eruditos cõsiliarios mitti, in hmõi causis simul cũ nr̃is & dilecti fratris Romanorũ Regis cõmissariis, tũ & præsidẽti, & assessorib. à quibus sententia lata & promulgata est, omnia & singula acta eius causæ diligenter reuideri & perspi

ci,

cij, & prout iuris & æquitatis fuerit, agi & perfici statuit & antequã hæc reuisio instituatur, deponenda ab impetrãte sũmã legitimã, vel legitime cauẽdũ, habita rõne psonarũ, & causæ ex taxatione seu æstimatione visitatorum ordinatorũ, quæ casu, quo inueniat snĩa iustè lata applicetur, p pœna fisco, pque soluẽdis expensis, quæ quocunque tempore ad huiusmodi syndicatum & reuisionem exponuntur.

Statuitur item forma, ut conquerens, si ei videatur, causas grauiminis uno scripto, & aduersa pars altero tantum proponat, & nihil noui ultra processum. Quia non habet loco in ea l. 9. Hanc, de tẽpore appellationis, nec omissa deduci possunt, ad suntq; tunc Iudex & Assessores cum commissarijs, ut ostendant alijs consilarijs fundamẽta iudicij, & acta iudicialia uideãt. Cõsequenter aũt soli consiliari reuisores remotis Assessoribus desuper pronunciẽt, ac eã snĩam, si iustã comperiant, rursus cõfirmẽt, vt executioni demandetur. Vnde colligit Gaillus li. 1. practicarũ obseru. c. 154. suspendi executionem sentẽtiæ, donec per reuisionem de ea cognitum sit. & ita obseruatum, aut si quicquam à iudicibus omissum aut eratum sit, aut si ea sententia sit alioquin nulla, aut non conformis iuri, restaurent atque reforment.

Casu autem, pro sententia ob negligentia Iudicum ut nulla aut iniqua reformaretur, parti sua pecunia deposita restituatur; & sententiam hanc Camera exequatur.

Si uerò nullitas, aut iniquitas sententiæ controuersæ non dolo aut fraude, sed tantum omissione quadam, negligentia, imperitia, aut errore procuratorum, aut Iudicum contigerit, in eos agatur.

Si

Si autem comperietur in ea sentẽtia Iudices, uel unũ ex his, propter munera, dona, preces, amicitiã, inimicitias, aut alias similes causas nullam aut iniquam sententiam protulisse, aut casu quo Procuratores ab aduersa parte dona uel munera accepisset depositam suam pecuniam accipiat uictor & agat, si uelit, ex syndicatu contra Iudices, alios autem accuset, & iudicio, si uelit, prosequatur ut decet. 8

Non appellatur a remissoribus, nec supplicatur. d. tit. 53. Gaillus lib. 1. obser. 155. nume. facit. l. 2. C. de legib.

Syndicatus † est accusatio Iudicis, quę in Italia etiam frequens. post depositam enim administrationem debet remanere in loco iudices administrationis per quinquaginta dies, ut pateat licentia eos accusandi de furtis & iniuria per illos factis. l. unic. ut omnes Iudices tã ciuiles quã militares post administrationem depositam quinquaginta dies in ciuitatib. uel certis locis permaneant li. 1. C. Cicero ait idem cautum fuisse lege Iulia repetundarum. Infert Bar. ad l. 1. de appe. ff. n. 6. quod licet quis a sentẽtia non appellauerit, tamẽ poterit agere in Iudicem in syndicatu quia, inquit, iudicãdo fecit litem suam. l. filiusfamil. de iudic. Multa alia de hoc affert additio ad Bar. 5. quod tamen non seruari in Gallia ait Rebuffus in tract. de appell. in præfationibus. n. 23. & 24. tomo. 3. commentariorum constit. regiar. 7

Nã, inquit, in Gallia Magistratus sunt tuti extra tres casus; scil. doli. fraudis & cõcessionis. Ideo, qui nõ appellauerit in Frãcia non aget nisi in his casib. contra Iudicẽ. Alioquin nemo uellet Iudicis officiũ subire, timens sibi iudicium fore damnosum contra

l. sed

EXplicatis remediis extraordinariis pertinētib. ad corrigenda sñias ex iniustitia, errore & lesione, loco appellationis, negatę, q̄ ad iniquitatē sententiarũ dicebatur per prima rationem admissa, ad damus alias rationes introductionis appellationis.

Erit † ergo secunda ratio cur necessarius sit usus appellationis, nēpe ut suppleatur a iudice superiori, quod incaute in inferioris iudicio omissum est, dummodo probata & supplementa pertineant ad causam primam propositam coram iudice a quo. l. per hanc. 4. de temporibus & reparat. appellat. li. 7. C. ti. 63. & in c. Cum Iohan. Heremitan. 10. de fide instrument. libr. 2. tit. 22. Vbi post condemnationem venditoris damnati ad dandam domum uacuam, quam uendiderat appellatione interposita ad summum Pontificem, admittit summus Pontifex probationem appellantis uenditoris, qua docet fuisse uenditionē conditionaliter factam, ut ipse quandiu uiueret, eam possideret, & filii eius nepotesque emptoris, & postea ad emptorem perueniret. Atque ideò minori pretio fuisse uenditam, & ita conuentum fuisse testibus probabat, licet instrumentum donationis pure fuisset conceptum. qua probatione admissa retractata est prima sententia. Et in Gallia maxime necessariæ appellationes. quia licet iuris communis dispositiones facultas detur, per supplicationem aut restitutionem petendi reparationem rei inique, nulliter uel male iudicatæ, uel restitutionem, ut notatur ad l. quod iussit. de re iudi. ff. & C. si aduersus sent. Tamen hodie ex generali usu & consuetudine Galliæ, non datur aliud remedium quam appellationis in curiis inferioribus. quanquam in 1

supremis habeât alia locum; ut supplicatio, querela, reuisio, extraordinaria Imbertus in Enchiridio, in uerbo Error. & ita duo eius rei Senatuscõsulta refert Papus. li. 19. arrestorum. tit. 1.

Quare si omiserit Iudex inferior in sentẽtia diffinitiua condemnare ad expensas & dãna uictũ, tanquam temerarium litigãtem, in causa appellationis poterit Iudex ad quem condemnare, quia in eo supplere debet iudicium, secundum iura, quæ uolũt temerarium litigantem in condemnandũ esse. c. fi. de rescr. li. 1. ti. 3. l. properandũ. §. sin autem, de iud. C. c. vt debitus honor. in fine de appellat.

2 Tertia † ratio, inuentam appellationẽ, non solum ad corrigendam iniquitatem Iudicis inferioris, sed etiam ad corrigenda alia iniuste facta ab aliis, ut in extraiudiciali appellatione, de qua Doctores ad c. bonæ memoriæ. 51. de appellat.

3 Quarta, † appellationem non tantũ ad correctionem iniquitatis, sed etiam ad præsidiũ innocentiæ inuentã. c. Cum speciali. §. fi. de appell. inde inferũt Dd. in l. 1. de appella. ff. quod licet quis nõ grauetur per sentẽtiã, nihilominus possit appellare, per l. ait prætor. 7. §. permittitur. & ibi Bart. de minorib.

4 Quinta, † rõ põt esse, q̃ hæc appellãdi facultas ad libertatẽ populi pertinet, & eorũ q̃ regunt q̃ tñ principi curæ, est quantũ eorum beneuolentia. & obediẽtia, in l. Imperat. Alexandre de appellat. ff.

5 Sexta † ratio, ex l. addictos. 29. de app. c. puocationis interponendæ, copiã nõ esse negandã, maximè in criminalibus; ut ibi diligentius examinetur negotium, ubi contra hominis salutem per errorem vel gratiam cognitoris oppressa putatur esse iustitia.

Non

Non omnib.horis sapiunt homines,& quãdoque bonus dormitat Homerus,ut dicitur,& in nullo penitus errare potius diuinitatis quã humanitatis est l.2.§.omnibus itaq; hominib.C.de uetere iure enucleãdo,li.1.tit.17.gl.ad c.porrecta.6.ad verbũ credamus,de confirmat.utili uel inutili.

Quare nec ægrè ferunt optimi Iudices,qui iudicarunt,si per appellationẽ ad superiorem deferat lis, vt si quid omiserint, vel si in aliquo obrepserit illis somnus ignorantiæ,uel negligentiæ, non vertatur in præiudicium litigantium;si autem benè iudicauerint,confirmetur. Hoc etiam placuit in consilio Carthaginensi 3.c.10.vt à quibuscunque Iudicibus ecclesiasticis ad alios Iudices ecclesiasticos,vbi est maior autoritas fuerit puocatũ,nõ eis obsit, quorũ fuerit soluta sententia,si conuinci nõ potuerint,uel iniquo animo iudicasse, uel aliqua cupiditate aut gratia deprauati,relatũ ĩ c.37.hoc ẽt placuit.2.q.6.

Septimò,appellationis & retractationis iudicij 6 facultas,magis continet Iudices in officio,ut diligentius causam examinent,quam sciant ante oculos superioris puenire posse. Sæpius enim iniuste iudicãt homines,cum persuasum illis est,à nemine fore reprehendendos,& arbitrium pro lege intrudũt.quo fit etiam,ut tyranni & principes mali ea confidentia immanissime sæpe delinquant.

Cap. XI.

De diuisione appellationis in iudicialem & extraiudicialem.

SVMMARIA.

1 *Diuisio appellationis prior in extraiudicialem & iudicialem.*

2 *Iudicialis quid?*
3 *Differentiæ inter has appellationes iudiciales et extra iudiciales prima differentia quod extraiudicialis fit non introducta causa, non iudicialis.*
4 *2. In reuocatione innouatorum.*
5 *3. In intimatione utriusque cui facienda sit.*
6 *4. In obiectis proponendis.*
7 *5. In intimatione intra tempus facienda.*
8 *6. Differẽtia ĩ causæ appellationis ueritate proponẽda.*
9 *7. In apostolis petendis & dandis.*
10 *8. In certa causa exprimenda.*
11 *9. In itineris acceptione ad superiorem.*
12 *10. In tempore ad appellandum.*
13 *11. In excommunicato ad appellandum admittendo.*
14 *12. In impedimento executionis actus.*

1 APpellationum † plures afferuntur diuisiones, ego insigniores referam, quæ magis ad necessariam earum explanationem pertinere uidentur. Prior itaque, ut alia sit extraiudicialis, alia iudicialis, ut docuimus lib. 50. syntagmatis c. 2. nu. 5. Extraiudicialis est de his, quę nondum in iudiciũ deducta sunt, causa adhuc non cœpta. vtpote, quando quis ab spoliatione, à prouisione, ab electione appellat, aut alias ante causam inchoatã, & dicitur ꝑpriè prouocatio ad causam instituendã. c. cũ sit Romana. 5. de app. lib. 2. tit. 28. Quoniam, inquit Alex. 3. sacri canones et extra iudiciũ passim appellare ꝑmittũt, nec solẽt hmôi dici appellationes, sed prouocationes ad cãm. Nihilominus & vocat appellatio, ĩ Cle. sicut appellationẽ. 3. de ap. li. 2. Cle. ti. 12. Sicut, ĩ q̃t, appellationẽ iudicialẽ, sic & extraiudicialẽ, in fra ãnnũ à die iterpositionis ipsi⁹, vel à die illati gra

uaminis

uaminis, ubi à futuro grauamine appellat, ꝓseq & finire tenet appellās. De utraq; appellatione memi nit.c.1.de app.in 6.li.2.ti.15. Sācimus, vt si q̄s in iu dicio uel extra super interlocutoria aut grauamine aliquo, ad nos dixerit appellādū, cās appellationis in scriptis assignare deproperet, &c. Et in c. Cōcer tationi, 8. eo. tit. dat potestas appellandi intra decē dies, ab actib. extraiudicialibus, à q̄b. iure permissū est ēt appellare ab electionibus, prouisionibus, & q̄buslibet aliis actib. extraiudicialibus, si ex his q̄s grauatū se esse reputauerit. siue, īquit, Gl. isti actus fiāt a Iudice, siue a priuato. Et in c. bonę memoriç, 51. de app. Archidiaconus quidā. cū deturbarēt ab alio ī possessione, appellauit summā Pōtificē, & deīceps cū p uiolētiā ab illa pulsus fuisset ꝓsequēs appellationē, obtinuit restitutionē spoliationis, in pristinūq; statū possessionis posit⁹ est, quo erat tpe suæ appellationis, proprietatis parti utrilibet saluo iure. Ita in c. cōsiderauimus. 10. de elect. li.1. ti.6. ab electione appellatio interposita, tantæ efficaciç dr, ut si postea aliquid actū fuerit, reducatur ad primū statū Multa de hac extraiudiciali appellatione, & p q̄b. soleat interponi, Spe. li.4. p.2. tit. de app. §.2. Restat uidere. Bar. ad l. fi. de app. recipien. Effectus huius extraiudicialis appellationis est, quod per eā iniusta excōicatio non ligat; secus, si nō esset appel latū, secundū Hostiensem ad c. cū super uniuersas. de elect. & ibi Bal. & in repertorio super Innocen. Et p talē ēt extraiudicialē appellationē appellās eximit a iurisdōne iudicis a quo, sicut i appellatiōne iudicialiter facta, secūdū innoc. ad c. Dilectis. de app. Guid. Papa in tract. de appel. q.53. seu nu.41.

2 Iudicialis † appellatio, q̃ cã delata ad Iudicẽ, interponit, uel ante uel post sñiam, interlocutoriam aut definitiuã, ex aliquo grauamine. Siquidem ante iudiciũ põt appellari, ut non admissa declinatione fori, q̃ ꝓponit uocatus ex l. si qs ex aliena, ſ de iud. ff. Si quis vocet à iudice cũ breui termino, & peremptoria citatione. Valebit. n. appellatio c. 1. de dilat. li. 2. tit. 8. Si iudex delegatus cognoscendo contra in rescripto expressum, uelit citare non expressum, c. significãte. 34. & c. Rodulphus. 35. de rescr.

Agit de appellatione ab interlocutoria iure pontificio maximè, c. cũ sit Ro. 5. §. si uerò. c. super eod. 12. in princ. de app. quia iure ciuili, nõ perpetuo uerũ est, ut dicemus ad §. q̃situ. & §. hinc cõsequẽter. legis 1. de app. Deo fauente. De permissa appellat. à definitiua hoc regulare in utroque iure. §. Nam si post ꝓuocationẽ, Nouel. 82. & postea de hoc. Liquebit ẽt qũo & post sententiam latam rectè interdũ ab executore excedant. l. ab executore, de app. ff. l. ab executione quorum appellat. non recipiantur.

3 Dantur † plures differẽtiæ inter has appellationes, quarũ Decius refert decem in c. bonæ memoriæ. de appell. Panorm. 17. ad c. cum sit Rom. de appell. & ad c. bonæ eo. & ad c. dilecto. de excep. ad c. cum I. & A. de sen. & re iud. Rebuff. 10. in tract. de appell. art. 1. gl. una. n. 54. & sequentib. tomo 3. commentariorum in constitutiones regias.

Prima differẽtia, quod extraiudicialis fit, nõ adhuc introducta causa in iudiciũ, & est ueluti ꝑnia ad litem inchoandã, ut diximus ex d. c. Cum sit Romana; & ideo habet uim citationis, ut ad eã citatus teneatur comparere. Alioquin contra eum, ut contra

tra cōtumacem proceditur Marāta in praxi 6. par. vers. app. n. 258. Panor. ad d. c. cum sit Roma. n. 10. Non tamen per eā appellationem censetur introducta litis pendentia. Rota dec. 763. inc. Sed secundum in antiq. de app. Neq; attentata post ipsā sunt nulla, sed veniunt annullanda Butriga. Panor. Phil. Franc. ad c. consuluit, c. bonæ. c. sæpe de app. Rursum Rota de. 764. inc. sed secundum. in antiq. sciē dum inquit est, ꝙ c. vt circa. & c. pcu. de elect. in 6. loquuntur in appellatione extraiudiciali, & ēt c. cō certationi. de app. in 6. & prædicta capita non habent locum in tit. vt lite pendente, in Cle. q̄a lis non dicit pēdere rōne appellationis extra iudicialis q̄a appellatio extraiudicialis nō inducit litis pēdetiā.

Ratio, quia appellās in iudicio offendit ministrū iuris, & appellans extra iudiciū offendit legē. Quare grauius peccat, qui offendit ministrū legis, quā qui legem. quia mitius agitur cum lege quam cum ministro legis, l. Celsus de arbitris. Aliter in iudicia vbi reuocantur attentata. Sed, & Spec. lib. 4. partic. 1. ti. de appellat. §. 2. n. 11. Colligit, ꝙ appellatio extraiudicialis propriè fit à futuro grauamine vel ab instāti, & non præterito. vt iudicialis. c. Cōsuluit. c. cum dilectus. c. Constitutus. c. bonæ memoriæ de appel. In iudicialibus nisi a præterito nō appellat. c. vt debitus. c. dilecto. c. inter cętera de appel. vel a comminato. c. Consuluit. & in 2. ex parte eod. tit.

2 Differentia † omnia innouata regulariter post 4 appellationem iudicialem reuocantur, tanquam attentata. c. nō solum de appellat. in 6. distinctione tamen adhibita, de qua in attentatis dicet. Alia autem, quæ non sunt facta contra appellationem ex-

traiudicialem, nō reuocātur. c. Cū nobis. 19. de electiōn. c. 1. de app. reuocatur tantum, quæ contra appellationem fiunt Decius ad d. c. bonæ memoriæ n. 18. de app. & ea adhuc attentata per Iudicē vel partem post appellationem extra iudicium interpositam, ante notificationē eis factam, non ueniunt per modum attentati reuocanda; propter iustā causam ignorātiæ. Et quia de nulla temeritate redargui potuerūt. Rota dec. 309. incipiēte, attentata p iudicē in nouis. arg. Cle. 2. vt lite pēdent. quare ut dicitur in dec. 344. inc. Licet in causa beneficiali, in nouis, dicitur, quod licet in causa beneficiali cōtra aliquē impetrantem apostolicū, puta à gratia, & processibus suis appelletur, sibiq; huiusmodi appellatio intimetur, & ipse post, & ante huiusmodi appellationē, nihilominus ius suū siue gratiā suā prosequēdo aliqua faciat, & attētet, puta apprehēdēdo possessionē absq; aliqua violētia, recipiendo fructus, & alia iura sui beneficij exercendo, secundum omnes de Rota dominos prædicta nō sūt per modū attentati reuocanda, nisi ante omnia ostēdatur, & doceatur de ueritate causæ appellationis Ratio, quia quādo appellatur ante diffinitiuas, regulare est, nō reuocari attētata post appellationem, nisi in euentum causæ appellationis. c. Nō solum. 10. Ma. de app. in 6. & quodcunq; quis ante facit, uidetur facere ad iuris sui conseruationē ante quæsiti. C. l. 2. vt lit. pendēte. Et nemo videtur alteri inferre iniuriā, qui iure suo utit. c. Cū nobis olim. & c. Cū Ecclesiæ Vlterrana. de elect.

Et potest etiam causa appellationis esse friuola, cui deferre quis nō teneatur. c. Cū appellationib. friuolis. de appel. in 6. Hęc decisio Rotæ. 344. in nouis.

3. Extra

3. Extraiudicialis †non potest à quocunque intimari, prout iudicialis, iuxta Rotam dec. 127. incipiente, valet intimatio, in antiq.

Sed debet intimari ipsi parti per procuratorem, 5
Rota decisione 2. inc. Nota, quod vbi appellatur, in antiq. Iohannes Andr. ad c. causæ quæ, de election.

4. Appellās †extra iudicium non potest obijcere 6
vel dare obiectus contra personam prouisi, aut contra formā puisionis eiusdem, iuxta c. vt circa. 4. de election. in 6. sed postea non obstante, q̄ non dederit appellādo, pōt dare in iudicio, sicut resoluit Rota dec. 267. quæ incip. Si posset beneficii. in nouib.

Dispositio c. vt circa. habet, ut appellātes contra electiones, postulationes, & prouisiones, appellātes omni a quæ adducere intendūt contra personā vel formam teneantur exprimere, & iurare, q̄ illa credūt vera esse, & ea se posse probare: & super non expressis ipse vel adhærentes, non audiantur, nisi de nouo emergāt, uel ad cognitionem perueniant, super quo etiam iurare debebunt. Intelligit enim Rota illam decretalem locum habere, quando qui appellat ab electione, & prouisione, seu ītrusione vel canonica institutione agit. Nam tunc, nisi causas & circunstantias huiusmodi intrusionis vel nō canonicæ institutionis exprimat, repellitur postea ab obiectibus, & cadit à iure suo: Clarè enim constat, quod non pro iure suo tuendo uel cōseruando, forte quia nullū ius habet, sed ius alterius impugnādo app. Secus verò si in directè, vt in Cle. cōstitutionē de elect. vt quando forte possessor appellat à molestationib. dicens sibi ius cōpetere. Eadē explicatio affert i decisionib. Rot. Iohā. Fasto. i. cā. 7. dub. 25.

7 5.Adde † q̄ extraiudicialis appellatio debeat inti mari parti,& iudici saltē intra mensem: aliàs appellatio esset deserta, Clem. causam, de elect. Guid. Pa. tractatu de appellat.q. 53.
8 Sexta † differentia, in iudiciali appellatione causa appellādi vera esse debet c. interposita. 70. & c. vt debitus honor. 59. de app. In extraiudiciali satis, est q̄ cā sit verisimilis, & ꝓbabilis. vt si timuerim molestari in alicuius rei possessione, appellare potero. c. Bonæ de app. Rō diuersitatis, q̄ in iudiciali appellādo quodāmodo censeatur iniuria fieri iudici, quādo ab eius sententia recedit sine uera causa, d. c. ut debitus honor. expressè. in l. vltia qn̄ ꝓuocare nō sit necesse. C. In extraiud. nulli fit ī iniuria imò fit im ꝓpri iuris cōseruationē, & defēsionē. Doc. ī d. c. Bonę.
9 7. In iudiciali † Apostoli tradebant. Cle. 1. de app. In extraiudiciali, non; quia sæpius nō est, qui eos tradere possit. c. 1. de appellationib. in 6.
10 8. Iudicialis † appellatio de certa causa eē debet. c. vt debitus honor de app. Extraiudicialis incerta, & generalis respectū grauaminū, & ꝑsonarū recipit. c. Cōsulit. 18. ap. in 2. sic incipiēte, & ualet extraiudicialis sine exꝑssione cā, vt ait Inoc. ī d. c. Cōsuluit.
11 9. Itineris arreptio † ad superiorē pro appellat. ex traiudiciali habet: secus in iudiciali, c. dilecti. 52. ī 2 sic incip. de appel. c. Cū causa 8. de re iud. li. 2. ti. 27
12 10 Dantur † decē dies ad appellandum in iudiciali auth. ædere. de app. C. quia à die cognita sententię currūt. c. cōcertationi. 8. de ap. in 6. In extraiudiciali. ēt post decē dies appellare licet. Spe. in 2. li. part. 3. ti. de appel. §. 5. restat. n. 7. q. a extraiudicialia nō trāseūt in rē iudicatā. Sed hoc emēdatū fuit ꝑ d. c.
Concer-

Concertationi, ubi & in actibus extraiudicialibus appellari tantum appellari potest infra decem dies à die cognitionis grauaminis.

11. Excõicatus † in iudiciali appellat: sed nõ extra iudiciũ impugnat. c. Cũ. inter. 5. de exce. li. 2. ti. 25. 13

12. Differentia † ex decisione rotæ 614. Nota licet inhibitio, de dolo in antiquis, q si appellatur extra iudiciũ, nõ ideò debeat a principali uel alio modo impediri executio uel ius primi, uel alterius hominis, quin illud exequatur, uel sententiam primam, quia lis uel appellatio, non debet quenquam priuare sua successione, secũdum Archid. ad c. Ro. de appel. in 6. quamuis aliter sit in iudiciali. Ita non est in extraiudiciali procedendum ad inhibitionẽ, ne quis priuetur iure suo. Debet & causa appellationi extraiudicialis uerificari antequam inhibeatur iudici à quo est appellatum. c. Interposita. de app. ca. nõ solũ. §. fi. eo. ti. in 6. Rot. decis. 346. inci. si. appelletur in partibus. in nouis. Suspendit aũt iudicialis executionẽ in definitiuis, ut explicabimus postea. 14

Cap. XII.

De appellatione extraiudiciali alia quædam.

SVMMARIA.

1 *Quando ab actu extraiudiciali appellari possit.*

2 *Ab electione facienda quomodo & quando appellari possit.*

3 *Appellatio extraiudicialis à sibi dicente ius.*

4 *Si Iudex cognoscere velit de quo non possit à monitione uel excommunicatione extra ius facta.*

5 *Si commissus faciendæ inquisitioni non faciat copiã articulorum cum dilatione.*

6 *Si tertius grauetur à facto alterius.*

1 Moue-

1 MOuetur † quæstio, num ab omni actu extraiudiciali, licet vel possit appellari? ad cuius solutionẽ facere potest, quod explicatur à Bartholo ad l. Si res. nu. 7. de appellat. recipiend.

2 Quando actus extraiudicialis est iam factus, nẽpe cœptus & perfectus in detrimentum alicuius, iure ciuili non potest appellari, secundum Bartholũ. Alia tamen sunt prodita remedia, ut quod factum est indebitè tollatur, vt per interdictũ quod vi aut clam. actionem pluuiæ arcendæ, & per alia similia, & per interdicta omnia restitutoria.

Si qñ uerò actus non est cœptus, aut non est perfectus, uel est cõminatus, pot dari operis noui nunciatio, in qua tñ hoc speciale, ut nõ requirat appellatio uel prouocatio ad eam. l. 1. in princ. & ibi not. de ope. no. nunc. ff. In aliis tamen hoc non reperit.

Quando aũt actus cœptus est, non tamen perfectus, sed comminatus, uel de eo uerisimiliter dubitatur ex iustis causis, tũc in omnibus causis, in quibus Iudex potest adiri, & eius officium potest implorari ne fiat. in illis extra iudiciũ potest appellari, & hoc est se supponere potestati talis Iudicis, & protestari ex eius parte. Sic loquitur Bartholus, ut nulla fiat nouitas. Quare si & tunc iuerit ad iudicẽ reuocabuntur facta interim ut attentata. l. de pupillo. §. Si quis ipse prętoris de op. nou. nũc. ff. c. Bonę. de app. Sed in isto casu dẽt fieri protestatio seu appellatio inserta certa & uerisimili causa, d. c. Bonæ. & l. 1. c. de his qui ad Eccles. confuger. Item requiritur, quod probetur. Neque enim sufficeret dicere se probaturum, quod aliter tamen est, quãdo appellaretur in iudicio. in c. interposita, de app. Innoc. ad

&c.cum inter canonicos.de electiõ.c.1.de app.in 6.
Neque sufficit in actibus extraiudicialibus contra dicere solũ, nisi appelletur expresse & specialiter, quando quis grauatur.c.quod ad consultationẽ. & ibi textus & Innocentius de reiud. Imola in l. ille a quo §.si de testam.ad senatuscon.Trebell.ff.
Antequam† actus fiat,etiam protestatio appellationem hẽt adiũctã;ut si vnus ex canonicis ante electionẽ faciẽdã à capitulo Episcopi,dicat, ego talis canonicus,cõsiderans quod Paul.quẽ intenditis eligere in Episcopũ,est vel infamatus, uel excommunicatus,&c.vobis illud ipsum denuncio,& appello ad sedẽ Apostolicã,ne vos ipsum eligere attẽtetis, & peto Apostolos,instãter,instãtius,instãtissimè,ut in c.Constitutis in 1.de app.c.statuimus.& c. Cũ in cunctis.de elect. Et hoc casu,quia extra iudiciũ appellatur,dãtur Apostoli cõuentionales,seu testimoniales. Debet tamen seruari in hac appellatione forma c. vt circa de elect.6. Aliter non ualeret.
potest & ita appellari. Appello,ne ad electionem, nisi canonicã procedatis.c.Cũ uobis olim.de elect. vel,ne sine cõsẽsu totius vel maioris & sanioris partis capituli, eligatis.c.auditis.de app.vel,ne contra Priuilegia Ecclesię vestrę eligatis.c.cõsiderauimus. eo.vel,contra approbatam consuetudinem c.Dilectus.de consuet.c.Abblatẽ.de verb.signific.
Potest & de facta electione;si sit de indigno,illegitimo,criminoso,&c.uel aliàs incapace,appellari. c.Cum in cunctis c.Innotuit. de elect. c. qui episc. 23.dist.c.nisi cum pridem.§.pro defectu.de renunciat.c.penul.& fi.& de ætat.& qualit.ordina.cap.1. de seruis ordin. Sic extraiudicialis appellatio inscri
ptis

pian. in l. si res ali, 11. §. solutā antē de pign. ti. actione lib. 13. ti. 7. ff. ubi illata in cœnaculum, censentur oblata propensione locationis, non tamē friuola, id est leuis aut nullius æstimationis, fictilia uasa Festo etiam.

3 Modestinus † in l. Tutor. 41. de usuris li. 22. ff. ti. 1. frustratoriam dixit appellationem moradi causa & fraudulenter interpositam. Estque hæc mora reprehēsibilis, differens a dilatione seu mora, quæ culpa caret, ut in l. sciendum, 21. & seq. de usur. ff. Sciendū est quod differendi causa iusta sit, more nō annumerari damnate, si modo idipsum non frustrandi causa simuletur.

Et is dicitur frustrari causam, qui moratoriam iudicii tantum interponit. in l. 4 de appel. recip. li. 49. ff. ti. 5. Neque ideo recipi debet. c. Cum speciali. 61. de appell.

4 Manifeste † friuola appellatio admitti non debet a Iudice a quo, in Clem. uni. de appel. li. 2. ti. 4. & ibi glos. ad uerb. Manifeste, ut inquit, quia nulla ibi fuit causa expressa, uel non legitima dato quod esset uera: uel, licet legitima, manifeste falsa, uel iam pronū citatum esset, illam esse falsam & non appellatum.

CAP. XIIII.

De alia diuisione appellationis ab interlocutoria & a diffinitiua sententia.

SUMMARIA.

1 *Diuisio tertia appellationis, ut alia sit ab interlocutoria, alia a diffinitiua sententia.*

Interlocutoria quæ & illa uel uim habet diffinitiuæ, uel simplicis.

3 *Quomodo interlocutoria habeat vim diffinitiuæ.*
4 *Res iudicata quæ dicatur.*

TErtia† diuisio constituitur, ut alia sit ab inter- 1
locutoria sn̄ia, alias a definitiua. Inter quas
multũ interest, ut docebitur Deo fauente in capite
de formula appellãdi, explicãdo §. fi. huius legis 1.
de app. & interim vidẽdus Octa. Vnestri' q̃ de illis
agit li. 3. ĩtroductionis ĩ aulæ Romanę actionẽ c. 10.

Sn̄ia † in cã appellationis uel diffinitiua est, uel 2
interlocutoria simpliciter, uel interlocutoria, q̃ uim
hẽt diffinitiuæ, uel rei iudicatæ. Diffinitiua est, quæ
totã exhaurit controuersiã absolutione uel cõdẽna
tione, & ius dicit de tota cã. l. 3. de sent. & interloc.
oium iud. C. c. in his. de ver. sig. i. finẽ imponit prin-
cipali negotio ĩ litẽ deducto, cũ absolutione uel cõ
dẽnatione. l. 1. de re iud. ff. l. Præses. de sen. & interl.
omn. iud. c. illa. de accus. cap. fin. §. diffinitiua. 2. q. 6.

Interlocutoria est, quæ ferĩ inter principiũ & fi-
nẽ seu decisionẽ causæ principalis, sup incidẽtibus
q̃onibus, vt super libello porrigẽdo emẽdãdoq;
dilationibus, ꝓbationibus, & similibus. gl. ad Cle.
1. de sequestratione posses. & fruct. Exẽpla, vt in c.
significãtib. de offi. & pot. iud. deleg. c. fi. eo. ti. c. si-
gnificauerũt. de off. del. ibi. n. nõ est plena definitio
sed semiplena: iõ nõ dr̃ diffinitiua, l. qualẽ. de rece.
arb. ff. l. pen. c. de reb. cred. & iõ põt ab eodem Iudi
ce emendari dictũ ĩ interlocutoria. l. quod iussit. 14.
de re iud. li. 42. tit. 1. q̃ tñ non fit in diffinitiua, quæ
ꝓpriẽ dr̃ ibi sn̄ia, & ideo terminat officiũ Iudicis,
vt post diffinitiuã retractare, iudiciũ suũ nõ possit.
l. Iudex posteaquã. 55. & l. cũ quærebatur. eo. tit. ff.
de re iudic. l. diui fratres. de pæn. l. 2. §. 1. de sent. ex

breuiter.C.c.Cũ cessãte.de ap.cũ aliis ꝓpè infinitis. Ad interlocutoriã accedũt magis q̃ ad diffinitiuã, cõminationes, rescripta, ꝓgrãmata iudicũ & subscriptiones. Nec oĩs vox Iudicis iudicati hẽt anthoritatẽ.tit.cõminationes, epistolas, progrãmata, subscript. autoritatẽ iudicati nõ hẽre.li.7.C.ti.57.l.ex stipul. & l.post sẽtẽtiã.de sent. & interl.oĩum iud. C.

3 Vim † porro habent interlocutoriæ diffinitiuæ, quarum grauamen sequente interloc. uel diffinit. reuocari non potest, ut dicemus in appellation. denegatis ab interlocutoriis, & tamen permissis, si grauamen reuocari illa tum nequeat.

4 Sẽtẽtiæ † q̃ postea nullo remedio appellat reuocari queunt, dicunt nomine rei iudicatæ, q̃ ꝓ ueritate hñ.l.ingenuũ.de statu hom.ff.l.res iud.de reg.iu. & ita reuocari in dubiũ nequit sent. ꝑ appellationẽ si trãsiuit in rẽ iud.l.3.ut lite pẽdẽte.C.li.1.tit.21.l.3. C.de re iud.li.7.ti.52.c.q ad cõsult.đ sẽt. & re iud.

CAP. XV.

Quædam argumenta contra appellationes.

SVMMARIA.

1 *Oppositio cõtra appellationis potestatem prima, quod causa non sit necessaria. Et resolutio.*

2 *Secunda, quia nõ melius iudicare potest Iudex ad quẽ appellatur. & ibi solutio.*

3 *Est tertia oppositio, quod non semper appellatio arguat imperitiam iudicantium. & ibi solutio.*

1 Primum † obiici potest, appell. esse inutiles, & nõ necessarias. Aut.n. sentẽtia Iudicis est secũdũ leges aut cõtra. Si secũdũ leges inutilis & frustratoria est appellatio, nec admitti debet. Si contra leges sit, minus est necessaria, quia sententia ipso iure nulla est

& ideo

& ideo nō necessaria. l. si expressim. 19. de app. ff. l. 1. quæ. sentent. sine appellat. rescindāt li. 49. ff. ti. 8.

Solutio. Appellatione necessaria, non cōtra sētētiā q.dē, quę secūdū aut cōtra leges expresse est, sed cōtra eā, quæ habet iniquitatē, & cōtra leges p indirectū est, q.a cōtra ius litigātis. d. l. 1. quæ sētēt. sine app. resc. ff. Itē appellatio admittit, q.a dubiū est an benè vel male iudicatū sit. c. Cū speciali. 61. §. fi. de app. Discutit autē negotiū plenius in appellatione. l. addictos. 29. de app. C. l. per hāc tempo. app. & sic Bar. ad l. 1. n. 5. de app. Intelligas, inquit, istā legem, quando error non est expressus in sententia.

Secundò plerunq; † hic ad quem appellatur, non melius, imo peius iudicat ipso primo Iudice. l. 1. de appel. ff. Ergo in dubiis certius est tenendum, & quod de iure præsumittur. c. Iuuenis. de spōsalib.

De iuris autem pręsumptione, præsumitur benè iudicare Iudex, & secundū ius. in l. eam. de iniustit. & iur. Et præsumendum est pro sentētia iudicis, qui motū animi sui potu t ex aliis causis quā, allegatis informare, &c. c. Cum ad sedem. 15. de restit. spol. l. 2. ti. 13. c. si testes 4. q. 3. c. in nr̄a præsētia. de testib. c. in nostra pręsentia. de renun. c. Bonæ. in 1. de ele. c. sicut de re iud. Et proinde dicitur arbitriū boni viri eius sententia. l. vir bonus. iudicat. solui. ff.

Tertio appellatio videtur aduersari intentioni Legislatorū, quæ est. vt finis imponatur litibus. c. fi. litibus de dolo, & cōtum. c. 2. de sent. & re iud. l. properādū. C. de iud. l. litib. de agric. & cēsit. li. 11. c. ar. app. Lites multiplicat. & ex lite deci. à Iudice à quo lis orit corā Iudice ad quē. cum tñ id cauere iubeat l. terminato de fruc. & lit. expēs. c. ne ex lite lis oriat

Solutio. Si appareret friuolas, inanes aut falsas esse causas appellãdi, tũc uerũ esset, q̃ obijcitur. & sunt ẽt tales reprobãdæ appellationes, ut lites citius terminentur. c. Cũ appellationib. de app. in 6. & respuẽdas tales decreuit cõs. Basiliẽse, 22. Ian. anno 1435. relatum in §. de friuolis appell. in pragm. sanctioni. Idipsum, si appareant causæ iudici manifestè falsæ uel iniustæ. At qñ dubiũ est, an causæ sint iustæ vel pbabiles, tũc Iudex potius admittere dẽt appellationẽ, q̃ respuere. l. sciẽd. est de app. rec. ff. Ias. cons. 16. inc. Dubitatur. 3. vol. Alioquin sine dubio iure, & Iudex, q inanes admittit appellationes, & is quoq;, q temere puocat, decẽ libris auri punitur. l. qsquis. quorũ appell. nõ rec. l. 2. de Epis. aud. C. Et iure pòtificio sũptus ab appellato factos in quadruplũ resarcire tenetur, ex ca. Omnimõ. 2. q. 6. Quare hodie in Gallia iudices inferiores admittũt oẽs appellationes periculo appellãtis, cui p ratione temerariæ appellationis multa ordinaria imponitur à superiore Iudice, statuta p cõstitutiones regias. Vocãt *l'amãde du fol appel.* Atq; in multis Germaniæ locis obseruatur, q appellationes ad superius tribunal nõ admittãtur, nisi appellãtes iurẽt, se nõ temere aut ad differẽdũ calũniosè negotiũ appellare. Qđ ẽt iuramẽtũ præstaŕ ab hrde litigãtiũ Mynsing. cẽt. 3. obs. 56. Iniquitas ergo nulla est assignãdi legib. pmittẽtib. appellare, quia intẽtio est, ut diximus ex l. 1. de ap. ff. emẽdare iniustitiã sentẽtiarũ, quãuis de facto aliud cõtingat, & abutãtur litigatores & iudices hoc beneficio. Cauẽt autem leges, ne abusus permittatur. Et proinde expressi sunt casus, de quibus posteà, Deo fauente, ubi denegatur licentia prouocandi.

4. Ob-

Obijcit † Bart. ad l. 1. de appel. quia sentẽtia põt 3
p iudicẽ ad quẽ rescidi ex nouis pbationib'. l. eos.
§. 1. C. de app. Et sic nõ detegitur iniquitas, sed ipe
ritia iudicãtis, Solutio. Ibi iniquitas est reipsa respe
ctu litigãtis q debuit uicere, & succubuit, nõ ãt est
iniqtas respectu iudicis, vt no. gl. magna ĩ d. l. eos.

DE APPELLATIONIBVS LIBER SECVNDVS, DE QVIBVS ET IN QVIBUS admittatur appellatio. CAP. I.

De omnibus appellari posse, nisi specialiter prohibeatur.

SVMMARIA.

1 *Appellari in omnibus potest, nisi expresse prohibeat.*
2 *Ab omni sententia diffinitiua, interlocutoria in parte & in totum.*
3 *In maioribus, & minoribus ciuilibus, & criminalib. causis iure ciuili. Et iure pontificio. num. 4.*
5 *Qui consideratur iniustitia non res.*
6 *Et vt deferatur honor superiori.* (mittit.
7 *Et q a edictũ prohibitorũ non expressa prohibita per*

Videamus † de quib. appellatio recipiat supra 1
occasione quæstionis. §. quæsitũ. l. 1. de app. ff.
Regula cõmuniter cõstituitur, vt in quib. expressè
phibita non est appellatio, censeatur permissa, gl. fi
na. ad l. q restituere. 68. de rei ued. li. 6. ti. 1. vbi, nihil
interest dicere, q nõ pmittat appellatio. Sufficit. n.
si nõ prohibeant. Sic Specu. i. li. 2. partic. 3. ti. de ap
pella. §. 2. in pri. Ex omni casu, & ex oi grauamine,
appellari potest, nisi vbi sit prohibita appellatio. Id

 ipsum

ipſum notat Iaſ.ad auth. ad hæc de iudic. C.
2 Poteſt†ita appellari vel a tota ſententia interlocu toria aut diffinitiua;uel à certo articulo eius, ſi diuerſa capitula contineantur. nec reſcinduntur alia capitula,ſuper quib. non appellatur,niſi eſſent connexa.l.etiamſi a patre, de minorib.25.ann.arg.l. 1. §.Trebatius,de aqua quotidian. & æſtiua.
3 Quare†in maioribus & minorib. cauſis ciuilib.& criminalibus, appellatio regulariter eſt admittenda.l.& in maiorib.C.de app. & litigatoribus copia eſt ĕt in ſcriptis libellis illico appellādi,cū res popoſcerit iudicata, tā in ciuilib. quàm in criminalib. cauſis.l.litigatorib.14.C.de app.Pulcherrimū reſpōſum Alex.Imp. i l.Imp.Alex.25.de app.Imperator Alex.cōi eorū,qui in Bithynia ſunt, Græcorū. Appellare qualiter quis prohibeatᵣ a litigantibus, non video,qñ licet aliā uiā tenentē idem facere,& celerius ad me peruenire,&c.Idē i §.noſtros aūt iudices. c.12.nouel.82.de iud.& ut nullatenus cū iurei.elig.
4 Conſentit†ius Pontificiū in c.de app.lib.2.tit.28. de app.ubi Pontifex pro cauſis minimis interpoſitis volumus te tenere, inquit Alex.3. quod eis pro quacunque leui cauſa fiant,non minus eſt, quam ſi pro maioribus fierent,deferendum.
5 Ratio,†quia non conſideratur res in appellationibus,ſed iniuſtitia,ut dictū eſt ex lege 1.de app.ff.c. ad noſtrā.2.c.Cum ſpeciali.eo.tit.Sicuti in furto nō conſideratur,ad hoc ut quis fur dicatur,nū res magna aut parua furto ſubſtracta ſit:ſed voluntas iniuſta.c.ſi.14.q.6.c.Vulgaris.de penitent.diſt.1.
6 Secunda†ratio pp honorem ſuperioris ad quē appellatur,deferri etiam in Gallia appellationi omni
glof.

gl. ait ad §. statuit, ĩ uerbo ĩterponi. de causis ĩ pragma. sanctione. & ĩ §. quodq;. in verbo iniustè. de friuol. app. in pragm. sanct. & facit c. 1. de app. in 6. ibi, ex superioris reuerẽtia fuit delatũ. Et q̃a laudabile est superiorib. honorẽ & reuerẽtiã deferre. c. Visis. 16. q. 2. Et pp reuerẽtiã sacri officij plurimũ dignitati deferri cõuenit, c. 2. de offi. del. ĩ 6. li. 1. ti. 14. atq; in l. potior. 5. de offi. rect. prouinciæ. li. 1. c. potioris grad. iudicibus, ab inferiorib. cõpetẽs reuerẽtia tribuat. Fuit tñ seruata ĩ Gallia, & ĩ Flãdria aliqñ ordinatio uel cõstitutio regia Phillipi quarti, an. 1302. ut nõ appellaret ĩ curijs citra sẽt. diffin. nisi ĩ casib. a iure ciuili pmissis; sed postea reuocata fuit ex usu tm. Et alia est cõformis Ludouici XII. an. 1501. ĩ qua ar. 12. dr, *Ordõnõs, qu'on ne pourra appeller des interlocutoires, sinões cas ordõnez de droict ciuil, Sera tenu le iuge des appeaux, voire preallablemẽt l'appellatiõ, auãt qu'il la puisse admettre, in bailler son inhibition, à fin qu'il cognoisse, si l'appellation est de cellis, qui sont receues par le droict ciuil & constitutions de Prouence.* 1

Tertia † in edicto ,phibitorio, inclusio unius prohibiti est pmissio nõ expressi, ut in l. Cũ ptor. 12. de iud. ff. li. 5. ti. 1. Cũ ptor, inquit Paul. I. C. vnũ ex plurib. iudicare uetat, cæteris id cõmittere vr, cũ q̃d qbusdã prohibetur, aliis cõcessũ esse vr, l. 1. & l. ex eo. 18. de test. ff. li. 22. ti. 5. l. Quæsitũ. 12. §. idẽ respõdit, domo ĩstructã. de fundo instructo. li. 33. ff. ti. 7. Vt cõtrà, q ĩn uno cõcedit. ĩ aliis negat. l. maritus. C. de procur. l. Cũ ita. 95. de cõd. & dem. li. 25. ti. 1. 7

Nisi in permissis & prohibitis eadem esset ratio, per quam fieret extensio ad non comprehensa, iuxta l. per sanctionem. l. non possunt de legib. ff.

ptis est, ab eo, q interpellatus de admittēda vel cō firmāda electione nō vult admittere uel confirmare, ad sedē Apostolicam uel aliū immediatū petitis Apostolis. c. pastoralis. §. de iure patronat. c. Cū inter. & c. querelā. de elect. c. significauerūt. de excep.
3 Item, † si quis sibi dicat ius, vel sup mea possess. uel alia re mihi iniuriā inferat, uel turbet, c. Bonæ. c. Dilectus. c. significante. c. Cum teneamur. de appellat.
4 Si Iudex † velit cognoscere de eo, quod nō potest, puta propter priuilegiū opponētis uel exceptionē. vt c. cū olim. & c. cū venissēt. de p̄scr. l. vni. ne q̄s in sua causa iudicet. c. cum uenissent. de iud. c. quia suspecti 3. q. 5. c. personas. §. fi. c. sępe. c. oblatæ de app. c. veniens. de renunciationib.
Item à monitione vel excōmunicatione extra ius facta, si quis offerat, se iudiciū ordinarium corā iudicibus non suspectis subiturū, & nō audiatur, sed monitionibus & denūciat interpelletur, appellat, & dicit: Appello & me & bona mea protectionis sūmi pōtificis, uel Archiepiscopi suppono, & peto Apostolos & c. c. si clericus aduersus. 11. q. 1. c. Conquerente. de restit. spoliat. c. Dilectus. §. 1. de appellat.
5 Item, † si cōmissus inquisitioni faciēdæ contra aliquē, noluerit ei dare exemplatū, uel facere copiā in scriptis art. super qb. velit inquirere, vel dilationē super his ad deliberādū denegauerit, vel, si velit cō tra aliquē, tanquā infamatū de crimine, inquirere, sed ille negat, & petit primū sup infamiā inquiri, ipse autē super crimina inquirit, appellatur legitime.
6 Potest † ita tertius appellare pro suo interesse non solum à grauamine iudiciali, sed etiā extraiudiciali per textum in l. à sentētia. §. ideq; rescripsit. de app. ff. Vbi

¶ Vbi à trãſactione iter aliquis ſacta, tertius appellare poteſt, ſi prætendit illã tranſactionẽ fieri in ſuã colluſionem; puta, quando hæres tranſigit in colluſionem legatariorum. Et ita etiam tenet Panorm. in c. Dilecti. n. 2. de reſcrip. Gaill. li. 1. ob. er. Pract. obſer. 7. num. 14.

Cap. XIII.

De alia diuiſione appellationis in friuolam & legitimam.

SVMMARIA.

1. *Diuiſio appellationis in friuolam & legitimam.*
2. *Friuolum quid?*
3. *Fruſtratoria appellatio quæ.*
4. *Manifeſte friuola appellatio quæ.*

1 Alia† diuiſio appellationis in friuolam & legitimam ſeu admittendã ex cauſa adducta. Friuolæ ſunt quæ non admittuntur à iuſtitia, nec admitti debẽt a Iudice. c. tamẽ app. 5. de app. li. 2, 6. ti. 15. Extat titulus de friuolis appellationib. in concordatis Gallicanis, & ſummi põtificis, & in pragmatica ſanctione. Friuolæ appellationes, uanæ & futiles, ut friuolæ excuſationes, uanæ & non recipiendæ in c. veniẽs. de accuſationib. quæ ſunt ſine grauamine, c. ut debitus bõ. & c. cũ ſpec. §. porro de ap. & c. cũ ceſſãte. 60 de ap. ibi, ne ꝓceſ. negotii friu. occaſ. retardeẽ

2 Friuolum† dicitur, quaſi leuiter diſſipandũ, unde apud Pli. li. 7. c. 7. de generatione hominis ſcriptũ ẽ Miſeret atq; ẽt pudet æſtimãtẽ, quã ſit friu. animantiũ ſuperbiſſimi origo, cũ plerũq; abortus cauſa fiat odor à lucernarũ extinctu. Et Quin. li. 7. c. 3. friuolas & leues dixit accuſatiões. Sũt & friuolę & leues ap. q̃ sũt de reb. minimis & paruæ æſtimat. ut apud Vlpian.

pian.in l.si res ali,11.§.solutã autẽ de pign.ti.actione lib.13.ti.7.ff.ubi illata in cœnaculum, censentur oblata propensione locationis,non tamẽ friuola,id est leuis aut nullius æstimationis, fictilia uasa Festo etiam.

3 Modestinus†in l.Tutor.41.de usuris li.22.ff.ti.1. frustratoriam dixit appellationem morãdi causa & fraudulenter interpositam. Estque hæc mora repre hẽsibilis,differens a dilatione seu mora, quæ culpa caret,ut in l.sciendum,21.& seq.de usur.ff.Sciendũ est quod differendi causa iusta sit,moræ nõ annumerari damnate,si modo idipsum non frustrandi causa simuletur.

Et is dicitur frustrari causam,qui moratoriam iudicii tantum interponit.in.l.4 de appel.recip.li.49. ff.ti.5.Neque ideo recipi debet.c.Cum speciali.61. de appell.

4 Manifeste†friuola appellatio admitti non debet a Iudice a quo,in Clem.uni.de appel.li.2.ti.4.& ibi glos.ad uerb. Manifeste,ut inquit,quia nulla ibi fuit causa expressa,uel non legitima dato quod esset uera.uel,licet legitima,manifeste falsa, uel iam pronũ citatum esset, illam esse falsam & non appellatum.

CAP. XIIII.

De alia diuisione appellationis ab interlocutoria & a diffinitiua sententia.

SVMMARIA.

1 *Diuisio tertia appellationis, ut alia sit ab interlocutoria,alia a diffinitiua sententia.*

2 *Interlocutoria quæ & illa uel uim habet diffinitiuæ, uel simplicis.*

4 Res

3 *Quomodo interlocutoria habeat vim diffinitiua.*
4 *Res iudicata quæ dicatur.*

TErtia† diuisio constituitur, ut alia sit ab inter- 1
locutoria snia, alias a definitiua. Inter quas multũ interest, ut docebitur Deo fauente in capite de formula appellãdi, explicãdo §. fi. huius legis 1. de app. & interim videdus Octa. Vnelri⁹ q de illis agit li. 3. ĩtroductionis ĩ aulæ Romanę actionẽ c. 10.

Snia † in cã appellationis uel diffinitiua eſt, uel 2
interlocutoria ſimpliciter, uel interlocutoria, q uim hẽt diffinitiuæ, uel rei iudicatæ. Diffinitiua eſt, quæ totã exhaurit controuerſiã abſolutione uel cõdẽna tione, & ius dicit de tota cã. l. 3. de ſent. & interloc. oiũm iud. C. c. in his. de ver. ſig. i. finẽ imponit principali negotio ĩ litẽ deducto, cũ abſolutione uel cõ dẽnatione. l. 1. de re iud. ff. l. Præſes. de ſen. & interl. omn. iud. c. illa. de accuſ. cap. fin. §. diffinitiua. 2. q. 6.

Interlocutoria eſt, quæ fert inter principiũ & finẽ ſeu deciſionẽ cauſæ principalis, ſup incidẽtibus qũonibus, vt ſuper libello porrigẽdo emẽdãdoq; dilationibus, pbationibus, & ſimilibus. gl. ad Cle. 1. de ſequeſtratione poſſeſ. & fruct. Exẽpla, vt in c. ſignificãtib. de offi. & pot. iud. deleg. c. fi. eo. ti. c. ſignificauerũt. de off. del. ibi. n. nõ eſt plena definitio ſed ſemiplena: iõ nõ dr̃ diffinitiua, l. qualẽ. de rece. arb. ff. l. pen. c. de reb. cred. & iõ põt ab eodem Iudice emendari dictũ ĩ interlocutoria. l. quod iuſſit. 14. de re ĩud. li. 42. tit. 1. q tñ non fit in diffinitiua, quæ pprie dr̃ ibi ſnia, & ideo terminat officiũ Iudicis, vt poſt diffinitiuã retractare, iudiciũ ſuũ nõ poſſit. l. Iudex poſteaquã. 55. & l. cũ quærebatur. eo. tit. ff. de re iudic. l. diui fratres. de pæn. l. 2. §. 1. de ſent. ex

breu recit.C.c.Cũ cessãte.de ap.cũ aliis ,ppè infini tis. Ad interlocutoriã accedũt magis q̃ ad diffinitiuã, cõminationes, rescripta, ,pgrãmata iudicũ & subscriptiones. Nec oĩs vox Iudicis iudicati hẽt anthoritatẽ.tit.cõminationes, epistolas, programata, subscript. autoritatẽ iudicati nõ hẽ.li.7.C.ti.57.l.ex stipul. & l.post sẽtẽtiã.de sent. & interl.oĩum iud. C.

3 Vim † porro habent interlocutoriæ diffinitiuæ, quarum grauamen sequente interloc.uel diffinit.reuocari non potest, ut dicemus in appellation.denegatis ab interlocutoriis, & tamen permissis, si grauamen reuocari illa tum nequeat.

4 Sẽtẽtiæ † q̃ postea nullo remedio appellat reuocari queunt, dicunt nomine rei iudicatæ, q̃ ,p ueritate hñ.l.ingenuũ.de statu hom.ff.l.res iud.de reg.iu. & ita reuocari in dubiũ nequit sent. ,p appellationẽ si trãsiuit in rẽ iud.l.3.ut lite pẽdẽte.C.li.1.tit.21.l.3. C.de re iud.li.7.ti.52.c.q̃ ad cõsult.d̃ sẽt. & re iud.

Cap. XV.

Quædam argumenta contra appellationes.

SVMMARIA.

1 *Oppositio cõtra appellationis potestatem prima, quod causa non sit necessaria. Et resolutio.*

2 *Secunda, quia nõ melius iudicare potest Iudex ad quẽ appellatur. & ibi solutio.*

3 *Est tertia oppositio, quod non semper appellatio arguat imperitiam iudicanti um. & ibi solutio.*

1 Primum † obiici potest, appell. esse inutiles, & nõ necessarias. Aut.n. sentẽtia Iudicis est secũdũ leges aut cõtra. Si secũdũ leges inutilis & frustratoria est appellatio, nec admitti debet. Si contra leges sit, minus est necessaria, quia sententia ipso iure nulla est

& ideo

& ideo nō necessaria.l.si expressim. 19.de app.ff.l.
1.quæ.sentent.sine appellat.rescindāt li.49.ff.ti.8.
Solutio.Appellatione necessaria, non cōtra sētē
tiā q̄dē,quę secūdū aut cōtra leges expresse est, sed
cōtra eā,quæ habet iniquitatē,& cōtra leges p̄ indi
rectū est,q̄a cōtra ius litigātis.d.l.1.quæ sētēt.sine
app.resc.ff.Itē appellatio admittit,q̄a dubiū est an
benè vel male iudicatū sit.c.Cū speciali.61.§. fi.de
app.Discutit autē negotiū plenius in appellatione.
l.addictos.29.de app.C.l.per hāc tempo.app.& sic
Bar.ad l.1.n.5.de app.Intelligas,inquit,istā legem,
quando error non est expressus in sententia.

Secundò plerunq; †hic ad quem appellatur,non a
melius,imo peius iudicat ipso primo Iudice.l.1.de
appel.ff.Ergo in dubiis certius est tenendum, &
quod de iure præsumitur.c.Inuenis. de spōsalib.

De iuris autem pręsumptione,præsumitur benè
iudicare Iudex, & secundū ius.in l.eam.de iniustit.
& iur.Et præsumendum est pro sentētia iudicis,qui
motū animi sui potuit ex aliis causis quā, allegatis
informare, &c. c.Cum ad sedem.15.de restit.spol.
l.2.ti.13,c.si testes 4.q.3.c.in nr̄a præsētia.de testib.
c.in nostra pręsentia.de renun.c.Bonæ.in 1.de ele.c.
sicut de re iud.Et proinde dicitur arbitriū boni viri
eius sententia.l.vir bonus.iudicat.solui.ff.

Tertio appellatio videtur aduersari intentioni
Legislatorū,quæ est.vt finis imponatur litibus.c.fi.
litibus de dolo,& cōtum.c.2.de sent.& re iud.l.pro
perādū.C.de iud.l.litib.de agric.& cēsit.li.11.c.ar.
app.Lites multiplicat.& ex lite deci.à Iudice à quo
lis orit corā Iudice ad quē.cum tn̄ id cauere iubeat
l.terminato de fruc.& lit.expēs.c.ne ex lite lis oriat

Solutio. Si appareret friuolas, inanes aut falsas esse causas appellãdi, tũc uerũ esset, q obijcitur: & sunt ẽt tales reprobãdæ appellationes, ut lites citius terminentur. c. Cũ appellationib. de app. in 6. & respuẽdas tales decreuit cõs. Basiliẽse, 22. Ian. anno 1435. relatum in §. de friuolis appell. in pragm. sanctioni. Idipsum, si appareant causæ iudici manifestè falsæ uel iniustæ. At qñ dubiũ est, an causæ sint iustæ vel ꝓbabiles, tũc Iudex potius admittere dẽt appellationẽ, q̃ respuere: l. sciẽd. est de app. rec. ff. Ias. cons. 16. inc. Dubitatur. 3. vol. Alioquin sine dubio iure, & Iudex, q inanes admittit appellationes, & is quoq; q temere ꝓuocat, decẽ libris auri punitur. l. q squis. quorũ appell. nõ rec. l. 2. de Epis. aud. C. Et iure põtificio sũptus ab appellato factos in quadruplũ resarcire tenetur, ex ca. Omnimò. 2. q. 6. Quare hodie in Gallia iudices inferiores admittũt oẽs appellationes periculo appellãtis, cui ꝓ ratione temerariæ appellationis multa ordinaria imponitur à superiore Iudice, statuta ꝑ cõstitutiones regias. Vocãt *l'amãde du fol appel*. Atq; in multis Germaniæ locis obseruatur, q appellationes ad superius tribunal nõ admittãtur, nisi appellãtes iurẽt, se nõ temere aut ad differẽdũ calũniosè negotiũ appellare. Qđ ẽt iuramẽtũ præstat ab hrđe litigãtiũ Mynsing. cẽt. 3. obs. 56. Iniquitas ergo nulla est assignãdi legib. ꝑmittẽtib. appellare, quia intẽtio est, ut diximus ex l. 1. de ap. ff. emẽdare iniustitiã sentẽtiarũ, quãuis de facto aliud cõtingat, & abutãtur litigatores & iudices hoc beneficio. Cauẽt autem leges, ne abusus permittatur. Et proinde expressi sunt casus, de quibus posteà, Deo fauente; ubi denegatur licentia prouocandi.

4. Ob-

Obijcit † Bart. ad l. 1. de appel. quia sentētia pōt 3
p iudicē ad quē rescidi ex nouis ,pbationib'. l. eos.
§. 1. C. de app. Et sic nō detegitur iniquitas, sed īpe
ritia iudicātis, Solutio. Ibi iniquitas est reipsa respe
ctu litigātis q. debuit uīcere, & succubuit, nō āt est
iniqtas respectu iudicis, vt no. gl. magna ī d. l. eos.

DE APPELLATIONIBVS LIBER SECVNDVS, DE QVIBVS ET IN QVIbus admittatur appellatio. CAP. I.

De omnibus appellari posse, nisi specialiter prohibeatur.

SVMMARIA.

1 *Appellari in omnibus potest, nisi expresse prohibeat.*
2 *Ab omni sententia diffinitiua, interlocutoria in parte & in totum.*
3 *In maioribus, & minoribus ciuilibus, & criminalib. causis iure ciuili. Et iure pontificio. num. 4.*
5 *Qui consideratur iniustitia non res.*
6 *Et vt deferatur honor superiori.* (mittit.
7 *Et q a edictū prohibitorū non expressa prohibita per*

Videamus † de quib. appellatio recipiat sūpta 1
occasione quæstionis. §. quæsitū. l. 1. de app. ff.
Regula cōmuniter cōstituitur, vt in quib. expressè
phibita non est appellatio, censeatur permissa, gl. fi
na. ad l. q restituere. 68. de re i ued. li. 6. ti. 1. vbi, nihil
interest dicere, q nō pmittat appellatio. Sufficit. n.
si nō prohibeant. Sic Specu. ī li. 2. partic. 3. ti. de ap
pella. §. 2. in pri. Ex omni casu, & ex oī grauamine
appellari potest, nisi vbi sit prohibita appellatio. Id

ipsum notat Ias.ad auth. ad hæc de iudic. C.
2 Potest†ita appellari vel a tota sententia interlocu toria aut diffinitiua;uel à certo articulo eius, si diuersa capitula contineantur. nec rescinduntur alia capitula,super quib. non appellatur,nisi essent connexa.l.etiamsi a patre, de minorib.25.ann.arg.l. 1. §.Trebatius,de aqua quotidian. & æstiua.
3 Quare†in maioribus & minorib. causis ciuilib.& criminalibus, appellatio regulariter est admittenda.l.& in maiorib.C.de app. & litigatoribus copia est ẽt in scriptis libellis illico appellãdi, cũ res poposcerit iudicata, tã in ciuilib. quàm in criminalib. causis.l.litigatorib.14.C.de app.Pulcherrimũ respõsum Alex.Imp. ī l.Imp.Alex.2 §.de app.Imperator Alex.cõi eorũ,qui in Bithynia sunt, Græcorũ. Appellare qualiter quis prohibeaẽ a litigantibus, non video,qñ licet aliã uiã tenentẽ idem facere,& celerius ad me puenire,&c.Idẽ ī §.nostros aũt iudices. c.12.nouel.82.de iud.& ut nullatenus cũ iurei.elig.
4 Consentit†ius Pontificiũ in c.de app.lib.2.tit.28. de app.ubi Pontifex pro causis minimis interpositis volumus te tenere, inquit Alex.3.quod eis pro quacunque leui causa fiant,non minus est, quam si pro maioribus fierent,deferendum.
5 Ratio,†quia non consideratur res in appellationibus,sed iniustitia,ut dictũ est ex lege 1.de app.ff.c. ad nostrã.2.c.Cum speciali.eo.tit.Sicuti in furto nõ consideratur,ad hoc ut quis fur dicatur,nũ res magna aut parua furto substracta sit:sed voluntas iniusta.c.fi.14.q.6.c.Vulgaris.de penitent.dist.1.
6 Secunda†ratio pp honorem superioris ad quẽ appellatur,deferri etiam in Gallia appellationi omni

glos.

gl. ait ad §. statuit, ĩ uerbo ĩterponi. de causis ĩ prag ma. sanctione. & ĩ §. quodq;. in verbo iniustè. de fri uol. app. in pragm. sanct. & facit c. 1. de app. in 6. ibi, ex superioris reuerẽtia fuit delatũ. Et q̃a laudabile est superiorib. honorẽ & reuerẽtiã deferre. c. Visis. 16. q. 2. Et pp reuerẽtiã sacri officij plurimũ digni tati deferri cõuenit, c. 2. de offi. del. ĩ 6. li. 1. ti. 14. atq; in l. potior. 5. de offi. rect. prouinciæ. li. 1. c. potioris grad. iudicibus, ab inferiorib. cõpetẽs reuerẽtia tri buat. Fuit tñ seruata ĩ Gallia, & ĩ Flãdria aliqñ ordi natio uel cõstitutio regia Phillipi quarti, an. 1302. ut nõ appellaret ĩ curijs citra sẽt. diffin. nisi ĩ casib. a iure ciuili pmissis; sed postea reuocata fuit ex usu tñ. Et alia est cõformis Ludouici XII. an. 1501. ĩ qua ar. 12. dr, *Ordõnõs, qu'on ne pourra appeller des interlo cutoires, sinões cas ordõnez de droict ciuil. Sera tenu le iuge des appeaux, voire preallablemẽt l'appellatiõ, auãt qu'il la puisse admettre, in bailler son inhibition, a fin qu'il cognoisse, si l'appellation est de cellis, qui sont rece ues par le droict ciuil & constitutions de Prouence.*

Tertia † in edicto ꝓhibitorio, inclusio unius pro hibiti est pmissio nõ expressi, ut in l. Cũ p̃tor. 12. de iud. ff. li. 5. ti. 1. Cũ p̃tor, inquit Paul. I.C. vnũ ex plu rib. iudicare uetat, cæteris id cõmittere vr, cũ q̃d q̃busdã prohibetur, aliis cõcessũ esse vr, lit. & l. ex eo. 18. de test. ff. li. 22. ti. 5. l. Quæsitũ. 12. §. idẽ respõ dit, domo ĩstructa. de fundo instructo. li. 33. ff. ti. 7. Vt cõtrà, ꝙ in uno cõcedit. ĩ aliis negat. l. maritus. C. de procur. l. Cũ ita. 95. de cõd. & dem. li. 35. ti. 1. 7

Nisi in permissis & prohibitis eadem esset ratio, per quam fieret extensio ad non comprehensa, iux ta l. per sanctionem. l. non possunt de legib. ff.

CAP. II.

De prohibita appellatione aduersus rescriptum Principis.

1 *A rescripto Principis ad consultationem Iudicis nõ appelletur cõsideranda.*
2 *Non appellatur a rescripto, sed a sententia sup rescripto.*
3 *Referendi ad Principem forma.*
4 *Plura in executione rescripti obiici possunt.*
5 *Clausula in rescriptis intelligit, si preces veritate nitantur.*
6 *Clausula vel si ita est.*
7 *Princeps rescriptum non censetur concessisse in praeiudicium alterius tertij.*

1 Videndum itaq; nobis est, de quib. causis prouocatio interdicta sit nominatim, vt intelligamus, de quib. appellare sit permissum. Ordiamur autem à casu dubitato i l. 1. §. Quæsitũ de ap. ff. Quæsitũ est inquit Vlpianus, an aduersus rescriptũ Principis prouocari possit. Et responsum est per Piũ Imperatorẽ posse, si rescriptũ ad consultationẽ iudicis emanauerit. Panor. ad c. Intimauit. 68. n. 5. de app. i q. illa, an una ex partibus possit appellare à rescripto ad consultationẽ iudicis, & ad punctũ formatũ ante relationẽ p Iudicẽ, ait considerandos quatuor actus qui interuenire possunt in hac materia. Primus est, pnunciatio iudicis in consultat. faciẽda, & ab hoc actu nõ appellatur, quia nõ grauat litigãtes l. 1. §. 1. de app. Et latius de hoc articulo paulo post ad §. his consequenter. Institu. l. 1. de appel. ff.

Secundus actus est, ipsa formatio consultationis, & ab ipso actu à principio põt appellari, si Iudex verũ non exprimit.

Ter-

Tertius responsio principis, à qua non appellatur, quia facit ius. l. 1. de constit. princ. ff. §. Sed quod principi placuit. de iure nat. gent. vel ciuil.

Quartus est, ipsa sententia diffinitiua, quam Iudex profert secundum responsum principis, & ab ista appellari potest d. §. Quæsitū duplici ratione. 1. quia poterit probari in causa appellationis, quod punctus non fuit benè formatus, & quod per errorem cōscripserit. itē 2. quia poterit causam instruere ex nouis actis. Nam habet locum, non probatum probabo. l. per hanc de temp. appellat. C. c. Cum Iohannes de fide instrum. Item 3. si non cōmunicauerit consultationem litiganti vt expedit. c. intimasti. 68. de appella. probat, & l. iubemus. 34. de appellat. C. Vbi à cōcessione quidē rescripti principis appellare nō licet, sed bene à sentētia secuta. Et sic intelligendam. l. 2. de appellat. C. docet Accursius, vbi, Nouū non est, quod expostulas, quod etsi rescripti mei autoritas intercesserit prouocādi tñ tibi facultas nō denegetur. In Basillicorum ecloga, l. 9. t. 1. . 2. ἐὰν καὶ βασιλεὺς διὰ ἀναφορᾶς ἄρχοντι ὁρίσει τὴν τιμὴν ἔξεστιν ἐκκαλεῖσθαι, εἰ δὲ καὶ διαλαλήσει, ἐκκαλεῖσθαι δεῖ, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀντιγραφὴν id est etiāsi princeps ex relatione præsidis causam decidēdo definiat, prouocare licet. quod & si interloquatur: (preses) appellandū erit, sed post rescriptū.

Notanda sunt pro contrariorum solutione uerba rescripti D. Pii πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Θρᾳκῶν, dum inquit, Volentibus responsionē seu sententiam nostrā prouocare, permissū erit. Si eñ docuerint, vel falsa, vel non ita se habere, q̄ scripta sunt nihil a nobis videbit iudicatū priusquā contra scriptū fuerit, quemadmodum aliter res se habeat, quā nobis insinuatū sit. Ex

qu.b.

quib. verbis colligit, cũ scriptũ fuisset principi nulla cõicatione facta libelli mittẽdi partibus, potuisse impugnari snīam ad cõsultationẽ secutã, siue ea à principe, siue à iudice fuerit super illa consultatione & rescripto prolata. Alioqui si iuxta c. intimasti. 6. de app. & l. 1. 2. & 3. de relat. C. & l. ne causas 15. de app. C. consultatio fuisset cõicata partibus litigãtib⁹, & postea missa ex cõuẽtione partiũ principi, snīa super rescripto facta ex eo capite mẽdacii, si nihil immutatũ esset à Iudice post resolutionẽ facti litigãtiũ, nõ posset ꝓuocatione suspẽdi. Sic expssit l. fi. qñ appellãdũ sit. li. 49. ff. ti. 4. Illud videamus, īquit Macer, si cũ Imperatori scriberet, exẽplũ literarũ litigatori editũ sit, neq; is appellauerit, & postea cõtra eũ rescriptũ sit, an appellare à literis prīdẽ sibi editis possit: q̃a q tũc nõ appellauit, uera esse q̃ scripta sunt, cõsensisse vr. Neq; audiẽdus est, si dicat euẽtũ rescripti sacri se sustinuisse: & q̃a, cũ potuit, nõ intercessit, seu se nõ opposuit, nec ꝓuocauit, nõ recipit postea ꝓuocãs. Vt ī l. ex cõsensu. 23. §. fi. de app. l. fi. c. vt lite pẽd. &c. Scđm eã explicationẽ est ẽt intelligẽda l. ꝑcipimus. 32. §. Huic saluberrima. l. in offerẽdis. 37. & l. iubem. 24. de app. C. dũ denegat licẽtia prouocãdi à snīa q̃ lata est uel per principẽ, ad quẽ relatio facta est, uel p alios iudices, super relatione à principe datos; nẽpe si relatio facta fuerit cõicatione data litigantibus & illis cõsentientibus comprehensis in libello relationis.

3 Constituta † nãque forma est referẽdi in l. 1. c. de relat. li. 7. C. ti. 6. Quoties, inquit Cõstãt. Imp. ad nostrã sciẽtiã Iudex se polliceat relaturũ, cõsultationis exẽplũ litigatorib. illicò edi apud acta iubeat:

vt

ut si cui forte relatio min⁹ plena uel cõtraria uideat, is refutatorias p̃ces similiter apud acta sine aliquã frustratoria dilatione offerat. Sic ergo generalẽ ponimus thesin à cõcessione rescripti prĩcipis nõ posse ꝓuocari, sed postea cõtra executionẽ & effectũ rescripti põt admitti eius impugnatio legitima: q̃ si nõ admittatur, prouocationis remediũ cõpetit.

Multa† porrò sunt q̃ vim adimũt rescriptis, pp q̃ ab executione ꝓuocat: de quib. videnda, q̃ diximus li. 1. tract. de resc. c. 48. 49. 50. 51. Et est praxis, vt nõ appelleẽ à cõcessione literarũ regiarũ, sed ab earũ executione. *Non de l'ottroy, mais de l'executiõ.* Qđ & seruari ĩ literis seu rescriptis Apostolicis tradit Rebuff. ad Rubricam de constitut. in concord. 4

Obiiciunẽ rescriptis prĩcipũ obreptio, subreptio, falsitas: q b. ꝓcludiẽ uia eorũ executioni, ut ĩ d. §. q̃si tũ. ob falsa ĩserta supplicationi & relationi appellaẽ à snĩę executione, q̃ super illa relatione interuenit. Ita Diocl. & Max. Cęsares in l. 2. Si cõtra ius uel utilitatẽ pub. uel p̃ mẽdaciũ fuerit aliq̃d postulatũ vel ĩpetratũ. l. 1. C. ti. 22. p̃scriptione, ĩquiũt, mẽdaciorũ opposita, siue ĩ iuris narrõne mẽdaciũ reperiaẽ, siue ĩ facti, siue ĩ tacẽdi fraude, ꝓ tenore ueritatis, nõ depcãtis affirmatione datũ iudicẽ cognoscere debere, & scđm hoc de cã conuenit ferre sñiam.

Sẽper† in rescriptis principũ, summi Põt. & seculariũ, clausula uel ap ponitur, uel subintelligitur tãquã apposita; ut cõcessa, ita demũ cõcessa intelligãtur, si p̃ces ueritate nitatur, nõ aliter, c. 2. & c. sedes. 15. de resc. l. fi. de diuers. rescri. li. 1. C. ti. 25. & ità p̃t obiici exceptio mẽdaciorũ & omissionis ĩ facto uel ĩ iure, ĩ principali & ĩ executione statuta. l. j. 2. 3. 4. 5

§.l.si cõtra ius vel vtilit.publ. & c.lib.1.ti.22. Meminit Cassiodorus lib.2.epist.18.

6 Vel † apponitur conditionalis clausula. Si ita est, c.Olim.25.de rescrip. Neque prætextu literarũ seu rescripti principis iudex à recto iudicio deflectere debet, in c.si quãdo.5.de rescri. Vbi nos plura tractauimus. & c.ex parte.4.de ętate, & qualitate ordinandor.lib.1.tit.14.

7 Sed † neque princeps rescripto censetur alterius iuri pręiudicare, l.2.§.si quis à principe, ne quid in loco publ.ff.l.quoties.2.C.uniuersa.4.de prec. Imperatori offer.C.maximè, si rescriptum totius negotii cognitionem tollat, vel vires principalis negotii exhauriat.l.2.de precib. Imp.off.C.

Et præsumitur subreptitiæ literę, & rescripta, quæ manifestam continent iniustitiam, aut sunt in pręiudicium alterius, ideo reprobãtur à iudice, vel impugnantur ab eo, cuius inter est. Non enim credendum est, principem rescripsisse in præiudiciũ alterius.c.2.de rescri.l.Ex facto.43.de uulg.ff.l.nec auus.C.de emãcipatione liberorũ.l.2.de his q sũt sui vel alie.iuris.ff. §.sed dominorũ.e.ti.apud Iust.

Cap. III.

De prohibita appellatione à sententia Iudicis, qua dicit se principem consulturum.

Et explicatur §.Huic consequens l.1.de appellat.ff.

SVMMARIA.

1 *A sententia iudicis, qua se consulturum principem dicit, non potuit olim appellari.*

2 *Ratio prima, qui a iure Pandectarum, & C.licuit.*

3 *Secun-*

3 *Secunda, quia non fit præiudicium litigantibus iure.*
4 *Tertia, hæc sententia interlocutoria, de qua iure ciuili non licuit appellare.*
5 *Quarta, reiici appellationem, ne sumptibus uexentur litigantes.*
6 *Posset tamen scholasticus ab omni grauamine appellare.*
7 *Iure tamen pontificio ante diffinitiuam, & post, in omni parte litis appellari potest. Emendatum tamen & in Camera imperiali, si interlocutoriæ grauamẽ reparari possit in diffinitiua.*
8 *Explicat. 2. Lex 1. quando appellandum sit.*
9 *Et l. 2. C. de legib.*
10 *Hodie prohibitum referre ad principem.*
11 *Iudici imposita necessitas iudicandi secundum iura & mores: & si non sint, quod agere debeat.*
12 *Quare appellari hodie possit a sententia relationis faciendæ: & de appellatione a denegatione iuris.*

POst †primum casum concessionis rescripti, ut 1 ab illa appellari non possit, secundus erit ex §. Huic consequenter. l. 1. de app. ff. Huic consequẽter, inquit, Vlpian. videtur rescriptum, à consultatione principis non esse appellandum, si quis forte interlocuturus fuerit, principem se consulturum; tum possit post rescriptum prouocare, nempe, quod non liceat appellare à iudice, qui dicit se principem consulturum.

Ratio, †quia iniuria non fit per Iudicem parti, si 2 id statuat, quod iure hoc Pandectarũ & Codicis permittebatur, & Nouellarũ. l. fi. C. quando prouocare nõ est necesse, ti. de relation. C. c. 1. §. 1. Nouel. 113. in medio litis non fieri sacras iussiones, l. si ꝙ extraordina-

diniarium.5.de legat.li.10.C.ti.63.Neque quis conqueri potest de eo, quod iure Magistratus fit.l.3.§.1. de eo quod met.causa.ff.Quia iuris executio nõ habet iniuriã,l.iniuriarum.§.1.de iniurijs.ff.l.quemadmodum §. Magistratus.ad legem Aquil.ff.

3 Ratio† alia, quia nullum fit præiudicium litigantibus, si statuat Iudex se consulturum principem. Nam certius erit iudicium, quod post consultationem feretur, & relinquitur remedium appellationis post rescriptum.d.§.Huic consequenter. nec solent audiri appellantes, nisi hi, quorum interest, uel quibus mandatum est, uel qui alienum negotium gerũt quod mox ratum habetur. Vlp.in l.1.de app. recip. lib.49.ff.tit.5.

4 Tertia,† quia de iure ciuili non licet ab interlocutoria sententia appellare, quia reparari potest in diffinitiua.l.eos.6.§.super his uero, de app.c.ubi; q in capitalibus etiam causis rei appellãt, uel alij pro illis, non debent admitti, nisi audita atque discussa omni causa post sententiã dictam.l.ante sentẽtiæ tẽpus.7.quorum appellationes non recipiuntur.C.li.7.tit.65. Ante sententiæ, inquit, tempus & ordinem euentus, nec à discussione, nec à rationali appellare licet. Idipsum in l.fi.de sent.& interloc. omnium iudicium libro 7.C.titul. 95.& in Basilicis libro 9. titulo 1. capitulo 78. μηδὲ μετὰ προκάταρξιν ἐξέστω τινὶ παραιτήσασθαι τὸν δικαστὴν. μηδὲ πρὸ ἀποφάσεως ἐξέστω τινὶ ἐκκαλεῖσθαι, id est, nec post cõtestationẽ litis alicui recusare iudicem liceat; nec ante sententiam appellare. Eadem & in l.apertissimi.C.de iud.lib.3.tit.1. ubi & datur ratio prohibitionis appellationis, ne lites in infinitum extẽdantur. Prohibentur & in l.2.C.de Epi-

Episc.audient. Clericis ante sententiam diffinitiuã frustratoriæ appellationis & dilationis causa. Atq; appellantibus ita quinquaginta librarum argenti mulcta imposita, pauperibus applicanda.

Item † alia, 4. ratio, ne inanibus sumptibus uexentur litigantes: quod constitutiones vtriusque iuris, ne fiat, cauent. l. properandum. de Iud. C. finem litibus. de dolo & contumac. Et in c. nonnulli. 18. de rescript. Impetratæ literæ reprobantur, in quibus datus est iudex in remotis partibus a litigantium loco habitans, ut reus fatigatus laboribus & expensis liti cedere, uel importunitatem actoris redimere cogatur, statuiturque ideo, ne quis ultra duas dietas ultra suam dicesim, per literas Apostolicas ad iudicium trahi possit. Ideo & Iudex etiam in Gallia ordinarius inferior, non obstante appellatione ab eo facta procedere potest in causa ante inhibitionem ei factam procedendi à superiore Iudice: post inhibitionem autem, non procedit. Et ita etiam pronunciatum aresto Senatus Parisiensis 9. Mensis Augusti 1519. habere locum hoc ipsum, in consiliarijs supplicationum seu requestarum, ut scribit Rebuffus ad. §. 1. de friuolis appellat. gloss. 1. in concord. Vide quæ infra diximus in cap. de appellatione prohibita ratione, quia non intersit appellantis, in 8. exemplo. 5

Excipitur † tamen Scholasticus, qui ab omni grauamine potest appellare, per textum in Auth. Habita, ibi, Ab omni iniuria. C. ne filius pro patre, notat expressè Rebuffus ad §. 1. de friuolis appellat. in Cõcordia Gallica & tractatu de priuileg. Scholast. priuileg. 163. 6

Iure

consulturum. in princ. l. 1. quando appellandū sit, ubi potest appellari, quando iudex refert negotium ad principem de deportando reum, & post rescriptum principis.

Solutio prima, in 5. Huic consequenter, non negari, quin possit etiam tempore, quo iudex interloquitur, se relaturum ad principem appellari, sed de necessitate non esse ut appellet cum possit post rescriptum appellare. Non enim quicquid possumus facere tenemur facere. l. non quicquid. 40. de iud. li. 5. ff. tit. 1.

Item, secūda solutio. Non est necesse appellare a cōsultatione faciēda, sed a relatione quę male facta est non obstante impugnatione partis, potest appellari, & sunt illæ refutatione, quæ permittuntur litigantibus contra malā conceptionem relationis. in l. 1. de rela. C. Item in l. 1. quando appellandū sit, appellatur a tempore relationis institutæ necessario, quia relatio fiebat post damnationē seu sentētiam, qua iam reus deportandus iudicatus erat. Consulebat autem Iudex principem non super causa definienda, sed super Insula assignanda deportato, uel ad deportationem damnato. Proinde appellādum erat post sententiā, cum non possit postea probata sententia appellati ab executione, ut infra dicetur.

Secundo † aduersari uidetur; l. 2. C. de l. ubi rescri 9
ptum super relatione iudicis non potest ullo modo a litigantibus impugnari, uel super eo non potest specie dubii, iterum ad principem Iudex referre.

Solutio. Ita præsupponenda est relatio facta ex communicatione habita, & cum consensu circa relata litigantiū, & proinde ius super relatione a prin

H cipe

cipe uel ab iis, quibus commisit, dictũ, nequit infirmari. Qd si mẽdacius usus esset iudex referẽs, nulla cõicatione data apud acta facti relati litigãtib. uel si post cõicationẽ aliquid addiderit cõsultationi uel suppresserit, aut factis descriptis onerauerit dãnatũ põt; puocari, q̃ a nõ aduersus principẽ, sed aduersus calliditatẽ iudicis prouocatur. d. l. quand. appel. sit.

10 Tertio † uidetur admittenda hodie prouocatio, si iudex dicat se consulturum principem, quia statueret contra leges, quibus prohibitũ nunc, referre ad principem, propter sumptus & prolongationẽ litiũ & iniunctum iudicibus, ut quod eis iustum eligitimumque uidebitur, iudicent sine relatione. Et si quis putauerit sententia illorum se læsum, appellatione utatur legitima Nouel. 125. ut iudices non expectant sacras iussiones, sed quæ uidẽtur eis, decernant. Vnde sumpta est Auth. Sed nouo iure. de rela.

Et certe pro solutione hoc uerum est, ut hodie istæ relationes sint prohibitæ. Et proinde, si statuat Iudex se relaturum, aut consulturum principem, iusta sit causa prouocandi.

11 Iudici imposita necessitas iudicandi secundũ leges, constitutiones, & mores receptos. §. 1. de offic. Iud. apud Iustin, rem non nouam. C. de iud. & ca. 1. Nouellæ 126. exemplũ sacræ formæ in appellationibus iussum iudicibus νόμοις ἐγγεγραμμένην ψῆφον legibus cognitam dari sententiam. Quod si existimet iudex legem illi non occurrere, ex qua metiri possit iudicium. recordari debebit, non ideo adeundum principem, & quod ait Vlp. Iuriscon. in l. iura. non singulas. 8. de leg. iura nõ in singulas personas, sed generaliter cõstituit. Et quod Iulian. in l. neq; leges. 10.

ges.io.eo.ti. Neq; leges neq; Senatuscõsulta ita scribi posse, ut omnes casus, qui qñdoque inciderint, cõprehẽdãtur, sed sufficit ea, quæ plerũque accidunt, cõtineri; & ideo (l. & ideo. 11.eo.ti.) de his quę primo cõstituũtur, & cũ nõ possint (l. nõ possunt. 12.eo. tit.) oẽs articuli sigillatim aut legibus, aut Senatuscõsultis cõprehẽdi, cum in aliqua cã eorum sententia manifesta est, is, qui iurisdictioni præest, ad similia procedere, atque ita ius dicere debet. Nã ut ait Pedius (l. nam ut ait 12.eo.tit.) quoties lege aliquid unum aut alterum introductũ est, bona occasio est, cætera, quę tenent ad eandem utilitatem vel interpretatione uel certè iurisdictione suppleri.

Sic† ergò resoluimus scđm casum fuisse, in quo ap- 12
pellari non erat uel saltẽ necessariũ à snĩa, per q̃ dicebat Iudex se cõsulturum principẽ, olim permissa relatione: hodie uerò permittitur ob cãm prohibitionis relationis, nempe potissimum prętextu à denegatione iuris, ꝙ relatione statuta uideatur Iudex suspendere iudiciũ, & denegare ius dicere, quæ est iusta appellãdi cã. Quin & tertio requisitus de iustitia reddenda, meretur iurisdictionem amittere. Authen. statuimus. C. de Episc. & Cler. §. itẽ statuimus. de statu. & consuet. post li. feudorũ. De quo & uidẽdus Masuerius in praxi, tit. de app. nu. 5. & 6. atque itidem n. 30. scribit, quod q se dixit appellare à iuris denegatione, hoc non obstãte poterit releuare, vt appellans à grauamine uel falso iudicato: & ideo hoc releuamento pendente, & quousque impetratũ & executum fuerit adiornamentum sub illa qualitate, scilicet à iuris denegatione appellans nõ potest prætendere se fore exemplum à Iudice à quo.

CAP. IIII.

De prohibitione appellationis ab interlocutoria sententia.

SVMMARIA.

1 Regulariter ab interlocutoria iure ciuili non licet appellare ut impediatur iudicis a quo appellatum.
2 Nisi pro exceptione i.inhib tiones ei factæ fuissent.
3 Ratio,quia emendari potest grauamen.
4 Secunda exceptio appellari ab interculoria si eius grauamen in diffinitiua nō possit corrigi, ut à tortura.
5 Exemplum in recusatione iudicis non admissa.
6 Si à commicatione iudicis, habente iustum metum appelletur.
7 Aut si fideiussores non idonei admittantur.
8 Si Iudex pronunciet procedendum esse cum libello impugnato.
9 Si tutorem pronunciet eum qui non est.
10 Si renciat ab actione.
11 Si se incompetentem Iudicem declaret.
12 Si Scholasticus appellet.
13 Si sententia banni pronuncietur.
14 Potest & resisti iudici uolenti exequi interlocutoriã. non obstente appellatione,quæ habeat grauamen irreparabile,resistentia tamen in Gallia non permittitur.
15 Ratio cur liceat appellare ab interlocutoria,si grauamen sit irreparabile,quia melius sit prauenire.
16 Ideo,licet prouocatur à sententia faciendi inquisitionem,ubi non licet inquirere.
17 Inquisitionis remedium extraordinarium,& quando non permittitur.
18 Permissa appellatio à decocto prehensionis uel incarcerationis,

ceratiōnis, tamen non audiuntur appellãtes in Gallia, nisi se in statu repræsentent.

19 *Omni die põt incarceratus appellare. quia cõtinuat grauamẽ, nisi pronunciatũ esset bene incarceratũ. Tunc enim dẽt intra tempus appellandi appellare.*

20 *Differentia decreti, incarcerationis, prehensiones, manu ductionis, adiournamenti personalis: & quando in his liceat appellare.*

TErtius † casus, in quo appellare non licet, est ex præcedenti casu secundo, rõne tertia colligendus; nẽpe in interlocutoria snĩa, à qua iure ciuili nõ liceat appellare; vt probauimus. Quia ea potuit reparari in definitiua sequente. Secus si nõ potuerit. l. 2. de app. recipiend. Sic in Gallia ex edicto Francisci I. anni 1519. artic. 4. receptũ: cuius uerba, *auons ordonnè & ordonnons, que noz iugez puissent passer oultre, iusques a diffinitiue inclusiuement, non obstãt les appellations, que se pourrõt interuerture en noz dictes courts de parlement de leurs inter locutoires, que se peuuent reparer en deffinitiue: et sans preiudice d'icelles appellations.* i. iudex potest, nõ obstãte appellatione sine p̃iudicio eius, nihilominus snĩam interlocutoriã exequi: nec tenetur ei appellationi deferre, id nõ iõ impedit quin prosequat processum. Si uelit tñ deferre, quidã arbitrant posse, quãuis necessario ad id nõ teneatur. quia uerbũ põt habet voluntatẽ non necessitatẽ, per l. sæpe, de offi. præsid. l. nõ quicquid, de iud. ff. l. 1. C. qũo & qñ Iudex. Alii dicũt nõ debere ullo modo deferre, sed prior sententia uidetur probata. c. Cum appellationib. 5. de appel. in 6. 1

Exceptio † prima. Tñ si inhibitiones factæ fuisset mandato superioris iudicis, uel ex ui literarum re- 2

giarũ Cancellariæ, non posse vltra progredi: quamuis friuola & inanis sit appellatio ꝓpter reuerentiã potestat s superioris. c. 1. de appel. in 6. c. qui se scit. 12. & c. qui scit se. 14. sub. 2. q. 6. & iustè appellatur, si Iudex velit de causa ad superiorem delata cognoscere, c. solicitudinem. de appell.

3 Ratio † cur denegẽt appellatio ab interlocutoria; q̃a in diffinitiua põt & alia ẽt interlocutoria emẽdari ab eodẽ iudice grauamen. l. ꝙ iussit. de re iud. ff. 2. Quia & si iudex reuocet grauamen, esset appellatio. c. cum cessante. de appell.

4 Secunda † exceptio, ut & iure ciuili liceat appellare ab interlocutoria, cuius executio non põt reparari in diffinitiua, ueluti si pendente quæstione maleficii iudex aliquẽ torquendum interloquatur. l. 1. de appell. recipiend. ff. solent. §. ante sñiam. 2. q. 6. quare appellatio à tortura interposita ẽt ante inhibitionem procedẽdi factã à superiore, ligat manus iudicis à quo: quia reparatio fieri non põt. Bal. in l. generaliter. §. sed iuramento. de iureiur. C. secus in aliis quæ possunt sequẽtes sñia reparari. facit l. si q s prouocatione. & ibi Bar. de appel. c. Inno. in c. inter cætera eo. tit. Panorm. ad c. pastoralis. eo. Dd. ad c. significauerunt. de test. & ad c. Cordi. de app. in 6.

5 Aliud exemplũ † in recusatione iudicis, quæ si nõ admittatur, prouocari à iudice potest. l. si quis ꝓuocatione. 30. de app. C. Proponenda est ab initio cã recusationis ante litis contestationẽ, alter omissa, tunc postea repeti nõ potest. l. apertissimi. 16. de iudic. li. 3. tit. 1. c. inter monasteriũ. ff. de sent. & re iud. c. pastoralis. de exception. l. sed etsi susceperit. de iudiciis. ff. Irreparabilis itaq; sñia, quæ non admittit

mittit recusationem legitimam, quia si non admittatur, qui nō appellat, approbasse videtur iudicem quare & recusari dēt Iudex à die uocationis in ius: ante litis contestationem intra 20. dies, quibus ela psus nō potest proponi recusatio. Authentic. Et cō sequenter d̄ senten. & interlocutor. omnium. li. 7. C. ti. 45. Authenti. offeratur. de litis cōtestat. li. 3. C. ti. 9. §. illud. quoque c. 3. Nouell. 53. de exhibend. & introducend. reis. Nisi forsā causa recusationis de nouo orta vel cognita fuisset post litem contestatā. qa post notionē in quacunq; parte litis opponi pōt, & proponi. l. nō distinguemus. 32. §. Cū quidā de recept. arbit. vt si inimicus cęperit fieri litigātis, vel amicus aduersarii, uel si ei successerit. l. iulia. de iud. ff.

Sic† 3. à comminatione Iudicis appellare licet, quādo ea adfert iustum metum. c. Cum cessāte. 60. de app. li. 2. ti. 28. Spec. li. 2. par. 3. ti. de appe, §. 2. n. 26. & §. 6. vers. necesse dicit grauamen illatum & cōminatum, à quo appellatur, in c. Cum cessāte de appel. Cle. sicut eod. ti. quando cōminatio infert iustū metum. Quamuis alioquin cōminationes non habeāt vim rei iudicatę, tit. cum sine legib. cōminationes. epist. programmata subscriptiones autoritatē rei iudicatæ nō habere. li. 7. C. ti. 57. & uox oīs iudicis iudicati non obtinet autoritatem, cum potestatem sententiæ certis finibus concludi, sæpe constitutum sit. l. ex stipulatione. 7. de sentent. interlocut. omnium iudic. li. 7. C. tit. 45. 6

4. † Tanquam ab irreuocabili interlocutoria appellatur, si fideiusores non idonei approbantur l. arbitro. 9. & l. seq. qui satisdare cogantur lib. 2. ff. ti. 8. 7

5 Si † Iudex dicat, & pronunciet procedendū esse 8

ante libelli certi determinationem.cap.1. de libelli oblat.li.2.tit.3.eodem modo,si admittatur libellus obscurus rescriptum de eo appellationem recipien dam,in c.significantibus.49.de app.Curandum. n. est iudici,ut certa sententia reddatur.§. Curare de acti.l.1.2.3.de sent.quæ sine certa quantitate profe runtur.quæ sine certo libello certa.esse nequit;cum secundum allegata sit iudicandum & probata.l.Illi citas.§.ueritas.de offic.præsidis.

Tradit Guido Pap.tract.de app.q.60.seu.nu.45. quod etiam iure ciuili possit appellari ab interlocu toria,qua iudex admittit libellum ineptum,eo quod reus procedere cogitur super facto, quod non potest reparari.l.in bello.§.factæ quoque res.de capti uis & postlim.reuers.ff.ita tenet Bal.ad l.2.de Episcop.audient.C.vers.Quinto quæritur.

9 Item 6. †appellatur,si tutorem uel procuratorem Iudex pronunciet eum,qui non est.Spec.li.2. part. 3.tit.de app.vers.ad huius.

10 Aut 7.†si statuit eũ nõ esse audiẽdũ.qui intra ter minũ non agit.in l.cũ titia.18.de accus. multo magis si sententia imponeret perpetuum silentium.

11 8. Si†Iudex se declarauerit incõpetentẽ.Hoc.n. irreparabile est,si prouocatione ei non obuietur. c. significantib.38.de offi.deleg.li.1.ti.29.Essent enĩ, ut ibidem dr̃,post hanc declarationem incompeten tiæ alii quærendi iudices:cum ille non possit iudicare,si non fuerit ab ea declaratione prouocatum facit gl.in Auth.habita,ne filius pro patre.

12 Posset†appellare,ut antea dixi,Scholasticus ab interlocutoria,Ioan.Andr.in addit.ad Spec.li.2.part. 3.tit.de executione sentẽtiæ,ut neq; Iudex,qui se in

com-

competem declarauit, possit illam interlocutoriam reuocare. Guid. Pap. decisione 436. nu. 93. §. 2. n. 12. ad uerbum. & seq. ratio, quia possunt appellare à quocunque onere scholastici, ut notant Baldus ad authenticam Habita. nu. 14. Cyn. n. 13. Salic. nu. 26. Ne filius pro patre. per illa uerba legis, ab omni iniuria defendamus. Nam qui omne dixit, nihil excludit, l. Iulianus, de leg. 3. sequitur idipsum Pan. in q. 6. n. 12. Itē, quod si expectanda esset diffinitiua, tardè subueniri posset scholastico, ut in l. ab arbitro. qui satisdare cogantur. ff. c. fi. in fi. de app. in 6.

9. Si† sententia banni pronuncietur potest appellari. Bar. in l. 2. de app. recip. ff. quia bannū & annotatio bonorū stat p se, & pro principali snīa: Et appellans in principali post annotationē bonorū non recuperat bona, in l. de requirendis reis. ff. Bart. in l. 2. si pendente appell. Mors interuenerit. Nisi bannitus sit uerus contumax, secundum Angelum tractatu de maleficio. in verb. Qui Iudex uidens. Proponuntur & exempla, in quibus sententia interlocutoria habet irreparabile iudicium, & ideo licet appellare per glosā, in §. statuit. ad verbū Grauamen, de causis in pragm. sanct. per gl. ad c. pastoralis. 53. ad verbum Expresse, de appellat. Spec. lib. 2. part. 3. tit. de app. §. 2. incip. In quibus autem casibus. nu. 29. 13

Quod† si Iudex in materia habente grauamen irreparabile, uelit exequi non obstante appellatione, potest ei resisti, ut tractat. per Pan. & Decium ad c. si quando de officio delegati. Permittit enim ius resistere Magistratibus excedentib. l. prohibitū. 5. & l. defensionis. 7. de iure fisci li. 10. C. ti. 1. & l. deuotā 5. demetatis. li. 12. C. ti. 41. gl. ī c. literis ī verb. Denūciet. 14

ciet. de offic. delegati. Facit lex. 2. §. fi. ne qs eũ q in ius vocat, ui eximat. li. 2. ff. tit. 7. q Iohãnes Faber intelligit uerum, quando executor seu nũcius grauaret, & Iudex distaret, qui eum misisset, alioquin cõtra, Fab. in l. ab executione. C. quorũ appellationes non recipiãtur. Vix tñ hæc resistẽtia in excessu posset tolerari, ut ait Rebuffus tractatu de sentẽtiis executorijs. ar. 7. glo. 15. n. 13. tomo cõmentariorum in constitutiones regias. Vide Paridẽ de syndicatu in verbo excedũt. Rursus idem rebuffus in tractatu ꝓxime citato, ar. 11. gl. vnica, n. 5. ait, in Gallia nõ seruari, vt resisti possit exequentibus sententias post appellationem. Ideo, vt sibi cõsulat appellãs debet quanto citius poterit obtinere inhibitiones à superiore: si non possit, debet protestari iudici de sua appellatione: & si uelit, nihilominus exequi, iterũ appellare debet, inhærendo primæ appellationi. Et certe periculosũ est, resistere Magistratui, aut executori officio fugenti, & existenti in executione officij. quia videtur iniuria nõ tãtum ei inferri, sed superiori cuius est officialis. contra, si non esset in executione officij, argu. l. Et si prætor. de offi. eius, cui mãd. est iurisd. Guid. pa. dec. 557. incip. Aliquis uerberat. Et princeps iniuriã illatã militibus iuxta latus suũ existentibus, sibi reputat illatũ. l. quisquis ad l. Iuliã Maiest. C. secundum Pet. & Iacob. de Ra. ad l. Addictos. C. de Episc. audient. Cyn. ad l. si nõ cõuicij de iniu. c. 1. Ita ex praxi Gallicana, uerberãtes seruiẽtes seu aparitores regios, capite puniunt & manus amputant, propter iniuriã illatã principi: q̃uis ex stylo Delphi. aliter puniant, ꝓ mõ criminis & qualitate seruentiũ, vt pdicto loco notat Gui. Pa.

Cur

Cur† si aũt liceat ab interlocutorijs, q̃ habent ir- 15
reparabilẽ cãm appellare, rõ est, qa melius est ĩ tpe
occurrere, q̃ post vulneratã cãm remediũ q̃rere, l.
vnic. qñ liceat sine iudice se uindicare C. l. fi. in qb.
causis in int. rest. non est necessaria. C. Et ne dica-
tur postea, sera prece tibi subueniri desideras, ut
in l. 2. de iur. & facti ignorant. C.

Eadẽ† rõne, si Iudex inquisitionẽ, in casu, quo nõ 16
põt, faciẽdã statuat, uel faciat, prouocare licet à cõ
fectione inquisitionũ, cũ id non possit reparari sine
læsione in diffinitiua, ut ait Spec. li. 3. p. 1. in ti. de in-
quisitione. §. 3. uers. q̃d si Prelatus. n. 22. Siquidẽ su-
spicio malæ famę inurit ei cõtra quẽ inquirit, q̃ elui
nõ pt postea. Nã nõ p̃sumit iudex inquisitionẽ de-
cernere, nisi cã p̃cesserit uel diffamationis uel indi-
ciorũ cõtra inquisitũ spãliter: cõtra, si inquisitio es-
set generalis cõstare delicto, & incerta psona, q̃ cõ
miserit, & generalis inquisitio delictorũ fit ex offi.
in l. 3. & l. cõgnit. de offi. Præsidis. ff. c. 1. de offi. or.
At specialis in aliquem, nõ nisi p̃cedẽte rumore, q̃
euitari nequit, & iã aliquẽ infamauit inter bonos &
graues. c. Deus oĩpotẽs. 2. q. 1. c. in tm̃. de collus. de-
teg. c. licet Heli. de sim. c. qualiter. in 2. de accu. Spe.
li. 3. p. 1. tit. de inquisit. §. 2. n. 41. & §. 3. n. 6. & 16. &
seq. ubi differẽtiæ ponunt inquisitionis generalis in
mẽbra & caput Ecclesię: & ĩ singulares psonas, rõ-
ne ordinis p̃cedẽdi & testiũ, & aliorũ; maximè ĩ n.
6. Notat & Panorm. ad c. Dilectus in 1. de rescr. q̃ si
iudex ex officio p̃cesserit, tũc dẽt citari, ut suã de-
fendat sñiam: tũ qa tenet locũ partis, tũ, qa eius in-
terest ne postea puniat, si inique eũ p̃cessisse cõsti-
terit. c. uenerabilib. de sentent. excomm. in 6. c. hoc

etiam

etiam.2.q.6.l.2.de pœna iudic.qui male iudic.C.& proinde iudex debet cauere,ne ex officio procedat passim,sed habeat vel instanté procuratoré Regiu, uel ad instantiã partis iudicet. Nã tũc nõ erit citan dus siue intimãdus,sed pars poterit ei cognitam fa cere appellationem, & vt compareat se sua interes se putasse,vt possit,si velit,se defendere,si putet ex sniæ retractatione sibi irrogandum aut famæ aut al terius rei præiudicium.arg.l. a sententia.de app.ff. gl.ad c.sacro.& ad uerb.Constiterit de sen.excom municat.Si tamen is,aduersus quem inquisitio decreta est,prætenderit causam innocentiæ; non appellare,sed purgare se à crimine dẽt,l.16.qui reus. §.aliàs si,qui reus.de public.iudic.ff.Bald.in l.2.de Epis.audient.C. Ideò tenetur se iudicio sistere, & si declinatoriam iudicij habeat aliquã, debet proponere,per l. si quis ex alienat.§. de iudic. ff.l.2.si quis in ius uocat.non erit,lib.2.ti.5.l.2. Ne quis eũ qui in ius uocat.est,vi eximat.li.2. ff.tit.7.

17 Disputatum† antiquitus est, an inquisitionis iudicium esset ordinarium aut extraordinariũ, sicut vtrasque snias discutit Iulius Clarus lib.5. sentent. iuris.§.fin.q.3.Vbi & docet esse hodie ex consuetu dine ordinarium:tamen in q.5.nu.4.admonet,non semper permitti iudici simpliciter. Scias, inquit, quod in quocunque casu, in quo iudex siue de iure communi, siue statutario,siue ex consuetudine potest procedere ex officio,& sic per uiam inquisitionis;nunquam debet,neque potest à seipso procede re ad inquirendum, siue ad assumendas informationes vel indicia specialiter cõtra aliquem,nisi ali quid præcedat,quod aperiat viã inquisitioni, scili-

cet

cet vel diffamatio uel querela partis, uel denunciatio, uel alia huiusmodi: aliter processus esset ipso iure nullus, etiamsi delictum fuisset deinde plenè probatum. Et memini, inquit, ego, quod fuit grauiter reprehensus. Prætor vallis Siculę, qui processerat contra quendam de incestu, quod propriam filiam carnaliter cognouisset, nulla præcedente querela aut denunciatione, & ambo fuerunt absoluti (in senatu Mediolanensi) 9. Nouembris 1560.

Quare, si contra quam permittitur, Iudex statueret inquisitionem, aut faceret, rectè appellari posset

Quia † etiam reparatio non est facilis incarcerationem facere, permissa est appellatio, prehensionis seu captionis decreti, vocant pragmatici. *decret de prinse des corps.* Adhæret enim hoc grauamen illatũ personæ, quod diffinitiua non potest plenè restitui quia mala mansio est & species tormenti, l. si hominem. depositi. ff. Cæterum in Gallia non audiuntur appellantes à decreto prehensionis aut uocationis personalis , nisi prius se receperint in carcerem, *qu'ils ne se soient rendus prisoniers*, ex constitutione Caroli 8. anni 1493. art. 91. Francisci 1. anni 1535. c. 16. art. 6. Hẽrici II. anni 1549. art. 10. Ex quo potest dici simpliciter nõ admitti appellationes à decreto prehensionisquo, ad hunc effectum, quod non obstãte appellatione procedatur ad captionem ex cõstitutione Caroli 8. d. art. 91. quia hæc sententia est præparatoria iudicii. & interlocutoria. Vide Iasonẽ in consi. 63. volu. 3. Iohannem Gallum in q. decis. q. 137. articu. 4. Bart. ad l. 1. de custod. reorum. Tamen Baldus in l. vnica. C. de in integrum restit. postulat. nihil innouet notat, ꝙ per modum restitutionis sen-

tentiæ retardaretur executio; impetrata seu petita restitutione in integrum: etiam subsistente suspicio ne malitiæ contra eum. Quia licet incarceratio possit per liberationē de futuro, reuocari; non tamē potest reuocari de præterito, respectu præiudicij, ratione ignominię, quæ honesto uiro per carcerationem inferretur. quod & probat Pan. ad c. suscitata. 6. de restit. in integrum. Nec temere facienda est incarceratio, & habendus est respectus personarū, sicut ex constitutione Philippi 6. in const. anni 1328. statutū est prohibemus, inquit, ne senechali aut alij quicunque iustitiarij nostri quēcūq; nobilem aut alium capiant pro quocunque delicto, nisi in facto pręsenti, uel prius de commisso delicto informari contra eū fecerint legitimè & mature; aut de hoc fama esset publica aut pręsumptio. Sed nec licet omnibus iudicibus, neque pro omnib. personaliter iubere adesse iudicio, nisi in certis, de quibus in c. 1. de iud. in 6.

19 Potest † & à prehensione facta appellari per incarceratum omni die sine præscriptione: quia quotidie grauamen continuatur continua detentione Citatur Speculator lib. 2. partic. 3. titul. de appellation. §. 5. restot. vbi tamen nō id ait expressè. Si tamē Iudex pronunciasset rectè fuisse aliquem incarceratū tunc à tempore latæ cognitæ sententiæ, appellandū est intra decem dies, cum postea non liceat. Bald. in c. de testib. Verum propter solam incarcerati appellationem non debet soluere à carcere eum Iudex à quo appellauit, donec ei mandetur per superiorē Iudicem ad quem appellatū est. l. eos. 6. §. super his, C. de app. Bal. ad l. si clericus. de Episc. audien. facit l. ait præter. 10. §. si debitorem. de his quæ in fraudē credi

credito.li.42.ff.ti.8. Videatur & de hac re textus expressus in l.minime fas est.12.de appe.C. Vbi etiã si in criminalib. reus prouocare possit, tñ debet eundem statum obtinere, ita ut in custodia, si fideiussoris copiã nõ habent, perseueret, & in d. §. superbis.

Per constitutiones regias Galliç decretũ prehensionis, & uocationis seu citationis personalis executioni demãdatur, nõ obstãtibus appellatione uel intercessione, seu oppositione, & sine piudicio tñ earum, quia possunt deinde discuti in Iudicio nũ iuste sint, ut habetur in cõstitutione Caroli 7. anni 1453. ar. 14. Frãcisci 1. anni 1535. c. 16. ar. 8. Et praxis est, ut q appellauerit ab istis uadimonio, incarceratione, nõ audiat in causa appellationis, nisi se sistat in eo statu corã Iudice ad quẽ appellauerit, quo iussus erat à Iudice à quo, nisi forsan uocatus esset qui notorie nõ est iurisd. uocãtis. q a ius dicẽti extra territoriũ nõ obtẽperat impune. l. fi. de iurisd. omn. iud. ff. ut si laicus Iudex uelit cognoscere de excessu & psona clerici. in c. 2. c. cũ cõtingat. c. si diligẽti de foro cõp. c. At si clerici. de iud. Iure ciui li in auth. nullius Episc. aut. Statuimus. aut. causa, c. Mon. de Episc. & cler. C. ubi & pœnæ contra iudices laicos exequẽtes. Vide Dd. in l. si quis ex aliena, de iurisd. omn. iu dic. ff. Differũt prehẽsio & carceratio, ut notat gl. ad Cle. 1. §. 1. ad uer. capere. de hær. Nõ enim omnes q capiuntur, incarcerantur, ueluti, qui uadimonio se sistere debent *par adiurnament personnal*, & q capti ducuntur ad Iudicem per manus iniectionem. i. dicunt *par main mise*, qua iniectione iubentur uocati sequi nuncium seu apparitorem curiæ, q eum ducerent. Item clerici inuenti in ipso scelere capi pos

sunt

sunt a laico Iudice; sed nō possunt incarcerari ab eo vel retineri, quia tenetur eos remittere ad proprios Iudices Ecclesiasticos c. si cleric. de sent. exco. in 6.
20 Ita sępè ponuntur hæc duo capere, & incarcerare, ut in d. Cle. 1. de hære. li. 5. ti. 5. & Cle. 1. de excessib. prælatorum. li. 5. Clem. ti. 6. Et possum resoluere, in quibus non est concessum iudici vadimonium statuere, *adiournement personel*, aut iniectionem manus. Vocant *mani mise*, aut incarcerationem (Non enim semper licet neq; omnibus iudicib. dictis Clementinis, & in l. uni. de priu. carcer. in illis recipiendam appellationē, ut si Iudex iubeat capi mulierē, pro ciuilibus maxime, & a domo trahi, & uenire in publicum, cōtra l. 1. & auth. Sed hodie nouo iure de offi. diuers. iud. lib. 1. C. tit. 48. & ca. 2. de iudic. in 6. Si quis incarceretur pro debito etiam fiscali contra l. Nemo carcerē. de exact. tribut. li. 10. C. ti. 30. Itē si Iudex iubeat alicui ne loco certo abeat, uocant, *donner l'arrest en sa maison, ou alieurs*, ut Salomon Semei interdixit, ne ciuitatē Hierusalem exiret sub pœna mortis, 3. reg. 2. uer. 36. & interdicere sub eadem pœna refugis ex causa homicidii causalis in urbes confugii ab illis exire, aliter occidi posset impune usq; ad mortem summi Pontificis. num. cap. 35. Item, si detineatur carcere, qui sub fideiussoribus emitti debet. c. si clericos. 15. de sen. excom. in 6. l. diuinet de custodia reorum. ff.

CAP. V.

De appellatione a possessorio.

SVMMARIA.

1 *Appellatio a iudicio possessorio nō admittit iur. ciuili*

2 *Iux*

2 *Ius tamen antiquum pontificium admittebat. De nouo quid.*

3 *Et in Gallia admittitur quidem appellatio, sed ea nõ remoratur executionem poßeßorii.*

4 *Ratio a natura interdictorum sumitur.*

QVartus† casus, in quo iure ciuili nõ licet appellare, est in iudicio possessorio. Et ita Valentin. Theodosius & Arcadius Cæsares in l. unic. si de momẽtanea possessione fuerit appellatum, cum de possessione & eius momento causa dicitur, inquiunt, etsi appellatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortitur effectũ. Ita tamẽ reformationẽ possessionis fieri oportet, ut integra omnis proprietatis causa seruetur. & in. l. quisquis. 6. quorum appellationes nõn recipiantur. li. 7. C. ti. 65. qui prouocauerit, ne ii quos scriptos patuerit fuisse hæredes, in possessionẽ mittãtur Iudex, cuius erit notio, si talem appellationẽ admittẽdã crediderit, 20. librarũ multa puniũtur. 1

Symmachus præfectus urbi Theodosio scribens li. 10. epistolarũ, ep. 41. Quid possint, inqt, iusti principes culpare, p̃sentio, in causis etenim, quib. momẽti reformatio. Postulatẽ, appellationes recipi nõ oportet, Et in l. 22. quorũ ap. nõ rec. in C. Theo. in causis in quib. momenti reformatio postulatur, appellationem recipi non oportet, ne quod beneficio celeritatis inuentum est subdatur iniuriis tarditatis.

Ius† tamẽ põtificiũ. antiquũ, appellationẽ admittit à quocunq; grauamine. c. Cũ cessante. 60. de ap. & p̃inde in c. Significauerũt. 36. de tes. li. 2. ti. 20. admissa ẽ appellatio abbatissæ, ꝙ eã nõ admisisset Iudex ad quartã p̃ductionẽ testiũ sup possessione. Et in c. ex cõquestione. 10. de rest. spol. li. 1. ti. 13. Audiẽ 2

I mulier

mulier appellans, si, postquam maritus illam repudiasset, prætextu consanguinitatis, proposita causa possessionis & restitutionis uiri, Iudex ei denegasset, & in negotio principali cognoscere uoluisset, Iterũ & Cle. vnic. de sequest. possessionis & fructuũ
1 li. 2. tit. 6. appellatur à possessione beneficii ablata per sniam. Cæterũ postea per cõstitutionẽ Aegidii Cardinalis Sabiniẽsis, dũ uiueret patrimonii sãctę Romanæ Ecclesiæ uicarii seu legati, recissa est illa facultas appellãdi et in cã prophana, ubi de possessione pronunciatum esset, ut docet eius cõstitutio sub titulo, in quibus causis appellatio nõ ualeat. Quæ etsi prouincialis lex esset, tñ visa fuit iusta & sancta, & à põtificibus in ipsa Romana curia in possessorio rei prophanæ recepta; unde solet executioni demãdari snia possessorii, nõ obstãte appellatione, & sine præiudicio illius. Octouian. Vuestrius li. 7. introductionis in aulæ Rom. action. c. 3. n. 4. Sed certè qñ ex snia possessorii fit magnũ præiudiciũ, iustũ est admitti appellationẽ, ut qñ agit de triennali possess. q̃ ius dat in beneficio, in quo appellatur, in Cle. vnic. Et ibi notatur de sequestr. poss. & fruct. li. 2. tit. 6. Et notat Pan. ad c. Cũ ad sedẽ n. 30. de restit. spoliator. quod licet respectu certo q̃stio possessorii uideat esse modici præiudicii, tñ alio respectu põt esse maximi, vt quia non possũt haberi probationes super proprietate;
2 tunc. n. ex possessionis defectu perditur dominiũ in effectu, ut in c. sæpe, 18. de rest. spol. Itẽ, q. magnum est possessionis cõmodũ, cũ data paritate probationũ absoluat possessor, c. ex literis, de probation. §. Cõmodum, de interd. & hanc partem, quod possit appellari tenet Frederic. cons. 77. Iohannes And. ad
Specula-

Speculatorem de appellationib. §. 2. versic. 6.

Præferri debet non possidenti, qui beneficium possidet illud colorato titulo. reg. Cancella. 15. nẽpe qui obtinuit ab eo, qui aliàs habet potestatem cõferendi. & pacificus possessor, qui per triennium possedit sine lite beneficium cũ titulo colorato, defenditur. tit. de pacif. poss. in pragm. sanct. & concord. reg. Cãcel. 33. & c. 1. de præscrip. facit l. res alienas c. de rei vend. c. in pari. de reg. iur. in 6. Sic in collatione facta à summo Põtifice, & ordinario eiusdem beneficii diuersis, si nõ cõstet de priori, præfert ꝙ prius nactus est possessionẽ. c. si à sede. 3. de preb. in 6. Est & plenũ possessorium, quod maius est, quam fiduciaria concessa possessio. Et uidetur fiduciaria esse momentanea, & momentum possessionis, ꝙ nõ admittit appellationẽ; nõ plenum possessoriũ, ꝙ admittit. Quare in momẽtaneo ꝑmittit l. vni. si de momentan. poss. appellatur. executionẽ, nõ obstãte appellatione, quod & in Gallia ex praxi obseruatur.

Quamobrem † ꝙ dictũ est, à sententia possessorii appellari nõ posse, intelligendũ est ad effectũ remorandi iudicij possessorij executionẽ, in fauorẽ eius, cui decreta est possessio: nõ autẽ, ut reijciẽda sit omnino appellatio. Quia & illa appellatio, quãuis non moretur executionẽ; tamẽ deuoluit negotiũ ad superiorẽ. Bar. ad l. 2. de app. recip. Panor. ad c. cũ ad sedem nu. 30. de restit. spoliat. & cons. 55. li 2. cõsilio rũ. Sic etiam tractat Marantha, in praxi. part. 6. ver. appellatio n. 194. Notat Parisius consi. 108. incipiẽte De bono. col. 2. li. 1. quod si sentẽtia lata fuerit super possessorio, ea mãdatur executioni, & ita executa post inhibitionem emanatam, non debet

talis executio censeri reuocari per modum attentati. Quia licet simus in casu, in quo in possessorio datur appellatio, nō datur ad affectum retardādæ executionis. Idem in dec. 500. incip. Item fuit quæsitū. Vbi in casibus, in quibus permittitur appellatio retardatur executio, & ideò procedet inhibitio.

Possessionis hic nomine uenit omne remediū possessionis adipiscendæ, retinendæ & recuperandæ, Bar. ad l. 2. de app. recip. ff. Notatur & in l. quisquis. 6. quorum appell. non recipian. C. lib. 7. tit. 65.

4 Et † ita ratio executionis uidet pēdere ex natura interdictorum, quæ habēt fiduciariā & prouisionalē, vt dicūt pragmatici, possessionē. Inde & interdicta interim pendēte cōtrouersia indefinita ꝓprietatis, pronunciata seu dicta ex Isidoro lib. 5. c. 23. & Anianus ad li. 5. sentētiarū Pauli. I. C. fol. 1. Quod & Vlpian. innuit in l. 3. §. fi. de liber. exhibend. li. 43. ff. ti. 30. in hoc interdicto (scil. de liberis exhidis) inquit, Donec res iudicetur, fæminā, prætextatum, eumq; q proxime prætextati ætatē accedit, interim apud matrēfamilias deponi iubet. Proxime aūt accedere ætatē prætextati eū dicimus, qui puberē ætatē nūc ingressus est. Et rursum in §. Iulianus, eiusdē. l. 3. in cōtrouersia impuberis exhibēdi & deducēdi, si duo cōtēdāt de potestate interim donec pubes fiat, alicui vsq; in diē litis datur, Cū. n. inter duos aliquos de possessione aut quasi possessione cōtrouersia esset olim, Prętorē adibāt (nūc Iudicē aliū) ac totā rē illi exponebāt, Quoniā in huiusmodi cōtrouersiis sępe cōtingit & cędes fieri, & vulnera infligi, & ad manus venire. At prætor quædam uerba inter eos pronūciabat, nō litem dirimens, sed ad pedaneū Iudi

cem

cē χαμαιδικαστὰς re mittebat, qui de cōtrouersia illorū cognoscerent, ut ait Theophilus in paraphrasi institutionū. §. 1. de interd. Neque iuri litigātium præiudiciū interdicto fit: sed possessio dat interim, habita ratione facti præcedentis. Ita in interdicto restitutorio vnde vi parum refert, utrum ius habuerit qui fecit uiolentiam, uel non: siue enim ius habuit, siue non: tamen tenetur interdicto propter hoc, quod ui aut clam fecit. l. 1. §. Et parui refert, quod vi aut clam. ff. lib. 43. tit. 24.

Nec de possessione pronunciata proprietati vllū præiudicium adferunt, nec causam vllam interlocutiones plerunque perimunt. l. post sentētiā. 9. de sent. & interloc. omniū iudic. li. 7. C. tit. 45. Hinc forsan praxis oritur, ut quando habita contentione res ponitur sub manu regia, non liceat ab ea sententia appellare: sicut decisum refert Iohannes Gallus, q. 26. in quæstionib. decisis per aresta, eo quod litigantes non grauet, cum non auferat possessionē ab eo qui ante habebat, ut ait Cynus in l. vn. de prohibit. sequestrat. pecun. Boerius ad §. 4. de iurisd. omniū iudic. in consuetud. Byturig. Et in hoc casu sit etiā notat Rebuffus ad §. 1. verbum ad possessionem, in 4. reg. de annatis in concord.

Cap. VI.

De appellatione à multa inflicta.

SVMMARIA.

1 *A multa indicta quando liceat appellare uel non.*

2 *Antiquo iure Romano ab ea prouocatum est.*

3 *Certatio verò appellationis duplex: aut quia iniustè indicta est, aut ab eo indicta, qui mulctandi non habuit potestatem, à quibus appellatur.*

4 *Vt ab iis, qui supra modum mulctādi cōcessum mulctarunt, in eo, in quo excesserunt.*

5 *A sententia enim plura continente capita, ab uno separato potest appellari.*

1 SEd † pro quinto casu prohibitæ appellationis vel permittendæ, nūc de mulcta imposita à iudice, num ab eius sentētia appellari possit ante diffinitiuam, quæritur. Et respondetur posse, in l. e t in mulctis 25. de app. C. & ita iudicatū fuisse in Camera Imperiali tradit Mynsing. li. obseruationū singulariū, centuria 3. obseru. 43. facit l. si qua pœna. 244. de ver. sig. Vbi ex Paulo & Labeone, simulatq; qs victus est, eius maleficii, cuius est pœna statuta, statim debet. At mulctę prouocatio est, nec ante debetur, q̄ aut nō est prouocatū, aut prouocator uictus est; nec aliter, q̄ si is dixit, cui dicere nō licet. e adē tradit Harmeno plus lib. ultimo *Procheiri*, tit. fin.

In Gallia ex constitutione Ludouici 12. promulgata anno 1512. ar. 72. antiquitus solebant mulctæ executioni demandari infra summam 25. librarū, nō obstāte appellatione dūmodo nō essent ex delicto, & non infamarent. Hodie aūt ex communibus omnium curiarum supremarum placitis, suspenditur earū executio, donec dictū fuerit de cā appellationis: vt declaratum fuit arresto Parisiensis Senatus. 30. Aprilis anni 1553. & alio arresto 15. aprilis 1531. anni, & refert Imbertus li. 1. institutionū forēsiū c. 67. abiitque ita in desuetudinem Ludouici 12. constitutio: & merito. Siue enim appelletur a mul-

cta ipsa sola, æquum est illam vt cætera iudicata suspendi; siue appellatur à negotio ipso principali, in quo indicta multa est. Nam & tunc, ut principale suspēditur, sic & multa, ut accessoria, suspēdi debet, per regulam accessoriorum. 2

Apud † Romanos ex lege. 12. tabularū à multa prouocatū fuisse, docet lex 1. q̄ recitat Cicer. 3. de legibus Magistratus neque obedientem, & nocuum ciuem, multa, uinclis verberibusque coercēdo, in par maiorue potestas populusue prohibessit; ad quos prouocat io esto: cū Magistratus iudicassit irrogassitq; per populum multæ certatio esto. Multæ certatio erat contentio, num esset remittenda. Remittebatur enim aliquando etiam per iudices ipsos, qui indixerāt, ob paupertatē singulariter dānatorū. l. fin. de mō mulctādi. lib. 1. C. titu. 52. l. illicitas. §. fi. de offi. psidis. Aliter autē Vix remittebatur: cum nec illis mutare sentētiam liceret. d. l. fi. de modo mulctād. C. l. 1. §. fi. de q̄stió. ff. l. post sētētiā. 9. de sentent. & interlocut. omnium iudic. li. 7. C. ti. 45. l. Diui fratres. 27. d̄ penis. ff. cū similib. Vnde & opus erat remedio appellationis, quādo mulctam retractare Iudex nō potest. Quia nisi appellaretur transiret sententia in rem iudicatam.

A multa † porrò ex duplici capite appellari potest, uel q̄a iniustè multa inflicta fuit, aut q̄a ab eo indicta, qui nō poterat mulctare. De primo in d. l. & in multis de app. C. Pro secūdo vero itelligēdū est non omnibus iudicib. esse ius mulctādi, sed iis solis multā dicere licere, quib. ex lege uel mandatis principiū concessum est. l. aliud. est fraus. 131. de uerb. signif. ff. Io neq; Magistratus municipales seu duū- 3

uiri indicunt.l.1.si quis ius dicenti nō obtēperaue rit.li.2.ff.ti.3.Non defensores ciuitatum l.2.de defensor.ciuitatū.C.Non procurator principis.l.2.de modo mulctarū.C.Nō curatores Reipublicæ.l.3.C tot.ti. Non delegati iudicū possunt cōmunicatione mulctarū Iurisd.suam tueri: quāuis pœna,& coerci tione aliqua possint id efficere, ex l.fi.ff off.eius,cui mandata est iurisd.ff.l.2.de iurisd.omniū iud.nisi sint delegati à prīcipe,c.de causis,de of.legati. Ita arbitro quoq; nō licet mulctare,nisi excōpromisso illi tributū sit.l.Non ex omnib.39.de arbitris Atq. in sūma ijs dat multæ dicēdæ ius,qb.publice iudiciū est,& nō alijs,ut ait Vlp.ī l.2.§.fi.ff iud.ff.& Ias. in l.Aliud.est fraus.131.§.fi. de verb.signifi.Multā is dicere pōt,cui iudicatio data est.Magistratus solos,& præsides puinciarū posse multā dicere mādatis permissū est.quo loci legit Alc. pro iudicatio adiudicatio:ut in de colligat,nō posse mulctare nisi Iudicem,qui merum,& mixtum habeat imperium. Nam adiudicatio idipsū respicit.l.iubere,cauet.de iurisdict.omniū iudic.ff.Sed melius iudicatio dicit publice iudicium habitum in l.2.§.fi.de iud.ff.

4 Sunt† autē alij Magistratus,qui ius mulctandi qui dem habent,nō ex arbitrio,sed usq.ad certā quantitatem,vt iure præfecti prætorio, modū mulctādi habēt vsq; ad quinquaginta libras auri,cū peccatū grauissimū erat,in l.4.de modo mulctarū.C.Atq.secundū uarietatem iudiciū, maior aut minor multa imponi potest l.eos qui.6.eod.ti.de mod. mult.ubi, & in §.id quoq; obseruandum,cauetur ne quis eundem possit plus quam ter eodem anno mulctare.

Quod si Iudex excedat modū sibi impositū mul

ctan-

ctādi iure denegatur appellatio, quia nulla sentētia ipso iure est, & sine eo remedio est sine effectu inquantū modū excedit.in l.certa ratione.5. quando prouocare nō est necesse.li.7.C.ti.64.Hodie tñ arbitrarer vtendū prouocatione, vt à sentētiis aliis nullis, ut posteà dicemus, Deo fauēte. Per iudicē enim ad quē nullitas declaratur quā Iudex inferior nolet fateri. Et qa in quātū excedit potestatē, multa nulla est; sed in quantū non excedit, non est nulla sententia, consultius fiet, si appelletur. Quia generaliter.

Notandum, † quod si sententia plura contineat capitula, ab uno posse appellari secundū Innocent. in c.dilectis.de appellat. Vide & Barto.in l.appellāti.de appellat.ff. Quod si simul, & semel proferātur interlocutoria, & diffinitiua, duæ requiruntur appellationes.c.fin.§.fi.de appellat.in 6.l. Cum in una in princip.eo.ti.ff.exponendo uerba ibi posita duplex sētētia, idest, diuersa, una īterlocutoria, & alia diffinitiua, cū sint diuersæ.c.Cordi, de appellat.in 6.eo. Quia ibi diuersimodi appellandi ab eisdem sententiis statuūtur.facit bene.l.etiā in 1.§.1.de minoribus.ff.& sic etiam in specie notat Guido.Pa.tract.de appellat.quęst.62.num.46. 5

Cap. VII.

De appellatione à sententia criminali, nū permissa.

SVMMARIA.

1 *A criminali sententia iure ciuili appellari potest.*
2 *Et ex consuetudine generali Galliæ.*
3 *Item, iure Pontificio.*
4 *Ratio prima quia, & in ciuilibus, ubi de minoribus. nempe de rebus agitur, appellari potest.*

5 Se-

5 *Secunda, quia ubi maius periculum, ibi cautius est agendum.*

6 *Tertia, quia, & eadē rationes appellationis in criminalibus, quæ in ciuilibus.*

7 *Nec impedit appellationem cōfessio criminis in tormentis facta.*

8 *Quin fallax illa sæpe probatio, & ibi exempla.*

9 *Quinimo pro inuito, etiam damnato, appellari potest quia non auditor volens perire.*

10 *Item quia interest alterius hominis.*

11 *Et nemo est dominus membrorum suorum.*

12 *Et sic alius pro reo appellare, & prosequi appellationem poterit.*

13 *Quod, & in sentētia abscissionis mēbri locū habet.*

14 *Si modo pro alio appellet intra decendium.*

1 SEXTVS casus, in quæstionē uertitur; num à sentētia criminali, seu de criminibus, ꝓuocare liceat. Pro quo respōdemus, regulariter iure ciuili permissam esse prouocationē l. Litigatorib. 14. & l. & i maiorib. C. de ap. l. additos. 29. eo. C. l. addictos supplicio. 6. de Episcopal. audient. C. ubi non licet reos à supplicio eximere, sed licet ꝓ dānatis appellare, & in l. 2. §. cū accipimus dānatū, q nō ꝓuocauit. Cæterū si prouocet, nōdū damnatus intelligit. Atque in l. 2. C. quorū appellat. non recipiāt. Sicut manifestè testibus cōuictus reus, aut propria uoce confessus, non auditur appellans, ita æquum est, vt testibus productis, instrumentis prolatis aliisq; argumentis præstitis, si sententia contra eū lata sit, & ipse qui condemnatus est, aut minimè uoce sua cōfessus sit, aut formidine tormentorum territus contra se aliqd dixerit, appellādi licētia non denegēt.

Ex

Ex † consuetudine et Gallicæ regulariter oī ap- 2
pellationi defertur in foro seculari,& sic et in cā cri
minali,ut notat gl.ad.§.1.ad verbum iniustè.de fri-
uolis appellat. in pragmat. sanctione. Rebuffus in
proœmium constitutionū regiarū, glo.5.nu.99. Et
fit appellatio uel uerbo,uel in scriptis, sicut in ciui
libus, vt notat Guido Papæus in tract. de appell.q.
120.nu.82.per dictam l.Litigatoribus. de appella.
Et intra decem dies,sicut in ciuili, in Auth. Hodie
de appel.C.c.Romana.§.si uerò uocatis. de app.in
6.& per alios autores,quos ibidem allegat.facit l.si
quis prouocatione.30.de appel.C.Sciāt cuncti,in-
quiunt Arcadius & Honorius Cæsares, sibi ab iniu
riis & suspectis iudicibus, & in capitali supplicio,
ac fortunarū dispēdio, prouocationē esse cōcessā.

Iure† Pontificio in c.Decreto.2.q.6.qui non de- 3
fert appellationi grauiorum criminū, iubetur sub-
moueri ab omni officio & beneficio cleri,idest,de-
poni. facit quod scriptum est Prouerbiorum. c.24.
vers.11.Erue eos,qui ducuntur ad mortem, & qui
trahuntur in interitum, liberare non cesses.& Psal.
81.Iudicate egeno & pupillo,humilem & pauperē
iustificate, eripite pauperem & egenum de manu
peccatoris liberate. Diuus Paulus prouocatione in
criminibus,quibus accusabatur,usus est,ut calum-
niam uitaret,& ad Cæsarem appellauit, Act.c.25.
uers.12.Lege Iulia de ui publica, inquit Vlpian.te-
netur, qui cū imperiū potestatemue haberet, ciuē
Romanū aduersus prouocationē necauerit, uerbe-
rauerit,iusseritq; fieri,aut quid in collū gesserit,ut
torqueatur.In l.Lege Iulia,de vi 7.ad legē Iul.de ui
pub.li.48.ff.tit.6.& ita et Valerius legibus,ter ante-
sanci-

sancitum fuerat. Notauit & Guido Papæ. tractatu de appellat. nu. 93. quod per statutum tolli non possit appellatio in causa criminali. Idipsum dixit in apparatu suo super statuto Delphinali, si quis per literas, in gl. ad verba. appellatione cessante.

Cicero 2. oratione contra Rullũ, de lege agraria in nimiã potestatem decemuirorũ inuehitur, quod à pœnis ab illo indictis non appellaretur. Datur, inquit, illis recognitio sine cõsilio, pęna sine prouocatione, animaduersio sine auxilio. Cum enim decẽ viri primũ creati ad reformandas leges fuerunt, secures alligarũt fascibus in urbe, vt ostéderẽt illã plenã potestatẽ, vt ait Liuius li. 3. Et in ciues, cũ legib. à duob. Valeriis publicatis prouocare liceret à cõsulib. ciuib. Romanis, ad populũ; & ideò nõ haberẽt fascib. alligatas secures, cũ fasces illis in ciuitate pferebantur, vt ait Dionys. Halicarn. in 5. Liu. in 2.

4 Ratio prima, cur in causis criminalibus conceditur iure prouocatio, est à minore ad maius; cuius argumentum ualidũ negatiue, Authent. multo magis, C. de Episc. & Cler. Si enim põt appellari à iudicio ciuili, ubi agitur tantũ de reb. & fortunis hominũ; multo magis permitti debet dum agitur de uita, honore & fama personę. Plus enim est corpus, quam res externæ. l. sancimus 14. C. de sacros. eccl. & præstat omnibus rebus homo. l. iustissimè de ędi tio edict. ff. Et pp quod vnum quodque tale est, illud magis tale, vt ait Aristoteles. Authẽ. multò magis. C. de sacros. eccl. ubi, quia phibita est alienatio rerum monasterii propter monasterium, multo magis & ipsa monasterii distractio, propter quod rerũ erat prohibitio. At omnes res creatæ sunt propter homi-

hominem.l.in pecudum.28.de vsur.li.22.ff.tit. 1.§.
in pecudum.de rerum diuis.apud Iustinia. Per mit
titur autem appellare de iniustitia contra personas
facta,quæ præstant rebus.

Secunda,†q̃ ubi maius est periculū ibi cautius & 5
diligētius est agēdū.c.vbi periculū.de ele.in 6.l.ñ.
§.sed si quis.de Carbonia edict.ff.At in criminalib.
maius versatur periculū,q̃ in ciuilib.Et ꝓinde dili
gētius cā est examinãda,& à pluribus iudicibus in
ferioribus & superioribus,ut dr̃ in l.addict.6.de E-
pisc.audient. C.l.addictos supplicio.29.de app. C.
vbi Archadius & Honorius Cæsares, humanitatis
ratione se non negare et alijs pro damnatis prouo-
cationē,dicunt,ut ibi diligentius examinetur, ubi
contra hominis salutem per errorem uel gratiā co-
gnitoris oppressa putatur iustitia.& ut poeta ait:

Tolle crucem seruo.Meruit quo crimine seruus.
Supplicium? audi,nūquā satis de hominis nece
cunctatio longa est.Et satius est,nocentem absolue
re,quam innocentem præcipiti iudicio condemna-
re.l.Absentē.5.de pœnis.ff.Cum proniores esse de
beamus ad liberandum quā ad obligãdum l.Arria-
nus.47.de action. & oblig.ff.Et absurdum est,qui in
ciuilibus non habet plenam potestatem, habeat in
criminalibus,ubi agitur de salutis & existimationis
sententia.l.f.de agentib.in reb.lib.12.C.tit.20.

Tertia†vbi est eadem ratio & æquitas, idem ius 6
statuendum est,saltem,si maior fauor non admittã-
tur.c.Cū dilecti.de confirma.utili uel inutili.l.illud.
ad l.Aquil.ff.l.à Titio.de verb.oblig.l.fi.C. ad leg.
Falcid.At rationes omnes, quæ suadebant admitti
appellationem,de quibus antea dictum est, conue-
niunt

niunt causis criminalibus perinde ac ciuilibus. Debet igitur & in illis admitti appellatio.
7 Augetur † hoc, ut etiamsi confessus quis sit crimen metu uel tormentorum uel doloris in iudicio: tamen possit appellare condemnatus: nec sola confessio impedit in criminali appellationem, ut notat gl. ad c. Cum speciali. 61. §. Porro. ad uerbum cōfessione. de app. maximè si reuocauerit confessionem, quam censetur reuocare appellando.
8 Quia † legimus quosdam uel metu tormentorū, falsa sæpe contra se cōfessos, & ut ait Cicero in partitionibus, dolorem fugientes multi in tormentis ementiti persæpe sunt, moriq; maluerūt falsum fatendo, quam inficiando dolere. Sic Vlpia. in l. 1. §. quæstioni, de quæstion. ff. Quæstioni fidē nō sēper, nec tñ nunq̄ habendā constitut. declarat. Etenim res est fragilis & periculosa, & quæ ueritatē fallat. Nā plerique patiētia siue duritia tormentorū, ita tormēta cōtēnūt, ut exprimi eis ueritas nō possit. Alii tanta sunt impatiētia, ut quoduis mentiri quàm pati tormēta uelint. Ita fit ut etiam uario modo fateantur: ut non tantum se, uerum etiam alios criminentur. Et in §. si quis ultro. eiusdē l. 1. de quæstionib. ff. Si quis ultro de maleficio fateatur, non sēper ei fides habēda est. Nonnunquā. n. aut metu, aut qua alia de cā in se confitentur. Et extat Epistola Diuorum fratrum ad Voconium Saxam, qua continetur, liberandum eum, qui in se fuerat confessus, cuius post damnationem de innocentia constitisset, cuius uerba hæc sunt; Prudenter & ratione humanitatis, &c. Quæ uerba summatim relata sunt. libr. 60. eclogu Basilicorum titul. 50. cap. 5. ὁ καθαρότερος ὁ μολογή-
κας

καὶ περὶ ἁμαρτήματος αὐ[illegible] οὐ πιστεύεται, πολλάκις γὰρ ἢ φόβῳ ἢ ἑτέρᾳ αἰτίᾳ καθ' ἑαυτοῦ πλάττεται, id eſt, qui vltro de maleficio fatetur, non facile creditur. Nam ſępe uel metu, uel alia de cauſa crimina fingit. Tutum eſt exemplum de Marci Agrij argentarii ſeruo, qui inſimulatus occidiſſe Alexãdrum, Caii Fannii ſeruũ, eo nomine tortus à domino, admiſiſſe ſe id facinus conſtantiſſimè aſſeuerauit. Et ideo Fannio deditus ſupplicio affectus eſt. Paruulo deinde tempore interiecto, ille, de cuius nece creditum erat, domum rediit, ut ſcribit Valerius Maximus. lib. 8. cap. 4. Et ſunt, qui impatientia doloris, morbi, uel luctus, manus ſibi inferunt. l. ſi quis aliquid 38. §. fin. de pœnis ff. uel tædio uitæ. l. 3. §. ſi quis autem de bonis eorum, qui ante ſentent. mort. ſibi conſciuerunt. ff. lib. 48. tit. 21. l. Liberorum autem. 11. §. non ſolent, de his, qui notantur infam. lib. 3. ff. tit. 2. l. eius mi litis. 34. de milit. teſtam. ff. lib. 1. §. 23. ad Senatuſc. Syllan. l. omne delictum. 6. §. Qui ſe vulnerauerit, de re militar. lib. 49. ff. tit. 16.

Sunt & qui ita parui faciunt uitam, ut ab ea abire etiam ſummopere cupiant, uel ſtultitia, uel furore, uel opinione futuræ melioris uitæ, & oblatam ut gratiſſimam amplectantur, quemadmodum olym gymnoſophiſtę, Indorum philoſophi in ignẽ lubentiſſimè & temerè ſe coniiciebant, ſic ut ſcribit Clemens Alexandrinus lib. 4. ſtromat. quemadmodum & Proteus dictus Peregrinus ſub Marco Imperatore ſe in ignem in oculis Græciæ coniecit, teſte Philoſtrato in uitis Sophiſtarum in Herode, Tædio uitæ ſibi conſciuit mortẽ Domitius Maſſilienſis, ut Plinius lib. 7. hiſt. natural. c. 53. auctor eſt. Faſtidium

ſtidium uitæ uocat Seneca uidenda quę diximus de iis, qui ſe occidunt, & pœna eorum, li. 36. ſynt. c. 22.

9 Hinc † factum etiam, ut non obſtante conſenſu damnati uolentis acquieſcere ſententiæ ſupplicii & mortis, liceat cuilibet pro eo etiam inuito appellare: quia non auditur perire uolens, l. non tantum de appel. ff. l. addict. c. de appell. l. addict. de Epiſcop. audient.

10 Item † 2. quod interſit hominis hominem affici beneficio. l. ſeruus ea l. 7. & de ſeruis exportant. lib. 18. ff. tit. 7. propter omnium hominum communem cognationem. l. 3. de iuſt. & iure. Et proximus ideo quilibet alteri dicitur qui bene facit ei, & quem tan quam nos ipſos debemus diligere, Lucæ. c. 10. Eſtq; expungenda ſententia Hoſtienſis & additio ad Ho ſtienſem in ſumma, titulo de appel. §. ad uerba, quis poſſit appellare. dum aiunt, pro reo quidē appellari poſſe, dummodo is poſtea ratum habeat. Nam iura citata etiam pro inuito appellationem admittendam ſtatuunt. poſſet tamen illa ſententia recipi, ratione expenſarum in appellationem factarum, ut non teneatur pro illis inuito factis, niſi ratam appel lationem habeat.

11 3. † quod nemo eſt dominus membrorū ſuorum, ut illa poſſit morti ſponte ex arbitrio exponere. l. Liber homo 13. ad. l. Aquiliam. ff. Conceſſa enim ſunt membra corpori, ut illis anima utatur, non ut abutatur.

12 Poteſt † itaq; appellans pro reo proſequi appellationem, ut ait Guido. Pap. tra. de app. n. 84. qu. 120. poſt Imolam ad d. l. non tantum. quanuis repugnēt. Innocentius & Bal. ad l. addictos. de Epiſ. & Cler.

Exten-

Extendit † aũt suam sniãm Guido Papæus, siue 13
reus sit condemnatus ad mortem, siue ad membri abscissionem. quia abscissio membri æquiparetur morti, eo, quod saltem illud membrũ moriatur, ut not. ad l. 2. de offic. eius qui uicem alterius gerit. ca. facit. §. ad hæc prohibemus. c. 20. de collatoribus, in Nouell. 128. Idipsũm ẽt ait de Ang. de Perus. ad d. l. non tantum, de app. Item, si quis fuerit condemnatus ad mortem ciuilem, puta in exilium, nisi soluerit centum intra mensem, poterit alius pro eo soluere, quanquam fuerit protestatus, nolle se quenquã pro se soluere. Bal. ad l. fi. C. de negot. gest. Bart. ad l. Stichum. de pecul. legat. Guido Pap. prædicto loco.

Et † appellatio etiam hæc pro alio intra decen- 14
nium interponi debet, c. non solent. 2. q. 6. l. 1. de appell. recip. Tradit additio ad summam Hostiẽsis. de appell. §. 3. litera. c.

CAP. VIII.

Casus, in quibus in criminalibus non admittitur appellatio.

SVMMARIA.

1 *In criminalibus in quibusdam casibus etiam iure ciuili prouocatio denegatur, vt primo, si crimen atrox non patiatur dilationem executionis metu scandali.*

2 *Necessitas, exemplum scandalum, suadent non differendam executionem.*

3 *Item, si damnatus sit confessus & conuictus, nisi reuocata sit confessio.*

4 *In Germania appellatio ex consuetudine in criminalibus denegatur.*

5 *In Lotharingia in plerisque etiam locis, & alibi.*

6 Quando autem recepta sunt statuta, ne liceat appellare in criminalibus, discutitur.

1 SVNT † casus tamẽ excepti in iure ciuili, in quibus prouocatio denegatᷣ in causa criminali. Sic Vlp. in l. si quis filio exheredato. 6. §. quid tamen. de iniusto. rup. irrit. fac. testa. li. 28. ti. 3. affert quædam, quæ repudiant appellationem. Appellatione, inquit, interiecta, quamuis eam præses non receperit, sed Imperatori scribendo pœna remoratus sit, damnatũ interim suũ statũ retinere, nec testamentũ eius irritũ fieri, quia pœna sustinenda est, donec Princeps rescripserit ad libellum; nisi forte latro manifestus, uel seditio prærupta, factione cruenta, quam mox præses literis excusabit, moram non recipiant, non pœne festinandæ, sed præueniendi periculi causa. Tunc enim punire permittitur, deinde scribere. Et Modestinus in l. Constitutiones. 16. de appe. ff. Constitutiones inquit, quæ de recipiendis appellationibus loquuntur, uel non, ut nihil noui fiat locum non habent in reorum persona, quos statim damnatos puniri publice interest, ut sunt insignes latrones, uel seditionis concitatores, uel duces factionum. Ita Agesilaus, cum conspirationem aduersus rempublicam. Lacedæmoniorum oram noctu comperisset: leges Lycurgi continuo abrogauit, quæ de indemnatis supplicium sumi uetebant: comprehensis autem & interfectis sontibus, easdem e uestigio restituit, atque utrumque prouidit, ne salutaris animaduersio uel iniusta esset, uel iure impediretur. Atque ut semper esse possent, aliquando non fuerunt. Plutarchus in apophth. Valerius Maximus

ximus.lib.7.cap.2.Sic quanuis à consulibus prouocatio esset,l.2.§.post originem.de origine iuris.ff.tamen Cicero ex decreto Senatus Lentulum & alios coniurationis affines per triumuiros interfecit; ut Author Salustius.Et multos alios perniciosos ciues ipsi prouocationi non cedentes, supplicio affecerunt.Quod tunc fieri solebat,cum Senatusconsulta in hanc formam facta erant. Videant Consules, ne quid Respublica detrimenti capiat.Cicero in prima Catilinaria.

Iubet†necessitas,exemplum uel scandalum plerumque non differri executionem.ut in leg. Prouinciarum.10.C.de feriis.lib.3.tit.12.l.cum reis.C.de pœnis,quando periculum est in mora.l.final.de appellationib. recipiend. Et Cæsares Constantius & Constans in l.2.quorum appellat.non recip.libr. 7. C.tit.65. 2

Obseruandum est,inquiunt, ne quis homicidarum,veneficorum,adulterorum,item,eorum, qui manifestè uiolentiam commiserunt, argumentis conuictus,testibus superatus,uoce etiam propria vitium scelusque confessus non audiatur appellans. Quod & verum esse vult in aliis criminib.Imola.ad l.fi.§.Iussus.n.8.de appellat.ff.Azo etiam,quem refert Speculat.lib.2.partic.3.titul.de appell.§. 2. nu. 2.nempe vt, si reus confessus vel conuictus de crimine condemnetur, non audiatur appellans, nec suspendatur executio sententiæ.Et ita quoque de cõsuetudine seruari testatur Bart.ad l.qui ultimo.in fi. verbis de pæn.ff.Si confessus & nõ conuictus est, & nõ reuocauit confessionem,non aliter;ut notat glo. ad c.3.§.fin autem appellatio.in 6.Ibi tamen uidetur

tur admittere appellationem in illis casibus, si bene inspiciatur textus, dum ait, posse iudicem, postquã appellatum est in casibus quibus appellare prohibitum est, ut in confesso & manifesto, inhibere Iudicẽ a quo, ne exequatur sententiam, ubi cognoscere cœperit, num sit admittenda appellatio.

3 Similiter † in notorio crimine notorietate rei, quẽadmodum in confesso uel conuicto prohibetur, appellatio, ut in c. Cum sit Romana. 5. §. fi. de app. condẽnatus, ut raptor, solet in iudiciis appellãs audiri, nisi forte manifestus raptor aut fornicator existat: sicut ille, quem absentem & irrequisitũ Apostolus excõmunicauit. 1. ad Corinth. 5. & in c. peruenit. 13. eo. tit. de appel. Conuentus sup commissa iniuria in Clericũ, uel de adulterio, appellare põt: nisi crimen sit publicũ aut notorium. quemadmodum in c. consuluit. 14. eo. tit. si sit notorium aut manifestum, aliquos uxorẽ alterius detinere, aut iniecisse manus in aliquem Clericum, & appellauerint, dicitur non esse appellationi ullatenus deferendum. Admonetur tamen, ne dubia pro notoriis accipiantur. Notoriũ porrò tribus modis dicitur; si constet per sententiam, aut per confessionem factam in iure, aut euidentia rei, quæ aliqua tergiuersatione cælati non possit. c. fi. de cohabitat. Cleric. & mulier. li. 3. titu. 1. Sed num hæc tria cõcurrere debeant, ut quis nõ appellet, uide Speculatorem li. 2. partic. 3. tit. de app. §. 2. n. 2. qui relegat uidendum. c. Romana. §. sin autem. de app. in 6. & c. cum speciali. §. porro. eod. tit. appell. Et Barto. dicit, quod, ex quo quis in iudicio legitimo confessus est, non potest appellare, nisi prius probauerit se per errorem cõfessum fuisse, ut nota-

notatur in d. §. Sin autem glo. 3. & ad d. §. Porro gl. 1. Ratio uidetur, quod nimium indignum sit, iuxta legitimas sanctiones, ut quod quisque voce sua protestatus est, in eundem casum ualeat proprio testimonio infirmare. cap. per tuas. 10. de probation. lib. 2. ti. 19. l. generaliter. C. de non numerata pec. uidelicet si sponte confessus, & nisi aliud turbatum consensum ostendat, per ea, quæ notantur à glossa magna. ad l. vni. C. de confes.

Raptori etiam manifesto denegari fori præscriptionem, & post condemnationem, appellationem, sancit Iustinianus. in l. unica. de raptu virgin. lib. 9. C. titu. 13. Ex lege etiam Constantiana, quæ extat in Codice Theodosiano. in l. 1. de raptu virg. lib. 9. tit. 24.

Ex † inueterata per Germaniam consuetudine receptum, in causis criminalibus illicitas esse appellationes: quam & comprobat ordinatio Cameræ Imperialis parte 2. tit. 28. §. Item nach dem auch. Mynsinger. lib. 4. obseruationum, obseruat. 41. Quæ non procedit in multis; quæ tamen non successerunt in locum pœnæ corporalis, ex commutatione forsan per gratiam facta. Ad Cameram nanque posse ex illis appellari, quando summa excedit quinquaginta florenos tradit & idem obseruat. 42. ex eadem constitutione Cameræ, licere appellare a criminali nihilominus, si q̃s vult dicere de nullitate s͞niæ; quia fuerit dãnatus non citatus uel indefensus, vel aliàs fuit contra naturalem æquitatem aduersus eũdem processum, uel iudicatum. Idipsum & permitti accusatori, si reum dicat absolutum nulliter: si immineat ex absolutione eius pœna talionis, non aliter. 4

tur à superiori: cum etiam semper in iuramento censeatur excepta potestas, & authoritas superiorum.c.Venientes; 19.de iureiurand.libr.2.titul.24. Cumq; regulariter ualeat statutum contra ius commune superiorem.ca.quæ in Ecclesiarũ.de constitutionibus.

Hoc ideo dico,quod sint plures, nobiles,qui se subducẽtes à iure superioris,ne maneat vestigium subiectionis,curant uel vi, vel statuto, ne quis ex sua iurisdictione possit ad superiorem prouocare: cum tamen iurisdictionem possideant vasaliticam, & ita contra directum dominum illam iure superioritatis nequeant præscribere:ut neque alia iura superioritatis.in l.cõpetit.16.de præscript.30.vel 40. ann.C.li.7.ti.29.Valeret tamen statutum aut cõsuetudo;ne liceat ab interlocutoris appellare, nisi prout ius ciuile disponit.de quo p Doctores.in cap.Venientes.de iureiur.Ioann.Andrea.ad ca. fi.de appellat.in 6.Bartol.& Baldus.ad l.1.§.quibus.C. de nouo.C.facienda.

Cap. IX.

De prohibita appellatione in causa fiscali.

SVMMARIA.

1 *In causa fiscali, & tributorum negatur.iure ciuili appellatio.*

2 *Idem dicitur in condemnatione damnorum. Sed id Gallia in utriusq; admittit.*

1 Septimus est casus prohibitæ appellationis iure ciuili in causa fiscali,uel tributoriæ functio-

 nis:

nis: cuius debitor euidēs, & coniunctus, à cōdemnatione soluendi non potest appellare. l. abstinēdum. 4. & l. fi. quorum appellat. non recipiant. C. Si tñ manifeste debiti non sit conuictus, appellare poterit. Et ita intelligenda est. l. quia nonnulli. 18. C. de appel. quæ alioquin, nisi de hoc conuicto, & cōdemnato accipiantur, pugnat ex diametro cōtra dictā l. abstinendum, & contra ca. quoties fiscalis. 2. q. 6.

2 Hinc† & colligit Baldus, à sententia lata super decimis nō posse appellari, quia æquiparātur decimæ iuribus fiscalibus. Baldum sequitur Lanfrancus de Orinno, ad c. quoniā cōtra de probationib. Vide Ioannē Saxonem ad titulū *des droicts de basse iustice.* art. 19. in cōsuetudinib. Turoinæ. Specu. ti. de appe. §. 2. nu. 5. Tributa animarum sunt decimæ, ideo ad illarum solutionem damnatus, non appellat. c. decimæ. 66. & ibi glo. ad uerbum (tributa) in fine. 16. q. 1. facit expresse text. c. Tua nobis. 26. in fine de decimis. li. 3. ti. 30. ibi, mandamus quatenus omnes, q ratione personarum aut etiam prędiorum decimas ecclesiis & clericis tuæ diœcesis exhibere tenētur ad eas cū integritate reddēdas appellatione remota cōpellas. In Gallia tamen admittitur appellatio sicut in alijs. Rebuffus tractat. de appellat. art. 7. gl. 1. n. 14. tomo. 3. commentariorum in constitutiones regia, & in tractat. de decimis. quæst. fin.

Cap. X.

De appellatione à correctione legitima.

SVMMARIA.

1 *A correctione legitima non appellatur. nisi excedat modus. Prima ratio, quia non patrocinatur appellatio malitiæ.*

2 Neque

2 *Neq; à correctione officialis delinquentis in officio appellatur. In Gallia contra.*
3 *Appellatio non est præsidium iniquitatis.*
4 *Quia, & correctio nihil aliud est quã executio regulæ monasticæ.*
5 *Itẽ, quia correctio fit siue forma iudicij. Et ibi de cẽsura.*
6 *Distinctio tamen adhibita à Speculatore de regulari & seculari correcto.*
7 *In Gallia ecclesiastici à correctione ad senatum appellant, tanquam abusu: sed non differtur ideo correctio.*
8 *Quando modus correctionis exceditur appellatur.*
9 *Modi quidam excedendi per prælatum in uisitatione, & correctione traduntur.*
10 *Correctio seruorum, filiorum, subditorum libera quidem, sed debet esse moderata.*
11 *Illos imitari debent prælati in correctione subditorum.*

OCTAVO † nõ appellatur à correctione legitima, nisi modus excedat. ca. ad nostra. 3. de appellationib. vbi datur p rima ratio, q̃a, inquit Alex. tertius summus Põtifex. remediũ appellationis inuentum non est, vt alicui a religionis, & ordinis obseruantia exorbitanti debet in sua nequitia patrocinari. Ideo mandamus Abbati S. Petri, ut corrigat iuxta regulam, & institutionem ordinis, non obstã te appellatione, sibi subditos. ut in c. reprehẽsibilis 26. eod. ti. statuitur, ne prælati, nisi canonica monitione præmissa, suspensionis uel excommunicationis sentẽtiam proferant in subditos, uisi culpa talis sit, quæ ipso suo genere suspensionis uel excommunicationis 1

nicationis

nicationis sententiam inducat. Et ne subiecti cōtra disciplinam ecclesiasticam in uocem appellationis prorumpāt, maximè in religiosis, qui pro aliquo excessu fuerint corrigendi, à capituli sui uel prelati disciplina. Atque in ca. licet. 12. de offic. ordinari, libr. 1. titu. 31. licet in corrigendis excessibus iuxta canonicas sanctiones appellationis sit, diffugium interclusum, &c. In sessione 13. Concilij Tridentini, cap. 1. de reformatione, decretum etiam in causis visitationis, & correctionis, siue habilitatis, siue inhabilitatis, nec non criminalibus, ab Episcopo seu illius uicario generali, ante diffinitiu am sententiam ab interlocutoria uel alio quocūque grauamine, ne appelletur neue Episcopus seu eius vicarius, appellationi huiusmodi, tanquam friuolæ deferre teneatur: sed ea ac quacunque inhibitione (hoc nouum) ab appellationis Iudice emanata, nec non omni stylo, & consuetudine etiam immemorabili, contraria non obstante, ad vlteriora valeat procedere: nisi grauamen huiusmodi per sententiam diffinitiuam reparari non possit. Et in sessione. 22. cap. 1. de reformatio. reijcitur etiam appellatio à morum correctione, nempe vt eam non suspendat.

2 Sic † non admittitur appellatio officialis, si à suo Iudice ob malè gestum officium fuerit condemnatus. l. Multi officialium. 3. quorum appellationes nō recip. D. Quod tamen in Gallia nō seruatur Rebuf. in tractatu de appel. artic. 7. nu. 13.

3 Secunda † ratio, quia appellatio non debet esse præsidium iniquitatis sed inocentiæ, & iustitiæ, ca. Cum speciali. §. porro de appell.

4 Tertia, † quia correctio nihil aliud, est quam executio

cutio regulæ monasticæ,& ab executore, nisi excedat,non licet appellari.l.ab executore. quorum appellat.nõ recip.C.l.ab executione.de appel.c.quod ad consultationem,de sent.& re iud.c.Nouit. de appel.can.ei qui.sunt quorum.2.q.6. Vnde etiam non admittitur recusatio contra corrigentem.cap.Cum speciali.in fine.de appellationibus.

Poterit † esse pro quarta rõne,quod correctio fiat 5
sine forma iudicii,penitentiæ instar; ut neque illa castigatio pœnam publicã habeat. Exemplo censuræ romanorum, quæ sine prouocatione irrogabatur à Censoribus,& sine infamia, nec impediebat ascensum ad Magistratus,ut ait Cicero pro Cluētio.Scribit Liuius li.9.decad.3.in fi. ex consensu patrum discussam fuisse cõtentionẽ inter tribunos & Cẽsores & statutum;ne posthac populari auræ cẽsura subiecta esset,sicq; ꝓuocationi ad populũ a cẽsorib. locũ nõ esse.Tanta.n.erat illorũ potestas, ut sine cuiusq̃ metu, reprehendenda reformarent & castigarẽt cẽsoria nota: vt narrat latius Plutar.in vita Pauli Aemilii,& Dio.Cassius lib.53.Gellius.li.7.c.18.& nos plura de eorum potestate & officio lib.47.syntag.c.16.

Explicat † porro Speculator in tit.de app. §.2.nu. 6
14.cũ distinctione prædictum octauum casum.Aut inquit,persona, quæ appellat a correctione uel disciplina,est regularis:& tunc nõ ualet appellatio.dicto c.ad nostram.& c.reprehensibilis,de appellationibus.cum similibus. Quia ab executione regulæ non potest regularis appellare.c.quia nos.32.de appellationib. quia ei spõte se submisit, nec põt post eà resilire,per l.Sed etsi susceperit. de iudic.ff. Aut est secularis, & tunc tenet appellatio.capit. Peruenit.

nit.28.in 2.de appell. facit & c. licet in corrigẽdis 12.de offi.iudic.ord.Et reprobatur sententia Innocentii ad d.c.ad nostram.cum diceret, quod pertinet ad hoc,nihil interesse inter secularem & regularem personam:sicut & reprehendit eundẽ Hostiensis,& Iohannes Andreas ad dictum c.ad nostrã.Forsan intelligi posset sententia Innocentii de clericis secularibus, visitationis tpe ab Episcopo correctis, sine forma iudicii cõtẽtiosii summarie & de plano, vt nõ esset locus appellationi,nisi in causa excessus.

7 In † Gallia, si presbyteri vel alij viri Ecclesiastici,appellauerint,tanquam ab abusu ad Parlamentũ seu senatum,ratione disciplinæ & correctionis, potest,non obstante appellatione,iudex ecclesiasticus corrigere suum subditũ: & postea is appellans persequetur appellationem suam, si uelit;vt est in titulo *des appellations comme d'abus* in constitutionibus Galliæ, & ibi Rebuffus ar.1. & in tract. de appellationibus.art.7.glo.1.nu.258.

8 Adfertur † tamen exceptio, ut liceat appellare à correctione, si modus excedatur in corrigendo.ca. de priori.31.de appel.c. super quæstionũ.27.§.Nos autem,de offic.delegati.lib.1. tit.29. Quia non est deneganda defensio ẽt excommunicato,nec etiam appellatio,si grauetur. c.cũ inter priorẽ.5. de exception.lib.2.tit.25.Adhibenda in peccatorum emendatione discretio, ut oleum cum uino misceat profouendis vulneribus.ut Luc.10.uers.34.habetur.De modo visitandi & corrigendi vide conc. Trid.sess. 13.de reform.c.1.Et modum uerborum in subiectis emendandis iubet seruare prælatos cap.Beatus Petrus.45.distinct. Atque prælatos, qui modum excesse-

cesserint, exilii & excõmunicationis sentẽtiæ subiicit. Inferam ex concilio generali in c.7. sub Innocentio III. hac de re sanctionẽ prælatis obseruãdã, relatã in c. Irrefragabili. 13. de offic. ordin. li. 1. tit. 31. Irrefragabili cõstitutione sãcimus, ut Ecclesiarũ prælati ad corrigendos subditorũ excessus, maximè clericorũ, & reformãdos mores, prudẽter ac diligẽter ĩtẽdãt, ne sãguis eorũ de suis manibus requiratur. Vt autem correctionis & reformationis offici um libere ualeant exercere, decernimus, ut executionẽ ipsorum nulla consuetudo uel appellatio ualeat impedire, nisi formam excesserint in talibus obseruandam. Excessus autem canonicorum catedralis Eccle siæ, qui consueuerunt corrigi per capitulum, per ipsum in illis ecclesiis (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt) ad commonitionem uel iussionem Episcopi corrigantur infra terminum competẽtem, ab eo præfigendum, alioquin ex tunc Episcopus Deum habens præ oculis, ipsos, vt animarũ cura requirit, per censuram Ecclesiam corrigere non postponat:

Cum excedit, appellatio etiã ab executore recipitur. in c. super quæstionum. 28. de offi. delegati. li. 1. ti. 29. ut dicemus, Deo iuuante, postea latius.

Veluti † excederet prælatus in uisitatione & correctione, si uellet inquirere cõtra clericum nulla diffamatione præcedente, ut notat gl. ad c. licet. 12. ad verbum appellare. de offi. ordinar. per c. licet Heli de simon. c. Cũ oporteat. de accus. Sic appellatio licita, si Episcopus uellet corrigere sine cõsilio capituli sui, seu ceterorũ suorũ c. Episcopus nullius causã, 15. q. 7. nisi cõsuetudo sit præscripta, quod in in- 9

qui-

quirendis, puniendis & corrigendis consiliú sui capituli non teneat adhibere. in cap. 3. de cõsuetud. in 6. Quomodo autem præscribatur, uide gloss. ad ca. fi. de consuetud. apud Gregor. quod tamen in monachis, contrarium, qui in omnibus omnes Abbati debent obedire. c. Cum ad monasterium. de stat. monachorum. Tota enim potestas in eo est in Monachos. c. Nullam. 18. q. 2. Episcopus tamen ordinarius supplet negligentiam Abbatis. c. quantæ. de offic. ord. vt & capituli. d. c. Irrefragabilib. eod. tit.

10 Sic† emendatio seruorum libera Dominis relinquitur, nisi immoderatè suo iure utantur. l. 1. de emendat. seruorũ. li. 9. C. tit. 14. Nec ullis hominibus qui sub Imperio Romano sũt, licet supra modũ & finẽ, cã legibus cognita in seruos suos sæuire. Et Antonini Imperatoris cõstitutione maior asperitas vel nimia dominorũ punit. l. 1. & 2. de his q sũt sui uel alieni iur. ff. §. fi. eo. tit. apud Iust. Atq; in l. vnic. de emend. propinquor ĩ li. 9. c. tit. 15. ꝓpinquis qdẽ dat potestas corrigẽdi ꝓpinquos sãguine, uocaturq; illa correctio medicina; verũ, inquiũt ibidẽ Cæsares, nos in puniẽdis eorũ vitiis potestatẽ in immẽsũ extẽdi nolumus, sed ut iure patrio authoritas propinqui corrigat erratũ, & priuata animaduersione cõpescat. Quod si atrocitas facti ius emẽdationis excedat, placet dari delicti enormis reos iudiciũ notioni. Paterna nãq; correctio in pietate magis q̃ in atrocitate cõsistit. l. Diuus. ad l. Põpeiã de parric. ff. Itaq; cũ tẽperamẽto ꝓmittitur leuiorũ criminũ castigatio, ut furtorum domesticorum, ut filiorũ. mercenariorum & seruorum, dominis & partib. in l. respõdendũ. 11. §. furta domestica. de pæ. ff. Et Magistro ca-

stro castigatio, discipuli sine nimia sæuitia, quæ culpæ annumeratur, l. sed etsi quemcunque 5. §. fin. & l. præceptoris. 6. ad l. Aquiliam. li. 9. ff. tit. 2.

Sunt † prælati subditis loco dominorum, parentum & præceptorum. Vnde eodem temperamento uti debent in castigandis excessibus subditorũ, quo prædicti nũc, in seruos saltem, uel in filios potius & propinquos utuntur. Non enim debent esse tanquam dominantes in clero. 1. D. Petri cap. 5. uers. 3. Episcopi se esse sacerdotes nouerint & patres animæ nõ dominos, honorent clericos tanquã clericos ut ipsi tanquam Episcopi clericis honorentur, ut ait Diuus Hieronimus ad Nepotianũ epist. 2. & in c. esto subiectis. 95. dist. Tamẽ nõ possunt clerici subditi negare, cum esse suum dominũ, ut talis dicitur in grauam. 15. de excessibus prælatorum, li. 5. ti. 31. & c. Cum clerici de uer. signific. non ratione herilis imperii, sed ratione prælationis & iurisdictionis. Et multum longe a pietate paterna uidetur, si præpositi subditis suis graues existant, quos in cunctis necessitatibus debent pastoris more fouere, cap. Cum Apostolus. 6. §. Prohibemus. de censibus li. 3. ti. 39. 1

Cap. XI.

De appellatione ab executione.

SVMMARIA.

1 *Ab executione regulariter non appellatur.*

2 *Maxime si fiat a mero executore. Et quis sit merus aut mixtus executor.*

3 *Nisi non constet de potestate exequendi, & si excedat.*

4 Non

4 Non appellatur a nuda executione. quia habetur ibi tantum nudum ministeriũ, ut olim de crimine cognoscente.

5 Nisi Iudicis cognoscerent de crimine extraordinarie.

6 Exceptio prior, ut liceat appellare ab executione, si in ea excedatur, neque seruentur fines mandati.

7 Quia & in eo casu licet exequenti resistere, ut agẽti extra iurisdictionem.

8 Debet autem in appellatione exprimi causa, in qua excedatur.

9 Quibus modis executor excedere dicatur.

10 In quando dicatur usurpare partes iudicis.

11 Non potest merus executor interpretari sententiam quam exequitur.

12 Impugnatur executio per omissionem modi vel formulæ exequendi, uel ordinis non seruati.

13 Vel si fiat intra tempus datum ad satisfaciendum condemnato.

14 Appellatur ab executore, si causas iustas propositas recusationis non admittat, ut si ei obiiciatur excommunicatio.

15 Incapax quippe excõmunicatus est actuum iudicialium.

16 Cum etiam exceptio excommunicationis possit opponi in omni parte iudicii.

17 Et excommunicatus mortuo comparatur.

18 Proponitur & exceptio nouationis sententiæ exequẽdæ, qua non admissa appellatur.

19 Vel si notoria nullitas eidem sententiæ opponatur, & non admittatur, appellari poterit.

20 Veluti etiam si fiat non uocata uel citata parte.

Aut

21 *Ant. si uenditionis pignoris legitima exceptio non admissa obiiciuntur.*

NOnus casus phibitæ appellationis est in exe- 1
cutione, quando sententiæ quis merus est executor cõstitutus. Ab executione. inquit lex, appellari nõ posse; satis & iure & cõstitutionib. cautum est nisi forte executor modũ iudicationis excedat. l. ab executione 5. quorum app. non recipiãt. C. & iterũ in ab executore, hoc tit. de appell. ff. Ab executore sententiæ prouocare non licet, sed ab eo, qui male sententiam interpretari dicitur, appellari potest, si modo is interpretandi potestatem habuit; ueluti præses prouinciæ, uel procurator Cæsaris. Et quæritur tunc, an iure interpretatus sit. Iure etiam pontificio ab executore, nisi excesserit. inhibita est appellatio. c. super quæstionum. 27. de off. & potestate del. l. 1. ti. 29. c. quod ad consulationem. 15. de sent. & re iud. li. 2. tit. 27. c. Nouit. 43. de appellationib. c. ei qui. §. sunt quorum. 2. q. 6.

Quod maxime obtinet in mero executore, q non potest audire partes, & cognoscere, ut notatur in c. super. & c. pastoralis. de offi. del. in extrauag. Et proinde qui sunt in ea executione, habentur pro priuatis personis, a quibus non appellatur, ut senatus cẽsuit Parisiensis. tit. 19. & 28. Septemb. 1531. in comitiis iuridicis Pictauiensib. Refert Papus li. 19. rapsodia arrestor arrest. 4. ti. 1. nisi excesserint suũ mãdatũ seu cõmissionẽ exequendo, q a in quo quis excedit, desinit esse executor, & ab eo appellari potest, si non excedat, & quis grauetur, hoc ab illo non procedit, sed a suo mandato, à quo appellandum est, si

talis sit delegatus, à quo appellari possit. In eo autẽ qui cũ executionis potestate habet facultatẽ cognoscendi, facilius appellatur. Merus executor is tantũ dicitur qui exequitur simpliciter iudicis sniam, inter partes audita omni & discussa lite prolatã, & rei iudicatæ tãtũ uigorẽ ad effectũ uidetur producere. executionẽ de executio. rei iudicatæ. lib. 7. C. ti. 53. Non enim debet de iudicio Prætoris seu iudicis cognoscere, l. si prætor, 75. de iudic. ff. Nullã quippe habet cognitionẽ, sed tãtum meram executionem; in ca. Pastoralis, 28. §. quia uero. de offi. delegat. Et ita merus executor solet progredi ad executionẽ, non obstantibus seu oppositionibus & appellationibus quibuscunque, & sine præiudicio illarum (cum non habeat cognitionem) & ideo non suspendit suã executionem: cũ tamen mixtus executor plerũque suspendat, quãdo cum executione sententiæ alterius habet quoque annexã cognitionem potestate sibi concessa; ueluti, quando Iudex ordinarius mandat alicui rem eius restitui; uel si summus põtifex mandat cuipiam dari beneficium, & dat super eo negotio executorem, coram quo proponuntur exceptiones, & appellatur ab ipso, quantũcunque summus Pontifex scribat absolute, ut in c. ex parte 12, de offic. del. li. 1, ti. 29. Si quis primus impetrauit literas ad primã dignitatẽ uacaturã in aliqua Ecclesia consequendam, & alius alias secundas ad eundem effectum, super eadem Ecclesia, executor priorum literarum cognoscit de nullitate secundarum. Et in capi. si quando, 5. de rescrip. is ad quem dirigitur rescriptum. & ita eius executor potest suspẽdere executionem, si quid iuste illum moueat, quare exequi nolit.

nolit. de quo scribere potest summus Pontifex. Facit. & c. Cum adeo. eo. tit. de rescript:

Diciturǂ & in dec. Rotæ 346. incip. si appelletur, 3
in nouis, appellari ab executore, si prætendatur de potestate executoris non constitisse, nec constare, Ad de l. vnic. C. de mandatis principum. libro 1. titul. 15. Debet enim primum constare de mandato in scriptis, nempe de potestate, cuius defectu nullus est maior. uel quod modū exequēdi excessit; uel quod sententia fuerit per falsa instrumenta lata, & petatur committi alicui causa appellationis, & inhibitionem interim fieri; ne ad ulteriora executor procedat. Verum non esse inhibitionem concedendam, nisi de præmissis in appellatione expressis, aliquo modo constet, primo, quia ab executore regulariter appellari nequit, nisi modum (ut dictum est) excedat; quem tamen non intelligitur excedere, nisi doceatur. capitul. Nonit. 13. de iudicat. capitul. quod ad consultationem, de re iudic. Tum, quia huiusmodi appellatio habetur extraiudiciali, quæ uerificari debet, antequam inhibeatur iudici à quo appellatur. capitul. interposita 70. de appellationib. ca. non solum. eod. tit. in 6. Tum etiam, quia sola oppositio falsitatis, non impedit interim executionem sententiæ. Clem. ut calumniis, de sent. & re iud. in Clem. l. sat s aperte. C. ad l. Corn. de fals.

Ratioǂ inhibitionis appellationis à nuda & simplici executione, est, quod ipsa sit facti, continens 4
tantum ministerium nudum eius, quod sine prouocatione iudicatum fuit. Et qui approbauit antecedens, nempe sententiam; acquiescere uidetur

consequentiæ, tempe executioni, ut in l.ad rem mobilem 56.& l.ad legatum.62.de procur.lib.3.ff. tit. 3.Facit l.illud,ad legem Aquiliam.ff. Accessorium sequitur naturam principalis.l.Cum principalis.de regul.iur.ff.l.accessorium.eod.titu.in 6.Item uerba condemnationis non nudè sed cum effectu sunt intelligenda.cap.relatum.de clericis non residentib. quemadmodum aliunde, quando alicui quippiam conceditur,& concessa uidentur esse omnia, sine quibus concesso uti nequit.l.fi.de offic.eius, cui mādata est iurisd.ff.l.1.de iurisd.omnium iud.ff.Et quēadmodum,quando in pœnam à lege,à qua non potest appellari,impositā,declarat per iudicis sententiā aliquem incidisse,nō potest à pœna appellari:l.si qua pœna.244.de verb.signific.ff.Appellandum enim esset alia de causa;puta,quod reus se innoxiū dicat,vel,quod ex lege huiusmodi pæna affici non deberet;nam tunc non de executione seu legis iustitia, sed de ius dicentis facto disceptaretur, ut ait Baldus ad l.1.Ne ex delict.defunct.C. Vbi autē quis conuictus damnatus est, pœna debetur ex lege,qua damnatur. Quare etiam olim non exprimebant iudices pœnam damnatorum, sed tantum de facto & crimine pronunciabant,ut in hac formula, Vim fecisti,leg.si præses.32.de pænis.ff. Quia facti quidem quæstio in arbitrio est iudicantis, pęnæ autem persecutio non eius uoluntati mandatur, sed legis authoritati reseruatur,l. 1.ad senatusconsult. Turpill.ff. Et Magistratus inquit Seneca, declamationum 3.lib.dec.10.quibus improbos interficiēdi ius est,lege age,dicunt crudelitatem imperii mitiori uerbo temperantes. Neque Iudex mutare facilè

pęnam

pœnam potest. l. seruos. 8. ad l. Iuliam de ui publica. C. photius nomocano. 9. in fi. & l. aliud fraus est. 131. §. Inter mulctam. de uerb. sign. vera sunt.

Quæ † vera sunt, quando iudices ordinario iure cognoscunt de crimine: alioquin si extraordinariè cognoscant: licet illis grauiorem uel leuiorem imponere pœnā delicto. l. Hodie. 13. de pœnis in ff. Sic enim dicitur extraordinarium delictum, cui iure certa pœna imposita non est, sed eius determinatio relinquitur iudici, ut arbitrio boni uiri determinanda, ex uariis peristasibus seu circumstantiis, quę uariari & occurrere diuerso modo possunt, ut in l. aut facta. 16. de pœnis. ff. l. respiciendus. 71. eodem titu. ex parte rerum & personarum, ut ex ætate. l. 2. & fin. de termino moto. ff. uel ex tempore, ut l. 2. de effractoribus. ff. 5

Sunt † tamen quædam exceptiones, quæ admittunt appellationem contra executionem, & executorem rerum; quarum prior ex supradictis generaliter colligitur, quando excessus in executione fit, per supra allegata iura ex cap. super quæstionum. §. nos autem. & capit. Nouit. de appellationibus l. ab executore. de appellationibus ff. l. ab executione. quorū appellat. non recipien. C. Diligenter fines mandati custodiendi sunt. Nam qui excessit aliud quid facere uidetur, & si susceptum non impleuerit, tenetur, Paulus l. diligenter. 5. mandat. libro 17. ff. tit. 1. 6

Sic qui restituit hæreditatem aliter quam mandauit testator non uidetur restituisse. Casus l. sed etsi ante. 10. ad senatusc. Trebellian. libro 37. ff. tit. 1. Et qui iurauit in alia forma quam delata ei fuerit,

non censetur, iuratisc. l. 3. §. fin. cum 2. sequent. de iureiurand. l. libro 11. ff. qui aliter, quam debeat, facit, iam non facit. capit. qui ex timore. 8. de regul. iur. apud Gregor. Et perinde executor, qui non sequitur fines sui mandati in executione, non uidetur exequi, & ideo ab eo quod excedit, non ab executione, censetur licita appellatio. Neque se potest tueri executor mandato executionis, qui egressus mandatum fuerit. Caius in l. potest & ab vna. 41. Mandat. ff. Non dicitur factum, quod illegitime factum est, capit. pudenda. 23. quæst. secunda, capit. faciat homo. 22. quæst. 2. l. quoties. qui satisdar. cog. ff.

7 Et † quanquam non liceat Magistratui repugnare: tamen si excedat in officiando, resisti ei potest impune, l. quemadmodum. §. Magistratus. ad legem Aquil. ff. l. prohibitum. & l. defensionibus. 1. de iure fisci. libro 10. C. glossa. in capit. literis. ad verbum (denũciet) de offi. delegat. & suprà diximus cap. 4. numero 15.

Extra iurisdictionem ius dicenti impune non paretur, uel si modum suæ iurisdictionis excedat. l. fi. de iurisd. omn. iud. lib. 2. ff. tit. 1. Et Iudex ad certam rem datus, si de aliis pronunciauit, nihil egit. l. 1. si a non competente iudice iudicatum esse dicatur. li. 7. C. tit. 18. Sicuti legatus consulis, cui non est concessa iurisdictio uoluntaria, extra prouinciam Proconsulis nihil agit. l. 2. de offic. Proconsulis. ff. De qua re iudex datus, de ea pronunciare tantum cogitur. l. de qua re. 74. de iudic. lib. 5. ff. tit. 1. Multo magis executor, qui delegatus tantum est in executione, & limitatam habet potestatem, quæ limi-

limitatum producit effectum argumét.l.in agris.de acquirend.rerum domin.ff.Quandiu executor agit ea,quæ pertinent ad executionem,non suo nomine sed potestatis publicæ eius,cuius est sententia,& q mandauit executioné,agit.l.3.de offic.eius,cui mã data est iurisdictio.libro 1.ff.titul.21.& alienã iurisdictionem exequitur,quamuis aliunde propriam ha beat . Proinde cum excedit,tanquam priuatus agit,ideo sine authoritate,& effectu esse debet,& appellatio tãquã à grauamine extraiudiciali,debet recipi.

8 In hac appellatione ab excessu executionis uel executoris,secundũ communẽ sententiã,debet ex prima causa,ĩ quã excedit:aliter executor nõcessat ab executione cæpta:maximè si alius tertius quam litigãtes,qui cõprehensi sũt in sentẽtia,appellaret, putans suã interesse,quod pluribus explicat prosequitur Octauianus Vuestrius li.7.In aulæ Romanæ actionem c.3.post Panormitan. ad c.q consultationem.n.30.& ibidẽ Felinus nu.20.de appellationib. 9
Notat tamen Vuestrius ubi supra nume.12.In cõm prehẽsis in sententia,cuius fit executio,sufficere,si eorum appellatio ab executione contineat simplex uerbum appello, quia tu excedis, nequã requiri specialem adiectionem, quia tu excedis in hoc uel illo casu & ita receptum esse contra Panormitanũ, & aliorum quorundam sententiam in curia Romana, quod maxime interest aduocatorum obseruasse, quia si expresse excessus in hac uel illa causa adiiceretur, non impediretur executio, quam in his, in quibus excessum quis appellando notasset. Speculator libro 2. partic. 3. titul. de sen-

tenti; excutione. §. Nunc dicendum. numero nono, facit textus in capit. Cum nobis. 19. de, election. Vbi, si appellatum fuerit, non quidem ut nulla appellatio fieret, sed si fieret non canonica; si factum canonicæ electionis fuerit sub sequutum non, uidetur contra appellationis causam facta electio, sed potius secundum formam. Si uero causa excessus tantum exprimatur in appellatione, tunc ratione incertitudinis suspenditur, executio in totum, donec ex euentu liqueat, in quantum Iudex excesserit. Pro Vuestrio etiam facere uidetur l. appellanti, 13. de appellationibus ff. ybi Vlpianus ait, nihil ob esse quod in libellis æqua parte appellaret, uo significaret; nec solere improbare, appellationem eorum, qui uel vnam causam appellandi probabilem haberent.

9 Excessisse † dicitur executor, & ita nihil egisse censetur, si partes iudicis sibi uindicauerit, & contra ea, quæ pridem pro partibus fuerunt statuta, pronūciādū putauerit, l. si vt proponis. 6. de execut. rei iudic. libr. 7. C. titu. 53. Sed & si executor in re mea datus dolum mihi fecerit, dabitur mihi aduersus eum actio negotiorum gestorum. l. 3. §. si executor. de negotijs. gestis. libro. 3. ff. titu. vt si pignora væneant per apparitores prætoris extra ordinem sententias exequentes, nemo dixit dandam esse in eos actionem de re euicta: sed si dolorem uiliori pretio proiecerit, tunc de dolo datur actio aduersus eos DOMINO rei. l. si pignora. 50. de euict. libro. 2. ff. titulo. 2. Dicimus in praxi, *que l'executeur est prins en partie*, & ita is quoq; potest assignari seu citari, ... l intimari in causa appella-

pellationis.

Partes Iudicis uidetur executor temere usur- 10
passe, si cum interpretandi sententiam ius non ha-
beret, tamen interpretatus sit: vel si haberet, malè
interpretetur. l. 4. de appe. ff. l. ab executione. 8. quo
rum appellationes nō recipiāt. Regulari iure inter-
pretatio non pertinet ad executorem, sed ad iudi-
cem, qui pronunciauit. c. Cu olim. 24. c. ex parte, 23
in 3. sic incipiente: De uerbo. signific. Et quāuis gl.
fluctuet ad d. legē 4. de appellat. ff. nū Iudex, ꝙ ossit
suam sententiam interpretari: tamen tenenda sen-
tētia quod possit. Et probari uidetur in l. i prætoriis
stipulationib. 6. de prætoris stipulat. li. 46. ff. ti. 6. ubi
in prætoriis stipulationibus si ambiguus sermo in-
ciderit, prætoris erit interpretatio. Eius enim mens
æstimanda est. Et unde processit ius, inde debet in-
terpretatio peti. c. inter alia. 31. §. vt igitur de sētēt.
excōmunicationis. li. 5. ti. 39. Et eius dicit esse inter-
pretari leges, cuius est cōdere. l. 1. & fi. C. de legibus
l. & ideo. 11. eo. ti. in ff. de legib. Et generaliter in an-
biguis orationibus maximè sententia eius spectan
da est, qui eas protulisset l. in ambiguis. 97. de reg.
iuris. ff. cū simılib. ibi citatis. Obseruādum tū ita de
mum permitti iudici interpretationem suæ senten
tiæ, dūmodo ea sit sine retrectatione cōstitutorū.
Hoc enim potius noua sententia esset quam expli-
catio, quæ prohibetur iudici: vt exponit Hermoge-
nian. Iurisconf. in l. actorū. 46. de re iudic. ff. Actorū;
inquit, uerba emendare, tenore sententiæ perse
uerante non est prohibitum. Alioquin Iudex po-
steaquam sententiam dixit, Iudex esse desinit. Et
hoc iure utimur, ut Iudex, qui semel uel pluris uel

minoris

minoris condemnauit, amplius sententiã suam corrigere non possit. Semel enim malè seu benè officio functus est secundum Vlpian. in l. Iudex posteaquã 55. de re iudic. ff. Ita differunt sentẽtiã suam rescindere uel interpretati. Et Paulus Iurisc. respõdit rescindere quidem sententiam suam prætorem non posse: reliqua autem quæ ad consequentiam iam statutorum pertinet, priori tamen sententiæ desunt, circa condemnandum reum uel absoluendum, debere supplere, scilicet eodem die. l. Paulus respõdit 42. de re iud. ff. quod de diffinitiua intelligi par est. l. 1. C. sententiam rescindi non posse: non de interlocutoria, in qua contrarium respondit Celsus in l. q iussit. 14. de re iudic. ff. & in sententiis variationẽ reiicit, vt & in l. pœna. 15. de pæn. C. li. 9. ti. 47. l. diui fratres. 27. eod. ti. ff l. 3. de sentẽ. ex breuic. recitãdi. Eodem pertinet, quod scribit Suetonius in Iulio Cæsare. c. 14. Iulium Cæsarem tantum metum iniecisse consuli designato; ut eum non piguerit sententiam suam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire.

11 Facit rursum ratio, cur executor datus ad exequendam sententiam, non possit eam interpretari; quod non pertineat ad inferiorem uel parem, iudicare de lege uel voluntate superioris uel paris. ca. Cum inferior. de maior. & obediẽt. ideò prouocatio non fit ad inferiorem uel parem, sed semper ad superiorem necessario. l. 1. §. si quis. de appe. ff. Neque par in parem habet imperium seu potestatem cogendi aut cognoscẽdi. l. nec Magistratus. de recept. arbitr. l. ille à quo. §. tempestiuum. ad Senatuscons. Trebellian. ff.

Potest

Potest † etiam executionem impugnari ex capite omissionis modi exequendi, præscripti à iure, cõsuetudine uel stylo curiæ; ut si ea facta sit non citata parte aduersa, ut scribit Iason ad l. error. nu. 5. de iuris & facti ignor. C. Si etiam non seruet ordinẽ executor, præscriptum à iure in l. à diuo Pio. 15. §. in vẽditione. de re iud. ff. l. 1. de prætor. pignor. C. appellari potest. Quod si non appelletur, est cõis sententia, tenere executionem, nec dici nullam, secundũ Bartolum & alios citatos in d. §. in uenditione. per Iasonem nu. 19. & Alex. n. 13. & Panorm. ad c. quod ad consultationem. de sentent. & re iud. nu. 17. Atque in Gallia hæc necessitas, ut incipiatur à nobilibus, non seruatur, sed in electione est creditoris, nisi agatur de uenditione rerum minorum, ex constitutione Francisci, anni 1539. art. 74. Iohann. Lucius. lib. 7. placitor. tit. 2. placito 3. 12

Et sic quoque seruatur in parlamento Delphinali Guido Pap. q. 281. n. 2. & q. 568. vel secundum Nepotem de mõte Albano in exceptionib. seu in libro, fugitiuo dicto, & titulus de exceptionibus contra appellationes. Si executio fiat intra tempus quadrimestre iure uel aliud tempus, quod detur ex fori consuetudine debitoribus condemnatis ad soluendum. Dubitatur tamen de iure quadrimestris temporis, num omnibus debitoribus condemnatis detur, in uerò certis: condemnatis, inquam, ad usuras centesimas, quibus induciæ quadrimestres ad soluendum post sententiam dantur ex lege. in l. 2. & 3. de usur. rei iud. li. 7. C. tit. 54. Nam in l. debitoribus de re iudic. ff. dantur tantum debitoribus decẽ dies ad soluendum, post primam dilationem soluendi

uendi datam à iudice elapsam, quam corrigi dixit glossa per dictam l.2.de vsuris rei iudic. Sed Bartolus ibidem reprehendit, & in l.fi.de execution. rei iud.lib.7.C.tit.53. Vide Panorm.ad c.quod ad consultationem.de sent.& re iud.

14 Ex † capite causa personæ executoris, appellari potest ab eius executione, si causæ iustæ recusationis obiiciantur, quibus suspectus esse potest parti; & non admittat, si ei obiiciatur excommunicatio, & nihilomi nus velit, non obstante exceptione exequi. Quia enim excommunicato prohibitum est, colloqui palam, publicè, aut secreto & clam. cap. Cum excommunicato.11.q.3.& communicans excommunicato incidit in excommunicationem. cap.2.de except.& ibi Felinus & alii Doctores.c.sacris.5.de his quæ ui metusue causa fiunt, lib.1.tit.11.exceptis casibus ibi positis & aliis in iure expressis, & c.statuimus de sen.excom.in 6.

15 Videtur † etiam pro secunda ratione excommunicatus incapax actuum iudicialium: & quorum numero videtur executio iudicii, quæ sententiam ad effectum perducit.l.executorem.8.de executione rei iudicat.lib.7.C.tit.53. Ita non potest esse index, cap.ad probandum, 24.de sentent.& re iudic. libro secundo, tit. 27. Vbi reuocatur sententia lata uel propter defectum iurisdictionis; uel propter excommunicationem iudicis iudicantis, aut ob ordinem iuris non seruatum, & iterum de principali quæritur. Et proinde non potest esse arbiter, cum arbitria sint redacta ad formam iudiciorum.l. 1.de recept.arb.ff.gl.& Bart.ad l.Pædius.§.fi.eo.tit.

16 Tertiò † admittitur appellatio ab excommuni-

cato

cato alia ratione, quod exceptio excommunicationis potest opponi à tertio, cuius etiam non interest, executione fieri. Quia in ea de interesse publico agitur, ut in c. cũ parati 19. de ap. admittit obiectio seu exceptio contra Zamoracẽsem Episcopum, proposita à legato, qui eum ex cõmunicauerat, cum uocatus ad eum uenire comtẽpsisset: & ideo sũmus Põtifex preces eius, quas alioquin paratus erat admittere, remorat, donec ab hac se purgasset cõtumacia.

Dicimus † & postremo excommunicatum pro mortuo haberi in societate Christianorum, secundum Doctores ad c. graui. de sent. excom. Et proinde Papa scribens eis, non uocat fratres aut filios. Rebuffus in glossa ad §. 1. de forma mandati ad verbũ (Dilecti) in corcodatis, Idem tamen Rebuffus ad titulum de excommunicatis non uitandis in concordatis, dum refert 62. pœna, in quas incidunt excommunicati, eis connumerat hanc, ut executor esse nõ possit sententiæ: forsan, quia satis in aliis hæc concludebatur, ut non egerit speciali annotatione. 17

Iustissime † etiam proponetur contra executionem exceptio nouationis rei iudicatæ, si qua facta sit, & si non obstante exceptione opposita executor exequi prosequatur, legitima erit appellatio. Siquidem, quando diffinitiua sententia ex conuentione partiũ nouationem accepit, non manet ordo execntionis; quia à sententia recessum uidetur l. 4. §. si ex conuentione. de re iud. ff. Probat idipsum, l. 2. de exceptione rei iud. li. 7. C. tit. 53. Atq; generaliter est natura nouationis, ut obligationẽ primã perimat, nouam constituat. l. 1. de nou. lib. 46. ff. tit. 2. ubi Vlpian. Nouatio (inquit) est prioris debiti in aliam obliga- 18

ligationem uel ciuilem uel naturalem transfusio atque translatio, hoc est, cum ex praecedenti causa noua constituatur, ut prior perimatur. Nouatio enim à noua nomen accipit obligatione.

19 Huic† causae appellationis alia accedit maximè affinis, quando obiicitur sententiae, quam quis exequitur uel uult exequi, exceptio, quae eam reddere nullam potest. quae si nō admittatur, ab executione appellari rectè pōt, ut rescriptū expressè in c. in nostra. 4. de procuratoribus. lib. 1. decretal. tit. 38. Ibi enim admittitur appellatio ab executore, qui non admiserat Episcopum Fullensem ad probandā exceptionem contra sententiam, quod cum falsis procuratoribus lata fuisset, cum ea exceptio, ut ibi ait summus pontifex, non tantum ante, sed etiam post sententiam obiici possit; qua probata, nullum iudicium, & nullius momenti controuersiae reputantur quibus postremis uerbis accedunt Gratianus & Valentinianus Caesares, cū Theodosio. dum in l. Licet in principio. 24. de procurator. li. 2. tit. 13. C. Si falsus, inquiunt, procurator inueniatur, nec dici cōtrouersię solent, nec potest esse iudicium.

20 Dicemus† tandem, ut supra, ab executione sententiae facta parte non citata seu uocata, ut à nulla, appellari posse, ut ait Iason ad l. error. n. 5. de iuris & facti ignor. C. Vtrum autem ab ea appellare procurator possit, docebit idem Iason ad l. Inuitus. nu. 5. de procur. dixit Baldus. ad l. filiofam. solut. matr. ff. Executionem sententiae non posse fieri sine citatione, siue fiat in bonis, siue in persona debitoris: posse tamen fieri sine aliqua probatione debiti uel priorum actorum causę, quia ubicunque absenti

potest

potest competere defensio, semper requiritur citatio, etiam in notoriis.c.fin.de offic.delegat.in 6. Notat Innocentius ad c.tua.de cohabitat.Cler.& mulier.Dd.ad c.uestra.eo.tit.c.ad nostram.de iureiur. Atque iura semper exigunt citationem, & summariam cognitionem in executionis actu; quando uerisimiliter potest competere defensio parti.l.a diuo Pio & l.de unoquoq: de re iud.ff.

Rursum† quamuis a uenditione pignoris, & quo 21 minus illud uendere liceat.appellari non possit.l.fi. §.fi.de app.recip.ff.l.fi.§.sin autem de iure domin. impetr.C. Tamen hoc intelligitur, nisi causa adferatur, propter quam uendi non possit, & ita appellat, si nō obstante legitima exceptione uendatur ueluti si creditor uellet pro modica quantitate rem magni precii uendere; uel, cum debitor esset paratus soluere, noluit desistere a uenditione, recte appellatur. l. si residuum.& l.quandiu de distraction.pignor.C.l. penult.de rescind.uend.ff.facit l.1.C. si quacunque prædit.potestate.

Cap. XII.

De appellatione a sententia arbitrorum.

SVMMARIA.

1 *Ab arbitrali sententia per compromissarios lata, appellare iure ciuili non licet, nec iure Pontificio.*

2 *Ratio propter consensum quo sponte se subiecerunt litigantes compromissariis. Et ibi de ui compromissi, & uinculis antiquis & iuris hodierni eius.*

3 *Vt nec licet a iudicatis ex iuramento consensu dato appellare.*

4. *Actio*

4 *Actio ex arbitrio olim non dabatur hodie contra.*
5 *Citantur textus, qui uidentur appellationem ab arbitris comprobare.*
6 *Conciliatio prior glossæ c. a iudicibus.*
7 *Alia eiusdem glossæ a distinctione arbitrorum.*
8 *Adhibita distinctio iudicum electorum & arbitrorum, & datorum.*
9 *Laici, non clerici se possunt subiicere alterius, quam qui Iudicis iurisdictioni.*
10 *Arbitrorum alia distinctio.*
11 *Secundum canones iudex ordinarius potest eligi, arbitri ex compromisso. Sunt & alii dati a Magistratibus.*
12 *Gratianus existimat ab arbitris & ex iudicibus ordinariis electis appellari posse. negãt additiones ad illis.*
13 *Arbitrorum iuxta priscum morem distinctio.*
14 *Iudices dati tanquam arbitri qui erant.*
15 *Iudices alieni alii, quibus litigantes si spõte subiiciebant.*
16 *Quando a sententia arbitri liceat appellare remissiue*
17 *Distinctio alia Rebuffi de appellatione ab arbitraria sententia.*
18 *Quæ sit praxis hodierna circa appellationem ab arbitris, maxime in Gallia.*
19 *Conclusio communi, vt quanuis non liceat appellari ab arbitrio compromissorum, tamen reductio arbitri ad arbitrium boni uiri peti possit.*
20 *Tractatur uero an a Iudice reducente appellari possit & intra quod tempus.*

1 DEcimus † casus appellationis interdictæ a iure ciuili, est ab arbitrorũ ex compromisso iure pro-

re perfecto, sententia. Quia nec iudicati actio inde præstari pót: & ab hoc inuicem pęna permittitur, ut metu eius à placitis nõ recedatur. l. 1. de arb. li. 1. C. tit. 56. l. nõ distinguemus. 32. §. Cum quidã. eo. tit. ff. li. 4. ti. 8. l. arbitro. in fi. fam. ercisc. li. 10. ff. tit. 2. Idẽ receptũ iure Pontificio, c. à iudicibus. 33. sub 2. q. 6. A iudicibus, quos cõis consensus elegerit, non licet appellare, quod sumptũ ex consilio Mileuitano. ca. 24. & Africano. c. 89. Epistola Nicephori. 1. lno. p. 6. c. 365. & Panormitano li. 4. c. 132. Probatur & ex cõcilio Carthaginẽsi. 3. c. 10. Cuius uerba referuntur, sed malè & corruptè à Gratiano in c. sanè si ex consensu. 34. sub. 2. q. 6. Sanè si ex consensu partium iudices electi fuerint, ét à pauciore numero, quã constitutum est, liceat appellare. Pro quo legendum, ut in concilio Carthaginensi non liceat appellare, ut est notatũ in excussis codicibus ex correctione Gregorii 13. Ita ẽt negatiuè prohibetur appellatio ab arbitris ex compromisso in concilio Carthaginensi c. 98. & 123. & apud Græcos, ut scribit Demosthenes oratione contra Midiam. Lucian. in abdicat. Posset tamen referri licentia appellãdi ad iudices electos, non ut arbitros, à quibus appellatur, ut in c. a iudicibus 2. q. 6. Sed si de illis intelligatur, delenda est ex inscriptione, concilii Carthaginensis autoritas, ex quo sumptus dicitur canon: cum concilium in arbitris neget appellationem.

Ratio † prior, quia electi uidentur ex compromisso iudices quibus se subiecerunt ex cõsensu partes, & conuenerunt, ut eorum sententiæ stent. Et ita eligebantur olim cum iuramento standi eorum sententiæ, & cum stipulatione, ut in l. ne in arbitr. 4. 9

M C. de

C.de arb. Et quamuis hodie illud iuramentũ ob metũ periurij, sit prohibitũ tñ pœnæ adiectio ad firmãdũ cõpromissum recipitur. in Auth. decernit ius nouum. eod. ti. C. §. quia uero multæ. de iud. Et ut nullatenus cum iureiurando eligatur aliquid Iudex, &c. Nouella 82. Et proinde antiquitus dabãtur expedita remedia cõtra nõ obtẽperãtes cõpromissorũ sententiis: ut si sub pœna sit cõpromissũ, nascitur pœnæ petitio, & pacti except. l. 1. C. de arb. l. 2. eod. ti. ff. l. nõ distinguendũ. §. Cũ quidam. eo. ti. Si cũ iuramento, daretur actio utilis in rẽ uel actio in factũ, vel cõdictio ex l. 4. C. de arb. quæ emẽdata, ut dixi, fuit. Sed etsi pœna nõ fuisset opposita cõpromisso, sed simpliciter se statutũ sententiæ arbitrorũ promisisset, incerti aduersus non stantem dabantur actio iure Pandectarũ, ex l. diem proferre. 27. §. fi. de recep. arb. ff. donec Iustinianus dicta Nouell. 82. de iudicib. & ut nullatenus, &c. §. quia uero. statuit, ne quis præter quã si pœna apposita cõpromisso fuisset, contra non stantem, stare arbitrio cogeretur. Quod tamen iterum suo tempore emendauit Leo Imperator Nouella 72. ut pacta etiam non constituta pœna, ualeant, si signum crucis uel iuramentum fuisset appositum: quemadmodum ut iure Pontificio, pacta simplicia seu nuda, rata habentur & effi cacia, in ca. 1. de pact. lib. 1. ti. 35. Idipsum in c. Quicunque suffragio. 12. q. 2. & c. Quia Ioannes. 12. q. 5. Quia inter simplicem loquelam & iuramentum Deus non constituit differentiam. c. iuramenti. 22. qu. 5. Quanquam iure ciuili nuda pactio obligationem non pariat. l. Iuris gentiũ. §. quinimo. de pact. ff. dat & hodie ex homologatione, seu subscriptione sen

tentiæ

tentiæ arbitralis expressa uel tacita per lapsum decem dierum sine reclamatione, actio ex l. penul. C. de arbitr. etiãsi pœna nulla adiecta sit compromisso. Sit in uim pacti & promissionis seruãdi sniam arbitri, uidetur ex consequentia cautum, ne appellaretur, & ita nõ audietur appellans, sicuti in l. 1. §. si qs à quibus appellare nõ licet li. 49. ff. tit. 2. Si quis, inquit Vlpianus, ante sniam professus fuerit, se à Iudice nõ prouocaturũ, indubitate prouocãdi auxilium perdidit. & in l. fi. §. fi. de temporib. app. C. pactione cũ scriptura uel sine, caueri põt, ne liceat prouocare; & pacto stãdũ est. Ea ratione uidet usus Iustinianus in l. generaliter. 12. §. sed iuramẽto. de reb. cred. iureiur. C. li. 4. tit. 1. Dum ait, iuramẽtum, quod quis intulit, si ei referatur, non posse repudiari: & si recusetur, perinde iudicandum esse in eo capitulo, pro quo delatum est, ac si iurasset qui retulit, neque prouocationi locum esse. Quis enim) inquit) ferendus est, ad prouocationis ueniens auxilium in his, quæ ipse facienda procurauit.

Facit † 2. à simili iuramentum ex consensu præstitum, post quod non queritur an debeantur, sed an iuratum sit. l. non erit ratum. 5. §. dato iureiurando. de iureiur. lib. 12. ff. tit. 2. 3

Videtur † & tertia ratio reddita, cur appellatio à sententia arbitri non admittatur in d. l. 1. C. de arbitr. quia neque iudicati actio oriatur ex sententia arbitrorum, & quamuis in l. 1. de recept. arbitrorum ff. dictum sit, ad formam iudiciorum ex compromisso exceptionem non nasci, sed pænæ petitionem nisi concurrant, quæ constituit. Iustinian. in leg. penult. C. de arbitr. homologatio seu subsctiptio, uel 4

silentium decem dierum post sententiam arbitratem, quæ ita actionem etiam, & exceptionem, & executionem auctoritate Iudicis loci, ut ibidem dicitur, accipit.

5 Cæterum † sunt textus contrarii, ut uidetur, ex diametro, qui admittere appellationem à sentētia compromissorum uidentur.l.arbitro.9.& l.si ab arbitro.10.qui satisdare cog.lib.2.ff.tit.8.quo loci ab arbitris datis ad fideiussores probandos appellari perinde, ac à iudicibus, potest. Idem in l.fin.à quib. appellat.licet.ff.& in l.fi.C.de iud.appellatur ab arbitris datis ad recusationes iudicū probādas. 3.in l.ex cōsensu.23.de app.ff.Ex cōsensu litigātium, in qui t Papinianus, circa compromissum à p̄side prouinciæ Iudice dato uictus, pōt prouocare. 4.Iure Pōtificio quoque ab arbitris appellare licet, ut uoluit Alexander in consi.254.incipienre, Abunde satis, n.7.vol.6.qood firmat excitato antè c.à iudicib. 2. & gl.2.q.6.qui tamen canon, ut diximus, contrariū probat, & per Archidiac.ad c.2.& c.exposita.de arbitr.ibi in decreta.tit.43.

6 Glossa † prima ad ca.à iudicibus.2.quæst.6.nititur hæc iura conciliare in hæc uerba, Si consensisti in Iudicem, non potes propter iniquitatem personæ appellare, ut hic, (nempe can.à iudicibus) & in c.super quæstionum.de offic.de leg.sed ab iniqua sñia potes appellare. Quia, licet probare dicta, sed non personam, ut 4.quæst.3.c.si quis testibus. Vnde appellatur, si uocauerit litigatorem ad locum inhonestum.l.si cum dies.26.§.si arbiter.de recep.arbit.ff. uel ad periculosū locum, extra de app.ex parte, in 1. Dicas ergo quod nisi remota sit appellatio, bene

appel-

appellatur à iudicibus de cōi consensu electis: nisi sint electi vt arbitri, ut ff. de appellat. l. ex consensu vel etiam si sint arbitri tales, qui electi sunt de necessitate, quia à talibus appellatur. l. fi. C. de iudic.

Item, † scias, inquit, quod duo sunt genera arbitrorum, quidā sunt arbitratores, qui cōponūt inter partes, & talium arbitrium si est iniquum, est reducendum ad arbitrium boni uiri, ut pro socio, in ff. l. si societatem. 6. Colligitur enim ex illa lege, potestatem alicui concessam, ut constituendi partes in societate, in dubio significari arbitrium boni uiri. 7

Adde, † quod Paulus Iurisc. ait, in l. si in lege locationis. 24. de locat. lib. 19. ff. tit. 2. Vbi, si in lege locationis cōprehensum sit, ut arbitratu domini opus approbetur, perinde habetur, ac si viri boni arbitrium cōprehensum fuisset. Idemque cōprobatur, si alterne cuiuslibet arbitrium cōprehensum sit. Nam bona fides exigit, vt arbitrium tale præstetur, quale viro bono conuenit. Idem in l. hęc uenditio. 7. de cōtrah. emp. lib. 18 ff. ti. 1. Sic enim differt collatio rei, vt in arbitrium boni uiri, & in meram eiusdem uoluntatem, ut ait Vlpia. in l. si sic legatum. 75. de leg. 1. lib. 30. ff. tit. 1. bonus uir iudex ordinarius in iure uocatur, l. uir bonus, iudicat. solui. ff. l. Continuus. §. Cum ita. de uerbor. oblig. ff. l. quod si Ephes. §. fin. de eo quod certo loco. ff. l. cæteræ. §. 1. famil. ercisc. 8

At † possunt priuati laici extendere iurisdictionē eius, qui habet iam iurisdictionem, ut secūdum suā potestatem iudicentur, ex consensu ei se subiicientes, & proinde declinare post consensum nequeunt eius iudicium, in l. 1. de iurisd. omnium iud. C. l. 1. & l. sed etsi susceperit de iudic. ff. qa & suo foro renū- 9

ciare possunt, vt olim ēt clerici, in l.si quis in cōscribendo.de Episc. & cler.C.2.l.si quis in conscribendo.C.de pactis. Hodie Clerici nō possunt nec uolētes nec inuiti trahi corā Iudice laico, nec renūciare foro: cū eius priuilegiū non sit personale, sed potius toti collegio ecclesiastico indultum ex sacrosanctis conciliis.c.si diligenti.2.c.Cum cōtingat.13. de foro comp.& citantur ibidem per glossas consilia. Ergo nō potest Clericus se subijcere iudici alteri quā suo ecclesiastico, nec amplius prorogare iurisdictionē, nisi consensu sui Epi.c.significasti.li.18.ff.tit.de
8 foro comp. Nam quodcunque iudex laicus contra clericos agit, nullius est momenti, & habetur pro nō iudicato.c.etsi clerici.de iudic. nisi in Gallia ex indulto & mandato summi Pontificis prolato cognoscant de causis illorū seculares, & senatus per appellationē ab ordinariis interiectam ecclesiasticis, de abusu cōtra sacros canones & iura Pōtificia, quorū obseruatio demandata est regibus Galliæ per concordata. Consentiūt aūt, qui possunt, scientes in personā Iudicis, sed non arbitri. Nam non consenserūt vt ex arbitrio & uoluntate ius diceret, ut fit in arbitrio, sed ut ius diceret ut ex potestate, ex legibus ius dicere debeat, & ideo appellatur. Et sic Paulus Iurisc.in l.qualē.19.de recep.arbitr.lib.4.ff.tit.8. Qualem autem, inquit, sententiam dicat arbiter, ad prætorem non pertinere Labeo ait: dummodo dicat, quod ipsi videtur. Et ideo si sic fuerit in arbitrū cōpromissum, ut certam sententiam dicat, nullū erit arbitrium, nec cogendum sententiam dicere Iulianus scribit libro quarto Digestorum.
9

10 Quod † autem ad distinctionem arbitrorum, quam

quam proponit dicta glossa canonis à iudicibus, sic clarius distinguo: arbitros quosdam esse, eosque proprie ex compromisso partium contendentium & sponte electos, ut in l. penultim. C. de arbitr. alios datos à magistratibus Romanis, ut in l. à diuo Pio. 15. de re iudicat. libr. 42. ff. libr. 1. Vlpianus ait, à diuo Pio rescriptum est, Magistratus populi Romani, vt iudicium à se datorum uel arbitrorum sententias exequantur ij, qui eos dederunt. Ita ius dicentis, id est, Magistratus non delegati, officium latissimum est. Nam, & bonorum possessionem dare potest, &c. Et iudices litigantibus dare. Vlpianus in tit. 1. de iurisdict. omnium iudic. li. 2. ff. ti. 1. Pedaneus Iudex arbiter dicit. l. 1. de pedan. iudic. li. 3. C. tit. 3. Et Iudicis quidem nomen arbitros cõtinet; uerum, ut etiam explicat Cicero pro Roscio Comœdo ij, qui familiæ erciscundæ communi diuidundo, finium regundorum, tutelæ, pro socio, rei uxoriæ, & aliis bonæ fidei iudiciis addicebantur, arbitri appellabantur; si idoneè caueri oportebat, ad fideiussores probandos, si ratio Falcidię ineunda, si rationes dispungendæ, & excutiendæ: si bonorum quantitas exstimanda, arbitri dabantur. Ita iudices, qui iurisdictionem habebant ex publico, arbitri interdum dati; alii, qui iurisdictionem non haberent, ex compromisso accepti cap. à iudicib. §. 1. & 2. qu. 6.

11 Secundum † canones potest Iudex ordinarius eligi ex compromisso arbiter; vt notat glossa ad c. à iudicibus. in §. 1. ad uerbum (ordinarij) 2. quæst. 6. Et docetur in ca. Cum tempore. 5. de arbitr. Archiepiscopos electus fuit ex compromissio subditorum arbiter. & in cap. causam, quæ. 8. de elictioni. Sorores

monasterii cuiusdam compromiserunt in suum Episcopū, se recepturas in abbatissam, quam ipse arbitraretur. Compromittitur, & in Iudicē delegatū in c.literas.de psūptionib.in c.Cū olim.de arbitris. c.nisi essent viri prouidi.de præbēd. In Gallia tñ per edictum Francisci I.anni 1535.ca 1.artic. 75.sancitum, vt præsides, & consiliarii curiarum maximè supremarū abstineāt à suscipientis arbitris aut compromissis; & ne cōsulant vllo modo pro quocunq; negotio pēdente indecisio uel introducendo in cura suprema, aut alterius inferioris Iudicis, aut pro aliqua patriæ seu rescripti sui. Officium superioris & episcopi est, ad concordiam reuocare discordantes primum rationes, & arbitrio, deinde cōtētioso iudicio, ut in c. 90. dist. ex concilio Carthaginensi; 4.c.59. Discordātes clericos Episcopus uel ratione uel potestate ad cōcordiā trahat: in obediētes synodus p obediētiā damnet.l.cōgruit.de offic.præsi.ff.

12 Gratianus† in d.c.à iudicibus.§.1.existimat appellari posse ab arbitris delectis ex iudicibus ordinariis, si in illos cōpromissum sit. sic enim post diuisionem arbitrorum tradit.

Ordinarii, & arbitrarii Iudices sunt qui legitimā potestatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non sunt suę iurisdictioni suppositi. Ab iis, etsi ut arbitrarij sedeant, & non ut ordinarij, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis, grauatus aliquis appellare valebit. ad quod uerbum (valebit) tamen glossa ait. hoc falsum est: quia à compromissario nunquam appellatur, siue alias sit Iudex siue non: l. 1.C.de arbitr. Et nisi exprimatur quod eligit vt arbiter. tenebit eius sentētia vt Iudicis.l.1.C.de iurisdict.

dict. omniũ iudic. & appellat. l. arbitro. qui satisdare cogāt. ff. Et tñ ad illā glossā ad uerbũ Valebit additio marginalis adhuc ait. imo bene dicit Gratianus secũdũ leges. Existimo aũt additionē sēsisse de l. ex cõsēsu de app. si legat circa nõ si citra cõpromisũ.

Rursum † existimarem, tantā variationem, & confusionem in quæstione, num ab arbitris appellari iure scripto possit, iure ciuili maximè oriri ex non obseruata distinctione arbitrorum iuxta priscum morē, quod sic adhuc explico. Alij sunt arbitri sumpti ex ordine eorum, qui iudicare possũt: alij ex alio ordine quàm iudiciũ. Rursum arbitri, qui sumpti sũt ex ordine iudiciũ qdā dati a lege vel iure, vel à Iudice, vel Principe, partibus inuitis: quidā accepti & electi tanquam arbitri: quidam electi non ut arbitri ex compromisso, sed vt iudices. Iustinian. in l. rē nõ nouā. 12. de iudic. lib. 3. C. tit. 1. imponit necessitatē omnibus iudicibus iurādi, se iudicaturos secundum leges. eos autē iudices multiplices sic recenset. Omnes iudices, siue maiores, siue minores, qui in administrationib. positi sunt siue eos, quib. nos audientiā cõmittimus vel qui à maioribus iudicibus danť uel q ex iurisdictione sua iudicādi habēt facultatē. vel q ex recepto, id est cõpromisso. q iudiciũ imitať causas dirimendas suscipiunt, uel qui arbitriũ peragunt, uel ex authoritate sentētiarũ, & partiũ cõsēsu electi sunt. Sic easdē species refert l. pen. C. de pact.

Iudices † dati tanquam arbitri sunt quales in arbitraria causa, quæ pēdet ex eo, quod Iudex statuerit & horum sententiæ subiiciuntur appellationi, ut in l. arbitro. & l. si ab arbitro qui satisdar. cogant. Et sic bene dixisse credēdus est Gratianus in d. c. iudicib. §. 1.

§. 1. 2. q. 6. appellari ab his posse. Et tales erāt illi Iudices pedanei, qui iudicis familiæ erciscūdæ, dotis, rei vxoriæ, & alijs, de quibus paulò ante, addicebā tur. Sic licet appellare à sententia expectorum, qui solent committi à Iudice vel pro estimandis rebus uel pro diuidēdis, vt dicūt Bart. Bald. Angel. ad d. l. arbitro. qui satisdar. cogni. ff. Ioan. ab Imol. ad l. fi. q. & a quibus. ff. Matthæus de Afflict. in dec. 188. n. 8.

15 Si †uero iudices eligerentur alieni, non ut arbitri, sed vt a iudices, quib. alterius iurisdictionis homines se subijcerent, ab eorū sentētia appellari poterat, ut iudicibus ordinarij, contra, si per compromissum ad illos tanquā ad arbitros itum esset, & nō tāquā ad iudices, quod probatur ex l. ex cōsēsu. 23. de appel. retēto textu incorrupto, prout vulgariter legitur, dum dicitur à Papiniano, ex cōsēsu litigantiū citra (pro malè posito circa) cōpromisso, à præside prouinciæ Iudice dato; victus pōt prouocare. Legē dū enim puto citra compromissum, nō, circa cōpromissū: vt mens sit, posse prouocari à Iudice dato p præsidē, dūmodo ex compromisso partiū non fuerit datus, ut inde sequatur, q si ex compromisso electus fuerit, non possit appellari. Firmo meā sentētiā ex iure Græcorū Athenienſ. ex quo fluxerunt etiam partim leges duodecim tabularum, quæ sūt incunabula iuris ciuilis, ut liquet ex §. & nō inelegāter. de iure nat. gētiū, & ciuili. Verisimile āt est, doctissimū Papinianū illud ius nō ignorasse, & ita secūdū illud respōdisse, & distinxisse arbitros à iudicib. datos, & arbitros ex compromisso acceptos, q pertinet ad appellationē, Colligitur ex Demosthenis orationib. διαιτητὰς seu arbitros, duorū generū fuisse apud Athenienses.

nienses. ita aliquos fuisse αἱρετοὺς δικαστὰς, delectos iudices, ad quos litigaturi disceptatione cõtrouersiarũ conferebant, κατ' ἐπιτροπὴν τῆς δίκης, secundũ compromissũ, & ab huiusmodi arbitrio licebat quidẽ re integra discedere, nõ postea, ut dr̃ à Demosthene oratione πρὸς Στέφανον ψευδομαρτυριῶν. Alterũ genus arbitrorũ τοὺς κατὰ κλῆρον διαιτητὰς appellabant, qui nõ ex electione litigantium, sed sortito arbitrãdi potestatẽ habebãt: & ij erãt annui Magistratus, & ab istorũ sententiis appellabãt. Ita Vlpianus in ennarratione contra Midiã notat διαιτητὰς seu arbitros fuisse iudices apud Athenienses annuos, q. de reb. priuatis seu minimis iudicarẽt; & q. ĩ uno loco anno finito, mẽse Maio couenirẽt; vt quis eos accusaret, siue ad gratiã siue ex odio pnũciasse, siue lucri cã propte auscultasse, & respõdisse eos diceret fuisse, & singulis ãnis creatos quadraginta, quaternos ẽ singulis tribubus.

Quando † à s̃nia arbitri liceat appellare, uidẽdus 16 Alciatus ad l. Nemo potest. num. 41. de leg. 1. Soc. in fallent. regul. 18. Maranta parte 6. practic. tit. de appellat. nu. 250. Panorm. ad c. 2. nu. 14. & ad c. cum dilectus. nu. 17. de arbitr. Doctores ad l. 1. C. eo. tit. de arbitr. Dicemus & nos quædam postea, dum agemus de appellatione arbitrorum.

Rebuffus † in tomo 3. cõmẽtariorũ cõstit. regias, 17 tractatu de arbitris. ar. 1. gl. 9. in quæstione hac, nũ ab arbitrorũ liceat appellare sententia, pro cõcordia sentẽtiarũ, putat distinguẽdos esse casus & separãdos: primũ, à sententia arbitri cum adiectione pœnæ assumpti, non licere appellare de iure, per l. 1. C. de arb. quia metu pœnæ insistendum illius sententiæ, & sibi imputare debere, qui in eum compromisit,

misit, per l. diem proferre, §. stari. de recept. arbitr. quod tamen limitat Socin. in tractat. fallentiarũ, regul. 17. per casus 14. Secundo, quod si assumptus fuerit arbiter sine pœna, etiam hodie ab eius sententia liceat appellare, quia hodie oritur actio & exceptio ex ea, l. Cum antea. C. de arb. secundum Barth. ad l. Nemo potest. num. 13. de leg. 1.

18 Praxis † hodie vr̃ reipsa, in utraque cã compromissi, & qñ cum pœna, & qñ sine pœna, admisisse iustissimis rationibus appellationem. Et primum, quia hoc vr̃ consonum c. à iudicibus. qui ita generaliter loquitur, iuncta glo. 2. q. 6. & l. ex consensu, ibi circa compromissum. de app. ff. Et põt intelligi nouè lex illa ex consensu, ut appellari liceat à iudice dato, q. de compromisso iudicaret, & coram quo productio peteretur, intra decem dies, ex l. pen. de arb. C. lib. 2. tit. 56. Et per §. Nostros aũt iudices. de iudicib. nouell. 82. Nostros aũt iudices, inquit Imperator, omnibus modis suscipere appellationes sancimus, & nulli licentiã esse penitus hoc reiicere. Secũdo propter æquitatis fundamentũ, quæ oppressum omnẽ appellare permittit. c. ad Romanã. c. ideo. §. cum ergo. 2. q. 6. Alex. & alii ad l. Nemo potest. de leg. 1, & Alex. cons. 254. incipiente abũdè, vol. 6. Tertio; quia quamuis arbitraria relinquatur sñia arbitro: tñ certum est, in arbitrariis appellari posse, l. si qua pœna. de verb. sign. ff. Alioquin daretur delinquendi occasio, & malè iudicandi sub specie boni uiri, contra l. 1, de appellationibus. Bal. ad l. 1. de assert. toll. C.

Cæterum ut cõcilietur prior sententia, quæ prohibet appellationem, si compromissum sit pœnale, cum ea quæ pmittit, si nõ sit pœnale: in praxi seruatur

tur, quod quamuis sententia compromissarii pœnalis fuerit per Iudicem cõfirmata, possit ab ea quidẽ quis appellare, sed non audiatur prius quam pœnã compromissi comprehensam persoluerit. Constitutio Ludouici 12. anni 1512. art. 34. sic habet, *Toutes parties compromettant en arbitres arbitrateurs, ou amiables cõpositeurs, & chascun d'eux auec adiction des peines, apres que sentence sera donnée par les arbitres la partie pretendant estre grieues, pourra recourir ou appeller au iuge ordinaire, & si par le iuge ordinaire la sentẽce est confirmeè, en ce cas ne sera receue partie a appellar de la sentence, si non en payant preallablemẽt la peine apposeè en l'arbitrage; sauf a icelle peine recouurez, s'il est dict en fin de cause.*

Consentit constitutio Francisci 2. anni 1560. & mẽsis Augusti. additque artic. non audiri appellãtes, priusquã executio facta fuerit sententiæ arbitralis firmatę per Iudicẽ ordinariũ, tã in principali, q̃ in expẽsis & pœnali mulcta: & qđ appellatio arbitriorũ ad senatũ fiet, nisi forsan ageretur de summa & causis, quæ sunt cognitionis iudicũ præsidialiũ ex edicto erectionis eorum. Statuit insuper art. 2. & 3. ne mercatores alios mercatores pro negotiis mercaturæ possint cõuenire corã iudicibus ordinariis, sed cogãtur eligere tres mercatores uel alias notabiles psonas. quorũ arbitrio negotia cõponãtur summarie & de plano; & casu quo nollẽt spõte nominare arbitros, Iudex ordinarius nominet inhibita appellatione ab ea nominatione. Et in art. 4. statuit, vt i causis diuisionis successionũ & bonorũ cõium patres, aut matres, aui, auię, filiorũ, filiarum, fratrũ, sororum, auunculorum in rationibus tutelæ, & aliarũ admi-

administrationum,in restitutionibus dotis,uel dotarii seu augmẽti inter partes proximè maiores annis teneãtur eligere & nominare tres probos & no tabiles uiros ꝓximos aut amicos & uicinos, ex quorũ cõsilio procedatur ad diuisionẽ & redditionẽ rationũ,& restitutionẽ dotis & dotalitii,vtque,ꝙ per illos gestum erit,habeat uim rei iudicatæ, & executioni demãdet per iudices locorũ,non obstantibus oppositionibus aut appellationibus quibuscunque quę non admittentur,nisi prius executioni demãdata fuerint omnia per prædictos arbitratores.Et insuper,ꝙ,si noluerint contendentes cõuenire de arbitris indictis causis,possint nominare & eligere iudices ordinarios locorum.Et postremò,quod talium arbitrorum appellationes ad curiam supremam, loci deuoluãtur,uel ad præsidiales in causis præsidialibus,Quæ constitutiones fuerunt deinceps in causis contingentibus eius generis,per senatum comprobatæ; quorum iudicia referre, nimium forsan onerosum lectoribus uideretur. Verum noto quędam curiæ supremæ placita,quibus non est admissus appellator à sententia arbitrorum, priusquam soluisset pœnam adiectam in compromisso contra eum,qui non staret arbitrio. Sic itaque pronunciatum in senatu Parisiensi, mense Februari anno 1522.& 13.Maij,1575.& penult.Augusti,1577.& 23.Decembris,1581.ubi additum, ita receptum, quanquam appellans acquiescat postea, aut renunciet appellationi;ut rursus pronunciatum est mẽse Septembris 1566.& 5.Nouembris 1568. Et proinde etiam dictum, pœnam deponi & consignari debere ab appellante,antequam audiatur in expositione

tione appellationis 17. Maij 1565. & 8. Augusti. 1584

Conclusio † cõis rursum in summa est, quod in ca-19 su, in quo nõ licet appellare a cõpromissariis arbitris uel arbitratorib. ut in l. 1. C. de arb. l. non distinguemus, §. Cũ quidã. regulariter prohibetũ, petitur reformatio per uiã reductionis ad arbitriũ boni uiri, si de magna iniquitate & enormi læsione cõstet. Itẽ, & appellatio uel querela proponatũ, quæ pro appellatione habetur in effectu, etiamsi iuratũ sit cõpromissũ. d. l. non distinguemus. §. Cũ quidã. & l. arbitrorũ. C. de arb. Soc. senior conf. 220. n. 6. uol. 2. Dec. conf. 533. incip. Iuridicas, puto n. 1. Bal. in l. p. n. 3. C. de arb. Iaf. ad l. nemo potest. in 2. lectura n. 84. & seq. de leg. 1. Proinde cautela est ꝓ petẽte reductionẽ, ut in libello supplici pro obtinẽda citatione eius, q ꝓ se arbitriũ habuit, enormissimã læsionẽ uel manifestã nullitatẽ alleget, seq; ad acta, q̃ notoriũ faciũt inter easdẽ partes (c. fi. de cohab. cler.) referat. Notat ita recipi Gaillius in Camera lib. 1. obseruat. practicarum. obser. 150.

Fit † reductionis petitio corã eo iudice ordinario 20 corã, quo si cõpromissũ de re nõ esset, ꝓ ea re agendũ esset, ut ait Bar. ad l. si societatẽ. §. arbit. n. 21. pro socio. ff. Pan. ad c. Quintauallis. n. 39. de iureiur. & ad c. Cũ dilectus. n. 20. ad arb. Couar. uariat. resolu. li. 2. c. 12. n. 10. Pract. Ferrar. in formula libelli, quo agitur ad formã cõpromissi, in uer. nec reductio n. 1. & 5. Alc. cõs. 131. inc. In causa uertẽte. n. 1. & ibi Mo. Par. ait, hanc seruari sñiam in Gallia, & seruari in Camera quoq; imperiali tradit Andreas Gaillius li. 1. obs. pract. obseru. 150. num. 2. repudiata sententia eorum, qui dicebant, tractandam reductionem

nem coram iudice laudantis,id est, arbitrium dicẽtis,exemplo appellationis iudicialis,cui æquiparatur reductio.d.l.Nõ distinguemus.§.Cùm quidã.& in appellatione semper recuramus ad superiorẽ iudicãtis,l.præcipimus.C. de appell. cuius sententiæ fuerunt Ludouic.cons.265.Bar.cons.inc.Visis cõsiliis famosorũ Doctorum.Archid.ad c. Non ita 2.q.6.Mathæus de Afflictis decis.51.ubi alios citat.

Quorũ opinio,meo iudicio,reiecta fuit, quia cõpromissarius non debeat comparari iudici,quia nec priuatorũ consensus facit iudicem.l.Priuatorum.c. de iurisdict.omnium iudic.nec iudicanti actio inde nascitur,in l.1.C.de arb.l.2.de recept.arb.ff. Proinde superior arbitrantis nõ põt dici superior cõpromittentiũ.Quando aũt petitur reductio ad arbitriũ boni viri super re ecclesiastica corã quo agendũ sit cõtra laicũ, existimat Freder.65. agi debere remedio cõi corã seculari,alii corã ecclesiastico.c.exposita,de arbitr.Plenius aũt explicat Panor.ad c.Quintauallis.de iureiur.Et an corã iudice rei vel actoris, vel arbitri debeat tractari reductio fraudis,& p Ludouic.Rom.cons.265. Bar.ad d.l. si societatem.§.si arbitrorum.pro socio.ff.& ad l.2.ubi & apud quem.

21 Fuit † & alia non minus difficilis quæstio, num à iudice ordinario, qui aditur pro reductione facienda,& qui probat vel reprobat sententiam arbitralẽ. appellare possit. Fuerũt enim qui dicerẽt negatiuè nõ posse.Bar.in l.1.nu.17.de leg.2.De ferrariis,ubi 3.Et alii ab eo citati.Fuerunt contra, qui affirmarẽt appellari posse,ut Bal.in l.Vnic.num.7.Ne liceat in una eademq; caus.tertio prouocare. Quia in omnibus permissa appellatio, nisi expressè prohibeat.l.

& in

& in maiorib.C.de appellat.Hic autem non prohibetur.Et postquam in utramque partem disputauit quæstionem Couaruuias.d.c.12.nu.3.& 5.hanc affirmatiuam sequitur.Et Alexander consi.106.num. 7.vol. 3.& ibi Mo. Par. in Gallia seruari notat.Gaillus in Germania seruādas tradit li.1.obseruationū, obseru.149.nu.4.& 5. Tractat autem obseruatione 150.de reductione latius arbitrii,& quomodo peti possit intra 30.annos.Verum tutius esse, ut intra decem dies petatur,iuxta l.penul.C.de arbitr.Et quomodo stipulatio cōpromisso adiecta loco pænæ sit, & quomodo cōpromissum simplex & nudū homologentur uel expressè per subscriptionem;uel tacitè per lapsum decem dierum,sine querela,iuxta legem penult.C.de arbitr.

Cap. XIII.

De appellatione à sententia iuxta iuramentum præstitum lata.

SVMMARIA.

1 *Quando non liceat appellare à deciso per iuramentum.Vt liceat si sit ex iuramento delato à parte.*

2 *Non,si sit ex conuento extraiudiciali iuramento.*

3 *Tamen a deciso per iuramentum delatum à Iudice, in defectum probationis,appellatur.*

4 *Quemadmodum licet appellare contumaci de iurando de calumnia.*

Et an alius contumax appellet.

VNDECIMVS † casus ꝓhibitæ appellationis, 1 est qn iuraméto à parte parti delato,iuratum est,& iuxta illud iuramētū sñia lata fuit, secūdū distinctionē l.generaliter.12.§.sed iuraméto & sequē te.de reb.cred.& iureiu.li.4.C.tit.1. Vbi si alter ex

litigantibus detulerit iuramētū aduersario ut iuret, & ille referat, & qui detulerit, noluerit iurare: deciditur cā perinde ac sacramēto præstito, nec pōt ꝑuocare, q detulit, & relatione facta noluit iurare. Qđ si delato parti iuramēto à Iudice vel à litigāte, illa noluerit iurare, & nihilominus Iudex cām dirimat pinde ac si iuratū esset, uel pinde ac si à delatore iuratū esset, q iure pmittēte nouissimo recusauit iurare, is hēt sibi ī ultima ꝑuocatione repositū auxiliū.
8 Quod † si extra iudiciū deferatur alicui ex cōuētione iuramētū, & ille iurauerit, nō pōt ꝑuocare q detulit, sed ꝙ iuratū, est seruādū. Atq; q iurasse dr, nihil refert, cuius sexus ætatisue sit. Omni. n. mō custodiri dēt iusiurandū, aduersus eū, qui cōtentus eo cū deferret, fuit. l. qui iurasse dicitur. 26. de iureiu. ff. cū nec hoc referri possit, l. Iusiurādū, ꝙ ex cōuētione, 17, eo. tit. li. 12. ff. tit. 2. & uim habeat trāsactionis, & maiorē q̄ res iudicata. l. 2. eo. tit. & ideò nō liceat à iurato resilire, nō magis quàm à trāsactione, q̄ irreuocabilis est. l. fratris. C. de trans. quāuis rescriptū principis aduersus eā impetret. l. cās uel lites. C. eo. tit. ut neq; liceat amplius appellare à snīa, q̄ transiit in rē iudicatā. l. fi. & 1. ut lite pētēte, uel post prouocationē aut diffinitiuā sent. nulli liceat imperatori supplicare. li. 1. C. tit. 21. l. 1. C. de his, q p metū iudicis nō appellarūt. l. 3. sent. rescindi non posse. C. Ita & hoc iuramētū ꝑ ueritate & solutione habet, l. Iusiurādū. 27. de iurei. ff. Et postq̄ iuratū est, denegat actio. l. nā posteaq̄, 10. eo. tit. de iureiu. Et ita iureiurādo dato, nō aliud q̄rit, q̄ an iuratū sit, remissa q̄st. an debeat. quasi satis ꝓbatū sit iureiurando. l. Non erit ratum. §. dato. & l. quod si iuraui, 29. eod. tit. ff.
Quan-

Quando † uerò delatum est iuramētum alteri ex 3
litigatoribus, à Iudice ob defectum probationis, admittetur appellatio.l.fi.§.1.de appellationib.ff. Magnum enim est discrimen inter hæc iuramenta. Nā iuratum ex conuentione partium non est retractabile, ideo appellatio est superflua; quæ ad emendationem iudicari pertinet. At iuramentum iudiciale est retractabile. Vtrumque probatur in l. Admonendi.31.de iureiur.ff. Extat ordinatio d. Ludouici 9. anni 1254. Si quis, (inquit) conuentus, factum suū propriū siue dictū, post iuramētū præstitum in iudicio negare p̄sūpserit, & p legitimā ꝓbationē cōuictus fuerit cōdēnatus, beneficiū appellationis amittat.

Dubium † tamen adhuc remanet, an contumax 4
de iurādo de calumnia interpellatus appellet, quod mouet gl. ad l. Creditor.28.§.Iussus ad uerbum appellationis auxilium. de appe.ff. propter l.2.§.quod si actor.C.de iureiur.pp calumn.dando.li.2.tit.59. authent.principalis eod.tit.§.1.ut litigantes iurēt, &c.nouella 124. In quibus dicitur, ꝙ actor nolēs iuramentū hoc calumniæ prębere, cadit actione, saltē inquit, nouella per sententiam declaratur ab actione cecidisse. Et reus, qui noluit iurare, procōfesso habetur & condemnatur. Confessus uerò & conuictus appellare non potest. l.2.quorum appellat. non recipiant.libro 7.C.titu.6. Continetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat.c. Nullus.4.de præsumpt.lib.2.tit.23. Sed recepta est opinio, ut liceat appellare etiam in hoc casu. Quia non est uera confessio, sed præsumpta & interpretatiua, inquit glossa final.ad d.cap. Nullus censetur quis tantum in illa contumacia iurandi

confiteri, per c. rursus 11. q. 3. sicq; triplex est confessio, una propriè, quæ fit ore. c. 1. & 2. 15. q. 6. altera quæ pro probatione confessionis habetur, & fit rei euidentia. c. priusquam. 28. dist. c. uestra. & c. fin. de cohabitat. cleric. Tertia, quæ præsumpta per dictã cõtumaciã & dilationem noxiam, proinde quando cõfessio cum rei euidentia concurrit, id est, quãdo quis spõte cõfessus & cõuictus est, appellare nõ potest: si uerò tantum confessus, potest. d. l. 2. quorũ appell. non recip. maximè in grauiorib ibi crimini bus ante sñiam. Nam & post sententiam confessus crimen appellat, in l. non tantum. de appe. ff. Sed & sunt plures casus, in quibus cõfessio nõ dẽt nocere, notati in gl. l. Vnic. C. de confes. Ideo si nõ habeatur eorũ ratio, appellabitur, ut, quia errant in facto põt suã confessionem corrigere. l. error. C. de iuris & facti ignor. ideo põt appellare, ut corrigat, ut in l. 1. in fi. ad Senat. Turp. l. 1. in prin. de app. ff. Ita & oĩs contumax (nisi talis sit in nõ ueniẽdo) appellare potest d. l. creditor. §. Iussus. de app. ff. gl. ad l. 2. §. quod si actor. ad verb. pro cõfesso. de Iureiu. pp calu. dand.

Cap. XIV.

De appellatione prohibita eius, cuius non interest sententiam aliquam, ita ut est, esse latam.

SUMMARIA.

1 *Non audiuntur appellationes quorum nihil interest.*

2 *Exemplum in appellante à collatione beneficii alii facta, etsi ante uacationem sibi promißum esset.*

3 *Item non auditur, qui ab ordinatione Ecclesiæ appellat, uel ne fiat electio.*

4 Maxi-

4 Maxime si renunciauit electioni de se factæ.

5 Qui impedire uult excõmunicationis absolutionem excommunicati satisfactionem offerenti.

6 Vel pauperis debitoris clerici excommunicati, ideo parati offerre cautionem iuratoriam.

7 Vel appellans a momento possessionis.

8 Vel a missione in possessionem hæredis incorruptum, testamentum producentis, uel ab alia executione, quæ celeritatem desiderat.

9 Vel a sepultura mortui, ut illam impediat.

10 Vel a dato æconomo Ecclesiæ uacanti per Episcopũ.

11 Excommunicatio & incerdictum ecclesiasticum, nõ obstante appellatione, habent executionem. Potest tamen ab illis appellari ut absolutio petatur.

12 Reijciuntur & omnes friuolæ appellationes.

13 N. si forsan post illas fiant inhibitiones Iudici a quo per Iudicem superiorem.

14 Notatur tamen aliud esse inhibitionem, aliud intimationem factam iudici.

15 Inhibitionis canonicæ magna uis & effectus.

16 Vt autem si canonica, aliqua requiruntur notata.

17 Si tamen manifeste causa appellandi sit friuola, non reuocantur post inhibitiones facta.

18 Iudex appellationis, antequam negotium aggrediatur, debet triplicem causæ cognitionem præmittere.

19 Si male cognouerit appellatum, remittit regulariter causam ad Iudicem a quo, nisi coram illo Iudice Papa, aut Princeps, aut suprema curia cõsentiãt partes, omissa causa appellationis de principali iudicium subire coram illo, quod aliis iudicibus non conuenit.

20 Si ad curiam Romanam fuerit appellatum, etiam nõ fit remissio: quibusdam exceptis.

21 Notatur quomodo Iudex inferiori & quando inhibere possit.

1 DVodecimo † loco Vlpianus constituit regulas in l.1.de appellat.recip.lib.49.ff.tit.5. Non solent audiri appellantes, nisi hi, quorum interest, uel quibus mandatum est, uel qui negotium aliorum gerunt, quod mox ratum habetur. Sic alio condemnato, is cuius interest, appellare potest; qualis est, qui per procuratorem expertus, uictus est, nec Procurator proprio nomine appellet. l. ab executore. 4. §. alio condemnato. de appellat. ff. l. 2. §. 1. quãd. appelland. sit. lib. 49. ff. tit. 4. l. si perlusorio. 14. de app. ff. alioquin à sententia inter alios dicta appellari non potest, nisi ex iuxta causa intersit, ut ait Marcianus in l. a sententia. 5. de appel. ff. c. 30. non solent. 2. q. 6.

2 Proponamus † exempla, quæ familiarem reddant regulam. Et primum, si cui promissum fuerit beneficium antequam uacaret, & postea adueniente eius uacatione, qui promisit, alteri conferat (demo mandatarios Apostolos) is, cui ante promissum fuit, non impedit per appellationem prouisum. in c. 3. de concess præbend. quia eius non intersit iustè; cum ex illa promissione non generatur illi ius, prohibita collatione beneficiorum antequam uacent, in ca. 2. de concess. præb. t. 2. & 3. eod. tit. in 6.

3 2. Si † quis appellet ab ordinatione Ecclesiæ, uel ne fiat electio, uel ne procuret euidẽs utilitas Ecclesiæ, si nõ fuerit assignata iusta cã appellationis non audit. in c. 3. de his quæ fiũt a maiori parte capituli.

3. Qui

3. Qui † renunciauit electioni de se factæ, non 4
potest appellare ab electione alterius, quia eius nō
interest. ca. Cum inter. R. seniorem. 16. de election.

4. Si † quis pro contumacia uel alia qualibet cau 5
sa interdicto uel excommunicatione teneatur ad-
strictus, & se offerat, subitutum iustitiam pro his,
quibus cēsura notatus est, Iudex eum, ne in excom-
municatione decedat, absoluere poterit, etiamsi
aduersarius intercedat & appellet contra absolu-
tionem; præbita tamen ante absolutionem sufficiē
di cautione ab absoluendo, quod coram eo, ad quē
appellatur, uel coram alio Iudice delegato, obtem-
perabit dignitati. Idem dicendum de his, qui se
dicūt sine ratione excommunicatos, aut interdicto
suppositos. in capit. qua fronte. 25. de appellatio. In
quo etiam capite gloss. & alii interpretes conclu-
dunt, excommunicatum absolui posse, cautione ac-
cepta, etiam reclamante aduersario. nisi pro mani-
festa contumacia uel offensa fuisset excommunica
tus. Quia tunc absolui non debet, nisi satisfa-
ctione precedente, ut etiam tractatur in cap. ex par
te. de uerbor. significat. in cap. 1. de raptor.

5. Poterit † esse in ca. Odoardus. 3. de solutionibus 6
li. 3. ti. 24. quo loci iubetur absolui sine ulla difficul-
tate clericus excommunicatus ob debitum, qui pro
pter inopiā rerum non potest soluere, sub idonea ta
men cautione soluendi, quādo ad pinguiorem per-
uenerit fortunam. Quia nihil interest creditoris, in
opem omninò debitorem à uinculo excommuni-
cationis absolui: cum inanis sit actio, quam inopia
creditoris excludit. l. Nam is de dolo. ff. ca. olim de
restit. spoliat. Quemadmodū ad cessionē, & eius fle

lari, quæ amissa facile reparari possit. Proponuntur hac de re casus à Paulo Iurisc. in l. fi. de app. recip. ff. Si res, inquit dilationem non recipiat, non permittitur appellare, ne uel testamentum aperiatur, ut diuus Adrianus constituit: ne frumentum in usum militum in annonæ subsidia cõtrahatur: neue scriptus hæres in possessionem inducatur. Alimentorum ẽt causa celeritatem desiderat in executoriis: ratione cuius etiam sæpe intra statutum dilationis per sententiam tempus, fit executio. l. 2. de re iud. ff. lib. 42. tit. 1. Quia periculum mortis imminet in dilatione. l. necare. de lib. agnost. ff. & proinde merito appellatio non suspendit executionẽ. Ita in l. 1. de ferijs. in ff. lib. 2. tit. 12. exceptæ sunt certæ causæ, pro quibus etiam tempore feriarum messis & uindemiarũ potest quis conueniri corã prætore, & cogi uenire, s. si res peritura sit, pendente dilatione aliqua moratoria, & si res urgeat: vt si tutores & curatores dẽtur, alimenta constituantur, ætates probentur, uentris vel damni infecti nomine in possessionem fiat missio, curator ventri deẽ, &c. ut in l. 2. eo. tit. de feriis.

Sextũ † exemplũ, si agatur de sepeliẽdo mortuo, ne per appellationem impediatur: cum neque prætextu debiti defuncti eius sepultura impediri impune possit. l. fi. iunctis duab. Authenticis seqũẽtibus, de sepulchro uiolato li. 9. C. ti. 19. Vbi & pęna imposita impedientis, & §. 1. ut defuncti, seu funera eorũ, non iniuriẽtur. Nouell. 60. facit §. Meminimus. ut cũ de appellato cognos. Nouella. 115. l. 2. de in ius uo. ff. Et crimine sepulchri uiolati teneẽ, qui fecerit q̃d, quo minus quis funeretur, sepeliaturue. Quia, qui sepulchrum uiolat, facit, quo minus q̃s sępultus sit 9

in

in l.sepulchri uiolati.8. de sepulchrorũ uiolat li. 47. ff.ti.12.Et Papinianus.in l.sũt personę.43.de relig. & sumpt.funer.Si prohibeatur, inquit quis mortuũ inferre, vtiliter interdicto, qui de iure dominii quęritur, aget. Eademque sunt in socio, qui in fundũ cõmunem inuito socio mortuum inferre vult.

Nã pp publicã utilitatẽ, ne insepulta cadauera iacerẽt, strictã rõnẽ insuper habemus, quæ nonnunq̃ in ambiguis religionũ, quæstionib. omitti solet. Nã summa est rõ, quę pro religione facit, quanquã recepta sit appellatio contra sepelientem & vsurpantẽ ius sepulturæ, q̃ alterius est; & postea cognito iure appellationis restitui dẽat corp⁹ cõtra ius sepultũ. c.ex par.5. & ibi gl.& c. seq.de sepult. lib.3.tit. 28.

10 6.Sextũ † exẽplum ex c.Cum nos plerunque.4.de offic.ord.li.31.ti.1.Vbi Eps, Ecclesia uacãte, si differat ex aliqua iusta cã collatio; puta, qa persona idonea nõ p̃sentatur, uel qa diffidẽt patroni, uel si aliã ob cãm non possit iure de persona ordinari; põt interim œconomos Ecclesię p̃ponere, appellatione remota, q fructus pcipiãt, & eos aut in Ecclesię utilitatẽ expẽdãt, aut futuris p̃positis fideliter reseruent.

11 Septimum † in excõicatione & interdicto ecclesiastico; siquidẽ post sñiam executionis interposita appellatio non moratur executionem, quam secum trahit excõicatio.c.pastoralis.53.§.fi.de appell. Et hic cauẽnda & emendanda est glos. fin. ad l.fin.si à non competente iudice iudicatum esse dicatur. C. quæ contrarium videtur cõcludere, sed malè. Sicuti ante interdictum promulgatũ appellatio illud prohibet, postea eo interposito minimè. c.ad hęc quidẽ 37.eo.tit.de appell. Quæ oĩa intelliguntur, ne videlicet

licet appellatio post excommunicationem eius exe cutionem suspẽdat, alioquin autem recepta est appellatio a sententia excommunicationis; quamuis executioné non remoretur. ut in c. peruenit. de app. & ĩ c. fi. de except. c. re uera. §. fi. 3. q. 9. Et sic expressè notat Spec. li. 1. part. 3. ti. de app. §. 2. n. 17. Et operatur, inquit talis appellatio ut transferat causã ad superioré. ut in c. p tuas, de sẽt. excõm. & eximat appellanté a iurisdictione excommunicãtis. d. c. pastor. & c. ad hæc de app. Et hunc superior, ad quẽ est negotium per appellationem deuolutum, potest absoluere excõicatum appellantem: nec tenetur eum nisi uelit, ad excõicatoré remittere absoluẽdũ. vt in prædicto c. per tuas uers. uerum. Cum tñ, si per simplicem querelam superior de excõicatione cognosceret, teneretur eñ ad excõicatorem remittere ab soluendum, cap. ad reprimendam. de off. ord.

Octauum † exemplũ poterit esse generale in omnibus friuolis, & illegitimis manifestè appellation. 12
quas ius reiicit expressè, & punit iudices eas admittẽtes c. super eo. §. si autẽ de app. l. 2. de Epis. aud. C. l. à proc. illib. C. de app. qñ sũt notoriè iniustæ frustatoriæ. ut supra diximus in diuisione appellationis. li. 1. c. 13. cũ nõ sint appellationes præsidiũ iniquitatis, & malitiæ. Quę sint manifestè friuolę appellationes, docet gl. fin. ad clẽ. unicã, de dolo, & cõtumac. Et quia liquet Iudici, non interesse iniustè appellantis, sed malitiose proponi ad differẽdum iudicium.

Si tamen † post appellationem talem interpositam appellans obtinuerit fieri inhibitiones Iudici a quo, ne ultra procedat in causa, tunc certè debebit abstinere à iudicio ulteriori propter reuerentiam 13

tiam

tiam superioris post inhibitiones factas, capit. Non solum.7.& c.cum appellat.de appella.in 6. Solet enim interdum inferiores iudices fingere, non esse iustas causas appellatione, & ideo ea reiiciunt; cui morbo adhibet remedium inhibitio. In Gallia etiã impetrãtur literæ appellationis, & earũ uirtute fiũt inhibitiones. Interdũ quoq; si cãcellaria recuset literas in causa appellationis, in plurib.causis curia suprema solet habere & reputare appellationẽ pro reuelata, ut dicũt in praxi. Et ita eius responso ad libellũ supplicationis ei primo ob id inserto, ĩhibitiones fiũt inferioribus iudicibus, a quib. appellatũ est

14 Notandũ † aliud esse intimationẽ appellationis, aliud inhibitionẽ in uim appellationis. Quia intimatio nec uim citationis, nec inhibitionis habet. Nec sufficit solũ intimare sine inhibitione. qa ex sola intimatione uel cõmissionis datę ad appellationẽ cognoscẽdã, nõ ligãtur manus alias processuris, nisi inhibeãtur. Exceptis psonis Cardinaliũ, à quib. dũ appellatur & fit cõmissio auditori super appellatione, auditor nõ inhibet, sed intimat Cardinali ppter reuerentiã, in deci. Rotæ.658.incip. Et est sciẽdũ in antiq.sub ti.de dolo contum. Aegidius. Bellam.decis.322.incip. Itẽ quod intimatio, Pro inhibitione tñ habetur intimatio in causa pendẽte corã Iudice Ecclesiastico. Nam Iudex Ecclesiasticus potest inhibere Iudici laico, ne procedat super causa pẽdente coram se vel ab ea dependente: & sufficit intimatio inferiori facta, quæ habet uim inhibitionis. Ruinus consil.61.lib.5.uers.nono uidetur.

15 Inhibitionis † magnus est effectus, quando ea canonica est, hoc est, quando rectè & iuxta regulas iuris fit.

ris fit. Siquidem processus factus à Iudice à quo appellatum est, post inhibitiones ei factas seu præsentatas irritus est & nullus, ut in c. Nō solum. & c. Romana. de app. in 6. Rota dec. 130. incip. Si post inhibitionē. de ap. in nouis. vbi addit hoc uerū esse, ētsi pars appellās postea appellationi renūciet expressè uel tacitè, per regulā: Quod ab initio nō ualuit, tractu temporis cōualescere nō pōt. c. auditis. & c. dudū. de elect. Quādo appellās releuauit semel appellationē, uel semel obtinuerit inhibitiones fieri Iudici à quo per Iudicē ad quē, tūc Iudex à quo nō poterit unquā suā exequi sniam, donec inhibitiones publicatæ fuerint, & cā ad eū remissa. Et ita in praxi seruari dicit Boerius in dec. 344. incipiēte Iudex. colu. pen. quia ligatæ sunt manus Iudicis à quo in c. Romana §. si verò. & c. nō solū. de app. in 6. Matthæus de Afflictis in constit. Neapol. tit. de app. nu. 4.4. notab. & ita processus est nullus post inhibitiones. etiamsi appellans postea renunciauerit appellationi, per dictam regulam. Quod ab initio non ualet, &c. Ita & conclusum in Rota, dec. 130. incip. post inhibitionem in nouis. quia in literis inhibitoriis cōtinetur clausula, Decernentes irritum, &c. Addent. ad c. personas. de app. Dd. ad c. Recepta. eo. tit. Docetur & pluribus iuribus processum factum non solum post inhibitionem, sed ēt post legitimā appellationem esse nullum. ut c. Rodulphus. c. significāte. c. significauit. de rescript. c. exhibita, de iud. dilecti. c. dilectæ. c. significauerūt. de except. c. dilecto. c. ex parte. c. significantib. de appe. Idipsum uidetur firmatū in dec. Rotæ 193. inc. si ab excommunicatione. in nouis. eo. tit. de appe. Quæ intelligenda sunt,

quan-

quando processum est post appel lationem à diffini tiua,& ante decemdies datos ad appellandũ. ut ait Frãciscus Herculanus,tract.de attentatis.c.28.n.1.
16 Porrò † canonica dicetur,quæ hunc effectum habeat,inhibitio,iuxta eundẽ Herculanum.eo.c.28.n. 6.ex dec.Rotæ 412.incip.si appelletur in nouis.si re quisita adsint 1. quod appellatio interposita sit ex probabili cã,& ea quæ si probata fuerit,debeat legi tima reputari.c.ut debitus c.pastoralis de appell. 2. ꝗ per appellationem negotium deuolutũ fuerit ad iudicem ad quem;& quod is recepta huiusmodi ap pellatione ex cã probabili incipiat cognoscere, an cã huiusmodi sit vera.Quibus obseruatis, si Iudex inhibeat,erit canonica inhibitio post quã factum ni hil ualet.d.c.Rom.§.quod si obiiciat,&c.Non solũ. §.illa,de app.in 6.Et ita regulariter per auditorem Rotæ nõ fit inhibitio in cã.nisi lite contestata, post datum terminũ ad impugnandum uel iustificandũ appellationem,quia tũc uidetur cadere lis.c.ex par te.de uerb. signif.iuncta Clem.fi.ut lite pendẽte.po sito,ꝗ lis fuerit contestata de quo in Cle. fi. nolite. Ioãnes tñ Monachus dicit, quod ex quo. Iudex ap pellationẽ recipit,potest inhibere. c. Romana. sup uerbo inhibere, de app.in 6.Hæc sũt expssa uerba in dec.Rotæ 44.inc.Nota ꝗ p auditorẽ.in antiq. & obtinent maximè in appellationib.& iudicibus qui dicuntur commissi in partibus seu locis litigantiũ.
17 Quare † si ex manifeste friuola causa fuerit appel latum,uel non ex verisimili seu probabili,non reuo catur agitata a Iudice à quo, post inhibitionẽ,ut re solutũ in Rota,in eius dec.412.si appelletur.n.5. in nouis.quia quoad reuocationem attentatorum, ne-
cesse

cesse est probare ueritatem causæ expressæ in appellatione.in d.c.Romana.c.nō solū. de appell.in 6.notat Ioānes Monach.super c.cupiētes.de electionib. super uerbis(A gratia)in 6.At ubi aliquid est de se iniquū,& de iure reprobatum, iustificari nō potest vt in c.cū tu,de usur.c.estote,de reg.iuris.c.Cū tāto de consuet.Clem.cū tāto.de sēt. & re iudic.Quia si causa friuola probaretur,non releuaret probatio,& proinde nec admittititur,uel admittēdū nō est ad probandum,quod probatū non reuelat.c.Cū cōtingit.de offic.delegat.l.ad probationē.C.de probat.

Item,quia appellatio manifestè friuola,non deuoluit negotiū ad superiorem Iudicem. c.quamuis.de ele.in 6.d.c. vt debitus honor. ideo nō est recipienda per appellationis iudicē.Et si recepta fuerit,hoc fit de facto,& non de iure.Quare,quia non de iure recepta fuit,sed de facto, nō est habenda ratio inhibitionis factæ per pactum solum non iure appellationem friuolam admittentis.Nam, non quod fit, sed quod fieri debet,inspicitur.c.cū causa de elect. l.penult.de iust.& iure.ff.

De hinc 3.tantum abest,ut illa friuola appellatio iuuare possit appellantem, & firmare inhibitiones per eius admissionem factas:quin contra manifestè friuole interposita ante sententiam,facit ut post sententiam,qui ita appellauit,priuetur iure appellandi,à qua alias fuisset sibi licitum appellare,ut in Clem.si ante.de dolo,& cōtumacia.Quocirca, & in friuola appellatione multo magis denegāda eius ꝓsecutio,& inhibitio in uim eius facta nō debet habere effectū.Cū enim eā ius reꝓbet,ei nō est à Iudice deferēdū.c.Cū nobis olim.de elect.c.Cū appellatio

nibus

nibus friuolis. de app. in 6. & qa ius principali huic friuolæ appellationi non defert, neque accessorio, nempe inhibitioni, deferendum erit. Cum enim principale non ualet, neque etiam accessorium. c. Cum cõtingit. & c. cum quidam, de iureiurand. quæ omnia excerpta sunt ex dicta decis. Rotæ. 412.

18 Notat ꝗ additio ad decisionẽ Rotæ. 11. incipiẽte, Fuit dubitatum, utrum auditor datus in nouis, Iudicem appellationis, debere triplicem causæ cognitionem præmittere antequam principale negotiũ aggrediatur.

Prima erit an sit appellatum.

Et an sit talis appellatio quæ deuoluat; puta, quia sit interposita intra decem dies.

Et, an in scriptis.

Item, an ex causa rationabili.

Et si in hoc Iudex malè fuerit arbitratus, puta qa friuola erat causa in appellatione expressa põt ab eo appellari. Vnde solent appellantes portare instrumentum sententiæ, à qua appellatum est; & instrumentum appellationis, vt appareat Iudici appellatum esse, & intra debitum tempus, ex quibus Iudex cognitionẽ appellationis habeat, & recipiat: quo facto, poterit inhibere inferiori, vt notat. ca. nõ solũ de appellat. in 6. Nõ tamẽ poterit de principali cognoscere. Sed tũc perueniet ad inhibitionẽ.

Secũda causa cognitio est, in qua citatur appellatus nisi esset casus in quo esse citatus à iure, vt i c. sepæ de app. Et citato eo fit litis contestatio in artic. appellationis, ut in c. Raynald. uers. Dilectus de test.

Contestatione facta recipiet probationes appellantis super veritate grauaminis, uel oblatione probationis

bationis, uel super delatione. Et altero ipsorum pro bato pronunciabit se Iudicē appellationis, & remo uebit grauamen, & si aliquid est innouatum, reuoca bit illud per modum nullitatis uel attentati, & pronunciauit se debere in principali procedere.

Tertia cognitio est, quod post secundam illā cognitionem domum citabit partes ad principalem, & assumet causam in eo statu, in quo erat remoto grauamine, ut notat. per gl. in d. c. sæpe.

Quod si appellans non probaret alterum præce dentium, tunc Iudex ad quem appellatum est debe ret remittere ad Iudicem a quo secundum dispositionem. c. ut debitus. de ap. & c. Cordi. eo. tit. in 6.

Et †est communis conclusio, quod pronunciato male appellatū Iudex appellationis regulariter de iure remittit causam. 19

Est tamen prima exceptio, nisi partes essent con tentæ, quod omisso appellationis articulo, Iudex ap pellationis de principali cognosceret, quia tunc nō fieret aliqua remissio. c. Cordi. de app. in 6. Quod ta men intelligendum in Papa, & alio iudice. qui posset pei querelā adiri, qui non tenetur remittere partibus consentienbus, quod ipse de principali cogno scat. d. c. Cordi. in aliis autem iudicibus secus. Proin de non possent subditi Episcopi consentire, quod metropolitanus ad quem fuisset appellatum, cogno sceret, de negotio principali omisso appellationis articulo, cum illo omisso Metropolitanus nullā habeat iurisdictionem in subditos sui suffraganei, etiā ipsis uolentibus, nisi ipsius suffraganei consensus quoque accedat. c. Romana. de foro compet. in 6.

Secunda †exceptio, quod secundum stylum Ro- 20

O ma-

Quartò, notandum, quod si Iudex ad quem appellatum est, inhibuit Iudici à quo, & postea causa est deserta, Iudex à quo potest sententiã suam exequi, non obstante illa inhibitione. arg. notator. per Bartolum ad l. si contra. c. de appellat.

CAP. XV.
De appellatione à citatione.

SVMMARIA.

1 *A citatione iure ciuili appellare regulariter nõ licet.*
2 *Ratio prima, quia eo iure ante sententiam non appellatur.*
3 *Alia, quod grauamen reparari à Iudice possit.*
4 *Iure Pontificio licet appellare.*
5 *Si grauetur citatus à breui termino comparendi.*
6 *Si ad locum suspectum & non tutum uocetur.*
7 *Si notoriè appareat uocatio nulla ex causis positis.*
8 *Vt si exemptio uocati esset notoria.*
9 *Puta, quod sit in corpore iuris clausa.*
10 *Si quis citetur per præconem more fugitiuorum, qui potuit citari per literas, aut per nuncium, appellat.*

QVAESTIO † quotidiana 13. loco proponitur, 1
num à citatione seu uocatione in ius liceat appellare. Et pro regula dicitur, non licere de iure ciuili. Tractat Bar. ad l. 2. n. 12. de appel. recip. ff. Bald. ad l. 2. de Episc. audient. C. Innoc. ad c. præsent. de rescript. Tractat & idem Bal. in consi. 323. num possit appellari à nuncio citante.

Ratio † prior, quia iure ciuili non valet appellatio 2
ante sententiam diffinitiuã. l. ante sententiam quo-

rum appellat.non recip. C.l.2. C. de episc.audienti l.apertissimi.C.de iudic.

5 2. Quia † grauamen tale sit, quod possit reuocari comparente citato:ideò appellari nequit.l.1. §.quę situ.de appellat.ff.

3. Quod uocatus de iure, quãuis priuilegiatus debeat comparere, causas suas allegaturus, & priuilegia si quæ habeat.l.2. si quis in ius vocatus nõ ierit. ff.l si quis ex aliena.de iurisd.om.iud.aliter si nõ uenerit, efficitur contumax:& cõtumax appellare nõ põt.l.1.C.quorum appellat. non recipiant. lib.7.tit. 65.l.ex consensu litigantiũ.23.§.fin. de appel. ff.ut dicemus postea latius in quæstione, num cõtumax appellare possit, Deo iuuãte. Hinc pragmatici dñt, à pparatoriis iudicii appellari nõ posse, saltẽ ut ex illa appellatione impediatur Iudicis à quo, officiũ & executio:ut & docuimus in appellatione ab inter locutoria in exceptione decima,& seq.qñ à præhensionis uel carcerationis decreto appellatum est.

4 Iure † Pontificio porro licet appellare, cum & illo iure ab oĩ grauamine permittat. Et exẽpla quoque, q̃ proponũtur a Bar.ad l.2.nu.12.de appel.recipiẽ. videntur habere æquitatis rationem cur admittat.

5 Primò, † quando quis in citatione grauatur, assignã do nimium breuem terminum ad comparẽdũ, per. c.1.de dilationib. Poterit enim hæc appellatio dare excusationem contumaciæ.

6 2. Si quis † per citationem vocet ut ueniat ad locũ suspectum, ut in c.ex parte in 1. de app. Tunc enim secundũ Innocent.ad d.c.ex parte. nec venire tenetur, ut Imol.ad l.recusare.§. si qs in alio.ad S.C.Trebellian. Tale enim grauamẽ est, quod nequeat reparari

rari

rari in diffinitiua, ideo ualet. Cle. paſtoralis. de ſen. & re iu. in Cle. ubi gl. ad verbū (Notorio) ait, nec tamē citationē ēt ſine appellatione arctare citatum ad cōparendū. & Spec. li. 2. partic. 1. ſub tit. de citatione. §. 1. n. 10. & ſeq. vbi ponit & probat caſus, in quib. citatus nō tenetur venire. Inno. & Hoſtienſis ad c. 2. de dilat. Quis enim auderet, uel qua ratione quis audere teneretur, cōſiſtorij ſuſpecti uel inimici ſubire iudiciū, & ſe in hoſtiū ſinu reponere? ac ad mortē p violentā iniuriā, non per iuſtitiā inferendam vl tronei ſe offerre? d. Cle. paſtoralis §. Eſto igitur. de ſen. & re iu. & addit, hæc quidē iure tenētur, hæc de more uitātur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Deſiperet igitur, qui citationē huiuſmodi ſaperet arctaſſe citatū, &, ut ait Ouidius 2. de remedio amoris, Quæ nimis apparent retia uitat auis. Eadē decidunt in c. 4. ut lite nō cont. non procedat. ad teſt. exam. li. 2. tit. 6. c. hortamur. 3. q. 9. l. ſi lōgius. de iudic. ff. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. de recep. arbitr. ff.

3. Si † in citatione aliquid manifeſtè contineatur, propter quod non teneatur ire ad Iudicem citatus, appellari poteſt: maxime, quia notoriè apparet, nullam eſſe citationem uel ratione priuilegii perſonæ, uel ratione rei, & quod non teneatur ire ad Iudicem. l. ſi cum dies. §. penult. de recep. arbitr. ff. l. 2. ſi quis in ius vocat. non ierit. Innocentius plenè ad cap. 2. de dilationibus. Et ſi notum eſt Iudici, quod ire non teneatur vocatus, nulla eſt citatio: quia non ſit de ſubditis uel alia de cauſa. d. Cle. paſtoralis. l. quæſitū de re iudic. ff.

Quòd ſi notū non ſit teneretur quidē venire uocatus, priuilegiū ſuum allegaturus, per l. 2. ſi quis in

ius vocat.non ierit.l.si quis ex aliena.de iurisd.omn. iud.Verum qui securus est de sua causa poterit appellare. alioquin si non appellaret, & Iudex qui cũ vocauit, ignoraret: esset contumax non veniendo, vel non mittendo,c.si duob.7.de appellat.

8 Controuertitur † ẽt num, qñ exemptio à iurisdictione est notoria, an quis teneatur citatus cõparere. Nam Hostiẽsis & Dd.ad c.Cum ordinẽ de rescr. vr̃ asserere,non teneri per d. Clem. pastoralis. Sed Imola ibidem contrarium vr̃ dicere:quia notorium non releuat ab onere probandi. l.ciues. C. de appellat.& respondet ad Clem.pastoralis.quod ibi nõ tenebatur comparere, quia citatio facta erat ad locũ non tutũ.Secus,inquit, qñ ad locum tutũ esset facta,per c.accedens.4.vt lite nõ cont. Facit quod ait Paul.de Leaza.ad Cle.1.de exceff.prælat.quod clericus exẽptus tenetur comparere ab ordinario Iudice vocatus,priuilegiũ suum allegaturus.aliàs cõtra eum tenet sñia ordinarij,c. Cum persona.de priuil. in 6.Arbitror ego,vt etiam Paul.de Leaz.d.loco ait, si exemptio esset notoria,non teneri comparere, vt in c.si Episcopus.2.q.6.& c.veniens.de accusation.

9 Quare † infert Ancharanus ad dictam Clemen.1. quod clericus citatus à seculari non tenetur comparere,ex quo eius exemptio est in corpore clausa,& per consequens notoria.c.Nullus.de foro comp. Faciunt notata ad cap.conuenit.23.q.8.& Spec.d.tit. de citatione.§.1.ad finem vers.Sed põne.Adde l.fi. de iurisd.omn.iud.ff.quod ius dicenti extra territorium impune non paretur.

10 4.Dicitur † grauari aliquem,qui potest citari à iudice per nuncium aut per literas, si citetur per edictum

ctū publice propositū extra casus Cle. 1. de iudic. ideo appellari posse. Sic ait Bart. in glos. ad extraua gantem, ciuilē, incipientem, Ad reprimēdā quomo do in crim. lęsæ maiest. procedendū sit ad uerbū (p edictum) Sed Imola tenet contrarium in l. 4. §. Prætor de damno infect. Ego tamē accedo Bartolo qa hæc citatio per edictū, est quodāmodo famosa, nō minus, quam quando ex edicto bona possidentur eius, cuius proscribitur nomen in locis publicis, vt ait Cicero. Et tantum cōtra vagos, & incerti domi cilij, uel contumaces sit hæc citatio. l. ad peremptorium. 68. cū quinque sequentib. de iud. ff. c. ex tuæ. 11. de cler. non resid. libr. 3. ti. 4. cum similib. neque etiam omnibus iudicibus licet per edictum publicum uocare. Bald. in l. 2. C. quomodo, & quando Iudex. Tractatur, & singulari quodam iure de hac citatione per edictum in Authentic. qui semel eod. tit. quomodo, & qnando iudex. & Authent. si uerò de crimine. C. ad legem Corneliam de fals. Et infamia facti grauatur, qui per edictum in criminali requiritur in l. fin. de requir. reis. lib. 9. C. tit. 40.

Cap. XVI.

Num à nulla sententententia appellatio sit licita.

SVMMARIA.

1 *A sententia nulla superuacua iure reputat appellatio, & nullitatis exempla referuntur.*

2 *Alia ex Speculatore.*

3 *A nulla nemo tenetur appellare sententia neque eā transit in rem iudicatam Tutius tū est appellare.*

4 *Ratio prohibita appellationis, quia nullum non dicitur emendari nec rumpi.*

5 *In Gallia tamen a nullis est appellandum, & rationes afferuntur.*
6 *Appellationis nulla sententia tres sunt effectus.*
7 *Coram quo nullitas tractari debeat.*
8 *Et usque ad quod tempus.*
9 *An appellationis, & nullitatis causæ simul tractent.*
10 *Quare in Gallia, & iure Pontificio a sententia nulla appellandum sit.*

1 DECIMO QVARTO † iura superuacaneũ aut nõ interponendam existimant appellationem à sententia nulla, in l. si constet. 12. de appellat. ff. Si constet nullo actu ex lege habito duum uirum creatum, sed tantum vocibus popularium postulatum eisq; tũc proconsule, quod facere non debuit, consensisse, appellatio in re aperta superuacanea fuit, In l. unic. q. pro sua iurisd. iudices dare dariue possunt. lib. 3. C. tit. 4. delegatorũ iudicium, qui dari non poterant, sentẽtiæ nullius momenti sunt, ut nec appellandi necessitas uictis aduersus eas sententias imponatur. In l. 1. quand. prou. non est necess. li. 7. C. ti. 64 sentẽtia sine prouocatione nulla est, quæ cõtra aliã sententiam, a quo prouocatum non erat, lata fuit. Idem in libr. eclogæ Basilicorũ. 29. ti. 1. C. 128. & in l. 1. sente. rescind. non posse. C. Atque in l. 2. C. quando prou. non est necess. c. sentẽtia iudicis manifestũ iuris cõtinens errorem, sine prouocatione nulla est, vt in l. si expressum. de appel. ff. Sententia expressum continens errorem contra ius uel senatusconsultum, uel constitutionem, sine appellatione retractatur. Idem in l. 1. quæ sententiæ sine appel. rescin. libr. 49. ff. tit. 8.

2 Afferuntur † à Speculatore plura exempla nullæ senten-

fentẽtię,quæ possit esse sine appellatione inutilis li. 2.partic.3.de appellation.§.2.n.18.titu.de sentẽtiæ prolatione.§.iuxta propositũ.vt puta,si nõ cõtineat absolutionem.l.1.de re iud. Si sit lata prætermissio iuris ordine.l.4.de sentent.& inter loc.omn.iud. Si con tra ius scriptum.l.si expressum. de appell. ff. l. Non dubium.C.de legibus.

Si plures iudices dati sunt,& unus solus cognoscat l.4.quand.prou.nõ est neces.C.Si Iudex nõ ob seruat modum præscriptũ mulctãdi.Si sententia sit uenialis.l.venales.C.quãdo prouoc.non est necesse. Si intra diẽ ad iudicandum datũ non sit iudicatũ, l. cum non eo die.C.eo.ti.Cum procurator etiam Cæsaris,qui partibus non fungebatur,in lite priuatorũ ius iudicis dandi non haberet, frustra prouocatum ab ea sententia cõstitit, quæ non tenebat,ait l. ex cõsensu.de appellation.ff.Sic ius dicẽti extra iurisdictionem suam impune nõ paretur sine prouocatione.l.fi.de iurisd.omniũ iudic.ff.l.1.si à non cõpet.iudice iudicatã fuisse dicatur li. 7.C.ti.48.vt & citra prouocationẽ,ut nulla sententia contemnitur, q̃ cõtra mortuũ prolata est.l.2.fin.quæ sentent.fine appel.rescind.ff.l.1.Si pendẽte appellatione mors interuenerit.C.l.in sentẽtiis.59.in fi.de re iudi. ff. l. de qua re.74.§.fi.de iudi.ff.l.Neratius cõsultus.191 de reg.iuris ff.Item,si impossibile sit præceptũ iudicis,quod ideo per se nullum efficitur absque alia prouocatione l.fi.quæ sentẽ.sine appell.rescind.ff.si contra absentes iudicatũ.l.de unoquoque.47.de re iud.ff.l.ea quæ 7.C.quomodo,& quando Iudex.

Modos,etiam,quibus nulla dicitur sententiæ tradit Nepos de mõte Albano,in libr.q fugitius dicit,

vel

vel exceptionem tit.12.de exceptionib. contra dif finitiuas sententias.qui consulendus est.

3 Nemo† tenetur à sententia nulla appellare.ca.1. de re iudicat.Tamen Panormit.in practica.c.118. num. 8.ait sententiam nullam non transire in rē iudicatam,per cap.1.de re iudic.iniustam autē transire.Solet tamen distingui. Quādoque enim sententia est nulla,& non seruatur, ut si contra ius constitutionis lata est expressè.Quandoque est nulla,sed seruatur, donec de nullitate constet?vt si est lata p falsos testes,uel per falsa instrumenta;quia illa est nulla in ueritate,sed est aliqua in opinione. de quo in c.cū venerabilis de exceptionibus.Quandoque nulla est,& trāsit in rē iudicatā post 20.ānos, ut ibi notat,& de quo p Hostiēsem in c.cū Bar.de re iud.

4 Ratio† superioris axiomatis, quia finis permissionis appellationis est,emendari iniquitatem,& iniustitiam sententię,ut diximus ab initio ex principio l.1.huius tituli de appellationibus in ff.& ita extinguere pronūciatum.l.1.§. fi.ad senatuscōs.Tertyll. lib.38.ff.tit.17.Cæterum, quod nullum est, rumpi vel emēdari nequit.d.l.1.§.fi.ad Tertyll.quod ait, inquit, Senatus, quæ iudicata , transacta finitáue sunt, rata sunt,rata maneant, ita intelligere oportet,ut iudicata accipere debeamus,ab eo,cui iudicandi ius fuit.Atq.in l.Nā etsi sub conditione.5.de iniusto rupto.libro 28. ff.tit.3.gradus rumpi nō dicitur qui non est ca.ad disoluendum.de despōs.impub.& non entis,seu non existentis nullæ sunt qualitates.l.eius q in prouincia,de reb. cred. ff. Quod explicat Alexāder consil.59.incipiē.uiso titulo quęstionis.volum.4.& ait, licet à sententia ipso iure nul la

nulla appellatio nihil operetur ad effectum rescindendi vel suspēdēdi ipsam sn̄iam nullam: tamē opēratur quoad hoc, vt deuoluat totū negotiū, ad Iudicem ad quem, ut possit super nullitate cognoscere, vt legitur & notatur, & posse ita appellari in l. si expressim. de appellat. ff. in l. Carmelia Pia. de iure patronatus. l. quædam mulier, fam. ercisc. ff. capit. dilecto. de appel. cū ibi notatis per Innoc. Host. & Iohānem Andream. maxime, qn̄ simpliciter appellatur. quoniam tunc sub simplici appellatione sententiæ includitur nullitas & iustitia, vt in d. l. Carmelia Pia, & l. quædam mulier. & notat. in l. 1. quand. prouocare non est necess. Alexand. prædicto cons. 59. num. 8. in quo mouet quæstionem Bartholomæus Brixiensis, quęstione uenerabili 58. num si appelletur à sententia, quæ nulla erat ipso iure, illa confirmetur per appellationē? & resoluit non confirmari. quia quod nullum est, ratificari non potest postea. l. quod ab initio. de reg. iu. ff. capit. auditis. de electione & expressè vr̄ hoc dicere l. si expressim de appellat. ff. neque pactum ipso iure nullū, ratificari potest, l. si tibi decē. §. si pactū de pact. ff. Neque, inquit, obest Lex 3. §. falsus. rem ratam hab. ff. vbi iudicium, quod nullū erat cum falso procuratore confirmatur per appellationem. Quia ibi sententia tenuit, quantū ad procuratorem: & erat aliqua, quantum ad eum, vt in l. si se non obtulit, circa principium de re iud. ff.

Quamobrem † etiam in Gallia, quamuis sn̄iæ sint ipso iure nullæ & citra prouocationem: tamen ab illis est appellandum, alioquin mandarētur executioni, ut notat Rebuff. in proœ. ordinat. regiarū, glo. 5. nu. 96. Sic etiam alibi tutius erit appellare, ut 5

sen-

sententiæ nullæ à superiore declarentur. Sit à sententia nulla ualet appellatio in Clem. 1. de sentent. & re iudic.cap.dilecto.& ibi interpretes de appellat.Bal.ad l.1.in uerbis(Quærunt doctores)de sen. ex pericul.recitand.Speculator in 3.partic.titu. de appellationib.§.1.vers. quidam utuntur.
5 Notat † decisio Rotæ 361.incipiens, Fuit dubitatũ,in nouis, quod appellatio à sententia nulla tres effectus operari potest. 1. quod causam ad curiam iudicis ad quẽ appellatur,deuoluit, nedum appellationis,sed totius negotii principalis; maximè, si ei delatũ est per Iudicẽ.ut in c.sæpe. §.saluis.de appellationib.c.Cordi.eo.tit.in 6.l.4.& l.fi.absentẽ.C.de accusat.2.quod per eã pars appellata citatur,& potest agi de contumacia, si appellans uel appellatus nõ cõpareãt,& de sumptibus; proximè citatis iuribus.& c.reprehensibilis.§.si aũt.de appel.& sic põt ius dici super desertione.3. quia in vim prouocationis põt appellans prosequi nullitatẽ sentẽtiæ, à qua appellatur, iuxta notata per Innocentium ad c.dilecto.de appel. quod tamen nõ faciet si ea appellatio fuerit deserta.quando videlicet simpliciter appellatum est:aliter si appellatum esset,& in schedula appellationis appositum esser,quod appellans reseruaret saluum sibi ius dicendi de nullitate tàm principaliter quàm accessoriè. Nam per illam clausulã,ab appellatione nullitas eximitur:&,quamuis sit deserta appellatio, tamen remanet integra actio nullitatis.Octauian.Vuestrius.li.8. introductionis in aulæ Romanæ actionem,c.1.nu.1.2.Quod si illa exceptio & clausula non exprimatur, censetur cõtinuari causa nullitatis & principaliter deducta cum causa grauami-

uaminis appellationis. Alex. cōs. 2. n. 13. vol. 3. Dec. ad c. Dilecto. nu. 7. de appellat. Notandum aūt est, quod ex simplici appellatione ab interlocutoria grauamen duntaxat, non aūt nullitas deuoluitur. Rota decisione 389. incip. si appelletur, in nouis. Tradunt Doctores ad c. ut debitus. & ca. Romana. de appel. Guido Papæus, tractat. de appellat. q. 67. Diuersum aūt, qñ à diffinitiua appellatur. Tunc enim ad Iudicem appellationis nullitas ēt tacitè deuoluit; adeò, quod Iudex appellationis super vtroque cognoscere pōt. Innoc. & Bald. ad c. dilecto. de appellat. Guido Pap. prædicto tractatu de appellat. q. 46. Bart. ad l. si expressim. de appellat. ff. & ad l. 1. cap. qñ prouocat. non est necesse. Salic. ad l. præses. c. quomodo & quando Iudex. Panorm. ad c. cum Iohannes. in fi. de fide instrum. Alex. in d. consil. 179. incip. Perspectis. vol. 2. Decius cons. 275.

Singulare † est, quod in vsu & praxi dicit esse in Camera imperiali, & alibi Andreas Gaillus li. 1. practicarū obseruat. obseru. 127. ꝙ quāuis de iure sit in arbitrio grauati ꝑ nullitatē vtrū nullitatē corā eodē iudice qui nullā protulit sñiam, deducere uelit, an corā iudice appellationis, per textū in l. si accusatorib. C. de accusat. & ibi gl. ad uerbum (Eundē) & ꝑ l. absentem. C. eo. tit. Fel. in c. per tuas. nu. 8. de sent. exc. Imola in l. iudex. nu. 21. de re iud. ff. Zabarell. in Clem. 1. nu. 9. de sent. & re iud. Hodie tamen ex usu fori vbique obtinuisse, quod iudex appellationis, & sic superior super nullitate principaliter cognoscenda adeatur: præsertim si nullitas ex malitia & iniuria, aut turpitudine iudicis à quo, prouenire: quo casu iniquum esset, ut ipse suæ iniquitatis & turpitu-

turpitudinis cognitor existeret;& quod alias graua tus ad Iudicem grauantem remitti nō debeat per l. eos.C. de app.& c.per tuas.& ibi Felin.de sentent. excom.

8 Potest † autem nullitas deduci usque ad triginta annos iuxta receptam communem in Camera imperiali sententiam,quia est diuersum remedium ab appellatione,c.inter cęteros,de sent.& re iudic. Et docet idē Gaillus lbi.1.obseru.135.Ideo fatalia appellationis non imponunt finem nullitati.Bald.in.l. Sācimus.quo tēpore miles īuest.petere deb.nu.9.ī feud.Zabarella ad d.Clem.1.de sent.& re iud.Sali. ad l.si præses.nu.6. quomodo & quando Iudex. C. Vnde cautela sumitur ab aduocatis Cameræ,ut si intra constitutum appellandi tempus non fuerit prouocatum;aut,si summa,à qua appellatur,non sit cōformis ordinationi recipienti appellationes , uel priuilegio;aut si alia de cā sint exclusi à via appellandi,ratione iniquitatis sententiæ,tunc super nullitate principaliter intentanda libellum supplicē pro citatione exhibere soleant.Ad hoc autem ut huiusmodi citatio decernatur,necesse est,in supplicatione uel instrumento nullitatis,nominatim cās nullitatis exprimere.ad quod Iudex diligenter animaduertere debet iuxta c.vt debitus honor. de app.ca. 1.eo.tit.in 6.Ferra.in formul.appellan.ab interlocutoria,in uerbo causis.

9 Inhibitio † tamen unà cum citatione petita, concedi non debet. quia sententia iam in rem iudicatam transiuit,cuius executio nullitatis prætextu impediri non potest, etiamsi supplicans alleget notoriam nullitatem:quia nudis narratis non creditur , ut do.

Gail-

Gaillus prædicta obseru. 127. n. 10. & 144. Et præsumitur in sententia interim in c. In præsentia de renunciat. c. sicut. §. fi. de sent. & re iudic. capit. bona. in princip. §. nos igitur de elect. Et casus nullitatis est unus ex casibus etiam, in quibus attenta non reuocantur ante omnia, sed tantū expectato euentu, quo obtinuerit quis super nullitate, quia tunc executio, & inde sequuta etiam, tanquam attentata, reuocantur. Bald. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. de pact. Rotæ decis. 280. in nouis incip. (Licet per uiam exceptionis nullitatis) Octouian. Vuestrius. li. 8. introductionis in aulæ Romanæ actionem c. 1. n. 8.

In Gallia † appellatio recipitur à sententia nulla, 10
quanuis ipso iure non habeat effectum. Aliter enim, si non prouocaretur, demandaretur executioni ut scribit Rebuffus in proœmio ordinationum regiarū, glos. 5. nu. 96.

Iure etiam uidetur pontificio recepta ab interlocutoria nulla, ea tñ lege, ne imterim ea impediat executionem ut in Clem. 1. de sent. & re iud. li. 2. tit. 11. c. dilecto. & ibi interpretes de appellat.

Quanuis enim nulla sit sententia; tamen pro ea præsumitur, vt dixi, nisi interponatur appellatio. Sic intelligitur, nec quidem summos principes statuere posse, ut à sententia ipso iure & notoriè nulla non possit appellari, aut diuersus illam nullitas proponi, aut in integrum restitutio peti, ut ait post Iasonem Ancharanus in 1. quæst. n. 43. in fine.

CAP.

Cap. XVII.

De appellatione ab omissa condemnatione expensarum vel damnorum.

SVMMARIA.

1 *A omissione condemnationis expensarum & dãnorum a appellari possit, remissiue.*

1 PRo casu† decimoquinto quæritur, an Victor propter hoc solum appellet, quod uictus nõ est condemnatus in expensis & damnis, ipso uicto ap lante super principali; & quid etiam si uictus nõ ap pellet? Consule Speculatorem lib. 2. partic. 3. de ap pellat. §. 2. in quibus versi. 24. & sequent. 25. & Ang. consi. 190. apud quos uidebis distinctiones, quãdo possit & non possit. & Iustinianus in l. fi. quãdo pro uocare non est necesse. lib. 7. C. tit. 64. tradit, quod, si uictus & cõdẽnatus in re, appellat de sententia, quod uictor non potest appellare pro hoc tantummodo, quod nihil capere pro sumptibus litis uel detrimentis, uel minus quam oportuerat, iussus est Quia sustinendo sententiam, ipse decisionẽ litis recte factam esse, in sorte principali confiteatur. Glossa tamen ibi ad uerbum Confiteatur notat, quod Iudex teneatur, qui nihil de sumptibus dixit, per l. properandum. §. sin autem alterutra. de iud. C.

Quod si uictus non appellet, aut si appellationi renunciauerit, potest uictor pro non assignatis expensis appellare. Et ita seruari in curia notat Speculator prædicto loco. Sed & potest Iudex appellationis

lationis,q succedit in locum prioris iudicis, supple re cōdemnationem omissam expensarum in causa principali & appellationis, ut notat idē Speculator lib.2.partic.3.tit.de expensis.§.5.Nunc uidendum n.6.& 7.& pōt addere,demere,ut iustū videbitur. per c.Raynucius.in fi.de testam.l.1.de sent.quæ sine certa quantit.proferuntur,C.l.tutor.de vsur.ff.

Cap. XVIII.

De generali proposita appellatione.

SVMMARIA.

1 *Appellatio generalis ab omni grauamine quocunque tempore posset,reiicitur.*

2 *Nisi appellandi ratio in una causa alteri possit conuenire.*

3 *Vt in una causa quoque appellatio permittitur super omni grauamine.*

Decimo sexto † reiicit appellatio generaliter interposita super omni causa,quę in quocūq; tēpore posset contra appellantē moueri.c.2. de appel.Quia à futuro grauamine nec cōminato,nec apparēte, nō licet appellare. c.cū cessante.eo.de app. Neq; q appellauit à suo iudice vocatus in aliis, qa eius inferior dēt contēnere venire vel mittere.c.cū parati essemus. 19.eo.tit.Et hodie hoc iure vtimur, inqt Vlpianus,ut tametsi appellatio interposita sit, tamē apud eundem Iudicē,à quo quis prouocauit, compellatur alias causas,si quas habet,agere. Nec utetur hoc prætextu, quasi ad offensum Iudicē non debeat experiri, cum possit denuò prouocare. l. 1. 1

P apud

13 *Si non conueniant hæredes æquo iure de custodia instrumentorum.*
14 *Probauit & indicium sortium Diuus Augustinus in fuga eligenda.*
15 *Et Apostoli in eligendo Diuo Matthia, & ethnici.*
16 *Electio prælatorum interdum facta per sortes. quæ forma tamen postea iustis rationibus abolita.*
17 *De rebus curiosis sortes vetitæ.*
18 *Quæ necessaria sint vt sortium indiciũ permittatur.*
19 *Sortes improbatæ Homericę, Virgilianæ, &c.*
20 *In quibus sortes permissæ à iudicio illarum seu fortunæ, non est appellandum. Ratio prima propter rei ambiguitatem.*
21 *Alia, quia ita inter conuenientes placuerit.*
22 *Nã & cõtra tertiũ nõ consentiẽtẽ nõ valet indiciũ.*
23 *Itẽ receptũ propter dubiũ in utramq. partẽ euentũ.*
24 *Quare permittantur istæ sortes.*

DECIMO septimo † occurit q̃stio, num à iudicatis per sortes, uel à determinatis per sortes appellari liceat. Pro qua quæstione, q̃ habet recessus varios cõsideratio sortis, de sorte pauca admonebimus; & deinceps ad solutionẽ de app. facilius breuiterq; pueniemus. Sors à serie dicitur Varroni; & vt ait Festus cum Varrone de lingua latina, sors patrimonium significat; Vnde consortes dicimus, & Dei responsum quod cuiq; accidit in sortiendo: nẽpe, quod unicuiq; contigit per Dei uoluntatem, & alio mõ, dr̃ & sors, ut apud Virgilium li. 4. Aeneid. Nescia mẽs hominum fati sortisq; futuræ. Diuus August. in lib. Psalmorũ, & in Psalm. 30. concione secũda, relatus in canone 1. q. 1. 26. q. 2. sors, inquit, non 1

 aliquid

aliquid mali est, sed res est in dubitatione humana, diuinam indicans uoluntatem.

2 Possunt † esse sortes permissæ,& quædã ꝓhibitę, vel ratione causæ, pro qua mittuntur: uel ratione modi mittendi,vel ratione rerum, quibus pro sorte vtimur habẽda,ut docet gl. in c. 1.ad verbu Sortes. 26.q.1.Ratione causæ fuerunt permissæ olim sortes in exquirẽdis reatibus vel reis occultis:ex quorum tamen causa publicus status lędebatur,& Deus irri tabatur aduersus populum ob crimẽ non punitum. Tunc enim visum est legitimum,ad iudicium ipsius Dei recurrere,deficientibus remedijs ordinarijs.

Sic Iosua misit sortes pro deprehendendo Achano,qui ex anathemate contra prohibitionem acceperat.Iosuę.7.sed iussu Dei. Missæ sũt sortes pro deprehensione eius, qui contra prohibitionem Saulis manducandi ante victoriam finitam, manducasset, & detectus Ionathas 1.reg.c.14.Item,pro deprehẽdendo malefico in naui,suborta tempestate,& cecidit sors super Ionam,Ionæ.c.1.

3 Erant† olim species indiciorum occultorum per sortes uel indicium fortunæ seu euentus; qui tribuebantur tamen indicio diuino,orationibus, benedictionibus uel superstitionibus quibusdam, interdũ & pactis dæmoniacis præcedentibus. Per probationes dictas quia vulgò fiebant seu per modũ purgationis uel iustificationis, ut ꝑ indicium cãdentis ferri,sicut Honorius 3.meminit & improbat in c.fi. de purgat. vulgar. libro 5. tit. 35. Dum ait, ut si quando quidam de subiectis de crimine aliquo infamaretur,quod domini iurisdictionales cogerent eos ferri candẽtis indicium subire,& si illis aliqua exinde sequere-

sequeretur adustio,ciuilem pœnam infligebant: sin minus,absoluerentur.

Per † indicium aquæ frigidæ,ut in c. ex tuarum. 4
8.de purgatione canon.li.5.tit.34.népe benedictæ, cũ propriis deuotionibus in reos, qui postea bibebant. de quo more & prohibitione facta clericis benedicendi,agitur in c.sñíam.9.ne cler. uel monach. secul.negot.se immisc.li.3.ti.50.ubi in §.fi. nec quisquam purgationi aquę feruentis uel frigidæ, seu ferri candentis,ritum cuiuslibet benedictionis aut cõsecrationis impendat. Sicut & olim aqua zeli diris & maledictionibus exorcisabatur ad adulteræ suspectæ & delatæ indiciũ,qua epota, si nocens erat, interibat:si innocens,innoxia illa ei erat,nu.c.5.

Fiebat † & indiciũ fortunæ per indicium monomachiæ seu duelli,& per alia,quę sublata sunt,duabus rationibus, uel q Deus permittebat, ut pp alia peccata, quã ea, quib. accusabantur, deficerent in uulgari probatione,uel necarentur in bello; uel qa Deus p illa tentaretur,in c.2.& fi.de purgat.uulgar. c.monomachia.2.q.5.& ex concil.Trid.session. 25. c.19.de reformat.ubi pœnæ plures, excõicationis, infamiæ,priuationis iurisdictionis,ppetuæ maledictionis,in pugnantis & pmittentis pugnam duelli, spectatores,patrimos pugnantium,cum priuatione sepulturæ,si in duello moriantur, & pœna homicidii,iuxta c.1.de tor neam.c.2.de cler.pug.in duel. 5

Quare † in locũ horum uulgarium purgationum 6
inducta canonica purgatio per iuramentum exhibitum ab infamato de crimine,quod tale crimẽ, de quo infamatur,non admiserit, adhibitis compurgatorib. numero statuto,pro diuersitate criminũ, qui

iurent se credere uerè eum iurasse; toto tit. de purgatione canonica.

7 Fuit † & alia improbationis inquisitionum per sortes & vulgares probationes ratio.quod crimina debent probationibus manifestis doceri & luce meridiana clarioribus.l.fi.C.de probationib. & actore vel accusatore non probante reus absoluitur.l. frustra.& l.actor.C.de probat.c.accusator.6.q. 5.

8 Et † si crimina tam occulta sint, ut probari nequeant,non est tentandus Deus,sed eius iudicio relinquenda cognitio & castigatio, sicut scribit Stephan.5.Pap.Humberto Episcopo Moguntino, & in c.consuluisti.20.2.q.5. qua ratione ibi reijcitur examen aquæ feruentis & ferri candentis.

9 Sed † & in maxima incertitudine satius visum est,pronunciandũ esse,non liquere, quam sortirem cõmittere,ut in exemplo l.duo sunt Titij.30. de testament.tutel.li.26.ff.ti.2. Si Titius datus fuerit tutor,& duo sint Titij,nec cõstet,de quo senserit testator,neuter tutor est. & ita rõne ĩcertitudinis euitat̃ sondẽnatio,ut in l.27.l.si quis duos.de reb.dubijs. li.34.ff.ti.5.Et qñ in cõcursu probationum per omnia contendentes de possessione pares sunt, & multũ impediti dicuntur iudices in ea expediẽda. Glossa afferre vr̃ octo remedia,in c.licet cãm.19. ad uerba (uti possideris) de probatio.& glo.ad l.Vnic.uti possidetis.C.inter quæ est tamen illud sortis.

Sed hodie Iudex debet super proposito negotio, quantuncunque dubium sit, aliquid pronunciare iuxta §.Iubemus.nou.125.Vt iudices nõ expectent sacras iussiones,neq; iudicium rusticorum diuidat̃, permittitur in dubio. l. Titiæ.36.de legat. 1. Et extat ea

tat ea de re constitutio Francisci I. inter publicatas an. domini 1539. Vide Papæũ li. 17. rhapsodiæ arrestorum, ti. 2. ar. 5. & to. 2. notariorum. li. 8. c. *des inter dicts, & actions, & possessoires pour seruitudes.*

Sortium † tñ ministerio etiã usi sunt in iudicando 10
antiqui ethnici, adhibitis tesseris, uel urna & situla, ut est apud Plautũ. Sic Aman misit fortes, quæ phurim dicuntur, in urnã pro deligendo die interimendorum Iudæorum, in odium Mardochei. Esther. ca. 3. Cum legio peccasset, addecimabantur, prout sorte decimus quisque succedebat miles, ut doceo fusius li. 34. syntagm. c. 5. Marcus Valerius ab Ariouisto captus, ter sortium fauore supplicio ignis exemptus fertur à Iulio Cæsare, lib. 1. commentar. de bello Gallico. Romæ post mortem Cæsaris, cum de remunerandis homicidis non satis conuenirent sententiæ, sortibus iudicatum. Appianus Alex. lib. 2. Cum etiam captus esset equus præstantissimus ab Alanis, qui centum milliaria in die itineris faceret, & milites cõtenderẽt Romani, cui cederet, Probus imperator sorti commisit, ut eius, cui sors contigisset, esset, ut ait Flauius Vopiscus in eius uita. Sic de veste inconsutili, domini nostri Iesu Christi certantibus militib. tempore passionis eius, placuit non esse diuidendam, sed sortiendum, cuius esset. d. Iohann. 19. vers. 24. Et Leuitici capite 16. statuit Deus, ut inter alia offerrentur à sacerdote pro tota multitudine duo hirci pro peccato, ut sacerdos faceret eos stare coram domino in ostio tabernaculi testimonij, & mitteret super vtrumque sortem, unam domino, & alteram capro emissario; & cuius exijsset sors domino, offerret illũ pro peccato, cuius aũt in caprũ emis-

sarium, statueret eũ uiuũ coram domino, ut funderet preces super eũ, & mitteret eũ in solitudinem.
11 Vsi † fuerũt quoq; sortibus antiqui in diuisione facta rerum cõmunium, ut eam partem quisque acciperet, quam sors destinasset. Et dictæ sunt sortes diuisoriæ. Sic distributæ partes terræ sanctæ Hebræorum tribubus, nu. 33. Iosuæ 15. Ioseph. lib. 5. antiq. c. 3. ut & hodie fieri solet in diuisionibus eligẽdis. Quare non solent hodie rescindi diuisiones bonorum, quæ fiunt iudicio sortis, nec minor restitui. propter verba Vlpiani in l. verũ. 11. §. sciendũ. vers. Item non restituetur. de minorib. 25. annis. li. ff. tit. 4. Item, inquit, non restituetur, qui sobriè remsuam administrans occasione damni non inconsultè accidentis, sed fato, uelit restitui. Nec enim euentus damni restitutionem indulget, sed inconsulta facilitas. Et iterũ in l. 1. §. si Magistratus. de magistratib. conueniend. li. 27. ff. tit. 8. Magistratus non debẽt futuros casus & fortunam pupillo prȩstare. & in l. etsi sine dolo malo. 8. aliàs 9. §. quæsitũ est, de minorib. 25. annis. Districtè, inquit Põponius, probandũ est, in rebus, quæ fortuitis casibus subiectæ sunt, nõ esse minori aduersus emptorem subueniendum: nisi esset enormis læsio. Tunc enim per officium iudicis rescindi posset emptio. argum. l. maiorib. 2. C. cõmunia vtriusq; iudicii. l. 3. tit. 38. vbi Bal. vel minor appellabit in regno Galliæ ab hac diuisione, dicens, se quidẽ non esse iudicio sortis læsum, sed dolo aduersarii, & dolus reipsa probabit. Sic tradit Rebuff. tractatu de app. ar. 3. gl. vn. nu. 6. & 7. to. 3. cõmentariorũ in constitut. regias. Et maiorib. etiã per fraudẽ, uel dolũ, uel perperam sine iudicio factis diuisioni

bus

bus, solet subueniri. Quia in bonæ fidei iudiciis, qđ inæqualiter factũ esse constiterit, in melius reformabitur. d. l. maiorib. Tractat. Papæus to. 3. Notariorũ lib. 9 ti. *de restitutions contre priuileges*. fol. 664. nempe si ultra dimidiã sit deceptio & inęqualitas, qa diuisio uicẽ emptionis sustinet. l. 1. C. cõmun. utriusq; iudic. Et in emptione hæc deceptio ꝓ rescissione requirit. l. 2. de rescind. uendit. C. In Gallia tamẽ uel ad quadrantẽ pretii deceptione facta indulgetur restitutio, ut ait Papæus dicto loco, & Imbertus in Enchiridio, in uerbo diuisio. & ita seruatur.

Quando † etiam utrinque ex parte contendentiũ sunt æqualia priuilegia, merita & iura. indiuidua tamen, & quando non possunt per concursum ab utrisque simul exerceri, ꝑuenitur ad hoc iudicium sortium necessario, ut actus legitimè fiat, potius quam ut omnino pereat ut impediatur. 12

Exemplũ; in trib. iudiciis seu actionibus, familiæ herciscundæ, cõi diuidundo, finium regundorum, uterq; contendentiũ põt esse actor, si primus agat, & potest esse reus, si ab alio conueniatur. l. in tribus §. fi. de iudic. ff. l. 2. §. fi. cõi diuidundo. ff. l. inter coeredes. §. qui familiæ, famil. hercisc. ff. d. iudiciũ finiũ regund. 2. Sed si uterq; concurrat in agendo, sorte dirimenda quæstio, qs aget aut quis defendet. l. sed si ambo. de iud. ff. Quia necessitas iudiciorũ hoc postulat, ut sit actor, & sit reus. l. inter litigãtes. de iud.

Pari modo dũ optio duorum alicui legata est, & ille ante optionem mortuus sit relictis plurib. hæredibus; cum omnes non possint separatim optare, quia uni succedunt, qui solus poterat optare, necessarium est inter cohæredes sorte rem dirimere, si

non

non conueniant,quis eorum optet.l.fi.duob.cōmunia de leg.C.§.optionis.de leg.apud Iustin.
13 Similiter † si nō cōueniant sponte cohæredes æquo iure, penes quem debeant esse cautiones, quæ vulgo dicuntur instrumenta vel documenta cōmunia sorti res committenda est,ut ille custodiat, quē sors ꝑtulerit.l.si quę sint cautiones.famil.herci sc.ff.
14 Probat † in his sortes D. Augustin.in Epistola ad Honoratū,si inter Dei ministros sit disceptatio,qui eorum persecutionis tempore maneāt, ne fuga fiat omnium,& qui eorum fugiant, ne morte omniū deferatur Ecclesia.Si aliter hæc disceptatio non potuerit terminari:quantum mihi videtur,qui maneāt & qui fugiāt,sorte deligendi sunt.& rursus in 1.de doctrina Christiana : si cui abundaret quod oporteret dari eis,qui non haberēt,nec duobus dari possit. Si tibi occurrant duo, quorum neuter alium vel indigentia,vel vrgente aliqua necessitate superaret, nihil iustius faceres,quam ut sorte eligeres, cui dandum esset.quod dari vtrique non posset.
15 Fuerunt † cū his sortes electiuæ, cum inuocatione diuini auxilij, & iudicij factæ; quemadmodum Samuel ostensurus populo, electum in Regem per Deum Saulem, iussit cōgregari populū per tribus, domus & familias, & missis sortib. sors cecidit super tribum Beniamin:& missis iterum super cognationes eius tribus, cecidit sors super cognationem Methri, & peruenit vsque ad Saulem filium Kis. 1. Regū.c.10.vers.11.Et actorum Apostolicorum.c.1. vers.23. Apostoli electuri in locum Iudæ proditoris alium Apostolorum,statuerunt,hoc est, nominarunt duos, Ioseph qui uocabatur Barsabas, qui cognomi-

gnominatus est Iustus, & Matthiam. Et ornantes dixerunt: Tu domine, qui corda nosti omniū, ostende quem elegeris, ex his duob. unum accipere locū ministerij huius & apostolatus, de quo prȩuaricatus est Iudas, ut abiret in locū suum. Et dederūt sortes illis, & cecidit sors super Matthiam Hāc electionem per sortē in Republica maximè conuenire tradit Aristoteles lib. 4. politicorum. c. 14. & 15. quando prius electis duobus uel tribus æquè probis uiris, uel nominatis ad munus & Magistratum, nō potest nisi unus admitti. Sine controuersia Vespasianus sorte nouos iudices eligit, per quos bello capta extra ordinem centumuiralis iudicij bona restituerentur. Suetonius. in eius uita c. 10.

Fuit † aliquando & hæc eligēdi prȩpositos & beneficiatos obseruata per sortes, forma. sed postea reprobata. c. fi. de sortileg. l. sacris nostris legib. 47. C. de Episc. & cleric. ubi ratio pro eo, quod non sorte, sed præsenti examinatione, eaque accurata agendū sit in electione prælatorum. 16

2. Diuus Hieronymus ad c. 1. diui Ioannis existimat non esse utendum sortib. in electione exemplo Ionæ aut Matthiȩ: eò quod illa singularia sint exempla, quæ in consequentiam trahenda non sint, Relatum in c. 2. non statim. 26. quæst. 2.

3. Quia formæ electionis faciendæ, datæ sint per conciliū Lateranense, quæ obseruandæ sunt ut ualeat, aliis prohibitis. in ca. quia propter. de electione.

Item, 4. Venerabilis Beda ad ca. 1. Act. apostolic. notat exemplum Matthiæ non esse in consequentiam trahendum in electionibus prælatorum. quod Matthias electus est ita ab Apostolis ante diem pentecostes:

tecostes: quia scilicet nondum erat plenitudo spiritus sancti in ecclesia effusa. Et septem Diaconi postea electi, non sorte, sed electione discipulorum fuerunt ordinati. Et addit: Si qui tamen necessitate aliqua compulsi, Deum putant sortibus exemplo apostolorum esse consulendum; uideant, hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse. in c. Non exemplo Matthiæ. 4. 26. q. 2.

17 Sunt † & curiosæ sortium petitiones & proiectiones, & ab iis, unde non oportet, petitę: quæ etiam damnantur, ut quæ possunt trāsire in abusum & idololatria. c. 1. 26. q. 1. c. non liceat. 26. q. 5.

18 Vt † enim iudicia sortiū permittantur, in summa debet esse res pro qua mittuntur sortes, licita, & permissa: ut pro diuisione, pro ambiguis, quæ ad contumeliam Dei nō cedunt, non pro uanis aut secularibus, ad quæ diuina oracula non sunt transferenda, ut ait diuus August. ad inquisitiones Ianuarii, epist. 119. c. hi qui de paginis. 26. q. 2.

Secundo debet esse necessitas determinationis alicuius habendæ: aliter, si nulla sit necessitas & sint alia ordinaria remedia, hoc est tentare Deum, & cōtra pręceptum, Non tentabis dominum Deum tuū. Deuter. 6. d. Matth. cap. 4. & esset quærere à Deo signum, ut à quodam histrione; quemadmodum arbitrabatur Herodes se à Christo aliquod signum uisurum. d. Lucæ. c. 23. uers. 8. Et generatio adultera signum quærit. d. Lucæ. c. 11. At in necessitate, quando desunt humana remedia, ad diuina peruenire licet. c. 24. quæritur. 22. quæst. 2. ex d. Augustino. q. 26. in Genesim.

3. Vt

3. Vt permissæ sint, debet sperari exitus & indi-
ciũ earum à domino Deo. Sic intelligitur. c. 16. pro-
uerbior. sortes mittuntur in sinum, sed à domino tẽ-
perantur. Et talis sors secundum se non est malũ. d.
Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Contra, si expectetur sortiũ
significatio vel exitus ab idolis, uel ex tacito pacto
ex sortibus cum dæmone: ut Ezechielis. 21. qñ Rex
Babylonis stetit in biuio, in capite duarum uiarum,
diuinationem quærens, & commiscens sagittas, in-
terrogauit idola, & exta cõsuluit. Tales sunt sortes,
quæ petuntur ab augurijs, dæmonibus diuinis, stel-
lis, & similibus uanis quibus putatur falso inesse uis
diuinandi, quæ prohibetur à Deo: & referuntur in
c. Illud, quod est secundum institutionem hominũ.
26. q. 2. ex diuo Augustin. lib. 2. de doctrina Christia
na, cap. 19. 20. & 21. facit cap. illos planetarios. 8.
& seq. ead. 27. q. 2. l. nemo aruspicibus. 5. de male-
fic. lib. 95. tit. 18. l. Item, apud Labeonem. 15. §. si
quis Astrologus. deuiar. ff.

Sunt† huiusmodi improbatæ & vanissimæ, & ido- 9
lolatriæ plenæ sortes, dictæ Gomericæ, Virgilianæ,
Prænestinæ, & aliarum rerum, de quibus si egeas,
vide exempla & explicationes. volum. 5. theatri ui-
tæ humanæ lib. 4. de uariis modis diuinationum. Et
de sortib. consultoriis, quibus exquirebatur quid a-
gendum esset, & diuinatoriis, quibus inquiritur
quid futurum sit. Tales sortes Antiatinæ quæ mo-
nuerunt Caligulam ante mortem ut à Cassio caue-
ret: Fuit enim occisus à Cassio chorea. Suetonius in
eius uita c. 57.

Sic & tales uanas sortes, quæ simpliciter fortunæ
cõmittunt & euẽtus rectè improbat Cicero 2. de

diuina-

diuinatione. Quid sors est? inquit. Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras: quib. in reb. temeritas & casus, non ratio, nec consilium ualet. Tota res est inuenta fallaciis aut ad quęstum, aut ad superstitionem, aut ad errorem.

Sunt sortes futurorum, vel in cognitorum aut dubiorum aliquando ex sacris libris permissæ. cap. hi qui de paginis. 16. q. 2. potius quam ex prophanis, & Virgilii uel Homeri aliorumque uersibus. Sicque Elias sententiam mortis in Ochosiam tulit, 4. Reg. cap. 1. quod mitteret consulere Beelzebub Deum Acaron, num de casu, quo ceciderat per cancellos cœnaculi sui, quod habebat in Samaria, conualesceret: & quod non consuluisset potius Deũ Israel. Sed & istæ, ut periculosæ, sunt uitandæ, ne profanentur sacra oracula, & illis abutamur. Lubrica enim via à curiositate ad lapsum ita uetita, Quemadmodum & aliæ olim probatæ sortes; ne propter assiduitatem earum labatur quis in idololatriam: nempe tribuens plus sortibus; quam Dei prouidentiæ & uoluntati, ut notat gl. ad cap. 1. 26. q. 1. Argumento iuramenti, quod non improbatur, sed eius assiduitas, quæ trahi potest in periurium & Dei offensam. c. & iurabunt. 22. q. 1.

20 His † præfatis pro appellatione sortiũ concludẽda, occurrit in primis, quod de ea Iason ad l. huiusmodi. §. si is cui. de leg. 1. nu. 16. ait, appellari nõ posse à sententia per sortem lata. quia fortuna non habeat superiorem in mundo. Idem dixit Bal. ad l. fin. C. communia de leg. & ibi etiã Iason. Cardin. Alex. in Rubr. de appell. ff. 17. Amb. Opiz. ad l. filius familias. §. diui de legat. 1. Bar. & alii ad l. diuisionis. de pactis

pactis.ff.l.fi.comm.diuid.C.Sunt.n. casus ita ambigui in iure, ut, ne uideatur iniustè alter alteri præferri, cum uideatur vtriusque par ius, sed quod uni sine consensu alterius concedi non possit, ad sortis iudicium sit recurrendum. quemadmodum in d.l. fi.in princip.communia de legat. si electio plurium rerum legatario relicta fuerit, & contendatur, quis eorum nomine defuncti eligere debeat. Sancimus, inquit Iustinianus, in omnibus huiusmodi casibus rei iudicem fortunam esse, & inter altercantes sortem adhibendam, ut quem sors prætulerit, is quidē habeat potestatem eligendi, cæteris autem destinationem præstet contingentium eis partium. Sic dū hoc iudicio sortis utimur in specie, l. si quæ sint cautiones. familiæ ercifcundæ.ff.l.sed cum ambo.de iudic.ff.cum similib.

Est † & alia ratio, quare nō appelletur à iudicio 21 sortis, quod inter contendentes placuerit, ut ita res sorte dirimatur: & sic ex consensu ab illo iudicio ꝙ elegerunt, appellare nequeunt; cum non possint reprobare iudicem electum, cū iudicandi ex arbitrio potestate: ut diximus in arbitrio ex compromisso, & in iureiurando delato & acceptato.

Sed † & facilioris iudicii & actus causa ita pla- 22 cuit. Alioquin enim, si non conuenirent de sortis iudicio, se mutuo impedirent pares, & ita neuter ad rem perueniret.l.2.§.fi.quib. modis vsusfruct. amittat. Alioquin etiam iudicium sortis commissæ contra tertium & non consentientem, non ei præiudicaret.§.sin autem de satisdat.tutor.ff.Hic adde quę diximus de indicio sortium, & in quib. indicia illa ꝓbata fuerint, in li.34.syntagmatis. c. 5. Loquimur autem

autem hic de probato, non de reprobato iudicio & de permissis sortibus. Sic, quod veluti fortuito accidit, æquo animo ferendum est, ut quod naturaliter aduenit in cōditione naturaliter mutata fundi, siue ex ea mutatione melior, siue deterior facta fuerit. Vtrumque enim ferendum est, ut ait Paulus in l. 2. §. apud Namusam. de aqua pluuia arcenda. libro 39. ff. titul. 3.

23 Poterit † & quarta esse ratio, quod quando aliquid habet dubium euētum, in fauorem alterutrius partis, non inspicitur tam euentus, quàm quod potuit euenire pro alterutro, ut in l. si pater puellæ. C. de inoffi. testam. l. si ea lege. 17. de vsuris lib. 4. C. ti. 32. Si ea lege mater tua possessionem apud creditorem suum obligauit, ut fructus in vicem vsurarum consequeretur obtentu maioris percepti emolumēti, propter incertum fructuum euentum rescindi placita non possunt.

24 Porrò, † ut dictum, permittuntur istæ sortes ob necessitatem, & causa pacis, & ad minuendas lites: Quando concurrunt paria iura, paria merita, utrinque aperta & sine cōtrouersia, sed vnus tantum potest ea exercere, alioquin si vterque uellet vti, se mutuo impedirent. quo casu electio sorti committitur, & ueluti iudicio diuino.

Potest & alia quinta ratio dari, cur appellari à iudicio sortis in dubiis permissæ non licet prouocare, quod Dei iudicium uidetur. cap. 1. 26. quæst. 2. Ideò nequit à sententia Dei prouocari.

CAPVT

Cap. XX.

Num appellari possit a sententia lata à Iudice cui potestas data est iudicandi appellatione remota.

SVMMARIA.

1 *Appellare non licet a iudicibus datis, appellatione remota.*

2 *Nisi in casibus in quibus permittitur.*

3 *At iure Pontificio non obstante illa clausula licet nisi sit appellatio friuola, &c.*

4 *Sed & a subdelegato o legato sub illa clausula, ea nō obstante appellatur.*

5 *Nec etiam illa clausula excludit ab appellatione tertium non comprehensum in rescripto.*

6 *Nec etiam quo minus a tali iudicio possit per querelam conqueri.*

7 *Sed et clausula, Appellatione remota, habet ut iudex non teneatur eam admittere, non autem prohibet, quo minus ea possit fieri.*

8 *Ideo, si iusta superiori uideatur, non obest appellanti, quo minus admittatur denegatio Iudicis a quo.*

9 *In statuti iudicium statutum appellatione remota, quando ex eo appellatio possit inhiberi, &, quid si in rescripti articulo talis clausula ponatur, num ad alios extendatur.*

In Gallia hæc clausula in rescriptis prohibet omnino appellari.

10 *Solus Papa, aut princeps, potest hanc clausulam, appellatione remota, adiicere.*

11 *Effectus huius clausulæ.*

Q 12 Sed

12 Sed cur possit Princeps hanc ponere clausulam sub motis dubiis, docetur.

DEcimo octauo† impediri uidetur appellatio,
1 quãdo iudices dati sunt appellatione remota uel a lege, uel à principe: quales sunt iudices, à qui bus appellare non licet, ut dicemus in c. quo appel lari possint maiores, Senatus, Princeps, & similes. de quib. postea Nunc tantum de iudicibus delega tis agimus, quorũ mãdata habent, ut de causa sibi commissa & delegata, in specie, cognoscant, cum clausula. Appellatione remota, quæ tñ opponit in delegatione facta a principe supremo temporali, uel a summo põtifice, qui supra ius sunt, ut dispen sare, temperare, & interpretari, & tollere ius com mune positiuum possint. Id enim habet autoritas principis supremi, in l. 1. & fin. C. de legibus. ut po pulus liber. l. de quib. de legib. ff. & summus Ponti fex, in c. proposuit. de conceß. preben. c. per uene rabilem, qui filii sint legitimi. Dicemus ergo à Iu dice ita dato appellari nõ posse, c distinctione, de qua postea. Et inquit Vlpianus in l. §. fi. à quid. ap pellat. non licet. lib. 49. ff. tit. 2.

Interdum Imperator ita solet Iudicem dare, ne liceat ab eo prouocare, ut scio sæpissime a diuo Marco iudices datos. An & alio possit ita Iudicem dare, uidebimus. Et puto non posse, quia alius, quam supremus princeps, non poteſt tollere ius tertii ẽt cum causa. Doctores ad c. Ecclesia sanctæ Mariæ de constitution. Alex. cons. 1. in 5. uolum. Neque inferior poteſt tollere legem superioris. c. cũ inferior. de maiorit. & obedient. nisi forsan con

sentiant

sentiant litigantes, qui pacto possunt renũciare futuræ appellationi.l.fi.§.fi.de tempore app.C.Idem in c.super quæstionum.27.§.si verò.de offi. delegati.lib.1.tit.29.Si potuit igitur prohibere,nõ dẽt appellatio admitti,postquã cõmissa ita est cã, Appellatione remota.c.1.de rescr.Facit & potestas uel uolũtas principis,ne ẽt omnino à iudicibus quibusdam appellare liceat,vt nec à Senatu,nec à præsidialib.

Ad illam regulam primam datur temperamentum in c.pastoralis.53.de appellat.vt non obstante clausula,Appellatione remota,secundum illam decretalem liceat appellare,in casibus, in quibus ius permittit à rescripto appellationem, quorum aliquos enumerat ibi glossa ad verbum expresse: vt si locum non tutum litigantibus adire iubeat Iudex. cap.ex parte.47.de appellationib. si non admittat recusationes.c.postremo.36.eo.tit.Sunt & aliæ, ijs similes permissæ in iure,quæ non censentur remotæ,nisi dicatur,Omni appellatione remota.quia absolutè tunc videtur reiecta omnis appellatio, cum princeps possit tollere appellationem.l.1.in fine à quib.appellare non liceat.Pan.& Decius ad Rubr. de app.Remouetur porro,si nõ sit notorium grauamen.Nam si notorium sit grauamẽ,ex quo permissa est in iure appellatio, ea non tollitur etiam per clausulam,Omni appellatione remota.gloss.iuncto textu ad c.ex conquestione.de restit.spoliatorũ.Panorm.ad c.pastoralis.in princ.de appel.Decius tamen ibi tenet contra communem aliter sententiã; quam ego lubens sequerer:quia aliud remedium superest retractationis. sicuti etiam non dubitatur, clausulã illam adiectã rescripto.omni appellatione 2

remota,ex consensu partium,inhibere omnem appellationem.Perus.ad d.c.pastoralis.in princip.de app.Fel.ad c.Pastoralis.§.fi.col.1.de offi. delegati.

3 2.Explicat†eadem glossa ex iure alio nouo. ca. ut debitus honor.de app.siue fuerit appellatio remota siue non;siue expresse fuerit permissum appellare,siue non,recipiendam iure Pontificio per illud c.dummodo causæ sit probabilis appellandi. Atq; intelligitur illa clausula,remouere tantum appellationes friuolas,dũ apponitur rescriptis summi Pontificis.ut clausula,recusatione remota.Ias.ad l.apertissimi.C.de iud.Ita non impedit.

3.Etiam clausula prædicta,appellationem ex notorio grauamine interpositam.c.ex conquestione. 10.& ibi gl.ad verb.(post appellationem)de restit. spoliatorum.li.2.ti.13.Si manifesta sit iniustitia,Alex.consil.106.nu.27.lib.3.& consil.77. numer.7. eodem li.3.consiliorum. Ita à delegato ad correctionem cum clausula,Appellatione remota,appellatur,si excedat in correctione,in ca.reprehensibilis.26.de app.c.licet in corrigendis.de offi. ordin. columna 4.

4 4.Intelligitur†ex clausula uetante appellationem, si delegatus cognoscat,non autem si delegatus cũ hac clausula subdeleget. Nam ab eo subdelegato appellari poterit.c.super quæstionum.27.§.si uero, de offic.delegat.

5 5.Potest†& tertius non comprehensus in rescripto appellare à delegato,cum clausula ea,in quantum sua interest.c.super eo.15.eo.tit.de offi.deleg. quo loci glossa suggerit rationes.& Gaillus libr. 1. obseruat.70.num.12.plenè Bart.ad l.1.§.Interdum

a quibus

à quibus appellare non licet.ff.num.4.& Angel.5.

Clausula, †appellatione remota, non prohibet, 6
quo minus damnatus possit conqueri per uiam
querelæ,ut tractant interpretes in cap.1.de rescri-
ption l.non distinguemus.§.cum quidã.de recept.
arbitr.ff.quia(ut diximns antea) contra sententias
etiam à quibus appellari nequit,querela,& alia ex-
traodinaria remedia permittuntur.

Speculator†lib 2.partic.3.tit.de appellatiõ.§. 2. 7
numer.32.Tu dic,inquit,quod dicitur in decreta-
li Pastoralis,53.de appellationib. quod ꝑ remotio-
nem appellationis quælibet appellatio, quæ non
sit expresse in iure indulta,intelligitur remota, ue-
rum est,quantum ad Iudicem, ut non teneatur ei-
dẽ ferre,nisi uelit,& non quantum ad partem.Nam
pars, quandocunqne grauetur, benè poterit ap-
pellare, licet grauamen non sit in iure expressum.
Atque Iudex,qui appellationem recipit potest re-
uocare postea factum.c.sæpe.§.quod si forsitan.de
appellation.quia factũ iudicis negantis nõ debet of
ficere iustitię litigantis. Et de intentione uidetur
committentis esse,& remouentis appellationem,ut
Iustitia suum consequatur effectum.ca.secundo re-
quiris.de appellationib.& quod pręsumit de uirtuti
bus eius cui committit,per l.unic.de offic.præfect.
prætorio.ff.Quare si illa persona aliter ꝓcedat,quã
ratio uelit, secundum intentionem committentis,
æquum est, grauamen reparari,ut dicitur de gra-
uamine illato ab eo cui commissa est causa iudican-
da, secundum suam cõscientiam.Gloss.in Clem.1.
de iure patronatuș ad uerb.Oneramus.Panorm.ad
c.Pastoralis.53.& 14.de appellat.

8 Per † clausulam tamen, Appellatione remota, inhibetur non tantum frustratoria appellatio. sed omnis alia, quæ à iure expressè non indulgetur. Verum si appellans fuerit iniuste grauatus, poterit huiusmodi grauamen per superiorem remoueri. cap. pastoralis. 53. de app. nec debet obesse appellanti, quod à Iudice à quo non fuerit eius appellationi delatum, cum appellatio eius iusta fuerit. ca. ei qui. §. appellatore. 2. quæst. 6. c. sæpe de appellat. Differt autem hæc delegatio causæ cum clausula, appellatione remota, ab alia delegatione sine clausula: qd in hac licet appelletur ex grauamine iusto, non impeditur officium Iudicis delegati, uel eius executio, c. super quæstionum. 27. de officio delegati.

At in alia, quæ sine ea clausula facta est appellatione nõ friuola interposita, siue ea reijciatur à delegato Iudice, siue admittatur, semper quiescit eius officium, & in præiudicium appellationis nihil fieri debet, sed omnia sine innouatione in eodem statu permanere debent. l. 3. C. de app. l. 1. nihil nouari app. pendent. lib. 49. tit. 7. l. sciendum est. 6. de appellation. recipiend. ff. nouella 134. cap. 3. in fine. Masuerius in praxi tit. 37. de app. §. 26. Item, quando, inquit, dicitur in literis regiis, non obstante appellatione, istud est intelligendum de appellatione friuola. Et hoc si exprimitur in literis prædictis. Et de hac notatur in c. pastoralis. & c. ut debitus honor. de appellat. & c. pastoralis. de offic. delegat.

9 Potest † & apponi in statutis, vt quippiam fiat, appellatione remota, si modo potestas condendi cum tali clausula penes disponentes sit, sine præiudicio superiores. & ex eo remouetur effectus appellationis,

pellationis,non secus,quam per clausulam rescripti;nempe,ne appellatio suspendat negotium, aut non deuoluat ad superiorem, ad quem prouocatur.d.c.pastoralis.de appell.cū ibi notatis.Panorm. ad c.ad reprimendam.de offic.ordin.

Et si per rescriptum committantur plures articuli connexi,& in uno remoueatur expressè appellatio;censetur,& remota in aliis,ut in illis non admittatur.c.secundo requiris.41.de appellation.tamē si negotia diuersa sunt,in uno prohibita, in aliis non censetur prohibita.c.innotuit de arbitr.

In Gallia seruatur,ut quando in rescripto principis inhibetur appellatio à Principe, licet tantum uideatur friuola per iura sublata, per cap.pastoralis.de appellationib.ut nō soleat omnino appellari Rebuffus tractatu de appell.artic.7.gloss.1.n.26.

Notat†Panormit.ad c.pastoralis.53.nume.4.de appellation.solum papam,& Principem posse cum clausula, Appellatione remota.delegare;alios non posse iudices.papam talem solum in spiritualibus, & Imperatorem in temporalibus.quia inferior non potest tollere ius alterius,secūdū c.super quæstionum.de offic.delegat.

Tamen inquit Panormitan.nota glossam ad l.fin. C.de sentēt.& interlocutor.omnium iudic.ut solus Princeps possit remouere appellationem diffinitiua:licet respectu interlocutoriæ, hoc poterit facere comittendo alteri causam. Mouetur illa glossa per textum illius legis,quam ibi sequitur Bartol. Sed idē Bart.ad l.1.à quibus appellar.nō licet.ff.uidetur restringere illam sentētiam,ut possit inferior quidē subdelegare.Apellatione remota,scil.frustra

toria,non alia. Primo,quia nec ipse, qui causam commisit, posset denegare illam appellanti. alioquin puniretur.cap.de priore.de appellat.Itē,quia non potest in praiudicium superioris.c.uenientes. de iureiurand.Tamen Panorm.non consentit omnino propter prædictā.l.fin.C.de sentent.& interloc. omnium iud.sed ait,& inferiorem principem posse committere cum hac clausula, uerum illius effectū esse,ut quam posset ipse recusare,possit in uim commissionis,& Iudex datus.

11 Prædicto†loco Panorm.num.9.& 10.refert tres effectus huius clausulæ.Appellatione remota.

1.Quod,quando proceditur ex rescripto cū illa clausula,non tenetur Iudex appellationi deferre, unde talis appellatio non suspendit Iudicis à quo appellatur, iurisdictionem, & ideo potest, antequā appellatio recipiatur à superiore, suā sētentiā exequi.c. Pastoralis.§.præterea.de offic.delegati.

2.Effectus,quod iudex nō deferens appellationi huic,quantumcunque probabili, non punietur, ex quo a iure expresse non indulgetur quia faciens autoritate iuris non peccat.l.Gracchus.c.ad l.Iul.de adulter.c.qui peccat.93.q.4.

3.Respectu reuocationis attentatorum post appellationem.Nam taliter attentata non reuocabuntur per uiam attentati,id est,nullitatis.quia ex quo non erit suspensa iurisdictio Iudicis per talem appellationem, tenuerunt gesta.licet possint per superiorem reuocari potius per uiam quærele quam nullitatis.

12 Videretur†tamen prima fronte, quod Princeps etiam nō possit appellationis potestatē tollere,quæ

de iure

de iure naturali censetur,cum sit quædam defensio & præsidiũ innocẽtiæ,c.cum speciali.& c.suggestũ. 10 de appe.quia,ut diximus,fuit præcipuè inuenta ad corrigendã iniquitatem iudicis.l.1.de appellat.uel ad supplenda omisse.in l.per hanc.C.de tẽporib.appel.c.Cũ Iohannes.de fide instrument.Et princeps non potest tollere ea,quæ sunt iuris naturalis, & gẽtium.Ce .pastoralis,de re iud.l. eas.de c.dimin. ff.

Cæterum occurri huic dubitationi potest,admittendo,quod defensio sit iuris naturalis,& probãda sit,si intra fines permissos se contineat,cum moderamine inculpatę tutelæ.l.3.de iust.& iure.l.1.unde ui.lib.8.C.titul.6.

Sed sublata appellatione, non censetur sublata defẽsio absolutè p principẽ Nã,quãdo dat iudices, à qbus uetat appellare cẽsetur eius cõditionis tales dedisse qui nõ aliter quam ipsemet iudicaturi sũt.l.1.de sẽt.pręfect.prętor.ff.l.1.à quib.app.nõ licet.ff.

Neque uidetur prohibendo appellationem prohibere defensionem.quia iudicium fit causa cognita,litis contestatione adhibita,secundum actionem & exceptiones.

quando etiam à persona,& iudicio principis nõ licet appellare,non ideo dicendum est, defensionẽ tolli.Præsumitur enim semper pro iudicio eius,qui habet plenam potestatem.c.cuncta per mũdum .9. q.3.Alioquin contra ius diuinum,& humanã suspecti redderentur omnes principes.Et sit appellare liceret à prĩcipe,dari deberet alius superior ei, & superiori superior:& sic progressus esset in infinitũ,& & potestas,quę à Deo,est tolleretur conra Apostolũ ad Roman.ca.13..

iudiciorum

Iudiciorum formulę, & ordinationes ex authoritate principis pendent, & sunt iuris positiui, & ꝙ ab interlocutoria non appellet à diffinitiua quorũdam iudicum contra ab aliquorum minime: ut, & quod hic habeat iurisdictionem maiorem alius minoré. Ius ante hæc omnia in manu regia erat, ut ait Pompon. in l. 2. §. deinde ex his. de orig. iuris. Iustinus. in 1. Et supra ius positiuum ita princeps proposuit. de cõceſſ. prębend. & l. 1. de sent. pręf. prætor. ff. l. fi. C. de legibus.

Et proinde rectè statuit ut uult; appellare, uel nõ quando liceat, ut & potest leges nouas cõdere. d. l. fi. C. de legib. Et quãuis prĩceps nõ possit tollere defensionem naturalem, tamẽ potest tollere defẽsionem ciuilem, quam ipse inuenit: & ita ciuilis ratio ciuilia iura tollit, non naturalia. l. eas. de c. diminut. ff. Et omnis res per easdem causas tolli potest quibus inducta est. ca. 1. de regu. iur. apud Gregor. Appellatio itaque iuris ciuilis alio tolli poterit. Verum ignorandum non erit, hãc clausulam, appellatione remota odiosam esse, quia dicitur appellatio beneficium. c. an sit deferẽdum 42. & ibi Panorm. num. 2. de appell. ideo restringenda, ut ibi ait; per ca. inquisitione eod. tit. de appell.

Cap. XXI.

De appellatione à nominatione ad publicum munus.

SVMMARIA

1 *Appellatio nõ admittitur à nominatione publici muneris, si utilitate priuatum.*

2 *Contra*

2 *Contra, si utilitate quoque sit publicum.*

DECIMO nono† non admittitur etiam appella- 1
tio à nominatione publici muneris, quod est utilitatis priuatũ vt tutela & cura, l. 1. §. si quis, qñ app. sit. quia nominatus potest se excusare, & tunc si admissa non fuerit eius excusatio, potest appellare. l. scire. de excusat. tutor. ff. §. qui autem. eo. tit. apud Iustinian.

Secus† si officium sit publicum authoritate & vti- 2
litate, l. 4. & l. hi qui ad ciuilia. & l. nominationes. C. eo. de excusat. tutor. Et hic casus quotidie seruatur, vt ait Reb. in tract. de app. art. 7. gl. 2. n. 18. tomo 3. commentariorum ad constitutiones regias.

CAP XXII.

De appellatione à legis constitutione, vel executione.

SVMMARIA.

1 *Appellatio non recipitur à legis constitutione uel executione, quando est edita.*
2 *Potest tamen à declaratione iudicis appellari.*
3 *Ita à lege generali non appellatur, & ea præiudicat priuato.*
4 *Potest tamen appellari ab statuto grauamine Rempublicam, uel particulares ad superiorẽ statuentium.*

VIGESIMO, † non appellatur etiam à legis con- 1
stitutione uel executione, quãdo est edita ab eo, qui legem condere potest. Notat Rebuffus ad rubric. de constitut. in concordatis. citat. c. quia nobis. 32. de ap. ubi contra cõstitutiones generales ca

pi-

pitulares,appellatio religosum non defendit. facit l.si qua pœna.de uerb.signifi.ff.l.fi.§.Item si ex per petuo edicto.de app.rec.ff.Decius in c.consuluit.3. gl.fi.de app.sumpta ratione à principe, à quo appellare non licet,ut infrà dicemus.

2 Potest†tamen à declaratione iudicis, quod quis inciderit in pœnam,appellare,& ita non à lege,sed à declaratore appellatur,ut notat glossa singularis ad c.cupientes. 16.§.quod si per viginti dies.uersi. insuper etiam,ad uerbum priuatos.ff.electión.in 6.

Sic quis potest appellare à denunciatione aut declaratione excommunicationis seu alterius censuræ. Pan.ad c.peruenit.de app. quia hæc nõ est sñia iuris,à qua non liceat appellare.p d.c. quia nos.de app.sed iudicis declarantis,& ita hominis: nisi qs esset notorius criminosus,qui non audit̃ appellans. Angelus Claua in summa.§.app.n.8. citat.c. ex parte.in 1.de verb.significat.Vbi in notoriis non requiritur propriè sententia,sed fit tm̃ iuris executio. ut in c.quoniã.10.de filiis presbyt.li.1.ti.17.nempe si talis excessus notorius,ut nulla tergiuersatione cœlari possit,iuxta c.fi.de cohabit.clericor. & mulier.

3 Ita†lex generalis põt præiudicare priuato,& nõ licet appellare à generali lege,Bar.ad legem Antiochensiũ de priuil.creditor .Alex.consi.189.uolu.2. Matthæus de Affl.dec.Neapol.321.num.16.Notat ita Bart.ad l.fin.nu.3.de app.recipi.ff.& Dyn.per illum textum,quod ab iniquitate legis uel statuti nõ potest appellari,per d.l.si qua pœna.de uerbor.significat.Idem tradit Barthol.ad l. omnes. populi. de iustit.& iur.Bal.ad l.a iudicibus.C.de app.& ad l.1.§.similiq; modo.de latina liberta.tollenda.C.si

modo

modo ut dixi fiat,ab eo,qui potestatem habet legis condendæ,ut dixi.Legi enim,quamuis dura uideatur,standum est l.perspexit.qui & à quibus.manumiss.liberi non fiant.ff.facit l.leges ut generales. & l.leges sacratissimæ.C.de legibus.

Potest†appellari ab statuto grauante Rempubli 4
cam uel aliquos particulares.l.1.§.solet quando appellare liceat.l.ambitiosa.de decret.ab ordin. fac. ff.Primo,decreta huiusmodi noxia,ueniunt officio iudicis rescindēda.l.qui se grauatos.C.de censi.Et cōtra statutū quibusdā perniciosum cōpetit grauatis exceptio doli.l.1.in fine.de except.doli.ff.uiden dus Riparius li.1.respons.11.& 22.Quæ tamen intelligenda puto de statuto condito ab illis, qui habent superiorem,non etiam de condentibus , qui non habent.Bart.ēt in l.fi.n.3.de app.recip.ait,ꝙ si statutum fieret contra personam certā,tunc posset appellari,per l.si priuatus.qui & à quib.man.&c.ff. & in l.toties.in fine.de pollicitat.ff.si cōstat.de app. rec.Imò,inquit,si statutū factū sit prima facie generale,sed in veritate contra unam personam factum est,ut sæpè accidit;potest per superiorem corrigi. argu.l.1.de doli except.ff.prout ponit de dolo, qui committitur in legibus condendis.Veruntamē Dynus dicit ad l.1.in 3.quæstione principali, quæ sit longa consuetudo.C.quod si is , qui ex tali statuto læditur,contradicit,non ei nocebit. Quod limita secundum ea,quę tradit Innocent. ad c.cum accessissent.de constitut.

CAP. XXIII.

De appellatione à sententia, quæ transiuit in rem iudicatam.

SVMMARIA.

1 *Non appellatur à sententia quæ transit in rem iudicatam.*

2 *Quia tunc imponitur finis negotio.*

3 *Et quia ius ex ea sententia factũ est, uia tamen extraordinaria proposita iniquitate poterit retractari.*

1 VIGESIMO primo † non appellatur etiam, vt sępè dixi, à sententia, quæ transiuit in rem iudicatã: à qua nõ fuit suo tẽpore appellatũ, in l. 1. & fi. vt lite pendente vel post diffinitiuã sñiam, &c. non liceat imperatori supplicare. C. l. 1. de his, qui propter met. iud. non app. C. l. 3. sent. resc. nõ posse. C.

2 Ratio † prima est quia per rem iudicatã finis negotio imponitur. l. 1. de re iudicata. ff. Et pro veritate habetur l. ingenuum. de statu homi. ff. l. res iudicata. de reg. iur. ff.

3 2. Quia † licet res aliter se habeat, ex ipsa tamẽ sententia, ex qua ante appellatum nõ est, uel appellari non potest, ius factum est, quantum ad litigantes. c. cum inter vos. de sent. & re iud. Neque per ea, quæ postea emergunt. retractatur sententia. c. inter monasteriũ. & c. fi. de re iud. l. cũ putarem. famil. hercisc und. ff. l. 1. c. de condi. indeb. Si tamen cõperta sit post sententiam contraria veritas, quę suadeat iudicatum retractari uia extraordinaria & principis authoritate per supplicationem uel restitutionẽ, poterit reparari & reformari iudiciũ, vt in c. fraternitatis. de frig. & malefic. in c. 2. 23. q. 1. & in alio exemplo.

plo.c.2.de purgation.uulg.li.5.ti.35.l.2.quando a ctio de peculio annalis est.ff.l. si. fullo de condict. sine causa. ff.& propter delictum aduesarii, ut in capi.ex literis.de diuers.admonendi.de iureiur. l. si ex falsis.C.de transact.

Cap. XXIV.

De appellatione a sñia in fauorẽ scolasticorũ lata.

SVMMARIA.

1 *Non appellatur a sententia lata in fauorem scholasticorum, maxime de expellendus obstrepentibus iuxta scholas.*

VIgesimo secundo †non appellatur a sententia lata in fauorem scolasticorum, maxime quando tractat de expellẽdo fabro, uel alio obstrepẽte iuxta scholas, uel domos scholarũ, ut secundũ Bal. in l.unic col.uers.quod si unus.C.si de momentanea possess.quẽ refert.Tiraq.tract.de priuil.pię causæ, in præfatione.vers.item relictũ causa studii plu resq; eius sentẽtiæ Horatilucius in priuil. scholast. 72. per rationẽ.quia, quando res dilationem non recipit, non permittitur appellare, l. si.de appel.recip.ff.causa autem studii nõ recip.l.si longius. §.fi. de iud.l.1.& 2.qui ętate se excusant.lib.10.C. 1

Verum, quod tractatur de expellẽdis obstrepentibus scholasticis, illud ego semper intellexi, qñ strepẽtes essent uel malleantes iuxta scholas publicas, uel domũ doctoris professoris legẽtis, uel iuxta collegium destinatum scholasticis, non autẽ si iuxta alios scholasticos seorsum habitãtis & mutãtis hospitiũ ad nutũ obstreperent. Quia si hoc uerũ esset, oporteret artifices à ꝓprijs domib.in ciuitate exulare; eo ꝙ hospitiũ sæpè mutent scholostiaci.

Cap. XXV.

Num liceat tertio appellare.

SVMMARIA.

1 *Non licet tertio in eadem causa appellare in diffinitiuis.*
2 *In interlocutoria nisi semel.*
3 *In Alii dicunt & in his appellari si habeant uim interlocutoriæ.*
4 *Explicatio regulæ ne tertio appelletur remissione factam ad eundem Iudicem.*
5 *Idem si ad alium quam primum fuerit remissio.*
6 *Possit tamen contra tertiam sententiam agi de nullitate.*
7 *Sed tamen poterit alius, quam qui obtinuit contra se tres sententias appellare.*
8 *Potest & idem in nouis grauaminibus ter & pluries appellare.*

1 Vicesimus tertius † casus reprobatæ appellationis ut, ea remoueatur a negotio in quo ante bis appellatū est. Nempe primū quando tres fuerūt latę sententiæ conformes: duę, inquā, a quibus appellatum est ad iudices ordine superiores, & fuerunt confirmatę. & tertia fuerit similis confirmans exempli causa; ut si a cōdemnatione iudicis ordinarii appellauerim, & sententia eius cōfirmetur a superiori immediate Iudice per sententiā, sunt ita duę sententię conformes, si autem rursum ab ea cōfirmatione ad alium proximū superiorē appellem secundo, & rursum ab eo confirmetur iudicatum erūt duę appellationes, & tres sentētiæ, & nō licet

tertio

tertio appellare à tertia sententia cõformi cæteris, ita explicat gl.ad Clem.1.ad uerbũ,fuerint de sẽt. & re iud.Sic intelligẽda l.unica ne liceat in una,& eadem causa tertio prouocare;uel post duas sentẽtias iudiciũ,quas diffinitio pfectorũ roborauerit, eas retractare . li.7.C.ti.7.Si quis inq̃t Iustinianus Cæs.in quacũque lite iterũ prouocauerit,nõ liceat ei tertio in eadẽ lite sup quæsitis capitulis prouocatione uti,uel snĩas clarissimorũ præfectorũ prætorio retractare.Atq; in C.Theodos.li.11.ti.36.ponitur titulus de possess.ab eo,qui bis prouocauerat trãsferenda.Sic & tradit Rota decis.724.In antiq. ĩnc.dic q̃ si duæ.Sicuti in l.qui Romæ 122.§.Seia vnius tutoris hæres, de uer.obl.ff.Scęuola refert.hæredẽ pupillę cõtra hæredẽ tutoris egisse tutelæ iudicio corã iudice tutelæ,id est,prætore,& uictũ puocasse ad cõpetẽtẽ iudicẽ,id est,prçfectũ urbi, & ab eo quoq; ad principẽ,sed iniustam hãc puocationẽ quoq; iudicatã. Itẽ in c.audient igitur nouellæ 82.de iudicib. & ut nullatenus cũ iureiur. eligat. dat agnitio iudicib.pedaneis causarũ,usq; ad summã trecentorũ solidorũ,nulli in his penitus appellationib.perimẽdis,nisi forsan tertio appellare uoluerint aut per cõtumaciã absuerint: talibus enim etiam appellationũ perimit ratio. Iure quoq; põtificio ita ter prouocare in eadẽ causa prohibitum in c.si ãt 39.§.si quis in quacũque 2.q.6.c. directæ 39.& c.sua nobis R.65.de appel.clc.1.de sen.& re iud.Hoc etiam receptum in Gallia ex cõcordatis, ne liceat tertio appellare , ut in §. in interlocutoriis,& ibi Rebuff.de friuol.appell.in concorda.

Vbi recte † notat ultra Rebuff. illud uerum esse 2

in diffinitiuis sententiis,ut liceat bis appellare, nō in interlocutoriis,in quib.non licet nisi semel.Quare ab interlocutoria non licet nisi semel appellare, & si fuerit confirmata poterit executioni demādari.& ita notat pronūciatum fuisse in senatu Parisiensi.die 25.Sept.anno 1542.Et in prag.sanctio titu.de friuol.app.ut lites,inq̃t,citius terminent̄, sup eodē grauamine,aut sup eadē interlocutoria uim diffinitiue nō habēte,nullatenus liceat secūdo appellare.

Idem statutum in regula Cancellariæ 35.ubi pœna quinquaginta florenorum auri punitur secundo appellans ab interlocutoria,uel tertio a diffinitiua. Ius ciuile quoq;in interlocutoriis uidet̄ interdixisse in eodem articulo bis appellare,ut in auth. si qui litigantium.de Episcopali audientia.C.ubi glos.similes notat casus,quos tamen Speculator ti.de appellation.§.8.in fin.existimēt speciales, quibus non liceat nisi semel appellare.

Sunt tamen in Gallia subordinati alicubi tres iudices sub parlamento,& ideo tertio appellatur,ubi sunt domini habentes iurisdictionem primæuam, cui præest præpositus,ad quem appellatur,& rursum à præposito ad baillinū,& tertio a baillino ad parlamentū,quamuis hoc rarum sit, ut notat Reb. tractat.de appell.artic.7.gloss.2.n.30.

3 Speculator†tamen li.2.part.3.de appel.§.8.quoties appellandum sit,n.1.Clarū,inquit,est, quoniā regulariter super aliquo articulo & grauamine, & qualibet̄ interlocutoria,ante sententiam.& etiam à sententia diffinitiua,bis tantum appellatur,quibus includit licitum etiam esse bis appellare a sentētia interlocutoria,& citat l.uni.ne in una eadḗq; causa

liceat

liceat tertio prouoc.c.si aũt §.post secũdum,& §.si quis in quacunq; 2.q.6.addit ita,& ante & post sen rentiam his licere super eodem articulo appellari tantum,& sic intelligi c.omnis oppressus.c.ad Romanam,c.quoties c.ideo.2.q.6.

Hanc eandem sententiam tenet gl.ad c. directæ nobis tuæ literæ, n.39.ad uerbum appellare de ap.& ibidẽ Panor. n.8.notat ex illa glossa,in hoc interlocutoriã, cũ liceat bis ab illa appellare,sequi naturã diffinitiuæ. Idipsum scripsit Hostiẽsis in summa de app.§.7.quoties possit quis &c.Quæ ẽt sñia videtur probabilis, vbi plures gradus sunt iurisdictionis. Vel certè dicemus,nõ licere ab interlocutoriis bis appellare,nisi habeat uim diffinitiuę.Itẽ ,phibitionẽ bis appellãdi in interlocorijs intelligi, ꝙ ptinet ad executionẽ,ut non obstãte secunda appellatione,cõfirmata prior sñia possit executioni demandari,sine præiudicio tamen secundæ appellationis.

Secundo† explicator quod dictũ est,nõ licere tertio appellare in causis quæ remittuntur ad eundem Iudicem; vt ecce interlocutus est Iudex,appellauit quis ab eo ad superiorẽ,à quo nõ põt appellari ad aliũ,is superior remisit causam ad Iudicẽ ordinariũ priorẽ:is ordinarius iterũ cognouit,& scdo prouocatũ est,rursumq; ad eum remissio facta est: dicimus per hanc regulã, tertio prouocari nõ licere in eodem negotio.Ordinarii porro iuris est, quando prouocatum est ab interlocutoria,& Iudex appellationis compererit,Iudicem à quo appellatum est benè iudicasse, remittat Iudex ad priorem Iudicẽ, principale negotium determinandum,paucis casibus exceptis,quos notãt interp̃tes ad c. Romana, 4

R 2 & ad

& ad c.ut dilectus,de appellation. Verum & hoc intelligitur,quando de eodem articulo esset rursũ appellatum,non si de alio. Et in Gallia appellaret etiam ab eodem,sed tanquam temerarius appellator mulctaretur.ut latius infra n.8.

4 Tertio† explicatur alio exem lo, si Iudex delegatus sit à sum.pontif. uel à principe,& ab eo sit prouocatũ à cõdẽnato:& rursum aliũ Iudicẽ in cã appellationis delegauerit,& ab eo rur.um sñiam primi confirmante,prouocatione ab eo facta, alius Iudex in cã appellationis fuerit delegatus,qui conformiter cum aliis iudicauerit,nõ poterit ab eo tertio ꝓuocari d.c.sua nobis.65.de app. Atque in Clem.1. de sent.& re iud.in causa beneficiali uel alia qualibet, qui cõtra se in petitorio uel in possessorio tres obtinuit sententias,ad agendum de nullitate ipsarum,uel de aliqua illarum non admittitur, donec huiusmodi sentẽtiæ fuerint executioni demãdatæ.

5 Insuper† & ex illa Clementina 1.colligitur, quod qui habet contra se tres sententias super eodẽ articulo,non potest appellare à tertia:siue sit diffinitiua,siue interlocutoria;possit ẽñ agere de nullitate, dummodo executio nõ impediatur:nisi forsan , inquit glossa,executio esset irreuocabilis,ut in c. baptizari 5.dist.vt si agatur de cognitione Virginis,& in cã matrimoniali,c.si Paulus 32.q.6.& ita decisũ quæstione Cappellæ Tholosa.430. Impediretur ẽt, si nullitas esset euidentissima, vt ait Bal.ad l.1.per eum textum:c.ne liceat in vna eadẽq; causa 3.app. Quod & ad causas criminales extẽdunt Paulus de Elcazaro & Ancha.ad d.Clem.1. Angel.Tract.maleficiorũ,ad verba,fama publica,q notant,regulã, ne

liceat

liceat tertio prouocare, locũ nõ habere in criminalibus. ꝙ maximè locũ hẽt, qñ agit de nullitate sententiæ, etiam in locis in quibus in criminalibus appellare non licet, ut in Germania, & suprà diximus receptum ex ordinatione Cameræ imperialis. Proinde Bartholomæus Cepolla in cautela 76. proponit cautelam appellandi, non tm̃ ter, sed ẽt cẽties.

Non habet etiam locũ regula, ne liceat tertio appellare, si alius quam is, qui obtinuit contra se tres sententias velit appellare. nam duæ alterius litigantis appellationes, à prioribus duabus sententijs, nõ impediunt, quin aduersarius non possit iteru bis appellare, ut ait Philippus Francus ad d. c. directæ de app. explicat Speculator li. 2. par. 3. tit. de app. §. 8. nu. 1. Quod autem dixi, inquit, bis posse tantum appellari à sententia uel à quolibet grauamine, intellige, inquit, verum ab eadem parte: nã altera pars poterit super eodẽ capite uel sententia appellare. Si n. appellauero à sentẽtia pro te cõtra me lata, & Iudex appellationis sentẽtiã cõfirmat, possum secundo appellare à confirmatione sententiæ: sed si hæc confirmatio confirmetur, non possum amplius appellare, quia nõ licet tertio prouocare. Si aũt cõfirmatio infirmetur, tum poteris ab illa sententia prouocare; quia hęc nõ est tertia appellatio, sed prima quoad te. Et si Iudex appellationis infirmationem sententiæ infirmet, poteris secundo appellare; ultra tibi non licet. Et sic sunt iura intelligenda.

Subinde † intelligenda sunt quę diximus, ut ꝓhibitum sit appellari tertio, in eodẽ scilicet articulo. nam alioquin in nouis grauaminibus, toties appellari põt, quoties q̃s se sẽtit grauatũ c. quoties. & 6. 8

oĩs oppressus 2.q.6.& ita explicat glo.fin. in c. sua nob.de app.in 2.solutione,& in 1 dicebat, quoties qs grauatur,toties posse appellare, ut toties expli cetur,id est,bis pro quolibet art.Tollit etiam canonem Lotharius 31.q. 2. vbi Theoberga dr̄ ter appellasse,nempe quod appellauerit ter de facto,nõ de iure. Vel quod simul ter appellauerit in una appellatione,dicẽdo,appello,appello,appello, unico contextu.firmat hanc sententiã Hostiensis in summa tit.de app.§. 7. & ait illa verba canonis Lotharius,ꝙ Theoberga bis & ter ꝓuocauit,id est,appellationes emisit.dicendo ter, appello,appello,ut & in c.bonæ,de app.c.cũ tu de testibus Vel inqt, bis uel ter appellauit,bis ante sñiam,à duob.grauaminibus,& ter,id est,tertiò à sententia. Vel inquit, dic,quod potuit tertio appellari ab eadẽ sententia propter qualitatem causæ matrimonialis, de qua ibi loquitur, & in qua & ter & quater & quando uisum fuerit,appellari potest,cum in rem iudicatam non transeat,quia ea seruata,anima periclitaretur, imo & factum retractari non posset in c. series de testib. c.fraternitatis de frigid.& malefic.c.ex literis,de diuort. & quanto diutius animam tenerent obligatã,eo grauiora sunt peccata,c.fi.de consuet.

Plura de hac conclusione quod non liceat tertiò appellare,tradit Decius in c. sua nobis. nu. 13. de appell.per duas ampliationes & Alex.Ias. & alijs ad l.4. 5.condemnatum,de re iud. ff. interpp.ad Clement.1.de sentent. & re indic.

()

Cap. XXVI.

De prohibita appellatione in notoriis.

SVMMARIA.

1 *Appellari non potest in notoriis ex facti euidentia*
2 *Contra si non ex facti euidentia.*
3 *Si tamē in manifestis causa rationabilis sit, appellat*

Vigesimus† quartus casus prohibitæ appella- 1
tionis, est ĩ causa notorii manifesta, quãdo est manifesta ex ipsa facti euidẽtia, c. ex literis de spõ salib. c. cũ speciali §. porro, de app. per rationẽ ibi positam, quod appellatio non sit præsidiũ malitiæ, sed innocẽtiæ subsidiũ, ut appareat eã appellationem ex malitia potius appellãtis, & in damnũ alterius, & ad uexationẽ uincentis, quam ad arguendam iniustitiã pertinere, neq; malitiis hominum est indulgẽdũ l. in fundo, de rei uindicat. & c. auaritię, de electio. in sex.

Quod† si notorietas alia essent, qua ex facti eui- 2
dentia, puta esset notoriũ famæ, uel notoriũ iuris cũ his casibus cõtraria probatio fieri possit, lex in hac notorii specie de ueritate nõ satis certa, appellationem admittit, quo uictus possit nõ ꝓbata probare arg. c. ex trãsmissa, q filii sint legitimi obseruare, quorũ app. non recip. Sic in specie scribit Octauian. Vestr. li. 7. intro. in aulæ Romæ actiones ca. 3.

Potest† & intelligi, axioma in notoriis appella- 3
tionẽ non admitti, nisi in ea rationabilis causa infe ratur, ut notat Philip. Francus in c. cum. speciali, §.

porro.& in ca.consuluit.primo,de app.Roma consi. 324. cũ & in notoriis legitima defensio prætendi possit Innoc.in c.1.de offic.deleg.

Cap. XXVII.

De prohibita alienatione à facto proprio.

SVMMARIA.

1 *Appellatio non recipitur à facto proprio.*
2 *Vt nec à iudice recusato quem ipse impetrauit.*
3 *Poterit tamen appellare ab iniqua eius sententia.*
4 *Approbatum a me non reprobo.*

1 Vigesimo†quinto non potest quis appellare iustè ab eo, ꝙ quis fecit uel fieri procurauit.. Speculator lib.2.par.3.de appellat.§.2.nu.23.Sicut diximus,si quis detulit iuramentum,& iuratum est l.generaliter.§.1.de reb.credi.C.

2 Quare†nec potest recusare iudicem,& appellare à persona eius quẽ ipse impetrauit.c. offeratur. 3.q.3.c.olim,de causa posses.& propriet.c.cũ.olim. in 2.de offic.deleg.ꝑpter iniquitatẽ personæ.c.super quæstionem.27.§.uerum,de off.& pot.iud.delegat.c.offeratur.3.q.c.si testes §.si.quis testib.4.q. 3.Nisi forsã superuenisset de nouo suspicio,uel causa recusationis c.insinuãte.25.de offi.& põt iudic. del.d.§.si quis testib.& l.si qs testib.13.C.de testib.

3 Potest†tamen appellare quis ab iniqua sentẽtia eius quem impetrauit,c.placuit.2.§.Item in criminali:4.q.3.c.a iudicibus.2.q.6.l.ex consensu.de appellat ff.a.barro.qui satisdare.cogant.ff.

Ratio

Ratio † prioris sententiæ, quia quod approbauit 4
ex iisdem causis reprobata nõ potest. l. Pomponius
de negot. gest. l. generaliter, C. de non numerata
pec. §. semel autẽ quib. ex caus. manũ nõ licet. apud
Iustinia. c. horrendum. 32. quęst. 5. c. dilectissimi. 8.
quæst. 1. c. per tuas, de probat. c. de illis, de sponsat.
impub. c. nulli, de electio. in 6.

CAP. XXVIII.

De appellatione à denegatione iustitiæ.

SVMMARIA.

1 *Appellatur à denegatione iustitiæ.*
2 *Etiam si cœpto iudicio ea protrahatur.*
3 *Sed quædam requiruntur obseruanda, ut in absentia Iudex expectetur.*
4 *Interpelletur quoq; prius Iudex.*
5 *Denegans iustitiã iurisdictionem in ea causa amittit.*
6 *Differentia adhibetur in Camera Imperiali inter prolatam, & denegatam iustitiam.*
7 *Iudex denegans iustitiam litem suam facit, ideo ei intimatur soli appellatio.*
8 *Praxis in Gallia petendi iustitiam ante appellationem.*

CASVS † uigesimus sextus controuersæ appella- 1
tionis in denegatione iustitiæ ponitur, de quo
uolumus, inquit §. de friuol. appellat. in concorda:
quod si quis offensus coram suo Iudice iustitię com
plementum habere non possit, ad immediatum superiorem per appellationẽ recursum habeat. facit l.
penult. de uacat. muner. ff.

Quod † intelligitur etiam cœpto iudicio coram 2
inferiore Iudice, nã si postea iustitia denegetur, uel
protrahatur

protrahatur causa non per uiam denegatæ Iustitię uel simplicis querelę, sed per modũ appellationis deuoluitur ob negligentia Iudicis inferioris, causa ad superiorẽ, & in Germania ad Cermaniã Imperialẽ. Gail.li. 1.obseru.c.38.n.3. Ita si lite pendẽte Iudex negligat iustitiã facere, appellari posse, notat Pan. ad c.ex parte, In 2.n.2.de app. Fel.ad.6.ex literis, n.8.de cõsti. Bal.ad fi.§.illud, de temp.app.
3 Requiritur† autem primum, si per absẽtiam Iudicis impediatur iustitiæ expedito, aut si impedimentum sit ad modicum tempus duraturũ, ut expectetur donec redeat, uel impedimẽti modicum tẽpus exspiret, quia ita fieri magis expedit litigantibus l.si lõgius.de iu.ff.d.l.pẽ.de uacat.muner.ff.
4 Secundo† requiritur, si ex malitia uel negligẽtia Iudicis differatur iustitiæ exhibitio, fit legitima interpellatio ei, ut constituatur in mora. Et quanuis uideatur sufficiẽs quibusdam una requisitio.per l. Titia Seio.§.usuras.de le.2.& gl.ad Cle. 1.de hær. ad uerb. recusauerunt, & in l.mora, de usur.ff. Tñ tutius erit, ut ait Imol.ad d.§.usuras, ꝙ sæpius fiat requisitio. Nã quando constituendus est superior in mora, tres interpellationes adhiberi debent, in c.1.de suplen.neglig. prelat. & ita Fel. tenuit ad c. ex literis de cõstitutio.& refert alios Reb. ad d.§. de friuol ap.in cõcorda.nisi in prima interpellatione recusaret. Nam tũc illa sufficeret, alias nomine d.gl.ad uerb.recusauerint. Alex.cons.81.Incip.stãtibus uerbis. 4.uol.per.l.ex cõsensu.§.fi.de app.ff. Plura Gailus li.1.obseruat.c.28.n.6. Quia nõ præsumitur negligẽtia in Iudice, nisi probetur legitima requisitio.per.§.fit tibi igit.de mãda.princ.in

Nouell.

nouel.l.2.de off.ciuil.iud.C.li.1.ti.46.l.1. de susce-ptorib.& arcarijs.li.10.C.ti.70.ibi,testib.adhibitis cõtestationẽ debebit ꝓponere.tex.& gl.ĩ l.placuit in fi.de collatio.fundor.patrimonia.li.11. C. ti.64. Constitutũ ẽt est in ordinatione Cameræ Imperialis.par.2.ti.1.ut petẽti à Iudice ordinario ius intra mensẽ aperiat:& si intra mensem nõ administraretur aut sciẽter recusaretur aut fraudulenter differetur,liceret petẽti,cui denegatur uel ꝓrogatur iustitia,cõqueri apud ꝓximũ eius Iudicis ordinarii magistratũ & dñm & eũ interpellare & reqrere ꝓ Iustitia administrãda: & si ibi quoq; ut decet ęquũq; est,nihil impetret,possit corã Cameræ iudicio cõqueri & ꝓponere, & ibi prospicietur ei ꝑ auxiliũ.

Rõ† appell. ob denegatã iustitiã, ꝙ & si cæptũ non esset iudiciũ corã illo,sed interpellaret iudex de dãda iustitia, & denegaret, iurisdictionẽ ꝙ ad illã cãm amitteret,& supior ꝓ administrãda in ea cã iustitia adiri possęt. §.sit tibi igit,de mãd. prin. in Nouell.§.statuimus,in cõstit. Frider. de statutis & cõsuet.Vñ sũpra Aut statuimus,de Episc.& Cler. C.§.si qs vero,& §.seq.ut differ.iud.& c.nouel. 86. facit c.ex trãsmissa.c.licet ex suscepto.c.ex par. B. c.ex tenore,de for.comp.c.1.de milite Vasallo,qui cõtumax est,in usib. Feudor. Seruat & in Camera Imperiali,ut citationes ꝑ modũ simplicis querelæ decernantur ob denegatam iustitiã. quia Cameræ Iurisdictio fundatur ꝑꝑ denegatã iustitiam.in ordinatione eius par.2.ti. 1.§.fi.& ti.26.Mandata quoque pœnalia contra Iudicem decerni possunt,ut intra tempus constitutum Iudex iudicet, quo elapso ad pœnam mandato insertam in Camera proceditur, 5

ceditur,per ea quæ tradit Gaillus li. 1.obser. pract. ob. 28.per dicta pan.ad ea.ceterum,nu.5.per illum textum,& c.irrefragabili.§.excessus,de offi.iud.ordin.obseruat tamẽ Gaillus requiri antequam, per viã querelæ adeatur Camera ob denegatã iustitiã tria:primum,vt lis non fuerit cępta corã eo Iudice: quia tunc recurrendum ad appellationem.2.ut ille Iudex subiectus sit Cameræ.nã omisso medio adiri non potest.per l.Imperatores de app.Quod cõstet supplicanti iustitiã manifestè uel expressè denegatã,per §.sit tibi igit̃,de mand.princ.Ideo interpellatio exigitur:Ita oportet coram iudice ẽt instare, & acto coram eo producere,vt dicit̃ in l.mortuo,& l.si eum hominẽ,de fideiuss.ff.l.proponebatur, de iud.ff.& eum requirere,ut causam expediat, & aduersarium citet,l.edictum,de iud.ff.

6 Facit†differẽtiã Camera Imperialis, inter prolatã & denegatã iustitiã.Nã in primo casu dat literas ꝓmotoriales ad reddendam iustitiã, intra certũ tempus:In altero casu,citatio ad prosequẽdã cãm principalẽ in Camera concedit̃,vt habetur in ordinatione Camerę Imperial.par.2.ti.16.§.fi.Et dant̃ ẽt promotoriales pro facienda executione sentẽtię,quanto sententia Iudicis inferioris trasiuit in rem iudicatam & mora committitur in exequendo.

7 Iudex†qui denegat iustitiã,litem suã facit, quanto est requisitus:cõtra,si non est requisitus à parte. Bal.ad c.1.§.Iudices,n.9.de pace iur. firm.in feud, Ias.ad l. uniuersa n.4.de preci. Imper.offer.

Et tenetur hic Iudex requisitus negligens ad interesse.l.4.§.in eũ.& ibi Dd.de dãno infect.l.diuus in fi.de off.pſid.Paris de Puteo,tra.de syndicatu,in uer-

uerbis cōtra magistratū. Et potest ab officio deponi, gl. in c. dictum. 81. dist. Tractatur & in c. grandi, de supplen. neglig. præla. in 6.

Imo quando quis appellat ab huiusmodi Iudice ratione denegatæ iurisdictionis, debet intimare Iudici & non parti: quia per partem non stat, ut dictū fuit in conuentibus iuridicis Senatus Parisiēs. anni 1535. 3. Septemb. & tūc iudex ad expēsas condemnatur, interdum ad mulctam, si dolus appareat.

8 In Gallia † si Iudex nimiū differat iudiciū reddere partibus litigātibus, antequam ab illo possit tanquā à denegatione iustitiæ appellari, requiri & interpellari debet de iudicio reddēdo p tres octauas dierū, id est, ter intra 24. dies, iuxta formā præscriptam per Pan. ad c. cum causam, de offic. deleg. Et ita ēt iudicatum in parlamento Paris. 18. Ianuarii. 1532: refert Papus li. 19. Rhapso. Arrest. ti. 1. ar. 30.

In consilio Tridentino sessio. 24. c. 20. de reformation. de hac denegatione iustitię sic statuit. Causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur: atq; omnino saltem intra biennium à die motæ litis terminentur: alioquin, post id spatium liberum sit partibus, uel alteri illatum iudices superiores alias tñ competentes, adire; qui causas in eo statu quo fuerunt, assumant, & quam primum terminari curent: nec antea alijs committantur, nec auocentur: neque appellationes ab eisdem interpositæ per superiores quoscunque recipiantur, neque commissio, aut inhibitio fiat, nisi à diffinitiua uel diffinitiuæ uim habente &c.

TRA-

APPELLATIONIBVS.

LIBER III.

A Quibus possit Iudicibus prouocari.

CAP. I.

A quibus generaliter appellari possit.

SVMMARIA.

1 *Continuatio libri.*

2 *Ab omnibus iudicibus habentibus superiorem appellatur.*

3 *Et ab omnibus iniuriam inferentibus.*

1 EXPLICATIS† rebus appellationum, postulat ordo, ut agamus de personis, à quibus, & ad quos appellari possit: & postea, qui appellare possint.

2 Præponemus† autem regulam, ab omnibus iudicibus habentibus superiorem, appellari posse, nisi expresse prohibeatur. Est enim appellationis remedium generale contra iniquitatem, aut imperitiam seu iniustitiam iudicantium, in l. 1. de app. ff. Et sic appellatur ab omnib. iudicibus tam ordinariis, quã delegatis c. 2. can. ad Romanam 2. q. 6.

Dixi, de iudicibus habentibus superiorem, nẽpe qui habeat potestatem emendandi iudicia inferiorum, quod mox explicabimus Deo fauente, dum agetur ad quem prouocandum est.

3 Porro† ab omnibus prouocare licet, iniuriam uel

graua-

grauamen inferentibus, quemamodum licita est defensio suæ personæ & bonorum suorum,cũ moderamine inculpatę tutelæ aduersus lædentes,l.1. C.unde ut li.8.ti.4.c.2.de homine.Cle.unic.eo.ti.l. vt uim. de iust. & iure,ff. l. unic.quando liceat unicuiq; sine iud.se uind.C.

Loco huius uindictæ, ne ex arbitrio & temere fiat,appellatio ad superiorem permissa,nisi prohibeatur.l.nullus tanquam.14.C.de iudicib.

Cap. II.
De prohibitione appellandi à Papa.

SVMMARIA.

1 *A Papa non appellatur.*
2 *Ratio,quia nemo de eius factis iudicat.*
3 *Alia,quia non habet superiorem ad quem appelletur*
4 *Item quod de eius uoluntate disputare instar sit sacrilegii.*
5 *Et habuerit absolute a Deo potestatem.*
6 *Neque Papa ullo iure Pontificum adstringitur, nec disputandum est de eius potestate absoluta.*

QVia uero in regula diximus, ab omnibus iudicibus ꝑmissam appellationẽ,nisi expresse prohibeatur:uideamus à quibus appellare prohibitum sit. Et primo,nũ a Papa seu Põtifice maximo e iusq; sñia appellari possit,& ad quẽ?Et regulariter dicemus,appellari ab eo non posse Gelasius Pont. max.ad Faustum.legatũ,Et Nicola. ad Michaelem Imperatorem,Ep.7.& c.ipsi sunt canones.16.sub.9 quæst.3.Ipsi sunt canones,qui appellationes totius Eccle-

Ecclesię ad huius sedis examen uoluere deferri ab ipsa uerò nusquã prorsus appellari debere sanxe runt & in c.cuncta per mundum 17.eadem 9. q. 3. Et in c.30.memini 17.q.4.nemini est, de sedis Apostolicæ iudicio iudicare,aut eius sñiam retracta re,permissum propter Ecclesiæ Romanæ primatũ in beato Petro Apostolo diuinitus collatum.

2 Ratio,†q.a nemo iudicabit primam sedem iustitiam temperare desiderãtem;neq; enim ab Augusto, neque ab omni Clero neque à regibus neq; à populo Iudex iudicabit,ut aut Innocẽtius Papa, ut refert Gratian. in ca.13.nemo iudicabit.9.q.3. Syluester in consilio Roman. c. 20.ab omni clero, gloss.ibidem,hinc argumentum, quod consilium nõ põt Papã iudicare, ut c. significasti.de electio unde si totus mundus sententiaret in aliquo nego tio cõtra papam,uidetur quod sentẽtiæ papæ stan dum esset,ut ca.hæc est fides 24.q. 1.

3 2.Ratio,†quia appellatio ad superiorẽ fit, ut di cemus:at nulla maior auctoritas est aut superior pontificiali,ergo eius iudicia à nemine ueniunt re tractanda.c.pater profecto 10. c.9.q.3.præsulis se dis summæ DEVS suo reseruabit arbitrio iudiciũ reformandum.d.c.aliorum.9.q.3.

4 3.De summi†pontificis iudicio ut principis,disputare instar sacrilegij est ca.si quis suadente.28. §.qui autem 17.q.4.c. 1.93. dist.l.quidã cõsulebãt de re iudic.ff.& in ca.nemini 30.eadẽ.17.q.4.l.2. de crimine sacrilegii li.9.c.ti.29.

5 4 Potestas†absolutè omnimoda data à DEO sũ mi per illa uerba D.Matthæi ca.16.Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam & quæ-

& quęcũque solueris super terram, erunt soluta & in cælis.c.quanuis 21 dist.4.c.quodcunq; 6.24.q.1. Ita principalē hēt in Ecclesia potestatē sum. pont. In c.fi.per principalem.eadem.9.quęst.3. multa de hoc nos libro 15.syntagma.iur.c.3.ibi uidenda.

A principe autem non licet appellare, ut mox dicemus,& minor maioris iudicis nō potest sniam soluere uel emendare,cap. inferior.21.dist. c. cum inferior, de maio. & obœdient.& minor à maiore benedicitur,non contra.c.6.denique 21. distin. ad hebręos cap. 7.& condemnatus est Dioscorus Patriarcha Constantinopolitanus a cōsilio Calcedonensi,quod ausus esset etiam communicationis sen tentiam proferre contra.S.Leonem Pontificē Max. c.fin.21.dist.

Item licet Ecclesię data fuerit potestas Ecclesiastica, Papę tamen fuit attributa tanquam capiti, c. quodcunq; 24.q.1.c.ita dominus 19.dist.c.in nouo 21.dist.Nec recipit potestatē ab homine Papa, sed à Deo,c.sacrosancta.22.dist. Quocirca inter plura eius nomina & dictus est uicarius Christi,successor Petri.c.2.& 4.ne transla.Epis.lib.1.tit.7.

Ideo †nullo iure Pontificum prædecessorum ob stringitur;cum par in parem non habeat imperiū, c.Innotuit.20.de electio.ubi ita expresse,in causa il legitimi promouendi, contra consilium Lateranen se ex dispensatione. 6

Quare regulis appellationum,quæ iuris positiui sunt,non tenetur.Iason. consi.145. inc.circa primū nu.3.uol.1.Papa,inquit,est omnia & supra omnia, Papa est supra me extra me,Papa est dñus dominātium,& ius Regis regum habet in suos subditos,

Papa potest mutare quadrata rotũdis. Vnde nõ est de eius potestate inquirendum, cum primæ causæ nulla sit causa.

Item seruãda est cũ mansuetudine humilitas, ut licet uix ferendum ab illa sede imponatur iugũ, tamen feramus & pia deuotione toleremus. ut habet in capituli Caroli Magno de cõcilio Triburiensi. c. 30. c. 3. in memoriã beati Petri 19. dist. firmat rursũ Gregorius. li. 2. Epist. 59. sen. c. 93. in c. cõtra morã dist. Contra morã quippe Ecclesiasticum est, si non patientissime toleratur; quod à nobis absit. etiã in iusta correctio, id est, liceat uideatur iniustũ, quod prælatus facit, tamen patienter tolerandum est. c. ante triennium. 3 1. dist. c. quid culpator, 23. q. 1. Nũ quã enim fieret correctio, si ea arbitrio deliquentis esset adhibenda; neque unquã ægrotus secũdũ proprium iudicium, ad medicinæ poculũ ueniret, aut membri abscissionem.

Noluit de potestate absoluta summi Pontificis Hostiens. in c. quãto de consuet. disputare; nec nos quoq; disputabimus, q uoluerit de ea diuerso modo tractatũ uidere, cõsulat de ea scribẽtes, vt gl. in c. placuit. de collat. in pragmat. sanctio. Pan. ad; c. significasti, de elect. Petr. de Haliaco. Seruetũ. Occã. Gersonẽ. Petr. de Pallade. Pet. Brixiensẽ, q de potestate ea ex professo agũt, ut & Cardin. Floren. trac. de unione Ecclesiæ. In summa, quod sedes Apostolica probauit, hodie tenetur, & quod illa repulit, hactenus inefficax habetur. c. 1. & 4. 19. distinct.

Et certe in Repub. principatus necessarius est, ut ait Homerus, & alibi docui. Quod multo magis habet locum in summo Pontifice, quod dictum est à

Constan-

Cōstātino in Nicena Synodo, Episcopis se mutuo apud illum accusantibus, vos à nemine dijudicari potestis, quia ad Dei solius iudicium reseruamini casatis. 96. dist. c. continua. XI. q. 1. facit textus, in c. 1. de immun. Eccles. in 6.

Cap. III.

Appellari non posse à Papa ad concilium generale.

SVMMARIA.

1 *A Papa ad cōcilium regulariter non licet appellare.*

2 *Quia concilium non est maius illo.*

3 *Et quia generaliter dictum neminem de eius factis iudicare posse.*

4 *Quia etiam a Principe seculari sui iuris, nec eius præfecto appellatur.*

5 *Et 8. Afferuntur bullæ Pontificum improbantes tales appellationes.*

6 *Quia cum potestatem concilio dat summus Pontifex, censetur excepta persona concedentis.*

7 *Nec populo licuit concilium sine permissione Principis agere.*

9 *Non obediens superiore peccat mortaliter.*

Agamus † quod in manu est, num in aliquo saltem liceat appellare à Papa ad cōcilium generale? Et generaliter seu regulariter respōdet nō licere, ut ex supra dictis patet, & donec Ioannes Andreas & Hostiens. ad c. proposuit, de conces. præb. Anto. Florent. in summa in 3. part. Rub. 23. c. 3. §. 3. 1

Ratio 1. † quia appellatio semper fit ad maiorē, & si ad minorem fiat nō ualet, l. præcipimus. C. de ap. L. 1. de appel. ff. quia inferior corrigere superiorem 2

nó poteſt,c.cũ inferior,de maior.& obed.Sed conſi lium nõ eſt ſupra Papam,ſed autoritatem recipit à papa c.ſignificaſti.in fi.de elect.& 17.diſt.c.2.& 4. & c.ubi periculum,de elect.in 6.Sed & pꝛimatũ ec cleſiæ non aliqua Synodus,ſed Chriſtus inſtituit.c. 3.quanuis.21.diſt.

3 2.Qui†totum dicit,nihil excipit.l.baliſta, ad Sena tuſc.Trebell.c.1.19.diſt.ibi, dicẽdo oĩa decretalia conſtituta ſeruãda,nullũ de decretal.conſtitutis ꝑtermiſit,quin ſeruari mãdauerit.& q neminẽ, nullum aut negatiuè generaliter aliquid profert,nõ admittit aliquid,quod non contineatur.At dictum eſt ſupra,nulli licere appellare à ſede Apoſtolica, uel ſummo pontifice.c.cuncta per mũdum 9.q.3.Ergo non licet appellare ad conſilium.

4 3.A principe†ſeculari non poteſt appellari,nec à ſententia ꝑfecti prętorio l.1.à quib.app.nõ licet.ff. l.vnic.de ſent.præf.prætor.ff.Ergo non licebit multo magis appellare à ſummo Pontifice, q maior in dignitate eſt illis.c.ſolitæ.de maior.& obed.c. duo ſunt 96.diſt.Summus Pontifex non habet ſuperiorem in hoc ſeculo.c.per venerabilem,in fi. qui filij ſint legitimi,c.licet,de electio.

5 4.Ex†Pij 2.conſtitutione in Mantuano ſynodo, quã refert Bullariũ Cherubini ordine 3.anni 1559. & 15.Februarij incip.execrabilis dictum,quod tales appellationes ſint reipublicę Chriſtianę noxię, rebellionis plenæ;& ridiculũ iudicetur,quod quando ad conſilium futurum appellatur,fit prouocatio ad id,quod nuſquam eſt;neq; ſcitur quando futurũ ſit:& interim pauperes à potentiorib.opprimũtur, remanent impunita ſcelera.nutritur aduerſus pri-

imam

tiam sedẽ rebellio, libertas delinquendi concedit, & omnis Ecclesiastica disciplina & Hierarchius or do confunditur. Deinde non nisi magnis impedijs rerũ & temporũ cogi potest consilium, & sic causę per appellationem ad illud relatæ, languescerent, quæ tamen promptissimè definiri & terminari debent. Sequeretur quoq; ex hoc diffugio appellatio nis, vt dum expectaretur consiliũ hæreses, schisma ta, fallaci delinquentiũ declinatoria pullularent & radicarentur, & aperiretur uia delinquendi. Item & nimiũm esset onerosum, si pro unius cuiusq; per uicacia, concilium cogendum esset.

Semper † in concessa potestate alicui censet ex cepta potestas in eũ, qui dat potestatẽ §. fi. de cõsu lib. nouell. 105. & in oĩ sermone semp excepta pso na loquẽtis. l. quicquid. cõmu. pdior. ff. l. inquisitio ueritatis 18. de solut. C. At dat potestatẽ summus pontifex consilijs generalib. q̃ non possunt uerè ta lia sed cõsiliabula dici & probata, nisi à summo põ tifice uel eius iussu cogant uel pbẽtur c. multis 15. & c. 1. 2. sub. 17. dist. Sic notat gl. c. qd̃ trãslationẽ 4. ad verbũ, reseruata, de off. leg. li. 1. ti. 30. inter ea, q̃ tm̃ summo põtifici singulari iure sunt reseruata, cõ uocationẽ consilij generalis, & in c. sicut vnire de excessib. prelat. quod certè rõnem euidentẽ habet. 6

I. Quia caput Ecclesiæ is est, & nõ possent ab al terius iussu cõgregari clerici vniuersi orbis, quam generalis pastoris, neq; ita consiliũ generale uocare poterunt Patriarchæ, quia non omnis Ecclesia orbis eis subijcitur. Multò minus poterit ęcomeni cum consiliũ cõgregari à principib. secularib. quia nõ imperant aliorum regnis; item quod neque cle

rū sibi habent subiectum in spiritualibus, aut iurisdictione, & ita perperā tentaretur ab alio, quā à summo Pōtifice cōgregatio vniuersalis consilij: nisi forsan non esset Papa tūc certus, quo casu congregarent consiliū Cardinales, ut ait glossa ad c. si duo forte 8. ad uerba, contrafas, 79. dist. Ita non acceptatur conciliū Ariminense, Mediolanense, Antiochenum, & id genus plurima, q̄ à sede Apostolica non sunt cōfirmata, sicuti tradit de ea re li. 5. historiæ triparti. potiss. c. 29. & 30. Theodoricus, qui refert, decem fuisse arcanorum consiliabula sibi cōtraria, ait. & quæ quia sine consensu & decreto Pōtificis Romani facta fuerant, improbata, male congregata & sine effectu dicuntur.

7 Quemadmodū † nec populo licuit sub principe laico eo incōsulto consiliū agere, ut liquet ex Iulio Cæsare li. 1. com. belli Gallici c. 7. dū populus sibi potestatē fieri cōsiliū indicendi ad certā diē totius Galliæ, petijt, ut de reb. communib. cōmunicaret.

8 Quia 2. † summus Pōtifex in sua prædicta cōstitutione incipiēte execrabilis, p supra dictas rōnes appellationes à summo Pōtifice ad futurū consiliū inanes, schismaticas & erroneas declarauit, & de fratrū Cardinaliū, cunctorūq; prelatorum, ac diuini ac humani iuris interpretum curiam sequentiū cōsilio & assensu, huiusmodi prouocationes dānauit & tanq̄ erroneas & detestabiles reprobauit cassans & penitus annullās, si q̄ tales interpositę essēt decernēs & præcipiens, ut nemo deinceps audeat quouis q̄sito colore, ab ordinationib. sentētijs siue mādatis quibuscunq; summi pōtificis ac successorum suorū, talem appellationem iuterponere, aut inter-

interpositæ per alium adhærere, seu ea quomodolibet uti.

Confirmauit postea eã constitutionem Iulius 2. summ. pont. alia incipiẽte, suscepti, quæ refertur in dicto Bullario Cherubini ordine 10. constitutionũ Iulii 2. sub data die 15. Februarii anni. 1509. põtificat. anno 6. & addit, eos qui appellassent ita, ultra prædictas pœnas, declarari reos, & obnoxias pœnis læsę maiestatis, & hæreticæ prauitatis, & schismati corũ. Et loca ubi qui tales interposuerũt appellationes, degunt Ecclesiastico subiicit interdicto, quandiu inibi constitutionis uiolatores sciẽter steterint. Sicq. statutum Romæ 9. Calen. Iulii, 1509. ar. 2. De præcedenti constitutione meminit Alphonsus de Castro. li. 1. de iusta hæreticorum punitione. c. 10.

In bulla quæ legitur in cæna domini. c. 2. excommunicantur, & anathematizantur qui à põtifice ad consilium prouocant nec nõ ii, quorum auxilio uel fauore appellatum fuerit.

Impedientes executionem etiam mandatorum, rescriptorum, citationum, Apostolicorum, itemque eorum fautores directè uel indirectè, si in causa ob quam fiunt, participent, eam perdũt, & ius in re uel ad rem: alii, quos executio eorum non tangit sententiam excommunicationis incurrunt, à qua nisi in mortis articulo, ab alio quam à summo pontifice absolui non possunt. Notarii, quibus usi fuerint impedientes executiones, ad interesse tenentur, & officium tabellionatus amittunt, infames fiunt, atque instrumentum postea facta per illos, nullius fidei donec se absolui curauerint, ex constitutione Innocentii 8. incipiente, Officii nostri debitum,

anni 1491.8.Calend. Februarii,ordine 14.constitu tionum eius in Bullario Cherubini, quæ fuit confirmata,& ampliata cōstitutione 26.Leonis decimi incip.in supremo,& constitutio.42.Clementis 7.incipiēte.Romanus,& cōstitut.Gregorii 13.incip.ad Romani. Atq.etiam hic casus est ex reseruatis absolutioni summo Pontifici in cęna domini, ex constitutione Gregorii.13.ordine 82.incipiēte,cōsueuerunt,in eodem Bullario.

9 Facit† quod non obediens superiori peccat mortaliter.c.2.de maior.& obedien.etiā si superior Laicus sit,c.qui resistit,& c.Iulian. XI.q.3.c. duo sunt. 96.dist.c.omnis anima.de censi.

Et sapere uidetur hæresim hęc appellatio,qui appellando à principe seu Papa,uidetur cōstituere superiorē ei,& ita discedere ab unitate prīcipatus,& schisma constitueret in Ecclesia,q̄ una est,& ita ne monstrosa sit,duo capita non potest habere. Et qui cathedram Petri deserit, super quam Ecclesia est fundata non existimet se esse in Ecclesia;& qui inimicus est cathedrę propter actus suos,nō debet recipi à Christianis,c.1.2.3.93.distinct.

CAP. IIII.

Contraria sententia, quod à summo Pontifice appelletur ad consilium generale, quibus mędijs a quibusdam sustineatur.

SVMMARIA.

1 *Afferuntur appellationes de facto facta à summis Pontificibus ad consilium generale Ioannis Semecæ à Clementis 4.decreto.*

2 *Philippi Regis à Bonifacii 8 sententia.*

3 *Ioannis Huss.*

4.Iohan-

4 *Iohannis Bentiuoli à sentẽtia. Iulii 2. & ueneto dũ.*
5 *Ratio, quod consilium generale dicatur maius summo Pontifice.*
6 *Item, quod Papa errare possit.*
7 *Item quod papa sententia emendari in melius possit & corrigi.*
8 *Quod firmata sit auctoritas papæ per consilia.*
9 *Adducitur ca. Anastasius 19. de Anastasio per consilium iudicato.*
10 *Quod defensio naturalis sit contra quemcunque iniuriam inferentem.*
11 *Et quod appellatur à Metropolitano ad consilium prouinciale.*

PRIMVM † docetur exẽplo seu facto, quod alias 1
appellatum fuerit à summo Pontifice. Nam Iohannes Semeca Teutonicus insignis iuris Doctor, qui primus aggressus est glossare decretũ, quod ante eum nemo, & post eũ excellentius nullus facere potuit, præpositus S. Stephani Halberstadensis; Clementi. 4. summo Pontifici, tunc per Germaniam, & Galliam decimas à Clero in redemptionẽ terræ sanctæ exigenti, appellationem opposuit, quẽ sua præpositura Clemens priuauit, & excommunicauit: tamen plures magni in Germania uiri Iohanni adhæserunt. Sed quæ magna inde impendere uidebantur mala, mors diremit, quæ tam Pontificem, quam Iohannem de medio sustulit, ut ait Crantius li. 8. Saxoniæ. cap. 28.

Item † cum Bonifacius 8. iam pridem Hierosoly- 2
mitanem expeditionem mediatus, ad Regem Franciæ Philippum misisset Episcopum Appamensem, qui eum ad id cohortaretur, cum nihil promoueret

&

& minus in Regem usus fuisset, iratus Rex eum in carcerem coniecit. Quod cum Bonifacius resciuisset, eo statim misit Narbonēsem Archidiaconum, qui pōtificis nomine mādaret Philippo, ut missum faceret Episcopū Appamensē, id si nō impetraret, diceret audientibus omnibus, regnū Franciæ ad Ecclesiā deuolui, ob cōtumaciā philippi, & uiolatū ius gētium, adderetq; anathema, & omnes Francos à iuramēto regio absolueret. Quod cū fecisset Archidiaconus soluto Episcopo, arrogātiā ęgre ferēs Bonifacii Philipus, primus ꝓhibuit edicto, ne quisquā è regno suo Romā ꝓficisceretē, aut eo pecunias mitteret. Atq. habito apud parisios ecclesiasticorum, & nobiliū magno cōuētu, cōmemoratis iniuriis à Bonifacio acceptis, eiusq. ambitione, & malis artib. ad occupandum pōtificatū, quē iniustè teneret, ad sedem Apostolicā, tum, ut ipse dicebat, uacantē, futurūq; conciliū appellauit. Qua quidē re percitus Bonifacius habito generali cōsilio, philippū eiusq; regnū Alberto impetratori subiecit. Verū superbiā eius philip. per Sciarram Columnensem cum Guillelmo Nogaretio equite Gallo cōprehendi eum curauit, & in carcerē Romæ detrudi, ubi post dolorē, die trigesimo quinto obiit. Benedictus uero 11. succedens causa audita Regē à talib. sentētiis absoluit ut scribit platina in uita Bonif. 8. & Benedicti. 11.

3 Iohannes† Hus. Pragensis ante Theologiæ professor, ubi damnatus fuit tanquā hæreticus à sum. pōtif. ad Dei tribunal ꝓuocauit, ut ait Sleidanus li. 3. & uocatus, & auditus incōs. Cōstātiēsi cōbust⁹ ē.

4 Iohannem†Bentiuolū, ab insolenti principatus dominio, & inueterata audacia ꝓsumptuosū Bononia ex-

nia expulit Iulius 2. Pōtifex Maximus, à cuius fñia ad futurū concilium appellauit, sed sexagenarius in ipso exilio mortuus est, deserta vt inani & irrita appellatione, q̄ dānauerat d. Iulius 2. in cōstitutione paulò ante citata. Sicuti & talē appellationem emisisse idē cadē constitutione refert Leonardum Lauredanū ducē, Rogatos gñale consilium & cōe venetiarū oēsq; & singulos patricios & ciues cōis eiusdem, una cum prouisorib. potestatib. cōmissa rijs, & reliqs officialib. suis; quorū auctoritate, industria, opera, aut fauore ciuitate, oppida, castra & arces, ad S. Rom. Ecclesiam pertinentes, occupatæ fuerant aut detinebantur. Cū iussi & moniti essent per d. Iulium 2. intra certū temp. sub pœnis ibi expressis, ut cum obedientia recognoscerent, & redintegrarent Rauennā ceruiā, Ariminū, Fauentiā, Sarcinā ciuitatē, cū oppidis castris, terris & districtu ipsarū. & cætera alia oppida, quæ dicebant à se de occupari, sub sententijs excommunicationis, de quib. appellarunt ad futurum. concilium. *a*

a Soluuntur exempla seq. c. nu. 1.

Deinde † Pan. de hac controuersia quæstionem in utramq; partem edidit, primā numero & n. 21. rationes adfert, quibus appellare liceat à papa. *b* 5

b Soluuntur istæ rationes c. proximo nu. 2.

1. Quod à minore ad maiorē appellari possit. Ac cōciliū maius papa. Ergo ad cōciliū ab eo appellari pōt. Minorē ꝓbat 1. Quia cōciliū generali nō tm̄ papa, sed & alii totius orbis p̄lati interſunt, ut in c. 1. 2. 3. c. multi 17. dist. 2. Qđ in hoc cōcilio repſentatur tota Ecclesia vniuersalis, ut actuū 15. c. vers. 10. & 29. facit c. sicut in fi. 15. dist. c. Ecclesia, de cō

secrat.

secrat.dist. 1. Nemo a.dubitat totã Ecclesiam iun-ctam cũ capite suo, maioris esse auctoritatis, quam sit solus Papa, quia potestas fuit tradita Ecclesiæ, q̃ per Papam exercetur tãquam per caput Ecclesiæ. c.manet, 24.q.1.c.ita dominus 19.dist. Hinc maioris auctoritatis est constitutio totius consilij, quam Papæ c.1.& ibi per Archidiac.20.dist.

6 1.Ratio † potest sic concipi. Appellatio ad emendandã iniustitiã & errorem iudicis est inuenta l.1. de appel.ff.*c* At Papa põt errare solus. Minor probatur primũ ex c.si Papa 40. dist. quo loci Bonifacius Martyr quo loci papa quidem à nemine redargui põt, nisi deprehẽdatur à fide deuiare, ꝙ ibi gl. fi. intelligit, qñ papa à nullo vult corrigi. nã si paratus esset corrigi, nõ posset accusari c. apertè cano. ait.can.hæc est fides 24.q.1.c.dixit Apost. 2.q.3.

c Soluitur hæc ratio proximo cap.num.5.

2. Potest esse papa insufficiens administrationi pontificatus, vt in c.1.de renuncia. in sex. ubi pp insufficientiam admittitur pontificatus summi renũciatio. Tota autem Ecclesia errare non potest ca.à recta 24.q.1.c.maiores, de baptismo. Diuus Thomas 2.2.q.1.vers.ad 9.quia Ecclesia gubernat spiritu ueritatis, quem misit dominus iuxta promissionẽ D.Iohã.c.16.cum venerit, inquit, spiritus ille ueritatis, docebit vos omnem ueritatem.

7 3.Sententia † Romani põtificis in melius cõmutari potest, uel per illũ ipsum, uel per alios in c.uenjã c.sñiam 35.q.9. per eãdem rõnem Innocẽtius 3.sum.pontif. restituit in integrum Ilerdensem Ecclesiã contra Celestini & Eugenij papæ sñiam, in c.tum ex literis 5.de restitut.in integ.lib.1.tit.41.*d*

d Solui-

d Soluitur proximo cap. num. 5. & 6.

Ita licitum videtur resistere summo pōtifici exemplo Diui Pauli, qui restitit in faciem Diuo Petro, q caput erat Ecclesiæ. In c. Paulus Petrum reprehendit. 33. 2. q. 7. expressus ad Galat. c. 2.

Imo animal subiugale asina reprehendit Balaam contra prohibitionem Dei agentem n. 22. can. nos si incōpetenter 41. §. item cū Balaā. 2. q. 7. quo textu infertur, pontificē summum & prælatum, cū ad malum cogit subditū, ab eo posse reprehendi. Multò magis hoc poterit fieri per Ecclesiā totā, in consilio congregatam: aliter sequeretur, vt vnus solus summus Pontifex deduceret Ecclesiam in cōfusionem, quod dici non debet.

4. Maiorem † authoritatem habere consilia, innuit Pan. quod quamuis auctoritas papæ sit à Deo, tamē firmata & maior facta est per cōsilia, ut in consilio contra Symmachum habito Romę, in quo reliquit Symmachum accusatum, iudicandum Deo soli. in c. consilia. 6. §. hinc etiā 17. dist. Non posset autem ei concedere potestatē, nisi penes se haberet, quia nemo dat quod non habet. c. Daibertū. 1. q. 7. c. quod aūt de iur. patron. L. si uniuersæ. C. de leg. 8

e Respondetur huic rationi proximo cap. num. 7.

5. In c. 9. Anastasius † 19. dist. Anastasius summus Pontifex, reprobatus dicitur à diuino numine, quod Photinum, qui communicauerat Acacio excommunicato, clā reuocare in ordinem voluisset, sine consilio Cleri, seu generali. Sic contra Marcellinum sum. pontif. collectum consilium Romanum & Suessanum, quod incensum idolis obtulisset. Contra Liberium, ut Arrianū in exilio missum Cleras 9

ad-

admisit Fœlicem 2. Platina in utroq;. Hieronimus in Chronico Mariam.Scotus. *f*

f Respondetur ea Anastasius prox.cap.nu.8.

10 6.Naturalis † est defensio l.vt vim.de iust.& iur.ff. Et species defensionis est appellatio contra iniuriam iudicis l.1.de appe.ff. *g*

g Respondetur in proximo cap.num.9.

At quæ naturalia sunt,nullo iure ciuili dirimi possunt l.eas,de c.deminutio.§.sed naturalia, de iure nat.Ergo debet permitti appellatio cõtra iniuriam illatã à summo pontifice.Et ita Vgo in libro inscripto synodia Vgonica,de concilijs reprobat prohibitionem Pij 2.appellandi ad concilium.

11 7. Appellator † à Metropolitano ad concilium Metropolitanum,in quo etiã præsidet Archiepiscopus Metropolitanus.can.multis 5.§.fi.& ibi glo.ad verba,ad maiorem 17.dist.item inquit,hic appellat à Metropolitano ad Metropolitanum cõcilium,vt infra 2.omnis.2.q.6.& sic concilium est maius Metropolitano.hæc ibi. Vnde consequentia fieri põt, ergò appellari posse ab ipso summo pontifice ad concilium generale & concilium esse maius summo Pontifico.

Cap. V.

Conciliatio contrariarum superiorum sententiarum.

SVMMARIA.

1 *Facta non ueniunt in quæstionem,sed num rectè facta sint,& pro pontifice summo interim præsumatur.*

2 *Papa*

2 Papa consilium maius extensiue non intensiue.
3 Quamuis papæ sententia mutari possit in melius; tamen non sequitur ab illo appellari posse, quia non est ei superior, & mutatio alio modo occurrẽte causa sæpè necessaria.
4 Si male iudicet summus Pontifex, debet expectare iudicium à Deo.
5 Summus Pontifex consideratus tanquam caput Ecclesiæ non potest errare in fide.
6 Concilium rectè congregatum non potest errare inspectantibus ad fidem & mores, nec Ecclesia in aliis potest.
7 Symmachus a concilio suo iudicio relictus est.
8 De Anastasii damnatione notatur error & de Marcellini iudicio.
9 Defensio naturalis quidem est sed non ex arbitrio permissa.
10 Summus Pontifex sine præiudicio suæ dignitatis põt suam sententiam subiicere concilio, sed non facit hoc tanquam inferior.
11. 12. 13. & 16. Notantur tres casus in quibus adiri potest concilium generale et contra denegationem papæ, si præcipiat contra fidem, vel quod decoloret uniuersum statum Ecclesiæ, uel in schismata.
14 Si præcipiat scandalum.
15 Casus in quibus dicitur papam dispensare non posse, uel non debere remissiue.
18 Iudicium maximum adhibendum, in accusatione uel suspicione credenda summi pontificis & quare.
19 De Fratricellorum hæresi.
20 Summus Pontifex, qui se ipsum uelit emandare, omnibus præcludit uiam inquirendi in illum.

Possunt

1 POssunt†tamen refelli superiores rationes ut ad hæreamus primæ.Nam,quod pertinet ad exẽpla,in quibus prouocatũ est à papæ decreto ad cõsilium,admittuntur ut de facto;sed num iure factũ hoc sit,uel fieri possit,hoc disputatur. Eodẽ modo quod appellatur ad Dei tribunal,nũ recte,dies domini, iudicabit. Nam prælati pro ouibus suis reddituri sunt rõnem,& sanguis earũ de manib. eorũ requiret,ut habetur in conc.Tride.sessio.6.de reforma.c.1. & sessio.24.c.1. de reform.c.Ephesus. 43. dist.c.1.13.quæst.1. Exechiæ.c.33.& 34.actor. 20.

2 Facit interim pro summo põtifice,dum dies ille exspectatur,quod dictũ D.Petro est & eius succes soribus in eius persona, quodcũque solueris super terram,erit solutum in cælis:item quodcunq; ligaueris super terram,erit ligatum & in cœlis.D.Mat. c.16.In princip.20.dist.§.sed aliud.Ita explicat D. Augustinus hoc dictum de petri successoribus tractat.50.super Io.ad c.12.relatus in c. quodcunq;, 25.q.1.iudicat tanquam Deus in plena illa potesta te papa c.inter corporalia,de trãslat.Episcopo.

Quod pertinet ad rationem ex Panormit. quod consilium maius sit,quam caput & papa illud ut di ximus extensiue & non intensiue, & conciliis nõ li gatur summus Pontifex ; imo contra illa facere po test,ut c.significasti,de electio.& ca.nulli,de rescr. licet difficile id faciat c.post trãslationẽ,circa finẽ, de renũciatio.Spec.li.1.particula 1.ti.legato.§.5.n. 10.Et diximus in cõsilio exceptam esse auctoritatẽ papæ,qui conuocat legitimum consilium & approbat,cum sine eo nõ sit legitimum consilium. Ita in consil.Trid.sessio.25.de reformatione c.21.declara

tur,

tur, omnia quæ de morum reformatione atque de ecclesiastica disciplina cõstituta fuerãt, ita decreta fuisse; ut in his salua semper auctoritas sedis Apostolicę & sit, & esse intelligatur. Idẽ sessio. 7. in princip. c. de reformatione.

Sunt tamen tres casus, in quibus concilium est supra papam, ut dicemus paulo post: in aliis synodus relinquit summum pontificẽ iudicio Dei, ut factum in Synodo Romana quarta sub Symmacho, & contra Symmachum papam in ca. fi. §. ad hæc serenissimus. Rex. 17. dist.

Ad †2. & 3. rationem qua instat Panormit. mutari posse sententiam summi pontificis, & retractari, respondemus, hoc non concludere, ab eo appellari posse. Nam uerum est, mutari & emendari posse. cognita causa, ꝓposita sub & obreptione prioris, errore facti, uel occasione noua iustiore, cũ & cõciliorum, summorumque pontificem decreta mutata sint, & canones, nempe ob facti noui causas, uel ob circumstãtias & necessitates, rerumque & personarum & morum mutationes. Sicut & multa in nouo testamento sunt, quæ abrogarunt alia plura antiqui testamenti, & quotidie nouis morbis noua remedia quærenda sunt, & meliora possunt agnosci, Deique uolũtas interdum nos iustam nostram promissionẽ sine peccato prætermittere iubet, ut in ca. bea. Pau. 22. q. 2. Sic & Imp. dicebat, nec nos pudet nostras leges corrigere, in prin. nou. 22. de nuptiis. & magnæ sapientię est, mutare hominẽ quod male locutus est, ait D. Aug. in c. magnæ sapientiæ. 22. q. 4. Et hoc procul a controuersia est, illud autem contenditur. an possit hoc ab alio per modum appella-

tionis & superioritatis fieri, supra potestatem papę & hoc negatur, nisi de eius consensu.

4 Et dato † quod interdum (extra fidem) male iudicet sum. pontifex, certe q; pertinet ad homines, qs iudicatus iniuste non dicetur, ut reprehendatur iudex a subditis, cũ non habeat superiorem in terris sed uterq; iudicio Dei relinquitur, in c. si quis non recto iudicio 24. q. 3. Optime & Rabanus lib. 1. de Ecclesiasticis pressuris, nõ in perpetuũ damnamur cum iniuste iudicamur, dicẽte psal. 36. nec damnabit illum cũ iudicabitur illi Multi sacerdotes culpã zelo Dei se persequi profitentur: sed dum indiscrete hoc agitur, sacrilegii facinus incurrũt, & dũ præcipites quasi ad emendandũ ruunt ipsi quoq; multo magis deterius cadũt, quod retulit Gratianus in canon. non in perpetuum 5. eadem 21. q. 3.

5 Summus † pontifex si consideretur tanquã caput Ecclesiæ & fungẽs suo officio nõ potest errare in fide. Quemadmodum D. petro, quem constituit summum pontificẽ, Dominus dixit Luc. 22. Ego pro te rogaui Petre, ne qñ deficiat fides tua. Et tu aliqñ conuersus confirma fratres tuos. Et rõ est, quia una fides debet esse in tota Ecclesia, iuxta Apostolũ 1. ad Cor. 1. Idipsum dicatis omnes, & non sint in uobis schimata, quod seruari non posset, nisi quæstio fidei de fide orta, determinaretur per eum, qui toti præest Ecclesię, ut sic eius sententia firmiter à tota Ecclesia teneatur, & ita concludit D. Thomas 2. 2. q. 1. §. ad decimum, uers. Respondeo.

6 Et concilium † recte & legitime congregatũ non potest quidem errare in spectantibus ad fidem & mores, sicut nec Ecclesia perseueranter, sicut notãt inter-

interpretes iuris pontificii, & D. Thomas quodlibet.9.articulo.16.

In alijs verò quibusdam posse concilium errare, non est inconueniens asserere. sicut in matrimonio omnino prohibito in concilio Aquisgrauensi inter raptorem & raptam, in c.fi.36.q.2.etiam si consensus raptæ accesserit, obtinuit sententia cōcilij Meldensis cōtraria, & diui Hieronymi in c.si aūt 10.& c.tria.8.eadē 36.q.2.& notat glossa in d.c.fi.§.1.ad verb.auctoritate eadē 36.q.2.Sunt & concilia aliqua p alia cōcilia sequētia antiquata, iuxta exigentiam temporum & personarum. Ita etiam & Pontifex ut priuata persona, errare potest & peccare, quod tractat Caietanus ad diuum Thomā 2.2.q.1. art.5.ideo & confessorem habet: non tamen vt Pontifex in fide iudicando & definiendo. Sicuti in cōcilio Pharisæorum Caiphas quanuis impius & Simoniacus, tamen prophetauit cum esset Pontifex anni illius, diui Iohannis c.11.

Ad 4.rationem† negatur in exemplo Symmachi 7 maiorem fuisse potestatem concilij, imò potius liquet inde superiorē pontificis, qui per cōciliū non est dānatus, sed est relictus suo iudicio. queādmodū & Leo.3.sum.Pont.se purgauit ab illatis criminib.falso corā fratribus ad suspiciones malas tollēdas, spōtanea, inqt, volūtate, nō quasi in canonib.in uētum sit, aut quasi ego hāc cōsuetudinē aut decre tū in sancta Eccl. success. meis imponā 1. ut refert Anto.par.2.historię ti.14.c.1.Marian.Scot.Aymonius li.4.historiæ.Frāc.c.90.Gratia.in c.auditu est, 18.in prin.2.q.5.& ideo & dānatus ī Chalcedonēsi concilio Dioscorus.patriarc. Constantinopolit.qui

ausus est excõicare Leonem papam cap.fi.21.dist.
8 Ad 5.†arguitur ea.Anastasius,19.dist.per annotationes approbatas à sum.pont.Gregorio 13. vbi dr̃,canonem quidem hunc haberi tomo 2. conciliorũ in vita Anastasij,sed illud omne censeri cõfictũ, qui Acasius tẽpore Fęlicis 3.obijt,cui successit Gelasi⁹, & Gelasio Anastasius,vt ait Nicephorus li.16. c.12.Euagrius li.3.c.18.cum sequ.Et Anastasius Bibliothecarius in Chronologia. Et ipse sum.pontif. Epist.ad Anastasium Imperatorẽ.Acasium iã mortuum & ante Iudicem Christmu vna cum Fęlice adstare scripsit,vt & ante ipsum Gelasius scripserat, in c.nec quisquã 24.q.2.Ideo non potuerit Anastasius de eo reuocando,qui ante obierat,tractare.

Quod pertinet ad Marcellinũ id verum, sed nõ ipsum concilium damnauit,sed eum suæ pęnitẽtiæ & iudicio ꝓprio reliquit,ut ait Platina in eius uita. De Liberio verò quod dicitur,cum hæreticis cõsensisse,eius exiliũ ob id,ꝙ noluit Arrianis & Imperatori de Athanasio pellendo consentire,cõtrariũ testatur,ut & Ammian.Marcell.li.15,variæq; sunt de hoc sententiæ.Vt & subrogationẽ Fœlicis 2. fuisse schismaticã,alij cõtra testantur.Hierony.in Chronico in Acatio,Rufi.li.1.c.12.& li.2.c.10 .Socrates li.2.c.37.& li.4.c.39.Theodoret.li.2.c.15.16.17. Sozom.lib.4.c.11.& 15.& lib.6.c.27.
9 Ad sextum†admittimus defensionẽ esse naturalem,at non ex arbitrio permissam,sed legitimã tantum:ea autem nõ censetur legitima,quæ contra decretũ summi pontif.ut superioris prætendit.q̃ qui potestati resistit,ordinationi Dei resistit ad Ro.ca. 13.Quinimo iure diuino,cui obtemperare dñt maxime

xime summo pōtifici, vindicta relinquēda est Deo facienda, nec propria auctoritate iniuria vindicanda, Ecclesiastici c. 28. ad Romanos c. 12. vers. 19. ad Hebræos. c. 10. vers. 30.

In summa † pan. pro resolutione prædictorum 10 in prædicta quæstione prima, admittit primū summum pontificem posse suā sniam reuocare, & multo magis posse eam examinādam subijcere uel pati appellationem ad iudiciū concilij vniuersalis, atque recte eum ita facere in grauiorib. & ipsius ita fieri maximè interest, ut in c. nos si competētes 2. q. 7. & proinde posse, si ei expedire uideatur, & tamen non cogitur appellationem ad cōcilium interpositā, admittere, ut in citatis iurib. in c. ueniam, & c. sententiam 35. q. 9. & in d. c. tum ex literis, de restitutio. in integrum. Sed hoc non faciet tanquā admittens appellationem ad superiorem, sed tanquam sponte se & sniam suam examinationi subijciens. Dubium enim non est, quin maior sponte non possit se submittere inferiori l. est receptum. de iurisdict. omnium iud. ff. expressum de papa in c. nos si competenter 2. q. 7. c. mandastis. 2. q. 5. Nā etiam ipsemet se deponit c. nūc autem 21. dist. Sic se subijciens sacerdoti papa, potest ligari & absolui, neq; se ipsum potest absoluere, uel remittere sibi pœnitentiam impositam, ut notat Speculator. li. 4. partic. 4. tit. d. pœnitentijs. nu. 14. & 15. per dicta iura, & per prædicta iura & per c. fin. de pœnitent. & remissio. quia in eo, quod se subiecit, factus est minor, ut ait Iohann. Andre. ad Speculator.

Sed † quādo nō vult admittere, in quæstione an 11 iuste deneget, distinguit, de qb. agatur. Sunt enim

quædā quæ iuris positiui sunt,in quibus habet plenitudinem potestatis,nec si cōtra illa faciat,nō decoloratur status uniuersus Ecclesiæ:& in his nō debet admitti ab eo facta ad concilium appellatio,cū plenitudinem à Deo potestatis eius acceperit, & nemo dicere ei potest,cur ita facis,c.aliorum,c. nemo c.cuncta per mundum.9.q.3.

12 Quędam † aūt sunt,quæ papa attentare non potest;& in his interdum poterit admitti appellatio. Sic loquitur Panor.in d.q.1. atq; ibidem post alios notat tres casus,in quibus,inquit,credo appellationem esse admittendam etiam inuito papa.

1.Quando pręcipit aliquid contra fidem.In hac enim cā concilium est supra papam & licitè receditur à papa.& sic intelligi potest c.si papa 40.dist. citatus supra in 2.ratione & c.Anastasius.19. dist. citatus in 5.ratione seu argumento. & explicat ita gl.in can.1. Acatius 24.q.1.ad verba in hæresim. Hic est,inquit, casus, in quo papa papam potest ligare: in quo papa in canonem latæ sententiæ incidit. Nec huic obuiat regula illa, quod parparem ligare aut soluere nequit, ut extra de electio c.innotuit.Quia si papa hæreticus est, in eo quod hæreticus,est minor quolibet Catholico, c. scimus 12.q. 1.quod & ait D.Thomas in 4.sententia dist.19. Gabriel Biel in can.missæ fol.180.col.2. Philippus Decius ad c.cum venissent de iudic. & cons. 151.nu. 4.Et quia etiam lex factum notat,sine snia, vt in l. palam §.fi.de ritu nupt. Gloss. etiam ad c. Anastasius 9.ad verb.concilio 19.distinct. Videtur ergo, inquit, quod papa tenetur requirere concilium Episcoporum,quod uerum est,ubi de fide agitur: & tunc

tunc Synodus maior est papa.ut 15.dist.ca.sicut, fin.& argumen.ad hoc 93.distinct.c.legimus.& ibi gl.margin.addit,Synodus simul cum papa, de qua nunc gl.loquit,maior,est maior papa solo,extēsiue, non intensiuè.Vide Caiet. apolog.parte 2.c.13.ad 6.& De Turrecremata in summa de Eccl.li. 3.c.64. nec textus citati,si quid faciunt,aliud concludunt.

2.Panormitan.†in prædicta q.1.tradit posse ap- 13
pellari à papa ac conciliū,si is aliqaid præciperet uel ageret,quod decoloraret totum statum Ecclesię:quia conuenit inter interpretes,hoc papam facere non posse c.& si illa 1.quæst.7.c.quæ ad perpetuam.25.q.1.c.sunt quidam.6.& seq.contra statuta patrum,cap.25.q.1.ubi,& textus,& gl.tradunt, non posse papam contra statuta patrum aliquid cōdere aut mutare sua auctoritate,non contra Euangelia,non contra Prophetas,uel articulos fidei.Posset tamen cum toto concilio reformare decoloratū statum,ut in c.non debet,de consang.& affi.Aliter non esset inquit Inn.ad c.quanto,de consuetud.papa.sustinendus si uellet uenire contra statum Ecclesiæ unicæ saltem sine causa manifesta,& non posset illi conuenientius resisti,quam per totā Ecclesiam, & concilium generale.facit c.literas de restit.spol. c.proposuit,de concession.præb.Eo pertinet,quod D.August.scribit Epistola ad Donatistas ubi loquiť de collegio pap.& Cardin.ait, Ecce putas eos Epis. q̃ Romæ iudicauerūt,nō bonos iudices fuisse:restabat adhuc plenariū Ecclesię uniuersalis cōciliū ubi etiā cū ipsis iudicib. causa posset agitari: ut si male iudicasse conuicti essēt,eorū sētētiæ resoluerentur.

3.Existimat†Panorm.prædicto loco posse appel- 14
lari

lari à summo Pontifice, si preciperet, quod est in se malum, uel uehementer ex suo præcepto præsumeretur futurum scandalum. Quia tali præcepto non est obtemperandum, ut tradit Innocent. in ca. inquisitioni, de sentent. excommun. per ca. si is qui preest cap. Iulianus, ca. si dominus, c. qui resistit. 11. q. 3. & c. 1. 40. dist. quando peccatum est notorium.

15 Sunt† insuper plures casus, in quib. relatum est, Pontificem dispensare non posse, quorum aliquos refert Speculator li. 1. par. 1. ti. de dispens. §. 7. incip. nūc breuiter dicēdū, n. 2. & seq. hoc est, in aliquibus nō solere uel difficile dispēsare, & raro, ī aliis nunq̃.

16 Ex concilio† Constantiensi in ti. de auctoritate sacrorum cōciliorū in prag. sanctio. §. & primo. & in princip. de app. Primo declaratur, ꝙ ipsa sinodus in spiritu sancto legitimè cógregata, generale cōciliū faciēs, & Ecclesiā militantē repræsentās, potestatē à Christo habet immediatè: cui quilibet cuiuscunq; status conditionis uel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur, in his quæ pertinēt ad fidē & extirpationem dicti schismatis, & generalē reformationem Ecclesiæ Dei in capite, & in membris.

Ad illum. §. Cosmas Gnymice in glossa tradit ferè eadē quæ Panormit. in prædicta q. 1. in tribus casibus concilium generale esse suprà papam, & in tribus ei obediri teneri.

1. In his quæ concernunt fidem: & hinc conciliū posse damnare, & deponere papā propter hæresim ut notat Innoc. ad cap. ex parte. de uerb. significat. Archid. ad c. in fidei. de heret. in sex. ad hoc. c. cōcilia, §. hinc etiam, 17. dist. c. nos si cōpetentet. §. item Symachus 2. q. 7. Et potest concilium statuere, ut nemo-

nemo participet cum hæretico Papa,ut in c.Anastasius. 19.dist.quo casus reppellēdus esset de cōcilio quia hæretici non debent admitti ad concillium c. cōuenientib.1.q.7.c.cum quib.24.q.3.nisi paratus esset summus Pontifex culpam suā emendare, quo casu non esset deponendus.c.nunc autem.21.dist.

2.Casus in casu extirpandi schismatis,cum duo concurrunt in papatu in quo,& cōcilium potest de illis iudicare,c.si duo forte,78.distin.uidendus est tractatus Ioann.Gerson.de auferibilitate Papæ ab Ecclesia,quando uidelicet est quæstio de schismate dubio,alioquin si de uero constet,aliter iudicatur.

3.Casus est in his,quæ concernunt generalē modum reformationis,in capite,& in membris.Nam generalis deformatio nō mediocriter fidem tangit & per consequens eius reformatio.

Et in his posse appellari à papa ad concilium,gl. penult.ad §.fi. de causis in pragmat.sanctio.ait.

Dixit† & gloss.fin.ad d.c.si papa,40 dist.papam 17 ex quocunque crimine notorio posse accusari,si admonitio sit incorrigibilis,quę sententia fuit à Canonistis approbata:Sed Theologi contrarium dicunt, quod in crimine tantum hæresis accusari possit.Refert utriusque partis auctores Iulius Clarus.li.5.sētentiar.Iur.§.fin.quæst.35.n.3.Ipse autem ait, periculosam esse hanc quęstionem in qua ipsa malit discere quā docere, & proinde se remittit iudicio S. matris Ecclesiæ,& sum. Pontificis.Atque nu.4.ait, Etiam in causa hæresis in qua ex cōmuni consensu omnium potest accusari,papam habere tantum Iudicem concilium generale, per d.ca.si papa.& ibi Card.Alexan.gl. in c. sicut in uerbo hortamur.2.q. 7.

7.Iaſ.cõſ.95.incip.Trãſeo ad tertiũ li.4.Refert eo.
Clarus ex prędicto Cardinali,quod ſi hæreſis Papę
ſit notoria,debet moneri per Cardinales,uel per a-
lios,illis negligẽtibus,ut ſe purget ab infamia hære
ſis,de qua eſt ſuſpectus,& ſi ſe purgauerit:nõ ſit ul
terius procedendum:ſed ſi id facere recuſet, & ſit
contra eum uehemus ſuſpicio hæreſis, tunc Cardi-
nales illum rogabunt,ut conuocet concilium: & ſi
noluerit,ipſi congregabunt.ubi tamen hæreſis eſt
notoria,& requiſitus à Cardinalibus perſiſtat in er
rore,nec emendet.Nam tunc Cardinales conuoca-
bunt concilium;& ipſius negligentibus, prælati ſe
ipſos congregabunt.Conuocato autem concilio, ſi
papa de hęreſi ſit conuictus, & nolit mutare ſentẽ
tiam,priuabitur papatu,& tradetur poteſtati ſecu-
lari puniendus. Si autem ad pęnitentiam uelit redi
re,nihilominus ex quo per aliquod tẽpus fuit per-
tinax in errore hæreſis,priuabitur papatu, & detru
detur in monaſterium.Et hoc caſu ſolet concilium
ei defere,ſi uelit ipſemet ſe ipſum cõdemnare:ſi ue
ro ſe ipſum noluerit condemnare, tunc concilium
expediet cauſas,& illũ degradabit.Et ita cõcludit
prædictus Cardinalis ex Doctoribus per illum alle
gatis,& clarus prædicto loco.In quæſtione autem
inde orta,an cõcilium generale ſit ſupra papam,&
num illud Cardinales uel alii Principes ſeculares
poſſint concilium conuocare ſe remittit ad deter
minationem factam uel faciendam à ſancta ma-
tre Eccleſia.Vnũ tñ ait,ꝙ ſi papa ſcãdalizet uniuer
ſalẽ ſtatũ Eccleſiæ.Tũc talia p eũ geſta in ſcãdalũ
Eccleſiæ nõ teneat,& reſiſtiſ ei per Eccleſiã neq; eſ
eſſe in talibus obediendum, & ita omnes tenent.
Cauen-

Cauendum † autẽ erit in causa & crimine hære- 18
seos uel simili alio delicto grauissimo, quo accusari vel diffamari potest summus Pontifex, ne nisi cum maxima & prudẽtissima disquisitione credatur. Solent. n. inimici & hæretici multa confingere in summum pontificem, ut personam eleuent, cum dignitatem eius conuellere nequeant. Quemadmodum & Scribæ & Pharisæi multa confinxerunt, & falsis etiam testibus conati sunt probare, ut Dominum nostrum Iesum Christum calumniarentur, & Dæmoniacum & Heluonem & Samaritanum, & prohibentem dare tributa Cæsari dicerent.

Sic sub Cardo pulchro Francorum Rege, qui fraticelli dici uoluerunt, cum damnarent sermone & scriptis temerè diuitias Ecclesiasticas & purpurã, opes, dominatũ à Religione alienum esse prædicarent, & hanc sententiam Ioannes papa 22. nomine iniq̃ censuisset & damnasset, Illi impia hæresi pôtificem laborare pdicabãt, quod is. quod Christus Deus & Dominus sanxisset, ipse impietatis insimularet: eoq; deuenerũt, ut Ioannẽ qui de numine, ut dicebant, impie sentiret, pontificem esse negarent ac velut solio pontificio uacuo, creandum pontificem nouum uerumq; contenderent, ut scribit Auẽtinus lib. 8. historiæ Francię.

Sed demus † talẽ esse, si uelit se agnoscere & pali- 19
nodiã recantare quis eum audebit pontificem dãnare, qui in manib. sui consilij relinquitur? faciet exemplum Marcellinus qui in persecutione illa sæuissima. Diocletiani & Maximiani, metu primũ pęnarum, idolis thus adoleuit. Sed cum pœnitentia ductus collegisset concilium 180. Episcoporum in

Sinuessa

Sinuessa urbe Campanię, squalidus & puluerulentus, cilicioque indutus comparuisset, petēs ut pro inconstantia debita pœna tribueretur; in tanto concilio nullus, q. eum damnaret, inuentus est, cum diceret omnes, ea fermè ratione Petrum peccasse, ac flendo peccati pœnam luisse. Quare liber abiens, Diocletianum adiens tandem pro fide martyrium constanter subiuit, ut ait Platina in eius vita.

Cap. VI.

De appellatione à concilio ad summum Pontificem.

SVMMARIA.

1 *Qui appellarunt a concilio ad summum Pontificem.*
2 *Sed appellatio fuit à conciliis prouincialibus.*
3 *Supplicatur tamen contra concilium generale receptum summo Pottifici, si causa sit.*
4 *Concilium Ephesinum 2. non fuit legitimum.*
5 *Summi Pontifices de causis Ecclesiasticorum contra principes etiam adeuntur.*

1 NVM † appellatio verò ualeat à sacrosancto cōcilio ad summum pontificem? citantur pro parte affirmatiua, exempla.

Basilides & Martialis, Hispaniæ Episcopi, pp crimen idololatriæ ex Ecclesia eiecti ad Stephanum pontificem iure appellationis confugerunt, ut liquet ex Epistola 4. li. 1. Cypriani. Theodoretus Episcopus Cyri, appellauit à concilio Ephesino 2. ad Leonē papā, ut constat ex Liberato, in Breuiario c. 12. & ex Epistola Theodoreti. Soluit summus pontifex Iulius 2. Athanasium, quem cōcilium ligauerat.

tat.Sozomenus li.3.historiæ Ecclesi.ca.7.Soluit & sum.Pontif.Leo 1.Flauianum Episcopum Costanti nopolitanum, à concilio Ephesino ligatum, & eum suæ sedi, à qua deiectus erat, restituit, Leo epist. 25. ad Theodo. Episcopos in quis iudicijs conciliorum oppressos ad Romanum tribunal confugientes audierunt, summi Pontifices; vt Innocentius Chrysostomum; Nicolaus, vt quidam dicunt, Ignatium, Martinus Maximum, & alij alios.

Sed certè† hæ appellationes possunt recipi à concilijs prouincialibus ad summum Pontificē. At à concilijs vniuersalibus legitime celebratis, & cum auctoritate Pontificis, ut oportet, cœptis, conuocatis & probatis; non videntur admittendæ, sicuti definitum fuit in concilio Chalcedonensi.c.multis 17. dist. De Turre cremata copiosè ad cap.cuncta per mundum 9.quæst.3.& in summa de Eccl.li.3.c.47. 48.& 49.Ratio, quia tunc concilia repræsentant vniuersam Ecclesiam, &, cum auctoritate Pontificis confirmatur, non minus ab illis, quam ab ipso Pontifice licet appellare, neque ab ipso Pontifice ad ipsum eundem, vi neq; licet à vicario Episcopi ad Episcopum ipsum prouocare, quia appellaretur ad idē tribunal, & à seipso ad seipsū c.2.de cōsuet.in sex. c.3.de appe.in sex. sicuti si tanquam prælatus Episcopus affuit capitulo in actu capitulari, ab eo capitulari decreto nō pōt appellari ad eundem Episcopum, ut prælatum.c.à collatione X I.de app.in sex.

Potest tamen fieri, ut ad decisa per cōcilium explicādā uel dispensanda, recurratur ad sum. Pontificem, cuius etiam uoluntati illa relicta sunt, dum constituuntur.

Nec

3 Nec † præcluditur remedium supplicandi summo pontifici, si causa subsit, vel de nouo appareat post concilium, quæ ante latuerat. Sicut enim semper proficit Ecclesia, multaq; noua oriuntur, quæ nouo indigent remedio, & concilia noua addunt uel explicant dicta in præcedentib. & reformãt; Sic eadẽ auctoritate summus Pontifex ex iustis rationibus eadẽ facere põt. Et ita ẽt Reb.to. 3. commentariorum ad constitutiones regias, tract. de app. art. 3. gl. vna n. 9. nec ab statutis in concilio generali inquit, appellatur, quia solum DEVM habet superiorem, quanuis quidam voluerunt dicere quod ad Papam possit; sed contra illos est textus in c. sicut, 15. dist.

4 Concilium † Ephesinum 2. à quo Theodoretus Episcopus Cyri appellauit, non erat legitimũ, nec approbatum, sed tantum Ephesinum. 1. c. 1. §. tertia Synodus, & ibi glo. ad verbum Ephesina. 15. dist. & c. quoniam sanctæ 16. dist.

Athanasius verò Alexandrinus ab Arrianis damnatus erat per calumnias, in conciliabulo, vt notat Platina in vita Iulij 2.

Flauianus quoq; Episcopus Constantinopolitanus nõ à legitimo cõcilio fuerat damnatus, sed à synodo Ephesina, cui præfuit Dioscorus Alexãdrinæ sedis Episcopus, vbi Eutichetis hæresis fuerat approbata, contra quod conciliabulum Leo 1. indixit concilium generale Chalcedonense, in quo sexcentorum & triginta Episcoporum auctoritate, error & concilium Nestorij & Eutychetis damnatus est. Platina in Leone I.

5 Quod † autem audiuerunt querelas Episcoporum etiã cõtra Imperarores summi Pontifices, vt Chry

sostomi

ſoſtomi & aliorum,nō deferendum.Nam & illi per tinent ad forum Eccleſiaſticum.

Neq; ut citāt Nicolaus 3.reſtituit Ignatium Epi ſcopum Conſtantinopolitanum ſed ſub Nicolao 1. depoſitū a Barda Cæſare Baſilius procurauit eius reſtitutionem,ut ait Zonaras to.3. Legimus reſtitu tum auctoritate Hadriani.2.poſtquam Synodo habita 8.uniuerſali Conſtantinopolitana photius inuaſor ſedis eius expulſus eſt; ut notat ad Platinā Onuphrius in Hadria.2.ex Anaſtaſio Bibliothecario & Ainonio lib.5.Hiſtor.Franc.c.27.

Sed & receptum eſt cōmuni omnium interpretum ſententia, concilium uniuerſale recuſari non poſſe.Panor.ad c.1.nu.15.& ibid.Decius nu.16.de iudicib.Ripa ibidem n.45.& Berous n.131. nempe ſi conſilium legitime congregatum ſit,& ex cauſa fidei auctoritate ſummi pont.Quia in his quę ad fidem pertinent,errare non poteſt Eccleſia.ca.hęc eſt fides c.a recta.ca. pudenda.24.q.1.Dixit enim Chriſtus Petro, rogaui pro te ne deficiat fides tua d.Matthæi c.5.& Luc.22.Et iterum, Ego uobiſcum ero uſq; ad conſummationem ſeculi Matt.27.c. & proinde cum ibi cauſa non poſſit dici uitiata, nec ſuſpicio poſſit ex recuſatione cauſari;neq; etiā appellatio quæ pari paſſu ambulat cum recuſatione. c.ſuper eo.in 2.de appellatio.

Cap. VII.

De appellatione interpoſita a principe, qui ſuperiorem non habet.

SVMMARIA

1 . *A principe ſupremo non appellatur.*

2 *Ratio*

2 Rationes eadē, quę pro probibita appellatione a summo Pontifice.
Item quod eius pronunciatum sit pro lege.
3 Dignum non est Maiestate regia suam sententiam mutare, quæ non debet esse nisi deliberata.
4 Item quia omnis potestas in principem translata fuit
5 In Gallia nullus a Rege appellat. nec ab eius ordinatione ne si crimine maiestatis.
6 Sed num a principibus feudatariis appelletur.
7 Componuntur contrariæ sententiæ.
8 De appellatione à clarigationis, uel repressaliarum concessione.
9 A principibus ad ipsosmet principes recurritur, sed non per uiam appellationis proprie.
10 Bonus Princeps se subiicit rationi legis.
11 Et statuunt, ne iudices prouinciarum sua rescripta ad mittent nisi iusta.
12 Et desiderant de iniustitia moneri, ut eam corrigant.
13 A Principe ad concilium comitiorum populi num liceat appellare.
14 Comitia populi a Monarchis quare cogantur.
15 Principes autocratores iudicant in causa propria, solent tamen rerum iudicia Magistratibus ex æquo & legitimo terminanda delegare.
16 Ratione feudi a Principe & Rege, qui feudum habet appellari potest ad dominum feudi.

1 ET quidem, †inquit Vlpianus, stultum est, illud admonere, à Principe appellare fas non esse, cum ipse sit, qui prouocatur.l.1.§.1.a quibus appellat non licet.li.49.ff.ti.2. Quando, inquā, sententiā dixit; non etiam si rescripsit ad consulationem Iudicis: nam tūc appellari à sententia ex rescripto lata, po-

ta,po-

ta, poteſt, iuxta ea, quæ antea diximus li. 2. cap. 2. & probat, l. 1. §. 1. iſtius tituli. l. 2. C. eo. ti. de appell. neque appellari à principe docet. c. 1. §. & propterea ſancimus nou. 113. in medio litis non fieri ſacras formas. ubi & ratio quia & ipſe legem alijs dat.

Rationes, † quæ prohibitione appellandi à ſummo Põtifice, ut à Monarcha, qui non habet ſuperiorem, ad principem ſecularis poteſtatis referri poſſunt, quia non habet ſuperiorẽ, ad quẽ appelletur. 2

Itẽ, quod principi placuit, legis habet uigorem. l. 1. de conſt. princip. ff. §. ſed & quod principi placuit, de iure nat. gent. & ciuil. Et apud Iſocratẽ, Nicocles Rex, populũ ſuũ alloquitur, ἐκεῖ, inquit, λόγους ἐμοὺς νόμους εἶναι νομίζεται. Sermones meos leges exiſtimate. Sic .n. & Lex animata ĩ terris Princeps; Omnibus, inquit Iuſtinianus, a nobis antea dictis, Imperatoris excipiatũ fortuna. cui & ipſas Deus leges ſubiecit, legẽ animatã eũ mittẽs hominib. &c. §. fi. de conſulib. nouell. 105. Et finis ẽt principatus, ſua auctoritate nõ reiecta, ſine rebellione ſtatuere, nẽpe quando uult ita rata eſſe quæ ſtatuit, & eo modo quo ſtatuit; ut ſi inter priuatos, inter illos tantum. l. 2. C. de legib. Sic generaliter inter oẽs. l. leg. ſacratiſſime & l. leges ut generales C. e. ti. de legib. Alioqui enim omne placitũ principis non circumcluſum iuſſu, non eſt lex. Sententiæ igitur illius ratæ & pro lege habentur iudiciales, ex prædictis iuribus.

Imo † uero neque dignum maieſtate regia uiſum eſt, ſuam ſentẽtiã mutare quia eam non debet proferre niſi mediate, & cum cõcilio. non ita temere ut mutationi pateat, iuxta l. humanũ. C. de legib. neq; uolũtas optimi regis dẽt eſſe ſimplex & niſi 3

V cum

cum causa iusta & rationabili, quæ effectu habeat constantem, & vtilem Reipublicæ & subditis, iuncta honnestate, & coueniētia.c.erit autem lex 4. di stinct. Alioquin enim, ut Gregorius Nazianzenus ἐς κλίνικῷ in Iulianum, τὸ βούλεσθ id est, uelle dicemus esse Tyrannorum ἄγραφον νόμον legem non scriptam sic uolo, sic iubeo, sic pro ratione uoluntas. Hinc ratio uetustç cuiusdam legis Persarū, ut meminit Daniel cap. 6, quæ prohibet, immurari edictum, quod semel Rex ediderit. Fuit lex regia, quæ arbitrium liberum, dedit imperādi principi, translata eū omni potestate, d. §. sed & quod principi placuit l. 1. de constit. pri. ff. l. ex imperfecto. C. de testamētis vnic. C. de of. præf. prætor. ibi. regimentis Reip. ad imperatores perpetuo trāslatis. Sic de Augusto dr̄ apud Strabonē li. 17. ꝙ patria cōmisit ipsi totius imperii administrationē, cōstitutus est & belli & pacis dn̄s, ad tēpus uitæ. ꝙ exprimit Suet. in Augusto c. 27. eum recepisse & morū legūq; regimē ęque perpetuum. Ita prout domini uoluntas, ratum esse debere, quod princeps statuit, respōdet Pomponius Iuriscon. in l. 2. §. post deinde, de origin. iur. ff.

Et proinde ab eo appellari nō pōt, quia neque a lege eius appellari pōt, vt supra docuimus ex l. fin. §. 1. de appel. recipiēd. ff. ex c. quia nos 32. de app.

4 Item † translata fuit dictatoris etiam Romæ potestas in principē l. 1. de of. præf. prætor. li. 1. ff. ti. 11. A dictatore autem prouocatio nō erat l. 2. §. populo deinde aucto. de origin. iur. ff. quia & quē vellet ciuiū, poterat in dicta causa impune occidere, ut ait Cicero 1. de legibus

5 In Gallia † hoc tenendum, quod nullus à Rege appel-

appellare poteſt, nec ab eius curia, quia Rex Galliarum nullum recognoſcit ſuperiorem in temporalibus, in c. per venerabilem, qui filij ſint legitimi. Et ſic ſeruari in Francia tradit Speculator lib. 2. par. 3. de appel. §. 3. nu. 3.

Ideo anno 1417. die 25. Februarij fuerunt declarati in ſenatu rei læſæ maieſtatis, hi q̨ ab ordinationibus regijs & eius reformationibus appellauerãt, vt refert Rebuffus. tract. de ſupplicatio. q. 9. n. 53. Tomo. 1. commentariorum ad conſtitut. regias.

Dubitatum † eſt de principibus habentibus quidem ſuperiorem, forſan à quo habent feudum, uel ſunt tributarij alterius, qui habent iuriſdictionem perpetuam, quales ſunt Duces, Comites, Marchiones, num ab illorum ſententijs appellari poſſit? Et videtur non poſſe, quia id omne quod agunt, videtur habere vim legis cuiuſdam. Bal. in proemio. Di geſtor. in 2. col. in l. 1. de offi. præfect. prætor. in fine Paul. Caſtrenſis, conſil. 227. incip. ſuper dubio. 6

Abbas † tamen videtur tenere contrarium conſil. 61. in 2. uolum. Felinus componit ſententias. ad c. quæ in Eccleſiarum, col. 12. verſ. 49. de conſtitu. Alex. conſ. 1. colu. 2. vol. 5. In quo ẽt videnda eſt in feudatio & num illis conceſſa eſt iuriſdictio ſine appellatione, qualem plures habent, maximè in Germania in criminalibus. Et ſi habeant in comitatu, ducatu ius ſuperioritatis pro quo non appellat̃ ab illis. 7

Solent † inter uicinos principes, qui ſui iuris ſunt cõcedi clarigationes, quæ dicuntur repreſſaliæ. Vnde quæritur, num à conceſſione iniuſta repreſſaliarum appellari poſſit; Et Baldus ad Authent. & omnino Cod. ne uxor pro marito, concludit poſſe, 8

per l.1.Cod.de bonor.possess.contra tab.

Sed non potest simpliciter hæc opinio sustineri, quia appellatio non fit ab eo qui non habet superiorem,& nisi ad superiorem.c.non putamus,de cons. in sex.cum similib.At nullus,nisi qui non recognoscit superiorem,repressalias vel clarigationes concedit.Iohann.de Lignario in tract. repressaliarū in princ.& Martinus Laudensis in simili tractatu nu. 1.Bart.in eod.tractā.quæst.3.Quia repressaliæ habent speciem quādam belli iusti ob denegatam iustitiam:& bellum non posse iustè Indici nisi ab eo, qui non habet superiorem,vel ex eius licentia l.hostes,de captiuis.ff.& notatur ad c.sicut,de iureiur.

Quare intelligi debet appellatio Baldi,ut possit adiri princeps per supplicationes,ad retractationē repressaliarum.Vel intelligi posset,quando Magistratus populi concessisset repressalias,vt ab eo ad populum appellari possit,& sic etiam explicat Martinus Laudensis in tractatu de repressalijs n.20.

De iure repressaliarum diximus lib.syntag.c.& tractat Guid.Pap.dec.32.& 34.Iacobus à canibus proprio trctatu repressaliarum.Martinus Laudensis tractatu de repressalijs.Bartol.in simili tractatu.

9 Possunt hic afferri exempla pro contrarijs,quibus ante in finitione appellationis ostendimus, ab ipsis principibus malè feriatis & somnolētibus, ad eosdem vigilantes & pacatos esse appellatum:& à principe malè informato ad benè informādum de veritate,ut l.1.de relatio.C.l.1.§.quæsitum, de appel.ff.Bald.ad l.fi.C.de relatio.nu.42.

Cæterum illa prouocatio non fit per modum appellationis,de qua agimus,sed per uiā regressus&

sup-

supplicationis, per quā Principi supplicatur, ut attentius velit & plenius negotiū cognoscere. Et hoc remedium, ut & restitutionis in integrū & reuisionis, loco appellationis quidem est, in quibus non licet appellare, ex gratia Principis, uel ex iustitia q̃ debet subditis, quamq; illis sine peccato mortali Princeps spiritualis Papa, aut secularis, negare depcantib. iusta non pōt, q̃a negaret iustitiam, ut ait Cardinalis ad Clē. pastoralis, de re iud. & Chassan. in Catalogi gloriæ mundi par. 4. cōsid. 24. n. 103. in terpp. ad c. cōsultationib. de off. deleg. sed hoc nō est appellatio ꝓpriè. Et quāuis Princeps solutus sit legibus, l. Princeps 31. de legib. ff. tñ boni principis & digna uox est maiestate regnantis, legib. alligatū se profiteri; Adeo, inquiūt Theodos. & Valentinian. Cæsares. de auctoritate iuris nostra pēdet au ctoritas. Et reuera, maius imperio est, submittere legib. principatū. l. digna vox 4. de legib. C. Et propriū ita principis dr̃ legibus uiuere. l. 3. C. de test. Legibus, in quam, non potissimum positiui iuris, sed rationis & iustitiæ. ut nouella 105.

Sic † Anastasius Imperator. in l. fi. si cōtra ius vel 18 utilitatem publicam &c. Omnes cuiuscunq; maioris uel minoris administrationis uniuersæ nostræ reipublicæ, iudices, monemus, ut nullū rescriptū, nullā pragmaticā sanctionē, nullā sacrā annotationē, quæ generali iuri, uel utilitati publicæ aduersa esse uideatur, in disceptationē cuiuslibet litigij, patiantur proferri, sed generales sacras constitutiones modis omnibus non dubitent obseruandas.

Antiochus 3. Rex Asiæ omnibus regni sui urbibus scripsit: si quod in literis quæ eius nomine scri

beretur, esset, quod legib. aduersum uideretur; cre derent ignaro se eiusmodi literas scriptas fuisse, & propterea eis ne parerent. Fulgosus li. 6. c. 5. idipsũ refert, Alphonsum Arragonũ & Siciliæ Regẽ suos monuisse iudices prouinciarum, Antonius pan. li. 2. de reb. gestis Alphon. summus et Pontifex in c. si quando de rescript. se ferre lubenter testatur, si rescriptum eius à Iudice non admittatur, dummodo de rationibus ei rescribatur.

Norunt enim iusti principes, pleraq; illis ob importunitatem, obreptionem & subreptionem impetrantium, uel inconsideratè excidere, quorũ postea iustè illos pœniteret. Neque ideò ęgrè ferunt, si quis ab illis non aduertentibus uel malè cõsultis seu non plene instructis, ad eosdem prouocet, hoc est, recurrat. cũ in melius retractari iudicium posse non dubitent si de meliore euidẽti ratione illis appareat, & ita fieri possit, salua & intacta manẽte eorum maiestate, ut in c. sñiam 35. q. 9. sñiam Romanæ sedis, inqt Nicolaus papa ad Michaelẽ Imperatorẽ epist. 6. non negamus posse in melius mutari cũ aut ipsi subreptũ aliquid fuerit, aut ipsa pro cõsideratione ætatũ uel tẽporũ seu grauiũ necessitatũ, dispẽsatiuè quiddã ordinare decreuit. Quando tñ ipsa Rom. Ecclesia (quod & de principe sui iuris dicimus) discretissima consideratione fieri delegerit: nõ qñ ipsa, q̃ benè sũt definita, retractare uoluerit. Idipsum in c. Apostolicæ, ead. q. & causa, dr, & rursum, quædam etiam retractari, quod ita fuerint proposita, ut retractari possent.

Atq; in c. tum literis, 5. de in integrũ restitutio. li. 1. tit. 41. Ecclesia Ilerdensis per sententiã Eugenij

papæ

papæ læsa super quibusdam ecclesiis restituitur in integrum, cognitione repetita. Neque debet Imperatorem pudere ratione emēdare, quod per furorē fecerit, exemplo Theodosii imperatoris in c. cum apud Thessalonicam 11. qu. 3. quo loci, & fertur ea occasione edita iussu diui Ambrosii, lex si uindicari, C. de pœnis. ut si per iracūdiam princeps à quopiam sumi iusserit suppliciū, suspendat per uiginti dies executio, quo locus possit esse misericordię uel pęnitētię, de qua lege meminit quoque Ruffinus li. 11. historię ecclesiast. c. 8. Potest ita princeps sibi legem imponere, si uelit, ut possit retractare ex causa sua etiā iudicia, sed nō cogitur ab alio qui superiorem non habet, qui appelletur in auxilium.

Minus † poterit appellari consilium comitiorum seu statutū regni, quia si Monarchia in regno non sit electitius, sed uel ex successione, uel acquisitione: subditi non possunt ei legem cōstituere, quia monarchia non patitur socium. Item qui acquisiuit bello iusto nationē, suam facit, ut quæ ab hostibus capiuntur fiunt capiētis, etiā homines. §. itē ea quæ ex hostib. capimus, de rerum diuisione. Et hæc est lex belli firmata à DEO Deut. c. 20. uers. 10. & seq. 13

Et comitia, si quæ conuocentur, ut consilia generalia, nō possunt dici legitima sine principis iussu uel approbationem. Imò sub Monarchia sine eius iussu coitiones, & consiliabula facta habent crimen læsæ maiestatis l. 1. ad legem Iuliam Maiestatis. ff. Si tamen sint regnā uel principatus uel imperium, qui statuū habeant legem aliquā aut consuetudinē illæ obseruandæ sunt, ne immutatio generet in Republica bella ciuilia, & seditiones.

14 Alioquin† rursum comitia à Monarchis coguntur, non ut ea statuant, sed ut consilium dēt; neque cogitur Princeps sequi eorum cōsilium, & si aliter & melius uideatur.

Legimus, & diximus anteà. cū non licere appellare ad concilium à Papa asseruimus, cōuentus nō fuisse in Gallia, postquam Iulius Cæsar eas subegit, nisi permissione eius indicti fuissent.

Sed, & narrat Dionysius Halycarnassęus li. 2. Romulum tria plebi concessisse; Magistratus creare, leges sācire, & de bello decernere: Sed quoties Rex tm̄ permisisset, ita tñ, ut ne horū quidē haberent absolutam potestatem, nisi idem senatui uisum esset.

15 Et quod† amplius est, quando princeps non habet superiorem, iudicat in causa propria. Ionn. Andreas, & Panor. in c. nouit. de iudicib. & Panor. ad c. 1. n. 5. de probatio. citat. l. proximè, de his quæ in test. delent. l. & hoc Tiberius, de hæred. institué. gl. iuncto tex. in c. Guilissarius 23. q. 5. latè tractat. Alexand. cons. 1. num. 14. uol. 5.

Solēt autem ęqui principes causas suas committere probis magistratibus uel personis electis iudicandas, & se illorum iudicio sponte subiicere, ne uideantur tyrannice uelle imperare.

16 Cæterum† obseruandum est, non licere appellarę à Rege uel principe non recognoscēte superiorē ratione potestatis. At si haberet Rex comitatū uel ducatū, & in eo iudicaret, ut Comes, appellaretur ad superiorem ipsius, in quantum Comes, non ad superiorem in quantum Rex. Bart. ad l. 1. §. si quis in appellatione num. 15. de app. ff. citat. & l. si quando. 36. C. de appellat. facit Roma. cons. 421. Probat

autem

autem illa lex si quando in appellatione à ducali iudicio non inspici dignitate ducis sed ducatus. Item in l. præcipimus. 32. §. quod si à duce eo. ti. C. de appell. Alioquin deberet Princeps feudū dimittere, ne ratione eius alteri subiectus dicat. res enim transit cū suo onere, & sua fidelitate, habita ratione inuestituræ, & iuramenti sponte à Vasallo præstiti.

Cap. VIII.

Num à principe non recognoscente superiorem, ad summum Pontificem possit appellari?

SVMMARIA.

1 *A superiore Laico non recognoscente superiorem appellatur ad papam quod explicatur, & probatur.*
2 *Casus notati, in quibus ecclesiasticus Iudex se immiscet seculari iurisdictioni.*
3 *Contraria sententia ne possit appellari à principe absolute in temporalibus ad Papam.*
4 *Probatur à separatione causarum diuersi fori.*
5 *Quod ita declarauerit summus Pontifex.*
6 *Quod imperium, & sacerdotium à Deo.*
7 *Quia quæ Cæsaris Cæsari reddenda sunt.*
8 *Vacantibus principatibus, & regnis papa non succedit in temporalibus.*
9 *Lex canonizata tolli nequit ab imperatore, nec contra canon receptus in leges regni tolli à papa.*
10 *Carolus magnus confirmauit conciliorum statuta.*
11 *Dispensationes rerum tēporalium regibus cōcessæ.*

GVIDO Papæus tractat, de appell. in 7. conclus. 1 n. 5. (est decis. 436.) ponit resolutionem, quod à superiore non recognoscēte superiorē non possit appellari

appellari ad papam ut inquit, tradit Hostiens.in c. cum Iohannes, extra de fide inst. quē sequitur Abbas Panor. in c. 1. de prob. n. 5. ibi, & p singulare dictū. q̧ à superiore non recognoscēte superiorē, pōt appellari ad papā, ex Host. ad c. cum Iohannes, de fide inst. notat. & idē Panor. in d. ca. 1. de probat. n. 2. ubi nota 2. non minus singulariter cōueniri Imperatorē posse pro obligationi naturali à subiecto corā papa; & dico quod poterit cōueniri primo ratione peccati c. nouit de iud. & tunc per denunciationem Euāgelicam, uel iudicialem. ut ibi. Secūdo potest intelligi, ut adeat directa uia, ut papa tāquā superior redat ius manu regia, sicut manu regia olim fiebat, antequā esset ītroductę actiones l. 2. de orig. iur. & quod notat Innocent. ad d. c. quæ in Ecclesiarum, de const. Et hoc procedit tenēdo inquit cōmunem opinionem maximè canonistarū, q̧ Imperator immediatè habet impiū à papa: ita q̧ circa papam tāquā unicum uicariū Dei, sit potestas temporaliū habitu. Quā potestatem exercet in grauib. negotiis, ubi dat defectus iudiciū, ad hoc quod notatur in d. c. nouit, & ibi dixi, & per Innoc. ad c. licet ex suscepto, de foro comp. Licet aliud sentiat gl. ad c. quoniam. 10. dist. Sed tene primum. Hactenus ad uerbū. Panor. ad d. c. 1. de prob. Circa istum etiā articulū, nūquid possit appellari ad Papā à sententia domini, non recognoscētis superiorē saltem ratione pacti, uidēdus Philippus Corneus in cons. 48. incip. p̄supponit, col. pen. uer. circa. ult. in. 4 uol.
Tamē idem Panor. ad c. tua nobis. 65. n. 2. de appellat. restringere uidetur suū dictum; nota inquit, 2. q̧ à Iudice seculari pōt immediatè ad papā appellari

pellari

pellari inter laicos qñ locus iudicis est de tpali iurisdictione Ecclesię, ut in c.si duob. in fine, eo tit. de app. & in d.c.nouit.13.nu.11.& 12.affert plores rones ex gl.2.eius c.ut doceat, in spiritualib. papã hre iurisdictionẽ actu & habitu; at ĩ tpalib. habitu.

Addit quod nõ obest, si quis dicat, quod imperiũ & sacerdotiũ profluant à Deo, c. cũ ad verum 96. dist. Nã inquit, verum est, omnẽ potestatẽ pendere à Deo: sed hæc potestas nõ deriuatur, inqt, in principem secularem à Deo immediatè, sed p debitã & subalternatã emanationem à uicario Christi Iesu, apud quẽ sunt iura terestris & cœlestis imperij c.oẽs 22.dist. firmat ex eo, quod ob id papa potest transferre imperium ab uno genere personarum in alios c. venerabilem, de electio. ubi iniungit, approbat, & reprobat Imperatorem.

Secundò facit extrauagans Bonifacij 8. vnã sanctam, de maior. & obedien. ubi summus Pontifex dicitur habere vtrumq; gladium.

Tertiò facit c.licet ex suscepto 10. de foro cõpet. li.2.ti.1. ubi Innoc.3. scribit Vercellensi Episcopo, ut declaret literas à sede Apostolica impetratas sup reb. quæ præcipuè forũ seculare cõtingũt eiusdẽ sedis auctoritate irritas & inanes dũmodo consules & cõmune de se congruentib. in iudicio seculari, exhibeant iustitiæ complementũ. Liceat tñ ipsis, qui sub eisdẽ consulib. taliter duxerunt contendẽdũ, si se in aliquo senserũt p grauari, ad tuã (Episcopi) sicut hactenus seruatũ est, vel ad nostram, si maluerint audientiã appellare: psertim tẽpore quo uacante impio ad Iudicem secularẽ recurrere nequeunt, quia superiorib. in sua iustitia opprimunt.

Verum

Verum hoc facere summum pótificem in d.c.licet ad petitionem Regis ait gl.ad c. quoniam 10. dist. ad verb. discreuit.

2 Notat † glo.in d.c.licet,ad verba,vacante imperio casus quosdã,in quib. Iudex ecclesiasticus pôt se immiscere seculari iurisdictioni 1.inter ceteros, si superior non inueniat. 2.si iudex secularis negligat facere iustitiam,ut in d.c.licet, & c. ex tenore. 11.eo.ti.de foro cõpet. vbi uidua laicũ corã Iudice ecclesiastico conuenire non pôt,nisi sit cã ecclesiastica,uel in defectũ iudicis secularis, Omitto alios casus,qui ibidẽ videri possunt & referuntur versus Hostiensis,quibus continentur uniuersi casus.

Subinde gl.ad c.quoniam 8.ad verbum, discreuit vř velle probare, imperij terreni & cœlestis papæ iura fuisse concessa,vt 22.dist.c.1. quia Imperator iurat papæ,c.alius 15.q.6.Item etiam quod papa transtulerit imperium de oriente in occidentẽ. c.venerabilem,de electio . Tamen addit d. glossa, ego credo potestates esse distinctas,licet papa utrãque potestatem sibi assumat,s.cum legitimat in spiritualib. & temporalibus c.per uenerabilem,qui filij sint legitimi.refert Pan.ad c.nouit.num. 15. de iud.Bartholum scripsisse in l.t.§.1.de requirẽ.reis, Dantem fuisse post mortẽ quasi propter hoc de hęresi damnatum,quia in quadam sua disputatione quã posuit in quodam suo libro , quem fecit super Monarchia, imperium non descendere ab Ecclesia. Nã ut ipse Bar.dicit,Ecclesia pulcherrimis rationibus tenuit contrarium, ut in extrauag. Bonifac.8.vnam sanctam de maior.& obedien.

Possunt insuper afferri textus, in quib. summus

pontifex

Pontifex aditus,statuit contra alios reges quã imperator.ut in c. licet de voto. Iubet enim ibi Regi Vngariæ,ut impleat uotũ patris emissum de iuuãda recuperatione terræ sanctæ, cõminatus nisi fecisset, quia & ipse patri promisisset viuenti se impleturum,transferendum iri regnum in fratrem secundo genitum.

Atque in c.grãdi,de supplenda negligent. prælator.mandatur principib. & sanguine coniunctis regni Portugalliæ,ut dent coadiutorem Regi, qui profusa liberalitate & negligentia regnum dissipabat.Et in c.non est uobis 11.de sponsalibus aditus sũmus Pontifex à filiis regis Angliæ,qui eorum detinebat uxores,iubet regi Angliæ illas restituere illis, alioquin subiicit interdicto ecclesiastico loca in quibus detinerentur.

Contraria † est sententia, ut nõ possit appellari in temporalib. à principe sæculari nõ recognoscente superiorem ad summum pontificem, quã tradit expresse gl.ad c.quoniam idem,ad uerbũ, discreuit io.dist.Franciscus Viuius li.1.commun. opiniõ. Imperatores vers.& Imperator ipse. 13

Probatur 1.in c.si duob.7.§.fi.de app.Denique inquit Alex.3.qđ quæris,si a ciuili Iudice ante iudiciũ uel post ad nostram audientiam fuerit appellatum an huiusmodi appellatio teneat:tenet quidẽ in his qui sunt nostræ temporali iurisdictioni subiecti,in aliis uero,etsi de consuetudine Ecclesiæ teneat,secundum iuris rigorem credimus non tenere.

Ibidem gl.ad uerbum,credimus.Et ita, inquit, patet,quod iurisdictio temporalis non pertinet ad Ecclesiã,nec de ea debet se intromittere in præiu-

dicium

diciū iudicis secularis, supra. de iudicijs c. nouit. in prin. & infra q. filij sint legitimi. Lator. & inf. de pri uil. c. 2. nisi cū vacat imperiū supra. de foro cōpetē-ti licet, 1, Tunc, n. pp defectum iudicis secularis, be ne appellabitur ad papam, arg. 32. q. 5, administra-tores, & supra de foro cōp, ex tenore. hæc ibi gloss.
4 2. Probatur † ex c. causam quæ 7, qui filij sint legiti mi. lib, 4, tit. 18. vbi quæstio matrimonij ad forum quidem ecclesiasticum & summi pontificis dicitur pertinere: aut causa violentiæ & possessionis, & tē-poralium, quæ iudicanda sunt ex matrimonio legi-timo & illegitimo, relinquitur regi à summo ponti fice, ne iuri eius uideatur detrahere.
5 3. Innocentius † 3. in c. nouit. 13. de iud. nō putet, inqt, aliquis, q̄ iurisdictionem illustris regis Fran-corū proturbare aut minuere intendamus, cū ipse jurisdictionē nostram, nec velit nec debeat impedi re: addit autē per denunciationē Euangelicā, in eū & in omnes, ratione peccati, posse cognoscere, & eum monere.
6 4. Imperiū † & sacerdotiū hn̄t idem principium & pendent à Deo immediatè, in nouel. qūo oporteat, episcopos, c. cū ad verū. 96. dist. c. qm̄ idē mediator 10. dist. ubi dicitur, discretas esse potestates à Deo, pōtificialē & regiā, & ibi gl. ad verbū, discreuit. Iu-stin. nouellæ 73. de instrumētorū caut. & fide. §. qa igit. qa igit, inquit, imperiū propterea Deus de cœ lo cōstituit &c. propterea existimauimus oportere & hāc scribere sanctionē, & dare in cōe subiectis, quos nobis prius tradidit, & paulatim semp adijcit
7 5. Quod † Deus dixit, quæ sint Cæsaris reddenda Cæsari, & quæ Dei Deo, nec interest dicamus illud
factum

factum esse ad uitandū scandalum, ut de tributo; siue Christū id dixisse & soluisse tributū ut hominē ut aliis daret exēplū. Vtrūque enim facit pro hac snīa, ꝙ iurisdictio secularis, q̄ regia est nō dēat vsurpari, & reliquēda esse q̄ sunt regū, regibus sicq; intelligi, quæ sunt Cæsaris Cæsari reddite. Mat. c. 22. c. iam nunc 28. q. 1. c. si tributū, &c. magnum 11, q. 1.

6. Panor. † ad c. licet ex suscepto, n. 8. defendit opinionē Innocentij, ꝙ ēt uacantibus regnis & principatibus, papa non pōt se intromittere, & ꝙ indistincte, siue talis superior recognoscat superiorē, siue nō papa nō succedit, nec pōt se impedire nisi p uiā denunciationis, vel nisi occurreret aliqs arduus casus, ꝓ qu o posset se impedire, ēt regnis nō uacātib. arg. c. 1. homic. in sex. Refert tn̄ cōtrarias snīas Hostiēsis & aliorū, q regnis & imperio uacantibus, dixerūt adiri posse sum. Pōt. Sed illic improbat, & moueor, inqt, principaliter, qa papæ interdictū est exercitiū iurisd. secularis, dicente dn̄o: Petre mitte gladium tuum in uaginā. Adde ꝙ sum. pontif. ēt in d. c. licet ex suscepto, sanciuit cessari oēs literas à se de impetratas, de rebus q̄ forū seculare cōtingunt. 8

7. Imperator etiam dicitur vicarius Dei in tēporalib. Franc. Viuius ab Aquila li. 1. commun. opinio. imperatores uers. Imperator item.

8. Obseruatum † ꝙ Imperator legē cannonizatā, id est, per aliquē papā approbatā, & intra canones insertā, nō potest reuocare, & licet per Imperatorē tollatur postea; adhuc tn̄ in foro ecclesiastico seruabit, ut ait Gerard. de petra sācta sing. 21. facit gl. 2. ad l. vnicā, ad uerb. anniuersariæ, de collatio. don. li. 10. C. ti. 28. Imo nec Imperator poterit illā legē 9

reuocare

reuocare. Pari modo dicunt, nec papam reuocare posse priuilegia regni in ordinationibus in corporata & descripta, quia lex regni est effecta, ut ait Guil liel. Benedic. ad c. Raynutius, ad uer. si absq; liberis 2. de substitut. fideicommiss. n. 42. de testam. Quod est intelligendum, quando esset incorporata per Regem; secus si per alium sine uoluntate regis. Pan. ad c. super eo 2. notab. 1. de appellat. Sicut nec dicerētur leges canonizatæ, si Gratianus ex suo capite leges rranstulisset in decretum. Et hæc iisdē uerbis tradit Rebuffus in tractatu nominationum q. 5. nu. 17. Ex quibus parem esse potestatem in suis regendis potestatibus constat.

10 Scribit† & Rhegius Abbas Prinniēsis in Chronico sub anno 813. de Carolo Magno Imper. Cōcilia, inquit, iussu eius, per totā Galliam ab Episcopis celebrata sunt, quorū unū Moguntię, alterum Rhenis, tertiū Turonis, quartum Cabillone, quintū Arelate congregatū, & cōstitutiones quę in singulis factæ sunt ab Imperatori confirmatæ sunt. Cōfirmatio āt illa intelligenda est, pro expressa sanctione Caroli, ex qua uoluit, quantum potestas extenditur regia, ne cōtra illas impune aliquid cōmitteretur. Et iussus eius congregādi concilii, intelligendus est pro exhortatione & monitione prælatis facta, ut circa, ea, quæ pertinerēt, ad eorum solicitudine, diligēter animum intenderent, & statuerent, pollicitus eis opem brachii secularis contra contumaces.

11 Facit† epistola Iuonis Episcopi Carnotēsis 195. Daimberto Senonū Archiepiscopo scripta, & quia inqt, dispēsationes rerū tēporaliū regibus attributæ sūt, & basilici, id est, fundamētū populi & caput

existunt,

existũt. si aliquãdo potestate sibi concessa abuntun tui nõ sunt a nobis grauiter ex asperãdi, sed ubi sacerdotum ad monitionibus non acquieuerint, diuino iudicio sunt reseruandi, ubi tanto districtius sũt puniendi, quanto minus fuerint diuinis admonitionibus obnoxii.

Cap. IX.

Conciliatio superiorum, & quidam notantur casus, in quibus summus Pontifex uel potestas Ecclesiastica cognoscit de Laicis.

SVMMARIA.

1 *Est consuetudo, qua a Iudice laico potest appellari ad ecclesiasticum, quæ sequenda.*
2 *Cognoscit Iudex ecclesiasticus de laicis, si ei sint in iurisdictione temporali subiecti.*
3 *Potest enim Ecclesia habere iurisdictionem temporalem.*
4 *Pro suis etiam seruis agit.*
5 *Et de causis ecclesiasticis agnoscit contra laicos Ecclesiam.*
6 *Crimina ecclesiastica quæ sint.*
7 *Causa natalium ex legitimo matrimonio fori est ecclesiastici, ut causæ matrimoniales.*
8 *Item explicatio dubii de causa fidei.*
9 *Leges ciuiles sunt seruandæ in foro ciuili, et pontificiales in ecclesiastico, item et in ciuili si agatur de causa canonica.*
10 *Imperio uacante adeundus esset Papa, non idem in aliis regnis.*
11 *Ex negligentia iudicis secularis quando ecclesiasticus.*

sticus adiri possit.

12 *Diuersa sunt posse adiri summum Pontificem & ecclesiasticum Iudicem ex causa, in seculari negotio & appellari a secularibus ad eos posse.*

13 *Viduarum & miserabiliũ personarum causa quando ad ecclesiasticum Iudicem proueniri potest.*

14 *Pro defensione earundem personarum contra laicos ecclesiastica potestas adiri potest.*

15 *Et ratione protectionis.*

16 *In causa denegationis iustitię uoluit Iustinianus adiri posse Episcopum.*

17 *In causa reconuentionis laicus potest esse corã Iudice ecclesiastico, non contra clericus coram laico.*

18 *Summus Pontifex potest de laicorum causis se immiscere per uiam denunciationis Euangelicæ.*

1 Videntur † superiora mutuo sibi aduersari ex diametro, nisi cõsilientur & afferãtur casus; sed non simpliciter ut fit ab interpretibus, sed cum ratione, in quib. põt persona ecclesiastica seu summus Pontifex, uel habens ab eo iurisdictionẽ ecclesiasticã, de causis laicorum cognoscere. Sequemur autem in his recensendis ordinẽ, quẽ tenuit Pan. ad c. licet ex suscepto, de foro cõp. incipiẽs a n. 6.

1. Est quãdo ex consuetudine appellaretur de seculari ad ecclesiasticũ, ut in c. si duobus §. 1. de ap. tamẽ ibi textus ait, etsi de consuet. Ecclesia teneat tamẽ secundũ iuris rigorem credimus non tenere.

Idipsum in c. si clericus 5. de foro cõp. si clericus laicũ de reb. suis uel Ecclesię impetierit, & clericus res ipsas nõ Ecclesiæ aut clerici, sed suas ꝓprias asseuerat, dẽt de rigore iuris ad forensem Iudicẽ trahi, cũ actor forũ rei sequi debeat, liceat in pleriq;

partibus

partibus alitet de cõsuetudine habeatur, & ibi gl. fi n. talis inquit cõsuetudo cõtra omnia ꝑdicta est, sed introducta est in negligẽtiã laicorũ. in exhibẽda clericis iustitia, Infra. eod. (eod. foro cõp.) c. cũ sit generale, c. licet. c. ex tenore. Sed papa siue sint negliglentes siue non quotidie concedit literas cõtra laicos suꝑ quacunq; quæstiones; & ita assumit sibi iurisd. contra id, quod dicit supra. ti. proximo (de iud.) c. nouit. Andr. etiã Barbatia in add. ad Panor. ad d. c. Licet, & ad n. 6. ait, põdera hoc diligẽter q̃a uidet̃, ꝙ cõsuetudo nõ possit iudici, ꝙ pap. habeat temporalẽ iurisdictionẽ supra laicum. quia Christus ꝓhibuit exercitiũ, ergo nõ potuit iudici consuetudo, iuxta notata in c. fi. de test. militari, & in clem. hi q, de ætate, & quali. & iuxta notat. in c. fi. de cõsuet. & ĩ cle. si una, quæreb. Eccles. nõ alie. & in l. dudũ C. de contrah. emp. Et hoc tolluntur omnes casus speciales, in quibus recurrit̃ ad pap. quæ uerba ipsissima sunt Barbatię sine additione relata. Et rursum in additionibus ad sextum casũ de miserabili. personis, dũ Panor. ait Papã habere iurisdictionẽ magis latã in ꝑsonas miserabiles, seu in eas delinquẽtes, tu põdera inquit, q̃a si regulariter est prohibitum exercitũ papæ, quomodo potuit illud usurpare? nec ꝓ misetabilibus ꝑsonis, nec ꝓ similib. aliis hoc põt exercere. quia uidet̃ facere cõtra Euãg. pone gladiũ tuũ in uagina. Nam ꝓhibet̃ exercitiũ iurisdictionis tẽporalis, ꝓbat textus c. nouit. de iud. põdera bene. Hęc ille ad uerbũ

Potest tamẽ facere pro hac cõsuetudine, ꝙ cõsuetudo dat iurisdictionẽ l. 1. de emancip. liber. C. Et optima legum interpres consuetudo. c. cũ di

lectus de consue. l.si de interpraetatione,de legib. in ff.& in ueterata,p lege,ubi deficit lex,obseruat l.de qui.l.dinturna,l.sed ea,ad ti.de leg.c.consuet. 1. dist. Et potuit esse istius consuetudinis ratio,quod antiqui tantũ religioni tribuerũt,ut etiã eius in secularib.negotiis uoluerint habere iudiciũ uel arbitriũ,uel conciliũ,ut l.1.C.de Episc.audient.Sed, & fieri pōt ut quãuis secularib. negotiis se imiscere nō debeãt personę,cultui diuino dicatæ;tamẽ possint suo nomine p laicos tẽporalẽ iurisd.exercere ut in c.si.ne cleri uel monach.secul.nego.se immisc. in sex.Quietius tamen personæ ecclesiasticæ uiuerent,si se secularibus iudicijs nō miscerent,ex exemplo domini nostri Iesu Christi,qui, aiẽte cuidã de turba,Magister, dic fratri meo, ut diuidat mecũ hæreditatẽ,respōdit; homo,quis me constituit Iudicẽ aut diuisorẽ sup uos,Diui Lucæ c.12.uer.13.

2 2.Casus † ut cognoscat Iudex ecclesiasticus de laicis,quãdo illi essent subiecti Ecclesię ratione tẽporalis iurisdictionis, ut in c. si duob.§.1.de app. Facit c.quod clericis 9. iuncta gl. de foro cōp. quo loci Celestinus 3.mandat Episc.parisc.de causis pecuniariis cōtra clericos, uel à clericis cōtra laicos motis,iudices secũdũ canones,& ibi gl.notat,hoc inquit speciales Parisijs, ubi Episc.habet tẽporales iurisdictiones,& gerit uicẽ comitis.Vnde,& preco ibi bãnũ nunciat nomine Episcopi,& regis:alias laici dẽt ĩ causis pecuniaris corã Iudice cōueniri nec tractarẽt ibi causa iure canonico,sed ciuili uel municipali.Dicemus, & postea p hoc casu satius, ĩ qstione,nũ liceat appellare à Iud. laico ad ecclesiasticũ.

3 Nemo † enim dubitat Ecclesiã habere posse iurisdictio-

risdictionem temporalem, etiam criminalem, quã per alios exerceri iubeat sine metu irregularitatis. committendo cognitionem causarum suo baillino vel alij generaliter, in c. fi. ne cleri. uel monach. secu lar. negot. se immisceant. in sexto.

Nõ aũt p se talẽ iurisdictionẽ exercere possẽt sine nota irregularitatis clerici in c. ex literis, de exces. plat. c. in Archiepisc. de rapt. c. clericis c. sniam sanguinis, ne cleri. vel monac. secul. neg. se immisceãt.

Possent † etiam cognoscere Ecclesia de ecclesiarũ 4 seruis & protegere eos contra iurisdictionẽ laicam si ab ea vexarẽtur, vel indebitis oneribus & exactio nibus opprimerẽtur. c. Ecclesiarum seruos 12. q. 2. auth. item nulla communitas, C. de Epis. & clericis.

3. Casus, † vt de causis spectantibus ad iurisd. Ec 5 clesiasticam conueniri etiam persona laici corã Iudice ecclesiastico possit. Sunt porro causæ quædam ecclesiasticæ vel ecclesiastici fori, quæ solummodo tractari possũt corã Iudice ecclesiastico, q̃dã q̃ tan tum sub temporali; quædam quæ in utroq; foro agi tari & difiniri possunt, mixtæ dictæ, ut notatur in c. cum sit generale & ibi per gl. & pan. de foro comp. Fori ecclesiastici sunt solius causæ spirituales, de sa cramentis & similes, & personæ ecclesiasticæ.

Item † fori tantum ecclesiastici sunt propriè, in 6 primis illa crimina, q̃ ex iure ecclesiastico, seu pon tificio, tantum sunt crimina declarata, & tamen iure ciuili pro criminib. non habentur, sicuti concubi natus inter eos, qui vxorẽ nec maritũ habent, nec consanguinitate vel affinitate iunguntur, iure ciuili non est crimen habitum, totus titulus in ff. & C. de concubinis, & C. de naturalib. liber. l. 1.

Iure tamen pontificio, etiam concubinatus, & omnis coniunctio præter matrimonialem, damnatū punitur c.vt clericorum, de vita & honesta. cleric. c.nemo sibi blandiatur 4.c.dicat aliquis, ca.meretrices 32.quæst.4.
7 Ita causa † natalium, s.num ex legitimo matrimonio qs natus sit, dr̄ fori ecclesiastici. in ca.tuam non credimus 3.de ordine cognitio.li.2.ti.10.Causę ēt in genere matrimoniales sunt eius fori, c.cām matrimonij, de offic.deleg.c.ex literis, de cōsang. &.affinib.consi.Trid.sessio.24.c.12. Et iuris patronatus.in c.quanto, de iud.decimarū.ti.de decimis. Vsurarū.c.quoniā, de vsur. Cū alijs plurib. de qb. gl.ad d.c. cū sit generale, &.c.licet, de foro comp.
8 Si etiā † esset dubium de causa fidei vel peccati, recurrendum esset ad sedē Apostolicam, per c.per uenerabilē qui fil.sint legitim.nō tamen si esset dubium de causa legali seculari, qui ea interpretatio principis est.per l.1.C.de legib.
9 Si tamen † quoddam dubiū esset in iure ciuili, qp tantum decisum esset per ius pōtificium, canones locū habent. quos nō dedignatur sequi Imperator §.fi.vt clericis apud proprios Episc.in nouel.§.1.de ecclesiasti.h.& in nouell.c.Euthemium §.hinc colligitur 2.q.3.c.1.de nou.oper.nūc.lib.5.tit.32.
Vt etiā contra in indecisis iure pontificio & decisis iure ciuili, Ecclesia quoq; iuuat iure ciuili in d. c.1.de nouel.oper.nunc.c.lege, c.si in adiutoriū, 10. dist.c.ex antiquis, 54.dist.c.historia 23. q.2.
Quod si extra peccatū & fidem sint diuersæ leges ciuiles à canonibus, leges in seculari; canones in ecclesiastico seruantur foro & iudicio.
Quar-

Quartus† qñ uacaret sedes imperatoris. nã cũc 10
loco imperatoris adeũdi adeũdus esset papa ut in
c.licet ex suscepto 10.de foro cõp.quo loci Pan. n
8.notat, hoc tñ habere locũ in imperio. nõ in aliis
regnis, quorũ Rex nõ recognoscit supiorẽ aliũ. At
qui,ait,regibus talibus mortuis,papã non succede
re,nec posse se impedire de illis,nisi per uiã denũ
ciationis;uel nisi occurreret arduus casus de quo
posset se impedire etiam regnis non uacãtib. arg.
c.1.de hom.in 6.& latius explicat ĩ c.nouit,de iud.

Non est ãt cõsequẽtia faciẽda ab imperio ad a-
lia regna. Eo quod imperator pendet maxime à
summi põtificis potestate, q electionẽ cõcessit ele
ctor. reseruata sibi approbatione & examinatione
electi & destitutione,in c.uenerabilẽ,de elect.& ei
iurat Imperator fidelitatem, c.tibi dño,63.dist. q
in aliis regnis locũ nõ habet. Et proinde uacante
imperio onus administrationis ad sum.Pont.uelut
ad fontem,à quo potestas accepta est, redire dẽt.

Sunt tamẽ qui pro imperio contra contendant,
sed num benè,relinquo summo pontifici sanum iu
dicium,quod errare nequeat. 11

Quinto† si iudex secularis esset negligens in red
denda iustitia,ut tunc adiri possit ecclesiasticus,&
papa p d.c.licet ex suscepto,de foro cõp.Sed rectè
ut ibi notat.Panor.n.6.ille textus,non absolutè lo-
quitur, sed qñ vacat imperium,& ita non est supe-
rior secularis, qui in negligentiã inferioris iudicis
adiri possit,uel per appellationem uel alio modo.
Ratio,quod aditio sũmi pontificis in causa fori se
cularis est extra ordinariũm remedium, ubi aliud
de est,quare quandiu ordinariũ erit appellationis

Nam causa uiduarum,& similium non pertinet principaliter ad Ecclesiasticũ Iudicem,licet perti neat ad Ecclesiam,quantum ad protectionem, ut notat gl.ad d.c.ex tenore,ad uer.iniustitia,per c.1. & 2.87.distin.Imo primum ad iudicium seculare spectant causę uiduarum,pupillorum, & orphano rum,ca.regum.23.q.5.& c. ab Imperatoribus.23. q.3.d.l.uni.quãdo, Imperat.inter pupil.& uiduas. Secundò uerò,quantum ad defensionem,& ad Ec clesiam spectant, ca.administratores.23.q.5.licet, de censib.similis gl.ad d.c.significantib.ad uerb. pauperem.de offi.delegat.

Quandiu ergo negligente Iudice ordinario in causa illarum personarũ poterit adiri superior ne-gligẽtis,recurrendum est ad eum, & non ad Ponti ficem,quia uerum est,quod possit per Iudicẽ secu larem iustitia obtineri.

Alioquin prætextu iuuandi uiduas,iniquũ esset nocere iurisdictioni alicuius,quod est ultra inten-tionem summi Pontificis c.nouit,de iud.facit c.do niq.14.quæst.5.facit tex. in c.26.administratores. 23.q. 5. ubi administratores seculariũ dignitatũ debent moneri ab Ecclesię prælatis, ut redant iu-stitiã, & protectionem uiduis, & orphanis:postea nisi fecerint,possint excommunicare.

Qñ†tñ agitur de defendẽdis uiduis spoliatis pro 14 possessorio,uel de defendẽtis pauperibus, & mise rabilibus personis pôt proculdubio,sed per modũ postulationis,auxilii,& defensionis adiri sum.Pôt. qui de illa defensione cognoscit,& delegat Eccle-siastico, reseruata petitore controuersia laico, ut expresse habetur.in c.ex parte.15.foro comp.

Ad

Ad eā defensionē pertinet c.si q̄s de petentib. 21 sub. 24.q.3.ex conf.Toletano 1.c. 11. Si quis de po tētib. Clericū aut quēlibet pauperē aut religiosū spoliauerit,& mandauerit ad se uenire Episcopus, ut audiator,& contempserit excommunicetur.

Et in c.2.defensionis 87.distin.defensionis propriæ desolatis auxilio,& qui suis actibus ad esse ꝓ ætatis infirmitate non possunt, exoratum Pontificem decet subuenire,quia pupillis etiam iussit diui nitas tuitionem impendi.

Et in c.licet 1.ea.87.distin.Licet omnibus de no bis sperantibus nō debeamus,inquit Gelasius Ge rontio & Petro Episcopis, in quantum possumus nos negare, plus tamen Viduarum & Orphanorū causas,& impensius ducimus exsequēdas.quas tue ti à nobis uel ab omnib.diuina manifestat assertio,

Rursum in c.super quibusdam 26.§. fi. de uerb. signif.li.5.ti.40.Innocentius 3.scribit Comiti Tolo losano circa Iudices delegato & datos conquerentibus de illo,hoc totaliter,inq̄t,intelligēdū esse cē seamus,ut in oī causa,quæ rōne personarū uel rerū ad ecclesiasticū forū pertinet, ac sup uniuersis capitulis,ꝓ pace seruāda,sunt per dictū legatū Apostolicū statuta, uel auctoritate apud apostolica statuēda,itē uiduis,pupillis,orphanis,& ꝑsonis mi serabilibus,tenearis in iudicio Ecclesiastico.respō dere.Et ita inq̄t gl.ibi, ad uerbū rerū Comes cōue nit hic,licet superiorē habeat in tēporalib. scilicet regē Frāciæ,& tenet respōdere in iudicio ecclesia stico ex mandato legati apostolici,in oī causa, quæ pertinet ad forum Ecclesiæ;item uiduis,pupillis& orphanis,miserabilib. personis & ꝓ pace seruāda.

Sic

Sic ratione † protectionis dat miserabilib. sum. 15
Pontif. & alijs personis, q̃ supradictis, defensioné, antequã fiat illis iniuria, & pro ea uindicanda dat aliquando conseruatorem c. 1, de off. deleg. in sex.

Cõmisit † & in denegatione iustitię iudicis pro 16
uincię Iustinianus Episcopis auctoritaté nouell. 82. ut differentes iudices audire, interpellantiũ allegationes &c. atq; in §. 1. ut cõtendentes de aliqua re vel crimine primũ interpellent clarissimũ prouinciæ Iudicẽ statuitur, & ut ipse secum leges examinet ea quæ proponuntur, & unicuiq; iustitiam seruet; quod si is nó fecerit iustitiam, tunc iubetur, ut adeant summum Episcopum & liberet eos ab omni iniustitia secundum leges, ut non cogantur peregre de patria sua proficisci.

Et in c. 4. eius nouellæ 86. si cõtigerit quendã subiectorũ ab ipso clarissimo ꝓuinciæ Iudice lædi, iubet adire Episcopũ eiusdem ciuitatis, q iudicet de læsione, & Iudex cogatur eius iudiciũ implere sub pęna ultimi supplicij. Quæ iura intelliguntur, qñ Iudex ille esset talis, qui non haberet superiorem prę ter Imperatorem, nãtunc ecclesiasticũ permittit adire Iustinian. qñ non põt adiri Imperator. contra autem si talis esset, qui proximè superiorem haberet, ad quem recurrendum esset, & non ad ecclesiasticum, & sic ẽt expresse notat Pan. ad c. licet ex suscepto, nu. 7. in septimo casu, de foro compet. per illam decretalem, & Hostiens. ad c. nouit. de iudic.

Sextus † casus secundum Panor. in reconuentio 17
ne, ut si conueniatur clericus coram Iudice ecclesiastico à laico, possit ibi reconueniri. Sic vñ uelle Pan. d. c. licet ex suscepto, num. 7. in casu 8. Reconuentio-

uentionis enim natura facit sortiri forum l. pen. C. de sentent. & interloc. omn. iud. Auth. & consequẽter, eo. & in nouell. 96. c. 2. §. illud quoq; de executori. & de his qui cõuen. & reconuen. & nouell. 123. de sanctiss. Episc. c. 25. §. reuerendissimi. l. 22. qui non cogitur. de iud. ff. c. 1. §. nullum. 3. 4. 8.

Sed hoc intelligendum est, quando locum habet reconuentio, q̃a plures casus sunt, in q̃b. non obtinet, de quib. gl. ad d. §. nullum. ad verb. iudicẽ. 3. 4. 8. ubi & docetur, nec laicum posse reconuenire clericum corã Iudice laico, coram quo is laicum cõuenit. qua non potest Laicus Iudex iudicare per se clericum c. quanto, & c. decernimus 3. de iudicijs. neq; clericus potest consentire in Iudicẽ nõ Ecclesiasticũ hodie c. si diligẽti 12. de foro comp. Et pinde necessarium est hunc casum intelligi, ut postea recõueniri possit ibi laicus, qui põt foro suo renunciare, per l. si quis in conscribendo. C. de Episc. & cler. & de pact. & põt se subijcere alterius iurisdictionis Iudici L. 1. & 3. de iud. ff. l. si quis per errorẽ. de iuris. omn. iud. c. significasti 18. de foro cõpet.

18 Septimus † casus, ut Ecclesiasticus Iudex & sũmus Pontifex possit se immiscere de cognitione secularium & principum per viã denũciationis Euãgelicæ, c. nouit. de iud. gl. ad c. nos intra, de purga. cano. Et ita ẽt per uiã monitionis procedunt Episcopi contrã prouinciarum præsides, ut iudicent uiduis & pupillis in c. administratores 23. q. 5.

Sunt alij casus, quos lubentissimè referrem, in quibus posset summus Pontifex & Iudex Ecclesiasticus cognoscere de causis laicorum etiam principum: Sed quia illi parum pertinent ad institutum

sermo.

ſermonē de appellatione à laico ad Eccleſiaſticū Iudicem, ſuperſedebo, ut filiū tractationis ſequar.

CAP. X.

De appellatione ad ſummum Pontificem.

SVMMARIA.

1 *Quomodo agendum ſit de appellatione facta ad ſummum Pontificem, & quando remittatur tractanda ad loca litigantium.*

2 *Sicut de cauſis quibuſdā deuolutis ad Imperatorē.*

SINGVLARE † hic eſt notandū, quod nō omnis cauſa appellationis ad Papā eſt agitāda in curia Romana, ſed debet delegari in partibus iuxta formā ſtatutā de reſcript. in ſex. c. qua frōte, & ibi Dd. de ap. Sic etiā ſtatutū in ti. de cauſ. §. ſi uerum. in pragm. ſanctio. Vero ſi quiſpiam à ſedi Apoſtolicæ immediatè ſubiecto, ad ipſam ſedē duxerit appellandū cauſa per reſcriptū uſque ad finē litis incluſiuè committatur partibus: niſi forte propter defectum iuſtitiæ: aut inſtrumentū etiam in partibus, conuentionis uel cōiurationis de quibus in comiſſione exprimendis legitimo prius documento, alias quā per iuramentū ſummariè cōſtiterit apud ipſam ſedem foret merito retinenda. 1

Iure communi ad inſtantiam alterius litigantis appellātis ad ſedem Romanam uel ex cōſenſu utriuſq; poterat remitti, aut retineri cauſa principalis cū cauſa appellationis, & tractari in curia. ut in

cap.

cap.Nicolao.64.de appellatio.& tractatur ab interpretibus,& glossa ad ca.cordi.1.eo.tit.in sext. Rota decision.40.de appellat.

Hodie tamen ex concilio Basilien.iam citato in pragmatica sāctione recepto,causa appellationis non potest tractari in curia nisi ex cōsensu partiū excepto casu metus,& iustitiæ,existentis in partibus. Ita causa appellationis potest delegari à Principe,ut c.ex literis,de in integr.restitut.

2 Est fere† similis lex pacis initę,& compositę Cōstātię inter Imperatorem Fridericum, & eius filiū Henricum,& quosdam nobiles Allemaniæ ex una parte; & ciuitates Lōbardiæ,Marchiæ,& Romandiolę altera,cuius articulus sic habet in §.in causis d.tit.de pace Constantiæ,in extrauagant.post librum feudorum positis.In causis appellationum, inquit Imperator si quātitas uiginti quinque librarum imperialium summam excesserit,appellatio ad nos fiat,saluo iure,& moribus Brixiensis Ecclesiæ in appellationibus:ita tamen ut nō congantur in Allemaniam ire:sed nos habebimus proprium nunciū in ciuitatibus uel Episcopatu, qui de ipsa appellatione cognoscat,& iuret quod bona fide,& sine fraude causas examinabit,&c.

CAP. XI.

De appellatione à senatus sententia.

SVMMARIA.

1 *A senatu appellari non potest.*

2 *Potestas tamen Senatus Romani olim sæpè mutata*

3 *Nero à iudicibus ad senatum appellari uoluit.*

4 *Sena-*

4 *Senatus quando legis condendæ potestatem accederit Romæ, & quando ei adempta, & de senatore Romano qui hodie est.*
5 *De auctoritate senatus cardinalium, Mosis, Atheniẽsium, Lacedæmoniorum.*
6 *De curia parlamentorum in Gallia, & cur ab ea nõ appelletur prima ratio.*
7 *Alia 2.*

SCiendum † est, inquit Vlpian. in 1. §. sciendum est, à quibus appellari nõ licet ff. à senatu appelari non posse Principem, idq; oratione diui Adriani effectum. Signat porro Vlpianus non abs re id factum esse, oratione D. Adriani. Nam auctoritas senatus nõ semper eadem fuit, neq; de iisdem rebus perpetuo cognouit, & proinde sub diuersis temporibus uel aucta uel minuta fuit potestas. 1

Initio † Romæ Romulus senatores instituit, quos ad consultationem de Repu. aduocauit; senes fere & maiores natu: ad quos de summa Reip. referret, & ex eorum auctoritate omnia ageret, & patres a cura nominauit, ut referunt Salustius, Dionysius, Halicarn. in 2. Liuius, Plutarchus, & alii. 2

Interdum omnis Respub. in potestate fuit senatus, ut ait Dionisius Halicarn. nisi quod neque; Magistratus ab eo crearentur, neq; leges ferrentur, neque bellum autpax decerneretur; quæ populo concessa, tamen ne id concluderent, sine suffragio senatus Dionys. Halicar. in 2. nisi, inquam, id etiam senatui uisum esset.

At ut ait Polibius in 6. ærarium, uectigalia omnia in potestate eius fuerunt suo tempore, atq;

omnes

sciẽdum, postea Hadrianus uoluit, ne ab ipso Senatu appelletur.

Tempore etiã suo idem Vlpianus respondit, nõ ambigitur senatum ius facere posse, l. non ambigitur. 9. de ll. ff.

Sed potest legis condendę senatui ab initio nõ fuit concessa, sed posteaquam multiplicato populo ille nõ posset in unũ legis ferendæ causa cõuenire, populus eã potestatẽ in senatũ trãstulit, inde & senatus cõsulta pro lege habita, l. 2. §. de deinde quia difficile, de orig. iur. §. senatus cõsultũ, de iure nat. 4

Sublata a Iustiniano nominatim & ab anterioribus imperatoribus senatui hæc legis condendæ potestas, ut in l. fi. 12. C. de legib.

Fuerunt alii imperatores, qui in legibus condendis senatu tantũ pro consilio & non pro legislatoribus usi sunt, vt Theodosius & Valentiniã. in l. humanũ esse 8. C. de legib. ut & ante Romulus in institutione prima senatus; ut ait Dio. Halycarnass. li. 2. & postea etiam primo tempore democratiæ senatus potestatem legis non habebat, quę penes suffragia erat populi. Et ꝓbus imperator, ut ait Vopiscus in eo permisit patribus, ut ex magnorũ iudiciũ appellationibus, ipsi cognoscerent, proconsules crearent, legatos consulibus darent. & ius prætoriũ præsidibus; leges quas ipse ederet, senatusconsultis propriis consecrarent.

Gratianus, Valenti. & Theodosius senatus consulta rata esse voluerunt, nec cõtra illa licere supplicare, l. unica, de senatus consultis libro 1. C. ti. 16.

Leo Imperator acutis rem considerans nouella 78. nc amplius senatusconsulta fiãt. legẽ q̃ potesta

Y tem

tem faciebat senatui legis ferendæ, sustulit a rep. Quia ex quo imperatoria maiestas sibi, inquit, administrationem senatoriam uindicauit, inutilis est illas potestas.

Et proinde etiam postquam illa senatus potestas in principem rediit secularem seu imperatorem, & trāslata est per Constantinū Magnū in Romanum Pontificē Sylnestrē & eius Cardinales, ut habetur in c. Constantinus in 1. & 2. 96. dist. cessauit & nomē & forma senatus Romani & auctoritas & totū illud collegium senatus & curia rediit hodie unum, qui dicitur Romæ senator urbis; qui reuera est potius prætor vrbanus; & ab eo appellatur ad Iudicē quē dicunt Capitolinum, qui est Iudex ordinarius omnium appellationum & a cuius snīa, si ea priori sit conformis lege municipali prohibēte non appellatur, ut scribit Octauian. Vuestrius lib. 2. introducit. in aulæ Romanæ actionē. c. 15. Meminit de eius senatoris electione. Nicolaus 3. Pontifex Max. in c. fundamenta, de elec. in 6. Et ex his de agitur error Cyni in l. si de petitio. hære. C. qui cum Petro dicebat, senatorem nunc urbis habere eandem auctoritatem, quam habuit totus senatus olim. per l. sicut, & l. plane, quod cuiuscunq; uniuers. nomi. ff.

Videnda quæ nos abunde tractamus, de auctoritate & potestate senatus Romani li. 47. syntagmatis c. 25. & d auctoritate aliorū senatuū c. 26. 27. 28

5 Senatus] Cardinaliū, Ecclesię cōsi iū est, & sum. Pōt. pars corpis ipsius. d. c. Cōstātinus in 2. 96. dis.

Vt & consilium quod ad latus principis est in l. quisquis, ad l. Iuliā maiest. C. senatus fuit & Mosi delectus consilii loco, rei iussu, n. 11. fuit & postca

Zane-

Zanedrini consilium græcis συνέδριον dictum apud Talmudistas, collegium sceptri, & publicæ potesta tis regni totius, cui præerat unus Rex.

Vt duæ βουλαὶ seu senatus duo apud Athenienses unus perpetuus; Areopagiticus, qui iudicia publica tractaret: Alter annuus, qui Rep. administraret. vt ait Libanius in oratione contra Androcionem Demosthenis. Iulius Pollux li. 8. Onomastico.

Nec appellatio ab ijs, quia cum Principe ipso, à quo non licet appellare iudicabant, & decernebāt, & sic etiam non licet etiam hodie appellare à sententijs per iudicium Cameræ imperalis latis, ut ha betur in ordinatione eius curię parte 3. cap. 15. Oldendrop. in Enchiridio exceptionum. Nec à senatibus seu parlamentis Franciæ. Tamen à Camera requestarū uel supplicationum appellatur ad senatū. quamuis sint senatores eius Cameræ ex corpore se natus. Siquidem sedem seorsum à senatu tanquam recuperatores seu commissarii curiæ pro audiēdis causis priuilegiatis in prima instātia & priuilegiato rum, quorum causæ committantur prædictis curiis requestarum, ut liquet ex constitutionibus regum de illarum potestate editis, Caro. 5. anni 1364. & Caroli 6. anni 1386. Caſ. 8. anni 1493. art. 76. & seqq. Ludouici 12. anni 1499. ar. 43. & 46. Ca. 9. an. 1560. in comitis Aureliæ ar. 34. & 36. Hēr. 3. anni 1589. in comitiis Blesensib. art. 75. & 152. & alia const. 1580.

Erat senatus Lacedæmoniorum 32. seniorum, q. cum Ephoris & rege iudicabat, Pausa. li. 3. in Laconic. Et Plutar. in Lycurgo, & eorū iudicia pro lege.

Sicut in republica & democratia administratione à curijs seu conuentib. seu senatorib. cū potestate

ſtat ex prædictis iuribus & l. a proconſulib. 19. §. 1. de appell. C. l. epiſcopalis. 8. de epiſcopal. audietia. C. l. præfecti etiam prætorio 17. de minorib. 25. annis li. 4. Cũ unus fuit præfectus prætorio principis, potuit cõparari meiero Frãciæ *moiſtre du palais*, ſub mero iungis regibus, uel nunc comiti ſtabuli, uel ſecundum alios Cancellario.

Quanquã † non ita perpetuo obtinuerit, ſed aliquando & eo permiſſa fuerit appellatio. Sed Aurellus Arcadius Chariſius, magiſter libellorum, in l. 1. de off. præf. prætor. li. 1. ff. ti. 11. prohibitionis cãm refert. Quia eorum inſtitutio ad ſimilitudinem magiſtri equitum, cæperit. Vt enim dictator, qui ſummam poteſtatem Reip. accipiebat populi, pendẽte tẽpore ſuæ dictaturæ poterat dictare & eligere ſecundum in poteſtate uicarium ſub ſua auctoritate, quem dicebant magiſtrum equitum: ſic regimẽtis Reipub. ad perpetuos imperatores trãslatis, ad ſimilitudinem magiſtrorum equitum, præfecti Prætorio à principib. electi ſunt, & data eis plena licẽtia ad diſciplinę publicæ emendationem. Hiſque cunabulis præfectorum auctoritas initiata, in tãtũ meruit augeri, ut appellari à præfectis Prætorio nõ poſſit. Nam cũ ante quæſitum eſſet, an liceat à præfectis prętorio appellare, & iure liceret, & exſtarẽt exempla eorũ, qui prouocauerint: poſteà publicè ſententia principali lata, appellandi facultas interdicta eſt. Credidit. n. princeps, eos qui ob ſingularem induſtriam explorata eorum fide & grauitate ad huius officij magnitudinem adhibentur, non aliter iudicaturos eſſe pro ſapientia ac luce dignitatis ſuæ, quàm ipſe foret iudicaturus.

Hæc Arcadius, cuius postrema rõ, conuenit senato rib. supremarum curiarum. Quare & aliam rõnem quæ hinc pendet, addit l.16.tit.à quib. iudicib. appellari possit in C. Theodosia. qđ ipsi soli præfecti Prætorio, uice sacra vero cognoscere dicendi sint.

3 Fuit † tamen sub dictatore tantũ vnus Magister militum, at sub imperatorib. dilatato imperio fuerũt plura prætoria & sedes imperiales, maiores, & ibi fuerunt præfecti Prætoriis. Horum maxima potestas, & ut ait Zozymus, ἀρχὴν δευτέραν μετὰ τὰ σκῆπτρα nunc prætoria regere. Videntur senatus, quæ parlamenta dicuntur prætoria sub quib. magnæ ꝓuinciæ gubernantur; & à quarũ iudicib. eorũ auctoritas inuocaẽ aut appellatur, ut sub imperatorib. ceperũt esse magna p̃toria cũ secũda post imperatorẽ dignitate vt liquet ex titulis li.1.C.de off. p̃fecti prætoriũ orientis & Illyrici.tit. 26.& ti.27.de off. p̃fecti Prætorio Africæ, & de oĩ eiusdẽ diœceseos statu, ut de præfecto prætorio Italię sub Iustiniano

4 nouell.69.& 70. Et de † p̃fecto Prętorio Augustali li.1.C.tit.73.quem putat Suidas τὴν τοῦ βασιλέως τάξιν. quia loco regis erat, ut ait Tacitus, & Ammianus li.22.vel melius q̃a ab Augusto primũ tales cõstituti in Aegypto: verũ isti Augustali nõ fuit tanta potestas data, quanta alijs præfectis prętoriorũ. Nã & ab illo appellari poterat. In l.1.C.de postulã. li.2.ti.6.neq; p̃fectis p̃torio Augustali data erat potestas puniendi uel amouẽdi iudices sub se constitutos, si deliquissent, sed tantum examinandi iudicum flagitia, & ad Principem referendi, l.1.de offi. præfect. prætorio August. lib.1.C.tit.27.

5 Sed † neq; præfectus prætorijs alijs omnimoda

potestas

potestas concessa erat, sed secũdum formã seu formulam præfecturæ diffinitiuam à Principe, quam non poterant excedere, & Princeps poterat innouare. l. 2. de officio præfecti prætoriorum orientis & Illyrici. li. 1. C. ti. 26. Vt etiã hodie Princeps dat formã singulis iudicib. iurisdictionis. Sed neque potestas præfecti Augustalis Aegypti alia erat, quam ad similitudinem proconsulis ab Augusto data. li. 1. de offic. prefecti Augusta. li. 1. ff. ti. 17. At à proconsule approbatur.

Notandum† tamen inhibitam esse appellationem à sententia uel placito senatus non autem ab uno senatore ex senatu, si separatim iudicet. ut notat Speculator li. 2. par. 3. tit. de appellationib. §. 3. n. 1. Et proinde hodie ab executione cõsiliari uel alio decreto, si detur recuperator à curia pro audiẽdo articulo, uel à taxatione ab illo facta expensarum, appellatur ad curam ipsam à qua datus est commissarius. 6

Cap. XIII.
De appellatione à proconsulibus & Ducibus.

SVMMARIA

1 *A proconsulibus appellabatur, & à comitibus.*
2 *Cancellarius magnus Gallia loco quæstoris palatii Romani.*
3 *A consulibus appellatum.*
4 *Et à legato proconsulis.*

DE† Proconsulibus statuit Constantin. Cæsar, in l. a procõsulibus. 19. de app. C. li. 7. ti. 62. a proconsulibus, & comitibus, & ijs qui uice prefectorũ 1

 cognoscunt

cognoscũt, siue ex appellatione siue ex delegatione, siue ex ordine iudicauerint, prouocari pmittũt. Idẽ in l. pręcipimus. 32. e. ti. ubi, & ab illis, & nominatim etiã à præfecto augustali appellari ad prefectum prætorio dicitur. Vel ad illustrẽ quæstorem Sacri palatii. Idem in nouella. 126. exemplũ sacræ formæ de appellationib. in princip.

2 Putant † Galli quidam in Francia pro quæstore sacri palatij esse Cancellariũ, magnum. Hoc etiam Guido Papæ sensit dec. 436. quæst. seu n. 82. dũ ait quæro si dominus noster Delphinus uel Dux Burgundiæ uel similes ferant aliquam sententiam, ad quẽ uel ad quos debeat appellari à tali sententia.

Dic quod Magistrũ officiorũ, & quæstorẽ sacri palatii, hoc est, ad Comestabilẽ Frãcię, uel ad Cancellarium Franciæ. l. si quãdo. 38. C. de appell. Vbi appellatur à Duce ad Magistrum officiorum, & quæstorem sacri palatii.

3 Appellabatur † porro à proconsulibus, ut dixi, quia, & a consullibus appellabatur olim ad populũ, si ageretur de dãnatione ciuis Romani. Solũ enim relictum erat, ut possent consuluere, coercere & in uincula duci iubere. l. 2. §. exactis deinde regibus, de origin. iur. ff.

4 A legato proconsulis, appellabatur proconsul l. 2. quis, & a quo appellatur. ff.

CAP. XIIII.

De appellatione à prætoribus.

SVMMARIA.

1 *A pratoribus Romanis appellatur.*

2 Prato-

2 *Prætorum prouinciarum auctoritas.*

A †prætoribus urbano, peregrino, & aliis, ad prafectũ urbi appellabatur l. si apud utrũq; de appellationib. & in l. 13. eod. ti. in Codi. Theodosia. Prætorum tamen distinctio obseruanda de qbus nos agimus abũdè. li. 47. Syntag. c. 30. ubi de Pretore maiore, & minoribus, & quomodo per uaria tempora eorũ fuerit aucta uel minuta potestas. Sic autem nunc repetere nũ expedit, cum hodie eorum authoritas, & nomen, in iudiciũ ordinariorum appellationem transierit apud nos. 1

Tamen† iure etiam Nouellarum prætores prouinciales, qui curam prouinciarum agerent, maximam, & propemodum regiã habuisse dicunt potestatem, cuius iurisdictionẽ, & authoritat i legum & contra eos qui non obtemperassent. armorũ. §. 1. de Pysidie nouella. 24. Sed omittamus hæc antiqua quæ hodie nõ obtinẽt, & quæ cõsiderãda erãt iuxta mandata, q̃ dabantur potestatibus, à quorũ terminus nõ licebat missis in prouinciam discedere, non magis quã hodie legatis summi põtificis. Legimus actis Apostolorum Diuum Paulũ appellasse à præside prouinciæ Fœlice ad Cæsarẽ, & admissam eam appellationem Actorum c. 25. & 26. 2

CAP. XV.

De Iudice dato, ut iudicet secundum suam conscientiam, num appellari ab eo possit.

SUMMARIA.

1 *Non appellatur à Iudice dato ut iudicet secundum conscientiam.*

2 *Ratio*

2 *Ratio,quia ita commissum,non habet cognitionem iudicialem.*

3 *Alia.Quia consciētia eius ab alio cognosci inquit.*

4 *Tertia.Quia electa probitas personæ cēsetur per illam clausulam.*

5 *Et 4 quia conscientia non habet alium superiorem quam Deum.*

6 *Distinctio de iudicibus,quales sunt qui dătur cū illa clausula,ut iudicent secundum conscientiam.*

7 *Liberum conscientia relictum,de certa intelligitur.*

8 *Nam,& talis obligatur ad sequendas regulas iuris naturalis.*

9 *Ita relictum libero arbitrio,intelligitur de eo,quod bonus uir debet arbitrari.*

10 *Relictū conscientiæ de recta non mala intelligitur & quare?*

11 *Conscientia iudicis alia sæpè à conscientia propria iudicantis.*

12 *Neq; ex sola propria conscientia,nisi,& ea sit iudicis,non potest iudicare.*

13 *Vt si concurant probationes,contra ea quæ ipse aliter se habere sciat.*

14 *Iudicium non fit nisi ex probatis.*

15 *Et periculosum est credere soli conscientiæ iudicis quia mala conscientia plerisq; dominatur, quam ipsi putant bonam.*

16 *Conscientia,& mala,& bona est.*

1 QVAERITVR † an ab eo Iudice appellari possit,cui causa cognoscenda damnata est,& iudicăda secundū cōscientiā,uel per clausulā ut solet Princeps cōmittere conscientiā tuā oneramus ut in c.fi.uer.penult.de heret.in sex.Quo loci

summus

summus Pontifex iubet inquisitores,ne celent nomina accusatorum,ubi est securitas,super hoc con sciẽtias illorum onerans & in c.statutum.§.assessorem de rescript.in 6.Iubet summus Põtifex:ne Iudex delegatus associet sibi assessorem,nisi necessariũ sit, & onerat eius cõscientiã in discernendo eã necessitatẽ, & ibi gl.ad verbũ relinquitur, ait, per hoc uerbũ,credo,quod pars non possit referre quęstionẽ iudici delegato,s.dicendo, quod assessorem eget.per q̃ gl. Iason censet in l.quod quis.8.n.3.de ꝓcura.C.ꝙ appellari nõ possit à tali Iudice, cuius oneratur conscientia Paul.Cast. ad l. de pupillo §. qui opus.de operis nou.nunc.Ang. Aret. ad §. sed istæ de action.& ibid.Iason. nu.121. & Idẽ Ias. ad L.nec quicquã.§.ubi decretũ de off.procons. & ad l.de pupillo.§.qui opus,de oper.nou.nunc. ff.& ad l.admonendi.nu. 11. de iureiu. & ad l. apertissimi C.de iud.in fi.Bal.ad c.si sacerdos de offic. ordin.

Ratio prior † quod qñ aliquid remittitur cõsciẽtiæ alicuius, nõ hẽt cognitionem iudicialẽ,nõ talẽ conscientiam habuerit.Vel bonam uel malã, ut in c.cũ mulier de iureiur.in c.fi.circa finẽ,de uoto.li. 3.c.nisi cũ pridie in fi.de renũcia.c.uir cũ propria. 23.q.4.& l.nulli licere.28.de Episc.& cle. Et nemo p̃sumitur aliquid agere cõtra conscientiã,ꝙ ue sit suæ salutis immemor.L.Sãcimus 1.q.7.l.fi.C.ad legẽ Iul.repetund.& ita per illã clausulã,quia relinqtur ꝓprio iudicio,sub testimonio & foro Dei, ut si benè sentiat & iudicet,sibi cõsulat,sin malè & contra scientiã,propriam iudicium Dei expectet. 2

Itẽ secundo,† conscientia est cognitio sui ipsius cordis,ut ait Papiensis quem refert gloss.ad d.cap. 3

statu-

statutū,ad verbū cōsciētiæ de rescript.in 6. pinde solus Deus hic est Iudex, q solus nouit cordis intima, scrutās corda & renes, & de quo nō iudicat homo c. vnic. ut eccl.benef. sine dimin.cōfer.li.3.ti.11.
4 Tertiò † quando eligitur per Principē iudicium conscientiæ alicuius; personam elegisse uidetur, & singulariter eius probitatē, & industriam. Imola & pan.ad c.fi.de off.c. deleg. Ideò ab alio neque per viam appellationis de iudicato per cōscientiā cognosci poterit. Quia psonalis iudicis electio, & eius industria, non potest alteri sub delegari aut in aliū transferri. c.fi.§.fi. de offic. deleg. l.quia tale solut. matrim.ff. l.inter artifices, de solu.ff. Quanquā alioquin si industria nō sit electa à principe, Iudex delegatus alteri causam delegare possit l.à Iudice, de iudic.C.l.vnica, qui pro sua iuris.C.
5 Rebuffus † to.3. Commentariorū ad constitutiones Regias, tractatu de appell.art.3.glo.una num. 1.& sequentibus. Notandum inquit, quod vbi papa aut Rex dixit, conscientias oneramus, uel si illi aut lex relinquant aliquid cōscientiæ alicuius, tūc non appellatur ab eo, quod secundum conscientiā iudicatum est. Quia superior cōscientiæ est ipse solus Deus, pro qua ratione facit l.2.C.de reb. cred. Tamen, inquit Rebuffus, ille qui iuxta conscientiā aliquid facit, iurare tenetur quod ita dictat cōsciētia sua, alioquin nō ualebit quod actum fuerit, citat l.hac edictali §.his illud.C.de secund.nup. Vbi aūt aliquid pendet ex conscientia alicuius, creditur iuramento ipsius, glossa ad l.1.C.ad legem Corn. de sicar. c. significasti in 1. de homicid. notatur ad §. namque de actio.apud Iustinia.

Ego

Ego† dubito de hac resolutione, quando absolutè sine distinctione profertur. Nam omnes iudices iurant, se iudicaturos secundum leges, & secundum conscientiam, vt habetur in formula iuramenti iudicũ, in nouella 8. titulo, iusiurandum ꝙ præstatur ab his qui administrationẽ accipiũt iuro parã conscĩam germanũq; seruitiũ me seruaturum, Socratissimis nostris Dominis Iustin. & Theodoræ coniugi eius occasione traditæ mihi ab eorũ pietate administrationis &c. vnde sumpta Auth. hodie post l. rem nõ nouã, q̃ emendat C. de iud. ꝙ iurabũt iudices, nõ vt antiquitus scd̃m leges, sed secundum leges, secundum quod rectum eis videbitur, nisi dicamus hoc intelligi de maioribus, à quibus non appellatur, & non de minoribus, qui obstricti sunt legibus, vt in §. iurabunt nouellæ 15. de defensor. ciuit. §. 1. de offic. iud. apud Iustin. *a* *In Græco* *α καθαρὸν συνειδὸς καὶ γνησίαν βουλείαν φυλάξω.*

Sed certe l. non nouam. exigit per iuramentũ ab omnibus iudicibus, pari modo à maioribus vt à minoribus, admonetq; utrosque cuiuscunq; sint ordinis & dignitatis, ut ante oculos habeant sacro sanctas scripturas seu euangelia, vt Dei præsentia consecrati, ex maiori prẽsidio lites dirimant, scituri q̃d non magis alios iudicant, quàm ipsi iudicantur, cũ etiam ipsis magis quam ipsis partibus terribile iudicium sit.

Per quæ uerba omnes iudices relegantur ad propriam conscientiam, ut pro animi sapiẽtia ita legũ sententiam exequantur ut intelligãt, se de iudicijs ratione reddituros ante tribunal Dei. Et ita non simpliciter iurabant antiqui, se secundum leges iu-

di-

dicaturos, sed cũ ueritate &legum obseruatione, vt & in Camera imperiali ordin.primæ partis cap. 56.Iudicant consiliarii seu assessor & Iudex secundum consuetudines & statuta recepta vt in cap.in causis titu. de pace Constantiæ in extrauagantibus post feuda.Imperator dat Iudicem in partibus appellationum,qui iuret,quod bona fide & sine fraude,causas examinabit,& definiet, secundũ mores & leges ipsius ciuitatis.intra duos menses,&c. sicque & secundum leges & mores ferre sententiam, iudices debent.in L.1.ut cum de appellationib.cognosci.in nouel.l.si is de ædif.priuatis l.1.C.quæ sit longa consuet.l.nemo.de sent.& interlocut.omn.iudic.

Quare siue Princeps Iudicem dando, aut committendo negotium,dicat,ONERAMVS EIVS CONSCIENTIAM,siue non dicat,nihilominus intelligitur semper iudicis,de iudicio quod facturus est, onerata conscientia,nec vllus Iudex contra conscientiam & iustitiam iudicare impunè potest. c.1.de sentent.& re iudic.in sex.

7 Esto,†quod libera iudicandi potestas ex uoluntate concedatur à Principe,tamen illa concessio intelligenda est de uoluntate legitima, & de recta conscientia,sicuti Scæuola in l.creditor mandatorẽ conuenit 60.Lucius,mandat lib.17.ff.Explicat illa verba mandati : ἐπιθέπω σαι περὶ πάντωμ ἐμῶμ ὡσ θελεισ πραγματεύεσθαι, concedo tibi de omnibus meis,ut uis,negotiari & non dare potestatem fraudulenter administrandi, & eum quidem plenè, sed quatenus res ex fide agenda esset, mandasse.

Notas

Notat † & tertio Bartolus ad extrauagan. ad 8
reprimendũ quomodo in crimine læsæ maiest.præcedendũ sit, quod is committitur potestas faciẽdi quod uelit, uel sicuti libuerit, liceat non teneatur sequi regulas iuris ciuilis, remanet tamen litigatus iuris nauralis, gentiũ, aut æquitatis, exemplo Clemen.pastoralis de sent.& re iud. ubi dicitur. Imperatorem in ualide egisse, eò quod excesserit regulas iuris naturalis.

4. Secundum † conscientiam alicuius, est quod 9
iuxta uoluntatem eius & arbitrium, seruandum id quod credit melius, uel credere debet.ut si ad arbitrium alicuius aliquid relatum fuerit, non inspicitur quod forsan male arbitratur & uult, sed secundum id quod bonus Vir & Iudex uellet. L. hæc venditio.7.de contrahen.empt.ff. L. si sic legatum.75.de legat.1.Et ea ratione etiam bonus Vir dicitur Iudex ordinarius, in l.Virbonus iudica. solu.ff.Et Scæuola in l.Thavs.41.§. sorore sua hęrede instituta, de fideicommiss.liber.libr.40.ff.ti.5.Verba illa manumittas seruos si tibi probetur & rationes reddiderint, intelligi illis paratis reddere rationes non esse inspiciendum quid placuerit, grauatæ, quę diceret sibi seruos displicere sed id quod uiro bono posset placare, ut libertatem consequantur.

Atque clausula delegationes cognoscendi à delegato, pro ut uisum fuerit exequatur, intelligitur dummodo idoneum & iustum sit, quod ei uidebitur c.2.& ibi glos.fi.de corpore uitiatis non ordin. libr. titu. 20. capit. causam, quæ & ibi glossa plura iura allegãs ad uer.si tñ de electio.c. quinta uallis,

lis,& c.ueniens de iureiu.

10 Quinto,† oneramus conscientiam, non habent significationem,ut scdm cōscientiam ,ppriam,nisi rectam & regulam,iudicet,potest nanque esse conscientia & tamē erronea, quam oportet deponere. Vel si non deponatur,saltem alii non debet esse noxia,Princeps enim censetur beneficium uel rescriptum cōmisisse, sine præiudicio cuiusquam,l.2.§. si quid a Principe,ne quid in loco publ.ff.

11 Sexto,† in iudicando non est libera propria conscientia iudicis,nec illa sola sufficiēs semper est,cōscientia enim propria personæ iudicis,alia plerūq; est a conscientia iudicis ut iudicis,& tenetur sequi potius consciētiam informatam & regulatam iudicii quā propriam,ut ecce,si sacerdos & Episcopus sciat peccatum alicuius confitentis,vt, Confessor, scit quidem ut Deus,sed non ut ratione eius sciētię confitentem in foro contentioso iudicare possit. C. si sacerdos de off.ord.aut detegere possit c.si sacerdos de off.ord.& in c.si tantum Episcopus m 12.fi. placuit 6.q. 2. Episcopus sciens crimē sui subditi p confessionem.Vel alio modo solus non potest iudicare,aut in foro contentioso vel alio modo. & sine aliis probationibus. Et si propter conscientiam ab eo tanquam,à peccatore abstineat,priuatur cōmunione Episcoporū donec ipse ei cōmunicet, quod sumptū est ex concil.1.Africa.c.99.& 100.concilio Cartaginensi 7.c.5.facit c.significasti.de adulter.,p batur & quod puniuntur qui cōscientiam detegūt confessoris in c.sacerdos.2.de pænit.distinct. 6. & c.omnis utriusq; sexus de pæni.& remissio.

Potest Iudex scire aliquid,quia fieri uidebat forsan,

ſan, ſed niſi ꝓbatũ ſit, ꝙ intendit cõtra reũ ipſe ex ſola ſua cõſcientia, nõ põt iudicare. Oportet enim eum ſequi conſcientiã iudicis, quę eſt ſcd̃m allegata & probata l. illicitas. §. ueritas de offic. præſid. ff.

Neq; †itidem de ſua propria conſcientia, ſi ea ſola ſit. poteſt iudicare, nã tunc eſſet iudex & accuſator, uel defenſor uel teſtis, quod eſſe nõ poteſt, in l. Iulianus de iud. ff. l. fi. c. de aſſeſſor. facit diſputatio apud Gellium lib. 14. ca. 2. deciſa per Phanorinum Philoſophum. ideo ſi uideat teſtimonia contraria eſſe iis quæ ſcit. tamen unum alterum ex duobus facere debet, uel abſtinere à iudicando ſi poſſet, & teſtis officium accipere, uel ſecũdum acta iudicare. 12

In hãc etiam ſententiã declinare uidetur Diuus Th. 2. q. 64. ar. 6 §. ad 3. cuius uerba ſunt: ad tertium dicendum, ꝙ iudex ſi ſciat aliquem innocẽtẽ eſſe. qui falſis teſtib. cõuincitur dẽt diligẽtius examinare teſtes ut inueniat occaſionẽ liberãdi innocẽtẽ ſicut Daniel fecit. Daniel c. 13. Si autem hoc nõ põt, dẽt eũ relinquere ſuperiori iudicandũ, ſi ãt hoc nõ põt, non peccat ſcd̃m allegata ſñiam ferens. Quia ipſe non occidit innocentẽ, ſed illi qui eũ aſſerunt nocentẽ, Miniſter ãt iudicis condemnãtis cõdemnans innocentem, ſi ſententia intolerabilem errorẽ cõtinet, nõ debet obedire, alias excuſarentur Carnifices qui martyres occiderũt. Si uero no cotineat manifeſtam iniuſtitiam, nõ peccat præceptum exequendo, quia ipſe non habet diſcurere ſuperioris ſñiam, nec ipſe occidit innocẽtẽ, ſed Iudex cui miniſterium adhibet. Hęc ad uerbum D. Thomas.

Addit †quod cauſarum merita, partium nõ iudicum aſſertione pandũtur l. 2. c. ſi per uim uel alio 13

mod. poss.abs.turb. Imo exemplo pernitiosum esset.si cuique iudicium secundum propriã conscientiam proferre liceret.Hoc enim primũ esset authoritatem principis monarchæ usurpare, ut quod ei placuisset legis haberet uigorem §.sed q̃d principi placuit,de iure nat.l.1.de cõst.prin. 3.Quia pnitiosum esset q̃ priuatis probationib.iudicis & opinioni.crederet cõtra acta iudicialia & publica l. exemplo.C.de prob.l. si q̃s.C.de fur.l.ait p̃tor.d̃ iureiu.

15 4.Valde periculosum est sequi p̃miscue,sine distinctione,hominũ conscientias.Nam quamuis testimoniũ propriæ consciẽtiæ naturale sit,& arguat male agentes,& ita conscientia mille testes, ad Romanos c.2.Tamen obscuratur illa conscientia plerunq; & à malis opprimitur, uel male iudicatur in ea discernẽda.Interdũ cõsciẽtia dictat aliq̃d q̃ est sc̃dm legẽ Dei & sic tenetur facere. Interdũ quod est præter legẽ Dei & sic tenetur facere, uel cõsciẽtiam deponere,ut puta, si dictat necessariũ ad salutem,festucã de terra leuare,si non deponit cõsciẽtiam,& non leuat,mortaliter peccat.Interdum cõscientia dictat,q̃ est contra legem Dei,& sic nõ ligat ad faciendum,sed ligat ad deponẽdum,q̃a est erronea,errore repugnante legi diuinæ,unde quandiu manet ponit hominem extra statum salutis, & ideo necessario tenetur eã deponere. Quia siue faciat quod conscientia dictat, siue nõ faciat semper mortaliter peccat,faciẽdo quippe quod dictat,peccat mortaliter.quia facit contra legẽ Dei nõ faciendo,etiam peccat mortaliter,quia faciendo bonũ facit in contemptũ Dei,dum credit,dictante sibi conscientia hoc Deo displicere.Et sic tradit Bonauẽtu

ra in

ta in 2. sententia dist. 39. art. 1. q. 3. Refert Angelus Hanasius in Summa. ad uerbum conscientia.

Ita † conscientia bona in corde puro 1. ad Timoth. 16
1. 12. & c. 3. vers. 9. ad Hebræos c. 13. vers. 18. puram conscientiam habentes. & Actor. 23. vers. 1. ibi: ego enim cõscientia bona &c. Hæc redarguit & pũgit. p ver. 12. ver. 18. sap. 17. ver. 10. Testimoniũ malis affert & bonis. ad Rom. c. 2. ver. 9 & 15. 2. Cor. 10. vers. 2.

Sed & est conscientia quoq; mala, ad Hebræos c. 10. ver. 22. Illa & obscurata, erronea, surda, obdurata esse potest in pluribus, & talis quæ emendanda à Deo, ad Hebræos 9. uers. 14. & 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, tñ nõ ex hoc iustificatus sum. et quãuis uideatur sibi securus, qui conscientiæ stimulis non agitatur, aut sit murus aheneus, ut ait Horatius nil conscire sibi nulla pallescere culpa, tamen quod pertinet ad alios illa potest esse nociua, imò uero & conscientia habetur.

Proinde in hac quæstione arbitrarer, saluo melio 17
ri iudicio, adhibendam cõsiderationẽ formulæ, qua cõmittitur causa iudicanda, secundum conscientiã. Nam si cõmittatur causa ea intentione ne appellet, & ut postremò iudicio finiatur, tunc clausula illa impediret appellationẽ; Sed nõ Iudex creatus sit inferior, cum ea clausula, quæ regulanda esset secũdum qualitatem iurisdictionis concessæ iudici, quæ est obnoxia superioris reformationi. Vel, si hæc distinctio videatur dura sequenda erit glossa ad Clemen. 1. ad verbum ONERAMUS, de iur. patron. dum ait, posse in læsione rerum ad superiorem, & quatenus non deferat appellationi qui iudicauit cum illa clausula, nihilominus tamen superiorem ad

quem appellatum est posse emendare malefactum per c. pastoralis 53. de appel. uel per officium iudicis posset fieri restitutio, argum. l. maiorib. C. communia vtriusq; iud. Quia certè secundùm morem loquendi. Principum & aliarum verba, oneramus conscientiam tuam, uel vt iudices, secundum tuam conscientiam, habent relationem ad propriam conscientiam c. 16. de appe. eius cui committitur, siue sit mala siue bona quę tamen bona præsumitur.

Cap. XVI.

De appellatione à iudicibus, potestatem habentibus iudicandi, usque ad certam summam.

SVMMARIA.

1 *Appellatio prohibita à iudicantibus intra certam summã illis sine appellatione permissum & ratio.*

2 *In Gallia iurisdictio præsidialium suprema censetur intra certam summam.*

3 *Aliquando tamen curia reformat eorum iudicia, ex causa intra illam summam.*

4 *Quædam etiam sunt excepta in quibus intra summam non possunt præsidiales iudicare præsidialiter.*

5 *Summæ quę appellationem non recipit, quomodo in una & diuersis actionibus inter easdem personas, accipi debeat.*

6 *In ea etiam metienda quæritur quantum petatur, non quantum debeatur.*

In his

7 In his summis consuetudines & leges. Cuiusque regni & iurisdictionis obseruari debent.

SVNT iudices iudicãtes sine appellatione, intra certã summam in ciuilibus, à quib. appellatio iõ non admittitur. Quia is qui potuit plenã potesta tem concedere iudicandi in omnib. remota appel latione, ut senatui potuit ẽt concedere uel nõ con cedere iurisdict. certis limitib circumscriptã, ne ꝑ modicis reb. magna tribunalia, grauiorib. accupa ta negotiis, interpellarent, neue sumptib. inanib. vexarentur litigantes, q. sæpè summã principalem possunt excedere, sicuti statuit ijs rõnib. in c. 3. §. il lud ẽt nouella 23. de appell. ne extractu Aegyptia co uel vtraq; Lybia appellationes infra decẽ libras auri perueniant, ad Imperatore sed ad præfectum Augustalem, post cuius sniam nõ liceat appellare, decem libræ auri efficiunt 720. aureos. Computa tis 72. aureis pro vnaquaq; libra. iuxta definitionẽ, l. 5. de susceptor. lib. 10. C. repetitur etiam in c. an teriorum 28. §. illud etiam 2. q. 6.

Emendata ita lex Iustiniani l. in offerendi 35. C. de appell. in qua appellatio quidẽ deuoluebat, ad palatiũ principis ẽt decem librarũ auri, uerũ ea co gnoscenda committebatur uni ex procerib. pala tij, si esset summa. 20. librarum duob. si excederet in cõi procerum palatii cętu agitabatur, & ubi ma ior est quantitas, ibi imperialis debet statuere au thoritas. l. si quando de operibus publicis C.

Sed illa maior quantitas ex principis pendet de finitione iurisdictione datis. Sic Imperator Fide ricus nec in causis, de pace Cõstantię post li. feudo rum, noluit appellari ad se, si quantitas litigosa, nõ

excederet summam 25. librarum imperialium.

Carolus 4. Imp. in ordinationib. Cameræ imperialis pat. 2. ti. 28. Specialiter aut statuimus ordinamus ac volumus appellationũ cãs, minoris 50. florenorũ precii, ab imperiali nostro iudicio Cameræ ne recipiantur, nec per iudicẽ prioris instantiæ admittantur, quin sniæ ad requisitionẽ & postulationẽ partiũ exequantur. Veruntamen causæ iniuriarũ in quib. ad palinodiam, idest, Recantationẽ agitur, aliæq; ad pecuniã, sed nõ intra 50. florenos per actorẽ in sua actione æstimatæ, iurisdictionem. alicuius psonales aut rusticas seruitutes, ppetuos census & fructus, aliaq; similia, certã æstimationẽ excedentia, ẽtsi minoris summæ quinquaginta florerũ fuerint, excipiant, addit, qđ si nõ cõstet q̃ ti. res sit qđ appellans iurabit, aut corã Iudice à quo, aut coram iudice Cameræ, quod mallet quinquaginta florenos de suis bonis amittere quàm appellationi cedere, sunt tamẽ alię consuetudines & priuilegia curiarum & Dominorum, quorũ potestas ad maiorem uel minorem summam iudicandi sine appellatione ad curiam Cameræ illibata conseruantur,

2 In Gallia † ex edicto Henrici 2. an. 1551. ar. 1. statutũ etiam in erectione curiarum præsidialium, ut possint cognoscere & iudicare diffinitiuè & sine appellatione & iure supremo, de omnib. causis ciuilibus, si non excedant ualorem 250. librarum semel soluendarum, aut centum librarum Turonensium census aut reditus. Postea anno dom. 1557. mense Iulii ar. 2. prorogatio summæ facta & statutũ, esse debere in singulis curijs præsidialib, duodecim cõsiliarios, q cognoscerent iudicarent & deciderent,

iure

iure supremo, diffinitiuè *fauorainement* id est, sine appellatione, de omnib. causis ciuilibus, cuiuscunq; qualitatis, nō excedentes summam aut ualorem, pro una uice, mille librarum Turon. aut 50. librarum cēsus aut reditus anni, & per modum prouisionis, id est interloquutiuè usque ad summam 1200. librarum semel soluendarum, & sexaginta librarum census uel reditus annui.

Fuit tamē decretū anno domini. 1562. die 2. Octob. ne pręsidiales possint iudicare in causa appellationis ad eos factæ per iudicium ulcimum, nisi usq. ad summam quingētarū librarū, & non supra dictam summam, ex edicto ita restricto, & temperato, in curia Senatus Parisiēsis per arrestum. 25. Iunii. 1565. & rursum per edictum Hērici. 3. anni. 1580. restrincta fuit pręsidialibus iurisdictio suprema sine prouocatione, ad summā 500. lib. pro una uice soluendarum, & 20. librarū cēsus uel reditus in diffinitiua sententia, & interlocutoria seu prouisionali usque ad summā mille librarū semel soluendarū, & quadraginta librarū census aut reditus annui.

Interdū † tamē curia suprema Senatus ad quam appellationes iudicum præsidialium deuoluūtur admisit appellationem iudiciorum illorum intra pręedictas sūmas pręsidiales, ꝓpter iniquitatē eorū, sicut refert papæ. li. 19. Rap. arrest. ti. 1. Arresta curiæ senatus Pari. 12. Aug. 1552. & 27. Maii. 1553. 3

Et certe possunt isti iudices prætextu pręsidialis cōcessæ potestatis, officio abuti, unde aperitur uia appellandi, & multa negata illis.

Non possunt † enim iudicare causā declinatoriā 4

fori, uocant in competentiæ, non obstante appellatione. Non possunt authoritate præsidiali interpretari constitutiones regias, aut cõsuetudines, ut declarauit Senatus Parisiẽsis cõtra lex presidiaux de chartez. 27. Maii. 1574. & alio arresto 1. Decemb. 1564. nõ possũt præsidialiter, id est, quo minus appellari possit, iudicare exceptionẽ propositam fori, uocãt *fi. de nõ proceder.* ut placuit prædicto senatu. 14. Iunii. 1558. Non possũt pariter iudicare presidialiter actionem redhibitionis gentilitię *retraict lignager* quanque summa rei uenditæ, & retrahẽdę sit intra summam presidialem, ut dictũ arresto 10. Iulii anno. 1576.

5 In hac porro potestate appellãdi uel nõ, à iurisd. quæ de certa quantitate citra appellationẽ iudicare potest, obseruamus, ut summa sit consideranda quæ ex una actione procedit, quamuis illa habeat plures actiones diuersarum summarum, nam tũc consideramus, si illæ sũmæ coniunctæ, sint iurisdictionis uel non sint, eo quod sub una actione continentur, ut tradit Vlp. in l. si quis separatim, 10. §. 1. de. app. ff. si quis, inquit, cum una actione ageret quæ pluris species in se habeat, plurib. summis sit condemnatus, quarum singula notionem pretoris non faciunt, omnes autẽ cõiunctæ, faciunt, poterit ad Principem appellare ut contra Caius respõdit si idem cum eodem plurib. actionib. agat, quarum singularũ quantitas intra iurisdictionẽ iudicantis sit, coaceruatio uero excedat modũ iurisdictionis eius, apud eũ agi posse Sabino, Cassio, Proculo. placuit, quæ sentẽtia Imperat. rescripto Antonini cõfirmata est. l. si idẽ cũ eodẽ 11. de iuris. omn. iud. ff.

Ita

Itá in l. Sancimus omnem donationem. 34. §. ff. de donat. C. li. 8. in quæst. quę sint donationes quæ egeant insinuatione, proposita prius hypothesi, quod quædam communiter ualet, usque ad 300. aureos, quãuis olim non ualerēt sine insinuatione nisi ad ducētos, & quædã usq. ad quingētos, dictũ est sũmã illã, nõ ex plurib. donationib. separatim uim ab eodẽ factis constituendã, quæ posset excedere summam non agentem insinuatione.

Si tamẽ ex una donatione plures petitiones se quererentur, quæ coadunatæ excederent summam permissa. opus esse insinuatione. Et proinde si in donatione annuæ pensionis, quæ non excedũt per missam summam, non fiat mẽtio hæredum, non eget insinuatione, si uerò fiat, quia cumulatione an norum certorũ ex una donatione insurgere potest quantitas, quę egeat insinuatione, erit insinuanda.

Rursum, † in metiẽda iurisdictione iuxta quan titatem iurisdictioni cõcessam, sequimur in praxi etiam Vlpiani resolutionẽ. in l. cum quædã puella, 19. §. 1. de iuris. omn. iud. quoties, inquit, de quãti tate ad iurisdictionem pertinente quæritur, sẽper quantum petatur quærendũ est, non quantum debeatur, Nam quamuis res pluris sit, potest tamen actor se restringere ad certam quãtitatem, & ita iu risdictionẽ subire eius quantitatis. 6

Et Iudex qui usque ad summam certam iudicare iussus est, etiã de maiori iudicare potest, si in ter litigatores cõueniat. l. de qua re. 74. §. 1. de iud. lib. 5. ff. ti. 1. conuenit Paulus cum Iuliano. in l. Iulio conuenientes 28. ad municipales lib. 50. ff. ti. 1.

Sunt † in super obseruando singulares cuiusque 7

regni

regni constitutiones,& rerum publicarum librarum statuta,quibus distribuuntur,& limitibus certis diffiniuntur,iurisdictiones,& res,& quantitas de quibus,& quomodo iudicet, uel supremo iure citra appellationem,uel cum ea.

Hæc enim ferè sunt iuris positiui, & diuersa exēpla sunt in Gallia,in iurisdictione,ut diximus præsidialium itē in peræquatorū, uocamus *esleus* iudici s,ii enim debent ex præscripto constitutionis Carol.9.anni 1560. in comitiis Aurelianēsibus arti. 134.& sumariè,& de plano,sine aduocatorū contestatione, ex uoce, & persona contendentium, uel excipientium uel opponentium peræquationi, & collationi seu exactioni auxilliorum uel taliarum, & Gabellarum principis per illos statutis,iudicare, idque possint adhibitis in consilium tribus aut quatuor dignorū Parochianorum pagorum,quorum nomine debent in scientia exprimere cum suprema iurisdictionem facere,& reiecta appellatione usque ad summam centum solidorum Turoniensium. Ex cōstitutione uerò Hērici.3.mēsis Maii 1575.Statuimus, inquit ꝙ nostri peræquatores seu electi iudicabunt supremo iure (*endernierresset*)& sine appellatione,si sint in iudicādo quinq.numero ex illis,sit tot inueniant in curia uel sede electorū,sin minus si ex aduocatis sedis tot ad numerum illum perficiēdum adhibeantur, nempe sine appellatione usque ad summam quingētorum solidorum super impositorum, & semel soluendorum, & quinquaginta solidorum Turon.pro expensis factis.Tēperauit hoc edictum curia suprema auxiliorum *à cuer des aies* & statuit ꝙ

electi

electi possint in posterũ iudicare sine appellatione de taxatione non excedente quinq; solidos Turonenses, ꝓ omnib. talijs, & desuper taxatione vsq; ad triginta solidorum Turonensium summam de omnib. talijs, inhibita potestate iudicandi in ultimo rescripto, de illis qui se dicũt immunes ab onere & collatione talliarum.

Cap. XVII.

De appellatione à latrunculatoribus qui dicuntur preuoitz de mareschaux, præpositi à Magistris iudicum.

SVMMARIA.

1 *Latrunculatores qui, & ab illis non appellari, ut ab executoribus.*
2 *Nisi appelletur ab in competentia.*
3 *Fuerunt isti iudices militares extraordinarij aliquam de statuti, postea sublati.*
4 *Iurisdictio listodiectæ uel biocolistæ in Lydia.*
5 *Nunc quales sint in Gallia, & quare dicti præuostz de mareschaux.*

LATRVNCVLATORES qui ꝓpositi mareschalcorum, Gallis, Itali verò Barigelli di cãpagna, qui non iudicant nisi de criminib. & nõ de re pecuniaria, ut ait Vlp. in l. solennis. §. fi. de iud. li. 5. ff. tot. ti. 1. germanis. *ein Blutrichter aut ein Blut vogt*, de quib. vide sanguinum li. 7. histor. 2. C. i. & paul. Aemil. lib. 10. in Carolo. 7. vbi de origine.

Hi non habẽt resertũ aut territorium, sed quoscua que delinquẽtes inuenerint, suæ iurisdictionis vbi-

vbicunq; repererint punire possunt, aut persequi per l. 3. de off. præf. ff. ex arresto paris. ann. 1388. Papeus, & refert li. 4. arrest. tit. 12. arresto. 1. Iudicant diffinitiuè citra appellationē de casib. & personis sibi concessis p constitutiones regias, contra milites desertores uagos, emāsores, latrones seu grassatores, rempublicā committentes, raptores, expilatores, ex cōstitutione Franc. 1. ann. 1534. 3. Octob. Henrici. 2. ann. 1549. ar. 2. & 17. Carol. 9. ann. 1563. ar. 2. videntur. n. esse tantum ministri & executores legis & mareschalcorū, unde nec ab illis ueluti ab executorib. non prouocatur. per l. si qua pœna de verb. sig. possunt tñ conueniri post executionem, nostro iure num malè iudicauerint, & faciunt litem suam, ipsi autem post executionem suam suiam defendere tunc debent, & possunt per l. si quis filio §. hi autem. de iniusto rapt. vide pap. prædicto titu.

2 Excipitur † casus incôpetentiæ obiectæ, quę tractabitur in sede proxima loci ubi sunt iudices regij vel præsidiales, suspēsa interim executione iudicij ex edicto Caroli 9. ann. 1564. art. 5. diximus latius supra in rationib. appellationis in Gallia, aliàs fuisse supplicio capitis affectos tres latrūculatores seu præpositos mareschalcorū quod post exceptionē fori à reo propositam, & post appellationē q̄ non admisissent, ad senatū emissam, exequuti fuissent, suā in reum capitalem sententiam, quod refert Rebuff. tract. de sententijs executoriis, in præfatione nu. 24. tom. 1. comment. in ordinationes regias.

Simile exemplū etiam de alio latrunculatore ob eandē causam suspenso, refert Boerius decis. 153.

3 Fuerūt † huiusmodi iudices aliquando ultra ordina-

dinarios militares & ciuiles, in repub. instituti, donec prohibiti fuerint a Iustiniano, & iussum ordinarijs illorum fungi munere, ut in nouella 128. de collatorib. c. 21. §. iubemus aũt, vbi verba: Iubemus aũt oĩs, iudices tàm ciuiles quàm militares, ꝑ se requirere eos, q latrocinia aut uiolẽtias, aut rapinas rerũ & fęminarũ, aut alia quælibet in ꝓuinciis illicita cõmittũt, & supplicia eis legitima inferre, neq; ꝓ his causis accipere aliquid consuetudinis nomine. Nõ .n. ꝑmittimus, cuilibet maiori aut minori militari iudici, aut latronũ insecutores λῃστοδιώκτας, aut uiolẽtiarũ inhibitores βιοκωλύτας, aut tribunos pro talibus causis in prouinciis ordinare, vt nõ per tales occasiones, ampliores violẽtiæ afferant prouincialib.

Idipsum statutum in c. 13. §. interdicimus autem. Nouell. 8. ut iudices sine quoquo suffragio fiãt. Rursus in nouella 134. ut nulli iudiciũ liceat habere loci seruatorẽ c. ver. his insup. His insup iubemus, ut neq; Magistri militũ, neq; duces in ꝓuinciis, in quibus administrare iussi sũt, loci seruatorẽ habeant, ἢ βιοκωλύτας ἢ λῃστοδιώκτας, uiolẽtiarũ inhibitores, aut latronum expulsares. Iterum moderatori prouinciæ eadem commit.

Fit Helenoponti. Iustinian. & refert sic fecisse rescire latrunculatores, vt violẽtiarum repressores c. 6. §. cõsimiliter. nouella 28. de moderatore Helenoponti. idem in nouella 29. dẽ prætore Paphlagoniæ c. 5. §. adhæc diligenter.

Fuit† antiquitus Dux aut βιοκωλύτα Lydię. Lancaoniæ, Phrigiæ utriusque, Pisipiæ, contra indisciplinationes populares, & latronum & militum incursus institutus. Sed postea languescente eius 4

cor-

correctione,& ꝓuincialibus à militib.vexatis, fuit prohibitus Nouella 145.ut de cætero nullā licētiam habeat Dux aut βιοκωλύται Lydiæ & Lycaonię, in Phrygiam vtramq; & Pisidiam aduenire.

Rationes ibi plures, & quod ipsemet βιοκωλύται ministri ipsi grassarent quoq;,& multi ꝓuincias habitantes ministris ad reos comprimendos constitutis,contra aliorum quietem abuterentur. Quare & fuit hæc propria cura deinde præsidum prouinciarum l.prouinciarum præsides.8.C.de ferijs li.3.tit. 13.l.Cōgruit 13.de offi.præsi.li.1.ff.ti.18.l.3.eo.ti.

5 Dictus autem] tunc est listodiocta vel Biocolyta præpositus mareschalcorum quasi uicarius & locum tenens mareschalcorum, siquidem in Gallia Comes stabuli dicebat olim seu magnus scutarius, qui imperabat ijs,qui præerant equis. Dicti autem illi *marchaulx*.ex veteri idiomate Alemanno, nam *march* illis equus, & *schall.* officiarius magnus uel potens.quo nomine signabantur,quibus commissa erat cura equorum maiorum,sub regimine comitis stabuli,ut notat Beatus Rhena.libro 2.rerum Germanica.& ita mareschallus,q imperat equis,idest, equitibus,sumptis equis pro equitibus,figura satis cognita Grammaticis.

Comes stabuli imperat secundus à rege armis & exercitibus,ut sub Dictatore Magister militum & huic in inuestitura committitur gladius regius,quē coram rege defert eductum & cum illo regi hominum facit signum.

Mareschalli olim tantum ante Franciscum. 1. duo erant,postea aucti ad quaternarium numerum.Horum potestas ferè similis potestati comiti stabuli, &

sedes

sedes iustitiæ & iurisdictionis eorum est, eadem in tabula marmorea Paris. cum Comite stabuli, & sũt ei tanquam collaterales, ut fusius habetur in antiquis regum constitutionibus. Et quando Rex creat marescallum dat ei potestatem in armatam militiam, & inuestiendo dat ei geniculato baculum, uocant *baton* in manum & ideo ut insigne comitis stabuli est ensis euaginatus, sic marescalli se curicula armorum, seu clara, *bache d. armis* quam inferũt ad latus gẽtilib. insignibus *a leues armories.* Et magnus scutifer gladium tectum uagina ornata floribus liliorum.

Quia ergo potestas in milites data est à rege cõnestabulo, & marescallis, ut liquit ex constitutione Iohannis 1. regis Fran. anni 1356. arti. 1. 2. 3. ab illis præpositus ad inquisitionem & punitionem militum desertorum, uagantium, rapiẽtium, uel inique gerentium, dicitur præpositus marescchalcorũ, qui eorum uice iudicat citra appellationem. Quemadmodum sub Imperio Romano biocolytæ & listodioctę præponebantur à Magistro militum, & ducibus, ut liquet ex relatione nouellarum suprascriptarum.

APPELLATIONIBVS.

LIBER QVARTVS.

Ad quos appelletur, ubi explicatur, §. si ii, quis in appellatione, l. 1. de appellat. ff.

CAP. I.

Appellandum ad maiorem iudicem nō ad parem aut minorem.

SVMMARIA.

1 *Ad maiorem & superiorem, non ad inferiorem aut parem, appellandum.*

2 *Quare ad parem non appellatur.*

3 *Quare ad minorem non fit appellatio.*

4 *Quis hic superior dicatur.*

1 IN†quæstione proposita ad quos appellandū sit cōcludit ab Vlpiano ī l. 1. §. si q̄s in appellatione de app. ff. ad maiorē iudicē nō minorē aut parē esse appellādū., sic ēt ī §. illo uidelicet, de ap. nouella 23. statuit, ut ab spectabilibus ad illustrissimā appellet præfacturā, non ad alios eādē spectabilitate decoratos, cū nō oporteat, inq̄t Iust. ad cōpares iudices appellationē referre; sed a minori iudicio ad maius tribunal ascēdere. idē in c. anteriorū. §. illo uidelicet, 2. q. 6. & in c. placuit. 9. ead. 2. q. 6. placuit ut a q̄buscuq. iudicib. Ecclesiast. ad alios iudices Ecclesiasticos, ubi est authoritas maior fuerit prouocatum, audientia non negetur.

2 Ratio prior†cur ad parem non appelletur, quod par in parem non habet imperium aut potestatem, l. ille

l.ille a quo,§.tempestiuum, ad senatuscon.Trebel. ff.l.nam Magistratus,de recep.arb.ff.& asina intumescit, si uideat se per comparem comprehēdi, ut ait gloss.ad L.1.§.veteres ad uerbum per unum reliquorum de acquir.poss.ff.

Alia,† quod pertinet ad minorē,quia nec minor 3
contra sententiam maioris Magistratus,restituit,l. minor autem 18.de minor.25.annis.c.inferior.21. distin.& inferior factum superioris non iudicat. c. cū inferior de maior.& obed.quod latius lib.1.diximus infinitione appellationis,dū id de substātia esset propositionis,ut ad superiorem appellaretur.

Superior†uel maior hic dicitur ratione admini- 4
strationis,non dignitatis. Bar.ad l.1.§.si quis in appellatione,& ibi gl.ad verbum consules,de appel. ff.potest enim quis maior esse ratione administrationis,qui minor est ratione dignitatis,& cōtra ut Cardinalis non Episcopus maior est Episcopis administratione,sed non dignitate. Quia episcopatus est culmen dignitatū,c.uenerabilis de preb.c.quanquam 2.q.7.gl.in c.2.de præb.in 6.ad uerbū dignitatē.Superior hic rursum perpenditur habita rōne eius qui iudicauit,nō litigantium,qui forsan alienę iurisdictionis in eum cōsenserunt, quare appellandū ad superiorem iudicis in quem consenserūt,nō ad superiorem litigantiū, vt notat Speculator li. 2. par.1.ti.de cōpetēti iudicis actione,§.1.n.12.Quia postquā talis compēsus permittitur in Iudicē non suum, is Iudex iudicat potestate ordinanda,Speculator ubi sup.n.11.per l.l.obuenire de uer.sig.ff.ubi rōne confirmationis legis, testamentaria successio perinde legitima dat ac ea q defertur ab intestato.

CAP. II.

Appellandum esse gradatim ad superiorem.

SVMMARIA.

1 Appellatio ad proximum gradatim fit superiorem.
2 Gradatim appellare quid sit.
3 In Gallia etiam appellandum non omisso medio ad proximum superiorem, idem in Germania.
4 Confirmatio electi nulla, facta a superior omisso medio, nisi a Papa fieret.
5 Ab officiali ad Episcopum non appellatur & quare.
6 Prælatus quando præsumitur interfuisse capitulo, tanquam prælatus, & non tanquã unus ex Canonicis.
7 Appellans non expresse ad quem, ad proximum censetur appellasse. Ibi rationes. Et si plures, eligẽdus est ad quem postea.
8 Si appelletur ad superiorem omisso medio fit remissio ad medium.

1 CAeterum† non sufficit appellare ad superiorã, nisi talis sit proximus iudici à quo appellatur quocirca generalem hic figimus regulam, appellationem faciẽdam ad proximũ immediate superiorem, in potestate seculari uel Ecclesiastica. Exẽplũ in seculari, in Gallia à iudicibus ordinariis, siue ẽt a dominicalibus, nempe dominorum, qui habet iurisdictionem, fit appellatio ad senarchos seu baillinos, aut iudices præsidiales, ab illis ad curiã supremam, & non ab ordinariis ad curiam supremã, nisi in specialiter exceptis, idq; iuxta l. si quis & l. imperatoris, 21. de app. in ff. l. addictos. 29. C. eo. tit. l. 4. de iurisd. omn. iudici li. 3. C. ti. 13. §. nulla, de defensor. ciuit. nouella 15.

Exemplū verò in Ecclesiastica iurisdictione, vt qñ ab Archidiacono ad Episcopū appellat,ab Episcopo ad Archiepiscopum, ab Archiepiscopo ad primatē,ab illo ad Papā,scdm Spec.li.secundo,par tis,3.tit.de app.§.4.nunc tractemus n.1.ꝓbatur & cano.placuit,c.anteriorē 2.q.6.c.metrop. n.2. q.7. Ab Episcopis ad Archiepiscopos potissimū appel lat in spiritualibus.c.ad reprimēdā,de offi.ord. c.si duobus,c.dilect.de ap.c.quia cognouimus 10.q.3. in tēporalibus nō semp,q̃a in illis aliqñ appellatur ad superiorē Principē,à quo feudū tēporaliū mone tur,vt suo loco dicetur.Ab Archepiscopo verò ad primatē appellat,si quis is sit cui subijciant metro politani.Vel si nullus sit ꝓxime primas,ad Papā,c. 3.si inter.6.q.4.c.cleros.21.dist.c.antiq. de priuil.

Et†hoc est ꝙ dicitur vulgariter,gradatim esse faciendā appellationē,nempe,vt non omittatur proximè superior,& perueniat eo omisso, ad aliū post illum superiorē,c.si quis.2.q.6.c.Romana.de ap.in sex.Veluti quādo prohibitū est à Iudice ordinario omisso Episcopo ad Archiepiscopū appellare, c.dilecti 66.de ap.id.n.est gradatim incedere,& aliq̃d deferre gradatim,sequentē ꝓximū sequi, ut notat in L.Iurisconsultus 10.§.gradus.de gradib. affin.ff. 2

Recipit†& iubet praxis Galliȩ hāc gradationē,in appellādo nō omisso medio ad superiorē ꝓximū. 3 sic & Iohānes.I.Rex anno 1564. Edixit cā inquit, appellationū emissarū à ꝑposito Parisi. baillinis & aliis iudicib.à quib. cōsueuit sine medio ad nrām curiā appellari,in eodē tractent. Si verò cōtigerit appellari omisso medio,ad curiā,& ex parte appel lātis,adornamētū ad cām in curiā introducēdā pe

titum fuerit, remittatur debito fine terminandæ.

Idē statuit Franc. 1. anno 1535. in c. 1. eius cōstitutionis art. 31. Car. 5. anno 1358. art 12. Car. 7. anno 1452. ar. 9. Etiamsi appellet ad legatum uel Patriarcham omisso medio, §. 1. de semel appell. in concordia, & §. nec ad quēcunq; de causis in prag. sanctio.

Sic etiam iubet Germaniæ iudicialis ordinatio Cameræ imperialis parte. 2. tit. 29.

4 Ad hanc† notat Ludouicus Roman. consi. 332. p aliquot media, quod nulla est confirmatio electi, q ad sacrum concilium iuit pro ea obtinēda, quā impetrare debebat à proximo superiore, nempe omisso medio, si tamen pro ea adiuisset papam, valeret facta ab illo, ex certa tñ scientia, non aliter. vt tractatur p interpretes ad c. 1. & 2. de cōfirma. uti. vel inuti. videnuum c. ex parte de cōstit. & gl. ad c. cum accessissent. eo. tit. & ad c. quia diuersitatem, de concess. præbend. & gl. ad c. quia igitur, 63. distinct.

5 Hinc† liquet & sequit primo loco, nō posse appellari ab officiali ad Episcopū, q eum cōstituit, q͂a nullus est gradus inter illos distinctus, sed vnus tm̃, ut vna sedes, vnū tribunal Episcopi & eius officialis, ad se ipsū nō pōt ꝓuocari, d. c. Romana, de app. in sex. c. 2. de cōsuet. in 6. Rota dec. 371. in nouis. incipit. si Episc. q͂a ēt Episc. tenet de officio uicarii & officialis sui, nisi postq̄ sciuerit, purgauerit illud, ut tractat Rota dec. 278. in nouis. incipit. si Vicar. Et hoc obtinet in officiali generali & principali, non aūt in foraneo, q͂a foranei officiales, q in certa parte diœcesis, vel ad certos actus cōstituunt, hñt iurisdictionē & potestatem delegatā, & ab illis appellat ad constituentem, vt à delegatis Episcopi. Innoc. & Hostiens-

Hostiens. ad d.c. Romana, de offi. ord. in sex. gl. ad Clem. 2. aduerbū, Foraneo. de rescript. & ita appellatur ab officiali Foraneo tali ad ipsum Episc. uel officialē eius, nisi aliter consuetudine caueatur, ut omisso medio appellaret ad Episc. Franc. Marcus in to. 1. decis. Delphinalium decis. 419. nu. 8. & 13.

Atque ideo si prouocetur à collatione beneficij facta à capitulo, cui accessit Episcopus tanquā prælatus, non deuoluitur ad Episcopū, sed ad Archiepiscopum. Contra si ibi Episcopus interueniret non tanquam prælatus, sed tanquam Canonicus, c. appellationis. 11. de appell. in sexto facit text. in c. postulastis. 15. de concess. pbend. lib. 3. tit. 8. ubi qñ beneficium pertinet ad collationem capituli & Archiepiscopi simul, si intra tps Lateranensis cōcilii sex mensiū, ut habetur in c. 2. de concessio. preb. cū simili, & nō fuerit collatum à capitulo, nō deuoluitur collatio ad Archiepiscopum, nec ab Archiepiscopo ad capitulum, quemadmodum fuerit, si separatim deberent conferre, sed ad superiorem. Si tñ Archiepis. non ut prælatus, sed tanquam Canonicus ius haberet conferendi cum capitulo, collatio ex negligentia capituli trāsit ad Archiepiscopum, nisi is dolose egisset, ne intra tempus debitum fuisset facta collatio, ne ex dolo suo lucretur, contra iura. l. ne ex dolo, de dolo malo. ff. cum similibus.

Præsumitur † autem regulariter quod prælatus interfuerit capitulo tanquam prælatus, & non tanquā unus ex Canonicis, nisi aliud appareat, ut ait, gl. ad d.c. à collatione, ad uerbum prælatus Apparere autē prælatum adesse capitulo tanquā Canonicum, & nō tanquam prælatum addit, quando se 6

det & subscribit post Arch. vel aliũ qui ibidẽ p̃sit c.Et contra,si sedeat in 1. loco, & primus subscribat,apparere eũ ibidem esse tanq̃ Episc. & caput. Quia hæc tribuunt Episc.tanq̃ Epis.c.si.17. dist.Vt gñaliter q maior est ordine, p̃fertur alijs in loco & portione c.statuimus.15.de maiorit.& obed.li.1.ti. 33.facit l.1.& 2.de a:bo scriben.lib.50.ff.tit.3. pōt & hoc iuuari ex Vlp.in l.1.§.solẽt,& seq.q̃n appellã dũ sit,li.49.ff.tit 4.Solent,inq̃t.plerunq; p̃sides remittere ad ordinem nominatum,ut Caium Seium creent Magistratũ,uel alius quis,honos uel munus in eum conferatur. Vtrum igitur tunc appellandũ est,cũ ordo decretum interposuit an verò à remissione q̃ præses fecerit appellatio sit interponenda? Et magis est,ut tunc sit appellandũ, cum ordo decreuerit.Magis.n.consiliũ pręses dedisse v̄r quis sit creandus, quam ipse constituisse, deniq; ipse erit appellandus,non autem ab eo prouocandum. Sed etsi præses in ordine fuerit. (vt fieri assolet.) cum ab ordine crearetur quis, ipse erit prouocandus, quasi ab ordine, non ab ipso fiat appellatio.

7 Secundo † sequitur ex regula appellandi gradatim,quod si quis simpliciter appellet, non expressso ad quem, appellatio nihilominus ualeat & censeatur appellasse ad proximũ superiorem,ut tradit Speculator,tit.de appell.§. nunc tractemus versi. quid si dicat.& post illũ Iohannes Faber ad l. præcipimus,(de appellatio.Iason ad l.Romæ §.Seia.n. 9.de verb.oblig.Iohann. Andreas ad c.ut debitus, de appel.quamuis Iason ut ait ibi Panorm. dubitat sed malè secundum Alex.Ratio autem,quia in generali sermone ordo iuris iudicatũ insertus, argum.

l.Gallus

l.Gallus §.quidā recte,& ibi gl.deliber. & posthu. & l.talem. 51.in pri.de hæred.inst.ff.Quinimo iste modus appellādi simpliciter est tutior necessarius dicēdo solū appello,quia forsan possit errari in appellādo superiore certò,qui esset incōpetens.Bal. ad l.cū ꝑponas de bonis auth.iu.possi.& receptus modus simplex appellandi,appello,ut dixisse, ita satis fit.l.2.de appe.ff.Adde ꝙ genus ꝙ nō potest nisi in una specie uerificari,non inducit incertitudinē per regulam l.2.de li.& posthu.l.28.ff.ti.2.& ibi Ias.l. fundus qui locatus.24.de fundo instructo li.23.ff.titu.7.

Certū autē est,quis sit Iudex superior immediatus ad quē appellādū est, quod proculdubio uerū ait esse Ias.ad d.§.Seia.nu.11.iure ciuil.ubi certus superior immediatus est,sed iure pontificio, cum ad plures possit appellari ad Papam, ad legatum, & alios:tandem tñ n. 12. ait uerum,ut etiā in iure Canonico talis ualeat appellatio simplex, per uerbum appello,& citat eius sentētiæ,alios authores quanquam in contrariū fundamenta alia allegat usq; num.28.

Hæc latius examinat,& distinguit Speculator, li.2.par.3.ti.de app.§.4.n.16.17. 18. 19. 20. Vide ibi,& Alex. cons. 101. incip. uiso processu. num. 2.uolum.2.& Bartholomæ.Brixiens.quæst.Dominicali.52.sic, & concluditur, & disputatur decis. Rotæ 209.incip.Appell.alternatim.in nouis.& uide Francisc. Marcum in decisi. Delphin.tomo 1. decis.270.

In Gallia tamen à capitalibus iudicis à damnatione capitis,exilii perpetui,quæstionis fustigatio-

nis pænæ seu multæ honorariæ, & à prehensione corporis, liberũ est appellare omisso medio ad senatũ, & in prehẽsione seu captione corporali electio est prouocandi, uel ad proximũ superiorẽ uel ad senatum, ex cõstitutione regia anni. 1539. & 1541. Quare à simpliciter appellante requirendum ad quẽ iudicem appelletur simpliciter.
8 Tertio infertur, † quod si omisso gradu medio, & proximo, ad maiorẽ prouocetur, fiat per illũ appellationis remissio ad inferiorẽ l. imper. 21. de appell. ff. §. sit tibi quoq; tertium studium, de man datis principũ, Nouella 17. c. 3. ibi. Si uero te non adierit ad regiã presũpserit uenire ciuitatẽ, & remittemus. Cũ omni corectione. Ita obseruari ĩ praxi Gallicana tradit Masuer. tit. de app. 27. statuit & Carolus. 5. rex Galliæ ar. 12. 1358. & Iohãnes, 1. anno. 1364. Itẽ Carolus. 7. ar. 9. & alii, ut diximus paulo ante hoc cap. n. 3. ut si quando subditi regũ appellẽt à curiis iurisdictionalium Dominorũ ad curiam supremam, uel aliam curiã regiam, omisso medio curia, & alii iudices regii statim sine dilatione remittant causã appellationis ad Iudicẽ me diũ, qui poterat, & debebat cognoscere de dicta causa appellationis, si id fieri requiratur, ab aliqua partium litigantiũ, possit tamen Senatus retinere si sibi ita expedire uideatur tales causas iudicandas onerãdo super hac re consciẽtias senatorum.

Et praxis est ut si quando quis appellauerit ad Principem uel mediatè superiorẽ, aduersarius debeat, ut dicũt, anticipare id est, præuenire, & appelare ad proximũ superiorem. Et tunc qui appellatur ad maiorem superiorem, tenetur cõparere co

ram

rā superiori immediato ad uocationem eius iudicis inferioris; saltem allegaturus suā appellationē alioquin tanquam contumax condemnabitur, nisi inferior superior immediatus certò cognouerit, ad audientiam summi pontificis appellasse, per c. si duobus, de appellatio.

CAP. III.

Casus quidam in quibus, omisso medio appellatur ad superiorem.

SVMMARIA.

1 *Appellatio omisso medio ualet ad superiorem, si ibi non opponatur omissi ○ medii. ibi ratio.*

2 *Si ambo litigantes ab eadē sentētia appellent, unus ad Papam omisso medio, alter ad mediū, quomodo sit regulanda appellatio.*

3 *Appellatione facta alternatiuè, aut ad Papam aut ad Archiepiscopum, quomodo electio faciēda sit.*

4 *Iure pontificio undecunque potest appellari ad Papam.*

5 *Roma quippe commune habetur omnium forum, & omnium patria.*

6 *Et hoc etiam dicitur priuilegium Ecclesiæ Romanæ.*

7 *Quia, & ab omnibus potest per simplicē querelam adiri Papa, tamen melius dicitur eum facturū, si reiiciat ad medios iudices appellationes, ut statuit etiam Imperator de appellationibus ad se omisso medio factis.*

8 *Recepta tamen consuetudo, quæ est omisso medio appellari ad superiorem.*

9 *Sed*

9 Sed etsi Archiepiscopus litiget cum subdito Episcopi in Episcopali foro, non sit appellatio ad Archiepiscopale.

10 Quare non sit appellatio ad proximũ immediatum si is non possit iudicare.

11 Vel uoluerit iudicare aut eius intersit.

12 Si delegatus omnem causam subdelegauit, ad eum à subdelegato non appellatur.

13 Item ab officiali ad episcopum non appellatur.

14 Si appellatur omisso medio, & non opponatur exceptio medii omissi ualebunt tamen acta.

15 Scholasticus omisso medio ad Parlamẽtũ appellat.

16 Item, & miserabiles personæ.

17 Et exempti à iudice proximo.

18 Maiores etiam causæ referendæ sunt ad sedem Apostolicam.

Quæ sint ciuiles maiores docetur ibidem.

19 In Gallia à deleto executore per rescriptũ appellatur ad Parlamentum.

20 Causæ quæ omisso medio ad Cameram imperialem admittunt appellationem.

21 In Gallia ab abusu, & in aliis quibusdam appellatur ad curiam supremam omisso medio.

1 EXceptiones † uidentur aliquot iustæ, ex quibus ad superiorẽ omisso medio ualet app. & prior colligitur ex gl. ad c. dilecti filii. 66. ad uerba post Huiusmodi, de app. dum ait gradatim quidẽ app. esse iure nẽpe ciuili, sed secundũ rõnes si omittatᷣ medius, & nõ opponatᷣ hæc exceptio. Corã ipso superiore mediato ad quẽ ꝓuocatũ omisso medio, ualet Im. l. Imp. atq; ibid. Host. & Ioh. And. glossator.

tor.Et Philip.Franc.ad Rubr.2.de appel.ſequũtur. Quanquam Innocent.& Archidiac.repugnent. ad c.ſi delegatus,de offic.delega.in ſex. & Ruſæus in tract.præeminentiæ Archiepiſc.

In Gallia res eſt expedita ex allegatis cõſtitutio nib.Caro.5.ar.12.& Carol.7.ar.ubi tantum remiſſionem faciendam ad medium dr̃, ſi litigantes requirant,& fiat remiſſio cũ expenſis appellantũ,niſi ut quidã dicunt à iudice non regio ad curiã appellatũ eſſet,ut tunc ſine expenſis fiat remiſſio, ſicut iudicauit Senatus Pariſienſ. 8. Februarij 1512. refert Rebuffus tract.de appell.ar. 2. gl. unica nu. 3.tom.3.Comment.in Conſtitutiones regias.

Ratio autem illius efficaciæ ſuperioris, Quia litigantes uideantur conſenſiſſe iudicem ſuperiorem & eius iuriſdictionem approbaſſe ſpontè corã eo litigãtes,ut notat Imola ad l.Imperatores, de app. ff.Archid.ad dictum c.ſi delegatus.Guido Papę q. 221.nu. 5.& poſtea dicemus hoc.c.nu. 14.

Quod † ſi ab eodem articulo ambo litigantes appellarent, ſed vnus ad Papam vel principem uel ſuperiorem mediatũ,alius ad proximiorẽ immediatum, tunc qui uocatus eſt coram maiore ſupremo debet comparere, ſaltem dicturus de ſua appellatione,ſi primò uocetur iuxta c. ſi duob. 7. & ibi Panorm.nu.2.3.& 20.de appellat. 2

At † ſi alternatiuè dictũ ſit,appello ab Epiſcopo ad Archiepiſcopũ uel Papam, tenebit appellatio, dummodo appellans ligat intra certum tẽpus infra quod debuit appellare.Pan.in pract.c.111.citat notata ad c.in alternatiuis,de reg.iur.in ſex. Qđ ſi qs ab inferiore Epiſcopi appellet ad Epiſc. vel Archiepi- 3

chiepi-

chiepiscopũ, ualet appellatio ad Episcopũ & non Archiepiscopum omisso medio, & ita utile per inutile non uitiatur. ut per dict. regulã iuris in sex. uti le notat Panorm. dicto c. 11. nu. 11. in praxi.

Ordinarij autẽ iuris censetur pro 2. exceptione iure pontificio, ut possit vndecunq; ad summũ Põtificem appellari omisso medio, propter plenitudinẽ potestatis. ita Sixtus Papa epistola 2. omnib. Ecclesiæ rectorib. Si quis vestrum pulsatus, fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctã & Apostolicã sedem appellet, & ad ipsam tanquam ad caput suffugiũ habeat. refert Gratia. in ca. 4. si quis vestrũ 2. q. 6. idẽ in c. omnes Episcopi 5. ca. 2. q. 6. quod & extendunt ad legatũ summi Põtificis, ut possit ad eum appellari, omisso medio in prouincia sibi decreta, ut tradit Iason ad l. qui Romæ. §. Seia, nu. 11. de uerb. oblig. per c. ad Romanam in 1. 2. q. 6. & in c. 1. & c. quod translationẽ, de offic. leg. sed expressè in c. 1. de offic. leg. Quanquam non liceat in Gallia ad quencunque omisso medio appellare, nec ad legatum, nec ad Patriarcham, ut dixi 9. §. 1. de friuol. appell. in cõcord. Gallicanis. & §. nec ad quẽcunq; de causis in pragmat. sanctio.

Ratio tamen, cur licuit ad summum Pontificem vndecunque appellare est, quod Roma, commune omnium Forum, c. fi. de foro comp.

5 Roma † quippe cõis patria, c. Roma, ad municipal. ff. de l. leg. in orbe Romano, 17. de stat. hom. ff. §. fi. ut liberti de cætero aureo nõ egeãt annulo. nouell. 78. ibi. n. ex constitutione Antonini, q in orbe Romano sunt, ciues effecti fuerunt Romani, quod Rutilius Numatianus de Antonino refert.

Fecisti

Fecisti patriam diuisibus gentibus unam,
Profuit iniustis te dominante capi.
Dumq; offers uictis propria consortia iuris.
Vrbem fecisti quæ prius orbis erat.

Ideò appellatione facta omissio medio, ad summū pontificem, pōt procedi coram eo ex consensu, Cle. vnic. de cauſ. poſſeſſ. & proprietat. li. 2. tit. 3.

Atque† priuilegium hoc rurſus dicitur Eccleſiæ Romanæ ex ſacris canonibus, ut iudicia totius Eccleſiæ ad eā referri iubeāt, c. arguta ſapientia 13. & c. 17. ideo 2. q. 6. poteſt tamē etiam omiſſo, vt dixi, medio, appellari ad legatum de latere, vt notat in c. 1. de offi. leg. & ſimiliter ad patriarcham ut notāt Hoſtienſ. Innoc. & panorm. ad c. antiqua, de priuil. & gl. ad c. renouantis 22. diſt. Specula. in tit. de appellat. §. nunc tractemus. verſ. ſed nunquid, in fine. quicquid in contrarium dicant Iohann. Andreas & Anton. ad d. c. antiqua. 6

Poteſt† & ſummus pontifex per ſimplicem ſupplicationem, ab omnibus adiri & inuocari. Cū omnium ſit Iudex ordinarius ca. cuncta per mundum 9. q. 3. c. per principem. eo. Quamuis non admittāt leges ciuiles, ut omiſſo medio appelletur Imperator D. L. Imperator. de app. In quo laudauit Imperatorem Speculator d. §. nunc tractemus, de appel. quod non permittat in prǫiudicium ordinariorum inferiorum iudicū, ad ſe appellare omiſſis mediis, ſed remittat ad Iudicem competentem. Et panor. ad c. antiqua, de priuilegiis, dixit quoq; benefactu rū Papā, ſi tales appellationes ad ſe omiſſis mediis factis reijceret & remitteret. Sic etiā parceret expenſis, vexationibus litigantium, & iuriſdictiones 7

ſui

sua authoritate, distributas, sanctissime cõseruaret, & confusionem in republica, quę ex inordinatione litiũ oritur, tolleret, litiũq; esset facilior & breuior finis. Etenim ordo confunditur si sua cuiq; iurisf. nõ seruatur, c. peruenit. 19. in fine. 11. q. 1. qui tñ conseruari à summo Põtifice, vt ibidem dicitur, debet. Et properandum est, vt li es claritate terminentur. l. properãdũ. C. de iud. c. finis litibus. de dolo & contuma. Quod fiet si sũmus Põtifex, q pluribus & grauioribus negotijs implicitus est, pp quæ remorarentur singulariũ personarũ quotidianæ lites. Easdem lites inferioribus iudicãdas relinquat, exẽplo Moysis, qui litibus præposuit iudices, grauiorib. negotijs sibi reseruatis. Exod. cap. 18.

Et proinde in cõcilio Basiliẽsi, vt & refert inprag. sanctione. ti. de causis. statutũ est, ne ad quẽcũq; ẽt ad papã, omisso medio appellaretur, ut dixi. & ibidem gl. ad §. 1. ad verbum finiantur. eius tituli.

8 Adferuntur† & casus per glossam ad d. pragmaticam sanctionem excepti, & per Socinũ regu. 23. de quibus, vt ordinẽ exceptionũ prosequamur, p tertia exceptione erit, si consuetudo sit in cõtrariũ, q omisso medio appellari possit, vt in c. Ro. Ecc. 3. & ab Archidiacono, de app. ubi ex cõsuetudine põt appellari ab Archidiacono Episcopi ad Archiepiscopũ, ordinario iure tñ ad Episcopũ. Idẽ dicẽdum est de alijs inferioribus, vt notat glossa ad c. dilecti 66. ad verbum HVIVSMODI de appe. probat & c. significantibus. pen. de noui operis nunciatio. & c. referente. 7. de præb. quo loci & gl. ad verbum appellarit, idẽ notat. & ait se scire, quod Archiepiscopus Remensis talibus consuetudinibus vtatur. Quod si

exceptio

exceptio omissi medii opponatur, ubi non est con suetudo omittendi, nempe corã maiore superiore, non ualebunt coram illo gesta, ut notat dicta glossa c.dilecti, ut notat Reb.ad §.1.de friol.appellatio in concordatis.

Notandum hic nõ posse quidem præscribi ne ap pelletur ad Principem, quia ad hoc supremam iurisdictionem pertinet, teste Baldo, in auth. quos actiones, in fine, de sacrosanct. Eccles. Sed bene põt præscribi ne appelletur ad alium in feriorem, puta ad Bailinum uel Episcopum, quia hoc non pertinet ad superiorem iurisdictionẽ, sed ad inferiorẽ, probatur.c.venientes.10.de iureiur.Fel.ad c.cum non liceat.n.10.de præscriptio. notat expresse Reb.tractatu.de appellat.articulo 1.gloss.2.num.& 10.

In praxi tamen seruatur, ne priuilegium tale pro sit, si non fuerit confirmatum, ut censuit Senatus Parisiensis anno 1515.die ultima Ianuar. notat Rebuffus tractat. de appellation.art.2.glossa una, numero 16.

Quarto† Si Archiepiscopus litigat cum subdito sub suffraganei Episcopi, corã eodem suffraganeo, non appellabitur ad eundem Archiepiscopũ, ne sit in sua causa Iudex, sed ad primatem, propter regulam tituli, ne qs in sua causa iudicet. L.Iulianus, de iud.ff.l.quo iurisdictioni præest.10.de iurisd.omn. iudic.ff.pro quinta exceptione ab appellatione gradatim facienda adiicitur. 9

Si† medius Iudex proximior superior, ad quem appellandum esset, iudicare nõ possit, tunc olim ad ad maiorem omisso medio appellari posse dicunt, ut si medium submotus sit, uel sit hæreticus, uel 10

excom-

excommunicatus aut suspensus,c.si is cui,de of.de l.in sex.Vel si melius esset in loca pestifero, ubi ius nō rederetur.Bal.ad l.1.§.si quis,de appel.ff.Paria enim censentur,non esse,& inutiliter esse l.fi. & ibi glossa.ad l.Fabiam de plagiar.C.

Nec præstat impedimentum, quod de iure non sortitur,effectum c.non præstant,de reg.iur.in sex. cū similibus ibi nota.Idē si Iudex medius esset mortuus,aut aliter inhabilis,Soc.in reg.23.d.c.si is cui.

11 Pari modo,†Si superior proximus Archiepiscopus puta,noluerit interpositā à sede episcopali admittere appellationem,appellatur ad Synodū metropolitanam,c.si metropolitanus 6.q.4.Vel ad Patriarcham proxime sequentem. Idem si medius superior palam & apertè ius negaret postulāti aut si propter in capacitatem uel aliter, nō posset iudicare, tūc eo posthabito liceret appellare medii ipsius judicis superiorem,ut ait Pano. ad dictū c. dilecti, de appel. Veluti si superior Iudex causæ, cōuictus & cōfessus notoriè esset de crimine. Et ita iudicatū fuisse etiam in Camera imperiali, Spirensi senatui Nemetū,mense Ianuario,1551.& sexto Calend.Iunii 1554. refert Minsyngerus, centuria prima obseru.67.

Sic & à suo Iudice,quia nō potest habere iustitię complemētum,appellari potest ad superiorem immediatum, siue sit in clericis siue Laicis, in §.1.de friuol.appel.& ibi Reb.in concordat.

Quod si immediatus superior nō posset haberi, & impedimētum sit modico tempore duraturum, expectandus est,argumento l.si longius,de iud.ff. alias poterit prosequi corā superiore impediti l.pen. de uaca.

de vaca.munerũ.ff.Bar.in l.1.§.si quis col.fi. de ap.
Septima exceptio,†quando Iudex ordinarius re 12
cusatus,omnẽ causam delegarit,à delegato non appellatur ad Iudicem delegantem,sed ad eius superiorẽ immediatum,quia cum is recusatus, non debet facere medium,c.placuit 2.q.6.gl.in d.cap.si is cui,de offic.deleg.in sex.
Idem si delegatus totam causam subdelegauit, ad eum non appellatur,c.super quæstionem §.porro.de offic.deleg.L.1.§.ab eo,quis & a quo appe.ff.
Pariter quando concurrunt iurisdictiones, delegata & sub delegata,tunc ad delegãtem nõ ad sub delegantem appellatur,d.c.super quæstionem. §.si verò c.si duo,de offic.deleg.in sex.
Octauò,†propter inconuenientiam & vnitatem 13
fori non appellatur ab officiali.Episcopi ap Episcopum,sed ad superiorem alium Archiepiscopum,c. 2.de consuetud.in sex. vt in prima illatione dictũ, ꝙ de alijs iurisdictionibus similib. intelligi par est.
9.Si†appellatur omisso medio,nec coram supe- 14
riore ad quem appellatum est,non proponatur hęc exceptio omissi medii,ultra ea q̃ antè diximus nu. 1.huius capitis,ualẽt acta coram eodem c. dilectĩ, & ibi interpretes.de app.quod & docuimus constitutionibus Caroli.5.& 7.expressum,& remissionem fieri debere per curiam supremam,ad quã appellatum est,ad omissum medium inferiorem, si petitũ sit à litigantibus.Nam & ex cõsensu potest litigari coram Iudice non suo.l.1.& 2.de iud.ff.Nec officiũ iudicis datĩ nisi petẽtibus.L.dias cautioni 4. §.hoc aũt iudiciũ de dãno infecto. ff.l.fi.C. de fideicom. libert.L.1.§.si Magistratus,de Mag.conuen i.ff.

Potest tamen in Gallia senatus ad quem omisso medio appellatū est,ex causa retinere negotiū ad ipsum per appellationem deuolutum, ut dicitur in constitutione Caroli,7.art.9.de appellatione.

15 Pro decima exceptione†tradūt scholasticos à cōseruatore posse ad curiam supremā omisso medio appellare,uel ad Papam,uel ad Regem. Sic enim eis obtulit Imperator in cōstit.habita.ne filius pro part.C.Rebuffus in priuilegio scholasticorum.164.

16 11.Idipsum†obtinere in miserabilibus personis tradit l.Bar.tract.de Gabellis.par.7.q.27.Rebuffus tractatu de sententiis prouisionalibus art.vlt. gl.ff. n.21.ubi tractat quę sint istæ miserabiles personæ. potest enim adiri Princeps immediatè à talibus personis l.vnica quando Imperator inter pupillos & uiduas C.Bertach.tract.de Gabel.in 7.par.q.27.

17 12.Facit† etiam exemptio iudicum & prælatorum,ut amisso ordinario medio appelletur ad summum Pontificem uel Principem,quibus propter exemptionē ab ordinariis immediatè subiiciunt exempti.Quo casu à sede Apostolica ad q̃ appellatur,solet per rescriptum causa appellationis cōmitti cognoscēda ad finē vsq; litis inclusiue,in partib. seu locis litigantium nisi pp defectum iustitię, aut iustū metum,etiam in partibus & cōuicinis (de q. bus legitimo documēto prius appareat.) Causa sit, meritò apud sedem Apostolicam retinenda,vt placuit consilio Basiliensi,sicut refert pragmatica sanctio,titulo de causis §.si verò quispiam. Alioquin. n.causa iure ordinario cōmittenda est examinād a per summum Pontificem.ad quem appellatum est, neq; solet examinari in curia Romana sed fit commissio

missio iuxta formam c.statutum de rescript.in sex. vt deleget cõstituto in dignitate, aut canonico Ecclesiæ cathedralis & iuxta c.qua fronte, de appella tionib.& c.9.literas.de in integrũ restitutione. Ita Philipp.Frãc.ad c.sæpe.col.9.uersu quærit. & ad c. Nicolaus de app.tradit, ꝓuinciales causas à quibus ad sũmum Põtificẽ ꝓuocatio facta est, regulariter ad curiam Romanam non deuolui, sed illas in prouincijs committẽdas esse, quia onerosum nimis ac durum uideatur, quempiam reuocari à propriis laribus, & longius multis laboribus & sumptibus trahi, ut etiam Rota tradit dec.38.fuit dubitatum. in additionib. & dec.385.si appelletur.in fine nouis.

Sed & maiores causæ 13. reseruandæ sunt sedi 18 Apostolicæ, & referendæ per appellationem ca. ut debitus honor.59.in fine, de app.c.maiores, de Baptis.c.quamuis.de electio.

Quæ porrò sint istæ causæ maiores reseruatæ, traditur in c.quod translationem.de offi.leg.ubi glossa, ad uerba reseruata huic sedi, & in c. quoties 17, dist.Rota dec.33.fuit dubitatum, in nouis, de app.

Dicuntur præsertim istæ maiores, ubi de fide & eius accessionibus fit controuersia, item ubi esset causa de electione, postulatione, prouisione, dignitatis, personatus officio, canonicatu.præbẽda, uel alia beneficialis causa, de decimis, de matrimonio, usuris, vel aliàs spiritualis, ꝙ in ea periculũ animæ uersaretur. Et hę causæ per appellationẽ legitimam ad Romanã curiam deuolui solent, seruata forma, ut dixi, c.1.de electi.in sex. & cler.cãm.eo.ti. nẽpe ꝙ emittatẽ appellationi præsentia appellati, uel absente facta intimetẽ ꝓcuratori eius, uel ad domũ, &

 si do-

si domus lōgè distat, in Ecclesia Cathedrali & diœcesi sub qua beneficium litigiosum est, secundum Cassia. in dec. 1. de appella. Vel si propter appellati potentiam non possit tutò fieri intimatio, tunc in loco aliquo publico, ubi multitudo conuenerit populi, solenniter more edicti publici fiat intimatio, fiatq; ibi lectio appellationis & affixio, ita vt verisimiliter ad notitiam appellati peruenire possit. Cle. 1. de iud. Rota dec. 8. de dolo & contum. in nouis. Octauianus Vvestrius lib. 3. introductionis in aulæ Romanæ actiones. c. 6. nu. 3. & 4. ita appellatio intimata deuoluit cām ac se cū negotiū ipsū principale, ad Romanam curiam. d. Cle. causam Rota decis. 139. incip. in cā beneficiali de app. in nouis, ētsi sit mala & minimè iusta appellatio. Rota dec. 704. inc. dic quod citatio, de app. n. 1. in antiq. Poteritque altera pars ad curiam veniens, alia etiam contumace & absente, emissam appellationem in Romana curia, & in ipsa audientia contradictarum prosequi, seruatis tamen temporibus, dicto c. statuimus, de electio. in sex. nēpe ꝙ pars quæ prosequi voluerit, iter accipiat intra mēsē à die intimationis, & postquam peruenerit. ad curiam, aliam partē non comparētē expectauerit ꝑ viginti dies, & alia iuxta notata ad d. Cle. causam, & d. c. statuimus, exequatur.

19 Decimoquartò † in Gallia, si appellatur à Iudice delegato ꝑ rescriptū, uel à qualibet executione cōcessa per rescriptū, ad curiā appellādū est senatus, vt cēsuit senatus Parisi. 1531. die 15. Aprilis, & refert, Imbertus. li. 2. institutionū forēsiū §. & qm̄, sed & à subdelegato, à delegato à Rege appellatur ad Regē, vel ad curiā suprema, etiam ad subdelegantem,

rem, ut censuit senatus Parisien. 17. Iulii. 1533.

Item si quis appellet à Iudice mediato, qui cognoscit ratione literarum dictarum, & debitis, uel aliarum, ad senatum appellatur, ut statuit senatus Parisiensis, anno 1522. die 17. Iulii. Rebuffus tract. de appell. ar. 2. gl. vnica, nu. 19.

Decimoquintò. † In ordinatione Cameræ impe 20
rialis ponitur casus, tit. 29. Appellatio nulla, inqt Imperator Carol. 4. à nostro imperiali iudicio Cameræ recipiatur, quę non gradatim facta sit, & proximiorē Iudicē habeat. Nisi proximus inferior iudex appellanti manifestè iustitiam denegasset, aut causæ coniunctus esset, aliàsue ex legitimis rationibus Iudex esse nō possit aut uellet. tractat Mynsingerus centuria 3. obseruatio. 55. ubi citat duo iudicia Cameræ, quib. recepta fuit appellatio omisso medio, q a medius esset suspectus litiganti, & cōiūctus esset causæ, vnū anni 1551. mense Ianuario, in causa Iohannis Loitz. appellante à Iudice coloniæ ad Spiram, omisso medio suspecto, Electoris Brandeburgensis suspecti ad Cameram, contra Iacobū Kruten. Aliud in causa Vvallstrimii cōtra Pentelin & ducem Cliuensem diei 27. Maii. ann. 1554.

16. In † Gallia appellatur ad curiam supremam 21
omisso medio, tanquam ab abusu, ut dictum per arrestum Parisiis. 15. Aprilis 1534.

Dicemus suo loco de hac appell. tanq̄ ab abusu.

In criminalibus quoque in quibus agitur de pœna corporali, fit appellatio ad superiorem omisso medio ex constitutione regia 1534.

A præposito parisiēsi, senescallis regijs, siue medio solet ad curias supremas prouocari; colligit ex

ordinatione Iohannis 1. regis Franc. anni 1364. tan quam olim à præsidibus prouinciarum.

Cap. IIII.

De Appellatione à Iudice seculari ad Ecclesiasticum Iudicem, num recipiatur & quando.

SVMMARIA.

1 *Appellandum an Iudice seculari ad secularem proximum.*

2 *In quibusdam tamen à temporali ad Ecclesiasticū, cui subiicitur secularis; appellatur.*

3 *Vt, ratione Feudi.*

4 *Hodie tamen in Gallia appellatur ad seculare, sicut nec à Iudice Ecclesiastico appellatur ad seculare.*

5 *Quia potestates sunt distinctæ.*

6 *Quare in Episcopatibus qui habent comitatus & principatus, inspicimus an habeat in feudo superiorem uel non.*

QVIA anteà dictū est appellationē fieri debere ad superiorem proximū eiusdē potestatis, aut secularis aut Ecclesiasticæ, nunc constituemus regulam latius examinandam.
1 † Appellationē faciendam esse à Iudice seculari ad secularē superiorē, nō ad ecclesiasticum, quando agitur de temporalibus. Pan. ad c. licet 10. n. 9. de foro cōpet. ubi licet, inquit, iudice ordinario negligente, possit miserabilis persona adire Iudicē Ecclesiasticum, non pōt tamen appellari de iudice seculari ad Ecclesiasticū, sed ad proximum superiorem, quia gradatim appellatio est facienda c. anteriorum, 2. q. 6.

Rursum

Rursum Panorm. ad c. cum Iohannes Eremita de fide instr. & ad ca. 1. de probatio, laicus, inquit, nō potest regulariter appellare ad Pap. nisi quādo Iudex à quo appellat nō recognoscere superiorē in tēporalibus. Et utrobiq; Panor. & ad c. nouit, de iud. tradit summū Pontificem habere quidē potestatem in temporalia, habitu, sed in executione, ratione suæ generalis potestatis spiritualis, de qua Bonifacius in c. unā sanctā de maior. & obed. in extra cōm. & in c. nouit. 13. in princ. de iud. Nō putet, inquit, sum. pōtif. aliquis, qđ iurisd. illustris Reg. Frā. pturbare aut imminuere intēdamus, & Greg. 9. in c. 2. de priu. li. 5. ti. 33. sicut in iudiciis laicorū turbare priuilegia nolumus, ita eis piudicātib. nobis, uolumus moderata authoritate resistere. uiolētos laicos coarcere non contra legē est agere, sed legi facere subsidium. Et Ale. 3. in c. cām. quæ inter. R. S. qui filii sint legitimi li. 4. ti. 18. Nos attendentes q̀ ad regem pertinet non ad Eccl. de talib. possessionib. iudicare, nēpe hæreditatis, ne uideamur iuri regis Anglorum detrahere, qui ipsarum iudicium asserit ad se pertinere: fraternitati uestræ mandamus, quatenus regi possessionum iudicium relinquentes, de causa principali uidelicet, utrū mater prædict. R. de legitimo si matrimonio nata, plenius cognoscatis, & cām huiusmodi (matrimonii inquam) terminetis. idem in c. latet. 5. eo. tit.

Quare, & subordinati in pōtestate spirituali, nō debent se immiscere iurisdictioni tēporali, cū eos oporteat cōuenire, nec diffidere tāquā mēbra cū capite, c. nosse uolumus. 21. & seq. celeritatē de cōsec. dis. 3. c. nolite. 11. dis. c. cū nō liceat, de præscr.

De hinc certum est clericos secularibus negotiis se numiscere non debere, tit.ne.cler.vel mona. Pos sunt tamen de temporalibus se numiscere, in quantum ad pietatē & causam pauperum, & peregrinorū ptinet, ut in l.1.C.de Episc.audi.c.1.de emptio lib.3.titu.13.sed non ratione iurisdict. temporalis.

Tertio facit expressè C.si duobus 9.§.1.de appe. cuius uerba. Deniq; ꝙ quæris, inquit Ale.3. si à ciuili Iudice ante iudiciū vel post, ad nr̃am audientiā fuerit appellatū, an huiusmodi appellatio teneat? tenet quidem in his q̃ sunt nr̃ę iurisd. subiecti, in alijs uerò, etsi de cōsuetudine Ecclesiæ teneat, secundum iuris rigorem credimus non tenere.

2 Potest † tamen in quibusdàm valere appellatio à Iudice temporali ad Ecclesiasticum.

1. Si ille Iudex Ecclesiasticus, puta, Episc. Archiepisc. Papa, habeant tēporalia, & iurisdictionē temporalē puta, comitatū, ducatū vel principatum, aut feudatarios Ecc. suæ, uel sibi ratione proprij beneficij uel patrimonij auitini uel acq̃sitione subditos.

Ita in c.si duobus.9.§.fi.de appellat. Valet appellatio ad Papam, à iudicibus secularibus iurisdictioni eius temporali subiectis. Et in c.venientes, ad sedem.19.de iureiu. appellationes veniunt ad Papam sine ullo impedimento, etiam non obstante contrario iuramento, à consulibus & populo Tridentino, qui erat iurisdictionis temporalis summi Pontif. & ibi gl.ad verbum interposita, ista ciuitas, inquit, Tudertina subest domino Papæ, quo ad iurisd. temporalem, & ideo tenent appellationes ad Papam factæ, alias non c.si duobus de appellatio.

Ita in c.verum.7.de foro compet. quando feudum

tempo-

temporale est de proprietate Ecclesiæ, cognitio controuersiæ illius est Episcopi, quod si non sit de eius proprietate relinquitur Imperatori, idem in c. extransmissa nobis, circa finem eo.ti.

Sic† Panor. ad c.licet ex suscepto nu. 15. de foro comp. ait, quod in illo ca. de iure etiam poterat appellari à Iudice laico, ad Episcopum Vercellēsem, quod Episcopus esset dominus ciuitatis, quam tenebat in feudū ab Imperat. & addit, sic distingue, qđ aut ad Episcopū appelletř rōne feudi secularis, & puto ꝙ non poterat appellari ad Papā; nec omisso medio nec gradatim, sed appellari ad dn̄m feudi mediatū, c.ex transmissa, de foro comp. & quod ibi notat. & in c.cæterum, dē iud. aut rōne superioritatis, ꝙ sibi purè fuit collata ciuitas in tēporalib. & poterit appellari ad Papā, ēt omisso medio; quia idem in illa iurisdictione, quod in alia Ecclesiastica arg.c.Rom.§.debet, de appel.in 6.& in c.dilectus, de præbend. & c.unic. de iure patro.in 6.aut rōne consuetudinis tm̄, & tunc puto, quod de Episcopo bene poterit appellari ad Papam, quia regulariter est appellādum ad superiorem iudicis tribunalis, c.si duobus, de appel. Sed Episc.omisso, puto, quod non possit appellari ad Papa ratione suprascripta. 3

Est & adhuc textus expressus in c.Rom.3.§. debet.de appel.in 6.cuius uerba; Debet autem ad eos scilicet Archiepiscopos & Episcopos præfatæ prouinciȩ, super causis in quibus temporale causam exercent, nisi forte de consuetudine aut priuilegio siue iure alio sit appellandum ad alium appellari.

Habent quippe prȩlati Ecclesiarum etiam iurisdictionem temporalem annexam, quā, cum per se

non

non possunt exercere,aliis exercedā delegare possunt,metu irregularitatis cessante c.si.ne cleri.uel Mona.secul.negot.se immisceant.in 6.

Et Speculator in li.2.part.3.ti.de appellationib. §.4. nunc tractemus,nume. 12, Illud, hodie, inquid,certū est,quod si appelletur id temporalibus ab Episcopo,appellatur ad Archiepiscopū, & non ad regē uel comitē,à quo illa tenentur,ut extra de appellat.c.Romana.§.debet autē,de foro cōpet.c. Licet,ibi ad nostrā,&c.& de delic.puer.c.2.ubi de hoc.Nisi aliud obtineat de antiqua, & præscripta cōsuetudine,ut ibi.& c.fi.de cōsuetud.in 6.uel de aliquo iure speciali, sicut de iure feudali, ut extra de maio.& obed.c.solitę,ubi de hoc,& gl.ad uerb. suscipiunt,& de foro cōpet.ex trāsmissa & c.uerū.

4 Sed†in regno Franciæ non audiuntur hodie prælati prædicta iura allegātes.Hactenus ille Dixit,& Bar.ad l.1.si quis in appellatione,de appellat. nec à Iudice temporali Episcopi,ad Iudicem Ecclesiasticum appellari posse.Sic etiā,& Masuerius tradit titu.de appellatio.§.22.in praxi.Item,inquit,à Iudice Ecclesiastico non est appellandum ad Iudicē secularem,nec è cōtra nec etiam appellandū est à Iudice tēporali domini Episcopi, ad Iudicē ecclesiasticum,ut notat Bart.ad l.1.§.si quis in appellatione.de appell.ff.& c.solitæ de maiori.& obed. Cōtra facit.c.Romana.§.debet autē, de appe.in 6. Sed non seruatur, inquit.

5 Quia†istæ potestates distinctæ sunt omnino,& iurisdictiones tēporales,& ecclesiasticæ,neq; in una gestum,in alia habet auctoritatē rei iudicatę c. at si clerici,de iud.c.imperium 10.dist.

Tamen

Tamen †Bart.ad d.§.si quis in appellatione nu. 14.d.l.1.de appell.proponit questionem, pone, inquit, quod aliquis Episcopus uel alius clericus nõ agnoscit superiorẽ ut Episcopus, sed ut comes alicuius comitatus, & vt textus in c.Romana, §.debet autẽ de appell.in 6. quod superiorem Iudicem ecclesiasticũ, quod tangit Innocent. ad c.sol tæ, de maior. & obedient.& Speculator tit.de appell.§. nunc tractemus uersi.penultim. Veritas tamen est, quod si illa dignitas comitatus est incorporata in patrimonium Ecclesiæ liberæ, nec pro illa dignitate recognoscit dominum temporalẽ, quod appellatur ad forum ecclesiasticũ d.c.Romano, si uerò recognoscit dominũ temporalẽ, ut quia haberet in feudũ, tunc ad aliũ appellaretur, quia & homagiũ pro tẽporalib. à præpositis Ecclesiæ præstari debet ijs, à quib. pendent temporalia c.1.§.uerbũ, de statu regulariũ lib.3.in sex.tit.16. Ita si clericus factus Iudex fuisset ciuitatis, appellaret ab eo ad superiorẽ illius ciuitatis. Quia in illis exẽplis non iudicat Episcopus ut Episc. sed ut rector talis ciuitatis. Quanquã etiã Episcopus in annexo comitatu episcopatui si aliquid agat debeat sigillare vt Episcopus, ut dicunt Dd. ad c.inter dilectos, de fide instrumen.

Quemadmodum ẽt si rex iudicet in aliquo comitatu, quem ab alio recognoscit tanquã comes, appellatur ad superiorem ipsius in quantum comes, non ad superiorem in quantum rex, Bar.ad d.§.si quis in appell.nu.15.& citat l. si quando, C. de appell.& in additio Roman.consi.412.

Sic intelligendũ quo scribit Pano.quæst.6.quod quando Episcopus iudicat ratione feudi secularis, appella-

appellatur non ad Archiepiscopum, sed ad Dominum feudi, licet secularem, & ita tenet Innocent. & communiter Dd.ad c.cæterũ, de iud. Et postea latius capite vel regula in sequenti.

CAP V.

De appellatione à Iudice Ecclesiastico ad secularem.

SVMMARIA.

1 *A Iudice Ecclesiastico non appellatur ad secularem regulariter.*

2 *Excipiuntur casus, in quibus secularis Iudex de reb. & personis cognoscere potest Ecclesiasticis, quorum aliqui recensentur.*

3 *A delegato tamen Ecclesiastico per Principem ad eundem Principem appellatur.*

4 *Et si appelletur ab Episcopo tanquam comite appellatur ad Principem vel eius curiam.*

5 *Tempore Iustiniani appellationes ab Episcopo ad iudicem ciuilem receptæ, quod postea abrogatum.*

1 QVemadmodũ † admonuimus à Iudice seculari regularitur nõ posse appellari ad Ecclesiasticũ; sic cõtra à Iudice Ecclesiastico non põt appellari ad secularem, quia sunt in diuerso genere, & non subordinantur potestates, quod pertinet ad temporalia, ut etiam notat Innocen.ad c. si duob. de appellat.

Nam primum de personis Ecclesiasticis, laici non cognoscunt, & si cognoscant, perinde est, ac si non cognouissent c.at si clerici, de iudic.

Minus

Minus agnoſcere poſſunt ſeculares de ſpirituali bus rebus c.2.c.cum non ab homine 10. de iud.c. 1.& 2.de foro compet.

Exceptis†quibuſdam caſibus in quibus poteſt Iudex ſecularis cognoſcere de pſonis & rebus Eccleſiaſticis,quorum aliquos notat Speculator li.2.par. 1.rub.de competent.iud.aditione.§.1. n. 2.gl.ad c. principes 20.ad verb. prĩcipes 23.q.5.affert 20.caſus.Chaſſaneus in comment.ad conſuet. Burgund. tit.*des iuſtices* §.5.ad verba,*s'il n'a grace* à nume.48. uſq; ad n.93.& à n.192.uſq; ad n.204.Plures etiam afferuntur caſus deciſi.per arreſta parlamentorum Franciæ per Iohannem Paponum li.1.Rhapſ. arreſto.tit.5.*de la iuriſd. temporele ſur perſonnes & choſes Eccleſiaſtiques*, & titu.6.*des caſes quels en de roge au priuilege clerical.* 2

Vt ſi clericus conueniat coram laico laicum,quia actor ſequitur forum rei c.cum ſit generale, & c. ſi quis cler.de foro compet.c.15.experientię 11.q.1.

Si incorrigibilis clericus, relinquatur depoſitus vel exauctoratus & de gradu deiectus brachio ſeculari,ut in c.cum non ab homine 10.de iud.cap.nouimus,de uerb.ſignific.c.ad falſariorum,de falſis.ca. excommunicamus,c.ad abolendam §.1.de hæretico.c.ſi quis ſacerdotum 11.q.1.c.eos qui 32.diſt.ca. de liguribus.23.q.5.de degradationis ſolennitate. in c.degradatio,de pœn.in ſex.concilium Trident. ſeſſ.13. c.4.c. 1.de hæretic.in ſex.

Si tributũ petatur ab Eccleſia,c.cõueniet.23.q.8.

Si quid Eccleſia uel eius prælatus ex bonis cõceſſis à patronis defraudet alienando vel dilapidãdo, patronus poteſt conqueri apud Epiſcopum , & ſi Epiſco-

Episcopus contemnat subuenire apud Archiepisco pum: si autem metropolitanus talia gerat, regijs au ribus intimare nō debet differre, c. filiis. 31.16.q.7. ex consil. Toleta. 9.c. 1. nempe ut eos corrigat, cum per ecclesiasticum iudicem cogi non possint.

Inuocatur & auctoritas & potestas secularis aduersus & ecclesticas personas, quæ sententiis prælatorum nolunt satisfacere uel obtemperare, in cōsil. Carthag. 3.c.38.& in Africano c.15.in cap. petimus 19.11.quæst.1.c. nec licuit 4.in fine.17.dist.

3 Potest† & debet etiam appellari ab Episcopo de legato à principe, pro cognitione causæ ad ipsum principem, non ad papam, Bald. ad auth. si quis liti gantium C. de Episc. audien. Vidēdus Geminia. ad c. Romana §. debet. de app. in 6.n.312. facit c. in Archiepiscopatu, de raptor.

4 Si† appellatur ab Episcopo tanquā à comite, non appellatur ad pontificem, sed ad superiorē comitatus, Paul. Castr. ad l. si qñ, de appe. n.2. Gail. lib.1. de pace pub. c.8.n.9. Quia & de iure communi priuilegium fori clericis concessum, non habet locum in bonis feudalibus. quia coram Iudice laico, seu paribus curiæ vel domino conueniuntur. c. ex transmissa, & c. uerum, de foro cōp. c. cæterum, de iudicijs.

Et communis sententia est, ecclesiasticos ratione regalium & feudorum temporalium obedientiam secularibus, à quibus talia regalia & feudalia recognoscūt, pstare debere: forumq; seculare sortiri. c. si Episcopus, ibi, perceptione regia, & ibi gloss. 18. dist. c. cum parati, & ibi gl. in uerb. in legatione, & ibi panorm. n.8. de appel. textus in c. nimis, de iur. iuran. Guid. Pap. consil. 72. nu. 5. incipien. principa

lia

lia dubi. Hieron. Schurff.conf.72.n.2.incip.pro cla
riori.facit gl. ad c. solitę,ad uer.suscipiunt, de ma-
ior & obedien.Car.ad c.Rom.§. debet,de appella
tionib.in 6.

Obseruandū tamen est Iustiniani Cæsaris tem 5
pore,appellationes ab Episcopis receptas esse ad
Iudicem ciuilē uel temporalem locorum,ut liquet
ex c.21.seu.§.si quis cōtra aliquē clericum, nouel
læ.123.tit.de sanctissimis Episcopis, unde sumpta
est auth.si quis litigantium,de Episco.audient. In
quibus cautum est. ut si quis aliquem clericū aut
Monachum,aut alias personas ecclesiasticas corā
iudice ecclesiastico & Episcopo conueniat, & sen
tētiam excipiat,à qua intra decem dies possit ad
ciuilem Iudicem appellare, qui sniam examinet,
quam si probauerit,non liceat iterum appellare,si
uero contrariam protulerit, liceat ordinario iure
instituere & persequi appellationem.

Quia eo tempore poterat etiam clericus cōsen
tire in Iudicem secularem & renunciare proprio
ecclesiastico,per l.pen.C.de pact.l. si quis in con-
scribendo,l.cum clericos 25.l. omnes, qui 33. de
Episcop.& cleric.C.

Quod postea emendatum,& prohibitū,ne alibi
conuenirentur,quam coram Iudice proprio eccle
siastico,statuimus,De Episcop.& cler.cap. si
diligenti,capit.significasti,18.
de for.compet.li.2,
titu.2.

CAP.

Cap. VI.

De appellationibus tanquam ab abusu curiarum & personarum Ecclesiasticarum.

SVMMARIA

1 *In Gallia a tribunali Ecclesiastico appellari potest ad curiam supremam, tanquam a notorio abusu.*
2 *Abusus quid?*
3 *Appellatur vero tanquam ab abusu, si laicus citetur a Iudice Ecclesiastico in realibus & alia materia, de qua non possit cognoscere.*
4 *Si quid fiat per personas Ecclesiasticas contra sacra decreta, concilia, concordata, constitutiones regni.*
5 *Si in possessionem realem mittant beneficiarium se opponente contradictore possessore.*
6 *Si uelint cognoscere de officio æditui.*
7 *Si quis exequatur prouisiones, gratias, dispensationes summi Pontificis contra ius commune.*
8 *Aut contra ius quæsitum tertio.*
9 *Aut contra regulam de uerisimili notitia.*
10 *Aut contra auctoritatem regiam, & priuilegia regni.*
11 *Aut si contra exactorem regum insurgant.*
12 *Si pacem uiolent, ut in Germaniæ Camera imperiali.*
13 *Ratio potestatis istius regiæ contra abusus Ecclesiasticorum, quia & muneri regio conueniat, defendere Ecclesiastica dogmata.*
14 *Item quod per concordata ita iniungatur regi Galliæ a summo Pontifice.*

15 *Cum*

15 *Cũ & Papa possit subiicere laicis in certis clericos.*

16 *Sunt & alia multa expresse priuilegia concessa regi Franciæ per sacra cõcilia & summos pontifices, quibus innixi iuxta illa de personis & causis cognoscunt Ecclesiasticis, quæ non fuerunt reuocata imo nec reuocari posse quidam contendunt.*

17 *Quibus refelluntur obiectiones, ab ignaris priuilegiorum, regibus Franciæ factorum, & in 18. & 19. & 20.*

21 *Rex Galliæ cognoscens de abusu uel eius curiæ nõ iudicat, sed compellit Eccelesiasticos seruare decreta in iudicando.*

22 *In Germania etiam, quæ pacis sunt seruanda a prælatis erunt.*

23 *Sunt & in Gallia tãtum certi casus, in quibus tantũ curia suprema cognoscit & recip t appellationes ab Ecclesiasticis tanquam a notorio abusu, in aliis minime.*

CAeterum † in Gallia licet apppellare a tribunali Ecclesiastico ad curiã supremam seu parlamentũ, in causa, ut dicunt. notorii abusus iudicis ecclesiastici. Sic tradit Rebuf. to. 3. comment. in constit. regias, trac. de appellationib. tanquã ab abusũ vidẽdus de istis appellationib. Aegidius Magister in decisio. tit. *des appellations comme datus*. Imber. li. 2. inst. c. 3. & Enchiridio in princ. Papo s li. 19. ar restor. tit. 2. Chopinus lib. 2. de sac. Poloti. 4. 1

Abusus † in malam partem ut plerunq; accipitur pro malo seu non permisso usu, l. plenũ. §. 1. de usu & habitat. ff. c. nõnulli, de rescript. c. in Archiepiscopatu; de raptori. c. ex parte de consuetud. c. lex 2. §. cum ergo 36. quæst. 1. 2

In Gallia abusus iudicis ecclesiastici uel alterius est quando quis palā & notoriè sacrosancti decretis,ordinationibus, priuilegiisq; Galliæ, malæ utitur uel uio at eadem.

3 1.Si† laicus citetur à Iudice ecclesiastico in realibus uel alia materia,de qua procurator & aduocati regii dicunt,ecclesiasticum non posse cognoscere. Tunc enim praxis est,ut impetrentur literæ à Iudice regio,per quas inhibet sub magnis pœnis iudici ecclesiastico,ne cognoscat: & parti etiam præcipitur, ne prosequatur eam causam corā Iudice ecclesiastico,sub pœna in litteris comprehensa , demum citatur pars per easdem literas corā laico Iudice,ad certam diē,ad audiēdum ampliores fieri sibi inhibitiones Reb. in d.trac.de appel.tanquam ab abusu,arti.1.gloss. 1.num.7.& tract. de citatio.

Et generaliter si quid fiat à prælatis in præiudiciū iurisdictionis regiæ uel laicorum, uel e contra ordinationes regias uel senatusconsulta.Licere enim sibi Princeps putat & eius iudices iurisdictionem suam etiam iudicio pœnali defendere.l. 1. si quis ius dicenti non obtēp. Guillel.Bened. in rep. c.Raynutius,ad uer.si absque 2. de fideicom. substitutio.n.47.de testam.

Et ita Iudex secularis clericis inhibet,ut in l.cōsulta ducalia. 23. C.de test.quo loci ꝓhibet Imperator clericis,ne se de insinuatione testamentorū & cōtractuū immisceāt,duplici rōne. 1.quia absurdū est,si ꝓmiscuis actibus rerū turbenī officia, & alii creditū alius subtrahat;ꝙ & dictū ī l. nemo de assessori.C.l.quisq̄s,§.fi.de post. Altera,quod hoc maxime oprobriū est clericis, si peritos se uelint discepta-

disceptationum esse forensium, d.l. consulta. & l. re petita, C. de Episc. & cler. facit, c. 1. ne cleric. uel monach. secul. negot. se immisc.

Secundò † per appellationem ab abusu reformantur in Gallia per curias supremas, q̃ fiunt à p̃sonis ecclesiasticis cõtra sancta decreta summorũ põtificum, & cõcordata Gallicana inter regem Frãciscũ 1. & sũmum Pontificem Leonẽ 10. facta, vel cõtra sacra concilia recepta, potissimum cõtra concilium Basiliense, in quo receptum est, veluti si quis uelit omisso medio ad Papã appellare, vel Iudex à Papa delegatus velit in prima instãtia cognoscere cõtra id quod placuit, in tit. de friuol. appe. in concordat. Guill. Bened. in repet. c. Raynutius, ad verb. & uxorem 427. de testam. vel si q̃s velit contra tit. de causis in concordat. regnicolã extra regnũ uel suã diœcesim per rescriptum sum. pontif. trahere. Aufrer. in stylo parla. arresto. 259. & 269. 4

Ita recepta fuit appellatio canonici ab statuto facta à capilulo contra sancta decreta ad curiam Parisiensem. Hęc si cognoscat in causa appellationis materiam esse spiritualem, remittit causam ad Iudicẽ ecclesiasticum, notat arrestum Papæ li. 19. Rhapso. Arrestor. ti. 2. arrest. 2. & iterum arrest. 10. eius tituli refert receptã fuisse à curia suprema appellationem ab inquisitore hęreticæ prauitatis, quod regnicolam citasset, ut extra suam diœcesim, coram illo compareret. Eò quod hæc formula est contra decreta pontificũ, iudicatum Paris. anno 1551. die 8. iunii.

Refert † & Papus arrest. 13. eo. tit. executorem bullæ prouisionis beneficij in ea delegatum posse quidẽ prouisum mittere in possessionẽ realẽ beneficii, 5

si nullum inueniat cōtradictorē, sed si inueniat aliquem, qui se dicat possessorem, nō debere progredi admissionem realem in possessionū, sed tantummodo debere eum in possessionē verbaliter, aliter abuteretur & reciperetur appellatio tāquam ab abusu interiecta ab eo fuisset per realem aliam possessionem à sua deiectus, vt fuit iudicatum Parisiis 19. Februarij 1529.

Cuius ratio, quia hoc est contra decreta Pontificum, quibus non debet quis mitti in possessionem realem, etiam si iustum titulum habet alio realiter possidente, nisi prius iudicetur, c. licet Episcopus, 28. de præbend. in sex. li. 3. ti. 4.

6 Fuisse† etiam, idem Papus eo. li. art. 14. iudicatū in eadem curia Parisiens. 2. decemb. 1539. refert, q̄ Episcopus non potest sine abusu se intromittere de creatione iuramento, & officio æditui, vocamus *Marguillier & luminier*, Ecclesiæ parochialis, eo q̄ id pertineat ad parochianos, & Iudicem laicum: aliter appellari rectè tanquam ab abusu.

7 Tradit† etiam in arresto 3. dicti tituli Papus, quod quamuis ex resolutione Canonistarū summus Pontifex habeat dispositionē liberā beneficiorū, ut de illis secūdm vel cōtra ius facere possit, vt ait Fel. ad c. ad audiētiā n. 2. de rescrip. Decius cōsil. 141. & per tex. c. 2. de prēb. in 6. c. ꝓposuit, de cōcessio. p̄bēd.

Tamen hoc nō est receptū in Frcāia, ubi per curias supremas, ꝓuisiones, homologationes, dispensationes & aliæ gratię contra ius cōcessæ annulātur & reducuntur ad ius commune per uiam appellationis, tanquam abusu. Quia sæpè tales gratiæ emanarunt à sede sine discussione, & obtinentur vel p

obre-

obreptionem,uel per importunitatẽ vel subreptionem,quæ non acciderent, si cã cognita concederẽtur,per c.nisi essent viri prouidi,de præbend.

Curant enim & inuigilant curiæ supremæ, ne, quantum assequi possint,ius commune lædatur.

Exemplum.Si papa uellet facere beneficium hereditariũ cum consensu eorum quorum interest.

Si vellet concedere pensionem super beneficio electiuo,siue consensu regis,qui est patronus.

Si vellet comprobare constitutionem pensionis inter duos compermutãtes,aut per vnum,quæ ex cederet tertiam partem fructuum, in præiudicium successorum.

Si uellet concedere renuncianti reseruationem aut regressum.

Aut dissimulare pactum simoniacum.

Aut alia à iure exorbitantia concedere.

In quibus dẽt appellari tanquã ab abusu. Nempe ad magnum consiliũ regis, si res respiciat beneficia electiua:aut ad alias curias supremas in aliis. d.arrest.3.li.19.arrest.ti.2. Qđ non fit ad imminutionem potestatis pontificalis, sed in odium subditorum,qui ausi fuerint talia rescripta per obreptionem uel subreptionem,ut præsumitur, impetrare.

Aliud † exemplum,si duob. contulerit summus pontifex idem beneficium, & ita ius quæsitum sit primo,& postea obtineatur à summo Pontifice declaratio, quod intelligat ius secundo acquiri: non habeẽ ratio illius declarationis & non obstante ea iudicari dẽt pro primo: alioquin potest appellari, quia cõtra regulam 16.cancellariæ, de non tollendo iure alteri quæsito, censentur inconsulto ema- 8

nasse tales literæ, & secūdum regulam ita iudicatū in magno consilio Papus li 3.arresto.tit.3.art. 1.

9 Sis † etiam in titulo 4.arrest. 1.li. 3. scribit, regulam Cancellariæ 24.de verisimili notitia, fuisse in curijs supremis Galliarum registratam & receptā pro lege certa & irreuocabili, vsque adeo, ut cōtra illam dispensationes summi pontificis non admittantur: ut neq; admitteretur abrogatio, quæ ab eo fieri possit, quia quotidie ea seruetur tanquam lex, & non tanquam regula Cancellariæ Romanæ, per notata per gl.c.in primis 2.q.2.& gl. ad l. anniuersariæ, de collatio.donat.lib.10.C.

10 Item † tanquam de notario abusu dicunt curiam supremam cognoscere, quando quis uenit contra auctoritatē regiā, ut si in hoc regno comes Palatinus à Papa creatus, legitimet in temporalib. uel creet notarios in eisdē temporalibus. Tunc.n.poterit ab ista legitimatione uel creatione, appellari ut ab abusu, ut ait Guillel.Bened.ad c. Raynutius, ad verb.& vxorem, nu. 197.& seq.de testament. Et sic prolatū arrestum contra Iohannem Manardum, qui creauerat notarios in temporalib. & legitimauerat, per quod curia abusiuè processum cēsuit, & ista facta nulla declarauit, inhibuitq; ei, ne amplius in hoc regno potestate ea vteretur, condemnando est ad restituendas pecunias, quas receperat vtque notarij creati & legitimati ab eo deferrāt literas penes curiā, ut refert Aufreroius in stylo parla. arresto 251. Rebuff.tract.de app.tanquā ab abusu ar. 1.gl.1.n.8. Siquidē in hoc uideretur præiudiciū fieri potestati regiæ, q̄ non recognoscit in tēporalib. superiorē Papā. c.p venerabilē, qui filij sint legiti.

Neque

Neque sũmorũ pontificũ intentio eſt, uelle iura regnorum, & leges eorũ, in temporalibus quæ nõ reſiſtunt fidei, uiolare: quia, & ab omnibus ſeruari mãdarũt, in c. de c. 9. cũ trib. ſeq. 10. di. c. no. de iu.

Extat † & ordinatio regis Franciæ ann. 1445. 19. 11
Iunii, iubens ne cognitio exactionis ſubſidiorũ impoſitorum à rege, quę fit per electus, & per æquatores, & eorum commiſſos ſeu ſubdelegatos, uſurpetur à iudicibus regiis uel dominicalibus, ſpiritualibus, uel eccleſiaſticis, & ſi quãdo tentauerint uocare corã conſenatoribus aut iudicibus eccleſiaſticis exactores, apparitores, & quæſtores ſubſidiorũ, tallearum auxiliorũ, & gabellarum, etiam adhibita ſentẽtia excommunicationis, cogãtur ipſemet annullare ꝓceſſus, & cẽſuras eccleſiaſticas reuocare auctoritate generaliũ iudiciũ auxiliorũ, qui ſedent cum ſuprema iuriſc. compellant illos obedire per priuationẽ officiorũ, & captionẽ bonorũ tẽporaliũ

Hac † etiam de cauſa in conſtitutionib. ordinatio 12
nis Cameræ imperialis, & cõſtitutione pacis publicæ Caroli. 5. c. 23. Imperator monet prælatos, ut eccleſiaſticas perſonas pacis uiolatrices ad requiſitionẽ læſorũ puniant alioquin minatur ſe illis in neceſitatibus præſidiũ ac patrociniũ denegaturũ, & priuat eos omni imperii gratia ac tuitione oĩ.

Videtur firmari hæc poteſtas regia circa appel 13
lationẽ ab uſu notorio eccleſiaſticorum, primũ ꝙ Princeps ſecularis uidet̃ obligatus ad defenſionẽ dignitatũ, & can. ſacroſanctorũ eccleſiaſticorũ, & diſciplinæ eccleſiaſticæ, & iuris põtificii: & iõ manu regia teneat̃ compellere abutentes ea poteſtate, qa ipſis hoc cõcedit̃ ab Eccleſia, ut poſſint agere c.

Cc 4 princeps

principes 23.q.5.& propriū regnum, est facere iustitiam,& iudicium,cap.regum.23.q.5.

Neque ideo quod princeps aut eius nomine curia suprema,cognoscant de appellatione ab abusu cognoscere dicunt de causis fori ecclesiastici, sed de abusu.Nā quod pertinet ad causam,si ea sit spirituales,remmittunt tractādam ad forū ecclesiasticū.Pari modo ī iure ciuili,& ex permissione Imperatoris Episcopis data potestas erat,ut postquam contēdentes adiissent Iudicem prouinciæ pro obtinēda iustitia,& fuerit illis denegata,posset adiri à litigantibus, ut compellerent eum Iudicē ad iustitiā,& si læsi ab eo essēt,reformarēt,in nouel.86. ut differētes iudices audire.&c.c.1. & 4.§.si tamē.

14 Sed† & in causis clericorū,& in abusu cōtra cōcordata.Princeps Galliæ,& eius curiæ,nomine,& mandato eius cognoscunt ex potestate concessa à summo Pontifice Leone 10.ut habetur in tit. finali concordatorum de protectione concordatorum, ibi,maiestati tuæ,& pro tempore existenti Francorum regi,in uirtute sanctę obedientiæ,quod per te uel alium seu alios in dignitate Ecclesiastica constitutos,easdem literas, ac omnia, & singula in eiusdem contenta,quando,& quoties opus foret publicari,& inuiolabiter obseruari faceret,mādauimus.

15 Neq;†dubitatur,quin Papa possit subiicere clericos unius terrę,ciuitatis,aut dięcesis,iurisdictioni laicorum in aliquo,casu,ut in ca. ubi periculū,§. præterea de electio.in Cardi.in repeti.c.perpēdimus,colu.7.uer. oppono ad eandē lecturā, de senten.excōmunic.Felinus in c. fi. de maiori & obed.

Sic in c.Prætor.32.dist.Papa cōmmisi causas ali

quorum clericorũ simoniacorum ducibus duobus laicis dando eis potestatem deponẽdi eos; Et in c. Mennam. 2.q.5. commisit cognitionem causæ clericorum reginæ Franciæ. Facit c. solitæ, de maior. & obed. cap. uerum, de foro compet.

Sicut, & Martinus summus Põtifex ad supplicationem Caroli. 7. regis cõcessit proprio diplomate regi Franciæ, & eius regis iudicibus, potestatẽ cognoscẽdi de possessione beneficiorũ ecclesiasticorũ inter personas ecclesiasticas, quod transcripsit & examinat Guido Papæus, dec. 1. & 552. n. 8. Facit c. 17. clericũ nullus. q. 1. Clericum nullus præsumat apud secularem Iudicẽ Episcopo non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit non respõdeat uel proponat, & ibi notat. uerba Episcopo nõ pmittẽte, ut cõtra possit eo permittẽte, quia & potest Põtifex seu Papa laico causã delegare, c. illud, 10.q.3.

Potest, & Episcopus multo magis, cum Pontifex inuocare brachium seculare seu publicum auxiliũ non ad præiudicandum, sed potius ad ea quæ Deo sunt placita prosequendũ c. 1. de officio ordinat. li. 1. ti. 31. cap quoniam. 14. eo. cap. 2. de maledi. & iudicium seculare, cap. princeps. 23.q.5. c. cum ad uerum. 96. dist. cap. nec licuit, 17. distinct.

Vna potestas ecclesiastica per aliam iuuatur c. uentum est. 1.q.1. cap. petimus 11.q.1. c. de liguribus. 23.q.5. Potest summus Pontifex spiritualia concedere laicis ut ius eligendi cap. nobis fuit. de iura patron. & alia in cap. Mennam, 2.q.5.

Sunt † alia plura priuilegia cõcessa à sacrosanctis 16 consiliis, & summis pontificibus regno Francorum populisq. eius, ob beneficia per illos collata in sedẽ

Aposto

Apoſtolicam.Cuius etiam diſpoſitionem commiſſam habuerunt antiquitus.c.Hadrianus Pap.22.& ſeq.in Synodo.63.diſt.

Et proinde mirandum nõ eſt,ſi multa cõcedantur regibus,& magiſtratibus regis circa perſonas eccleſiaſticas,quę aliis regis,& populis prohibita ſunt.

Neq; etiam inuenitur cõſtitutio põtificia, quæ priuilegia,& poteſtatẽ conſuetam huic regno adimat,imo contra expreſsè confirmatur in c.per uenerabilem,qui filii ſint legit.

Et cum Bonifacius 8.uoluiſſet eam imminuere per decretalem, unam ſanctam, de maior. & obed.in extrauagantibus commun.

Ea retractata uel explicata fuit per clementem 5.in cap.meruit.2. de priuileg.5.in extrauag.commun.in qua dictum,regem Francorum, non obſtante,illa decretali,firma, & illibata habere iura, quæ ante illam habebat.

Notauit,&Guillel.Bened. ad ca.Raynutius, ad uerb.ſi absq; liberis.2. de ſubſtitu.fideicom.n.42. de teſtam.non poſſe Papam priuilegia regni in ordinationib. deſcripta, & incorporata p regem uel eius iuſſu reuocare.Sicuti nec imperatorẽ legem canonizatam,id eſt,aliquem Papam approbatam & inter canones inſertam,nt licet tollatur per Imperatorẽ poſtea, tamen adhuc in foro ſeruetur canonico.ut ait Gerardus de petra sãcta,ſingula.28. Rebuff.in tractat.nominatio.quæ.5.nu.17.facit, & gl.ad l.unicã,ad uerb. anniuerſariæ de collatio.donati.li.10.C.ti.28.Nota, inquit,quod hæc lex conſuetudine approbata non tollitur reſcripto,ſic nec

per

per aliam legem, ut notatur secundum quosdam, ex lege 3. quæ sit longa consuetudo.

Ex † quib. sopiuntur obiectiones, quæ ab igno- 17
rantibus iura Gallica & priuilegia regni, solent fieri.

Primum enim dicũt, quod hoc est contra naturalem rationẽ, vt appelletur à clericis ad laicos & ab illis iudicentur, quia appellatio ad maiorem fieri debet, ut diximus, & inferior nõ iudicat superiorem c. cũ inferior, & c. solitę, de maior. & obedien. & naturaliter inferiora seruiunt superioribus non contra. l. 1. §. sicut, & ibi gl. de aqua pluuia arcẽd. ff. Et clerici sunt maioris dignitatis laicis ẽt principibus, c. 1. in fine 17. distinct. c. duo sunt 12. q. 1. c. quis dubitet. 96. distinct. Nec ualet consuetudo, ut inferior habeat iurisdictionem in superiorem, ca. inferior, & ibi præposit. 21. dist.

Secundò. † quod ordo humanę politię confundi 18
tur, si sua cuiq; iurisdictio non seruatur. c. peruenit 11. q. 1. propria cuique iurisdictio seruanda c. nouit, de iudic. & diuisum imperium cum Ioue Cæsar habet.

Tertiò † quod in casibus non permissis vsurpan 19
tes iurisdictionem ecclesiasticam, uel eam impedientes excommunicantur. in bella in cœna Domini Romæ lecta. & in c. 2. de foro compet. c. decernimus. 2. c. quanto 3. de iudic.

Sed † hæc verissima sunt; at locum non habẽt in 20
regnio Franciæ ratione priuilegiorũ ex causa concessorum à summis pontificib. & sacrosanctis concilijs. Et diximus in confesso esse, summum pontificem posse disponere de iurisdictione clericorum de iure

de iure positiuo,super quod est c.proposuit.de cõcess.præbend.

Et quia potuit summus Pontifex & consiliũ Lateranense in d.Can.Adrianus & alibi, & voluit priuilegia,regib. & populo Galliæ uel Francorũ supra alios concedere,nõ sunt arguendi qui illis utãtur. vt l.Gracchus, C. de adulter.neq; iu.itè prohiberi possint,nisi cã aliqua esset,qua ptiuarẽtur legitimè quo minus utantur. Et si qui sint,qui propter abusum abutantur concessis, priuilegium quidem in sua persona merentur amittere, c.priuilegium 63. sub. 11.q.3.cum similibus ibi notatis.

Sed quia regibus & populo concessa sunt, & dignitati & causæ;factum indignorum nõ debet præiudicare successoribus alijs in dignitate. Vt factũ Vasalli delinquentis adimit quidem ei feudum si delinquat,at non adimit alijs,qui ex cõcessione antiqui feudi in feudo post ipsum vocantur. §.item si clericus,de c.Corradi.lib.3.feud.tit.40.

Priuilegia perpetua esse debent,quando nõ sunt psonalia c.1.& 2.25.q.2.c.decet,de reg. iur.in sex. Tum quia fuerunt concessa à summis pontificibus nõ subditis in tẽporalibus,ut in c.per uenerabilẽ, qui filij sint legit. & per consequens sunt irreuocabilia,iuxta notata per Innocent.in c.nouit.de iud. Tum quia transierunt in contractum uel quasi per concordata,unde est irreuocabilis & ita expresse respondit panorm.cons.61.nu.1.vol.2.

Sic & priuilegia seruanda ad vnguẽ, iuxta tenorem eorum templariis concessa, & locis eorum, antequam ea haberent,rescripsit Alex.3.in ca. porro 7.de priuileg.li.5.tit.33.vt excedere ea contra nõ

licet,

liaet,c.cũ & plantare 3.c.recepimus 8.c.pet. eo.ti.
Sed† & Princeps Galliæ agnoſcens de appellatio 21 nibus tãquam ab abuſu,nõ iudicat;ſed manu regia compellit ſacroſancta decreta ab abutentib. custodiri. Et in auxilium canonũ & eccleſiaſticę iuriſdictionis ſua auctoritate principes ſeculares leges cõcedere poſsũt,c.ſi in adiutoriũ 7.& ſequen.quoniam, 10.diſt. Sed neque ſenatus & parlamenta ex laicis ſolum conſtant;ſed etiam ex clericis.

Quæ† etiam pertinent ad pacem publicam,edictum etiam de ea promulgatum in Germania à Ca 22 rolo 5.ſeruanda ſunt, & pertinent non tantum ad perſonas ſeculares,ſed etiam ad Eccleſiaſticas pſonas, maximè quæ ratione dignitatis regalium & feudorum imperialium immediate Cæſari & imperio ſubiectæ ſunt;ideo & citatio ad Cameram imperialem cõtra eccleſiaſticas perſonas de fracta pace fit,& probato delicto condemnantur , ſed non eo modo quo ſeculares,id eſt banni pœna,ſed ſolummodò regalibus & priuilegijs imperij ſentẽtia declaratoria priuantur. Gaillus li.1.de pace pub.c.1. n.12.alioquin Imperator non habet ob delictum regulariter iuriſdictionẽ in pſonas eccleſiaſticas niſi rõne regaliũ & beneficiorũ ſeculariũ.c.nimis,de iu iur. Et criminis cognitio & pæna corporalis ad forũ eccleſiaſticũ ptinet.c.at ſi clerici,c.cũ non ab homine,de iud.c.Chriſtianis gratũ 12.& ſeqq.11.q.1. 23
Sunt† ergò certi caſus,in quibus tanquam ab abuſu uel ordinario iure uel per appellationem, curia ſecularis & ſenatus cognoſcit ex prædictis rationibus,in aliis minimè. Quinimò in appellationibus ĕt interpoſitis per perſonas eccleſiaſticas tãquam

ab a-

ab abusu,in causis disciplinę & correctionis,aut purè personalibus,non connexis realitati,placuit;eas non habere effectum suspensiuum,sed non obstantibus illis iudices ecclesiasticos procedere contra easdem personas ecclesiasticas, ut habetur in constitutione Francisci primi,anni 1539.art.5.

Atque per constitutionem anni 1542.abusus appellatio tantum recepta fuit pro conseruatione Ecclesiæ Galicanæ,sanctorum decretorum, & iurisdictionis regiæ.Et Carolus 9.constitutione edita 18. Aprilis anno 1571.statuit,ne appellationes tāquā ab abusu admittantur,in aliis casibus , quam pro comprehensis in regijs constitutionibus, & si fiant non habere effectum suspensiuum, iurisdictionis à quo,sed tantum deuolutiuum. Idem & statutum in ordinationibus comitiorum Blesensium,ab Henrico 3.anno 1579.art.59.

Et proinde etiam dictæ regiæ cōstitutiones acerrimè vindicant temerè appellantes tanquam ab abuso,etiamsi deserantur nec sustineantur,ord.Francis.an.1539.art.6.& 7.Cautumq; ut appellationes tanquam ab abusu, ueniant immediate ad curiam supremam,edicto Francisci 1.anni 1535. c.1.art.30. Item uetitum Cancellariis,sigillare literas appellationis tanquam ab abusu, priusquam referantur & examinentur,an abusum contineant,edicto Henrici 3.anno 1579.art.59.& anni 1580.artic.1.

Cap. VII.

De appellationibus à Iudicibus laico & ecclesiastico, simul iudicantibus.

SVMMARIA

1 *Iudicantibus simul laico & ecclesiastico, Bartolus existimat appellandum ad superiorem, ecclesiasticum.*
2 *Ratio.*
3 *Coniunctio communicat priuilegium.*
4 *Quia ad diuersos gradus causa non appellatur.*
5 *distinctio tamen adhibetur ratione committẽtis vtrisq; iudicium, & ratione causæ commissæ.*

SEd† quid si Iudex seculari & ecclesiasticus ex aliqua causa simul iudicauerint, ad quẽ appellabitur? 1

Respondet Bar. ad §. si qs in appel. n. 13. legis 1. de appell. appellari ad Iudicem superiorem ecclesiasticum.

Ratio† quia non potest appellari ad laicum, ubi de ecclesiastica persona agit, quæ etiã uolens non possit se subiicere hodie iudicio seculari. c. si diligẽti, de foro comp. quanquam iure ciuili posset. l. si quis in conscribendo C. de Pact. & c. de Episc. & cleric. E. Iudex tamen laicus potest se ecclesiastico subiicere, proxime citatis legibus. 2

Ita † coniunctus non illustris illusti iudici in iudicando, nõ mutat ius, quo minus appelletur ad eum, ad quem appellaretur si solus iudicasset illustris, 3

ſtris,quamuis ſi ſolus iudicaſſet nō illuſtris, in alio foro tractāda eſſet quæſtio appellationis l.præcipimus 32.§.eodem obſeruanda C.de appell.

Sic magis nobile,& priuilegiatum trahit ad ſe minus nobile, & communicat ſuum priuilegium non priuilegiato ratione cōmunionis.l.ſi communem,quemad.ſeruit.amittant.

4 Appellari†autem pro eadem cauſa ad diuerſos nequit,ne continentia cauſæ diuidatꝛ,contra.l. nulli C.de iud.l.2.de quibus rebus ad eund. iud. eat. ff. Hanc Bartholi ſententiam ſequuntur Bar. ipſe, Bal.Salic.ad d.§.eodem obſeru.Alex. in conſ. 12. incip.uiſo proceſſu n.1.& 2.uol.6.Felin.ad c. cum ex officii,de appell.

5 Exiſtimarem†tamen hic animaduertendum ex cuius principis auctoritate iudicēt iſti coniūctim iudices, an ſummi pōtificis,an laici.quia ad eū appellandū puto,ut a delagato ad delegantē,ut in c. in archiepiſcopat.de raptorib.Sic ſi à curia ſuprema delegētur duo cōmiſſarii ſenatores,unus eccleſiaſticus, alius laicus;arbit. ab illis appellādū ad curiam, in qua etiam ſedent clerici cum laicis iudices.

Simili modo arbitror inſpiciendam eſſe quæſtionē& cauſam,de qua clericus & laicus cognoſcūt quia ſi ea omnino ſit curiæ laicæ,ut ſi feudalis etiā ab Eccleſia pendens.tamen deuoluitur appellatio ad dominū laicum,a quo feudū mouetur, cui nec Eccleſia ſola uel eius iudex præiudicare poteſt in appellatione,ut docuimus ſupra hoc eodem libro c.5.addenda & ea,quæ in ſequēti dicemus capite.

CAP.

CAP. VIII.

Ad quem appelletur, a Iudice delegato, uel dato.

SVMMARIA.

1 *Delegatus quis dicatur.*
2 *Subdelegatus quis dicatur.*
3 *Quis possit delegare.*
4 *A quo delegatus possit subdelegare, ut si a Principe.*
5 *Si ab aliis delegatus sit, nam in his ratio est diuersitatis pro subdelegatione.*
6 *Duo consideranda, quæ faciunt potestatem delegandi.*
7 *Delegatus ad uniuersitatem causarum, quare in una illarum possit subdegare.*
8 *A delegato vel Iudice dato appellatur.*
9 *Appellatur a Iudice delegato ad delegantem, à dato ad dantem.*
10 *A subdelegato a delegato ad uniuersitatem causarum non appellatur ad subdelegante, sed ad primum delegantem: alioquin a subdelegato appellatur ad subdelegantem.*
11 *Appellatio commissariorum Cęsaris, qui in duplici sunt specie, ex praxi Cameræ imperialis ad quem fiat.*
12 *A subdelegato ad iudicandas causas suspicionis delegati, appellatur ad primum delegantem.*
13 *A subdelegato in totam causam a delegato summi Pontificis appellatur ad summum Pontificem delegantem primum.*

14 *Appellatio ab executore sententiæ fit ad eum, qui iu dicauit, et ibi distinctio.*

1 Quæstio, † ad quem à delegato Iudice appelletur, distinctione eget præcedente. Et ideo obseruandū est, delegatum & subdelegatū à diuersis pendere, diuersam maiorem aut minorē potestatem habētibus. Delegatus à Principe quidā est, alius à Iudice, alius subdelegatus à delegato.

Delegatus dicitur is, qui ex alterius cōmissione alicuius causæ recipit iudicialē cognitionem c. super quęstionum 27.§.1.& §.eius de officio deleg.& l.1.§.fin.de offic.eius cui mand.est iurisd.ff.

2 Subdelegatus† vero is est, cui à iā delegato causæ delegatæ quidam articulus, uel ipsa causa cōmittitur. Dicitur tamē propriæ, cui cōmittitur aliquis tm̄ articulus, auditor, ut in d.c. super quæstionum, §.verum, & §.quem uero.

3 Delegat† Princeps, delegat & ordinarius Magistratus, cap. super quęstionem. de offic. deleg. c. pastoralis, 11. de offic. ordin. li.1. tit. 31. c. dilecti filii, in 1. de appell. Quia de iurisdictione ordinaria est iudicis dandi licentia in causis suæ iurisdictionis. li.1.& l.solet 16.l.more 5.de iurisd.omn.iud.ff.l.in causarum, qui pro sua iurisd.iud.dare dariue posse li.3.ti 4.C.nisi natura causę uel alia ratio delegationem impediat, ut in l.1.de off.eius cui mand.est iurisd.ff.& in l.nec quicquam, §.ubi decretum, de officio pro cons.

Delegant porro Magistratus quædam propter causarum fori sui multitudinem, uel ob occupationes publicas l.2.de pedan.iud.li.3.C.ti.3.l.more maiorum, de iurisd.omn.iud.ff. cum similibus. So

lent

lent autem isti sibi reseruare sentētiam, reliqua aut pleraq; recuperatoribus, uocant delegatos aut cōmissarios, cōmittere, l. 3. C. de pedaneis iu. nisi forsan cā sit criminalis, quæ quamuis à Principe possit delegari, c. illud 23. q. 4. l. 3. §. itē Diuus, de test. ff. tn delegari nequit à Iudice, ut notat gl. ad d. c. super quæstionum §. ꝙ si delegatus, ad uerb. alij delegare. l. de offi. eius cui mād. est iurisf. ff. Et notat Bar. alios casus, qui delegari non possint à Iudice, in l. 1. qs & à quo appellet. in ff. Sicuti iure ciuili Iudex appellationis nihil potest delegare, auth. adhæc de iud. C. iure canonum contra, ut in c. pastoralis. 11. de off. ordin. & d. c. super quæstionum.

Notandum tamen in Gallia propter pragmaticam sanctionem ut tradit gl. ad §. 1. de causis, ad verb. finiant, in pragm. sanct. ex cōsilio recepto Papa nō pōt iudices delegare etiā in partibus in prima instantia, si distent loca ultra quatuor dietas à curia Romana in prima instātia, quia hoc fieret in præiudicium ordinariorum, coram quibus contendentes conueniendi sunt, per consilium in quo abrogatum est. c. fi. de foro compe. ubi ab omni parte orbis quis cōueniri poterat in curia Romana, neq; etiam omisso medio, nisi in iurisdictionibus exemptis, ab ordinario, & causis maioribus, q̄ sedi Apostolice soli reseruantur, appellari potest ad Papam, d. §. 1. de causis, & §. & ne sub umbra, nisi pp de fectū iustitiæ & ob metum, ne impediretur in partib. decisio, causa esset in curia Romana retinenda ut ibidem dicitur. & notat Franc. Marc. to. 1. dec. delphin. alium, dec. 243. n. 4.

Delegatus à Principe subdelegare pōt, & prin-

cipiũ & medium negotij sibi cõmissi, uel aliqu id ex articulis eius d.c. super quæstionum, & c. fina li, de offic. deleg. l. à Iudice 5.c. de iud. lib. 3.C. tit. 1. velu ti si ex debilitate uel alia graui causa impeditus sit Iudex à Papa delegatus, potest uices suas idoneis personis committere c. 3. eo. tit. de offi. delegat.

Ita legatus pro regen.la puincia, à summo Põtifice datus, iurisdictionẽ mãdat & sub deleg. c. fin. de offi. leg. li. 1. Et si duobus ẽt committatur cã iudicanda à summo põtifice, quãuis nõ apponat in delegatione cla sula, vt alter sine alte pcedat in ea, nihilominus alter ex ipsis, suo coniudici uel alteri cuipiã poterit suas uices in eadẽ cõmit ere c. quãuis, seruus 6. eo. tit. vbi excipiuntur causæ quædam.

5 Ab aliꝰquã à principe seculari uel ecclesiastico delegati, subdelegare nõ possũt, d. l. à Iudice 5. C. de iud. l. fi. de off. eius cui mãd. eius iur. li. 1. ff. ti. 21.

Ratio diuersitatis, quia delegatus à principe, Magistratus quodammodo est, & habet apparitores, executores & assessores, exemplo magistratuũ, q̃ cæteri delegati non habent, ut colligitur ex §. illud ẽt tit. vt defuncti seu fun. cor. nõ iniurient. nouell. 60. ibi, Illud ẽt recte se habere perspeximus, non permittere (sicut Zenonis piæ memoriæ dicit constitutio, & nostra quoq;) consiliarios iudicum ipsos p se causas audire, quæ apud administratores aut datos à nobis iudices, agitantur. Idem in Auth. ad hæc, c. de iudiciis, ibi, delegatus autem omninò p se litem una cum consiliariis examinet. Et dicitur delegatus à principe imaginem principalis disceptationis accipere, in l. eos etiam 16. de tempor. ap.

Alia ratio ex uerbis l. more maiorum. 5. de iurisd.

omn.

omn.iud. ff. More maiorũ ita cõparatum est, ut is demum iurisdictionẽ mandare possit, qui eã suo iure, nõ alieno beneficio haberet. Qui autem mandatã iurisdictionem suscepit, nihil propriũ habet, sed & eius qui mandauit iurisdictione utitur l. solet 16. eo. tit. l. 1. §. qui mandatã, de offi. eius cui mand. est iurisd. vt si prętor. ẽt sit is, qui mandatã iurisdictionẽ exequitur, non tñ pro suo imperio agit, sed eius cuius mandatu ius dicit, quoties par ib. eius fungitur, vt respondit Iulianus iurisconsult. in l. Et si prętor eo. tit. de offi. eius cui mand. est iurisd. Neq; ẽt qui ita mandatã hẽt iurisdictionem, dr̃ habere proprio iure: neq; ẽt eam ei lex defert; sed lex cõfirmat mãdatam. Paul. in l. & quia, de iurisd. omn. iudic.

6 In quibus † duo considerantur, quæ faciunt potestatem delegandi vel iudicis dandi: Primũ, si qs suo proprio nomine iurisdictionem quam delegat, habeat: Alterum, si lex cõfirmat iurisdictionem eius, quamuis ab alio habeat. Et ita primo modo Magistratus delegãt: Altero & deleg. & legati à Principe subdelegant q̃ lex confirmat eorũ potestatẽ. Item legati proconsulis subdelegant id est, & iudices dant, quia lex ita eis permittit. l. legatus 12. de offi. procõs. li. 1. ff. tit. 16. Legatus, inq̃t Paulus iurisconsultus. mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius hẽt, & in l. sæpe audiui Cæsarẽ. 8. de offi. præsid. li. 1. ff. tit. 18. Sæpè audiui, inquit, Cæsarẽ nostrũ dicentẽ hac rescriptione, eum, qui prouinciæ pręest, adire põt, non imponi necessitatem procousuli vel legato eius, uel præsidi prouinciæ suscipiendæ cognitionis, sed eum æstimare debere & cognoscere, an Iudicem dare debeat. Alioquin primo modo, lega-

tus Iudicem dare, nec delegare posset. Nã, ut scribit Põponius in l. legati, 13. de offi. procons. & leg. ff. legati procõsulis nihil propriũ habẽt, nisi à proconsule eis mandata fuerit iurisdictio. Proinde con cessione facta à proconsule, & mandata eius iurisdi ctione lex illis hanc defert potestatem, ut expressè ait Paulus in l. cũ prætor 12. §. 1. de iud. li. 5. ff. tit. 1. dũ respõdit, Iudicem dare possunt. quibus hoc lege, uel cõstitutione, uel senatuscõsulto cõceditur. Lege, sicut ꝓcõsuli. Is quoq; cui mãdata est iurisdi ctio, Iudicem dare potest, ut sunt legati procõsulũ.

Item ii, quibus id more concessum est, propter uim imperii, sicuti præfectus urbi, cæterique Romæ Magistratus.

Quinque species potestatis iudicandi breuibus verbis exponuntur ab Vlpiano in l. pen. de iud. ff. qui neque iurisdictioni præest, (ecce primã) neq; à Principe potestate aliqua præditus est (ecce secũdã de delegato principis,) neq; ab eo qui ius dãdi Iudicem habet, datus est (ecce tertiã) neq; ex compromisso sũptus (ecce quartã de arbitro) neque ex aliqua lege confirmatus est (ecce quintam in delegato à legato proconsulis) Iudex esse non potuit. Nec est recurrẽdum ad specialem casum delegati à legato proconsulis, sicuti dicebat Speculator lib. 1. parti, 1. tit. de Iudice delegat. §. 2. nu. 2.

Hoc dicas, inquit, speciale, quod legatus proconsulis deleget, cum alioquin delegatus ab alio quã à principe non deleget. Nam ratio aliunde quã à iure speciali, ex his quæ dixi, colligi põt. Si enim respicias mãdatã iurisdictionẽ à proconsule legatis, legati ꝓcõsulis nihil proprii habebũt; si uerò man

datam

datã & confirmatam à lege propriam habebũt, & ideo iure cõmendat iudices. Sic propriam iurisdi ctioné legatis suis dare proconsules, dicitur in l. 3. de off. eius cui mãdat. iuris. ff. Vbi Macer iuriscõs. refert uerba Epistolæ Braduæ proconsuli Africæ p Imperatorem Seuerum, & Antoninũ, cũ propriã iurisdictionem, inquiunt, legatis tuis dederis, cõse quens est, ut etiam de suspectis tutoribus, possint cognoscere. Quare Bald. & Iaso. ad d. l. a Iudice, C. de iudic. summi põtificis legatos Cardinales, aiũt, posse iudices dare, cũ habeant in ea prouincia, quã susceperunt administrandam, proconsulum digni tatem, c. 2. de offic. legat. in sex.

Probatur† etiam, ut delegatus à Magistratu ad uniuersitaté causarum possit ad aliquã ex his subdelegare, ut in l. 1. §. ab eo, quis, & à quo appellet. ff. Quia delegatus ad uniuersitatem causarũ, ad in star est ordinarii Magistratus, ut ait glo. ad c. cum cãm, ad uerba à principe delegatus, de app. & gl. ut doct. ad l. Pomponius. alias incipit, si uni, de iu reiura. ff. in l. & quia, de iurisd. om. iud. ff. declarat Bal. ad l. si ut proponis, in 1. quomodo, & quãdo Iu dex. C. & in l. à iudice. C. de iud. Alex. cons. 12. inc. uisso processu, n. 5. uol. 6. Ité in d. L. 1. §. ab eo, qs, & à quo app. ff. non cã sed iurisdictio dicit delegata. 7

Solet, & iurisdictio ex integro mãdari, quod fit, quando omnis cognitio negotii mãdatur; ut quando mandant Magistratus, ut aliquem innocenté li berent. Sed hoc genus mandati extraordinarium, Vlp. in solent. 6. de offi. procon. ff. Et hoc est, quod ait d. c. super quæstionũ. §. porro, de offic. delegat. Interdum delegatum à Principe tranferre in aliã

eo intelligendū putat Hostiensis §.illo custodiēdo & §.illu 1,de iudic.collocat.

Idem quādo tota iurisdictio unius causæ à delegato est subdelegato cōmissa nam non ad subdelegantem,sed ad primum delegantem appellatur,omisso medio delegato,c.super quæstionū.§.porro, & §.si uero,de offi.dele.& l.unica,qui pro sua iurisdict. iud.dare darice poss.li.3.C.ti.4.Item etiam si sum.pōtif. delegauerit tres iudices;& duo ex illis subdelegauerint non in totum etiam(quia si in totū minor est difficultas per d.§. porro) uices suas, ipsiq; subdelegati cum delegato tertio,ī causa processerint delegata; si appellatur ab ipsis,non ad cōdelegatos sed ad primum delegātem tantūmodo appellari debebit.cap.si duo ex tribus, 3.de offic. & pot.iudic.delegat.in sex.

Quod si appelletur à subdelegato, cui non est comissa causæ tota iurisdictio,à subdelegato fit ad subdelegantē appellatio,si is delegetur à principe d.l.1.& si.quis,& à quo appellet.Et quoties aliquid subdelegans reseruabit sibi ex causa subdelegata subdelegando,tunc à subdelegato ad subdelegātē prouocatur,in c.si delegatus, 7.de off.& pot.iudi. deleg.lib.1.sexti tit.18.

Si princeps temporalis delegi causæ cognitionē Episcopo uel alteri personæ ecclesiasticæ, appellatē ab eo delegato ad secularem Principem nō ad ecclesiasticum ut sup.diximus per ca in Archiepiscopatu,de raptor.

Idipsum puto si comittatur causa cognoscēda à principe uel Magistratu ecclesiastico, laico, ut ab eo delegetur,appellet ecclesiasticus nō secularis.

In

In Gallia, ut antè diximus, à delegatis à Prīcipe ad curias supremas appellatur, sicuti in delphinatu si principes delegasset causā baillino uel uice baillino appellabatur ad curiam parlamenti delphinalē, Franciscus Marcus to.1.decisionū delph. decis.420.n.12. quando uidelicet principes committit iudicibus inferioribus.

11 Quod † pertinet uerò ad praxin Cameræ imperialis, duæ species constituuntur commissariorum (sunt enim aliqui, qui ad instantiam partiū etiam priuatorum hominum, per meram delegationem Cæsaris dantur.

Sunt alii, qui ex uigore ordinationis secundum priuilegium primæ instantiæ, puta *der austrangt* nouem cōsiliarii dātur, ut in 2. parte ordinationis Cameræ li.4. quomodo & corā quo Iudice, plati comites, Barones, domini, nobiles, electores, principes & similes in ius uocēt, ubi dantur commissarij illis Cęsaris uigore ordinationis à quibus appellāt ad Cameram imperialem, d.2.pa.ordinat.ti.6. Sed dubium fuit, num ab alijs Cæsareijs delegatis primis appel. ad Camerā possit, & fuit uario mō iudicatū.

Nam in causa *Haller*, cōtra *Leipzig* die.25.Aug. anni 1567. in puncto deuolutionis causæ appellationis à comissaris à Cæsare delegatis, causa in Camera, non obstantibus in competentiæ exceptionibus, retenta fuit, & decreti sunt processus in causa.

Conclusum tamen in contrarium alias fuit, & declaratum appellationem quæ per ordinationem fit à commissariis secundum priuilegium primæ instantiæ, non pertinere ad meram delegationem

factam

factam per Cæsarem,& ideo ab eius delegatis ad delegantem ipsum Cæsarem appellandum.secundum dispositionem iuris,quod à delegato ad delegantem,uel eius successorem in officio appellandum est,per l.præcipimus.§.hæc si appellatio, C. de appel.& ibi Salic.nu.4.l.unica c.qui pro sua iurisd.& ibi gl.fi.cap.super quæstionum.§.porro, & §.fi.de offic.& potest.iud.deleg.Et ideo anno Domini 1565. die 18.August. in Camera processus denegati fuerunt in causa Michaelis Bosch.contra Iohannem Perfert.

Proinde in tanto dubio quidam existimarunt Cameram, cum Cæsarem ex eiusdem maiestatis uoluntate & contractu statuum Imperii.Concurrere quoad iustitiæ administrationem,cum & Imperator soleat causam appellationis ad se delatam à suis commissarijs seu delegatis vna cum actis & factis coram commissariis primæ in stantiæ productis,ad Cameram imperialem remittere.Gail.li.1. obseru.pract.obseru.121.

Quando † subdelegatur quispiam à delegato, 12 tanquam arbitro ad iudicandas causas propositas recusationis contra delegatum,ut in cap. suspicionis de offi.deleg.ad ipsum appellabitur ad quẽ ab ipso delegato appellaretur.l.apertissimi §. fi. & l.fi.in fine.C.de iudiciis.Pari modi delegato Iudice à Papa & propositis recusationibus arbitri dati sunt,ab aliisappellatur ad Papam,c.ab arbitris 11. de offic.delegat.in sex.

Ita si Iudex ordinarius ut officialis, recusatus causam alicui delegat appellatur, ab eo delegato non ad ordinarium seu Episcopum,sed ad Archiepisco-

piscopū omisso medio c.si quis cōtra,de foro cōp. Quia cum ordinarius sit recusatus,non dicitur facere mediū.argum.c.placuit.2.q.6.secundum Vincentium licet B.notet contrarium ad d.c. si qs contra.facit resolutio Bonifacij 8.in c.si ab subdelegato 14.de offic.& potest iud.deleg.in sex.Si à subdelegato,cui delegatus non in totum commiserat vices suas,ex eo fuerit appellandū,quia exceptionē coram se propositam non admiserit,quod non posset cognoscere,eò quod antequàm per ipsum delegatū in aliquo processū esset,delegatus mortuus fuisset,non ad delegatū,quia negatur iurisdictionē habere,sed ad delegantem appellandum esset.Idemque in aliis casibus,in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur.

13 Pari † ratione,si is cui causa à summo Pontifice fuerat delegata,subdelegauerit non in totum uices suas alicui:à subdelegato huiusmodi,si delegatum ipsum excōmunicari,aut de medio tolli cōtingat, impedimento tali durante,ad sedem Apostolicam appellandum est,neq; expectandum est,ut delegatus absoluatur,uel alius in locum mortui subrogetur.Quia posset præiudicari litigantibus,si plus debito lis prorogaretur.Bonifac.8.c.si is cui causa 10. eo.tit.de off.delegat.in sex.

14 Appellationes†interpositæ ab executore sententię,fiunt ad eū,qui iudicauit,maximè si ipse excessit exequēdo.l.arbiter,q. satisd.cogāt.ff. & sic fuit iudicatū à senatu Parisiensi 27.Ian.1533.p Episcopo de Bellouisa, contra Iudicem regium. Aliter autem dicendum, si dictus executor non excederet, & sequatur mandum sibi datum in scriptis.

Nam

Nam tunc appellandus est à mandato seu com missione, & ab eo quod inde sequutum est, ad superiorem, non ad committentem seu delegãtem, qa tunc ab eo delegante procedit [illegible], & non ab [illegible] à delegato, in sex. Et ita censuit & declarauit etiam senatus Parisiensis, 22. Nouemb. 1540. ut refert Papus lib. 19. Rhapsod. arrest. tit. 1. arresto. 14.

Cap. IX.

De diuersæ religionis iudicibus.

SVMMARIA.

1 *A Iudice Christiano ad non Christianum appellandum non est*

2 *Nisi si quando Catholicus degeret sub Principe infideli.*

NON licet appellare Christiano à Iudice Christiano, ad Iudicem alterius fidei, quod si fecerit, excommunicatur. c. catholicus. 32. 2. q. 6. ex concil. Carthaginens. 4. c. 7. 1

Eo pertinet reprehensio D. Pauli 1. Cor. 6. quæ fit duplici ratione litigãtium. Prior, quia hoc nõ fit ex charitate: dein, quod apud infideles litigarent. Audet, inquit, aliqs ueſtrũ habens negotiũ aduersus alterũ, iudicari apud iniquos & nõ apud sãctos ad verecũdiã veſtrã dico. Sic nõ est ĩter vos sapiẽs quisquã, q possit iudicare inter fratrẽ suũ? sed frater cũ fratre iudicio cõtẽdit, & hoc apud infideles? Iam quidẽ omnino delictum est in uobis, ꝙ iudicia hẽtis inter vos. Quare nõ magis iniuriã accipitis: qua-

3 *Vt in iure pontificio diuersis in locis declaratur arbitrium irritum.*

4 *Curia suprema non aditur pro retractanda sententia arbitri, nisi de ea aliter curia tractare posset.*

APpellans†ab arbitrio, poteſt,ut dicunt pragmatici,releuare appellationem ſuam corã Iudice immediato loci,uel coram ſeneſcharcho, nec fiet remiſſio cauſæ appellationis ad Iudicem immediatum,nec in reſcripto. ut ait Maſuerius in praxi tit.de arbitris §.4.item appellans. 1

Quamuis†enim,ut diximus,in appellatione ſententię arbitralis appellare non liceat ab arbitris ex cõpromiſſo acceptis, iure ciuili,& debeat eorum ſnīæ ſtari,ſicut docuimus & diſtinximus & proba. c.a iudicibus 2.q.6.l.diem proferre.§.ſtari,de recept.arb.ff.tamen arbitrium põt per ſuperiorem retractari,ut in c.2.de arb.li.1.ti.42.& per exceptionẽ doli,in l.non diſtinguimus,§.cum quidam,de recep.arb.ff.ueluti in c.cum tempore 5. eo. tit. ſi arbitrium latum fuerit cõtra priuilegia conceſſa a ſede Apoſtolica,& contra libertatẽ monaſterij, cum ad id non potuerit qui uoluit compromittere.Atq; in ſumma,ſi arbitrium contineat euidẽtem iniquitatem,poterit ex officio iudicis rectractari. Exẽpli cauſa, ſi uelit poſt rẽ iudicatam aſſumptus arbiter eam per arbitrium reuocare,c.expoſita 11.de arb. vbi Panor. 2

Ita†& decernitur irritum arbitrium in cap. fin. de rer.permutat.li.3.ti.19.quo placuerat, ut ſi præpoſitus Albanẽſis obtineret decem millia ſolidorũ regaliũ a rege vngariæ,concedi monaſterio S.Martini 3

tini de Panonia, monasterium a decimarũ petitione cessaret, eoque Simonia contineret, cum non possint temporalia cũ spiri tualibus permutari. Sic in ca. examinata 7. de confir. utili uel inut. lib. 2. ti. 30. arbitrium irritum sit & inane, quod contra formam iuris & compromissi latum fuerit. Neq; etiã ulla lex aut superior posset sustinere actum cũ pec cato ca. fin. de prȩscr. neq; sententia transit in rem iudicatam ratione peccati imminentis, ut in ca. lator 7. de sent. & re iud. lib. 2. tit. 27. si sit lata contra matrimonium & proinde quandocunque constiterit de eius errore, reuocabitur.

4 In † constitutione Iohannis I. eius nominis regis Francorũ anni 1364. dicitur appellatio a sententia arbitrorum siue amicabilium compositorum, ad arbitrium boni uiri, & additur non licere ad curiam supremam appellare pro bono uiro, nisi causa alioquin ibi tractari posset.

CAP. XI.

De quorundam aliorum iudicum Romanorum appellationibus, in iure obiter notatis.

SUMMARIA.

1 *A Comite orientis, a profecto Augustali appellabitur ad amplissimam potestatem.*

2 *A rationali ad præfectum prætorio.*

3 *Ex aliis prouinciis & insulis ad moderatores generales definitos.*

4 *A ducibus ad præfectum præterio.*

5 *A de-*

5 *A delegato principis ad quæstorem Palatij.*
6 *Ex prouinciis quibusdam ad præfectum urbis.*

A Comite † orientis & a pręfecto Augustali & vicariis appellatur l. 2. de his q per met. iud. de appel. li. 7. C. ti. 67. ad amplissimam potestatem, nō autem ad Imperatorē, l. addictos 29. de appel. li. 7. C. ti. 62. Amplissima illa potestas dicit uir illustris, præfectus prætorio comitatus principis; uel uir illustris sacri Palatii, ad quos appellat à prædictis & à proconsulibus, l. præcipimus 32. eo. tit. C. 1

Appellatur † & præfectus prætorio à rationali vel procuratore Cæsaris, glossa iūcta l. cum post 26. de appell. Vbi & textus ait, in modica causa, hunc præfectum prætorio posse delegare eā causam appellationis cognoscendam rectori prouinciæ, loci cuius litigantes sunt distinguitur & modica quantitas à maiori sūma in l. in offerēdis 35. eo ti. de app. 2

Ex † prouincia Lycaoniæ, prætor Lycaonię appellabat, uidenda Nouel. 35. de prætore Lycaonię. 3

Ex ꝓuincia Caria, Mysia, Scythia, Cypro, Cicladib. insulis, appellabatur earum præfectus seu quæstor, In nouel. 41. de quæstoribus. id est præfectis insularum.

Extractu Lybiæ appellabatur præfectus Augustalis, ex asiana diœcesi seu administratione; appellabātur uiri spectabiles. quib. specialiter Princeps appellationes commiserat.

Extractu orientali appellabatur comes orientis §. illud etiam & sequentibus, de appell. nouel. 23.

Aliquando † etiam à ducibus illustribus appellabatur ad pręfectum prętorio. l. pręcipimus §. ꝙ si a 4

Duce C.de appel.postea uero statutum,ut appellaretur apud uirum sublimissimum Magistrũ officiorum,nec non quæstorem sacri Palatii, communi audientia proposita. l. si quando duciano iudicio 38. de appellar.C.

5 Ab† eo cui Princeps delegauit causã cognoscẽdam,si quidẽ nõ sit illustris,prouocatio fit ad quæstorem sacri Palatii & præfectum prætorio: si uerò illustris sit,cui delegata est;uel si cũ duobus sit delegata,alter illustris sit,alter non sit, ad Principem fit prouocatio in d.l.præcipimus §.huic celeberrime. Siquidem ab illustri & magnifico Iudice appellatur Princeps,dicta l.præcipimus,§.sane illustriũ.

6 Cum†appellatio facta erat per Bythiniam,Paphtagoniam,Lydiam.Hellespontum,insulas etiam ac Phrygiam salutarem,Europam ac Rhodopem, & Hemũ montẽ, ad præfecturæ urbis iudiciũ sacrum appellatio pertinebat l.cũ appellatio 24.de ap. C.

CAP. XII.

De appellationibus à iudicialibus legati summi Pontificis.

SVMMARIA.

1 *Legati summi Pontificis magna auctoritas.*
2 *Tres species legatorum summi Pontificis*
Ad legatos ex prouincia põt appellari per cursum.
Legatus non se intromittit de appellatione facta ad Papam.
3 *Non appellatur ab illis ob plenam potestatem.*
4 *Quia ad illos appellatur in prouincia.*
5 *Quia & multa alia maiora illis priuilegia conferuntur.*

6 Reuo-

6 *Reuocant etiam indulgentias concessas à Papa; cognoscunt de bellis inter principes.*

7 *Frustra appellatur ab illis ad summum Pontificem, qui rata eorum iudicia habere debet.*

8 *Contraria autem affertur sententia & posse ab illis appellari docetur iuribus.*

9 *Item quia proconsulibus Romanis æquiparātur, à quibus erat prouocatio.*

10 *Dein quia censentur ordinarii; & ab ordinariis prouocatur.*

11 *Docetur & retractata iure sententia legati.*

12 *Nemo debet decipi auctoritate principis.*

13 *A delegato summi Pontificis appellatur.*

14 *Affertur conciliatio sententiarum, vt si excedat legatis adiri possit per querelā summus Pontifex.*

15 *Quemadmodum actus Patriarcharum rescinduntur hac uia a summo Pontifice.*

16 *Non possunt legati excedere mandata legationis.*

17 *In Gallia etiam ab illorum factis ad curiam supremam appellatur, tanquam ab abusu, ubi appellatio locum habet.*

MAGNA est auctoritas legati Pontificis maximi, de qua & eius potestate tractāt ab interpretibus in titulis iuris Pontificii, de officio legati, in decretalibus & sext. & ab Speculatore li. 1. part. 1. tit. de legato. A nobis li. 47. syntag. c. 32. n. 21. & li. 5. partitionum iuris Pontificij: tit. 3. copiose. 1

Tanta in summa est eius potestas in sibi cōcessis casibus, ut uices principis seu pontificis gerat, ut docuimus in prædictis partitionibus li. 5. tit. 3. c. 2. Iohannes de Sylua, in tractatu beneficiorum. 2. part. quæst. 3.

Potestas tamen eius restringitur per mandati literas, à quibus pendet, c. porro, de priuile. l. unica de mandat. princip. C.

a Suntque tres species legatorum summi pontificis, quæ habent inęqualem auctoritatem: quia alij maiorem, alii minorem habent. Sunt legati à latere Cardinales. Sunt legati missi, uel non Cardinales: sunt legati nati. c. 1. de offic. legati in sext.

Maioris auctoritatis sunt legati de latere Cardinales, veluti officij summi põtificis coadiutores. c. per uenerabilem, §. rationib. qui filij sint legitimi. c. 1. §. fi. de offic. Lega. in sex. li. 1. tit. 15. c. volentes 8. c. excommunicatus 9. de offic. lega. li. 1. decretal.

De potestate legati à latere in concursu ordinariorum, & ut possit aditi per uiam querelã & de appellatione ad eum, vide tomo 1. dec. delphinalium Fräciscũ Marcĭ dec. 341. 342. 343. 344. 345. & 351.

Legati missi sunt illi non Cardinales, quibus prouincia administranda committitur, minoris auctoritatis, vt ex prędictis iurib. quorũ & alij minores, qui & nuncij Papæ dicuntur, ad certam causam deputati.

Nati verò dicuntur illi; qui ratione Ecclesiarum seu Episcopatus uel Archiepiscopatus, habent etiã legationis potestatem, qualis est Cantuariensis & Eboracensis Episcopus, & alii de quibus egimus pdictis citatis locis, & nõ est præsentis instituti longius agere, cum tantum de appellatione ab illis proposita sit quæstio.

Ad legatos de latere appellari potest etiam omisso medio in puincia illis decreta, secũdũ glossam & communiter ibi Doctores, de offi. legati. Nec obstat

ſtat gloſſa ad c.poſt translationem,de officio lega. quæ enumerat caſus reſeruatos Papæ,& inter illos quod ad ſolum Papam omiſſo medio appelletur. p c.ſi quis ueſtrum,c.omnis,c.ad Romanam 2.q.6.c. Metropolitanũ 2.q.7.c.ſi duob.de appel.Nã exclu ſio illa cenſetur ordinariorũ,non autem de legato, qui gerit vices Papæ,quẽ non cenſetur Papa exclu dere,ut ſecundum Panormit.ad c.1.de offic.deleg.

Quare & ſecundum pragmaticã ſanctionem po teſt appellari ad legatum de latere omiſſis medijs. Quia eſt ordinarius in prouincia ſibi decreta c. 2. de offi.leg.in ſex.& cõcurrit cũ alijs ordinariis ſuę prouinciæ, Epiſcopus Patriarchis, & primatib. & aliis ordinariis,gl.ad c.1.§.& ne ſub vmbra ver.quẽ cũq; de cauſis in prag.ſanct.Et poſſunt eſſe in uno loco plures ordinarii iudices l.1.de offi.proconſ.ff. l.ſi uni de re iud.inter quos eſt locus præuẽtioni ut ibi ponit,& in c.cũ plures de offi.iu.deleg. in ſex. proinde cũ cõcurrat legatus cũ Archiepiſcopis & Epiſcopis prouinciæ ſuæ, nec poteſt dici immedia tus ſuperior.Refert hæc omnia Frãciſcus Marcus in 1.to.deciſionũ delphinal.deciſ.343. Additur & in deciſione 344. legatũ de latere habere hodie iu risdictionẽ ſuper exẽptos per c. ſi Abbatẽ de ele- ctio.in 6.c.1.de verb.ſig.in 6.gl.& Dd.ad c.1.de of fic.del.Speculat.tit.de leg.§.ſupereſt videre. uerſi. ſed nunq͂d.Vnde poterit & ab illis appellari ad le gatũ de latere ſecũd.gl.ad c.cupiẽs de elect. ĩ ſex. in prin.& gl.1.d.c.1.§.ſi uero de cauſ.ĩ prag.sãctio. Licet ſe nõ poſſit intromittere de appell. facta ad papã, ſine ſpeciali mandato ſecundũ gl.ibi per ca. ꝑ translationem & c.cuſtodiſti,de offic.legati.

3 Nū† aūt appellare à legatis liceat? Et prima fronte uidetur, non licere, propter eorum auctoritatē, de qua cum ratione in c.2. de offi.leg.in sex. Legatos inquit Clemens 4. quibus in certis prouincijs committitur legationis officium, vt ibidē euellant & dissipent, ædificent atq; plantent: prouinciarū sibi commissarū ad instar proconsulum, cæterorūq; præsidū, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ ordinarios reputantes: præsenti declaramus edicto, cōmissum tibi a predecessore nostro legationis officiū, nequaq̄ p ipsius obitū expirasse.

Ex quib. uerbis notatur plena potestas, ibi, euellāt, dissipent & ædificēt. Sed posset tolli hæc rō, nō ideo minus appellari, cū & ab ordinarijs appelletur, & à proconsulib. l. à proconsulibus, de app. C.

4 Secundò.† Ad legatos in prouincia, per uiā ordinariā & per appellationem peruenitur, in c.1. de offi.leg. Sed tolli posset quod ēt ab Archiepiscopis ad quos appellatur, possit appellari c. 1. de appell.

5 Tertiò.† Cui conceditur quod plus est & multò magis q̄ minus. Vlpian. in l. non dēt cui quod plus 22. de reg.iur.ff. c. cui licet, eo.tit. in sex. cum simil. ibi notatis. At legatus summi pōtificis, potest legē & statuta ꝑpetua in sua prouincia uel sibi delegata cōdere, c. nemini de offi.leg. c.1. de locat. Pōt interpretari mandatū summi Pontificis c. 1. de postula. præla. Ergo poterit iudicare inter priuatos sine appellatione, & legē ita priuatam illis dicere, quę inter illos locū habeat, vt in l. 2. C. de legib. Plus. n. est generalem legem concedere, quàm singularem.

6 Quartò.† Legatus Patriarcha reuocat etiam ex causa indulgentias Papæ & prædecessorum suorū, ut in

ut in c.pen.de cler.non resciden. uempe de Papæ licētia. Et potest se obiicere bellis & se immiscere, & cognoscere, de causa, quę est inter duos reges, ut ca.nouit.§.1.de iudic.

Quinto,† Paria sūt, aliquid esse, & inutiliter esse l.fi.ad l. Flauia, de Plagiariis. C.l.quoties, qui satis. cogn.ff. At si appellatio à legatis fieret deberet ad summū Pontificem dirigi uerum id fiet inutiliter, quia Pap. seruare debet, quæ fiūt per ipsius legatū, perinde ac si id se fecisset, ar.l. 1.in prin.de off.pro cur.Cæsaris.ff.c.proposuit, de clerico, ex com.minist.li.5.ti. 27.c.nouit, de appell. c.quæ.de causa 9. 2.q.5.c.dilectus, de filiis presbyt. Ita non est de intentione Papæ, lites per suum legatum sopitas suscitare ca.exposita, de in integr. restit. 7

Credere enim debet Principes, eū, qui ob singularē industriā, explorata eius fide, & grauitate ad huius officii magnitudinē adhibetur, non aliter iudicaturum esse pro sapiētia ac luce dignitatis suę, quā ipse foret iudicaturus iuxta l.uni.de off.pręf. prætor. ff.c.super literis, de rescrip.c.nouit de off. leg. Et notat.gloss.ad c.quæ de causa, ad uer.quicquid, quod idē honor legato, qui Papæ, est exhibēdus c.fi.93.dist.& ibi Iohannes, ego dico, inquit, quod legatus domini Papæ, omnia pōt, nisi reseruata summo Pōtifici, in c.nuper.de sent. excomm. & c.quod translationem, de officio legat.

Gerunt uices domini Pa.c.1.de offi.leg.c.1.94. dist. Et ideo qui processum eorū impedit, euitatur tāquam excōmunicatus; & cum plures offendat. à pluribus debet argui.c.2.94.dist. Neque, inquit, sum. Pontif.in d.c.1.de eius actibus dubitare possu

mus,cui Deo auxiliante totum nostræ Ecclesiæ no scimur patrocinium commisisse.

Potest legatus in prouincia sibi decreta facere cōsilium prouinciale,Doctores ad c.quod translationem,de offic.legat.quod tamen negat, nisi habeat speciale mādatū.gl.ad c.Regula. 2. §. porro, ad uerb.legato 3.dist.ita neque generale, neque etiam posse prouinciale facere consilium. nam & hoc dicitur esse ius summi pontificis.in principio. 17.dist.& c.regula 2.& seq.eadem.17.dist.

8 In contrarium† inueniuntur iura,per quæ appellatum fuisse à legato dicitur ad summum pontificem.ut in c.1.de appellat.Alexander 3.recipit appellationem ab Oxoniensi Archiepiscopo Apostolicæ sedis legato,quod post appellationem ordinatioñé facta ut attentatoriam irritam facit.

Sed ibi non iudicaret tanquam legatus.Imo, & aditus ibi fuit Papa, per querimoniam contra sententiam Archiepiscopi.

2.In c.licet Tranenses Canonici 5.de off. legat. lib. 1. tit. 30.aditur summus Pontifex contra sententiam legati cognoscentis postquam remisisset causam ad summū Pontificem.Sed ibi nihil de appellatione quia iam remissa erat causa,& summus pōtifex alia uia quā p appellationé adiri poterat.

9 3.Aequiparantur† legati Cardinales procōsulibus Romanis,missis ad regēdas ꝓuincias, & aliis præsulibus prouinciarum.c.2.de offi.legat. in sex.

At ab illis appellari poterat l.à procōsulibus.C. de appellat.Solutio,sed maior potestas datur legatis a summo pontifice,differunt quia procōsul, & præsides prouinciarum cum definitione temporis mitte-

mittebatur l.qui iurisdictioni de iurisd.om.iu.ff.l. Senatusconſ. de offi.præſi.ff.cum ſimili.& commu niter annui mittebantur:Iſti uerò legati ſine defi nitione temporis,& proinde perpetui cenſentur, per l.iuris peritos, de excuſat.

4.legati †in prouincia ſibi decreta habent iuriſ 10
dictionem ordinariam c.2.de offic.legat.in ſext.& ut ordinarii poſſunt adiri per querimoniã.c.1.de offic.lega.ubi de hoc.Ab ordinariis autem poteſt appellari,niſi ſpeciali cauſa prohibeat,ut dictum. Sol. Sed legati poſſunt, & tanquam ordinari per querimoniã,& ultra tanquã legati adiri, ut ſupremi iudices,ut fit in curia ſuprema ĩ qbuſdã cauſis.

5.Eſt † c.cum cauſa 8.de ſententia,& re iud.ubi 11
appellatio recipitur à legato ſedis Apoſtolicæ, ad ſummũ pontificem, & eius ſententia retractatur.

6.Et nemo † debet circumſcribi ſub prætextu 12
principalis auctoritatis l.1.C. de his,qui ueniam ætat.impetra.li.2.C.ti.45.neque iniuriarũ occaſio inde naſci debet l.meminerint.C.unde ui.

7.Poteſt† & à delegato principis,ut dictum eſt, 13
appellari.Talis autem ſum.Pontificis legatus.Defendit Franciſcus Marcus tomo.1.dec.delph.dec. 345.eſſe ueritatẽ,quod à ſententia legati de latere appellatur ad papam,per c.cum cauſa,de re iud.c. Raynal.c.Rayn.de teſt.c.ad petitionem de accuſ. & hoc tenere Speculatorem.tit.de leg.§.ſupereſt illud,& glo.in §.ſi uero, de cauſis,in prag.ſanctio.

Putarem †ego ueriſſimum eſſe,de iure nõ uale 14
re appellationẽ factã à legato miſſo uel de latere, ſi ſequatur tenorem ſuæ legationis;ſed ſi excedat, poſſe.ut in c.3.& 4.de offi.leg.adiri principem pa pam.

pam,& non per uiam appellationis, & de facto appellari posse tantum, sed non deferri appellationi nisi forsã postea Pa. deuolutione facta inhibuerit.

Ita si excedat uel iniquè iudicet,posse p querimoniam,ut dicunt, adiri summum Pontificem,ut in cap.licet,de offic.le.& c.10.Ideo huic sacrę sedi 2.quæst.6.Satius enim est,erubescere legatũ,& ita retractari eius malè iudicatum; quam sedem Apostolicam notari,quod iniustam eius sententiam approbauerit per c. nisi 3.de auct.& usu Palii.libr.1. tit.8.Sed & legatus Papæ potest recusari,ca.licet, de officio legati gl.ad c.ualde.94.dist.ad uerbum dubitare.

15 Sic†ipsemet Patriarcha Antiochenus suspenditur per summum Põtificem à collatione beneficiorum,quod ausus fuisse transferre Episcopum ab una in aliam Ecclesiam,in consulto,summo Põtifice in c.1.de translatione Episc.li.1.ti.7.Eo ꝙ illa pertineat.ad solum Pontif.summum,in ca.3.& 4.eo.& non ad ipsum etiam legatum, in c.quod translationem,de offic.lega.

Et multa prohibentur legato,de quibus se non potest intromittere:ut non potest se impedire de causa etiam delegata alicui specialiter à Papa,c. studuisti,c.nisi specialis,de offic.leg.

16 Non potest†in summa iurisdictionem suam extendere ultra sibi concessum c.uenerabilem.34.de electio.c.si Abbatem 36.§.fi.de elect.in sex.& ita ex uirtute,& tenore literarum pẽdet eius potestas ideo inspicienda,ca.porro,7.de priuileg.l.unic.C. de mand.princi.nec habetur fides sine literis consignatis.cap.fin.97.dist.

Cosmas

Cosmas Guiniier. ad §.verũ,ad verb.subiecto, de causis,in pragm.sanctio.per illum textum ait,si appellatur,inquit,à legato, appellandum est ad Papam eum qui eum legauit, quia est superior immediatus per c.licet,de offic.lega.

Legato.n. Papæ nullus est superior pręter Papã.

Et regulariter à delegato Papæ ad Papam & de legãtẽ est appellandũ,in c.studuisti,de offic.legat. l.1.qs & a quo appell.ff.l.pręcipimus.C. de appell. §.si quis contra al quem, de sanctiss. Episc. In nouell.l.à iudice C.de iudic.c.super quęstionũ,§. porro,de offi.deleg.c.si à subdelegato.eo.tit.in sex.

In Gallia,† si abutãtur legati potestate,uel cõtra 17 sacra decreta,uel priuilegia regia vel cõstitutiones eius,statuant, appellatur ab illis ad curiam supremam parlamenti,tanquam ab abusu.

In consilio ẽt Tridentino sess.24.c.20.de reform. statuitur, causas omnes quomodocunq; ad forum Ecclesiasticum pertinentes, ẽt beneficiales sint,in prima instantia corã ordinaris tantum locorum cognosci & terminari.Et postea,post pauca addiẽ.Legati quoq; ẽt de latere,nuncij gubernatores Ecclesiastici, aut alij quarũcunq; facultatũ uigore,nõ solũ Episcopos in p̃dictis causis impedire,aut aliquo modo eorum iurisdict.iis pręripere,aut turbare nõ præsumant:sed nec ẽt cõtra clericos, aliasue psonas Ecclesiasticas nisi Episc. prius requisito, eoq; negligente,pcedãt: alias eorũ pcessus, ordinatio nesùe,nullius mometi sint,atq; ad dãni satisfactionẽ partibus illati,teneanẽ. Facit decisio delphinal. 351.n.to.1.decisi.Franc.Marci, ubi legatus de latere non põt aduocare ad se causam motã seu mouẽ dam

dam coram Iudice inferiore competenti,quamuis possit adiri per concursum ordinariorũ.Nam quando qs habet multos iudices optio datur actori, ut notat gl.in l.fi.C.ubi in rẽ actio exerc.deb. & in c. dilecti,de foro compet.c.statutũ,& §. cũ verò. de rescript.in sex.nec pariter cogere põt actorem ad litigandũ coram se c.peruenit 11. q. 1. secundum Panor. ad ca.1. de offic.leg.§.superest,in princip.

Cap. XIII.

De appellatione à rectore vniuersitatis scolasticorum, ad quem fiat.

SVMMARIA.

1 *Iudices scholasticorum,ex priuilegio plures.*
2 *Priuilegia Academiarum hodie ex vsu recepto considerantur.*
3 *Appellant scholastici à iudicibus suis diuerso modo ad superiorem, vt distinguitur, quemadmodum a conseruatoribus.*

1 HANC † quæstionem fuse explanat Panor. in, quæstionum lib.q.6.incip.Gãdulphus, pro qua significantius dicemus, in primis scholasticos priuilegiatæ Academię habere iudices, Episcopũ, doctorẽ & potestatẽ,nempe loci Toparcham, per auth.habita,ne filius pro patre C. per §. pen.& ibi gl.in verbo,Professores,in proœmio ff. glos. ad l.si quis in conscribendo,ad verb.licere de pact. C.

Atque Speculator lib.1.par.2.tit.de reo.§.nu.5. Itẽ, inquit,scholaris respondebit vel sub magistro siue

siue laico, siue clerico, uel sub iustitiario seu potestate loci, uel sub Episcopo, sub quo maluerit, ut in proęmio. ff. §. & hæc oia, & seq. & l. habita, ne filius pro patre C. Licet scholastici Bononiæ, quo ad quęstiones criminales, priuilegio renũciauerint, aliqñ sup quibus corã iudicibus potestatis respondent. Eligendo tamen unũ, quis uidetur alijs renũciare. arg. 3. q. 3. c. induciæ. §. offeratur expresse, extra de iud. c. 1. ubi de pluribus iud. Iohannes tamen Andreæ in additionibus ad speculatorem arguit illam renunciationem ut inualidam, de qua etiam meminit Accur. ad d. l. habita. Quia renunciatio facta nõ fuit ab Academia ut corpus uel collegium. per non vsum autem perdi non potuit. Secundum Cynum ad d. l habita, & remittit ad l. 1. & 2. de seruitut.

Ex tribus istis quilibet habet iurisdictionem insolidum gl. in c. ut officium in verb. separatim de hęret. in 6.

Baldus ad l. 1. prope finem, & ibi Paul. Cast. existimant & præsupponunt, quod iudices scholarium sint, Episcopus, rector & potestas. Alius Horatius Lucius in tract. de priuil. schol. priuil. 64. numerat. 4. Episcopum, Doctorem, Rectorem & potestatem Item Barthol. ad auth. habita. nume. 5. & ibi Bald. nu. 26. & 32. Aufrer. in additio. Cappellæ Tholos. q. 169.

Sed† in his non immorabor nunc, & cum & priuilegia & consuetudines & iurisdictiones Academiarũ, regantur pro ut vsus & principum volũtas difinierat, suntque conseruatores priuilegiorũ, vt plerunque per principem summum pontificem, & per principes seculares constituti, quib. Academia 2

rum negotia augentur uel minuuntur priuilegio, de appellatione id ipsum dicendum.

3 Verũ † quod pertinet ad obseruata per interpretes, Specul. li. 2. parti. 3. tit. de execut. sententiæ, §. 2. n. 12. ait, q̄ à snia Rectoris, uel Magistri possit appellari ad defensorem ciuitatis, sicut appellatur à snia Episcopi, quia parificatur Episcopo, ut C. de professoribus & medicis. l. medicos. quod uerum, inquit, est; si litigatores sint laici; si uerò clerici ad Episcopũ, secundũ Iulianum; Tu dic, inquit, q̄ lex illa habita, non habet locum indistinctè in clericis

Horatius Lucius in priuilegio 72. scholasticorũ, ait, posse scholasticos appellare omissis medijs ad Imperatorẽ, eò q̄ Imperator in d. aut. habita, dicat & offerat speciali grã se scholasticos defensurũ ab omni iniuria: allegat auctores similis sniæ Lucius.

Et Rebuffus ait, in comment. ad concordat. ad ti. de friuolis appellationib. in 2. regula & 3. fallẽtia. posse ab scholaribus appellari ad Papã, regem, uel curiã supremã, p̄ locis ubi degũt. Idẽ dixit in priui legio scholastico. 164. & probari p̄ d. auth. habita, & ibi Bald. Et sic se alias obtinuisse eodẽ refert Rebuffus. Vnde censuit senatus parisiẽsis, à cõseruatoribus regiis, ad parlamentũ esse appellãdũ, die 3. Iunii 1509. Et qñ summus Pontifex uel Princeps dicũt, in speciali protectione eorũ pertinere Academiam, uidẽtur à iurisdictione ordinaria exemisse c. si Papa, de priuil. sic Papa cognouit de Magistro priuato magistratibus ab Academia Parisiẽsi, in c. ex literis 11. de const. lib. 1. tit. 2. Hãc sententiã admittit etiam Panor. in quæst. 6. nu. 12. & infert, quod in terris non recognoscentibus imperiũ, poterit

terit

terit appellari ad dominũ seu dños illius ciuitatis, cũ illi sint loco imperatoris in illis locis, iuxta notata p Bar. ad l. infamã, de pub. iud. ff. & l. hostes, de captiuis, & l. uni. c. ne qs in sua caus. iud. Addit insuper ꝙ non ualet statutum, ne liceret appellare, quãtumcunque fuerit confirmatum per ciuitatem, ubicunque appellãdum est ad Episcopum, quia in præiudicium superioris Ecclesiastici, non potuit statutum de hoc disponere per c. uenientes, de iure iur.

Quia nec ipsa ciuitas potuisset statuere, ne posse appellari, in præiudicium superioris, ad quem de iure fuerat appellandũ, d. c. ueniẽtes, & Bar. ad l. omnes populi, de iust. & iur. uers. iuxta pmissa qto.

Cap. XIV.

De appellatione facta ad minorem Iudicem.

SUMMARIUM

1 *De appellatione facta ad minorem.*

ERror† interuenire potest in appellando, uel appelando maiorem mediatum, hoc est, qui habet sub se medium, ad quẽ appellare oportuit uel appellando parem, uel appellando minorem, l. 1. §. si quis in prouocatione, de appella. ff. 1

Si appellatur ad maiorem quam oporteat, ualet appellatio, non quidem ut simpliciter dicaẽ ualere omisso medio, ut antea docuimus, nisi in casibus exceptis, nam corã illo maiori generaliter agi non põt, sed remittitur causa ad inferiorem gradũ l. 1. §. si quis, & l. imperatores, 21. de appell. Valet ergo quod pertinet ad priuationem potestatis iudicis a quo, quia iusta appellatio est ex eius parte. Sed ratione

tione iudicis superioris non est recepta,& si quis p sequeretur appellationem coram iudice in competenti, persecutio esset nulla. Ita quod appellatio ad maiorẽ facta teneat, prout ad minorẽ reiicitur, hoc est ex potestate legis q statuit,non ex facto appellantis,ut ad eum,ad quem in ueritate debuit appellari deuoluatur appellatio.

Quod si ad minorẽ nominatim appellauerit,uel ad parem,ei nocebit error.d.§.si quis.Laborant interpretes in ratione reddenda diuersitatis,& ratio est cõmunis, quia qui ad maiorẽ appellat, cẽsetur & uelle appellare ad mediũ superiorem iudicãti: quia qui uoluit quod plus est,censetur & uoluisse, quod non tantum,ut l.cum furti,de iurisd.om.iud. ff.l.si is cui,quemad.serui.amittaẽ.ff.Vnde ad maiorem appellando,ex suo consensu uidetur ad proximum etiam uoluisse medium appellare.

At quando quis appellat ad minorem,non ita uidetur uoluisse.

Adde quod quãdo appellatur ad maiorem omisso medio potest aliqua ratione ualere appellatio,& deuoluit ita negotium ad ipsum maiorẽ, uel ut remittat ad mediatum, uel ut ex certa causa,de qua antea dictum est, etiam omisso medio cognoscat.

At quãdo quis ad inferiorem iudicis iudicãtis à quo appellatur,uel ad parem appellat nullo modo potest defendi illa appellatio,quia,ut dictũ est, in finitione & alibi inferior,non potest cognoscere de facto superioris,c.cum inferior,de maior.& obe.ideo si putauit appellare ad maiorem iudicẽ, & appellauerit ad inferiorem error facit,ut non obstãte appellatione, sententia a qua appellatum est, tran-

transeat in rem iudicatam.Hostiens. in summa §.4.

Cap. XV.
De appellatione facta ad non suum Iudicem.

SUMMARIA.

1 *Appellatio ad iudicem non suum non ualet.*
2 *Quia nullus est maior defectus quam iurisdictionis.*

QVAE†dicta sunt de appellatione inualida ad Iudicẽ minorem,eadem uidentur obtinere in appellatione releuata eorã Iudice nõ suo, ut cadat appellans a sua causa.Verba Massuerii,cum exemplo sunt in pract.ti.de app.§.27.Item, inquit, si ille qui debebat releuare causã appellationis in Assisiis Alzonij eam reuelauit ad Assisias Nonnetæ, cadit a causa sua,& declarabit appellatio deserta;secus si releuasset ad Assisias Rionii, cũ ibi sit caput totius ducatus,sed partibus appellatis hoc petentibus sit remissio ad Assisias Alyonii,& appellans cõdemnabitur in expensis.Et hoc uerum si procedãt Assisiæ Rionii;secus econtra,etsi appellati obtinuerint,comparuit in Assisiis Alzonij, & facit in arg. l.1.§.si quis in appel.de appellationibus.ff. Hæc ibi Mansuer. 1

Nullus†est maior defectus, quam iurisdictionis & paria sunt Iudicem non prouocatum uel prouocatum aut aditum inutiliter , quia nulla esset eius sententia ob defectum potestatis, l.2.& fi.si a non cõpetente Iudice iud.esse dicat.li.7.C.ti.48.l.fi.de 2

Ff iurid.

iurisd.om.iud.ff.l.2.de iud.ff.l.fi.C.de except.l.ne que,qui dare tutores posi.C.l.1.C.de iuris.om.iud.

Dein quia dictum est,parem aut minorem Iudicem non posse emendare factum paris aut superioris multo magis dicendum est,alienū & extraneū, non posse factū alterius extranei iudicis emēdare. & posse illi obiicere,quod Hebræi rogantes obiecerunt Moysi,qui illos volebat ad concordiam reuocare;quis constituit te Iudicem & Principem inter nos? Exodi c.2. Et cum uoluerunt decem tribus Israel excutere iugum Roboanni regis,dixerūt,quæ nobis pars in Dauid,uel quæ hæreditas in filio Isa. 3.Reg.12.

CAP XVI.

De appellationibus extra iudicialibus ad quos fiant.

SVMMARIA.

1 *Appellatur ab extra iudicialibus ad eum ad quem causæ loci dirigantur.*

2 *Si quis grauetur a Principe ad quem appelletur.*

1 APPELLATVR † ab actib. extraiudicialibus, perinde ac à iudicialibus ad eū ad quē causæ loci diriguntur.l.1.§.solent,qn̄ app. fit.atq; Innoc.ad c.cum super,n.5.in fi.de sent.& re iud.ordinarium Iudicem non appellationis,ad eundem,quando à grauamine extraiudiciali appellandum est.

In Camera imperiali non recipiuntur appellationes extraiudiciales aduersus ipsos,in quos Camera nō hēt immediate iurisd,sicut.n.nō possūt testari,sic nec potest ab illis ad curiā appellari arg.c.cū sit Romana,de app.Minsynger.centur.4.obser.43.

Panor

Panormitan.ad c.dilecti filii,num. 7. de appell. dicit perpetuo notandum,quod extra iudiciũ non possum appellare,nisi ad illum superiorem quem possum adire per uiam querelæ,citra communem appellationem: eo quod appellatio extraiudicialis nihil aliud,quam quædam prouocatio ad causam, uimque conuentionis habet,d.c.cũ sit Romana,§. si uerò de app. gl.ad c.concertationi,ad uerb.grauatum,eo.tit.in sexto.Pan.ad c.cum inter,n.17.de exceptio.& ad c.dilecti,n.4.de maior.& obed.

Quando itaq; subditus,uel alius à Principe grauatur in aliquo extraiudicialiter,appellatur.

Sed si Princeps aliquem grauauit tanquã Iudex ordinarius alicuius loci ad alterius partis instãtiã appellatur ab eo ad superiorem nempe Cameram c.cõcertationi,de app.in sex.c.bonæ memoriç,eo. tit.ap.Gre.intra decẽ dies d.c.cõcertationi. Aliter appellatio est deserta,vt iudicialis,Cl. sicut de ap.

Quod si Princeps grauet aliquem tãquam pars, in Germania;puta si quis cum Principe negotium habeat,& ei Princeps grauamen inferat,appellatio non pertinet ad Cameram,sed grauatus si uult,debet Principem in prima instãtia coram suo Iudice conuenire,hoc est, coram iudicibus ordinationis iuxta 2.partem ordinationis Cameræ tit.4. ubi de commissarijs nouem principum agitur,tractat latius Andreas Gaillius lib.1.obseru.120.

CAP. XVII.

An,si Iudex à quo appellatum est, postea factus fuerit Iudex eius sedis ad quem appellatum est,possit de ea causa appellationis cognoscere.

SVMMARIA.

1 *Iudice, à quo appellatum est, perueniente ad sedem iudicis ad quē, ante causa appellationis cognoscere possit, affirmatiua primum fulcitur; quia nō mutatur iudicium appellationis mutato Iudice.*

2 *Nec debeat inspici, qualis fuerit.*

3 *Quia publica auctoritas eluit suspicionem.*

4 *Item quia alieno facto causa deterior cuiusquam fieri non debeat.*

5 *Per l. iudicium soluitur.*

6 *Quia non uetatur.*

7 *Quia nō remanet Iudex à quo in eo statu quo erat.*

8 *Contraria sententia.*

9 *Quia ab eodem ad eundem non fit appellatio.*

10 *Quia Iudex officio functus semel non iudicat iterum.*

11 *Citatur textus expressus.*

12 *Semel reiectus testis, iterum reiici potest.*

13 *Conciliantur sententiæ.*

1 HANC † quæstionem examinat Pileus Modicēsis, in quęstione iuridica 124. & Bartholomęus Brixiensis, in quæstione dominicali. 54.

Pro parte affirmatiua, quod possit cognoscere de causa tanquam iudex appellationis, de qua antea cognouit tanquam Iudex ordinarius, adduci q̄dam rationes possunt. Primum quia si Archiepiscopus uel superior, cui successit in officio & iurisdictione uiueret, posset procul dubio de causa cognoscere. Ergo & ipse qui in eius locum succedis eodem iure utet l. q in ius, de reg. iuris. ff. & mortuo Iudice, q eum iudicare oportuerat, idem eū qui subditus est sequi oportet, Paul. l. mortuo 60. de iud. ff. nec muta

tione

tione iudicis seu subrogatione alterius in eius locum, mutatur iudicium, ut respondet Alphenus in l. proponebatur 76. de iud. ff.

2. Non debet † inspici qualis fuerit olim persona, sed quę nunc est, c. ferrum, 50. distinct. l. si seruus, in fi. de adimen. lega. ff. 2

3. Dignitas † seu potestas publica facit, ut etiam filius, Iudex sit in cā patris, l. in priuatis, de iud. ff. 3

4. Omnib. † modis proconsul curat, ne cuiusuis cā deterior fiat alieno facto l. 1. de alien. iud. mutan. c. fact. lib. 4 tit. 7. ff. c. si Episcopum 16. q. 6. 4

Et proinde sedis maioris dignitas nō potest minui sua auctoritate, facto eius qui ad eam uocatur. Potius enim habenda ratio dignitati altioris quam ꝑsonarū, argum. l. itē in princip. quod cuiusq; uniuers. nom. ff. & tanquā alia ꝑsona in superiori sede cōstitutus cognoscit potius, quam cū esset in inferiori, unde ad eundē non uidetur facta appellatio, ut in c. a collatione 11. de app. in sex. appellatur ab Episcopo, qui fuit in capitulo tanquam canonicus, ad eundem Episcopum tanquam superiorem.

5. Et † finitur iudicium, quando datus Iudex suscipit imperium eius, q iudicare iussit, l. iudicium soluitur 58. de iud. ff. 5

6. Nullo † iure id uetatur ergo permissum censetur, arg. l. mutus §. 1. de procurat. ff. 6

7. Quod † dicitur recursum nō debere fieri causæ ad eum, à quo appellatum est, in ca. 2. de app. in sex c. fi. de consuet. in sex. Intelligi debet conditione tacita, si in eodem statu permāserit, l. cum quis, de solutio. ff. l. si post datum, de procur. 7

Pro † contraria sententia afferri possunt aliæ ra- 8

tiones,ut nō possit tractari causa appellationis, coram eodem Iudice qui iudicauit, quamuis sedem appellationis postea susceperit.

9 Primum † à Iudice ipso ad eundē Iudicē nō ualet appellatio d.c.2.de app.in sex.c.fi.de consuet. in sex.nec ab eodem Iudice cā ad eundem recurrere dēt l.eos qui,C.de app. & consideratur eius psone uel factū: & uerisimile est,nolle suā sn̄iām corrigere eundē,ut sit ita suspectus semp ubicunq; sedeat pro eadem causa,ut in simili l.fi.de assesso.C.

Quia nimirum erubescenda sententiæ uariatio, in l.fi.C.de mod.multa.

Suspecti aūt iudices caueri & declinari possunt in l.apertissimi C.de iud.l.si pariter,de libe.caus.c. quia suspecti 3.q. 5. Vt & q aduocatus & cōsultor fuit,ut suspectus reijcitur. c. postremo, de appell.

10 2.Iudex † semel officio functus de causa iudicare non potest iterum l.Iudex posteaquam,de re iudic.ff.c.in literis,in fi.de offic.deleg.

11 3.Pro hoc† videtur expressus textus in c.adheo si in una 6. de appell. ubi si in una causa à Iudice appellauerim, possum in alia coram eodem conueniri,nisi personam eius recusauerim.

12 4. Quia † potest recusari & reijci testis à me, quem alias reieci in alia causa.l.producti,de testament.ff.& 4.q.3.c.placuit,§.item in criminali.

13 Pro † conuenientia opinionum Pileus Modicensis prædicta quæst.124.existimat posse hunc superiorem de causa appellationis cognoscere, melius tamen facturum,si deleget alii cognoscendam Bartholo Brixiensis pro delegatione etiam concludit, Vterq; allegat lib.prætor.de iuris.dist.omn.iud.ff.

alioquin

alioquin posse, ut suspectū, recusari. facit c. si quis contra, de foro compet.

Eius sentētiæ fuit gl. ad d. ca. adhæc. 6. ad uerb. tanquam suspectum, de appellat. Sicut, inquit, Episcopus uel iudex, tunc delegat causam alijs, quando tanquam suspectus recusatur, c. peruenit 11. q. 1. ca. cum speciali, de appellation. & c. si quis cōtra clericum, de foro compet. Eiusdem sententiæ est Speculator lib. 2. part. 3. titu. de appellat. §. 4. n. 21.

Quod tamen forsan reciperet exceptionē, si Iudex hic à quo appellatū est fuerat tāquam pars in causa appellationis citata, & in superiori sede postea ipse fuerit in locum alterius subrogatus solus, hoc est, cum quo non sint cōsiliarii secū iudicātes. Sed certè nec in hoc casu obtinet quando iā appellatio interposita est, & postea electus esset ad illā superiorē sedē. Nam uere expedit in illa causa recusationē proponere, & uel dari alios iudices, uel nō datis appellare rursus ad alium proximum superiorem.

CAP. XVIII
De appellationibus in Gallia, ad quos superiores deuoluantur.

SVMMARIA.

1 *In Gallia à iudicis dominis ad quos appelletur.*
2 *In criminalibus quādo ad curiam supremam omisso medio appellatur.*
3 6. *In ciuilibus gradatim fiunt appellationes.*
4 *A iudice delegato a curia pro executione arresti ad illam appellatur.*
5 *Appellationes ab abusu ad supremā tātū curiā fiunt.*
7 *A iudicis electorum uel per æquatorū appellatur ad*

omisso medio,uel ad proximum medium,ut refert Papus lib.19.Rhapsod.arrest.tit.1.art.2.

Ab aliis† autem sententiis causarum ciuilium interlocutoriis uel diffinitiuis, appellationes ab inferioribus fiunt ad iudices ordinarios, à quibus appellatur ad curiam supremam immediatè,ex constitutione.Franc.1.anni 1536.art.22.& anni 1542. 3

Quando †curia suprema committit uel delegat aliquā causam ex certis rationibus inferiori iudici, si ab eo appelletur,ad curiam est appellādū,ut ab omni executione arrestorum ex constitutione Frā cisci 1.anni 1535.cap.1.art.32. 4

Appellationes† tanquam ab abusu, directo sortiuntur forum curiæ supremæ, ex constitutione Francisci.1.anni 1535.c.1.art.30. 5

A sententiis† iudicū regiorum,aut Vasallorum regiorum fieri debent ad superiores iudices tēporales seu seculares,non ad alios, ex constitutione Francisci 1.anni 1535.c.16.art.31. 6

Sūt† p̄ æquatores uocamus in Gallia, *Les esleus*, quorum officium,& industria electa distribuenda imposita onera regno talliarū,per ciuitates, & pagos,eaque de causa committūt delegationes,& locationes exactionis faciēdæ tributorum,& auxiliorum petitorum per regem à populo, ut iudicatum arresto curiæ supremæ Parisiorum,27.Febr.1570. Et iudicant de controuersiis,& litibus huiusmodi exactionis.Si quis uelit appellare ab his præ æquatoribus uel electis,prouocabuntur generales auxiliorū dicti, *Les Generaux des aides*,apud quos oportet releuare appellationem intra unum mensem, alioquin decidit à sua appellatione,& dēt multas 7

20.li-

20. librarum Parisiẽsium. Poterit tamẽ renunciare appellationi emissæ appellans intra 8. dies soluendo pro multa 60. solidos Parisienses; & si prosequatur appellationem, in qua dictum fuerit eum malè, apellasse debebit multam 20. librarum Parisiens. non maiorem, ex constitutione Caroli. 7. anni 1435. ar. 269. Idipsum statutum constitutione an. 1452. art. 306. alias. 21.

8 A Camera † rationalium seu computorum, appellatio fit ad Cancellarium Franciæ, & non ad curiam parlamenti; is autem de ea iudicat uocatis in consilium cõsiliarijs eius curiæ quibusdam, ut post multas cõcertationes dictum in senatu Parisiensi. 25. Nonuemb. 1401. ut refert Iohannes Lucius, in placitis curiæ. & eum post. Iohan. Papus, li. 19. arrestorum tit. 1. arresto. 15.

Appellationes † magistrorum aquarũ, & syluarũ dicũt *maistres des caues, & foretz*; dirigũtur, aut, ut dicunt, releuãtur ad tabulam marmoream aulæ palatij Parisiensis, corã magno Magistro, aut eius locum tenente; & ab eo perueniunt ad curiam supremam Parisiensem, ex constitutione Caroli. 6. anni 1542. ar. 6. Francis. 1. anni 1515. ar. 86. & anni 1534. & anni 1535. & anni 1540. ar. 9. & an. 1544. artic. 4. & 5. Et Henrici. 2. anni 1558.

10 A sententijs † loca tenentium particularium magistrorum portuum, seu traiectorum, appellatur ad tribunal magnum, uocant *le bureau general*; magistrorum portuũ, per constitutionem Henrici secundi an. 1551. ar. 11. Et à sententiis horum magistrorum seu uicariorum generalium, appellatur ad curias parlamentorum, ex constitutione Frãcis. 1. anni 1542.

ni 1542. ar. 3. & Henrici 2. anni 1549. ar. 10. & anni 1551. art. 14.

A sententijs † præpositũ seu præfectorũ monetalium, appellatur ad curiam monetalium *à la cour des monoyes*, ex cõstitutione Henrici 2. anni 1555. ar. 8. Henrici 3. anni 1577. A generali curia monetaliũ, quæ sedet Lutetiæ, appellatur ad curiam parlaméti Paris. ex constit. Francisci 1. anni 1540. ar. 55. 11

DE APPELLATIONIBVS.

LIBER QVINTVS.

De his qui appellare possunt.

CAP I.

Omnes appellare posse, qui non expresse prohibeatur.

SVMMARIA.

1 *Omnis oppressus appellare potest à sententia contra se uel contra alium lata.*

2 *Ita & tertius alius quam litigans appellat.*

3 *Et is cuius interest, propter connexitatem causæ.*

4 *Distinguitur tamen tertius à consortibus litis.*

5 *Potest quis appellare pro se & sibi adhærentibus.*

6 *Possunt actor & reus litigantes simul ab eadem sententia appellare, & nu. unius appellatio alteri nõ appellanti sit communis & in quo.*

7 *Multis modis interesse potest alicuius non fuisse ita factum uel iudicatum ut fuit, ut quia homo fuit cõdemnatus, & ideo pro eo appellat.*

9 *Quan-*

8 *Quanquam in ciuilibus sine mandato eius non possit.*
9 *Sine mandato quis admittitur ad defensionem possessionis inuasæ absentis.*
10 *Et nomine dominorum pro seruis illorum damnatis.*
11 *Vt negotiorum gestores, tutores, curatores, pro absentibus & minoribus, quia illorum interest.*
12 *Procurator pro alio appellat.*
13 *Sed num procurator lite iudicata teneatur prouocare & appellationem prosequi, disputatur.*
14 *Appellat sine mãdato filius familias patris nomine.*
15 *Et pater materue pro condemnatis absentibus filiis.*
16 *appellat & pater, filio in causa libertatis damnato, etiam eo inuito.*
17 *Quando appellatur nomine alieno, is cuius nomine appellatur, debet ratum habere intra decem dies.*
18 *Ratum autem haberi nequit, nisi eius nomine fuerit appellatum.*
19 *Excommunicatus potest appellare.*
20 *Tertius, qui pro suo intereße appellat prius debet de suo intereße docere.*
21 *Requiritur & insuper ut illud ius tertii non sit omnino separatum a iure principalium litigantium, aliter opus esset nouo processu.*
22 *Debet autem Tertius dum scit agi de suo interesse interuenire, alioquin per patientiam sibii uiam præcluderet.*
23 *Appellat Episcopus sine speciali mandato pro ciuitate sua.*
24 *Dominus pro subditis.*
25 *Capitulum pro causa Episcopi sui interdum.*

26 Dum-

26 *Dummodo prædictorum intersit. non autem si tantum intersit ciuitatis subditi aut Episcopi. Et ibi quando domini possunt pro iniuriis subditorũ uel seruorum experiri, uel pater pro iniuria filii.*

GENERALIS† REGVLA IN QVAESTIONE, I quis appellare possit, ponitur; Vt omnis oppressus & cuius interest, appellare possit: Hi quorũ non interest, contra nõ audiantur. c. omnis oppressus c. & ideo 2. q. 6. c. ut debitus honor, de app. l. 1. de app. recip. ff. c. non solent 2. q. 6. c. cum inter R. iuniorem. §. nos attendentes, de elect. c. sent. fin. vt pendente nihil innou. in sex.

Siue contra appellantem lata sit expresse senten tia, ut dicto c. & ideo, & c. non solent. 2. q. 6. Siue cõtra alium. Nam & potest appellare is, qui putat sua interesse talem sententiam non sortiri effectum. l. 4. §. alio condemnato, de app. ff. l. 2. quando appelland. sit. lib. 49. tit. 4.

Sic Martianus in l. à sententia 5. de app. ff. exempla affert, à sñia, inquit, inter alios dicta, appellari nõ põt, nisi ex iusta cã, veluti si quis in cohęredum pręiudiciũ se cõdẽnari patitur, vel similẽ huic causam, quãuis & sine appellatione & tutus est cohæres. Itẽ fideiussores ꝓ eo, ꝓ quo interuenerũt. Igĩ & vẽditoris fideiussor emptore victo, appellabit, licet emptor & vẽditor acquiescãt. Item legatarii ibidẽ appellare possunt, hærede instituto uicto ab eo, qui de inofficioso egerat. Item appel. & qui in fraudem sui appellationem factam dicit.

Et Vlpianus etiã in l. si perlusorio 14. eo. tit. Si per lusorio iudicio actum sit, appellari licere, respõdit, & si inter coniunctas personas in necem legatario

rum

rum & libertatum actum fuerit. Idem in l. si suspecta 29. de inoffic. testam. ff.

2 In c. cum super 17. de sent. & re iudicata lib. 2. ti. 27. Episcopus Onetēsis, admittit appellās à sententia lata pro Episcopo Auriensi, contra monasterium cellæ nouæ & eius statum, si sua interesset. Et ibid. Panor. notat nu. 1. pro summario, quod ab eadem sententia potest appellare, nedum reus victus, sed etiā tertius cuius interest: & poterit sententia, quo ad reum nihil de iure suo docentem, cōfirmari respectu uerò tertij rationabiliter appellātis, infirmari. Et postea n. 4. nota, inquit, ꝙ quando in eadem causa plures appellant & prosequuntur, victoria unius, qui de iure suo docuit, non prodest alteri nihil rationabiliter proponenti, & sic limitari c. vna sententia 73. de app. & l. si qui separatim, de appel. ff. Et rursum n. 7. ad dictum c. cum sup, notat, tertium posse prosequi appellationem per reum principalem interpositam, etiamsi ipse per se non appellauerit, quinimo si iste reus principalis transigeret cū actore, quod nihilominus iste tertius posset, per se appellationem prosequi, & non potest reus ille per suam transactionem impedire, quo minus tertius ille appellationem pro iure suo prosequatur. Nec mirum. Sicuti enim tertius potest pro suo interesse assistere liti & illam promouere, l. si suspecta, de inoffi. testam. ff. d. l. si plusorio, de app. ff. l. sepè 63. & ibi. prolixè. Alex. de re iud. ff. auth. nūc si hæres, de litigios. C. c. cū sup, de sent. & re iu. Ita assistere pōt causę appellationis, & ēt eā pmouere, reo principali desistēte. facit, l. à snia, §. idē rescripsit. cū seq. de ap. ff. tract. & Gail. li. 1. obser. 70.

Viden-

Vidēdus porro Felinus ad c. super eo, in princ. de offic. deleg. quæ priuilegio habet tertius compares pro suo interesse, quę tamen non habeant litigātes principales, quasue exceptiones possit proponere, & quomodo probare debeat, ꝙ dicit sua interesse.

Facit † cōnexitas causæ, ut is cuius interest tertius 3 possit nō tantum corā Iudice ordinario, sed etiam corā Iudice delegato se liti coniungere, argumēto l. uni. de quib. rebus ad eund. iud. ea. ff. ne continentia causæ diuidatur, l. nulli. C. de iud. Et ita, quamuis rescriptum delegationis non extēdatur ad non comprehensa; tamen extenditur ad connexa & accessoria c. cum super & ibi Panorm. de offic. deleg. Et sic admittitur hic is cuius interest, nō tantū in prima instantia ante & post litis contestationē, sed & in principio, medio & fine litis ut Ancha. ait, ad C. si. vt lite pend. n. 4. & Fel. ad c. cū sup. de re iud. sed ēt in causa appellationis, quia sententia per appellationē suspensa, adhuc durare dicitur cā; ut ait Oldrad. cons. 255. Bald. ad Auth. hodie, n. 6. de ap. Quare īterpositio decreti ad petitionē unius creditoris, oīb. aliis creditorib. prodest, l. cū unus, de bonis aucto. iud. possid. Proinde tertius ꝓ suo interesse appellare potest, uel alterius appellationi adhærere p c. ut circa, de ap. in sex. l. ab executore, §. alio, de app. ff. Etiā reluctāte & inuito principali agēte. l. principaliorū, de libera. caus. C. d. l. si perlusorio, de app. Fel. ad d. c. cū sup, n. 16. de re iud. Quia oīs adhęrens uel appellans dicitur principalis persona, non procurator aut negotiorum gestor. l. si pro curatorio, §. sed si aliter quando app. sit. ff.

Distinguitur † hic tertius à cōsortib. litis utiliter, 4 quia

qa si sint unius litis cōsortes & unus illorū appellauerit & obtineat, hoc aliis prodest, per dictum ca.una,ca.penul.de appellat.

Nam hoc uerum est si iure communi iuuētur, & idē sit negocium & eadem causa defensionis,ut dicitur in d.c.una,& c.fi.§.quandoq; 2.q.6.& l.1.& 2. C.si unus ex pluribus appellauerit.nempe si oēs in solidum fuerint condemnati;secus si pro parte l. si quis separatim,de app. ff. quamuis aliquando contra secundum Vbertum,quem refert Speculator li. 2.part.3.de appell.§.1.nu.11.

5 Potest† & quis appellare pro se & sibi adhærentibus,ut colligit Panor.ex c.olim.26.n.2.de acc.cuius appellationis uirtute & adhærentes defenduntur.Nam si adhærentes tenentur & inuoluuntur appellationi quo ad pœnam,multo fortius debēt gaudere priuilegio principalium arg.c.1.de off.deleg.

6 Possunt†etiam litigantes, & actor & reus,simul ab eadem sententia inter illos lata appellare si grauentur,ut in c.Raynaldus de test.Et hodie in Gallia necessarium uidetur,de iure uero minime.Quia iure scripto appellatus potest se iuuare appellatione appellantis,c.ex parte 12.de rescr.Doctores c. cum Iohannes,de fide instr.Quia appellatio cōmunis est,l.ampliorem C.de appellatio.

Sed de stylo curiarum oportet utramque partē appellare,alioquin appellatio nihil proderit ei,qui non appellauerit,nec sententia quoad illum reformabitur,& ita fuit conclusum sæpius in curia Portugalensi suprema,ut refert Boerius dec.73.inc.sæpe n.7.Cuius ratio uidetur,quod in eo, in quo quis non conqueritur,sententia transit in rem iudicatā

l.1.de

l.1.de his q. propt. met.iud.non app.lib.7.C.ti.67.

Et uolenti nec reclamanti non censetur facta in iuria iudicato,l.cum donationis.C.de transact.

Item quod ultra petita nõ debeat iudicium red di.l.ut fundus,cum.diuidun.ff.

Nec certe puto in c.ex parte.prosecutionem ap pellationis appellati inuasse appellatũ in eo in quo grauatus forsan erat sed uerum est, desistẽte a sua appellatione appellante,iudicium firmatũ a supe riore ad persequutionem appellati,non autem re formatam, si quid grauasset appellatum.

Sic etiam intelligendus est Iust.in l.ampliorẽ 37. in princ.de appel.C.iũcta gl.cuius uerba, Amplio rẽ prouidentiã subiectis conferẽtes,quã forsitã ipsi uigilantes inueniunt,antequã obseruationẽ emẽda mus cũ in appellationum auditoriis, is solus post sñiam iudicis emẽdationem meruerat, qui ad pro uocationis cõuolasset auxiliũ:altera parte q̃ hoc nõ fęcisset, sñiam seq,qualiscũq; fuisset cõpellãda. Sã cimus itaq;, si appellator semel in iudiciũ uenerit & causas appellationis suæ ꝓposuerit,hẽre licẽtiã & aduersariũ eius,si q̃d iudicatis opponere malue rit,si p̃sto fuerit hoc facere, & iudiciale mereri p̃si diũ:seu aũt absẽs fuerit, nihilominus iudicẽ p̃ suũ uigorẽ eius partes implere. Hæc ibi ad uerbũ Iust. Illic aũt gl.ad uerba,si q̃d iudicatis opponere ma luerit,ait,uerũ est super eo c.in quo fuerit appella tũ,vel cõnexo,nõ in alio. Vt de minorib.l. ẽt, §. ex causa, & de arbitrio.l.quid tamen,& C.de transf.l.si ex falsis,& l.in offerẽdis,C.de appell.ubi in fine di citur, Nouas ẽt assertiones a partib.apud eũdẽ uel eosdẽ iudices(appellationis) addi ad exemplũ cõ

sultationis ad sacrum nostrũ palatiũ introducẽda, permittimus.facit l.per hanc 4.de temp.appel.Decernimus,inquit Iust. ut licentia quidem pateat in exercendis consultationibus,tam appellatori, quã aduersæ parti,nouis etiam assertionibus utẽdi. uel exceptionibus,quæ ad nouum capitulum pertinẽt: sed ex illis oriunt,& illis coniunctæ sunt,quæ apud anteriorem Iudicem noscuntur propositæ.

Et in l.fi.quãdo prouoc.non est necesse li.7.C.ti. 64.interdicitur appellato,pro quo snĩa lata est pro eo quod nihil aut exiguum prosumptibus & detrimentis litis ei ad iudicatũ est,appellare quia is fatetur recte latam sententiam.Verum si iudices appellationis prospexerint adiuuãdum esse uictorẽ sumptuum perceptione, etiam sine prouocatione hoc ipsum statuẽt & iustã sumptũ quãtitatẽ, definient.

Facit auth.ei qui de temp.appel.li.7. C.ti.63. vbi,si unus mensis supersi ex tempore dato appellatori ad prosequendam appellationem,appellatore cessante;licet victori ingredi,ut reus quęratur,quo siue inuento siue non, suas afferet allegationes, ut uel confirmet,uel rescindatur sententia in omni casu,absente in expensis condemnãdo secundũ tempora fataliũ dierũ.Neutro uero nec appellatore uel appellato scilicet cõcurrente post secũdã fatalẽ,id est, dilationẽ peremptoriam, elapsam, snĩa(a quã appellatum fuit)remanet rata, nempe deserta appellatione,quod sumptum est ex §.1.de app.noue.

7 Interesse† potest alicuius pluribus modis,& idẽ tot modis admittitur appellans.Ea ratione,quia interest hominis hominẽ affici beneficio,l. seruus eã l. 7. de seruis exportan.li.18.ff.ti.7. Et quia quædã

ccmmu-

communis est sanguinis hominum omniũ coniunctio,l.3.de iust. & iur.ff. Et unicuique Deus mandauit de proximo, Ecclesiastici c.17.uers.12.

Ideò & pro dãnato ad supplicium cuilibet licet appellare,etiã pro eo inuito,l.nõ tñ,de app.ff.l.ad dictos,C.eo. ti.& l.addictos C.de Epis. audiẽtia nẽpe noĩe proprio,q̃a interest,nõ dãnati ꝓcuratorio. l. 1. an per aliũ caus.appel.reddi poss.li.49.ff.tit. 9. Vt latius diximus anteà dum de prohibita appellatione in criminibus egimus.

Arbitrati † & quidam sunt,& pro condemnato in causa ciuili aliũ sine mandato appellare posse,dummodo condemnatus ratum postea habeat,sed rectius negat Speculator,lib.2.parti.3.de appel. 8

Et † admittitur ideò etiam sine mandato ad defendendã possessionẽ absentis ui inuasam, tertius. in l. 1.si p uim uel alio modo,turbata fuerit absent. possessio,lib.8.C.tit.5.Vbi tamen supplendum ait Baldus,admitti si caueatur de rato. 9

Pro † seruis etiam damnatis qui appellare nõ possunt,dominis licet appellare, & aliis nomine dominorũ,quorũ interest seruos non admittere l.serui is de appe.ff.l.Lucius Titius,18.eo.Facit pro ratione l.2.de his qui sunt sui uel alien.iur.ff. Ita seruus accusatus in uincula cãm dicturus,pôt à domino ut extraneo,satisdatione data, defendi , l.2. de custodia reorum li.48.ff.tit.3.Seruus uerò ꝓ domino appellare nõ potest,l.creditor.28.de app.ff. 10

Negotiorum † gestores,tutores,curatores in caussis absentium & minorum appellant, quia illorum interest.l.negotiorum gestor.24.de app.ff.l.fin.de re iud.li.24.ff.ti.1.l.2.si tutor uel curat.ap.ff.tenẽt 11

enim negotiorum gestor, de malè & negligēter gestis, l. 1. de negotiis gestis. ff. ut tutor uel curator, l. 1. de tutelis, & ratio. distrah. li. 27. tit. 3. l. à tutorib. de administrat. tutor. C. l. quicquid, arbitriū tutel. C. Sicut de procuratore dicitur, l. in re mandata C. mandati, & ita suo nomine, l. 2. quando appe. sit.

12 Potest† & quis pro se & per se, & pro alio & per alium, nempe per procuratorem & mandatum habentem appellare. l. fi. an per alium caus. app. red. poss. lib. 49. ff. tit. 9, l. 4. §. fi. de app. ff. dummodo tales res sint, quæ per procuratorem agi possint, non autem si tales sint, quæ personā requirant esse præsentē appellantis, ut in l. 1. & 2. an per ali. caus. app. reddi pos. l. 2. C. de pcurat. l. 5. quor. app. nō recip.

13 Quæritur† tamen, an procurator, qui eam peregit litem, in qua sententia secuta sit, cogatur in ea causa appellare, & prosequi appellationem? Et respōdetur, q; si procurator ad negotia datus appellauerit, & postea reddiderit rationes, non esse cogendū prosequi, posse tñ si uelit & dñm quoque, l. fi. an per aliū caus. app. red. poss. ff. exēplo tutoris & curatoris, q. reddiderint rationes, l. pen. & l. fi. §. fi. de appe. ff. & l. 1. si pendent. appe. mors interu. li. 49. ff. tit. 13. aliter si non reddiderint, facit l. vni. vt caus. post puber. adsit tut. li. 5. C. tit. 48. Quod si sit pcurator ad cām & uictus sit, tenet appellare p domino, gl. 1. ad d. l. fi. an p ali. caus. appe. red. poss. ff. & expressè in l. inuitus, 17. de procurator. li. 2. C. tit. 13. l. 8. §. 8. mandat. ff. Sed nō prosequi, ut dicta glossa ait; nisi generaliter ad oīa negotia fuerit datus, vel ad litē & appellationē prosequendā simul.

14 Appellat† quoque & sine mandato filiusfamilias

patris

patris nomine, l. ex cōsensu 23. §. filiūfamilias, de app. ff. Et sic ēt iudicauit senatus Gratianopolitanus mense Mart. 1489. ut refert Papus lib. 19. Rhapsod. arrest. tit. 1. arrest. 7. argum. l. exigendi. C. de procurator. forsan quia sua interest, cū ēt uiuente patre pro domino habeatur, paternorū bonorū, l. in suis; de lib. & posth. ff. & in tit. de suis & legitim. hær. ff. facit. l. cum ratio, de bonis proscript. ff.

Interest † quoq; patris & matris rōne proximitatis, coniunctionis & pietatis, ne res filiorū snīa euertātur, ideo pro illis appellant, l. 1. §. 1. de app. recip. ff. c. non solēt, 2. q. 6. quia & ad illos pōt ueni re filiorū success. l. nā etsi parentib. de inoff. test. ff. 15

Licet † & patri, filio uicto in casu libertatis appellare. Hostiensis in summa de appel. §. 3. quia & proximorum interest, ne seruitute ēt genus inficiatur per uolentē, l. 1. & 2. de libera. caus. ff. quanquam in prima cā ante iudicium, nō licuerit patri uel matri pro reb. filijs agere sine mandato l. 2. §. pen. quando appell. sit. l. 1. de appell. recip. ff. nisi quando filij uel parentes morbo impedirētur agere, l. fœminas, de procurat. ff. cum similibus. 16

Obseruādum † autem monemur iure, quod ubi nomine alieno appellatur sine expresso mādato, is cuius nomine appellatū est, dēt intra decem dies postea ratā habere appellationē, postquam sciuerit appellatum. c. non solent 30. & ibi gl. ad uerbū, mox. 2. q. 6. l. 1. de appell. recip. l. bonorum rem ratam haber. ff. Speculator lib. 2. parti. 3. de appell. §. 1. nu. 7. quia post decem dies appellare non licet. c. cum dilectus 32. in fi. de electio. c. significantib. de testib. de quo postea Deo fauente latius. 17

18 Requiritur † & hoc, ut quod ratum habetur, eius nomine, qui ratum habet, gestum fuerit. nam si nõ fuerit gestum eius nomine, ratum habere nequit, c. ratum. 9. de reg. iur. in sex.

Et sic ratihabitio retrò trahitur & mandato procul dubio æquiparatur cap. ratihabitionem 10. de reg. iu. in sext. quod ibi explicat fuse Dynus & Speculator, tit. de locato §. 6. vers. 168.

19 Augetur † superior regula, ut etiam liceat excõmunicato appellare, si sua intersit, & appellationẽ prosequi, c. cũ inter priorem 5. c. dilecti 8. c. dilectę 10. c. significauerunt 11. c. venerabilem 14. de exceptio. in quib. exceptio excõmunicationis nõ repellit à defensione, ne iudiciũ claudicet, neq; ab impetratione rescripti super causa appellationis quã uis in eo non fiat mentio de excommunicatione.

20 Postremò † tñ loco notandũ erit, non admitti tertiũ interuenientẽ in lite vel appellatione, nisi prius de suo interesse saltem summariè doceat, Bar. ad l. a diuo Pio. §. si super reb. nu. 2. & ibi ẽt Iason nu. 19. de re iud. ff. propter fraudis suspicionẽ, l. si suspecta 29. de inoffi. test. ff. plenè Gaillus li. 1. obser. 69.

21 Neq; † etiam si ius tertij separatũ sit à iure principalis. Nã in hoc casu requiritur nouus processus, & noua causæ cognitio, & ita cessat cã interuentionis & formula; quia qui interuenit liti alienę debet causam acceptare, in eo statu, in quo eã inuenerit, tex. in c. fi. vt lite pendente, in sex. & ibi gl. ad verb. in illo, & Anchar. & Philyp. Franc. vterq; nu. 4. textus in cap. ut circa, de electio. in sex. Bald. ad l. si eo tempore, in fi. C. de remissio. pign. & alij plures, quos refert Gaillus lib. 1. obseru. 71. nu. 1.

Sed

Sed † quoties tertius scit aliũ agere de iure ad se 22
pertinẽtę principaliter uel principaliter ad ipsum spectãte, sibi pręiudicat per patientiã, & scientiã, ut postea nõ possit interuenire, & sibi debeat imputare, quod nõ contradixerit uel protestatus fuerit, quod explicat per plures doctores Andreas Gaillus prædicto li. 1. obseru. 70. nu. 25. & sequentibus.

Appellat † Episcopus sine speciali mandato pro 23
ciuitate sua, & pro subditis, ut ext. de appel. c. dilectis, 55. & ibi nota. Gui. Pap. q. 436. n. 27. & q. 464.

Idem † de quolibet domino pro subditis dicen- 24
dum, arg. d. ca. dilectis, & c. cõsuluit, in 3. eod. ti. de appellat. & c. non solent, 2. q. 6. Guid. Pa. dec. 464. Nam factum subiectorum tangit dominum, ideo, & suo, & suorum nomine appellare potest.

Itẽ † capitulũ appellat, & agit pro causa sui Epi 25
scopi, si Episcopis negligẽs est, uel aliquid facit in eius præiudiciũ, ut in c. dilecti de maiori. & obed. Specul. l. 2. parti. 3. titu. de appell. §. 1. nume. 14.

Cæterũ † in præcedentibus casibus, opus est di- 26
stinctione, quã tangit Guid. Pap. dec. 464. & Gaill. li. obseruat. obser. 125. Et generaliter quãdo quæritur, nõ dominus uel alius possit appellare pro subdito, perueniendũ est ad quæstionẽ, quãdo possit agere pro subdito, de qua gl. ad c. auctoritate 4. ad uer. pertinẽt, de priuil. ĩ sex. li. 5. ti. 7. & ibi Ancha. n. 2. Pan. ad c. licet causã, n. 13. de probat. & Felin. ibid. n. 12. Innocẽ. ad c. dilectis filiis, de appe. n. 2. & ibi Philipp. Franc. n. 4. & Rota, dec. 13. de iud. in nouis, Bal. ad c. 1. §. iniuria. n. 5. de pace in iur. fir. in qua distinguunt. Vt si causa ipsos subditos tãtũ respiciat, puta quod furtum factum, eis sit, uel bona

fuerint interpellata propria,& domini nõ intersit principaliter,nõ possit pro illis agere uel appellare etiam si eius sint censuales,expresse in c. auctoritate,de priuileg.in 6.

Quia nemo alienæ litis defensor sine satisdatione aut mandato est idoneus, l.qui proprio.46.§. q aliũ & l.nõ uidetur. 53.de proc.ff.l.in eo q plus 110.§.1.de reg.iur.ff.§.si uero de satis. ii.uni. C.de satisda.ita in hoc casu neque uniuersitas aut collegium agit pro iniuria facta uni de collegio aut uniuersitate,quia quæ sunt uniuersitatis,nõ sunt singulorũ,aut contra,ut de rer.diuisio in ff.per l.in tantũ.6.§.uniuersitatis 1.de id ius.uoca.ff.l.sed si ac lege.10.§. qui manumittit,& l.sicut municipiũ. 7. q cuiusq; uniuers. nõ uel cõtra eum agat li. 3.ff.ti.4.

At si factum subditi uel iniuria tangit aliquo modo dominũ,tunc experiri potest,& appellare sine mandato p eo,quia sua interest,puta si quis à subditis indebitè collectas exigat,uel eos uexet,ut ait Archid.ad d.c.auctoritate,& ita in facto subditorũ turbari,& iniuria affici uidetur dominus,l.uim facit,de ui,& ui armat. & ideo cõpetit ei actio de dolo uel utile interdictũ, uti possidetis, gl.ad d.c. auctoritate,uel recuperan[illegible].Anch.ad Clem.1.de rescript.n.3.5. 11. Panor.n.6. ad c.dilectis filiis, de appell.uel actione iniuriarum,per tex.l.item apud Labeonẽ,§.si quis fecit,& §.pen.& fi.de iniur. ff.§.seruus autem,eo.ti.apud.Iust.Ita cõpetit actio domino iniuriarum pro iniuria seruo facta in contumeliam domini, ut ibi dicitur.Idem dicendum de Clerico,Monacho,Ciue,Vasallo,quorũ nomine Episcopus, Abbas,ciuitas,dominus agere possunt iniuria-

iniuriarũ nomine Philipp. Franc. ad d.c. dilectis, n. 5. & ibid. Innocẽt. Et ita seruari in Camera ait Gaillus obseru. 125. n. 7. lib. 1. Et in Gallia Papæus, dec. 464. num. 3. & 4.

Cap. II.

De quibusdam qui non possint appellare.

SVMMARIA.

1 *Pro alio nemo sine mandato generaliter si sua non intersit, appellat.*
2 *Officialis in officiando penitus non appellat, pro aliis appellat.*
3 *Confessus in iudicio, & coniunctus de debito non appellat, iure Pontificio, & Gallico contra.*

NON tenet† appellatio, eius, q pro alio appellauit sine mãdato si sua non intersit, nisi alius ratificet appellationẽ nomine suo factã intra tempus præfixum, puta decem dierũ ad appellandum l. bonor. possessio. 24. rem rat. habe. li. 46. ff. tit. 8. & l. 1. cũ ibi notat. per Bar. post. gl. de appell. recip. ff. Archid. ad c. non solent. 2. q. 6. gl. ad c. ut circa, ad uer. adhærentes, de elect. in sex. gl. ad reg. iu. Ratihabitionem, in sex. Sic, & senatus iudicauit Gratiopolitanus, ut refert Papus li. 19. Rhapso. Arest. li. 6. Arrest. 9. Quia patiẽdo tempus labi, in quo competebat ius, puta bonorum possessionem petendi: uel ius appellandi aut prosequendi appellationẽ; uel aliud quodcũq; uidetur tacitè illi iuri renunciasse, §. si uero, de his q ingred. ad app. l. 1. §. ita ãt si tabulæ test. nullæ exstabũt li. 38. tit. 6. Iõ & per ratihabi- 1

tionem

conatur redire ad id, ꝙ semel renunciasse uidetur, ut l.si quis iusiur. C.de reb.credit. l.fi.de conditio. insert.l.de die,§.fi.qui sati.cog. Colligitur ergo in sũma ex superioribus primus casus, ne quis possit appellare, si sua non intersit. Secundus non possit appellare pro alio sine mandato, nisi rata sit appellatio intra legitimum tempus habita.

2 Nõ†admittitur,& 3.appellatio officiarii cõdemnati pro delicto commisso in officio, per eũ cuius est officialis.l.nulli,quorũ appellatio.nõ recipian. li.7.C.ti.65.Quanquam si de patrimonii sui causa esset condemnatus, appellare, ut ibidem dicitur. Huc referri possunt quæ antea docuimus, de prohibitione appellãdi à castigatione uel à correctione superioris li.2.cap.10.

4 4.Non† potest appellare confessus in iudicio, uel conuictus de debito maxime publico, l.fi.quorũ appell.non recip.lib.7.C.tit.65.

Cap. III

An pactus de non appellando, appellare possit.

SVMMARIA.

1 *Pacto renuncians appellationi non appellat.*
2 *Quia licet beneficiis sibi indultis renunciare.*
3 *Ratio 2.ex conuentionum ui.*
4 *3.Quia licet tacite, ergo, & expressè.*
5 *4.Ex l.tale pactum §.qui prouocauit de pact.*
6 *Et 5.ex l.si aduersarius tuus, de fid.instrum.ff.*
7 *Sexta.quod fieri potest per legem, & potest per pactum.*
8 *Septima per argumentum a minori ad maius.*

9 Octa-

9 Octaua, quia licet totam litem pacto euitare, ergo & partem appellationis.
10 Saliceti media sententia cum distinctione pacti mutui & simplicis.
11 Per renunciationem appellationis, nõ censetur renunciatum iuri dicendi sententiam nullam.
12 Alia sententia, licere appellari non obstante renunciatione.
13 1. Quia non possit ei ut bonó publico renunciari.
14 2. Argumentó l. 1. §. quod ait prætor, quorum legat.
15 3. Ex l. cum apud Sempronium, iudicat. solu. ff.
16 4. Quia prohibitum ne impediatur appellatio.
5. Per l. 1. §. si quis, à quib. appell. non licet.
17 6. C. ad hæc, de appellat.
18 7. Quia futuro iuri non competenti non renunciatur.
19 8. Quod hæc renunciatio fieret in præiudicium superioris iurisdictionis.
20 9. Quod etiam in criminalib. pro inuito appelletur.
21 10. Quod non possit renunciari reductioni ad arbitrium boni uiri cui comparatur appellatio.
22 11. Ex l. 1. de libera. causa. ff.
23 12. Quia qui cępit iudicium tenetur illud ad finem usque prosequi.
24 13. Ex cap. sollicitudinem, de appellatio.
25 Affertur solutio proximæ prioris rationis, retenta prima sententia.
26 Solutio 2.
27 Solutio 3.
28 Solutio 4.
29 Solutio 5.
30 Solutio 6.

31 Solutio

31 Solutio 7. vbi distinguitur inter renunciationem iuris futuri & renunciationem.

32 Solutio 8.

33 Solutio 9.

34 Solutio 10.

35 Solutio 11.

36 Solutio 12.

37 Solutio 13.

38 Aliæ distinctiones pro conciliatione, ut ante litem contestatam, uel post, ante sententiam ualeat renunciatio appellationis futuræ ex mutuo pacto, non ex simplici pacto, & nisi apud acta.

39 Post sententiam latam, ante uel post appellationẽ ualeat, nec appellari possit.

40 Differũt renunciare appellationi & iuri appellãdi.

41 Renunciatio appellationis interpositæ debet fieri debito tempore, alias non ualet.

42 Coram Iudice uel actuario.

43 Vel corã notario & testibus si notificata fuerit parti & indici, idem si fiat coram apparitore.

44 Recedere licito potest quis ab appellatione. dummodo id fiat sine fraude cuiusquam.

45 Pactiones in causis beneficialib. suspectæ de Simo.

46 Quando beneficiatus sine Simoniæ suspicione possit redimere uexationem.

47 Non renunciat quis appellationi, si alterius intersit ut puta Reipublicæ delicta occultando.

48 Concordia & pactiones in causa beneficia habent suspicionem Simoniæ.

49 & 50 Post appellationem præsentatam iudici ad quem, sine eo non licet ab ea recedere, etsi intersit appellantis re non integra.

51 Peniten-

51 *Pœnitentia quare quædam crimina non euadunt infamiam.*

52 *In Gallia quare appellans inuito appellato possit renunciare appellationi.*

53 *Renunciatio unius appellationis non adfert præiudicium aliis adhærentibus, nec illis prodest.*

54 *Alius quam dominus non potest renunciare appellationi, nisi procurator ad hoc habeat speciale mandatum.*

55 *Summa quædam resolutionis superiorum circa renunciationem appellationis ex pacto uel apud acta.*

56 *Alia de eadem distinctio ex Speculatore.*

57 *Remota appellatione grauamen omninò non reuocatur.*

QVINTVS † maiorem habet controuersiam, an 1 liceat illis appellare, qui pactum fecerunt de nõ appellãdo. Et quidẽ iure uidetur illis interdicta appellatio per textũ in l.fin.§.fi.de temp. app.li.7.C.tit.63. Sin aũt, inquit Iustinianus, partes inter se scriptura interueniente paciscendum esse crediderint, memini partium ad prouocationis auxilium licere peruenire uel ullum fatale obseruare: eorum pactionem firmam esse censemus. Legum enim austeritatem in hoc casu uolumus pactis litigantium mitigari.

Idem Vlpianus in l.1.§.si quis, à quib. appe. non licet, li.49.ff.tit.2. Si qs ante sententiam professus fuerit, se à Iudice non prouocaturum, indubitatè ꝓuocandi auxiliũ perdit. Et ita resoluit Rota dec. 287. licet appellationi, n.1. in nouis, ut liceat renũciare appellationi interponẽdæ à diffinitiua uel in-

ter-

terlocutoria, per pactum: sine pacto tamen simpliciter non valere huiusmodi renunciationem. Et sic inquit, non obtinet, l. nō potest uideri. 208. de reg. iur. non pōt uideri desiisse habere qui nunquā habuit, & quod iuri futuro nemo potest renunciare, nam hoc uerum simpliciter; sed per pactum sic, l. postquam lite, C. de pact. & notat gl. ordinaria ad c. ex multiplici, de decimis, & ibi Gotfred. Ponit & rationem diuersitatis c. sunt autem, 2. q. 6. & ibi Iohan. Hoc idem tenet & Bald. seu gl. ad c. cum dilectus, de arbit.

2 Ratio † prior videtur, qūia unicuique licet beneficiis in sui fauorem introductis, renunciare. l. si qs in cōscribendo, C. de pact. & C. de Episc. & cler. l. si Iudex circūuēto 4. de minor. 25. annis ff. l. 1. de feriis, ff. l. in constāte, dē donat. ante nupt. C. Etiam si futurū sit beneficium, ut l. 1. C. de pact. li. de fideicōmisso, de transf. At nemo dubitat appellationem esse remedium fauorabile iuris, l. 1. de app. ff. quia & uocatur beneficium, in c. an sit deferendum, 42. de appe. Et pacto iuris beneficio renunciari potest l. pacisci, de pact. ff.

3 Alia † ratio ex generali conuentionum firmitate trahi potest, quæ ab initio liberæ sunt, postea uerò inuitis contrahentibus retractari nequeunt. l. sicut, C. de actio. l. in commodato, §. sicut, commod.

4 Tertia, † quod licet tacitè, licet & expresse, quia expressum facit cessare tacitu, l. qui ex filio, §. filio, de vulgar. ff. Et tacita habentur pro expressis, l. cū quid, de reb. cred. ff. At ualet tacita renunciatio appelllationis, si quis acquiescat, si non appellet intra tempora, ut dicemus. Ergo ualebit expressa.

4. Fa-

4. Facit † l. tale pactum, 40. §. qui prouocauit, de pact. li. 2. ff. ti. 13. Qui prouocauit, inquit Papin. pactus est, intra diem certũ, pecunia quã transegerat nõ soluta, iudicatis se satisfacturum. Iudex appellationis, nullo alio de principali causa dicusso, iustã conuentionem, uelut confessi sequetur. Ita ibi sententia lata & appellatione interposita, renunciatur eidem efficaciter.

5. Facit † L. si aduersarius eius, 3. de fide instr. lib. 6
3. C. tit. 21. ubi, si quis cum fides instrumenti producti in dubiũ reuocaretur, apud acta p̃sides prouinciæ, nõ se eo usurum protestatus est, non potest postea pœnitere, & eo uti.

6. Quæ † fieri possunt per legem, fieri possunt per 7
pactum. l. nõ impossibile. 50. de pact. ff. At per legẽ fieri potest, ne liceat appellare, ad sopiendas celerius lites, ut diximus in pluribus exemplis, in quibus inhibetur appellatio. Ergo & per pactum etiã, occasione eiusdem rationis minuendarum litium, ne liceat appellare, recte cauebitur.

7. Firmat † argumentũ a maiori minus à minus af- 8
firmatiue, quod receptũ est regul. cui licet, de reg. iur. in sex. l. non debet, eo. tit. ff.

At maius est renunciare appellationi iam interpositæ, quam interponendæ: siquidem insinuata appellatione iudici ad quem, uidetur causa ad eũ deuoluta, & eius interesse, appellationi nõ renunciari sine eius auctoritate. Vt quãdo ab arbitrio ex compromisso ad alium Iudicẽ itur, uidetur arbitrio iniuria irrogari. l. sed si in seruum 9. §. fi. & l. seq. de recept. arbit. l. 4. ff. tit. 8.

Item interest ipsius iudicis a quo, ne postquã ab

eo prouocatum est, sentẽtiaque eius in dubium reuocata, relinquatur dubia eius opinio, quum per friuolas etiam appellationes ei iniuria fieri uideatur, l.fi. quando prouocar. non est necess. li.7.C.tit.64.

Potest autem quis renunciare appellationis interpositæ, ut dicemus postea suo loco.

Ergo & interponendę multo magis, quia nullius alterius quam renunciantis interest, nec iniuria iudici ad quem a quo appellatur, irrogatur.

9 8.Item† retenta propositione maiore, cui licet quod plus &c. licet totã litẽ pacto sopire, neq; dat̃ postea regressus, in l.postquã liti 4.C.de pac.& tit. de transf. Ergo & licebit & parti renunciare nempe appellationi; in qua minus est.

Et ita quod de toto dicitur permissum, & in parte diuisibili est permittẽdum, l.quæ de tota, de rei uendicat.ff. Et hæc pro sententia affirmatiua.

10 Salicetus† uero ad l.fi.§.fi.n.7.de tempor. appella.C. ait, ut quamuis in illo.§. ualeat renunciatio appellationis mutua, facta inter partes: tamen non ualeat simplex renũciatio, quia pactum claudicat, & quia contractus pacti utriusque cõsensu firmatur, l.1.de pact.ff. renunciatio unius inęqualis uideatur nempe ut uni non liceat, quod alii liceat: itẽ quod pactum de futuro sit iure, renunciatio de præsenti, nisi ipsa renunciatio fieret in iudicio, quia tunc præiudicat l.1.§.si qs, a quib. app. nõ licet. ff. illic claudicare dẽt iudiciũ, ut uni liceat. ꝙ alteri nõ liceat c.cũ inter. de excep. l.nõ dẽt actore 42. de reg. iur.

Et numero 9.d.§.fi.l.fi. de temp. appel.C. Salicetus explicat, ita quoque renunciationẽ generalem appellandi uel pactũ pertinere ad omne grauame diffini-

diffinitiuæ & interlocutoriæ, secundum Bal. ad l. 1. §. si quis, a quibus appell. non licet.

11 Tamen† addit per renunciationem iuri dicendi sententiam nullam, per l. si domus 20. de ser. urba. præd. ff. dũmodo seorsim nullitas ab appellatione, deducatur in iudicium, secus si cum appellatione. quia tunc per modũ sic agendi, renunciatur & nullitati, quãdo appellationi nullitas inest, ut in l. quædam mulier 41. fam. ercisc. ff. arg. l. Labeo, de pact. & l. soluitur, quib. mod. pig. uel hypoth. solui. ff.

12 Sunt† qui putẽt paciscẽtes, non obstãte renũciatione posse appellare, & eorũ pactionẽ infirmã & inefficace esse. Rol. a Val. li. 1. cõs. cõs. 29. n. 7. 28. 29.

Atque in certis casibus appellationis renunciationem prohibitam esse notat, Socinus cons. 45. in cip. uisa appel. §. præterea quandocunq; in 1. parte.

13 Rationes† possent adduci pro sententia infirmante pactum.

1. Quia bono publico introducta est appellatio, non tantum in fauorem litigantium, sed etiam in odium iudicum inferiorum, contraque imperitiã & iniquitatem sententiarum eorum l. 1. de appel. ff.

At nec ex prætorio, nec ex solenni iure priuatorum conuentione quicquam immutandum est, quãuis obligationem causæ possint immutari, & ipso iure & per pacti executionem. l. nec ex prætorio 27. de reg. iur. ff. l. ius publicum, de pac. ff. l. neq; pignus, 46. §. priuatorum conuentio, de reg. iur. ff.

14 Secũdo† adducitur l. 1. §. quod ait Prætor uolũtate eius, quorũ legat. li. 43. ff. ti. 3. Vbi explicatur edictum per quod prætor statuit, ut si legatarius sine uoluntate hæredis nactus fuerit sibi legatum, resti

tuere teneatur quia per manum hęredis tenetur ac cipere,& non sibi ipsi ius dicere.

Illud aūt ex uoluntate intelligit, ut postea, aditā hęreditatem ab hærede uoluntatem habeat nam si ante aditionem habeat,uoluntas ei non prodest.

25 Tertio † affertur l.cū apud Sēproniū 20. iud. sol. li.46.ff.ti.7.cuius uerba Scæuolæ.Cum apud Sēproniū Iudicē datū,reus defēderetur,stipulatione cautū est,ut ꝙ Sēpronius Iudex iudicasset,prętaretur (à fideiussore uidelicet) a cuius sñia petitor appellauit,& cū apud cōpetentē appellationi Iudicē res ageret,defēsore cōdemnato;quæsitū est,an stipulatio cōmissa esset?Respōdit,scđm ea quæ proponerētur non esse cōmissam,ideo, stipulatione adiicit, quiue iu eius locū substitutus fuerit.Vnde colligitur,quod is qui fideiussit iudicatum solui,respectu sententiæ certi iudicis,Iudice mutato per appellationem interpositam non tenetur.

26 4. Prohibitum † est,ne omnimodo impediatur appellatio.l.imperator 25.de appell.in ff.

Quale neque uolente aduersario prohibitio illa uiolari poterit.arg.l.quos prohibet prætor.7.de postulat.li.3.ff.ti.1.Quos prohibet prætor, inter Caius apud se postulare omnino prohibet etiam si aduersarius patiatur,eos postulare.

5.Citat̄ p gl.ad §.si quis,l.1.a quib. appellare nō licet:l.cum falsa 5.de de iur.& fact.ign.li.1.C.ti.18.

27 6.Videtur † textus expressus in c.adhæc 20.in 2. sic inc.de appe.cuius uerba.Præterea de his q iura mētū præstāt,ꝙ Ecclesiæ stabunt iudicio,& postea appe lāt;id tua sollicitudo ꝓuideat, ut eos seruare quod iurant, uel infra xl. dies post appellationem

inter-

interpositã,iter accipere ad ipsam prosequendam cõpellas.Idem in c.quæstioni,quam facis,21.eod. Vbi non cogitur præcise iuramentum seruare, qui iurant de sequendo iudicio,sed uel seruare,uel prosequi appellationem.

Quia non uidetur deserere iuramentum grauatus,qui,quis ex iusta causa admittit illud.l. ult.qui satisdar.cogant.ff.lib.2.tit.8. Qui iurato promisit iudicio sisti,non uidetur peierasse, si ex concessa causa hoc deseruit.

7.Qui† superstitis repudiauit hæreditatẽ,& antequã ei deferretur,potest post ea delatione,facta nõ obstante illa repudiatione,acquirere & adire,l. qui superstitis,& l.is q,de acq.hær.ff.l.1.§.decretalis,de succes.edict.nec ualet renũciatio iuris rei q̃ nõ cũ petebat.l.si ita scriptũ,45.§.sub cõd.de leg. 2.ff.l.q pôt 135.§.ꝗ quis,de reg.iur.ff.ꝗ quis si velit habere non potest,id repudiare non potest. 18

8.Videtur† repugnare,quod tali pacto,ne liceat appellare,non impediatur posteà appellatio. 19

Quia factũ uidetur in præiudicium superioris ad quem pertinet prouocatio.Sicuti iuramentũ de faciendo quod quis uoluerit,nã extenditur ad causã superioris,ut ei promissum debitum non prætter, & præiudicium eius l veniens,16.de iur.li.2.ti.24. Melius in c.ueniẽtes 19.eo.tit.Innoc.3.rescribens Consul. & populo Tudertino,refert consules Tudertinos sibi exponi curasse,quod cũ aliqui Tudertinorum uocarentur ad officium cõsulatus firmare proprio iuramẽto,quod super mutuis & plagiariis secundũ ciuitatis cõsuetudinẽ iudicarent, & infra 28. dies q̃ iudicassent se executuros;& ꝓinde occa

sione illius sacraméti de exequendo infra 28.dies, nō posse appellationibus ab eorum iudicijs interpositis deferre, nec differre executionem.

Mandat autem vt non obstante dicto iuraméto, deferant appellationibus. Cum prędictū iuramentum excusare illos non posset, in quo debet intelligi ius superioris exceptum. quæ ratio ēt probatur, in c.eam te, c.ad nostram 2.eo.tit.de iur.c.constitutus, de rescr.& in constit.Frider.li.2.feud.tit.55.§.4.de proh.feud.alien.p Frider. Hinc notat Pan.q.6.n.6.q̄ vbicunq; appellatio est interponenda ad Iudicem Ecclesiasticum uel alium superiorem, nō valeat statutum de non appellādo p d.c. veniétes.

20 9.In† criminalibus non potest expresse renunciari appellationi, ut notat Matthæ.de Affl. decisi. 78.n.3.quia & ꝑ inuito appellat l.nō tātū, de app. l.addictos.C.eo.ti. Quia est species defensionis, c. cū inter c.cū olim, de excep.l.pactū inter, de pact. ff.nec auditur perire volens, l.non tantum, de app.

21 10.Remedium† appellationis æquiparatur cum remedio reductionis ad arbitrum boni uiri, sicut & alia exceptio, qua potest sententia arbitri retractari, l.nō distinguemus, 32.§.cum quidam, de recep. arbitr.li.4.ff.ti.8.

At non potest renunciari iuri petendi reductionem ad arbitrium boni uiri, Bar.in l.quidam cū filium, de uerb.ob.fac.nota.ad c.scienti, de reg.iur.

22 11.Videtur† pro hac scientia facere l.1.& 2.de libera.caus.li.40.ff.tit.12.Vbi si in seruitutis conditione constitutus, non patitur de suo statu litigare, puta quod ita sibi & proximis suis voluerit seruitutis nota iniuriā inferri, non obstante eius uolūtate

tamen,

tamen potest pater pro filio & filius pro patre, itatum defendere etiam inuiti.

12. Videtur† obesse c. 3. §. omnẽ verò causarum 23
finẽ uolentes, &c. de litigio. nouell. 112. Vbi actor q̃ agere cęperit, tenetur & cogitur litẽ prosequi vsq; ad finẽ, alioquin tanquam contumax, postquam uocatus fuerit legitimè, damnatur tanquã præsens. Itẽ authen. qui semel, quomo. & quand. iudic. li. 7. C. tit. 43. Lis autem non dicitur finita, nisi per appellationis sententiam ex integro diffiniatur.

13. Potest† adduci c. sollicitudinẽ 54. de appell. 24
ubi qui appellauerat ab Episcopo ad Papam omisso medio Archiepiscopo, si excõmunicetẽ & adeat Archiepiscopum pro obtinẽda absolutione etiam protestatus se non renunciare ideo appellationi, tamen renunciasse videtur tacitè contrario facto; non tamen ideo censetur renunciasse grauamini. Item in c. cum olim 7. de dolo & contumac. li. 2. tit. 14. quamuis quidã post emissam de facto prouocationẽ, contra sentẽtiam iudicum delegatorum censeretur renunciasse appellationi, tamen ei indulgetur adhuc annus ad proponendum grauamẽ si quod haberet.

Sed † possunt disolui rationes proximè in mediũ 25
adductæ. In primis quod pertinet ad primam, qua dicebatur bono publico inuentã esse appellationẽ: hoc quidem uerũ est, sed principaliter in fauorem priuatorum, si velint ea uti. Nam inuito beneficiũ nõ datur. l. inuito 70. de reg. iur. ff. l. hoc iure, §. non fit de donatio. ff. Et tñ est ꝓuisio legis; sed ꝓuisio hois tollit ꝓuisionẽ iuris, l. maritus. C. de procur. Et potest quis renunciare sententiæ in sui fauo-

rem la[illegible],l.si Iudex 41.de minorib.25.ann.Ergò & beneficio appellationis.

Sic vnicuiq; licet contemnere quæ pro se introducta sunt d.l.si Iudex.sine spe recipiendi,ca.quã periculosum,8.7.q.1.ubi de hoc,& c.statuimus de regula.& per gl.ad §.quia uerò,ad verb.senatuscõsulto 94.nouel.ut sine prohibitione matres, debitrices & creditores tutelam gerant minorum.

Vbi distinguitnr pro licita uel illicita renunciatione iuris,quod aut ius est publicũ auctoritate & utilitate;ut qa ius fisci,vel alia utilitas in eo uertit: & tunc renunciari non potest.l.1.& 2.sine censu & relig.fundum compa.non posse. C. & sic intelligitur l.ius publicum,& l.inter debitorem,de pact.ff.

Aut auctoritate tantũ,nõ tamen utilitate ius est publicũ,ut in §.1.de excusat.tut.apud Iustin.Et tũc aut illud ius statutum est in vtilitatem solum renũciantis,aut renunciantis & cõmunis.In primo casu potest renũciari,siue sit priuilegium,siue ius ex aliquo contractu uel pacto.Vt tit.de pactis, & de trãsactionib. de acceptilationibus,de nouationib. exceptis casibus,quos notat.gl.ad l.pen.C.de pact.

In altero casu, quando utilitate publica & renũciantis quippiam introducitur non licet renũciare vt l.2.§.sed quia,de iura.Calum.C.l.quos ꝓhibet, de postul.ff. l. quidam decedens, de administrat. tut.cum simil.c.si diligenti de foro compet.

Si vero renuncietur iuri communi, quod nec est in fauorem,nec est in eo publica utilitas,potest renunciari,vt notat l.ius publicum,de pact.ff.

Item si quando publica utilitas uersatur,si illud ius consistit in prohibitione uel pręcepto,tunc re-

nunciari non potest: si impromissione, potest.

Quod si alterius ēt priuati, ut & publici inter sit non procedit regula in præiudiciū tertii renunciatio, Dec. ad l. inuito, n. 2. de reg. iu. ut in l. seruus uetante, de uerb. obli. Ias. ad §. non pōt, l. hoc iure de donatio. ff.

Si quid etiam introductum sit in odium aliquorum, & fauorē etiā alicuius non potest renunciari, ut in Macedoniano. l. 1. ad senat. Maced. ff. Cōtra si in fauorem tantū renunciantis, ut in Velleiano l. fi. §. penu. ad senat. Vellei. ff. Appellatio autē nō est introducta in odiū iudiciū quāuis illorum sentētiæ interdum retractantur, nam sæpè, & in peius reformantur. l. 1. de appell. ff.

At appellatio permissa est appellāti si uelit, non autem pręceptum ei est, ut appellet: neque in odiū iudicis pro cuius sententia semper præsumitur. Ideo ualet renuntiatio.

Ad 2. † respōdet gl. ad d. §. 1. l. 1. à quibus appel. non lic. ff. ideo uolūtatem hæredis emissā ante aditionem, de accipiendo legato, non prodesse legatario, in l. 1. §. quod ait, quorū legat. ff. quia ꝙ inde sequebatur nō erat legitimum. Puto quod uelit dicere, promissionem datam legatario ante aditā hęreditatem, non esse sufficientē, quia is hęres nō erat, qui cōcedebat, & oporteat hæredē esse, & adesse, qui legatum concedit. Pactum autem de appellando, est de sententia in negotio paciscentis. 26

Bart. porro ad d. §. 1. l. 1. ex Dyno ait, ꝙ cōsēsus in §. quod ait, magis ptinebat ad repudiationē, quā ad pactū; & ideo illā nō ualere scilicet nō esse efficacē, qa repudiatio extra iudicium facta nō ualet.

27 Tertiò † non obest.l.cum apud Semproniū, iud. solui.ff. Nam nō ideo ibi fideiussor non tenetur de eo quod promissum erat soluendo, quod à Iudice Sempronio iudicaretur, quia non ualeat pmissio, ut stetur sententiæ; sed ex eo, quòd is in cuius fauorem pactum erat, appellauit, & alio Iudice dānatio facta est, & ita pactum personale de soluendo iudicato à certo Iudice, non porrigitur ad iudicatū p alium Iudicem. Ideo & iurisconsultus admonet, adiiciendum fuisse, de soluendo iudicate à Iudice & ab eius subrogato.

Sed & retorquendo le.cum apud solue, si dictum fuisset, inquit Lex, obligatum esse fideiussorem de soluēdo quod à Iudice primo & eius successore iudicatū esset, teneretur fideiussor ne iudicato in iudicio appellationis; quia die illo cautū esset; ergò & pactū de nō appellādo obligat, quia non tm̄ iudicātē à quo appellatur, sed ēt ad quem, complectitur: non.n. dicitur, appellatio nisi ad superiorem, vt docuimus in finitione, & ex c.2. de consuet. in sex.

28 Quarto non obest L.imperator, de app. Quia nemo prohibet appellare litiganti, ut in l. Imperator, sed ipse litigans sibi ipsi prohibet, imò nec lex prohibet, quo minus appellet.

29 Quintò † non obest.l.cum falsa. Quia ibi nihil de appellationis renunciatione. Et proinde frustra & glossa & Bart. ad l.1.§.si quis, quibus appellat, nō licet. recurrunt ad distinctionem, quod ibi professio facta est extra iudicium: hic in iudicio. Et explicat autē ista distinctio in quæstione illa §.si quis dum dicitur solam professionem se à Iudice non prouocaturum, adimere prouocandi potestatē; quando illa

illa professio facta est in iudicio;ut uelint professionem de non prouocando exrra iudicium factã nõ obligare & nihilominus libertatem esse prouocãdi per d.l.cum falsa.Quia cõfessio extraiudicialis nõ nocet.l.cert.6.§.si quis absente.de confessis,li.42. ff.ti.2.l.uni.& ibi.gl.eo.tit.C.de confes.li.7.tit. 59.

Professio iudicialis apud acta nocet & reuocari nequit,in l.si aduersarius 3.de fid.inst.li.4.C.ti.21. si acceptata uel præsente parte;non aliter.in l.certum confessus,§.si quis absente,de confess.ff.

Attamen sine controuersia dicunt extraiudicium etiam factam pactionem cũ aduersario de nõ prouocando,valere per l.fi.in fine,de tempor.app. C. quia duorum consensu firmatur & non unius, ut professio extraiudicialis:& quod obligationem habet reciprocam,non potest per euentum altero inuito retractari.

Ad 6.†c.adhæc,in 2.de app.ibi non erat renunciatũ expresse appellationi,sed pactũ erat de stando iuri dicto,quod debet intelligi.si grauamẽ non inferatur, ut de sententia arbitri dicitur, cui se obtemperaturos promittunt compromittentes;& tñ possunt ob iniquitatẽ magnã conqueri,& petere reductionẽ ad arbitrium boni uiri, ut diximus, 30

Ad 7.†respondetur quod aliud est repudiare ius aliud pacisci & renũciare iuri futuro,& textus citati in 6.argum.loquuntur de repudiatione iuris, q̃ non valet antequam competat,ut ibi ratio.quia repudiatio præsupponit ius sibi competere,& fit eius quod competit. 31

Quando ergò ius non competit, & fit tanquam eius quod cõpetit,nulla est:quia nihil est,quod re-

pu-

pudiatur,& mens est repudiandi quod cōpetit,& non quod poterit competere. Vnde actus agentiū non operantur ultra eorum intētionē,l.non omnis numeratio,de reb.cred.ff.

Et priuatio nempe repudiatio,præsupponit præcedentem habitum l.decem de uerb.oblig.ff.l.ad dissoluendum,de desponsat.impuber.

At quando pactum fit de iure futuro, mens est, non quod quæsitū sit remittere,sed quod futurum est,& quādo erit,ita ualet pactū de futuro iure, ut hic in appellatione futura remittenda,& alibi, ut in l.1.C.de pact.l.de fideicōmisso,C.de transf.l.& hæredi.§.pen.de pact.ff.l. 1.§. si parens,si a paren. quis fuer.manu.mis.ff.

Potest assignari,& alia ratio diuersitatis, quod repudiatio unius tantum uoluntate fit,& ideo,reuocari potest à pollicitante,nisi aliud impediat.l. 1.de pollicitatio.ff.

At pactum de iure futuro, duorum cōsensu subnixum est,& ideo ualeat,l.1.§.pactum de pact.ff.& sic etiam consiliat prædicta iura glossa. ad l.1. ad uerb.te filio,de pact.C.lib.2.tit.3.

Responsum & est, remissionem de iure futuro non ualere absente parte, secus autem præsente parte,ut consulit Socin.consi.189.in c.uiso testam. uers.primo quia dictos,in 2.parte.

Sed, & potest renunciari pacto iuri succedendi in posterum,& hæreditati mortis tempore,propter incertum conditionis euentum, d.l.1.C.de pact.l.& hæredi.§.filius famil.& l.pactum inter hæredem.eodem.titul.de pact.ff.l.deniq.§.si quid minori de minoribus.ff.

Item

Item cum datum mihi est sub conditione & ita sub spe tantum, possum eam spem alteri dare, l.2. C.de donatio.l.si in emptione,§.omni,de contrah. empt. ff.

Et quando quis renunciat appellationi futuræ, non ignorat hoc ius sibi competere, licet ignoraret contra quem sententia ferretur.

Ad octauum † argumentum ex cap.uolentes, 32
de iureiuran.rectè quidem dictum est,non posse inferiores iudices impedire appellationem litigantium, quia superioris iurisdictionem inferior non potest tollere,nec legem maioris. c.cum inferior, de maior. & obedient.& si statutum sit,ne Iudex à quo possit litigantem impedire vllo modo appellare.l.imperator 25.de appell.ff.

Cęterum ibi agitur,ut pactum uel statutũ minorum iudicum nõ impediat appellationem ad superiorem delatam per appellantem litigantem.

Nos de diuersa specie agimus,nempe de eo ipso cuius fauore permissa nec prohibita renũciatio appellationis.Et notat Salicet.ad l.fin.§.fi.nu.8.de tempor.appellation.Quod pactum renunciationis appellationis non præiudicat iurisdictioni iudicis ad quem,quo minus cognoscat de iurib. pacti appellationis:sed statutum sic:& ideò in hoc casu nõ sunt partificanda.

Sicuti enim quis potest à lite recedere & transigere permittere lege, & non facit iniuriam iudici: quia nihil aliud Iudex agit, quam ut inter nolẽtes etiam pacem iudicio consiliet.l.1.§.item quæritur de oper.noui nũciat.ff.& ita inuitum iudicium fertur.l.inter stipulantem 8.3.1.de verb. oblig.

Sic

Sic etiam poterit litem abbreuiare & renũciare appellationi in sua causa:sicq; duo sunt in hoc pacto consideranda, publica utilitas & damnum, & priuata, quia potest fieri,ut pactum etiam de reb. publicis & de tributis non ualeat in præiudiciũ iuris publici:& tamen ualeat inquantum prodest priuato,& non obest Reipublicæ, nẽpe ut priuatus teneatur ex pacto soluere tributa illa quę alius tenẽt soluere,& teneatur pro eo.Vt prima pars probaẽ. per l.inter debitorem 42.de pact.ff.l.omnes c.sine cẽsu & reliq.fund.cõpar.nõ posse.Altera p l.epistola §.pactum,de pact.ff. l.in summa 6. C. de pigno.

An uerò statutum ualeat,quo non possit appellari ad superiorem dominum tractat Barbatia,cons. 44.incip.clementissimum Deũ, 4.vol.Sed & iudicatũ est in Camera imperiali,non obstantib. huiusmodi statutis,recipi appellationes,vt refert Mynsing rus centur.1.obseruat.14.

33. Ad 9. † quod in criminalibus non liceat renunciare appellationi, rationem habet,quod permittatur etiam pro reo inuito appellatio,d.l.non tantũ, de appell.& non audiatur perire uolens,ut ibidem diximus & alibi.

Atque ut ait Salicet.ad l.fi.§.fi. de tempor.app. in criminalibus agitur de grauiori periculo & ideo cautius est agendum.c.ubi periculum, de electi. l. addictos,de appell.C.

Neque tam nomine rei appellatur, quantum appellãtis,quod interest hominis hominem affici beneficio:& nemo sit dominus mẽbrorũ suorũ,ut docuimus in q̃stione appellationis in causis criminalibus.Siquidẽ nemo pro alio nomine procuratorio

appella-

appellare poteſt,qui iudicio præſens eſſe debet. l. 1.an per alium cauſ.appe.reddi poſſ.ff.

Ad 10.†de ſimilitudine appellationis & exceptionis,dicimus hoc receptum in arbitris,ut nõ obſtante pacto de nõ appellando,reductio peti poſſit ad arbitrium boni viri:at non in iudicibus. Ratio,quia iam ſententia lata eſt à iudice, qui eſt vir bonus, per l. vir bonus,iudic.ſolui.ff. 43

Et maior fides habetur iudici in recto iudicio, quam arbitro.Quia Iudex ſecundum leges ex iuramento tenetur, & ex probis viris cum auctoritate publica delectus eſt.l.rem non nouam, C. de iud.

Quippe iudicare munus publicum eſt,l.quippe de iud.ff.l.fi.§.iudicãdi quoq;,de muner.& hon.ff.

At qualem ſententiam dicat arbiter nihil intereſt,dũ modo dicat ſiue iuſtam ſiue iniuſtã: nec ea notio prætoris eſt,l.qualem autem,de recep. arbi. ff.Standum.n.ei ; & ſibi imputare debet,ſi iniuſta, qui talem Iudicẽ ſibi elegerit,l. diem proferre 29. §.ſtari,eo.tit.quod in Iudice locum non habet.

Neq; arbiter ex cõſenſu electus tãtæ fidei eſt,cũ & is iudicare debeat ex arbitrio,ꝙ intelligit bono, & boni uiri,ut l.hæc vend.de cõtra emp. cũ ſimil.

Quod ſi omittat,ſupplendnm eſt à Iudice coram quo petitur reductio.

In ſumma quando compromiſſum eſt in arbitros arbitrium illud ſuſceptum eſt,ſi modo ſit cõſonum arbitrio boni uiri,& proinde pro eo emendãdo recte ad Iudicem,qui bonus uir dicitur, recurritur ex ui compromiſſi. Ad qñ pactum eſt,de nõ appellando à Iudice,iam arbitrium electũ eſt boni uiri, ideo ab eo ad alium recurri nequit, alioquin eſſet

con-

contra pactum,quod non est in compromisso.
35 Ad 11.†ex l.1.& 2.de libera.caus.ff.non obstãte contraria voluntate eius qui seruus uult dici cum non sit,potest pater & filius litem prosequi q̃a non tam nomine & vtilitate nolentis litẽ mouẽt, quantũ suo nomine,quia illorum interest,ne suã conditionem liberam contemnens, seruus dicatur,quia sibi iniuria fuerit,& ita neq; noceret pactũ de non appellando alijs,si eorum interesset, cũ inter alios acta nõ noceant l.1.& 2.res int.ali.act.uel iud.alijs nõ noce.l.circa C.locat.l.2.C.de excep.cũ similib.
36 Ad 12.†diximus renunciantem appellationi nõ repugnare legi iubẽti prosequi causam usq; ad finem. Nam qui renunciat appellationi,causam finiet:transibit enim sententia à qua non erit appellatum,in rem iudicatam,& ita finietur lis.
37 Ad 13.† Quanquam in illis cc. sollicitudinem de appe.&c.cum olim de dolo,censeatur quis per ipsum factum contrarium,appellationi renunciasse;tamen constat de contraria mente,quia se nolle per actum illum uelle renunciare protestatus est & proinde non censetur renunciasse prosequutioni grauaminis. In nostra autẽ quæstione agitur de expressa renũciatione appellationis sine aliqua ꝓtestatione,reseruatione quæ solet conseruare ius integrum protestanti, l.si debitor 4.§.1.quib. mod. pig.uel hypoth.solui.li.20.ff.tit.6.
38 Ex quibus†omnibus conijcimus,quam sit difficilis huius quæstionis renunciationis appellationis futuræ determinatio.Et ꝓinde pro resolutione huius variè distinguitur,& à Sal.ut antè dictũ, & ab Spec.lib.2.part.3.de appe.§.12.nume.1.& 2.Ego
vero

uero sic censeo distinguédum. an agatur de renunciatione facienda appellationis ante litem institutam seu contestatam; aut post litem cõtestatam ante sententiam aut post sententiam.

Si fiat ante litem cõtestatam, aut fit per pactum inter contendentes reciprocum, ne liceat alterutri appellare, & túc ualet per d.l.fi.§.fi. de temp. app. C. cum simil. Hoc enim pactum ad lites breuiãdas pertinere uidetur, & nullum cõtrahentium expresse lædere: siquidem alia dubia est nũ pro alterutro, aut cõtra aliquem feratur sententia, & ideo sustinetur quamuis alioquin non possit. expresse uergens in alicuius cõtrahentiũ lesionem per l. 1. C. de pac. l. de fideicom. C. de transac. l. si pater puellæ C. de inoff. test. l. si ea pactione, 14. lege, 17. de usur. C. li. 4. ti. 32. dummodo in præiudicium alterius nõ fiat.

Aut vero ante litem contestatam uel post fit per simplicem alterutrius remissionem, & tunc non ualet extra iudicium facta per rationes supra allegatas: nisi fiat apud acta iudicialiter renuntiatio l. 1. §. si quis a quibus appellari nõ licet. si aduersárius, de fide instrumen. C.

Extraiudicialis alioquin professio, ut confessio & assertio, uel pollicitatio, non obligãt, cũ habeat nudum consensum & reuocabilem.

Quando†uero sit renunciatio post sententiam; 39
siue appellatio interposita sit, siue nõ sit ualebit renunciatio apud acta, & pactum, dummodo in præiudicium alterius renunciatio non fiat, & fiat debito & permisso tempore.

Quam partem nunc latius prosequor, probo & distinguo, seruato ordine.

Et

Et imprimis docetur ex l. si quis libellos, 28. de appel. C. Vbi si quis libellos ingesserit, sciat se habere arbitrium commutandi, & suos libellos recuperandi, ne iusta pœnitudinis humanitas amputetur.

Idem in c. quãuis 10. §. cęterum, de elect. in sex. Cæterum, inquit, in pręmissis (cũ scilicet appellatũ est ex causa probabili, in iudicio uel extra ab elect. Episcop.) omnibus casibus liceat partib. ab huiusmodi appellationibus, nulla tamen interueniente prauitate, recedere, antequam prædictæ sedi (Apostol.) fuerint præsentatæ. Sic expressa uel tacita appellationis reuocatione cessat uis eius, ca. ut super 4. de appel. in sex. c. gratum. de offi. deleg. cum uenissent, de testibus.

Glossa. ad d. l. si quis libellos, ad uer. cõmutandi, ait, quod postquã appellantem pœnitet se appellasse, perinde habetur, ac si non appellasset, ut in l. §. illud de temp. appellat. C. Item explicat pænitẽtiã, Vel dic, inquit, quod mutat arbitrium, quia appellauit ad unum, nunc uult ad alium; quod potest, si ad maiorem uel ad æqualem appellauit, nõ si ad minorem, ut l. 1. §. pe. de app. ff. Sed & Salic. in d. si quis libellos, n. 2. & 3. ait, ꝙ mutatio hæc permissa, ut si q̃s male appellauerit uerbo & illico, uel inscriptis, possit scđo appellare inscriptis, intra tñ tẽpora ut prima appellatio nõ obsit, sed scđa sit prosequẽda.

Alioquin post certam renunciationem appellãs non poterit appellationem prosequi.

Quia remittẽtibus iura sua nõ datur ingressus, l. 14. quærit, §. si uend. de edilitio edic. ff. l. qui res. §. aream. de solut. c. quã periculosum. 7. q. 1. nisi q̃s restitueretur ex causa à Principe uel per eius Cãcellarię

lariæ litteras,cõtra renũciationẽ, ut ex cã minoritatis,Barb.cõſ.44.in 3.uol.uel alia iuſta,ut cẽſuit ſenatus.Pariſ.17.Feb.1510.Reb.de app.ar.16.gl.4.n.6

Hic†notandum primo loco duo diuerſa, eſſe re 40
nunciare appellationi & renunciare iuri appellãdi: Si qui renunciet appellationi ſimpliciter omni, uidetur & iuri appellandi renunciaſſe iterũ in illo articulo in quo renũciauit d.l.ſi quis libellos,ideo iterum appellãdo nihil agit.Bar.Alex.& alii ad l.cum procurator 13.§.1.de ope.nou.nunciat.qñ in totum vult recedere ab appellatione nec amplius litigare.

Sed ſi non ſimpliciter quis renunciet appellationi,ſed deſiſtere ſe dicit ab appellatione interpoſita mutando forte vel emendando,aut iterum appellando tunc non cenſetur renunciaſſe iuri appellandi Bald.in addit ad Speculat.tit.de appell.

2. Notandum† in praxi potiſſimum Gallicana, 41
renunciationem appellationis interpoſitæ non fieri ſemper impune aut libere,ſed tãtum ſi iure Gallico fiat intra 8.dies à die appellationis cõtinue numerãdos,ex cõſtitutione Iohannes 1.anni domini 1365.nam ſi poſtea renuncietur,mulcta eſt 60. ſolidorum Pariſiẽſium.idem in conſtitutione Philippi 6.anni 1344.ſimilis conſtitutio Caroli 7.anni 1443. Cõſtituit tamen 10.dies poteſtatis renunciãdi,& pro multa ſeu emendatione poſtea renũciãtit 30. libras Turonẽſes,in patria occitana uocant *pays de languedos* Idẽ & Carol. 7.anno 1453.ar.16. ſtatuit, & formam renunciãdi: *Ordonnons que quant aucun aura appelle d'aucũ iuge,que celuy qui aura appelle,puiſſe dedans huict iours apres prochains enſuinãs renoncer a ſon appel; & qu'il t'aille par dauant le iuge du quel*

il aura appelle, ou le greffier, de la cour diceluy iuge, & se desisté de son appel.ceque sera en registre par le dict greffier; Et s'ils s'absent du lieu iceluy iuge ou greffier serōt tenus delaisser psonnes au dict lieu, aus quels iceles appellatiōs serōt delaißeés, affin que quād le iuge uerra icelles appellatiōs delaisseés, ql puisse mestre ou faire mestre sa sentence ou appointement a execution.

Notat Rebuffus tractat.appell.ar. 15. gl.1.num. 23.nono die posse appellationi renunciari, propter verba prędictę constitutionis *apres houict iours*; quia dies appellationis nō computatur. Et ita iudicasse senatum Parisiēsem, pro Magistro Gullielmo bien ayme 16.Iunii anni 1520.Tiraq.de utroq; retract. ar.1.gl.2.n.50.Vide in stylo Parlam.arrest. 94. Sed hoc nō est tutum.Nam & qui ita appellauerat fuit condemnatus ad expensas, & declarata eius appellatio deserta, ut prædicto loco refert Rebuffus.

Est ergo pro hac renunciatione primum requisitū, ut ex iure Gallico fiat intra 8.dies post appellationē interpositā, his tñ elapsis nihilominus poterit renūciare, sed obtētis literis restitutionis à Principe vel eius Cācellaria, quo casu tenetur ad expensas & damna partis c.interposita, §.ille, de appell. & placuit senatui Parisien.15. die Iulii 1519. secus si intra dies 8.renunciauerit.

Iure tamen communi Pontificio, libera est renunciatio appellationis interpositæ antequam iudici ad quem fuit appellatum, sit præsentata c. quamuis 2.de ele.in sex. Ratio uidetur apposita in c.qñ 4.de postulādo li.1.ti.5.quo loci facta postulatione in prælatum alicuius & p̄sentata sum. Pont. approbāda, nō licet postulātib.ab illa recedere; ne si hoc

conce-

concedatur postulantibus, contingat ut frequẽter superiori illudant, & iudiciũ eius ex eorum uideat pendere arbitrio. Et hodie praxis habet, ut nõ possit fieri transactio causę p appellationẽ deuolutæ ad curiã, nisi sub beneplacito eius, q̃ si illi conueniens uideatur iubet auditis capitulis eam seruari

Secundò † requiritur, ut renunciatio fiat eorũ Iu- 42 dice à quo appellatũ est, uel coram eius scriba seu actuario; q. in libro actor. scribere dẽt diẽ renũciationis quoq;, & sufficit si Amanuẽsis ita adeat, dũ Iudex nõ est inuẽtus p l. 1. §. adeũdi, q̃n app. sit ff. l. ut pfectus. de annal. excep. C. Et hæc renũciatio apud acta facta inseri dẽt post sñiam uel interlocutionẽ, à qbus fuerat appellatũ, ut fuit indicatũ Paris. 18. Nou. 1566. Fit. n. ex eo, ut possit renunciatio cogita esse & iudici & parti. Et ideo ualet quãuis expresse nõ fuerit significata uel denũciata parti, uel appellato. Reb. trac. de ap. ar. 16. gl. 12. n. 4. 5. 6. Si tamẽ in iudicio duo sint actuarii & apud vnum appellatio fuerit interposita, alter autem renunciationẽ exceperit, aduersario hæc reuocatio intimari debet. Imbertus li. 2. inst. Forens. §. sequitur: nisi forsan vnus sit liber actorum.

Proinde † etiã non ualeret renunciatio facta corã 43 notario, aut notariis & testibus, nec corã apparitore, nisi & notificet parti. Nã ea q̃ parte absente fiũt ei notificari debẽt. l. eos, §. 1. de app. C. quo casu ẽt notificatione facta, pbatur, nec requirit necessario fieri apud acta. ut iud. in senatu Paris. 10. Ian. 1563.

Tertium † notabile, ut liceat recedere ab appella- 44 tione interposita, sine fraude tñ cuiusquã, d. c. quãuis, §. fi. de elec. in sex. Vbi & Iudex à quo appellat

debet, antequam procedat in causa, post relictā vel repudiatā appellationē, diligēter inqrere, an prauitas aliqua intercesserit; maximè ubi agit de causis beneficiorum Ecclesiasticoru, & Iudex qui non inquisierit de ea, suspēditur per annum à cōfirmatione electionis c. prouida, eo. tit. de elect. in 6. Suspectę enim sunt de Simonia pactiones, ideo improbatæ, & transactiones in causis spiritualibus & beneficiis Ecclesiasticis c. constitutus, 4. ca. super eo. 7. de transact. c. fi. de pact.

45 Potest † enim fieri, ut partium consensu recessum fuerit ab appellatione per pactionem illicitam, vt si dū ageretur de electionis appellatione ob defectū ætatis, vel aliud impedimentū electi verum, q illum remouerit ab electione, ut si electus pecuniā vel beneficium aliquod daret appellāti, ut desisteret; uel si forsan eum vi metuuè adegerit ad relinquendam, appellationem, & ita rederentur illicita remissio; ut professio Monachi nulla, pretio uel metu interueniente facta, c. præsens 20. q. 3.

46 Neq, † obiici pōt, quod liceat cuique vexationē etiā pretio redimere, c. dilect. in primo 28. de Sim. li. 5. ti. 3. Vbi præpositus quidā dedit, Archid. Eboracensi pecunię certam quantitatem, ut à grauaminibus multis, quibus eum lædebat, desisteret: nec improbatur datio, sed quia dictus Archid. non desistebat, quod acceperat, restituere compellitur.

Nam oportet in hoc uti distinctione Diui Thomæ 2. 2. q. 100. art. 2. ad 5. arg. quod aut ius quæsitū in beneficio, simoniacum esse, aduersantium obstacula pecunia redimere, post ius uerò q̄sitū, liceat per pecuniā iniusta impedimēta remouere. Est &

alia

alia distinctio glossæ ad d.c.dilectus, ut illa pactio valeat, si fiat cum eo, qui nullum ius prætendit, uel habet in beneficio. Contra si cum eo, qui ius prætendit, quia tunc est Simonia c.8.actorum, de Simonia. Sic iura & ignoscendum putarũt, qui qualiter sanguinem suum redemptum voluit, & ita etiam aduersarium corrupit. l. 1. de bonis eor. qui ante senten. mort. sibi consciu. lib. 48. ff. tit. 21.

His † affine quartum erit notabile, posse renunciari appellationi ab appellante, si modo alterius non intererit, aliter non posse. 47

Veluti si intersit Reipub. nõ relinqui appellationem indiscussam, puta si q̃s accusator criminis publici se inscripserit accusationi. Interest.n.reipublicæ delicta cognita esse, l.eũ qui nocentem 18. de iniur. ff. vt postea detecta possint puniri l. ita vulneratus, ad l. Aquil. ff. l. per omnes, C. defensor. ciuit. cũ simul. cum impunitas delicti tribuat affectum & incentium delinquendi c. ut clericorum, de uita & honesta. clericor. l. si quis, C. de furt.

Et proinde qui accusat, sine periculo calumniæ, aut pœnæ S.C. Turpilliani desistere nõ põt. l. 1. 2. & fi. c. ad Senatus. Turp. li. 9. tit. 45. l. 1. eo. & fere toto tit. in ff. Vel si ex collusione contendentium, compositio factæ fuerit, l. ab accusatione, 6. eo. tit. in ff. ad Turp. nisi forsã abolitio criminis uel accusationis publicè aut aliàs legitimè fuit, q̃ à calũnia liberet, l. abolitio 8. cũ sex. seqq. ad Senatusc. Turpil. ff. Cũ.n. accusator & reus redeũt in gratiam, suspicio est cuiusdam nundinationis & redemptionis, seu corruptionis aduersarij. Vnde et Iudex causæ, nõ obstante illa desistentia accusandi inquirit plenius

de illato ante crimine,c.1.& fi.de collus.deteg.lib.5.ti.22.maximè et vbi de spiritualib. ut beneficijs lite mota cōuentio fit & actor desistit, quia ibi est suspicio Simoniæ c.pen.eo.de collus.deteg.& cum pridē 4.de pact.c.cōstitutus,4.c.sup eo. 7. de trās.

48 Idem † si intersit alterius non recedi ab appellatione,vt quando præsentata fuit iam iudici ad quē d.c.quamuis.10.de electio.

Quare nec hodie licet transigere de causa appellationis nisi sub beneplacito curiæ ad quam delata est,& ex eius permissione.

Interest.n.iudicis scire cām remissionis appell.

49 Eadem † dicunt,si intersit appellati,non recedi ab appellatione introducta nā tunc illo non cōsentiente,vel re non existente integra, recedi nequit, veluti si fuerit incarceratus , cathenas & carceres passus,alioquin poterit, si talia non sit passus , uel eius nō intersit intra tempora ad desistendum p̄missa,desistere etiam eo inuito,vt in simili, de abolitione petenda rescriptum l.fi.C.de abolitio.

Facit c.16.actorū apost. Vbi,cū Diuus Paulus & eius Socius Sila fuissent Philippis post uerbera incarcerati,& postea Magistratus misissent ad cōmētariēsem,vt eos à carcere dimitteret;Dixit D.Paulus,cæsos nos publicè,indānatos, homines Romanos,miserūt in carcerē,& nunc occultè nos dimittunt;non ita,sed ueniant & ipsi nos eijciant .

50 Facit † etiam qđ de mandati reuocatione resoluitur, licere reuocare illud re integra:at cū cęptū est officium nō licere,§.rectè,de mandat. l.si pecuniā 5.de condict.caus.data li.12.ff.ti.4. ut quod de cōpromisso & similib. reuocādis in c.in causis 30.

& ibi

& ibi per gl.in utramq; partē disputatur, ad uerba cū res non esse integra, de elect.li.1.tit.6. Notat tamen specul.li.2. par.1.ti.de exceptionib.§. uiso, uers.sed nūquid Iudex.44.quod etiam si res nō sit integra, & appellās uoluerit satisfacere aduersario quanti eius interest non desisti ab appellatione, poterit pœnitere, & desistere, quod, & probat gl.ad d.c.quanuis 10.ad uerb.partibus, de electio.in 6.

Probat, & c.interposita.70.§.ille, de appellatio nib.cuius uerba, ille deniq;, qui uocem appellationis emisit, cuius nondum est alii cognitio delegata ad petitionē eisdem ad eum à quo prouocauit, de iure remittitur contradictione partis alterius non obstāte. Est tamē in legitimis expēsis, aduersario, quas eum propter hoc fecisse constiterit, condemnādus. Et ibi glossa ait, appellatū nō posse resistere remissioni, quia non potest habere suspectū Iudicē ad quē remmittitur, qui pro eo sententiā tulit, & appellans posset renunciare priuilegio in sui fauorem introducto.

Deinde facit argumentum l.2.qui bonis cedere possunt li.7.C.tit.71. Vbi si quantitatem quam, licet Reipublicæ cōdēnatus, debebas, inferre paratus es, frustra ueteris, ne uerbum bonorū cessionis temerè à te prolatū, priuare te nec dum distractis facultatibus, iuris rationibus possit: licet enim reuocare cessionem oblatam soluendo, & pænitere, l.3.& l.quem pænitet, 5.de cess.bo.ff. Ita in summa re integra licet pænitere, uel indemnì aduersario reddito, l.si priusquam 8.C.dist.pig.li.8.C.tit 28.

Videndū autem est iudici, ex qua causa damnū uel læsionem pati possit aduersarius, ut conue-

nienti satisfactione ei prouideatur;& si possit resti tui aut reparari coram Iudice à quo appellatū erat & ad quem causa redit.

Nam interesse potest appellati, appellationem prosequi appellātem, cum, & eius fauore uti possit perinde ac appellās l.ampliorem.fi.C.de appell.l. fi.C.quan.prouoc.nō est neces.puta quia ex aliqua parte sentētiæ etiā appellatus grauatus, potest sine alia appellatione reparationem prosequi coram Iu dice ad quē, & in hoc casu certè eo inuito non posset appellans, ut arbitror resistere ab appellatione quia remaneret grauamē appellati, qui, & desistēte & absente per contumaciam appellāte, potest pro sequi appellationem coram Iudice ad quē appella tum ex proxime citatis iuribus Et ita ratione eius poterit compellere appellātem litigare; non aliter si sua non intersit, cum, & non sit culpādus omnino appellans, nec uideatur destitisse; nempe ut pænā patiat, qui cognita iniusta sua, uult à lite recedere l.destitisse. 10.de iudicis.ff.l. quidā existimauerūt, de rebus creditis ff.l.postquam liti, C.de pact.

51 Neque † facessunt leges, quæ innuūt in quibusdam post factum non licere pænitere ut in furto. quod penitētia non eluitur: nec ideo quis definit esse fur, etsi rē restituat l.qui ea mēte 67. de fur.ff. Et in fugitiuo.l.quis sit fugitiuus de ædil.edi.ff.In Apostātibus à fide Catholica, & se conuertentibus ad Iudaismum uel paganismum, l.hi qui sanctam, de apost.C.cum similibus.

Nam illæ leges loqūtur de criminibus perfectis & de facto, quod secū trahit illā penā, quā penitēdo nō possūt eluere, nisi soluerint, & satisfecerint.

Nostra

Nostra autē appellatio nō habet perfectionem, donec perducta fuerit ad iudicē ad quē, & fuerit decisa:ideo antea renūciatio,dommodo secūdum superiores circunstantias fuerit facta,tenet.

Singulare† in regno Galliæ quod appellans pos- 52 sit renūciare suæ appellationi inuito appellato, qa in hoc regno ex consuetudine non iuuetur prouocatione appellantis appellatus,per l.si Iudex, de minorib.cōtra c.ex parte,2.de rescr.& d.l.amplio rē C. de appellat. & l. si.quā pronoc. nō est neces. ubi Bal.Sic tradit Reb.tract.de appe.ar.15.gl.2.n. 17.& ī præfatione n.25.Boer.dec.73.inc.sepe,n.7.

Pari†modo ista renunciatio non officiet aut af- 53 feret præiudiciū alijs adhærentibus appellationi uel alijs,quam renunciāti appellanti,ut docet Bal. ad l.1.in fine C.si unus ex plur.appellat.cum res inter alios acta aliis non præiudicet, l.1.& 3.res inter alios act.uel iudic.aliis noce.li.7.C.titu.60 l.circa,C.loc.l.2.C.de exceptio.l.Modestinus,eo.tit.ff. titu.quib.res iud.non noce.C.cum similibus.

Proinde si fuerint plures appellantes, antequā 54 euacuetur causa appellationis omnes tenentur renunciare, & unius renūciatio non nocet aliis,c.ex parte,de rescript.Et ideo alij, qui nō renunciarūt, poterūt citari ad desertionem post tres menses.Et sic iudicauit senatus Parisiē.pro Abbate,& religiosis Sancti Iohannis Dudard.contra dominū de Annules.10.Decemb.1528. Refert Rebuffus tractat. de appellation. ar.15.glo.4.n.11.Videnda l. si qui separatim,& ibi Decius,de appell.ff.

Obseruandum † insuper est, quod renunciatio quæ sit appellationis interpositę,ab alio quā à do-

mino

mino fieri nõ possit,nec à procuratore eius,nisi ad hoc habeat speciale mandatum,Bal.l.finalem.§.fi. de tempor.appell.C.Iason.in l.cum procurator, & ibi.§.fin.de operis nou.nunciat.ff.

Poterit tamen procurator sine speciali mãdato, habito consilio,acquiescere sententię in curia iudicantis,ut statuunt in Gallia cõstitutiones regiæ, & Rebuff.refert,tomo.3.Cõm.in eas,tract.de appel.

Vel nisi habeat mãdatũ appellandi,quia, & tũc censetur habere mandatum renunciandi,ut iudicauit senatus Parisiensis,1535.in crastino corporis Christi,ut idẽ Rebuffus refert, de app.ar.15.gl.n. 14.Cur autẽ domini negotij requiratur assenssus erit ratio,qa renũciatio est species donationis, iõ non põt fieri,nisi per dominũ.Ias.ad d.l.cũ procu.

55 Ex superioribus explicatis uario modo rursum in sũma pro resolutione possumus dicere, ꝙ sola professio extraiudicialis de nõ appellando itẽ nec renunciatio extra iudicialis, non impedit appellatione;si apud acta fiat,impediat.

Item quod in contractu non potest renũciari appellationi,nisi per uiã pacti,de non appellãdo, nõ per uiam simplicis renunciationis.

Dein,quando appellãs detulit appellationi, nõ põt ei renunciare,in præiudiciũ maximè alterius, Bal.ad l.postquam liti,C.de pact.ex Innocen.in c. ex parte,de rescript.in Iudicio tamen Bal.ait,in l. 1.C.de pa.posse aliquem renunciare appellationi: Cui addo rationẽ,quia fiat præsentibus illis, quorum interest, & ab eo cuius maximè interesse potest,& qui potest,si uelit, nullo prohibẽte uacuare totam litem transigendo,paciscendo,quod magis

est,

est,ut titulo de transactionibus in vtroq; iure. Multo magis & remittere facultatem appellandi,& ita nec datur regressus,per l.postquā liti 4.C.de pact.

Neque † prætermittam distinctionem Speculatoris li.2.parti.3.de appel.§.12.nu.2.& 3.cum sit, inquit,pactum de non appellando inter partes,aut sit ante litis contestationem,aut post. Si post, aut sit ante sententiā,aut post sentētiam. Si ante litem contestationem,dicunt quidam non ualere, nisi factum sit de omnibus causis, quas habent ad inuicem, sicut dicitur de pacto;quod si unus in aliquo alium decipere possit, quod non possit deceptus conqueri. 56

Vel dic,inquit,valere, si fiat super lite certa mota uel mouenda,l.fi.§.fi.de tempor.appell.

Si verò pactum fiat post litem contestatam ante sententiam,non uidetur ualere, quia renūciatur iuri quod sibi competere quis ignorat:sed contra,valet,quia quamuis ignoretur contra quem sententiā Iudex laturus est,tamē paciscens non ignorat, hoc sibi ius appellandi competere. Quod si post sentētiam pactum fiat, non est dubium quin valeat, vt prædicta l.fi.de tempor.appellat.

Sed certè hęc sententia concludere semper uidetur, pactum ualere de non appellando, ut perperam uideatur distinctum: Cum in omni parte & membro distinctionis,dicat semper valere pactū: tamen hoc nouum uidetur, quod dictum est, l. fi. §.fi.de tempor.appellatio.C.intelligi quando post dictam sententiam latam, pactum fuerit factum. Nam ille casus est sine difficultate,cum quis possit expresse renunciare post appellationem interposi

tam,

tam, etiam appellationi, ut dicemus in postrema parte tractatus Deo fauente.

57 Cæterum† adhuc obseruandum est, quod notat Panorm.ad c.pastoralis 53.nu. 12.de appell. quod appellatione remota, uel ex statuto uel priuilegio personæ, vbi statuentes poterunt hoc facere, uel ex conuentione partium, uel ex cõtumacia non comparentis: vel quia deserta est appellatio, tunc secũdum Antonium Butrigariũ remota est appellatio, quoad omnem effectum, quasi dicat, quod tũc grauamen non reuocabitur per superiorem, sed omnino appellatio interdicitur. nisi forsan Iudex esset in dolo vel lata culpa.

Et hæc volui de renunciatione appellationis interponẽdæ per pactum, fusius explicare; nec uolui aliorum distinctiones silere, ut cũ illis facta nostrarum collatione, facilius veritas eligi possit. Reliqua porrò, quæ ad alias species renunciationis appellationis pertinent, in postremam huius tractatus partem reiecta, commodius tradentur.

Cap IIII.

Num contumax appellare possit.

SVMMARIA.

1 *Contumacia quotuplex, & quis sit uerus cõtumax.*
2 *Fictus contumax quis.*
3 *Contumax habetur, qui à Iudice interrogatus non respondet uel obscure respondet.*
4 *Et qui mandato iudicis non restituit.*
5 *Contumax iudici in ueniendo non appellat.*
6 *Quando uerus & non præsumptus est contumax.*

7 *Appel-*

7 *Appellat tamen contumax in non restituendo uel exhibendo.*

8 *Item & contumax in non iurando appellat & ibi ratio diuersitatis.*

9 *Ratio cur potius admittatur appellatio præsumpti, quam ueri contumacis.*

10 *Si tamen procurator fuerit contumax: tamen ab appellatione dominus non excluditur.*

11 *Iudicia in absentes quando ualeant.*

PRo hac quęstione, pręuia erit distinctio contumacis & contumaciæ: uerus contumax alius presumpto, quem fictum dicunt. 1

Verus contumax, in non ueniendo ex prima uocatione est, qui inuentus & uocatus fuit personaliter respondit, se nolle venire ad iudicium. Spec. li. 2. part. 1. tit. de contumacia, §. 1. n. 2. Barth. ad l. fi. de in integ. restitut. Alex. & Ias. ad l. properandum, §. sin autem reus, de iud. C. Bart. ad l. ex consensu, §. fi. de appe.

Et contra talem nimium contumacem potest ꝓcedi nulla alia citatione facta, ꝑ l. fulcimus 7. in fi. ex quib. caus. in poss. eat. ff. li. 42. ti. 4. & ibi gl. fi.

Contumax item, qui tribus dictis uel uno peremptorio citatus, nō uenit l. cōtumacia, de re iud. l. ad peremptorio 68. cū 4. seqq. l. de iud. ff. c. de illicita 6. uers. quicūq; 24. q. 3. l. tres denūciationes 9. quom. & quād. Iudex &c. li. 7. C. tit. 43. l. ea quæ statuuntur 7. & l. consentaneum 8. eo. tit. c. 3. §. omnem uerò causarum finem, de litigios. nouell. 112.

Vel uenit quidem, sed nōn obedit seu illicentiatus recedit.

Certum est,inquit consiliū Tribuense pro tribus criminibus aliquem excommunicari debere, cum ad synodum canonicè uocatus uenire,contemnit: aut si postquā illuc venerit,sacerdotalibus respuit obedire præceptis:aut si ante finitam causæ suę examinationem à synodo abire præsumit,ca.certum est 43.11.q.3.& ibi glossa,ad verb.pro tribus criminibus,ait,id est,pro contumacia istorum.Idem est de quolibet crimine & de recessu ante finitam cognitionem.In c.missus,de consecrat.dist.1.

Et in consilio Arelatēsi 2.c.19.& in c.si quis aūt. 12.sub.18.dist.communione priuatur tanquā contumax,qui synodo ad esse contēpsit,uel q deseret cętum fratrum, antequam dissoluatur consilium.

Potest.in c.causam quæ, inter fi.& R.3.de dolo & contu.li.2.tit.14.proferri sententia in contumacem,qui legitimè citatus ad præsentiam iudicis accedere,uel iudicio eius parere contempserit, aut etiam se absentauerit.

In c.constitutus in præsentia nostra 12.de proc. li.1.ti.38.cēsetur cōtumax,qui ad agendū tm̄,nec sufficiente relicto ꝓcuratore,illicentiatus recessit.

Innocentius 3.in c.quoniā frequenter 5.§.porro, vt lite nō cōtestata non procedat.ad test.exam. li. 2.tit.6.statuit.Cū agitur de copula carnali uel electione,contra contumaces, posse testes recipi lite non contestata & sententiam ferri. Contumacem autem dicit,siue quia peremptoria citatione recepta,uenire cōtemnit:siue quia malitiosè se ipsum occultat:siue quia impedit,ne possit ad ipsum citatio peruenire.

Contumax verè,in his omnibus, si arguere liceat

ceat à nomine contumaciæ. Et enim in obedientia superioris mandato, cum quadam superbia, uel a contemnendo uel a tumore, id est, superbia.

Proxima est malitia contumaciæ, quando malitiosè ea mente quis latitat, ut possit inueniri, uel ad eũ citatio peruenire, uel si impediat per se uel per alium, ne citatio ad se perueniat, seu non possit citari c. quoniam, frequente, §. porrò, vt lite nõ cõtestata non proced. ad test. exam. li. 5. ti. 6. c. quidam, 5. quæst. 1. c. 1. de alien. iud. muta. c. fact. li. 1. ti. 42. ca. consultationibus, de officio dele. l. si edictum. §. si præsentẽ, de euictio. ff. In his enim pro citato habetur, l. ad ea, 199. §. semper, de reg. iur. ff. l. iure ciuili de cond. & demonst. Dolus enim ille lædit aduersarium, & impune nõ debet ferre, saltẽ ut absens pro præsente iudicetur, ut l. 1. de his, qui not. infam. ff.

Similis huic est is, qui quidẽ uenit uocatus in iudicium, sed dolose sui aperte non facit præsentiam sed post columna uel ostium forsan latitat, ne eum Iudex cognoscat, ut dicitur in l. Fulcin. §. quid sit latitare, & §. illud sciẽdũ, ex quib. caus. in pos. eat.

Posset dici species cõtumaciæ hactenus, enumerate, non tm̃ ueræ, sed etiam manifestæ & notorię.

Fictus † vero & præsumptus contumax dici posset contra; qui non ad faciem citatus, seu non fuit citatus in persona, sed ad domum. Nam tunc propter dubium, an iusto impedimento prohibitus fuerit, comparare uel mittere ad iudicium. aut nũ ad eius notitiam peruenerit citatio, nõ statim dicitur verus contumax, sed præsumitur tantum talis. Barthol. ad d. l. fi. de in integr. restitutio. non tamen ex una uocatione, sed quando ad domum eius trina 2

uoca-

uocatio facta est.licet nō fuerit inuentus,per l.con tumacia §.contumax,de re iud.ff. Specul.li.2. par. 1. ti. de contumacia,§. 1. n. 2. Videnda quæ diximus lib.48.synt.cap.3.de contumacia.

3 Pro† contumace habetur etiam,qui a Iudice iussus,respōdere nō uult,uel obscure respondet. arg. c.fi.de iura.calum.c.accedens, ut lite non contest. c.2.de mutuis petitio.& l.de ętate,§.nihil,de interrog.actio.ff.

4 Item† qui ad mandatum iudicis restituere non uult,l.qui restituere,de rei uend. in ff.l. si quis missus,ne uis fiat ei qui in poss.miss.est. c. conquestus, de foro compet.c.cum locum,& de sponsalib.

Generaliter & contumax omnis dicetur, qui superioris mandatum pertinaciter detractat, exequi cum possit,ut nō exhibens iussus,l.creditor,iussus, de appel.ff.qui usuras illegitime acceptas restituere nō uult. c.quia in omnib.de usur.c.debitores,c. ad nostram , de iureiur.Et ita tot possent constitui differentiæ contumacium & contumaciarum,quot sunt causæ, in quibus superbè resistitur uoluntati superioris,cui obtemperandum sit.

5 Quibus† prę suppositis dicemus uerū cōtumacē iudici in ueniendo non audiri appellantē postea.

Et ita rescripsit Antoninus Imperat.in l.1.quor. app.non recip.li.7.C.ti.65. Eius qui per contumaciam absens, cum ad agendum uocatus esset condēnatus est,negocio prius summatim perscrutato, appellatio recipi non potest. Et Papinianus in l.ex consensu litigantium 23. §. fi.ti.appell.ff. Eum qui cognouit edictum peremptorium,secundum ordinis causam datū,placuit nō recte prouocasse; cum

in eius

in eius potestate fuerit, ante diem præstitutum pro tribunali respondentē aut defensum, edicti denunciationem rumpere.

Iustinianus c. quoq; in l. properandū 13. §. cū autem, de iud. li. 3. C. ti. 1. Cum autē, inquit, eremodicū (id est, desertio instātiæ) uentilatur siue ꝓ actore siue pro reo, sine ullo obstaculo celebretur: cum enim terribiles in medio proponuntur scripturæ, litigatoris absentia rei pręsentia suppleatur, nec pertimescat Iudex appellationis obstaculum, cum ei, qui contumaciter abesse noscitur, nulla sit prouocationis licētia, quod & in ueteribus legibus esse statutum, manifestissimi iuris est.

Prohibetur & appellatio contumaci. in c. ei qui appellat. 41. §. sunt etiam quorum 2. quæst. 6. c. de illicita 24. q. 3.

Hoc autem intelligit uerum glossa ad l. 1. C. quorum appellatio. non reci. de uera contumacia, non de præsumpta seu ficta. 6

Nam post præsumptā appellare quis potest. per l. & post edictū, §. fi. de re iud. Sic etiam distinguit Cynus ad l. properandū. C. de iud. 9. quæ. & Speculator l. 2. part. 1. de contum. §. 1. n. 2. Vbi & addit, l. diuus Antoninus, de in integ. restit. li. 4. ff. tit. 1. intelligi de ficto contumace, dum dictum est; quod si citatus nō respōdit & ob hoc more pronunciatum est, confestim autem Iudice pro tribunali sedente, eum adiit; posse eum restitui, quia existimari possit non sua culpa, sed parū exaudita uoce pręconis defuisse. Et in l. inter minores 8. eo. ti. qui Reip. causa abiit, cæterisque, qui pro eadem causa habentur, si per procuratores suos defensi sunt, hactenus in in

tegrum institutione subueniri solet, ut appellare his permittatur.

At Masuer.in pract.tit.de cõtumacia §.2.de uero contumace et illam legẽ Diuus intelligit.Item inquit,uerus cõtumax est,q inuẽtus psonalis dicit, se non uenire ad iudiciũ,si lata sentẽtia cõtra eum, veniat Iudice sedente pro tribunali,admittitur ad appellandũ,l.1.& 2.diuus,de in integ.restit.ff.nec est interim adiornandus,ut ponit glossa in l. fi. eo. tit.Ille uerò dicitur esse fictus contumax,ut qa fuit citatus ad domum,admittiturq; appellãs si ueniat quam citius peruenerit ad eius notitiam ut l. 1.in fine,qnando appellã.sit.ff.In illo autem,qui est dubius,quia inuentus in persona nihil dicit,ille restituitur ad appelland.Iudice sedente pro tribunali, uel infra tempus fatale,ut nota.l.diuus, de integr. restit.clem.1.de dolo & contum.

7 Sunt† & qui rectè sentiant prohiberi appellationem contumaci,si contumacia sit in nõ ueniendo, secus si in no n restituendo uel in non exhibendo, quia tunc appe.l.fi.l.creditor §.iussus,de app. glo. in clem.1.de dolo & contumac.Bart.ad l.ult.de in integr.restit.Rota dec.49.in nouis,inc.si ferat sentẽtia,ubi si feratur sentẽtia definitiua cõtra citatũ ad domũ cũ reputet fictus cõtumax & non uerus, põt appellare à tẽpore sententiæ intra decẽ dies, ut de appellatione extraiudiciali dicitur,in c.concertationi,de app.in sex.Idipsũ explicat & distinguit Rota,dec.364.in nouis inc.cũ iura clãmitent.

8 Idem† dicendum,ut qui contumax fuit in nõ iurando,appellare possit,d.l.creditor,§.iussus.Affert autem ibi rationem diuersitatis glossa, cur potius illic

illic audiatur appellans, quam si uelit appellare nō ueniens à Iudice uocatus uerè cōtumax: q̄a maior censeatur contumacia in non ueniendo, & plus delinquat non ueniens, quam non iurans, qui in uno tantum delinquit, non ueniens in duobus. Sed melior ratio mihi uidetur, quod quando quis uocatur in ius, non læditur, nec grauatus est: quia uenire debet priuilegium suum allegaturus, si quod habet; & tunc si non admittatur exceptio, poterit appellare. Si quis ex aliena iurisdictione, inquit Vlpianus ad prætorem uocetur, debet uenire, ut & Pomponius & Vindius scripserunt. Prætoris enim est æstimare, an sua sit iurisdictio; uocati autem non contemnere auctoritatem prætoris. Nam & legati cæterique qui reuocandi domum ius habent, in ea sunt causa, ut in ius uocati ueniant, priuilegia sua allegaturi, Vlp. in l. si q̄s ex aliena 5. de iud. lib. 5. ff. tit. 1. atque ex quacunque causa uocatus, uenire debet, ut hoc ipsum sciatur, an iurisdictio iudicis uocantis sit. l. 2. si quis in ius uocat. non ibit. lib. 2. ff. tit. 1.

Iudicis auctoritas publica est, l. quippe iudicare, de iud. Ideo contemni non debet.

Sed & qui non vult iurare, non tam contemnere dicitur iudicis iussum, quam suam defendere causam, in qua non uult iurare de calumnia.

Nec obest, quod pro confesso habeatur, qui non uult iurare, in l. 2. §. quod si actor. de iuram. propt. calum. dan. Nam & confessus, ideo non est uerus sed præsumptiuè contumax.

Dum licet appellare confessio, ex certis causis.

9 Ratio † etiam alia afferri posset, cur potius admittatur appellatio præsumpti, quam ueri cõtumacis: quia in uero contumacia non admittitur probatio in contrarium, & non tam pro causa principali, quam pro inobedientia & superbia punitur.

At in præsumpto admitti debeat, si suam contumaciam excuset, nam tunc superba inobedientia eliditur, & per consequens etiam cessat effectus c. cum cessante, de appe. l. adigere § quamuis, de iure patron. ff.

Sic perpendenda etiam sunt uerba l. cõsentaneũ 8. C. quom. & quãd. Iudex, li. 7. C. ti. 43. ibi, Si in eadẽ cõtumacia pseuerauerit, consentaneũ iuri fuit, præsidẽ pnũciasse, impleta iuris solẽnitate, & aduersario tuo ternis literis, uel uno pro oĩbus peremptorio edicto, ut præsẽtiã sui faceret cõmonefacto, si ĩ eadẽ cõtumacia pseuerauerit, psẽtis allegationes audire &c. Et ibi gl. ad uerb. pseuerauerit, nota, inquit, malum est pecare, diabolicum perseuerare.

10 Sed † & si procurator fuerit uerus contumax, tamen dominus ab appellando nõ excluditur, ut ait Curt. Iun. in l. 1. §. si pcurator, si qs ius dicenti nõ obtẽperauerit, li. 2. ti. 3. appellãdo à tẽpore, quo sciuerit, intra decẽ dies, gl. fi. ĩ l. 1. §. fi. quãdo app. sit.

11 At obest † quod iudicium non ualeat, maximè in criminalibus, cõtra absentes latum, l. absentẽ 5. de pęn. ff. l. absentem C. de accus. si quondam, de adulter. l. 1. de requir. reus. ff. l. 1. C. eo. ti. de requir. reis.

Hoc est contra inauditum, qualis est absens, iudicium iustum non est, & damnare eum in dicta causa, l. inauditum, ad l. 8. ff. de patri.

Ita Q. Curtius lib. 8. de gest. Alex. nullius cædes, inquit,

inquit maiorem apud Gręcos Alexādro excitauit inuidiam, quam quod præditum optimis moribus artibusq; Callisthenem non tantum occiderit, sed etiam torserit indicta quidam causa.

Leges, in iudicii quæstione de Horatii crimine, qui sororem necauerat obuiam & lachrymantē ob occisum pro republica placāda Curiatiū & despon satum, prolatæ sunt, quibus nō licebat quemquam indicta causa occidi; ut recēsita fuere exempla iræ diuinæ in ciuitates, quæ scelera impunita reliquissent, ut scribit Dionisius Halicarnas.li. 3. Hāc legē uidetur uocare Liuius in 1. legē horrēdi carminis, id est, horenda uerba legis, quæ carmine, ut reliquę leges olim continebantur; canebātur enim paucis uerbis conceptę legis, ut facilius memoriæ mandarentur, ut ait Cicero in legibus.

Fuerunt tales Lycurgi leges, quę de indamnatis supplicium sumi uetebāt, quas necessario semel ab rogauit Agesilaus, & postea restituit è uestigio; si quidem cū aduersus, Rempub. Lacedæmoniorum conspirationem ortam noctu comperisset, eas leges Lycurgi continuo abrogauit, quæ de in dānatis supplicium sumi uetebāt: comprehensis autem & interfectis sontibus, easdem restituit, ut ait Val. Max. lib. 7. c. 2.

Solutio. Iudicium fieri in contumaces, sed non simpliciter, sed uisis actis, & Deo supplēte locum absentis, d.l. properandum §. & si quidem, & §. sin autem. de iud. li. 3. C. tit. 1. l. 2. §. quod si actor, de iuram. propt. calūmn. dando. lib. 2. C. tit. 59.

Sed rursum iura in contrariū allegata loquūtur de absentibus damnandi supplicio non contuma-

cibus, & glo. 1 ad l. absentem, de pęn. ff. nota taliter obseruari in criminalibus, quam in ciuilibus.

Cap. V.

De causa communi appellationis.

SVMMARIA

1 *Appellatio iure ciuili & pontificio appellantis cõmunis est etiam appellato, vt ea se iuuare possit.*

2 *Non de stylo curiarum Franciæ.*

3 *Iure communi quando unius litigantium appellantium aliis prosit.*

4 *In Gallia tamen quilibet ex litigantibus tenetur pro se appellare.*

IVre ciuili † vno ex litigantib. appellante, alius
1 appellatus sine alia appellatione se potest eadẽ iuuare & coram Iudice appellationis petere etiam reformationem sentẽtiæ, in quantũ contra se facit. l. ampliorem fi. C. de appell. l. fi. quando appelland. sit. in quibus ratio ne superfluis appellationibus & quasi iniuriosè, Iudex à quo oneretur.

Iure quoq; Pontificio appellatus se iuuare potest appellatione appellãtis. c. ex parte, de rescript. & Dd. ad c. cum Ioannes, de fide instrum.

Quia & tertio licet adhærere alterius appellationi & eã prosequi, ei etiam si ipse tertius non appellauerit l. à sñia §. idem rescripsit, de appellat. l. ab executore §. alio eo. ti. c. cum super, de offic. deleg. & ibi Felinus & Panorm. ad c. cum super, nu. 4. & 27. de re iudic. Quia per appellationem principalis, iam suspensa est sententia, & omnibus quibus grauamen illatum via aperta, ita ut opus non sit alia appellatione. Bald. ad authent. hodie, nu. 4. de

appel-

appell.c.per l. post mortē.§.si.de bon.poss.contra tab.facit textus in l. cum unus, de bon .auct.iud. poss. Vbi primum decretum interpositum ad peti tionem unius creditoris,aliis prodest quoque.

Ita appellatus potest pro suo interesse prosequi appellationem appellātis, & deducere iura sua an teà non deducta,qui appellatio communis,& uter que utitur beneficio l.per hāc,de tēpo.appellatio. C.Et ita aliquoties factum in Camera imperiali re fert Gaill.lib.1.obseru.122.n.3.etiam si appellans desisteret ab appellatione,per d.l.ampliorem.

De stylo † tamen curiarum Franciæ opus est u- 2 tramque partem appellare alioqui appellatio nihil proderit ei qui nō appellauit,nec sentētia quod ad illum reformabitur. Vt sæpè cōclusum in curia Par lam.Portigalen.ut refert Boer.dec.73.inc.sæpe,n. 7.Appellat autem uterque actor,& reus,cum clau sula,in qu an tum est contra se.

In iure † communi etiam distinguitur,ut si plu- res fuerint separatim condemnati,quamuis ex ea- dē causa,pluribus appellationibus opus est: sed si aduersus omnes probatæ essēt rationes,quę eis no cerent,sufficit eis una appellatio.

Item in communi causa plures condemnati, si 3 una,& eadē causa fuit defensionis,si unus appella uit, alter non alterius uictoria ei proficit qui non appellauit cæterū si diuersæ, alia causa est.ut om- nia hæc tradit.Vlpian. in l.si qui separatim 10. de appell.§.& Alexander.Cæsar,in l.si unus ex pluri- bus appellauerit.C.li.7.ti.68.& c.pe. de app.Fieri autē potest,cū plures sunt,ut alter ius habeat alter nō habeat ꝓhibendi,ut dicit in l.de pup.5.§.si plu

riũ dominorum, de oper. nou. nũciat. li. 39. ff. tit. 1.
4 Sic etiam hodie in Gallia in desuetudinẽ abiit. l. fi. si unus ex plur. app. C. per quam appellatio ab uno interposita potest alii prodesse, & necessariũ est omnes seu singulos appellare, alioquin qui non appellauit, non admittitur ad petendas expensas uel reparationem, seu reformationem sententię, & sic censuisse senatum Parisiensem, 15. May. 1544. refert Papus lib. 19. arrestor. tit. 1. arrest. 11.

DE APPELLATIONIBVS

LIBER SESTVS.

De Actionibus Appellationis.

Cap. I.

De requisitis in appellationibus, & de forma libelli appellationis.

Et ita appellatur §. fi. l. 1. & l. 2. & 3. de appellat. ff.

SVMMARIA.

1 *Continuatio à personis ad actiones appellationis, de formulis appellandi diuersis & arreptione itineris, quæ pro appellatione habetur.*
2 *Appellatio ab interlocutoria quot requirit & à diffinitiua.*
Atq; requiritur 1. grauaminis. causa
3 *Dein ut illa sit legitima.*
4 *Et 3. sit uera.*

5 *Pro-*

5 Proponatur iudici,& reiiciatur.
6 inscriptis proponatur expressa.
7 Quia alia quam expressa in appellatione ab interlocutoria non potest in iudicio proponi.
8 Quod,& cõmune cum appellatione extraiudiciali.
9 Cum tamẽ à diffinitiua sufficiat appellare simpliciter non adiecta causa,illico uiua uoce.
10 Vel si non illico in scriptis,& ibi, quid sit illico appellare,& in scriptis.
11 In patria consuetudinaria Galliæ quãdo possit illico appellari.
12 In causarum deuolutione ad curiam Romanam est appellandum in scriptis.
13 In Camera imperiali uoce illico,& in scriptis quando appellandum sit.
14 De appellationi uerbali cum reseruatione appellandi in scriptis,& quæ consideretur.
15 In Gallia quando statim appellandum.
16 Verbum illico in Gallia de quo tempore intelligatur.

HACTENVS dictũ sit de rebus,& personis appellationum;nunc dicamus de actionibus seu actibus ipsarum;& in primis, quę requirantur antequam dicatur appellatio. 1

Distinguimus autem appellationem iudicialem ab extraiudiciali: rursum eam quę fit in iudicio à sententia interlocutoria seu ante sententiam diffinitiuam, & eam quæ fit à diffinitiua,quia quædam variãt, uel necessaria non sunt singulis.Sciendum tamen,quandam fieri uerbo: quandam inscriptis quando uerò,quæ pro appellatione habeatur,ut quando præcedẽte grauamine,quis se subiicit protectioni

tectioni superioris.Ita appellatio de facto facta dicitur, etiam si uerbo facta non fuerit in c.cum olim.7.de dolo,& contum.li.2.ti.14.Veluti arripiendo ad summum Pontificem.Et ita plus est appellare de facto;quā de uerbo c.dilecti.52.& ibi gl.magna fi.de appell.vt non possit ab eo Iudice, à quo grauatus est,ulla sententia in ea causa condemnari sic appellans,c. ad audiētiam.34.de app. Disputat tñ plenius gl.ad c.ad reprimendam malitiam.8.ad uerb. conquestus de offi. ord. an habeatur pro appellatione, si quis iter arripiat ad superiorem, & ait haberi, si ante sententiam arripuerit. cap. ut nostrum.56. & cap.dilecti.52. de app.non si post sententiā, qui tūc uoce statim est appellandum,ca. post.appell.§.forma 2.q.6.& causa exprimēda appellādi,c.dilectus,c. dilecti, ut debitus,de appell.

2 Quod † pertinet ad sentētiam interlocutoriam Specul.li.4.parti.3.rub.de appell.in princ.requirit decem ut ualida dicatur.Tot etiam Præpositus ad c.ut debitus, colum. 18.de appellat.& Rebuffus in Comm.ad tit.de friuol.appel.in concorda.Ludou. Rom.consil. 501. incip.ut declarationem.

Panorm.uero in practica sua c.110 requirit tredecim;quorum omnium quædam ex illis cōmunia sunt appellationibus quoq; à diffinitiua;quędā minimè,ut,qñ occurrent, annotabimus Deo fauente.

Primum quod requiritur est, ut sit causa grauaminis illati uel cōminati.c.1.& c.connotationi,de appellatio.in sex.Quia appellatio informis esse nō debet,qualis quæ non exprimat grauamen.Nam si appelletur à certis,& postea addat,& ab alijs grauaminibus,quæ ex actis colligi possunt, appellans

non

non debet audiri, nisi in expressis, ut sit litiū finis, & ne nagetur per incertum c. finem litibus, de dolo. Et hoc probat c. cordi. de appella. in sex. iuncta clementina, appellanti eo. tit. Et ita notat decisio Rotæ 7. incipiens. si appelletur, in nou.

Nam sine grauamine hodiè, vel eo reuocato, nō appellatur rectè, c. cum cessante, de appellation. c. ut debitus honor eo. tit. olim contra c. 2. & ibi gl. 1. ut lite pendente &c.

In diffinitiua sufficit dicere, Appello, l. 2. de app. ff. l. 3. §. fi. & ibi gl. & l. appel. 13. eo. tit, quæ intelligi debēt de diffinitiua, ut cōueniāt cū iure canonico.

In praxi tamen interlocutoria in Gallia & apud acta, qs potest appellare simpliciter, Papus tomo 2. notario. lib. 10. tit. de app. in forma 2. appellādi.

2. Quod † sit legitima, id est, quæ legibus probetur, uel iure canonico, & quæ si probata esset, iusta censeatur & non friuola c. cū speciali 61. de appellationib. l. a sententia 5. eo. tit. ff. Appellari, inquit Marcia. à sentētia inter alios dicta non potest, nisi ex iusta causa, & ita ait Specul. li. 2. par. 3. de appel. § 6. nu. 5. hoc requiri de essentia, ut proponatur in appellatione causa grauaminis illati uel cōminati, qua probata debeat legitima reputari per c. ut debitus, & seq. & c. cum causam, de appell. 3

3. Quod † sit uera, c. cum causam 62. de appell. c. interposita, eo. tit. 4

4. Quod † proponatur iudici causa grauaminis, & non fuerit petitio reparationis admissa, alioqn, si non sit proposita, non potest ea uti appellans, C. dilecto filio, 63. de appell. c. interposita, eo. tit. 5

Quia si fortè appellans proposuisset, uocatum fuisset

fuisset grauamen,ut in c.cum cessante,de appel.in l.quod iussit.de re iud.ff.

Tamē in diffinitiua contrariū,l.appellāti.13.de appel.ff.quia sufficit dicere appello,l.2.de app. ff. & in causa appellationis non deducta corā Iudice à quo,deduci possunt;l. per hanc de temp.app.C.

Nec tenetur exprimere appellans causam c.cordi,de app.in sex.cle.appellāti,eo Frustra enim causa proponeretur,quia postquā Iudex snīam diffinitiuā dixit,Iudex esse desint,nec eam pōt corrigere seu mutare.l. Iudex posteaquā 55.& l.cū quærebatur,de re iud.ff.l.diui fratres,& l.relegati,de pę. ff.

6 5.Quod † in scriptis fuerit proposita & expressa, sæpe scribatur causa propter quam,appellatur, aliter nō ualet,c.1.de appel.in sex.cle.appellanti,eo. tit.cap.cum causam,62.§.fin.eo.tit.apud Greg.

Attamen dubitarunt interpretes an iure ciuili à sentētia interlocutoria requiratur appellatio in scriptis.Nam quidam putant, non esse opus, eo quod interlocutoria nō egeat scriptura;diffinitiua egeat l.fin. de sent. ex breue.recit. C. ideo appellatio illius nō egeat scriptura,hæc egeat. Et etiā resoluit glos.1.in l.2.de appell.ff.neque in ipso die pronunciationis interlocutoriæ, neque sequenti opus esse appellare in scriptis. Verum textum de hoc non habemus, contrarium etiam scripsit Barthol.ad l. eius qui num.4.de appel.recip.ff.nititurque probare quod in casibus,de quib.iure ciuili potest appellari,sit necesse quod in scriptis appelletur,& hoc ideo,quia teneť causā inserere,ut deliberet Iudex utrum partem grauet uel nō & emendet, quod potest facere.l.quod iussit, de re iud.ff.c.cū cessāte,de appell.

appell. Vt dicitur in libello, in auth. offeratur, de litis contest. facit l. fi. priuil. schol. li. 12. C. & l. libellorum, de ac. ff. Hanc, & sententiam tradit idẽ Bartho. in l. nec quicquam. §. ubi decretum de off. pro cons. ff. Bal. & Ang. in l. partis, & filii de uulg. Et hodie exstat resolutio pontif. in c. 1. de appel. in sex. quæ ait requiri scripturam, secũdum quam ex consuetudine hodie agitur, ut notat Bar. ad l. eius qui, ῑ nu. 4. & Salicet. ad. §. fin. autem, l. eos. de appell. C

Quod † maxime interest notasse, eò quod ultra causam grauaminis expresfsã qui appellat ab interlocutoria, non potest aliam in causa appellationis prosequi d. c. cum causam, & ibi gl. & c. ut debitus honor, de app. quo fit, ut etiam Papa rescribat in appellationibus per clausulam, si est ita. c. olim 25. c. significante. 34. c. significauit. 36. de rescript. 7

Quod † & commune est appellationibus extra iudicialibus in quibus, & adici debet expresſè causa, ut ait d. gl. fi. ad c. cum causam, propter quã appellat, c. 1. de his, quæ fiunt a maiori parte c. bonæ de appel. c. dilectis, eo c. cũ nobis, de electio. 8

Imò, & appellatio extraiudicialis, ut ualeat, proponi in scriptis debet, aliter quis non reputabitur appellans c. 1. de appell. in 6.

Cõtra † in appellatione à diffinitiua, in qua sufficit, ut anteà monui, dicere, appello; & si una causa adiecta tantum, aliæ adiungi liberè possunt, coram Iudice ad quem, in prosecutione appellationis ca. constitutus 46. in 2. sic inc. de app. l. Scio quæsitam eo ti. ff. quia in ea, licet non deducta deducere, nec probata probare, in c. cum Ioha. Heremita, de fide inst. l. per hãc, C. de temp. app. fraternitatis, de test. 9

Quare

Quare poteſt appellari ſine ſcripto illico,& uiua uoce ſtatim pronunciata ſentẽtia,& adhuc Iudice ſedente pro tribunali,nec alia ſcriptura tunc requiritur nã ſedente pro tribunali Iudice actuarius uel amanuenſis,q. iuxta c.qm cõtra,de prob. adhibet iudicialibus geſtis,põt inter acta referre, ſi uelit.

11 Quod† ſi non illico appelletur, ſcriptis fieri debet appellatio.Et ita meminit de vtraque forma uiuæ uocis & in ſcriptis l.litigatoribus 14.de app. C.& ibi gloſſa,explicat illico hoc eſt antequam appellandum in ſcriptis poſt ſententiam , ad extraneós actus diuertant. Aliter uerò appellandum in ſcriptis,puta ſi etiam ad prandium Iudex ueniſſet & poſteà ad tribunal rediſſet.Nã tunc non fieret in cõtinẽte aut illico,ut notat Marãta ex pluribus interpretibus,in praxi,in 6.parte,in verb.ap.n. 125. Et ita obſeruandum in d.l.litigatoribus,illico appellatum dici,ſi præſente Iudice,cum determinatur cauſa,& tũc ſufficit tãtũ uiua uoce appellare.

Aliquando tamen,& quis dicitur illico appellare in ſciptis, intra tẽpus datum ad appellandũ, à tempore ſcientiæ ſententiam latam.Vt ab eo tẽpore appellandum ſit illico,id eſt,in ſcriptis intra diffinitũ tempus ad appellandum,quod olim erat biduũ aut triduũ,hodie decendiũ,l.ab eo,C. quom. & quand.Iudex li.7.tit.43.poſteà dicẽ Deo fauẽte latius, Sed lex litigatoribus illico dixit,ꝙ Marcus iuriſcõſ.in l.2.de app.Sed ſi apud acta,inquit, appellauerit,ſufficit ei,ſi dicat appello. Et Marcianus latius in l.à ſentẽtia 5.§.ſi eo.Si q̃s,inquit,ipſo die apud acta voce appellauerit,ſufficit: ſi aũt nõ fecerit,ad libellos appellatorios dãdos biduũ vel

tri-

triduũ computandum est. Verba tamen, ipso die, intelligi debent in eodẽ die quidem, sed ẽt in ipsa hora iudicii. Nã totus dies ad appellãdũ illico nõ conceditur, & sic etiam notat Salic. in d.l. litigatori bus interpretans d.l. 2. & l. à sententia, §. fi. de app. & ita in practica seruari, ut cõfestim etiam, Iudice scilicet sedente pro tribunali, eadẽ hora, in l. Diuus de in integ. rest. ff. quando copiã habuit p̃toris pro hac re sedentis. Sic enim & cõfestim explicat Vlp. in l. 2. §. confestim ad senatusc. Tertull. li. 38. ff. ti. 17. Quãquã sint aliqui, qui dicãt, eodem die, sedẽte tñ Iudice pro tribunali uerbo appellari posse. Sed & Baldus & Sal. iũcta glossã ad l. eos, sin aũt. ad uerb. libello, tradũt, nõ posse appellari uiua uoce, nisi illico sententia pronunciata & Iudice sedente pro tribunali, facit l. cum antiquitas, C. de testa. 11

In patria †consuetudinaria etiam in Gallia appellandũ est illico, statim, prõnũciata sentẽtia, uel eodem die apud acta, & ut dicũt corã Graphario seu coram Amanuensi seu scriba iudicis. Et si sentẽtia sedente Iudice pro tribunali feratur. ex tẽpore seu confestim sedente Iudice: si uerò pronunciata sit in scriptis, postquam pronunciata fuit, eodem die.

Apud antiquos Romanos, inuenimus statim quoque pronunciatũ fuisse uerbo, appello, ut Horatius Tergeminus apud Liuiũ & alii q̃dã simpliciter eadem uoce appello usi sũt, cõdẽnati. Liu. lib. 1. & 2. Atq; li. 3. de Apio agẽs, nullo morãte arreptus à viatore, p̃uoco inq̃t. Et li. 8. Q. Fabius cõtra seueritatẽ Lucii Papyrii Cursoris, Tribunos pl. inq̃t, appello. Et actor. c. 25. uers. 11. D. Paulus, Cæsarem appello. Mater li. 2. de app. Sed si apud acta q̃s appellauerit,

rit, satis erit inquit; si dicat appello.

12 Est † in iure Pontificio casus, in quo non sufficit uiua uoce appellare sed oportet in scriptis, nẽpe in causarũ deuolutione ad curiã Rom. iuxta formã c. 1. de app. in sex. Archid. & Io. And. ad c. cupientes, de elect. & Rota dec. 385. inc. si appellet̃ in nouis.

13 In praxi † Camerae imperialis. si appelletur a sententia interlocutoria habente uim diffinitiuae, tunc si in continenti appelletur, sufficit appellationem fieri uiua uoce; ex interuallo uerò in scriptis appellandum, est, ut habetur in ordinatione Camerae imperial. 2. par. ti. 29. §. 3. Nisi consuetudine receptũ est, quod ab interlocutoriis appellet̃ uiua uoce, prout est in Bauaria, q̃a tũc appellationes etiã uiua uoce factae ab interlocutoriis ad Cameram, in ea recipiuntur. licet Bald. ad l. programmata. C. comminat. uel episto. &c. teneat non ualere talem consuetudinem uel statutum; contra cuius sententiam in Camera etiam fuit admissa probatio talis consuetudinis in causa oppidi Aichstadensis, cõtra Vuilboldũ Funsich. 18. Mar. anni 1527. Mynsinger. cẽt. 1. obs. 66. Vbi & ait suo tẽpore admissas fuisse, appellationes multas uiua uoce a sententiis interlocutoriis factas ex Bauaria. Alioquin secundũ ius a sententiis interlocutoriis appellandum est in scriptis. Gui. Papę decis. 11. n. 1 etiamsi habeant uim diffinitiuae, nisi super desertionẽ à diffinitiuã si lata. Gui. Pap. decis. 12. n. 3. & 4. Io. Monachus. ad c. cupiẽtes §. quod si uero per uiginti dies, de elec. in sex. Vidẽdus & Gui. Pap. cons. 70. uel. 69. inc. pro declaratione. n. 5.

14 Appellatur † interdum utroque modo, & uerbo seu uiua uoce cum reseruatione appellandi in scriptis,

ptis, & deinde in scriptis. In quo casu celebris est questio, que appellatio priorne, an posterior ualida sit? vt sciat, qn appellationis tps currere incipit. Et resolutio est, qd prior appellatio efficax est, cũ temperaméto tñ, quoties prior ualuerit appellatio: aliter minime. Vt puta qa ab interlocutoria appellatũ esset, à qua nisi inscriptis appellare non pmittit tũc.n. posterior inscriptis ualeret q̃ sniam cõiorem dixit Mar.6.par.prax.n.125.Bar. ad l.cum procurator.§.si dñs, n.4.de ope.nou.nun. Pau. Cast. cons. 7.& 270.li.1.Rom.cons.41.Frãc.in c.tuæ nobis, col. 5.uers.2.concl.de app.Pan.ad c.dilecto.col. ul. eo. ti. Quãuis idem Pan. sibi contrarius cõtrariæ adhæserit sniæ in c.bonæ, de app. Vbi alios citat eius cõtrariæ opinionis, quibus adhæret, ut ex Alex.& Ia. n.12.ad l.cũ procurator, §.si dñs, de ope.nou. nun.

Ex † constitutionibus Galliæ sic de appellationibus interponendis cauetur, ex constitutione primum Caroli 7.anni 1453.art.18. Nemo inquit, recipiatur ad appellandũ nisi statim appellet sententia latã; nisi per dolum, fraudẽ, aut collusionẽ procuratoris. q in ea causa interuenisset, is procurator non appellasset; aut nisi magna & euidens causa esset releuandi appellantem, in eo q non appellasset confestim. Et in constitutione Francisci anni 1535.cap.16.ar.1. Appellantes, inquit, tenebuntur appellare illico, si adsint præsentes aut illorũ procuratores, nisi sit dolus aut fraus pcuratoris, & tenebũtur releuare & exequi, & intimare appellationem intra 40.dies; aliter appellationes, quæ nõ fuerint releuatæ & exequutioni demandatę intra debitum tempus, erunt declaratæ desertæ. 15

damnatus nõ possit tuto adire locũ in quo appellatum est, uel eo mittere, probatur si coram notario & duobus testib. cõstituat se appellãtẽ eorũ oĩum quæ facta fuerint, iudicatũ, pronũciatum, & executioni mãdatũ, & protestetur de attentatis. 5. Quinta & magis usitata forma, ꝙ prętermissis pręcedentibus appellans tuto appellabit per literas regias, quos impetrabit ad releuãdam appellationem ad quam recipietur non obstante quod nõ appellauerit illico. Vel secundum consuetudines curiarũ impetrabit literas à Baillino uel ꝑsidialibus ad quos appellauit, omissis literis Cancellarię.

Guido Papæ in dec. 30. inc. debet appel. tradit ex stylo Parlamenti Delphinalis interpretari statutũ Delphinale, quo intra triginta dies debet fieri appellatio, quod sufficiat fieri verbo, intra tẽpus statutum introducendi appellationes, dummodo postea termino præfigiendo per ipsam curiam, realiter appellatio exhibeatur ipsi curiæ, aut in manib. secretarii causę.

Et hæc de quinto requisito de scriptura, in appellatione ab interlocutoria, de quo posteà copiosius.

CAP. II.
De Apostolis seu libellis dimissoriis.

SVMMARIA.

1 *Apostoli peti debent à Iudice à quo appellatur.*
2 *Qui dicantur libelli dimissorii uel Apostoli, et aliis qui loco Apostolorum dantur.*
3 *ἀποστολοί quid?*

 4 *Li-*

4 *Literarum uariæ species.*
5 *Libelli dimissorij natura alterius in appellatione et quomodo peti & dari debeant.*
6 *De libellis refutatoriis.*
7 *Quæ debeat Iudex obseruare in dãdis refutatoriis.*
8 *De libellis reuerentialibus.*
9 *Iudex dando acta processus uidetur deferre appellationi tacitè.*
10 *Quot requisitiones requiruntur pro petendis Apostolis.*
11 *Praxis Gallicana reijcit Apostolorum necessitatẽ.*
12 *Et praxis Cameræ imperialis.*
13 *Loco Apostolorum in Gallia sunt releuamenta.*

1 REQVISITVM † sextum appellationi, ut Apostoli à Iudice à quo per appellantem petãtur intra 30.dies, alioquin deserta est appellatio, c.ab eo 6.de app.in 6.clem.2.eod.ti. Atque ita formula appellandi ut appellans cum appellat, dicat, appello & Apostolos, primò, secundò, & tertiò, & cum instantia debita peto mihi dari c. post appellationem, §.fi.q.6.l.iudicibus, C.de appella.

Marcia.in l.1.de libell.dimissoriis, li.49.ti.6.post appellationem, inquit, interpositã, literæ dãdæ sũt ab eo, à quo appellatum est, ad eum, qui de appellatione cogniturus est, siue Principem siue quẽ aliũ quas literas dimissorias, siue Apostolos appellant. Sensus autem literarum est, appellasse Lucium Titiũ à sententia illius, q̃ inter eos dicta est. Sufficit autem petisse dimissorias intra tempus instãter & sæpius, ut & si non accipiat, idipsum contestet. Sic enim uolenti accipere, & nec accipiẽti, cum per illum

lum non ſtat non obeſt. Idem in Canon. poſt appel lationem 2.q.6. Punit autem l. iudicibus 24. C. de appellationib. Iudicem non dantem dimiſſorias petitas intra 30. dies.

Si omitteretur autem illa petitio ſeu conteſtatio, uideretur appellatio deſerta. l. quoniam nonnulli, 18. de appellat. C.

Poteſt autem fieri iterata illa petitio unico contextu & actu. clem. quamuis rigor de appellat.

Ex parte ipſius appellantis fiũt libelli appellatorij; ex parte iudicis dantur libelli Apoſtoli ſeu dimiſſorij vel refutatorij, uel reuerentiales.

Id eſt ſunt libelli Apoſtoli, libelli miſſi ad ſuperiorẽ, teſtantes appellatũ eſſe. Sic Modeſtinus, in l. dimiſſoriæ 106. de verb. ſignif. dimiſſoriæ literæ dicũtur, quæ vulgò Apoſtoli dicuntur. Dimiſſoriȩ autẽ dictȩ, quod cauſa ad eũ, qui appellatus eſt, dimittitur. Ita erũt Apoſtoli dimiſſorij, id eſt, nuncij, admiſſam eſſe à Iudice appellationem, teſtificantes.

Quod ſi Iudex non cenſeat admittẽdam appellationem, dat literas teſtimoniales refutationis, unde Apoſtoli refutatorij dicunt, id eſt, nuncij refutationis, libelli refutatorij, ĩ l. fi. §. in refutatorijs aũt. C. de appel. & refutatoriæ preces l. 1. C. de relatio.

Quod ſi ob reuerentiã iudicis deferatur inhibitioni, Iudex dat iſtius admiſſionis libellum uel reſponſum in ſcriptis, & dicuntur Apoſtoli uel nũcij reuerẽtiales ut in l. eos, §. ſuper his, de appel. C. Nõ nunquam loco Apoſtolorũ dantur acta iudiciaria d. l. iudicibus. Libelli etiam conuentionales, quando pars admittit appellationem, inueniuntur.

Alij teſtimoniales, ut in cap. fi. de appell. qui te-

stificantur de appellatione facta coram Iudice uel alijs honestis personis, de forma quorum agit Specutor, lib. 4. part. 2. §. 3. incipien. sequitur. Panorm. in practic. cap. 114.

3 ἀπόστολοι, ἀπ.† Aliquãdo apud Gręcos & dimissio & missio dicitur, ut notat Budęus in commentarijs linguæ Græcæ, & apud Platonem 7. Epistol. ἀπόστολα πλοῖα, id est nauigia dimissoria, hoc est, q̃ dimitti vel mitti mõ huc, modo illuc solent, à rei naualis præfectis. Et substantiuè, apud Demosthenẽ, sæpè Apostolos pro expeditione maritima & apparatu nauium accipi constat, vt oratio, pro Ctesiphonte, Olynthia 3. Philippica, Harpocrationi & Suidæ ἀπόστολοι exponuntur, αἱ τῶν νεῶν ἐκπομπαί, item ἀποπέμψεις ab Hesychio, & Suida dicunt & eidem Hesychio ἀπόστολος imperator essercitus nanalis, στρατηγὸς κατάπλουν πεμπόμενος.

Possunt & literæ missæ cuiuscunq; generis dici Apostoli, vnde & vulgò Gallicæ dicunt Missiuæ.

4 Verum † intelliguntur Apostoli, libelli diuersa de causa missi per diuersa nomina.

Quemadmodũ dictæ literæ quædam formatæ inter Ecclesiasticos olim trãsmissę propter certam formã à consilio Niceno eis datam quam sacri alij canones confirmarunt. Vnde & dictæ posteà canonicæ literæ, veluti tesseræ agnitionis, cum quib. ab una in aliam diœcesim transibant clerici vel Episcopi, testimonium probitatis & ordinationis transeuntis habentes: ne alij has literas non habentes transeuntes, mentirentur se esse ordinatos.

Illæ & rursum à fine diuerso, nomen aliud accipiebant: ut q̃dam dicebantur canonicæ εἰρηνικαὶ seu pacifi-

pacificæ,pro tuto trãſitu;poſſumus dicere ſaluum conductum,uulgo.*Paſſeport,& Sanſ, conduct*, ſeu fidem publicam.Erant,& aliquæ συςατικαὶ, commendatitię,aliquæ dimiſſorię,aliàs dictę ἀπολυτικαὶ,quibus oſtendebatur ex dimiſſione antiſtitis cõcedentis,Epiſcopum uel clericum tranſiturum;ſine quibus in aliena diœceſi nemo ordines ſacros ſuſcipere poterat.Per illas autem antiſtites ſuæ ſubiectionis perſonas à ſuis nexibus dimittunt,& aliis ordinandas tradunt.

Vt hodie etiam in c.fraternitati 5.de cler.nõ reſident,lib.3.tit.4.& ibi gl.Commendatitiæ interdum ſunt,& dimiſſoriæ,quando qui mittit,miſſum etiam commendat, ut in c.1.& 2.72.diſt.quo loci,& refertur forma præſcripta à Nicena Synodo, & apud Balſamonẽ ad can. 13. Nicenæ Synodi.Vt & apud Photium Patriarcham Conſtantinopol.dimiſſoriæ,& formatæ pro iiſdem ponuntur in cap. 26.Nomocano.Quanquam alibi diſtinguantur ut diuersè,pacificæ,& commendatitiæ à dimiſſoriis. Dicitur in concilio Chalcedonenſi cap.11.Commendatitias datas ſuſpectis de infamia;pacificas, pauperibus.Videndus deferentiis harũ literarum cononicarũ libellus Giraldi Rodolphi Grauienſis de literis canonicis.

Sed hic † agimus de aliis dimiſſoriis in cauſa appelationis datis,quas petere appellãs à Iudice à quo appellabat,& iudex dare tenebat̃ d.l.uni.de libell.dimiſ.de qbus, & c.ſępè,& c.Abbate,de app. 5

Alioquin inquit Paulus libr.5.ſentent.titu. 34. quia intra tẽpora præſtituta dimiſſorias non poſtulauerit, uel acceperit uel rediderit, prẹſcriptio-

ne ab agēdo, id est, à persequēda appe. submouet.

Statuerunt uerò Diocl. & Maximia. in l. eos. 6. §. Apostolos de appel. C. Apostolus post interpositā appellationem, etiam nū petente appellatore sine aliqua dilatione, Iudicē dare oportere, cautione de exercenda appellatione in posterū non præbenda.

Per quam legem emēdata sunt iura antiqua in duobus. Primū in eo, quod Iudex dare debebat libellum dimissoriū intra quinque dies, ut scribit Iulius Paulus li. 5. recepta. sentēt. ti. 34. Et secundo, in eo quod daretur cautio intra quinque dies ab Apostolis impetratis in hæc uerba, iniustè appellaueris tantum dare spondes? Scribit, & Iuo Carnotensis Episcopus, Epist. 30. Ecclesiæ Belluacensis Decano post appellationem infrà quinque dies postulandas literas ab eo à quo appellatur ad eū ad quem appellatum est, ut diem utrique patri constituat, in quo iudiciali sententia causā terminari præcipiat. Id, & rursū tradit Epistola. 221. Episcopo Cænomanensiū scribēs, debet, inquit, appellator infra quinque dies literas accipere à iudice à quo appellatū est, quas qui accipere aut postulare neglexerit: secundū statuta legum ab agendo remouendus est.

6 Si non † admittebat Iudex appellationē nec uellet dare dimissorias seu Apostolos, loco illorum ad petitionem Apostolorum dabātur libelli refutatorii, de quibus meminit lex fi. §. 1. C. de appellat. dū ibi iubet Iustin. ut ii breues sint, nec uerba superflua contineant, aliter dictantes, & utentes illis puniantur arbitrio iudicis superioris, ad quē refutatorii deferunt. Hoc est quod, & Macer in l. sciendum 6. de app. recip. scribit, sciendum est, cum appellatio

tio non recipitur præcipi sacris constitutionib. omnia in eodem statu esse, nec quicquam nouari etiã si contra fiscum appellatum sit: eumq; qui appellationem nõ receperit opinionem suam confestim per relationem manifestare: & causam pro qua nõ recepit appellationẽ, eiusq; exẽplũ litigatori edere debere, mãdatis cauetur, quibus uerbis vltimis substantia, & forma refutatorii libelli exprimitur. Non enim debet referre omnibus appellationibus maximè friuolis c. cum appell. de appellat. in sex.

Vt autem † hoc refutatorios rectè dare possit. Iudex debet obseruare, 1. quãdam appellationem esse manifestè frustatoriam, ut quãdo appellatur in crimine notorio. 2. aliam latenter frustatoriam, ut quando quidem exprimitur causa rationabilis, sed illa est falsa. 3. aliam esse latẽter probabilẽ, ut quando exprimitur iusta cã, sed nõ est in iure expressa. 4. Aliã manifestè esse probabilem, ut quando exprimitur causa à iure expressa manifestè, ut c. 2. ut lite non contestata, & ibi gloss. 1. de latente. 7

Prima appellatio repellit à iure, & debet repelli à Iudice. 2. Repellit à iure, sed à Iudice interim admittitur. 3. admittit à iure, & Iudice, nisi sit datus cũ clausula appellatione remota. Quia iste non tenetur deferre appellationi. 4. admittitur à iurè, & à Iudice Ioha. Adr. ad c. pastoralis, de app. Pano. in pract. c. 114. nu. 5.

Vocant, & Apostolos seu libellos reconuentionales, quãdo Iudex dubitãs an sit deferendum appellationi, tamen propter reuerentiam superioris dat Apostolos, id colligũt ex c. 1. de appell. in sext. quãdo statuitur, ut appellans ad sum. Pontif. petat à Iudice 8

à Iudice instanter Apostolos, Iudex autẽ det intra 30. dies, alioquin nisi petatur, & dentur, censeatur, renunciatum appellationi: nisi post instantiã dene get Iudex, quia eo casu non officit appellanti dene gatio: sed perinde iudicis denegãtis processus nul lus est post petitione Apostolorũ, ac si appellatio admissa fuisset, (ut c. ab eo. 6. eo. ti. ĩ sex.) & posteà licitè possit prosequi appellationem suã appellans cle. quanuis, 2. in pri. & §. fi. de app. li. 2. ti. 12. Atque triginta dies incipiũt currere à die interpositæ ap pellationis, secundũ Hostiensem ad c. cordi, de ap pell. in sex. Secũdum alios à die latæ sententiæ. gl. ad d. c. ab eo, 6. ad uerb. triginta, & ibi Io. And. gl. ad l. 1. de libel. dimis. quæ sentẽtia magis probatur, ut idem Iohan. Andr. ad cle. quãuis, de app. Fuit. n. ualde cõtrouersa hæc sentẽtia, ut liquet ex decisio ne Rotæ. 29. in nouis. Tñ addendũ à tempore ita demũ sententiæ currere dies, si notitiã sentẽtiæ ha buerint appellãs: aliàs à tempore sciẽtiæ ut ait Ma rant. in praxi. 6. parte, uer. appel. n. 209. Mynsinger cent. 4, obseru. 36. in Camera seruari ait imperiali. Et hi dies sunt cõtinui, gl. in c. non solũ ad uerb. di cẽdũ. de app. in sex Vidẽdus de his. Cas. dec. 8. n. 9.

Quãquam Panormitanus in praxi. c. 113. n. 3. exi stimet, petẽdorum Apostolorũ triginta dies curre re à tẽpore appellationis interpositæ, & non à die sententiæ uel grauaminis, & citat. Genzel. ad cle. quanuis rigor, de appell. & Rotam.

Si Iudex † pro Apostolis reuerẽtialibus acta pro cessus det, quanuis uerbum deferimns nõ accedat tamẽ uideť deferre appellationi, & à se iurisdictio nẽ abdicare, Rota dec. 70. in c. si Iudes, in nouis. Si

Iudex

Iudex etiā simpliciter dat Apostolos uidetˉ deferre appellationi. Panorm.ad c.dilecto,de appell. & in practica c. 114.

In summa † iure ciuili per l.eos 6.§.Apostolos, 10
de appel.C.ex nouo iure Apostoli retinentur, sed remittitur petitio instans & cautio petentis.

Iure Pōtificio quoq; ut ꝓbatū,& petēdi & dādi.

Ad minimum tamē requiritur una requisitio iudici facta,argum.l.Titia Seio,§.vsuras, de legat. 2. gl.ad verb.requisiuerint,ad clement.1.de hæretic. l.mora,& ibi Bart. de vsur. ff. Tutius tamen vt ter vel sæpe fiat requisitio,per l.vnic. de libell. dimiss. ff.& c.1.de supplen.neg.prælat.

At † praxis Gallicana reiecit hanc formulam li- 11
bellorū Apostolicorū,seu dimissorium & lex regia an.1539.art.117. Francisci primi statuit ne in posterum opus esset appellantibus in patria ēt iuris scripti,petere Apostolos, & quod sine illis appellātes admitterentur appellantes,& ad prosequendū appellationes. Et remansit hic vsus petendi Apostolos in curijs Ecclesiasticis:in foro uerò Laico nō requiritur nūc Apostolorū petitio,acceptio & redditio,neq; illis omissis efficitur deserta appellatio.

Sic † etiam in constitutione nouissima Cameræ 12
imperialis in 2.par tit.30.in princip. relinquitˉ extra nexū necessitatis in arbitrio appellantis nū velit aut nolit Apostolos petere. Mynsinger.cētur.1. obser.84.& cēt.4.obser.36. Quinimo vt idē refert eadē cent.4.obser.44.In ordinatione Cameræ,par. 2.ti.30.§.itē so soll.Statutū non esse necessariū, qđ appellatio corā notario facta insinuetˉ iudici à quo, sed eā ualere sine insinuatione. Potest.n.appellare

in ab-

in absentia sine causa iudicis corã notario & testibus, ut ait Panorm. ad c.suggestum 15. de appell. & ibi glo. Neque, inquit, obest, si iudici uel parti non intimetur, nisi quoad reuocationem attentatorum; ea enim non reuocantur tali casu, nisi per uiã iustitię, quando uidelicet appellans in causa appellationis obtinet.

13 Loco † Apostolorũ in Gallia utimur releuamento appellationis. Nã qui non releuauit suã appellationẽ cũ effectu intra tempus ordinatũ seu statutũ eius appellatio est ipso iure deserta; sicut eius qui intra tempus constitutum non impetrauerat Apostolos, vt ait Masuer. in praxi tit. de appellat. §. 2.

Quare hodie alia à iure est praxis. Nã si pręsente parte pro tribunali feratur sententia, prouocatione uoce interposita, iubet Iudex actuario scribere appellationem seu regestare. Atque potest aliunde appellans eadẽ die, qua pronunciata fuerit sententia, aut intra decẽ dies in patria iuris scripti, adire actuarium seu scribam iudicis, & curare registrari suam appellationem, seu inter acta perscribi, simpliciter etiam, omissis causis, appellandi, contra quod statuitur in c.cordi, de appellat. in sex.

Etsi absente condemnato fuerit lata contra eũ sententia, quãdo ei per apparitorem intimabitur uel significabitur, dẽt dicere, se appellare, & tunc apparitor eius appellationem scribit, & dat ei exẽplũ sententiæ intimationis & appellationis. Hincque apparebit sine alijs Apostolis de appellatione.

Solent & impetrari, literæ à Cancellaria regia, quibus quis restituitur ad appellandum & contra emissionem non fuisse appellatum illico, aut intra tem-

tempora appellandi, & ita releuatur à desertione, & ea non obstante mandatur iudici, ut de appellatione cognoscat.

Cap III.

De aliis requisitis in appellatione legitima.

SVMMARIA.

1 *Appellator uel procurator eius debet uenire instructus.*

2 *Appellatio fieri debet coram Iudice, si eius haberi copia possit.*

3 *Adhibitis notario & testibus, ut fides fiat, appellatum esse.*

4 *Si Iudex comprehendi non possit, fit appellatio coram honestis personis.*

5 *Sufficit autem iudici porrigere appellationem, quamuis coram illo non legatur.*

6 *Intra decem dies appellandum.*

7 *Notificanda est appellatio aduersario.*

8 *Et intra annum prosequenda, uel ex causa intra biennium.*

9 *Solennia curiarum & prouinciarum in appellationibus ordinata, seruanda sunt.*

10 *Quæ debeat obseruare Iudex in causis appellationũ recipiendis formalia & materialia in Camera imperiali.*

SEPTIMVM † requisitum ad appellationem ueram ab interlocutoria, vt appellãs uel eius procurator ueniat instructus, c. 1. de appe. in sex. c. 1. de elect. in sex. nempe cum documẽtis, iuribus, & instrumentis & actis processus, quos debet afferre,

re,ut vices actoris gerens;& peti id potest ab appellato,ut decidit Rota dec.204. incip.appellatus terminum,de appel.in nouis.

2 Octauum,† ut appellatio fiat coram Iudice à quo appellatur,c.suggestum 15.& c.fi.de app.Hoc est, fiat in præsẽtia iudicis à quo appellatur,si eius haberi copia possit in iudicio,c.biduũ 29.§. dies aũt 2.q.6.sumptũ ex l.1.§.dies aũt,quando appellãd. sit.li.49.ff.tit.4.Vt debitus honor iudicibus tribuatur & conseruetur,c.ut debitus,de app.l.omnẽ honorẽ.quan.prouoc.nõ est necess.C.& ut sciatur,nũ ipse Iudex uelit admittere appellatiõnẽ uel reiicẽre,aut reuocare grauamen,p c.cũ cessante,de app. Nisi metus iustus excuset,quo minus aditus sit Iudex;quo casu oportet protestari.Sic em̃ ait.c.fi. de app.Si iustus metus quo minus appellaueris te excusat,ad appellationis reputaris beneficiũ cõuolase,dũmodo infra tẽp..s,quo licitè ꝓuocat corã Iudice à quo appellasse volueris;uel si habere ipsius copiã nequiuisti,in p̃sentia bonorũ uirorũ ꝓtestatiõne sup hoc ꝓposita,causas appellationis duxeris exprimẽdas.Quod sũptũ est ex l.2.de his q p met.iud.non app.li.7.C.tit.67.ubi denegat facultas redintegrãdæ audiẽtiæ his q tempore cõpetẽti nõ appellãt.Si aũt iusto metu impediantur,& uim sustineãt,cõtestatione publicè ꝓposita, intra dies uidelicet legitimos,quibus appellare licet nempe à tempore sententiæ numerandos,ut ait ibi gl. per auth.hodie,de app.C.causas appellationis euidẽti affirmatione distinguendo,proinde habetur ac si appellassent.

Idem in l.cum quidam,de app.ff.ubi qui propter metum

metum iudicis nõ ausus est ei libellos appellatorios offerre, sed publice appellationem proposuit, id est, inquit glossa coram uicinis, perinde est ac si appellasset coram Iudice.

Debet autem esse metus iustus, aliter non excusat, l. uani, de reg. iur. Qđ si plures sint iudices qui iudicarint, a quibus appellatur; quorũ presentia haberi non possit, erit coram illis uel maiori parte illorum appellandum, & Apostoli peti possunt separatim clem. 1. de appellat.

3 Speculator † in li. 4. par. 2. ti. de appell. §. 1. nu. 13. admonet, sciendũ esse appellationem fieri debere coram notariis, ut de ipsa fides fieri possit, si forsan negaretur appellatũ fuisse, adhibitis testibus, ut in c. Romana 3. §. si uero, de appel. in sex. Notarius aũt debet adiicere, in nomine Domini. Amen. anno, die mense. indictione talibus, talis corã tali Iudice constitutus in præsentia mei notarii, & testiũ infra scriptorum, talis appellationem quandam legit & scriptis interposuit, in hæc uerb. &c.

4 Quãdo † iudicis copia haberi non potest; appellatur corã personis honestis uel publicis. c. biduũ 2. q. 6. c. pastor. de of. ord. in fi. c. fi. de appell. & peti possunt ab illis Apostoli testimoniales, Specula. li. 4. par. 2. de appel. §. 3. uer. hoc etiam scias, nu. 11.

5 Sufficit † autem offerre iudici appellationem uel porrigere, quanuis coram illo non legatur, Speculator lib. 2. par. 3. de appell. §. 6. qualiter, nu. 3. per c. si qs libellos 2. q. 6. & c. biduũ, vers. si qs ipsius, & C. quorũ appel. nõ recip. l. nulli, ibi tribuat. Et sic, inqt Spec. obtinuit, ne det uia iudicib. malignandi: item quia & solo facto appellat, c. dilecti, in 2. de appell.

Et ho-

Et hodie pro hac ſententia eſt textus expreſſus in ca. appellato 9. de appellat. in ſex.

Et in l. eius cuius appel. 5. de appel. recip. ff. Ei cuius appellatio non recipitur ſufficit, ſi dicere poſſit appellationem ſuam non fuiſſe receptam: quod quaqua ratione doceat, admittetur appellatio. Et in l. de pupillo 5. §. ſi quis ipſi prætori, de ope. nou. nunciat. li. 39. ff. ti. 1. Si quis ipſi prætori uelit opus nouum nunciare, debet, ut interim teſtetur non poſſe ſe nunciare, etſi nunciauit poſtea.

Addit inſuper, quod plus eſt, Bald. ad auth. quæ ſupplicatio, de precib. imperat. offeren. C. quod ſoli notario, nempe iudicis, abſque Iudice appellatio poſſit preſentari. Cui conſentit Card. ad clem. 2. §. ſimiliter, q. 2. de appellat.

Quod tamen intelligendum eſt, quando præſentia iudicis haberi non poteſt, non aliter, ut tractat Guido papæ deciſ. 436. nume. 64.

Ratio autem horum omnium eſſe poſſet, quia decem dierum tẽpus ad appellãdum utile eſt, & currit uel labitur à momento ad momentum. Et proinde rectè placuit, ut appellatio proponi & admitti poſſit, non tantũ in auditorio ſedente iudice pro tribunali & præſente parte, ſed etiã extra iudiciũ & in domo iudicis, & ſine partis uocatione. Rota dec. inc. ſi appellat, n. 2. de app. in nouis Currũt eñ à die notitiæ dies, c. concertationi, de appel. in ſex.

6 Nonum † requiſitum in appellatione ab interlocutoria, quod intra decẽ dies a die illati grauaminis ſcientiæ interponatur, vt dicemus poſtea.

7 Decimum † quod appellans notificet appellationem ſuam aduerſario, cle. 1. de appell. alioquin non

proce-

procederetur in curia iudicis ad quẽ contra illum efficaciter, quia nõ esset contumax nõ citatus. Appellatio enim quæ defert causam ad curiã ibidem tractandam, est quædam citatio, ut liquet ex c. sta tuimus. 1. de electio. in sex. quod latius tractat Speculator li. 2. part. 3. §. 6. n. 9. & prosequitur nu. 11. & quomodo sufficiat si procuratori habẽti expressũ mandatum in causa litigiosa, intimetur, ut noceat domino, cle. causam 3. de elect. l. imo. 16. de liber. caus. li. 40. ff. titu. 12. per l. sed, & hær. 35. §. defendere, de procurat. ff. l. in causis 30. de election.

Vndecimum † quod intra annum fiat prosequutio appellationis, uel ex causa intra bienniũ, c. cum sit Romana, 5. & c. ex ratione 8. de appell. aliter diceretur appellatio deserta, cle. 3. eo. tit. nisi restitutio in integrum posteà obtineatur, d. c. ex ratione. 8

Pro duodecimo † obseruandum quod in multis imperii ciuitatibus, & aliorum regnorum, & ditionum ex statuto uel priuilegio non admittuntur appellationes, nisi solennia quædam prius præstẽtur puta ut appellantes pecuniam aliquam deponãt, iurentque appellationem calumniosè non fuisse interpositã: quæ præstãda sunt coram Iudice à quo. Cæterum si præstita non fuerint, non ideo tamen minus ualet appellatio: sed nõ audiuntur appellantes coram Iudice ad quem, nisi prius huic solennitati accidentali satisfecerint, & sufficit si corã Iudice, ad quem appellant, offerant se satisfacturos statuto aut priuilegio; & ita seruari in Camera imperiali refert cum plurium iuriũ, & rationũ probationibus, Gaillus. li. 1. obseruat. practicar. obseru. 124. 9

His † præcognitionis facilior erit praxis Cameræ imperialis 10

imperialis circa appellationes. Nam in summa, ut notat Gaillus li.1.pract.obser.c.119.quo ad causas appellationum attinet, in decernẽdis processibus, puta citatione, inhibitione, & compulsorialibus, Iudex duo potissimum considerare debet.

Primò formalia, deinde materialia appellationis. Sic enim loquuntur eius curiæ pragmatici.

Formalia 1.in eo consistunt; utrum in debito tẽpore, puta intra decendium appellatum sit.

2.An ab interlocutoria, in scriptis, grauaminibus in specie insertis.

A diffinitiua uerò, an in continenti uiua uoce; & ex internallo inscriptis.

3.An solennitas & forma appellandi ex statuto requisita fuerit seruata.

4.Præterea, si ab interlocutoria appellatũ sit, an simplex & mera sit interlocutoria, an uerò habeat vim diffinitiuæ. Si simplex, an ab ea possit appellari uel ne; deinde an sit appellabilis. Si appellabilis, citatio rectè decernitur sed nõ inhibitio: si non sit appellabilis, petiti processus, hoc est, citatio & compulsoriales rectè denegantur.

Quod si diffinitiuæ uim habeat interlocutoria, non solum citatio & compulsoriales, sed etiam inhibitio concedi debet.

5.Num gradatim facta quia nõ admittitur omisso medio.

6.An instrumentũ appellationis sit chartaceum siue papyraceum, an ex mẽbrana. Si chartaceũ regulariter fidem non facit. Quia ex cõstitutione. Maximiliani 1.an.1512.promulgata, in comitiis Coloniensibus. Instrumentum notariorum ex mẽbrana con-

confici debent,nisi aliter cũsuetudine receptũ sit, quæ & in Camera recipitur.Quia & consueta forma facit instrumentum authenticum,c.cum dilectus,de fide instrum.& ibi glossa.

7.An appellatio in termino legis uel hominis ritè introduci possit.Nam si appellans negligẽs fuerit in extrahẽdis maturè processibus;ut citatus nõ potuerit maturè in termino præfixo cõparare,nec citationis reproductio tempore debito fieri,Iudex appellationis nihil decernet nisi supplicans suo periculo sibi decerni processus petat.Tractat de officio iudicis à quo in recipiẽda appellatione,& quæ in ea considerare debeat.Speculator.li.2.par.3.de appell.§.9.nunc dicamus,& de officio iudicis ad quem,§.10.

Ad materialia pertinet,ut Iudex uideat,nũ causa sit extra summam,à qua uel priuilegio uel cõstitutione appellare non licet ad Cameram.

Merita uerò causæ principalis,quę post appellationem examinatam cognoscuntur,huc non pertinent.

Cap. IIII.

Quid continere debeat pro substantia in summa libellis appellationis ex §.fin.l.1.de appellatio.ff.

SUMMARIA.

1 *Libelli appellationis duarum specierum.*
2 *Libelli appellatorii exhibiti iudici ad quem forma.*
3 *Communis forma libellis appellatoriis.*
4 *Libellus accusationis.*

5 *De forma libelli appellationis* §.finalis l.1.de ap pellation.ff.

1 LIBELLI †appellationis duarum specierũ sunt. Alii enimsunt,qui porriguntur iudici à quo ap pellatur:alii qui iudici ad quem appellatum est,ut notat Barth.ad l.1.§.libelli,de appe.ff.& de iurisq; Speculator,lib.4.part.2.tit.de appe.§.3.& 4.

Libellus qui porrigitur iudici à quo,ipsa est appellatio, Et hic est necessarius quando appellatio fit in scriptis.

2 Libellus †uerò qui exhibetur iudici ad quem est repetitio libelli appellationis,quando exponitur causa iudici appellationis,ut eadẽ fermè obseruen tur,excepta conclusione,quæ fit post narrationem libelli appellationis,quæ continet intentionem im petrantis post narrationem appellationis. Quare peto per uos(iudices ad quos appellatum est)pro nunciare per me benè & iustè appellatum esse, & malè & iniquè iudicatum esse(ut monet l. eos, de app.C.)& dictam sententiam cessari & irritari, & quæ inde sequuta sunt.

Si appellatur ab interlocutoria,additur etiã, ut & facta post appellationem reuocenť. Et interdum ante oïa super attentatis reuocandis agiť c. sollici tudinem,de appellationib.c.auditis de procurat.

Appellatus uerò contrariis conclusionibus utitur in suo libello defensorio coram Iudice quem.

Peto declarari per uestram sententiam,benè & iustè iudicatum fuisse à Iudice à quo, & talem malè & frustatoriè apppellasse, & ideo illũ cõdẽnari in expẽsis legitimis,quas posteà declarabo,cũ mul

ta etiam si pro temeraria appellatione debeatur edicto principis uel lege multa.

In summa appellatus sententiā a qua est appel latum, suo libello rationibns tutari & defendere debet; appellans uero impugnat.

Dantur breues formæ libelli appellationis ante sententiā, idest, ab interlocutoria, & appellationis post sen tētiam diffinitiuam, & libelli dimissorii in c. post appellatione 31. §. forma Apostolorū 2. q. 6.

Libelli porro appellatorij communem habent conceptionē, ut contineant scriptura, & à quo dati sint. hoc est, qui appellet & aduersus quos & à qua sententia. l. 1. §. fi. de appel. ff. Quę tamen intelligen da primū sunt, quando appellatur in scriptis. Nam si uiua uoce statim pronūciata sen tentia appellaretur, sufficeret dicere, appello, l. de appel. & l. appel lante 13. eo. Et tunc certitudo personarum & causa appellandi, referuntur ad tūc acta, quæ talem certi tudinem per se habent, ut alia demostratione superflua non egeant.

Affinis † forma libelli accusatorii, de qua in libel 4 lorum. de acc. quo loci inscriptio eius, indiget nomine iudicis corā quo accusatio instituitur, & eius qui accusat. & accusati, & criminis seu causæ acusa tionis, die, anno, indictione.

Cæterum † uerba §. fin. l. 1. de appellat. ff. inscri- 5 ptionis aduersus quem duplici modo explicātur, primum aduersus quem scilicet Iudicem, ut tenea tur appellans nominatim exprimere Iudicē a quo appellat; sicque nō pugnauit l. scio, 3. eo. ti. de app. quæ alioquin pugnare uidetur. scio, quæsitū, inquit Vlp. si quis non addiderit in libellis contra quē ad

uersariũ appellet,an pſcriptioni ſubiiciat? Et puto nihil oportere pſcribi.Loquit enim de aduerſario litigante,contra quem appellatur, ut neceſſarium nõ ſit,eum in libelo exprimere,

Alia autẽ explanatio.§.libelli,eſt,ut loquatur de aduerſario litigãte,quem exprimere teneatur.Reſpondere autem poſſumus ad d.l.3.obiectam,ut dixiſſe uideatur omiſſionem eius expreſſionis,quamuis ſoleat apponi,non uitiare appellationem.

Sed certe adhærendum priori ſententiæ potius, quia,& in libris baſilicis in eadẽ mẽte.§.ille libeli explicatur.lib.9.ti.1.c.2. ὁ λίβελλος,inquit τῆς ἐκκλήτου ὀφείλει ἔχειν τὸ ὄνομα τοῦ ἐκκαλουμένου καὶ τοῦ δικαστοῦ, καθ' οὗ ἐκκαλεῖται, καὶ ἐκ ποίας ἀποφάσεως, Libellus appellatorius continere debet nomen eius q appellat,& iudicis aduerſius quem appellat, & à qua ſenten.

Sic etiam aduerſarius dicitur iudex in.l.ſi appellationem.31.de appellat.

At nõ ita debet intelligi de perſona cõtra quos pronunciatum eſt.Nam ſi plures ſint, & tantum aliquorũ nomina fuerint in appellatione compre-henſa,illi tantum appellaſſe,cæteri uero acquieuiſſe ſententiæ cenſentur.l.3.§.certè ſi plures ſi ſunt, de appellat.ff.

CAP. V.

De temporibus appellationum.

SVMMARIVM.

1 Tempora appellationum fatalia quæ,& quot.

1 TEMPORA† appellationum fatalia,hoc eſt,quibus elapſis interitus poteſtati,conceſſæ intra illa,accidit, diuerſo modo, & plura aut pauciora à diuer-

à diuersis afferũtur. Gaillus lib. 1. obseruat. pract. obseru. 39. tria tantũ ponit, quædam ad interponẽdam: quędam ad introducendam coram Iudice ad quem: quædam ad finiendam appellationem, At Rebuffus tractat. de appell. in præfatio. nu. 43. & seq. in constitut. regias tom. 2. ponit septẽ tẽpora. 1. interponendæ. 2. renunciandæ. 3. releuandæ. 4. iter arripiendi. 5. prosequendæ appellationis. 6. finiendæ. 7. ad præsentandum.

Nos quatuor tempora obseruamus in appellatione potissimum. Primum appellandi. 2. petendi Apostolos 3. offerendi appellationem iudici ad quem. 4. prosequendi appellationem. Reliqua tempora à Rebuffo pscripta sub illis contineri possunt vel alio capite cõsiderari, veluti renunciationis tẽpus, dum de extinctione appellationis agetur, cõtempladum. Tempus vero iter arripiendi sub tempore appellandi vel prosequendi. Prosequendi cũ effectu ad finieudam extenditur. Tempus verò ad se præsentandum ad tempus tertiũ referri potest.

Cap. VI.

De primo tempore, quod est vel in scriptis uel illico appellandi.

SVMMARIA

1 *Tempus datum ad appellandum illico antiquum.*
2 *Quale hodie sit iure nouissimo ciuili & Pontificio.*
3 *Quale in ordinatione Cameræ imperialis.*
4 *Tertius intra quod tempus debet appellare uel adhærere appellationi litigantium.*
5 *Dies decem appellationis interponendæ habent locum & in diffinitiua & in interlocutoria.*

6 *Hoc tempus ex consensu partis uel iudicis non potest prorogari;augeri uel minui tamen poterit per consuetudinem & statutum ab ijs factum qui statuere possunt.*

7 *A quo tempore currat tempus appellandi docetur.*

8 *Decem dies ad appellandum non currunt, quandiu perseuerat grauamen.*

9 *Vel lapsi non impediunt nullitatis sententiæ actionem,nisi vna appellatio tractari debeat.*

10 *Lapsus decem dierum obest ita demum si quis pronunciatum sciuerit,& contra se, & non appellet.*

11 *Quando verò decem dies a tempore sciẽtiæ currant, docetur.*

1 TEMPVS † primum interponendæ appellationis dixit Vlpianus in l.1.de uacat.mun.li.50.ff.tit.5. quando verbo appellandum est, illico seu confestim pronunciata sententia & sedente Iudice in tribunali appellatur: vel si in scriptis lata fuerit eodem die apud acta,vt dictum est.

Appellabatur verò iure pãdectarum in scriptis intra biduum in cã propria;in cã aliena,ut per procuratorẽ intra triduum à tpe latæ sententiæ, vel à tẽpore quo copia iudicis haberi & libellus ei offerri poterat.l.1.§.biduũ cum §.seqq.& l.2.quand.appell.sit li.46.ff.tit.4.l.eos 6.in l.sic incipiente,§.sin aũt in iudicio,de appell.C.l.3.de appel.ff.Propino cãm ab aliena decernimus,ut illa sit.cuius damnũ, vel emolumentum ad aliquem suo nomine pertinet:alienã contra.d.l.1.§. in propria cã,quand.appel.sit.Quare procurator alienã causam defendere dr̃,nisi in rem suam sit datus, d. l.1. §. procurator, quand.appel.sit ff.l.qui suspectũ 26.de appel.in ff.

Hodie

Hodie † ex constitutione Iustiniani decem dies 2
dati sunt ad appellandum à die recitationis senten
tię, siue in causa propria, siue in aliena, Auth. hodie de appel. §. 1. de appell. in nouell. 23. & §. si quis cõtra aliquem, de sanctiss. Episcop. nouell. 123.

Iure Pontificio quoque qui appellare vult, id debet facere intra decẽ dies, alioquin sententia transit in rem iudicatam. c. concertationi, 8. de appell. in sex. c. quod ad consultationem, 5. de re iud. lib. 2. tit. 27. c. anteriorem 2. q. 6.

Sic intelligẽda est, l. 1. C. de tẽpor. appell. ubi nominatus ad duum uiratum, vel alios honores, habet duos menses interponẽdę appellationis causa, nempe ut non loquatur de interponenda solum, corrigatur per Authen. hodie.

In † ordinatione Cameræ imperialis part. 2. tit. 3
29. Volumus, inquit Carolus 4. ut terminus decem dierum intra quos succumbenti parti, de iure communi appellatio conceditur, nulla uia transgrediatur, prorogetur aut decurretur, ac ꝓpterea nullus Iudex ad interpellationẽ ac petitionẽ partis lõgius spatiũ seu terminum quam decem dierum deliberandæ appellationis dare siue concedere debebit.

Facit quod iure etiã supplicatio, quæ est modus emendandi sententias à quib. appellari nequit, si velit impedire sententię executionẽ sine cautione exigit, ut fiat intra decẽ dies, à die prolatæ sententię, Auth. quę supplicatio, C. de precib. imperat. offerend. gl. ad c. significauerunt de testib. Quanquã in Camera imperiali ex eius ordinatione petenti reuisionẽ actorum cõtra sententiã latam, non currat decendium, sed certa forma alia & tẽpora petẽdi reui-

di reuisionem præscribantur seruāda, in ordinatione eius Cameræ, part. 3. tit. 53.

4 Eadē † ratione tertius, qui interpositam ab alio appellationem prosequi volet, appellare quidē nō tenetur intra decendium, quia est interueniēs, sed tamen intra illud tēpus, adhærere debebit alterius appellationi & illā intra decendiū ratam habere. textus in c. ut circa, de electio. in sex. & ibidē gl. ad verb. adhærentes, in fine, & textus in c. nō solēt 2. q. 6. & ibi gl. ad verb. mox. facit textus in l. bonorū, rē ratā habere. gl. ad c. concertationi, ad verb. grauatū, de appell. in sex. Bal. ad authen. hodie n. 6. de appel. Sic & adhęsio intra decē dies fieri dēt, vt decisum in Rota decis. 539. incip. à grauamine de appell. in antiq. & decis. 225. vers. adhærētes, eo. tit. in antiq. Alex. consi. 101. & 125. vol. 2. Guido Papæ, decis. 13. 78. & 436. Felin. ad c. super de re iudicat.

Si tamen tertius pro suo interesse à sentētiā lata contra principalem, principaliter appellet, requiritur, vt intra decē dies appellet & causas exprimat ēt si à diffinitiua contra alium lata appellet quāuis regulariter à diffinitiua appellās nō exprimat grauamen, secūdū l. 2. de app. ff. Quia hęc tertij appellatio est cōtra regulas iuris & hēt p̄sumptionē doli, iō nonnisi expresse cā admittenda, per c. non solēt, 2. q. 6. c. sup eo, de officio legat. & ibi Panor. nu. 5. & Felin. nu. 1. Bar. ad l. a snīa, de appel. p illū tex. ibi, nisi ex iusta cā, & p c. cū sup, ibi, rationabiliter.

5 Cæterū † iure appellatio interponenda est intra decē dięs, non solum si à diffinitiua in scriptis, sed etiā si interlocutoria appellet, & ab alio iudiciorū grauamine l. 1. §. q i. i sentētijs, quādo appellād. sit.

& ca.

& c.biduum.§.quod autem sententijs, 2.quest.6. Cepol.caut.59.

Idipsum,& locũ habet in extraiudiciali appellatione,per ca.concertationi,de appell.in sex.

Resoluunt † ut fere omnes interpretes, tempus decem dierũ à iure positiuo seu lege pro appellando cõstitutum, non posse ex consensu partium aut iudicis prorogari,glossa cõmuniter approbata ad cap.cum sit Romana,ad uerb. recisius,de appellatio.gloss. ad auth. operatur, ad uerb. uiginti.C.de litis contestatione Phil.Fran.ad c.ex ratione, n.2. de appel.Guido Pap.decis.115.& 240.& ibidẽ Papęus ait,nõ impediri etiam compromisso facto, lapsum decem dierum, quia ista solennitas pro substãtialis præscripta a superiore est, cui inferior nõ potest derogare,c.cum inferior,de maior.& obed.

Et ita ab imperatore Carolo 4. prohibitum est iudicibus. non prorogare tempus appellandi decem dierum,in 2.parte ordinat.Cameræ,tit.29.

Poterit tamen probari consuetudo præscripta, uel statutum probatum,aut ordinatio facta ab habente potestatem statuendi quibus augeatur uel diminuatur tempus appellãdi,ut innuit glossa in l. 2.ad uerbum iuris,si cont.ius uel utilis publi.&c. li.1.C.ti.22.quam ibi probant Doctores, Bal.Paul. Castr.& alii,& Corsetus in singulari,inc.appell.4. Andreas Barbatia,ad c.ex literis,n.32. de constit.

Et proinde in Gallia edicto Caroli 7.articul.18. anni.1453.Constitutum est,ut in patria consuetudinaria illico appelletur id est,simul atque prolata fuerit,ut in l.litigatoribus,C.de appe.in l.ab eo iudicato.quomodo,& quand.Iudex,& uel Iudice

pronun.

prononciauit adhuc sedente pro tribunali, & ante quã ab auditorio descedat, in l.pe.de in integ.rest. vt supra latius in requisito 5. appellationi ostendimus c.1. alioquin uero in patria cõsuetudinaria nõ auditur appellans, nisi dolo uel fraude procuratoris factum fueri, quo minus fuerit appellatũ illico: quo casu & ex alia etiã iusta euidẽti causa quis potest releuari à Principe uel Cancellaria eius, quod nõ appellauerit illico, ut in eadẽ constitutioue Caroli 4.7. dicitur, eadẽque statuta per Franci. 1. anno 1535. c.16. ar.1. & c.34. Praxis uero est ex consuetudine, tũc obtineri seu impetrari literas a Cancellaria, ut quis releuetur à non facta appellatione illico & declaretur tẽpus lapsum a tẽpore grauaminis, vsque ad interpositionẽ appellationis, ad effectum ut releuetur & recipiatur per dictas literas tãquã appellans. Videndus Guido Papæus sing. 622.

Quare quidam etiã appellãt hodie post decem annos, sed releuãtur ab illo illico, nempe quod non illico appellauerit. Alioquin nisi a Principe admitteretur appellans, derogando ista clausula de illico non admitteretur prosequens appellationem.

7 Solet † quæri a quo tempore curat seu incipiat tempus decem dierum appellandi, & uidetur recepta iure sententia, ut sequemur quod in bidui & tridui tempore ante erat cõstitutum, quod non est emendatum nisi in quãtitate dierum. Biduum vero & triduum appellationis ex die sententię computandũ erat, l.1.§.biduũ, quãdo appelland. sit.ff. nisi si post sentẽtiã relegationis pro assignanda Insula principi Iudex scripserit. Nam à tẽpore rescripti, nõ sentẽtia cõputatur d.l.1. quãd. appelland. sit ff.

At

At in curia Romana recepta est resolutio, ut si sententia feratur contra absentem, uel cõtra verũ contumacem, id est, contra personaliter citatũ & in persona deprehensum & non comparentẽ, currat tempus appellandi à tempore & momẽto, quo prolata est sententia l. 1. §. biduum, quando appelland. sit. ff. c. biduum, 2. q. 6.

Quod si contra fictum contumacem lata sit, nõ currat ei tempus, nisi ex quo latam sciuerit, d. l. 1. §. fi. quando appelland. sit. ff. & d. c. biduum §. si ad uersus absentem 2. q. 6. Rota dec. 49. inc. si ferẽ de app. in nouis, & dec. 364. inc. cũ iuram. eo. in nouis.

Sic dicendum est intelligi, quod de iure commu ni statim à die latę sententiæ uel grauaminis, & de momento ad momentum, currat decẽdium d. Authen. hodie, de app. C. c. quod ad consultationẽ, de sent. & re iud. gl. ad clem. sicut appellatione, de ap pel. in uerb. a die. Marantha in praxi, uerb. appe. n. 203. ita quod etiam feriæ solennes includantur, in l. 1. C. de feriis, & in l. siue pars, §. feriæ. C. de dilat. Et ideo consultum est, ut notarius in instrumento appellationis, non solum diem, sed etiam horã appellationes apponat, ad hoc, ut cognoscatur, an de cendiũ effluxum sit, nam prima dies appellationis nõ cõputatur tota, sed momẽtum, hora & pũctus illius diei, qui ad decimum diem eiusdem pũcti re ferri debet, unde euenire potest, ut decima dies in undecimam desinat. Specul. lib. 2. part. 3. tit. de ap pel. §. restat, nu. 3. Felinus ad d. c. quod ad consulta tionem, n. 26. de sent. & re iud.

Sed quid dicendũ erit, si sententia dicta sit sub conditione à quo tempore currat tẽpus appellandi,

cii,an à tempore pronunciationis,aut conditionis impletæ.Exempli causa,si Episcopus dicat,si intra uiginti dies centum nō dederis,sis excommunicatus,à quo tempore current dies decem appellādi? an à sententia,an post uiginti dies ? Et hanc quæstionem examinat Bartholomæus Brixiensis,in q̄stione dominicali 53.& resoluit cum Tancredo intra decem dies tantum à sententia licere, non postea appellare,quia post decem dies transit in rem iudicatam c.cum inter de sent.& re iud.c. cum dilecti 32.in fi.de elect.& est textus in hoc casu in extrauag.quod ad consultationem,de re iud. quanuis nō oriatur actio ex conditionali sententia, nisi post conditionem existentē c.a nobis,21. de sent. excommuni.Et est textus etiam in l.1. §.biduum, quando appelland.sit.ff.

8 Exceptio†prior,ut lapus præfiniti prædicti temporis decem dierum non currat,si grauamen post dictam sententiam etiam post decem dies perseueret.Nam poterit quandiu grauamen illatum dicitur esse,appellari.Veluti si quis carceribus detineatur,quia semper grauamen perseuerat.Paris de Puteo,tract.de syndicatu, in uerb.app.Ias.ad l.prętor.ait,§.si aliquando,numer.9.de oper.noui nunciat.ff.

Vnde etiā si ultra mensem incarceratus fuerit,recte appel.& facit textus,in l.1.§.pen. de vsufruct. accrescen.Vbi quotidie dicitur constitui usufructus,propter continuam & successiuam potētiam concedentis,facit textus,in c.ex parte,in 1.47. de appel.in hypothesi appellationis à uocatione ad locum non tutum.

Atque

Atque idem Iason ad l.error,n.8. de iuris & facti ignor,appellari ait,post decenniū ēt,cū sententia continuū grauamen habet.Cōsentit Philippus Francus,ad c.super eod.in 2.de appel. Vbi tñ hoc ipsum restringit singulariter,nisi per sententiā eundem iustè incarceratū Iudex pronūciasset: tūc etenim intra decem dies appellandum esset.Subscribit Marantha in praxi 6.par te,in uerb.appe.n. 205.Glossa ēt ad c.ad reprimendam 8.ad uerbū,suspendatur de offi.ordinar. Concludit à sentētia excommunicationis appellādū intra decē dies,quanuis uideatur habere continuū grauamen:quia trahit secum executionem:posse tamen, si non appelletur intra decem dies,peti à superiore,per simplicem quærelam,absolutionem. 9

Additur † alia exceptio, ut possit appellari post decem dies,si post latam sententiam quis experiatur de nullitate eius.Nam postquam lapsi fuerint decē dies in nullitatis prosequutione,& post illos alii plures & si succubuerit in nullitatis actione,poterit posteà appellare tāquam ab iniusta.ut tradūt Cynus,Baldus,Paulus de Castro,ad l.cōtra maiores,de inoffi.test. c.Cynus; Rayn.& Bal.ad l.qui testamento,de excus.tutor Raphael Cumanus.cōci. 162.nisi cām nullitatis simul cū causa iniustitiæ intentasset.Veluti si quis diceret;dico sententiā nullam & quia iniqua est,tanquam ab iniusta appello. Nam tunc esset appellandum intra decem dies.

Alia † 3.exceptio seu interpretatio ad hoc ut tēpus decēdii currat,duo cōcurrāt necessariò, prius quod uictus sciat sententiam prolatam: secundo, ut sciat contra se uel in sui præiudicium prælatam, 10

latam gl.ad c. concertationes ad uerb. sciuerit de app. in 6.Fel.ad c.quod ad cōsultationem.de re iu. Quia hoc tempus est ab initio utile,& in progressu continuum. Vnde non currit nisi à tempore scientiæ:quando uidelicet scit sententiam esse latam,& contra se,per d.c.concertationi,Bal.n.4.& Cast.n. 2.ad Auth.hodie,de appell.C.Speculator, d.§.restat,Gui.Pap.dec.426.n.88.Rota dec.27.in antiq.

Quod,& in hærede appellantis obtinet:quia hęredi non currit tempus interponendæ uel prosequendæ appellationis,nisi à die notitiæ;siue defunctus appellauerit, siue ante appellationē mortuus sit,l.final.si pendēte appellat mors interuen.C.Philippus Francus ad d.c.ex ratione,num 94.

21 Cæterum† in scientia rursus quando tempus descendij à tēpore scientiæ currere incipiat,distinguitur, utrum dominus qui uult appellare, procuratorem apud acta habuerit,an nō: Vt si habuerit,eius sciētia ei noceat,qui tenetur is appellare l.inuitus, & ibi gl.de procurat.C.ad uerbū,extendere,& ibi Bar.nempe quia procurator ille aut intra decem dies tenetur appellare,aut domino denūciare sententiam contra ipsum latā,per c.non iniuste 38.de procur.& gloss.ibi,in uerb.appellare,& Panor.ibidem n.11.Speculator tit.de appellat.§.qualiter,n. 11.aliter,si neutrum fecerit sententia contra dominum transibit in rem iudicatam,& negligētia procuratoris si sit soluendo,nocet domino;sin minus, consulitur illi beneficio restitutionis in integrum, Bal.ad l.ab eo,n.6.C.quomod.quād.Iudex Gaill. lib.1.practicar.obseruat.42.& 139.

Quod si non sit procurator domini dānati apud

acta

acta dominus rectè appellat à tempore scientiæ in tra decendium quia cũ sit utile ab initio, ignoranti nõ currit, Doctores ad d. auth. hodie, & Felinus ad c. quoad consultationem, nu. 31. de re iudicat.

Et hanc distinctionem sequi Cameram imperialẽ tradit Gail. prędicta obseruat. 139. n. 11. & addit procuratorem apud acta ad notam litem teneri etiã prosequi appellationem ab interlocutoria, nisi ad certum articulũ datus sit, non autem in diffinitiua nisi sit procurator generalis ad oẽs causas futuras, & præsentes, quod ibidem latius examinat.

Hic esset locus cõmodus dicẽdi de tẽpore intra quod renunciari impune potest appellationi intèr positæ, sed quia de extinctione appellationis postea Deo fauente dicturi sumus eam tractationem in illam differemus.

CAP. VII.

De tempore secundo in appellationibus considerando, pro petitione Apostolorum.

SVMMARIA.

1 *Tempus petẽdorum Apostolorum est 30. dierũ, sed olim aliud fuit.*

2 *Si non dederit appellanti Apostolos iudex debet is protestari, & a denegatione appellare.*

3 *Cuius expensis dari debeant Apostoli.*

4 *Triginta dies petendorom Apostolorum à quo tẽpore incipiat currere.*

APPELLATIONE † interposita, & emissa, aliud & secũdum tempus ad petendos Apostolos cõsideratur: & hoc est triginta dierum, quibus de 1

liberat Iudex,num appellationi sit deferendum,& dimittendus sit à sua iurisdictione appellans.

Secundum constitutionem Valentis, & Valentiniani, CC.in l.iudicibus,24.de tempor.appell.& uidetur per illam postremam,mẽdata alia Diocletiani,& Maximian.in l.eos 6.§.fi.eo.ti.ubi dictum Apostolos post interpositam prouocationẽ, etiam non petẽte appellatore,sine aliqua dilatione Iudicem dare oportere,cautione uidelicet de exercenda prouocatione in posterum minimè præbenda.

Fuit etiam iure Pontificio olim cõprobatum,ut Apostoli peterẽtur,& darẽtur intra quinq; dies,in c.24.ab eo.2.q.6.Ab eo inquit, quo appellatũ est, ad eũ q de appell.cogniturus est,dimissoriæ literæ dirigãtur,q̃ uulgò Apostoli appellẽt quarũ postulatio, & acceptio intra quinq; dies ex offi.finiẽda. Qui intra statuta tẽpora dimissorias non postulauerit uel acceperit,uel reddiderit præscriptione ab agẽde submouẽ,& pænã appellationis ferre cogĩ. Quod ex C.Theodos.sumptum est, & ex li.5.sent. Iulii Pauli.c.34.Memenit Iuo Epi.Carnotensis in Ep.221. Hildeberto Cęnomanẽsium.Epis.scribẽs. Postea uero,quæmadmodum,& illa lex Theod. C. & aliæ quę omissæ sũt,in noua cõpositione C.Iustiniani fuerũt obrogatæ,ut habetur in l.2.§.hæc igitur omnia.C.de ueteri iure enuclean.l.1.in Princ. iuncto.§.fi.de nouo C.faciendo C.

Et proinde quoq; recepta eodem iure Põtificio præscriptio 30.dierũ pro petẽdis,& dandis literis dimissoriis in c.fi.§.quãdoq; uers.iudici.2.q.6.Decretalẽ etiã edidit eius rei Bonif. 8.in c.ab eo, qui appellat,6.de appel.sex. quo loci cauit,ut si appellans

lans nō petat instāter Apostolos à Iudice intra 30. dies, qui ei intra eosdē dari debēt, appellationi p̄sumat renūciasse: & si Iudex instāter req̄situs non tradat, quodcūq, postea egerit, nulli⁹ momēti esse.

Verū si Iudex à quo appellatur certū terminū ad recipiēdos Apostolos appellanti assignet, & appellās in assignato sibi termino nō cōpareat corā eo, nec petat Apostolos sibi tradi, appellationi suæ renūciasse videt. Similiter si Iudex responderit infra iuris terminū Apostolos se daturum, appellationi suæ appellās renūciasse intelligat, nisi infra dictū terminū cōgruo loco & tēpore, instāter & sæpius saltē uno cōtextu petat Apostolos ab eodē Iudice sibi dari; uel si recipere recusat oblatos. Qd si Iudex in termino ad dādū Apostolos p̄fixo p eū, ipsos appellāti petēti nō dederit: aut si dū peterētur Apostoli, respondit se daturū, nullo termino certo sibi p̄fixo: uel infra iuris terminū se eos asserneat uelle dare; & postea p appellātē cōgruo loco & tpe sæp⁹us & instāter uno cōtextu ēt req̄situs, eos non curauerit infra eūdē terminū exhibere, appellationē suā ex tūc ꝓsequi possit appellās, ac si expressè fuissent Apostoli denegati, ut hisdē uerbis statutū fuit, in cle. quanuis 2. de app. Et ibidē glossa notat, ad uerb. intra terminū nō teneri Iudicē ante illum terminū à iure cōstitutū, & eius ultimu momentū de Apostolis respōdere. At iuxta clemētinā, si terminū aliū intra terminum iuris certū cōstituat Iudex, si petat in eo appellās & nō dent, nō tenet iuris terminū expectare, neq; Iudex terminum à se cōstitutū, poterit ultra ꝓrogare ꝙ & tradit Rota, in dec. 406. in nouis incip. si auditor, imò si Iudex

assignauerit certum diem ad dandos Apostolos, tenetur appellans eo die tātū redire,& nō amplius, ut ait Accursius ad l.1.de libellis dimissoriis, Aegidius conclus.343 Octauia.Vuestrius li.7.introd.in aulæ Romanæ actioné c.3.ubi plura.Et quāuis Iudex non deferat appellationi,tñ leges deferūt, vt in l.qm iudices,C.de app.l.ei cuius,de app.rec.ff.

2 Si tamen†nolit Iudex dare Apostolos appellanti petenti,debet appellans protestari,ut diximus antè,& ex l.cum quidam,7.de appel.ff.

Cum etiā Iudex non defert appellationi,sed reiicit,appellans debet esse cautus,ut à tali reiectione rursum appellet:alioquin sententia & reiectio trāsirent in rem iudicatam,ut ait Zabarella.ad cle.primam,col.3.uersi.ex hac glossa, de dol.& contum.

3 Notat†in hac quęstione petitionis Apostolorum glossa,ad d.cle.quāuis ad verb.oblatos,de app.ꝙ sæpius testat se vidisse dubitatū,cuius expēsis sint Apostoli tradēdi,& cōis sit teneri,expensis appellātis.tñ contrariū probari ꝑ uerba dictæ authēticę; dū dicit oblatos & gratis ideo vel expensis dari:sicut libellū,quē actor tenet reo dare,c.offeratur.3.q.3.suis expēsis tradit,& sic ēt debeat Iudex facere de Apostolis.citat.c.si canonici,de officio ordinarii,& c.ab eo 2.q.6.ubi traditio Apostolorū expedit officio iudicis.Itē 3.ꝙ Apostoli nō petēti ēt debeāt dari,l.eos.C.de app.Sed certè Amanuēsis iudicū maximè hodie,q auidi lucri sūt,si nō soluetet illis scripturæ labor,ex mora dolosa multū nocere posśēt appellātib.& ita satius est modico ære à manibus Harpiarū se eximere,q̄uis uerius gratis pstari debeāt.Et in cōcilio Tridentino sessio.24.c.
20.de

20. de reformatio. Præterea, inquit, si quis in casib. à iure permisis appellauerit, aut de aliquo grauamine cóquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii ad iudicem recurrerit, teneatur omnia acta coram Episcopo gesta, ad Iudicé appellationis, expensis suis transferre, Quod si appellatus compareat, cogatur tunc is quoque actorum, quæ translata sunt, expensas pro sua portione si illis uti uoluerit, subire: nisi aliter ex loci consuetudine seruetur, ut uidelicet ad appellantem integrum onus pertineat.

Porro ipsam actorũ copiã teneatur notarius congrua mercede accepta appellãti quãto citius, & ad minus intra mẽsẽ exhibere. Quia notarius si in differẽda exhibitionem fraudẽ fecerit, ab officii administratione arbitrio ordinarii suspẽdatur, & ad dupli pœna, quanti ea lis fuerit, inter appellantẽ & pauperes loci distribuẽdam, compellatur. Iudex vero, si & ipse impedimẽti conscius particepsuè fuerit, aliterue obstiterit ne appellãti integrè acta intra tempus traderentur ad eandem dupli pœnam, prout supra, teneatur.

Cæterum † dies triginta petendorum & concedendorum Apostolorum, incipiant currere secundũ Hostiensem ad c. cordi nobis, de appel. in sex. a die interpositæ appellationis: secũdũ alios a tẽpore latæ sententiæ. gl. & Iohãnes Andreas ad ca. ab eo, ad uerb. triginta dies, de appel. in sex. gl. ad l. 1. de libell. dimissor. ff. c. ei qui, §. iudicib. 2. q. 6. & ita currunt tẽpora petendorum Apostolorũ, una cum tempore appellationis interponendæ. Quare prædicta glossa ca. ab eo. consentit cum glos. clem. 2. ad uerb. tempore, de appell. & latius explicat triginta 4

dies currere à tempore sententiæ uel ab eo tēpore quod verius, à quo incipit currere decendiū appellationis interponendæ. Et simile citatur eius quod notatur l. quinquaginta, de excusat. tutor. Et iste terminus dicitur etiam iudicis ad tradendum.

Et hæc sufficient pro tempore petendorum Apostolorum, cum antea dixerimus dum de illis ageremus, non esse in curijs secularib. vbiq; necessarios quanuis in Ecclesiasticis petantur.

CAP VIII.

De tertio tempore, quod est pro introducenda & præsentanda appellatione.

SVMMARIA.

1 *Appellatio debet & Apostoli notificari & præsentari iudici ad quem appellatum.*

2 *Intra quot dies debent hæc præsentatio fieri disputatur.*

3 *Tempora interponendæ & introducendæ appellationis diuersa sunt.*

4 *Tempora introducendæ duplicia vel legis vel hominis præfigentis terminum.*

5 *In Camera imperiali 6. menses ad introducendam appellationem, in Delphinatu alia.*

6 *In Galia alio modo huiusmodi constituta tempora per releuamenta appellationum.*

7 *Releuandi duplex notatur forma per literas uel per supplicationis decretum.*

8 *In praxi Gallica diuersorum tribunalium sunt diuersa tempora introducendi appellationes.*

9 *Desertionis literæ non impetrantur, nisi post omnino elapsum tempus concessum ad releuandum.*

10 Neq;

10 *Neq; tamen lapsus temporis appellandi & releuandi, nocet facultati appellandi tanquam ab abusu.*
11 *De tempore præfixo ab homine introducendi appellationem.*
12 *Terminus iuris potest restringi.*
13 *Non prorogari.*
14 *Appellans ante tempus sibi ad introducendam appellationem præfixum potest comparere.*
15 *Modus & praxis introducendæ appellationis apud superiores.*
16 *Literæ anticipationis termini introducendæ appellationis quando dantur appellato.*
17 *Tempus introducendę appellationis aliquando quiescit, ne curat si per iudicem stetit.*
18 *Si interim compromißum fuerit de causa appellationis.*
19 *Vel si ex consensu partium aliter differatur prosequutio.*
20 *Vel si transactum fuerit.*

APPELLATIONE † interposita petitis Apostolis seu dimissorijs intra tempus debitũ, & in locis vbi debẽt peti, operæ pretium est adire superiorem ad quem prouocatum est, & ei fidem de illis facere, eumq; certiorẽ reddere de ea interposita, atq; ei tradere Apostolos vel libellos dimissorios, cũ libello appellatorio intra tp̃s, vel à lege vel à consuetudine vel à Iudice cõstitutũ, aliter Iudex ad quẽ ꝓuocatũ est, de appellatione nõ cognosceret, vt docet Aegidius cõcl. 22. incip. secũdũ, & cõclusionib. 20. 160. 117. Rota decis. 5. & 191. in antiq. 1

Meminit Iuo Carnotensis Episcopus exempla. 2 281. Hildeberto Cenomanensiũ Episcopo scripta.

ſtolos præſcriptos eſſe à iure(ibi,tempus quod ad reddendos Apoſtolos præſcriptũ eſt.) Deinde fatale tẽpus ex impedimento,ſine culpa non obeſſe.

Qui † tamen & quot fuerint illi dies gloſſa explicans ad principium d.l.præſes, nõ mihi ſatisfacit. Dicit.n.afferre debere appellantem, vt & petere appellationis libellos intra 30.dies, alias deſertã eius appellationẽ. Sed certè illa explicatio,quo ad delationẽ, non põt ſuſtineri. Nã vt diximus, ante diem trigeſimũ non tenetur Iudex dare Apoſtolos; quare delatio Apoſtolorũ,ad ſuperiorem, non poteſt cõcurrere vel coarctari ad trigeſimum diẽ. 2

Contius verò ibidẽ notat,hoc referri debere ad tẽpus appellationis. Sed hoc confundere tempora appellandi, & tempora introducendi appellationes,quæ ſeparantur. Vt & in l.nemo 3.de tẽporib. appel.C. vigilanti ſtudio cauendũ eſſe ait Iuſtinianus,ne tpa labantur p̃ſcripta ad prouocationes introducendas,q̃ non poſſunt ſuſcitari vllo mõ neq; p oblationem precũ, neq; ex reſcripto principis.

Tẽpora † ergò introducendæ appellationis alia erunt quam interponendæ,intra quæ debet appellans adire Iudicem ad quem, ſi velit effectum appellationis conſequi. 3

Nam ex ſola appellatione,niſi adeatur Iudex ad quem ille non tenetur non petenti officium ſuum cõcedere. Nã generaliter uerba illa,à Principe uel lege pronunciata,adire dotes Principem,non infe rũt neceſſitatẽ iudici ſuſcipiẽdi negotiũ l.ſæpe 8. & l.generaliter 9.de officio p̃ſid.li.1.ff.tit.18.& dẽt adiri Iudex,nõ Iudex adire litigãtes l.iubemus ad ſcriptitios §.fi.de Epiſcop.& cleri.C. Quẽadmodũ in iudi-

in iudicio de dãno infecto dr̃, in l. dies cautioni, 4. §. hoc aũt iudiciũ, de dãno infecto lib. 39. ff. tit. 2.
4 Quare † hęc tempora duplicia sunt ratione concessionis, legis, inquam, & hominis. Sunt enim primũ pro appellatione introducendæ, in l. tẽpora, 2. de tẽporib. appellatio. C. fatalia cõstituta à Theodos. & Valenti. sex mensiũ, & secundũ distantiã locorum, alia etiam tempora ibidẽ definita, & l. fi. C. eo. tit. Hic & considerari possunt tempora arripiendi iter, vel ad appellationem prosequendam & insinuandam summo Pontifici, ex eo tempore quo cœpit arripi & potuit adiri summus Pontifex, ut in c. dilecti filij 52. de appellat.

Vel à tempore præfixo arripiendi iter à Iudice de finito, vt in cap. cum causa 8. de sententia, & re iudic.

5 Ex † cõstitutione ordinationis Cameræ imperialis conceduñt sex menses ad introducendã appellationẽ, vt habetur in ea ordinatione parte 2. ti. 30. §. 1. & §. 5. Et hoc est tẽpus iuris, in quo ẽt videñt præcedentia tempora cõputanda à tempore latæ sententiæ, vel ab eo tempore, quo est appellãdum.

Statuta delphinalia prouident, quod nisi appellatio introducatur intra tempus statutorum, sit deserta. Guid. Pap. decis. 213. citat in argũ. l. 3. si ad diẽ de re milit. lib. 40. ff. tit. 16. vbi, si ad diem commeatus miles non venerit, censentur tanquam desertor, aut emansor pro numero temporis, nisi doceat de casu impedimenti, & nisi forsan propter inopiam nõ potuerit appellationem introducere, per Innoc. ad c. ratione de appellat.

6 In Galli † constitutiones regũ Franciæ alio mõ consti-

constituunt tempora introductionis appell. Sicq; Philip.6. anno.1332.sancit.Statuimus,vt quicunq; a iudicib. nostris seu alijs subditis regni nostri ad curiã nostrã duxerit appellandũ infra tres menses continuos à temp.appel.emissæ adiornamentũ impetrare,& iudices à quib. appellatũ extitit adiornari seu citari, ac parti appellatæ intimari facere: vel è conuerso secundum diuersitatem regionum, teneatur. Quod si negligens extiterit elapsis trib. mensib. iudices à quib.appellatã fuerit,sententias per eos latas tenebunt executioni debitę facere demandari,& qui suã appellationẽ nõ fuerint prosequuti,uel in causa succubuerint, ad emendã nobis præstandã propter hos tenebuntur,nostri fisci iuribus applicandã:in patria,quæ iure cõsuetudinario regitur,hanc ordinationem obseruari uolumus.

Idem statuit Carolus 9.an.1453.ar.15.vt nisi appellationes emissæ à Bailinis, Senarchis,Prępositis & alijs iudicib. tã parium Franciæ, quã aliorum iustitiariorũ regni,quę immediatè fiunt ad curiã supremam, releuentur intra tempus trium mensium cõstitutorũ ad releuandam,prædicti iudices curabũt sententias suas à quib. appellatũ fuerit.executioni demandari,nõ obstantib. appellationibus tanquã habitis pro desertis. Quod verò ptinet ad appellationes interpositas ab alijs iudicib. quæ debent ad aliũ iudicẽ proximum,q̃ curiam supremã deuolui nempe ad Bailinũ vel p̃sidiales, vel alios habita ratione tẽporis ex consuetudine locorũ vel curiariũ ad releuandam definiti;eo transacto declarãtur appellationes desertę.Forma releuationis appellationis traditur ab Imberto lib.1.2.instit. forensi. c. 4.

Releua-

7 Releuatur† porro duobus modis appellatio, vel per literas à rege vel eius Cancellaria impetratas, uel per supplicationẽ porrectã curię, in qua narratur in sũma lata à tali Iudice, & appellatio, iõ petit appellans, quod habeatur pro releuato, uulgo *pour bien releur*, quod curia aliquando concedit & pręcipit ut afferatur processus sine aliis literis, sed rarò, nisi agatur de appellationib. a consiliariis supplicationum, dicũt *de la chambre des requestes*, nã tunc facile cõceditur. In aliis sepius negat & rescribit supplicationi ad eundẽ esse Cãcellariam regiam. Si tamen à Magistris libellorum hospitii regii appellatum fuerit ad curiam supremã, a sentetia processus inscriptis releuari poterit per supplicationẽ, secus in appellatione uerbali. Vt pronunciauit senatus Parisi. 14. Mar. 1524. Rebuffus tract. de appell. art. 4. gl. 1. n. 3. 4. 5. 6. 7. Putat autẽ ibidẽ consultius fieri, si per supplicationẽ omnes appellationes pro releuatis haberentur, ut parceretur sumptibus litigantium pro adeunda Cancellaria. Cætrum cõtrarium ego arbitror melius, quia acciderit, ut dũ uellemus parcere sumptib. iudices a quib. & ad quos, pro dandis Apostolis grauius litigãtes grauarent.
8 In† appellationibus in causis quæ ad pręsidialiũ ultimam iurisdictionem pertinent, releuandis constitutum, ut intra octo dies interponantur, & releuentur intra sex hebdomadas, ex edicto Henrici 2. anni 1551. arti. 39. & alio edicto eiusdem anni Remis edito pro Britannia.

Ita regalia generalis in Gallia, appellationes releuari debere ad curiam factas intra tres menses: ad præsidiales intra quadraginta dies integros, non compu-

computato primo & ultimo: ad inferiores & subalternas seu subordinatas iurisdictiones intra 8. dies, aut intra aliud tempus definitum per consuetudines aut stylum curiarum.

Vt à curia electorum (*cour des Eslens*) intra 40. dies competens.

In ꝓuinciis iuris scripti in Gallia, ut Lugdunensi, Matisconēsi, Belluocésiū seu Benniolois, incertum olim erat intra ꝙ tēpus appellationes eo dirigēdę, essent releuāda, donec requirēte ꝓcuratore regio in conuentu iuridico Rionii, senatus Parisiens. præfixit 4. octobris, 1546. tēpus quadraginta dierū, ut refert Papus li. 19. Arresto. tit. 6. Arrestor. 10.

Item quādo appellatur à locum tenente seu vicario Almiralii, idest, præfecti uniuersalis classis maritimæ, debet releuare appellationem, appellans similiter intra quadraginta dies, ut est statutum ordinatione 1. de L'admiral. art. 12.

In prǫconiorum materia, dicimus, *des cries & subhastations*, si quis ad senatum appellet, debet releuare intra quindecim dies, alioqn postea appellat nō recipietur, sed erit deserta: quia hæc materia est sūmaria, ut iudicauit senatus Parisiensis, anno 1513. die 13. Martii pro Bathon. contra Valin. Refert Rebuffus tract. de app. art. 4. gl. 1. n. 27.

Notatur† verò, elapsos esse dies omnino debere antequā deserta dicatur causa interpositionis vel releuamenti; & proinde si appellatus impetret vltimo die triū mensium, uel alterius termini iuris, & inueniatur releuata ultimo eodem die appellatio, præsumit̄ releuatio fuisse prior, nec valeret exceptio desertionis c. commissa, de elect. in sex. & ita iu 9

diça-

dicatum fuisse sępe in senatu Parisiensi, refert Rebuffus tract. de appe. art. 4. gl. 1. nu. 14. & sufficere releuatam fuisse appellatione intra tres menses; licet executio fiat post tres menses, ut etiam scribit Matth. de Affl. constit. Neapol. tit. de app. n. 31. not. 11. Sed literæ desertionis nō ualent intra tres menses impetratæ, licet executio postea facta. Parimō si semel q̨s releuauerit, & literas p̄sentauerit, & citata fuerit pars: licet causa postea remāserit tacita, nec ꝓsecuta à partibus ꝑ unū annū, nō dicetur cā deserta, quanuis forsan ꝓcessus interruptus sit. Et ita iudicatum refert Rebuffus prædicto loco, n. 17.

10 Addit† & postea num. 18. aliud singulare, quod constitutio de appellando & releuando intra tres menses sub pęna desertionis, non habet locum in appellationibus tanquam à notorio abusu interpositis, nec eas esse desertas, si non releuentur intra tres mēses. Quia rex seu eius procurator est in eis principalis pars; & sic pars priuata beneficio procuratoris regii, eas prosequetur, ut censuit senatus Parisiensis anno 1534. die 13. Aprilis.

11 Aliud† tempus introducendæ appellationis, esse potest hominis, illudquè uel à parte appellante uel à Iudice definitum seu præfixum, quod non potest præueniri, quia etiam & peremptorium est, ut si nō quis compareat intra illud tempus, possit contra illud absentem procedi. c. sæpe contingit, 44. de appel. c. persones, 4. eo.

A parte prefigitur terminus comparendi appellato, data assignatione ad certū diem. A Iudice uerò, quando statuit, ut intra certum tēpus litigantes se repræsentent corā Iudice appellationis: quod si

nimium

nimium longum est, potest breuiari à iudice. d. l. 4. de appellat. Sicque hoc tempus dicitur esse in arbitrio iudicis, per glos. ad l. præses. C. de appellatio. & sic seruari in stylo curiaram tradit Guid. Pap. decis. 336. incip. an Iudex, num. 1.

Et ita Iudex, quamuis nequeat abbreuiare tempus ad finiēdam appellationem seu ad prosequendam, datum, tamen potest compellere appellātem siue terminum statuerit illi, ut se repręsentet in termino illo coram superiore ad quem appellauit. Quod si non fecerit: si lata fuit sententia, potest illā mādare executioni, quia statim tenet, perinde ac si appellatum nō fuisset: sed si appellauerit ante sententiam, postea tunc procedet in causa, quia terminus talis, tunc obtinet uicem peremptorii, d. ca. sæpè, & c. personas, 4. cap. adhæc, 20. in 2. c. oblatæ 57. c. peruenit. 13. in 1. de appellatio. c. cū causa, 8. de senten. & re iudica. Sic in c. ex insinuatione. 50 de appellation. Iudex à quo appellatur, potest quidem statuere terminum intra quē teneatur appellans prosequi appellationem; non autē intra quem à superiore de finitionem sententiæ, & appellatio obtinere debeat, quia inferior superiori legem dicere non potest, cum inferior, de maior. & obed.

Porrò si Iudex in partib. appellanti a diniffitiua certum terminum ad prosequēdū appellationem puta mensem, & alium terminum ad ipsum certificandum præfixit, sufficit appellāti ita iter arripere infra primum terminum ad huiusmodi appellationem prosequēdam statutum, licet super illa nō impetret rescriptum infra eundem terminū, quia iter arripiēdo fecit diligentiā in persequēdò, & cætera

quæ

quæ posuit Rota dec.94.incip.si Iudex in partibus in nouis, de appellat.

12 Terminus † iuris intra quem liceat prouocare, appellationem introducere,& prosequi ideo cōsti tutus est non ut terminus ipse præueniri nō possit; sed ne ualeat prorogari;ideo potest restringi,nō so lum à prouocante,uerũ etiam à Iudice à cuius sen tentia prouocatur,& ita expresse decisum in c.ob latæ.57.de appellatio.

Quod tamen licet appellanti,& iudici in præfi gendo termino,non licet appellato,qui nō potest terminum ad prosequẽdam appellationem inter positam parti appellanti præfigere,licet possit ap-pellationẽ approbare c.sæpe,de appellatio.& pos sit petere,ut appellãs infra terminum iuris ueniat cum omnibus actis,& monumentis ad curiam,uel mittat procuratorem sufficienter instructum.Erit autem sufficiẽter instructus,quãdo portat acta, & monumẽta, iura,& instrumẽta, ut in c.cupiẽtes in 1.respõso,& c.1.super uerbo,instructus,de ele.in se. iuxta formam c. cordi de appell.Vbi de hoc p scri-bẽtes.Ita resoluit Rota,rõnes afferẽs, & contraria consiliãs,dec.264.incip. appellatus terminũ de ap pel.in nouis,Spe.de appel.§.qualiter,uer.hoc autẽ.

13 Terminus† ergo legis introducendæ appellatio nis minui quidem à Iudice, non prorogari potest. glos.magna ad c. cũ sit Romana,ad uer.recisius.& text. de appell.per c.adhæc,eo.v t expresse etiã di ctũ est de sex mensibus pro appellatione in Came ra imperiali iutroducenda non prorogandis,in or dinatione eius parte.2.tit.30.§.1.& 5.qa hic est ter minus fatalis, ut eo lapso intereat appellatio.

Sed

Sed†pone,inquit Gui.Pap.decis.335.ĩcip.quę ro duo dati,num.2.quod appellans ante tẽpus sibi præfixum producit suam appellationẽ, uerbi gratia, Iudex à quo appellat,dicit appellãti:introductam appellationẽ decima die instantis mẽsis Aprilis:talis appellans non introducat dictam appellationẽ die decima,sed ante,an dicta appellatio censeri debeat deserta?

Pro cuius resolutione uideretur ante præfixum tempus comparitionem uel introductionem facta esse inutilem tanquam abreuiatam per ea quę tra duntur in clement.2.& gloss.ibidem,ad uerb.infra dictũ tẽpus,de appellatio.ubi quando Iudex interpellatus ab appellante de redendis Apostolis assi gnauit certum terminũ ad dandos,nisi prodest uenire ante terminũ , ut sufficienter petijsse dicatur sed in termino definito ueniendum est,alias deserta appellatio.

Sed contrariũ uerius esse idem Papeus loco prę dicto tradit,per l.cũ antiquiorib.§. in his autẽ,de tempori.appellat.C.quo loci annale tẽpus datur à Iustiniano ad instituendam, & prosequendã appellatione.Nulla inquit,licẽtia denegãda uictrici parti si uoluerit secundum quo iã cõstitutũ est, etiam pręmaturè causã inducere,neque annali spatio expeccato,& ita etiam dixit glossa ad authent.ei qui ad uerb.unus mensis,eo.tit.

Et respondetur ad cl.2.de appell.rationem esse diuersitatis,ꝙ ibi terminus erat ĩ fauorẽ judicis à quo introductus,iõ accellerãdo interpretationẽ ei præiudiciũ nõ põt fieri ꝑ ꝙ l.fauore.C. de legib. ¶ At terminus datus ad introducendã appellatio

nem intra lõgius tempus, datum est à iudice parti: ideo ille accelerando, & præueniẽdo diem, sibi prę iudiciũ facere põt renunciando per l.pe.C.de pac.

Sed, inquit Papęus, ad tollendam omnem dubitationem, iudices assignando diẽ certũ, quo iubẽt introducere ante superiorem appellationẽ, addũt & interim quandocunq;, &c.

15 Praxis † introducendæ appellationis hodie est, præsuppositis termini ex diuersitate cõsuetudini curiarum, & ratione distãtiæ locorum iuxta l.fi.C. de tempor.appellation.ut soleant iudices, ad quos appellãt literas citationis faciẽda appellati, concedere appellãti, quibus narrant talem se appellasse ad illos à sentẽtia talis iudicis, ideo iubẽt aduersarios eius citare corã se, ut compareant ad finem prosequendæ appellationis, ad certum diem: uel si literæ seu codicilli appellationis releuentur seu impetrentur à Cancellaria Principis, uirtute illarum datur dies, quod dicũt, *adiornement*, aduersario appellato ad comparendum in certo termino coram Iudice ad quem appellatum est, intimato seu citato, tunc datur exemplũ appellationis si petatur, & citationis, qua continetur dies uocationis, & ad quẽ terminum comparere iussus sit.

Et hæc praxis sumpta est ex cleme.1. de appell. libr.2.titu.12.dum dicitur, appellationem esse legitimè appellato intimandam, nec non delationẽ Apostolorũ, & pręfixionem termini nempe ad iter arripiendum, & ad se sistendum seu pręsentãdum corã superiore. Idipsum in cle.causam.3. de elec.

Datur autẽ in hac citatione ad ueniẽdũ uel mittẽdum corã Iudice ad quem, ipsi citato dilatio ex

iudicis

iudicis prudentia, uel fori consuetudine, habita ratione distanti locorum à quibus quis euocandus est, & secundum temporum qualitatem, & conditioné negotiorũ iuxta c. cum speciali, 61. de appe.

Quod † si aduersarius seu appellatus, uideat nimiũ morosum appellanté ad releuãdũ, & velle differre releuationé ad dies postremos termini dati ad releuandũ; vel releuãtem tardè sibi dare ad cõparendum nimiũ longam dilationem, deferẽdi iudicii appellationis causa, poterit ꝑuenire & accelerare tempus, quare impetrabit literas eius parlamenti uel iudicis pręsidialis, uel alterius ad quẽ deuoluendæ sunt appellationes, & in uim earum literarum, ad breuius tempus uocabit appellatum corám iudice appellationis, ad eam promouendam. 16

Attamẽ regulariter hæc facultas concedendæ anticipationis reseruata est Cancellariis regiis, cum alii iudices, ut dixi, nõ possint breuiare iuris terminũ in fauorem appellantis à lege uel consuetudine concessum. Principes autem potest, cuius Cancellariæ partes gerunt; quia supra ius positiuum habet auctoritatem.

Quamobrem istę literæ anticipationis debẽt expressè mentionem facere de longo termino ab appellante apposito, uel quod non apposuerit appellans in citatione die certum, quæ praxis sumitur ex c. oblatæ nobis, 57. de appell.

Obseruandum † porrò est, tempora data ad releuandam, uel ad interponendam appellationẽ, non currere se quiescere interdum: primum, si pars q̃ appellauit, per tres menses requisiuit Iudicem, ut interlocutoriam reuocaret, & is blandis uer- 17

bis induxit ad spectandū, & protraxit, donec lapsi essent tres menses, tunc & recipi pōt post tres mē ses, quia per appellationē non stetit. clem.quādiu, de app.facit l.si maritus, in 1.de adult.ff.& ita iudi catum à senatu Parisiensi, die 19.Februa.1536. refert Rebuff.tract.de appe.art.4.gl.1.nu.9.

18 Item† si factum fuerit post sententiam compromissum, quod durauit tres menses, tempus hoc nō computabitur, si ex aliqua causa res ad Iudicē appellationis reuertatur, d.clem.quandiu, de appell. Et ita iudicatum, 24.Ianuarii.1534.ut ait Rebuffus prædicto loco, n.10.Similis textus, in §.1.de app.in nouellis, unde sumpta authe.Si tamen, de tempor. app.C.Videndus Guido Papæ. consi. 184.incip.in causa, de præsenti uertente, nu. 1.

Notandum tamen, hic esse unum differentiā notatam à tempote fatali appellandi decem dierum, cuius cursus non impeditur per compromissū factum in arbitros, sed eo non obstāte deserta sit appellatio, si non appelletur, intra decem dies, ut notant Paulus de Leazaris & de Zabarellis, ad d. cle. quādiu. Et ita iudicatum fuisse refert Guido Papæ, dec. 5.in senatu. Delphinali in uigilia dominicę in ramis palmarum, anno 1457.quāuis diuersis sit in in fatalibus cōcessis ad ꝓsequēdū appellationem.

Rationem conabor afferre diuersitatis, quia si nō appelletur intra decem dies uel aliud tempus ad appellandum datum, sententia transit in rem iudicatam, ut dictum est, & l.1.de his, qui per mo. iud. non app.C.

Et ideo à litigantibus amplius in controuersiam & arbitrium, appellationis ius non potest deduci,

quia

quia finita est cõtrouersia l. 1. de re iud. ff. & nõ entis nullæ sunt qualitates, l. eius qui in prouincia, de reb. cred. & de rebus iudicatis non potest esse transactio si appellari possit, quia nullum dubiũ remanet. l. post rem iudicatam, 7. de transf. ff. l. cum posteaquam 9. C. de pact. cum similib.

At quando appellatum est tempore suspenditur iudicatum, ut dictum est in finitione, & dicetur in effectu appellationis.

Et proinde de causa appellationis coram cõpromisso agi uidetur, nec currit ei tempus, qui semp litigat. l. contra maiores, C. de offic. testa. & sic ait etiam glossa 2. ad dictam auth. si tamen.

Aliam rationem dat glossa ad c. si compromissarius, 37. ad uerb. transtulerunt, de elect. in sex. quæ ibi uidebitur.

Cæterum à compromissariis ad Iudicem appellationis iterum reuerti possunt litigantes, si cõpromissarius pronunciat: sed appellans uult pœnã soluere, & appellationem prosequi: uel si ante pronunciationem compromittens uelit reuerti ad iudicẽ appellationis, soluendo pœnã. ut notatur in c. significantibus, in 3. gl. de offic. deleg. & a gl. ad dictam clem. quandiu, ad uerb. compromissam.

Addit† deinde dicta clementina quandiu 4. de app. casum in quo non currit tẽpus ad prosequendũ appellationem præfixum, his verbis: quãdiu appellationis prosequutio per compromissum uel alias (hoc addit) de partium expresso consensu differtur; tempus ad prosequendum eandẽ ab homine uel à iure præfixũ, currere uolumus appellanti. 19

Nisi fortè Iudex uidens ex dilatione periculum

imminere, præciperet in ea procedi. Dubitarem tamen ego de tempore à iure præfixo quod fatale est ut antea dixi, & ideo prorogari non possit.

20 Deinde†non habetur ratio fatalium instituendæ seu prosequendæ appellationis, si post appellationem fuerit de sententia, à qua appellatum est, trãsactum, & appareat iudici l. si cõtra maiorem, 8. de appe. C. Transactio quippe æquiparatur rei iudicatæ à qua appellari nequit. l. non minorem l. causas uel lites, 16. de transact. C. & impedit litis ingressum, ut sit litium finis, l. fratris, 11. eo. ti. de transact. C. l. postquam liti. C. de pact. c. 1. de transact.

CAP. IX.

De effectu temporis præsentandi & introducendi appellationem.

SVMMARIA.

1 *Effectus introductionis appellantis, ut ante eam Iudex superior non possit inhibere inferiori.*

2 *Acta processus debent tradi a Iudice inferiore intra tempus introducendæ appellationis, & ab aliis si habent penes se.*

3 *Quod si sponte non faciant compelluntur.*

4 *Si intra tempus introducta uel releuata sit appellatio fit deserta.*

5 *Et super desertione iudicandi citari potest appellans.*

1 EFFECTUS†huius obseruationis temporis præsentandi appellationem est. Quod iudex appellationis superior, non possit prohibere iudicem

à quo

à quo appellat,ne in causa ulterius procedat, uel ne exequat sentētiā à qua est appellatu, nisi prius totaliter constiterit,fuisse ad se causā deuolutam.

Nam in hoc casu præsentationis potest obijci appellanti præsentanti,quod non præsentauerit in tra dies legitimos;uel si quid sit aliud quod impediat deuolutionem causæ ad superiorem.ca.3.§.si uero uocatis partibus,& §.quod si abijcitur,de appellatio. in sex.Insuper neque superior semper ex hac præsētatione,nisi uideat causam probabilem uel uerisimilem adiectam seu insertam appellatio ni,statuit processus,citationem an inhibitiones.

Sic regulariter Iudex ad quā appellatum est,potest inhibere,cum de uolutione constat,& de causa appellabili seu ꝓbabili,de qua incipit cognosce re,c.Romana,§.si uero,&.§.sequē.de appel.in sex. Aretin.cons.20.

Quia cognitio an sit Iudex,debet pręcedere omne exercitiū iurisdictionis,c.super literis, de re script.Saltē ut in praxi seruatur debet constare,de iurisdictione,de appellatione ex narratione appel lantis, Speculatot tit.de appellationib.§.10.officiū iudicis ad quē, & seq.Sed etsi ignorauerit ordina rius,fuisse appellatum ad superiorē,sententia eius postea lata tenet cap.si duobus.de appellat.

Iudicibus† à quibus appellatur non solū est ad mittendæ appellationis opposita necessitas;sed etiam intra triginta dies secūdum ius ex die senten tiæ,debent gesta corā se,& relationem,idest,Apo stolos dare, l.iudicibus,24.de appella.C.§. & hoc peruenit ad nos,ut nulli iudi.liceat habere loci ser uat.nouell.134.Et iubet Constantin.Imperator in 2

 l.nec

l.haec causas, 15.eo.tit.C.post appellationem interpositã plenè ea,quæ allegauerint & ꝓbauerint coram iudice litigãtes,edere apud Iudicem appellationes.Et in l.a proconsulibus,19.eo.tit.Iudex dẽt appellanti prębere opinionis,id est,sententiæ exẽplum,& acta cum acta refutatoriis partium,suisq; literis ad Iudicem ad quem dirigere.Idẽ in l.ꝑcipimus,22,§.ex his autẽ,eo.tit.Iubetur & in l.nemo, 3.uers.ita ut ẽt,de tempor. app.C.§.ad hæc sancimus nouella 126.tit.exemplũ sacrę formæ,de app.

Atque Iulianus Patricius antecessor,in nouellis n.422. notat, iudices teneri edere acta litigatoribus intra triginta dies,à prouocatione interposita cũ sua subscriptione,ut ipsi apud cõpetentẽ Iudicẽ intimare possint.Quod si id iudices distulerint, calculũ quidem temporis transactione non confirmari:verum ipsum Iudicem,qui id non fecerit, & qui ei ministerium præbent,omne damnum quod litigator passus fuerit actis non editis.de suis substantiis reddere compelli,& denas libras auri pœnæ nomine inferre debere fisco.

Ex actis enim & his quæ scripta sunt coram Iudice,fit vera probatio,& super processu iudicis cõtẽtio declaratur,c.quoniam contra falsam 11.de probat.lib.2.tit.19.

Ita Paul. iurisc.in l.in fraudem 45.§. quoties apud fiscũ & seq.de iure fisc.li.49.ff.tit.14.Quoties inquit apud fiscũ agitur,actorũ potestas postulanda est,ut merito iis uti liceat,eaq; manu Cõmentariensis annotanda sunt:quod si ea aliter proferantur,is qui ita protulerit causa cadit &c.

[illegible] ut concilii Tridentini decisio sessio.13.c.3.de reformat.

reformat. Reus, inquit, ab Episcopo aut eius Vicario in spiritualibus generali in criminali causa appellans, coram iudice ad quem appellauit acta primæ instantiæ omnino producat, & Iudex nisi illis uisis, ad eius absolutionem minimè procedat.

Is autem à quo appellatus fuerit, intra triginta dies acta ipsi postulanti, gratis exhibeat, alioquin absque illi causę appellationis huiusmodi, prout iustitia suaserit, terminetur.

Quod † si sponte iudex, à quo uel Amanuensis eius noluerit dare acta, & processum, is apud quē uos agitur (nempe Iudex appellationis) acta publica tàm ciuilia quam criminali exhiberi inspiciēda ad inuestigādā ueritatis fidem iubebit, l. 2. C. de edēdo, li. 2. tit. 1. Hoc autē mādat fieri superior etiam pœnali comminatione facta iudici; uocat praxis Germanica, & Gallica ista mādata literas compulsoriales. Super quibus prospexit ordinatio Cameræ part. 2. tit. 31. quo loci dr̄, intra triginta dies debere instare appellantem corā Iudice à quo, & coram illis qui acta habēt, nempe coram scribis, ut tradunt acta, quod si non obtineatur; possunt impetrare à Camera compulsoriales aduersus eos, cum citatione cōtra iudices primæ instantiæ, & alios penes quos ea acta iudicialia existūt. alioquin si non fecerint appellatus à citatione absoluitur ad petitionem suam. 3

Sed etsi non obtēperauerint iudices, & alij compulsorialibus, contra eos ad mulctam coram iudicibus Cameræ procedetur, & hoc fit in primo termino instantiæ secundæ seu appellationis, antequam perueniatur ad secūdum terminum, ubi agitur de

formalibus

ſtitutum. appellans ad inſtantiam procuratoris regii citatur coram Iudice ad quem appellauit, aut ad curiam ſupremam, ſi ad eam appellauit, ut ſibi declarari uideat mulctam indictam ob deſertam appellationem, & interim permittitur iudici à quo ſuam exequi ſententiam.

Impetrantur & elapſo tempore appellationis releuandæ literæ deſertionis. ab appellato, & appellans citatur ad declarationem deſertionis.

C A P. X.

De quarto tempore appellationis proſequendę & finiendæ.

S V M M A R I A.

1 *Appellationis proſequendæ & finiendæ tempus iure annus, uel biennium ex cauſa, alioquin extinguitur.*

2 *Ratio ex uita conſtituta litibus, & ex eremodicio.*

3 *Prohibita in Gallia reſtitutio contra lapſum eremodicii in appellatione proſequenda.*

4 *Diſcontinuata etiam per triennium periit inſtantia.*

5 *Peremptio inſtantiæ etiam in beneficialibus cauſis, etiam lite conteſtata.*

6 *In curijs tamen parlamenti non pereunt appellationes per diſcontinuationem triennij, in alijs curijs contra.*

7 *Reſtitutio contra lapſum temporis ex cauſa impetratur.*

8 *Cauſa ſi per impotentiam ſuam non potuerit appellans proſequi ſine dolo ſuo, ſi per eum aliter non ſtetit, ſed per Iudicem, uel aliud impedimentum.*

9 *Si pendente tempore compromissum factum sit.*

10 & 11 *Alia impedimenta ex Speculatore.*

12 *Quando restitutione non eget appellans ex iusto impedimento, uel egeat.*

13 *Pendente appellatione altero ex litigantibus defuncto, suspenduntur tempora fatalia.*

14 *Paupertas quoq; appellantis excusat à lapsu temporis fatalis.*

15 *Impediunt & lapsum in Galliæ literæ regiæ status, Letres de'stat.*

1 QVARTVM† appellationis tempus consistit in appellatione introducta prosequẽda & finiẽda. Hic cõstituit ordinario Cameræ imperialis tertiũ terminum par. 3. titu. 33. in quo fit libelli appellatorii productio, cõtestatio, noua productio si admittenda, nouę probationes, quando possunt fieri, latior diductio eorum quæ adducta fuerũt in prima instantia, & cognoscitur de merito causę appellationis, & fit iudicium.

Hoc tempus prosequendę appellationis iura cõcludũt anno communiter & ex causa dilatio negotio, biennio: nisi forsan Iudex a quo fuerit appellatum secundum locorum distantiam & personarũ, & negotii qualitatem recisius tempus fuerit moderatus, c. cum sit Romana, 5. de appe. c. ei qui appe. 2. q. 6. §. quid ergo agere oportebat, de his qui ingrediuntur ad appelland. nouell. 49. auth. ei qui ape. C. de tempor. appellat.

Quibus elapsis Iudex à quo potest exequi sententiam suam. c. sæpè contingit, 44. de appe. & renunciasse censetur, qui appellauerat, appellationi, c. constitutus in præsentia nostra 41. eo tit.

Quod

Quod & locum habet, etiamsi cępta fuerit prosecutio appellationis; nam nihilominus si non fuerit intra prædicta tempora ad finem usque deducta, fatale tempus habet locum, l. fi. §. illud, de temporib. appe. C.

Causa † extinctionis appellationis elapso anno & biennio sine prosequutione uidetur habere rationem ex regula iuris quæ definitionem causarũ criminalium iubet fieri à tempore contestationis, alioquin extinguãtur, l. fi. ut intra certum temp. crimin. quæstio terminet. lib. 9. tit. 49. ne lites sint immortales. 2

Sic in l. properandũ 10. C. de iud. li. 3. tit. 1. Properandum nobis uisum est, ne lites sint penitus immortales, & uitę hominum modum excedant &c.

Et idcirco statuitur, ne criminaliũ lites biennium excedãt: ciuilium triennium, exceptis tantum causis, quæ ad ius fiscale pertinent, aut publicas respiciunt fructiones.

Et constitutiones posteriores regum Galliarum heremodicium instantiarum per triennium præcipiunt rigidè obseruari, & desertas faciunt perinde ac si nunquam extitissent.

Iurgantium controuersias celeri sententia terminare & æquitati conuenit, & rigori, c. 2. de sent. & re iud. c. sicut 2. q. 1. c. uenerabilis, & c. finem litibus, & de dolo & centum.

Et† edicto quod inscribitur de la *Bordaiziaire* anni 1539. art. 120. Inhibet Rex ne in posterum darẽtur à Cancellaria releuamenta seu restitutiones desertionis aut peremptionis instantiæ, cuiuscũq; causæ aut materiæ ratione: & si concederẽtur, inhibet 3

bet eorum haberi rationem,sed instãtias,perinde ac si impetrata non fuissent,iudicari.

Sæpe etiam iudicatum nõ posse releuari litigantẽ à peremptione instantię,sicq; censuit senatus Parisiẽs.22.nouẽ.1575.in adiutorio & 12.Maii 1570.

4 Carolus † 9.anno 1563.constitutionis art.25. cauit,ne instantia seu lis intentata etiam contestata, si per lapsum triennii est discontinuata,ullum producat effectum prorogandi aut perpetuandi actionem,sed quod præscriptio prosequetur suum cursum sine interruptione perinde ac si instantia uel lis non fuisset introducta.

Sic perimitur instantia lapsu termini cõputandi à die ultimi actus uel processus,ut necessarium sit impetrare literas à Cãcellaria ꝓ restitutione, dicũt *pour en estre releue*,ut ait Rebuffus in ꝓlatione cõstitutionum regiarũ glossa 5.n.53.Videdus Bartholus ad l.petẽdæ.C.de tempo.in integ. restitut.

5 Habetq; † etiam locum peremptio instantiæ lite contestata in beneficialibus,ut iudicatum in senatu Parisiensi 7.Iunii 1553.

Et contra minores, si ex negligentia tutorũ uel curatorum,post contestationem etiam litis; relinquitur tamẽ illis actio euictionis cõtra tutores negligentes vel curatores, ut censuit idem senatus 25.Iunii 1571.& 1.Martii 1585.& 9.decemb.1572.

6 Iudicatum † tamen fertur in eodem senatu,mense Aprilis 1573. quod appellationes deuolutæ ad curias supremas non pereunt ꝑ discontinuationẽ trium annorum,contra coram aliis inferioribus.

Si tamen appellatione deuoluta ad curiam supremã non sit conclusum in causa,aut non inserta

cau-

causa uolumini seu rotulo causarum, procul dubio lapsum triēnii habet locum peremptio instantiæ, ut censuit idem senatus, 1. Iulii. 1564.

Cæterum† interdum ex iusta causa proposita im pedimēti, & facilius à minorib. quam à maioribus impetrantur, & cōceduntur à Cancellaria literę la pso triennii tēpore, & ex quo ultimus actus factus in lite est ad, prosequendam instantiam nō obstan te peremptione cap. ex ratione 8. de appell. multa in §. 1. 2. 3. 4. de his qui ingr. ad appellan. nou. Et generaliter sola negligentia siue culpa uidetur impu tanda, c. significantibus, de apellat. & argum. l. sci re oportet, de administrat. tutor. 7

Opus autem est literis regijs, quia is solus est su pra ius positiuū, quod prohibet, ne post tēpus in stantia duret, & is solus potest remedio subuenire ex causa, per l. 1. & fin. C. de legib.

Et† ideò si per impotentiā litigātes sine dolo eo rum, litē non potuerint persequi appellationis, po terit saltem per restitutionem in integrum contra peremptionem subueniri post lapsum temporis c. ex ratione, 8. de appel. ubi gl. ad uer. impotētiam, dat exemplū. Impotētia hic explicari potest, quan do per appellantes nō stetit, sed aliū de aliquo im pedimēto fuerint prohibiti ꝓsequi nō enim equū est, eis imputari morā quæ culpā eorū non habet c. Ephesiis, 43. dis. l. fi. de cōd. ins. li. 6. C. ti. 46. velu ti si Princips ad quē appellatū est, aliis impeditus negotiis nō potuerit uel noluerit appellationē defi nire aut audire, c. āñriorū. 26. §. ad hæc 2. q. 6. auth. sed, & lis quæ sperat, de tēp. appell. & §. 1. nou. 93. si tamen in sacro nostro cōsistoro c. de tēp. appell. 8

Pari

Pari modo,si stat per iudicẽ quo minus decidatẽ appellatio, nõ currunt appellationis tempora fata lia,id est,quę exstinguũt appellationem authen.si appellatione secuta,de tẽp.appell. C.§.hoc quoq; c.14.nouell.119.ut sponsalitia largitas proprius sit cõtractus.Nec nocere factum iudicis diferẽtis ait cã.anter.§.ad hoc,§.biduũ,& §.si forte 2.q.6.& c. ex insinuatione, de appell. Vt si actio eximatẽ per dilationes iudicis,si copia Magistratus non sit,fiet restitutio.l. sed etsi propraetorem,26.§. ait praetor in 2. ex quib.caus.maior.& c.ff.li.4.tit. 6.l.si finita. §.eleganter,de damno infect.ff.lib.39.tit.2.Si iter tutũ nõ sit aut aditus nõ pateat ad iudicẽ:si locus ab inimicis detineatur,c.accedẽs.4.in 2.sic inci.ut lite nõ cõtest.Li.Ante oĩa enim primũ cauẽdũ de cõstituendo loco tuto litigãtib.in iudicio exercendo.c.4.siue de coniũgij fędere,33.q.2.l.si lacus,de iud.ff.Ita notat Iohãnes Andreas ad c.ex ratione, de appell.per illud ca.& ca.anteriorũ,§.ad hoc,2. q.6.& per c.siue.33.q.2.p decretalẽ.accedẽs,in 2. ut lite nõ cõtestata,tẽpora nõ currere , quãdo ita uię sũt clausę ut curia sine periculo nõ possit adiri

9 Impediuntur † etiam,ut antea dictum est, fata lium temporum lapsus,si pendente tempore ꝓsequendi compromissum factũ sit:& nihilominus ex aliqua ratione causa ad iudicẽ reuertatẽ: non enim laeditur causa ex lapsu temporis,auth.si tamẽ,tem por.appel.§.1.Nou.93.clem.quandiu,4.de appel. ubi gloss.ad uerbum.currere.explicat,quod cõpro misso deserto,uel tempore quod inter partes cõue nit finito appellans habeat non integrum tempus sed tantum quantum supererat compromissi tempore,

pore,& quod interim interruptũ ſit illud tempus, & poſteà continuetur.

Idem dicendum eſt, ſi de partium expreſſe conſenſu tempus ad proſequendũ ab homine uel à iure prefixum,differatur:niſi forte Iudex uideas ex dilatione periculum imminere,prẹciperet in appellatione procedi,d.clement.quandiu.

Aſſert† alia impedimẽta iuſta Speculator,ti.de 10
appel.§.7. nunc breuiter li.2.par.3.Si appellãs aut eius procurator in itinere capiant,& ob ſimilẽ cauſã.c.cũ à matrib.C.q petant tutores,C.pe.de pig.

Si prohibitus fuerit proſequi propter infirmitatem tẽpeſtatẽ uel paupertatem,c.ſi non ẹgrotans, 5.q.3.c.cum dilecti,de dolo,& contum.c.pe.ſolut.

Item† ſecundum quoſdam iuſta cauſa poteſt eſ 11
ſe ſi fortè unus mẽſis uel duo primi anni fuerint feriati;ita quod Iudex non cogebatur pronunciare l. ſi feriatis,de recep.arbit.ff.uel alias fuit iuſte impeditus.nam tũc tantũdem habebit de anno ſequẽti, l.fin.de minor.ff.l.ait Prætor.uer.ſi conditionalis, de his quæ in fraud.cred.ff.l.quo tempore. C.de teſtam.mil.Dum modo agat ante finem anni.quia ſic uidetur moram purgare,c.apellatore 2.q.6.ſecus ſi expectet uſque in finem,quia tunc non poteſt moram,ut dicũt purgare,ut de uer.obl.l. ſi Stychum. §.1.& de peric.& comm.rei uend.l.illud.

Speculator,d.§.7.nu . 3.& in nu.9.ſcias inquit, quod imputabitur apellatori ſi modicũ ſibi reſtat de anno(id eſt,ſubducto tempore impedimẽti) & cauſam nõ incipiat intra annum,licet in anno nullo modo ualeat terminari.

Et generaliter quidem non currit præſcriptio

huiusmodi, si ius non redditur uel propter defectũ iudicis, uel rei, vt c. pen. de iud. c. l. sed etsi per prętorem, usq; ad §. quod uero, ex quib. caus. maior. ff. Necesse est tñ, docere uoluisse agere, sed ex causa aliqua nequiuisse, d. l. sed etsi. §. si feriæ, & C. de annali. except. L. ut pfectius, c. pastor. de off. iud. ord.

12 Notabilis† glos. ad. c. ex ratione, 8. ad uerb. impotentiã, quod quando ex propria impotentia appellãtis, uel iusto impedimẽto uel facto iudicis, labuntur tempora, uel quando arbitros elegerunt; in his casibus ipso iure seruatur appellator illæsus, nec currit tempus, nec indiget restitutione.

Si uero alicuius priuati dolo circumuentus quis appellat, & appellationem nõ fuerit prosequutus; tunc currunt quidẽ tempora appellationis, sed habet recursum contra dolosum ab interesse, l. arbitrio, §. dolo curius, de dolo. ff. idq; si is soluẽdo sit.

Quod si soluẽdo nõ sit, restituit appellãs ad prosecutionẽ suę appellationis. l. ex hoc edicto, de eo p quẽ fact. erit. etc. l. & elegãter, §. si dolo, de dolo. ff.

13 Sed† & singulare; quod rescriptum est, in l. fin. si pendent. appell. mors interuen. li. 7. C. ti. 66. uno ex litigatoribus pendẽte appellatione defuncto, non tãtum residuum temporis dari ad prosequendam appellationem hæredibus eius dari; sed etiã alios quatuor menses, qui etiam tãtum numerantur post annum illis datum ad deliberandum, num uelint esse hęredes per l. cum antiquiorib. de iur. deliber.

14 Singulare† etiam, quod in Camera imperiali fatalia tam introducendæ quam prosequendę appellationis pauperi nõ currunt, & paupertas à tali desertione excusat. Andreas Gail. li. 1. obser. obs. 142.

num.

nu. 1. quia impossibilium nulla obligatio. l. impossibiliũ, de reg. iur. cũ similib. Et quia diximus paulò ante impotentiam excusare appellãtem a prosecutione appellationis, vt non dicatur serta, si non sit eam prosequutus debito tẽpore, per l. si procuratorẽ §. si ignorãtes, mãdat. ff. facit. c. licet, de censib.
Difficultas excusat à mora, gl. in l. ꝙ te, si cert. petit. & ibi Iason, n. 30. & cessante mora, cessat culpa. Docet autẽ Gaill. prædicta obseru. 142. n. 8. quis dicatur pauper, inops, mendicus, & miserabilis.
Solent etiam in Gallia aliquando concedi à rege literæ status, *letres de stat*, scilicet quibus sistitur causa & stat in suo statu interim: Vnde fatalia quiescũt tempora & suspenditur iudicium absentis ob iustam causam Reipublicę; puta, ob negotia regni, expeditionem bellicã; de qua tamẽ causa fides debet fieri curiæ coram qualis pendet suspendenda; alioquin, nisi asseratur ita in literis per Principẽ, literæ illæ non impediunt iudiciũ litis, ut alias dictũ est per Arrestum curię Parisiens. contra dominum de Tornon, anno 1390. per doctrinam Felini ad c. significante, de rescript. & notata ad Clem. literis, de prob. ut refert Pap. li. 10. Arrest. tit. 8. Arresto, 3. Addit aũt Arresto. 1. Neminem posse præter Principem dare huiusmodi literas. In secundo non gaudere harum literarũ utilitate eum, q pro negotiis Reip. abest, sed hẽt ab ea salarium, quia affectasse videaẽ absẽtiã, ut ait Cors. sing. inc. Ambasciator, nisi Princeps eo nõ obstãte iubeat litẽ supersedere
Docet & in aliis placitis statutũ, has literas locũ non habere, in litib. ꝓuisionalibus, & in aliis, in qb. ꝓductiones ꝑfectæ sũt, & ꝓcessus recept⁹ est à cu-

ria iudicandus, ut nihil aliud requiratur, quam iudicium. Neque etiam in causis criminalibus. in arresto fi. per l. fi. ibi. etiam similitantes docebuntur. C. de libert. & eor. liber.

Cap. XI.

De effectu appellationis.

Summaria.

1 *Appellationis duo effectus præcipui, suspensiuus et deuolutiuus, & de subdiuisione eorum.*

2 *Appellatio suspendit iudicatum.*

3 *Adducuntur textus, qui uidentur concludere, etiã exinguere iudicatum appellationem.*

4 *Consiliatio.*

5 *Senten tia executorialis est si non appelletur.*

1 SECVNDVM † Panorm. ad Rubr. de appel. num. 4. Appellatio principaliter duos operatur effectus, suspensiuum & deuolutiuum. Rursus suspẽsiuus, triplex est. nam suspendit pronũciatum, iurisdictionem iudicis quo ad illam causam, & præsumptionem pro sententia. Interdum, præter Panormitanum appellatio deuoluit totum negotium ad superiorem, & non suspendit pronunciatum quo minus executioni demandetur, non obstante appellatione: interdum deuoluit & suspẽdit: interdum extinguit & emendat, cum contraria sententia per Iudicem appellationis pronunciatur. Difficiliora explico, reliqua nota erunt.

2 Suspendit † ergo pronunciatum ea appellatio, quæ postquam interposita est impedit executionẽ eius. Vt quando appellatur à sentẽtia criminali vel torturæ, uel ab aliis interlocutorijs, quæ non recipiũt sunt reparationẽ executionis factæ, ut antea diximus

ximus in artic. de quib. appellari possit. Vbi & de dimus alia exempla, quibus non obstante appella tione & sine prȩiudicio eius procedi potest ad exe cutionem, ante inhibitiones. Sic in c.uenientes, de iureiurando suspenditur pronunciatū per appella tionem, & si quis exequeretur, posset ei impune re sisti, l.quoniā iudices, 24. de appel. C.& tex. in ca. cum inter uos 13.de appel.ibi cuius sent. cū nulla fuerit, appellatione suspensa, in rē transiit iudicatā

Sunt † tamen textus qui uidentur innuere, per appellationem extingui iudicatū, ut in l. 1. §.fi.ad Senatusc.Turpil.li.48.ff.ti.16.Vbi reus condemna tus appellauit, deinde accusator destitit, quaritur in senatusc. Turpilianum inciderit. Et prope est, inquit Iurisc.ut incidisse uideatur, quia prouocatio nis remedio condemnationis extinguitur iudica- tum. Et l.2.§. cum accipiemus, de pœnis, lib.48.ff. tit. 19. Eum accipiemus damnatum, inquit Vlpian. qui non prouocauit: cæterum si prouocet, nondum damnatus uidetur. Idem Vlp. in l.fur.6.§.1.de his, qui not.infa.li.3.ff. ti. 2. Si furti uel aliis actionibus condemnatus qui prouocauit, pendente iudicio nondum inter famosos habetur. Si autem omnia tēpora prouocationis lapsa sunt, retro infamis est. quamuis si iniusta appellatio uisa sit, hodie nota- ri puto non retro notatur. Ob quæ iura Barthol.ad l. 1.n.3.de appell. ff. in sua finitione appellationis, ait, quod appellatio extinguitur iudicatū. Est enim inquit, strictè appellatione accipiendo, ius, quo in- terim prima sententia extinguitur, & interim cau sæ cognitio ad superiorem Iudicem deuoluitur. 3

Cæterum Panormitanus ueriorem cum aliis plu

ribus existimat sententiam, suspendi potius, quam extingui iudicatum. Cui assentior.

Ratio. Quia si appellatio extingueret pronũciatum, sententia à qua appellatur non assumeret vires nec haberet effectum, appellatione deserta, & appellante non prosequente appellationem, quod tamen aliter se habet. c. cum sit Romana, & c. cum personas, 4. de appell.

Item licet iudex deferendo appellationi, uideat quantum in se est abdicare à se iurisdictionem cõmunem & transferre ad superiorem. c. cum appel. de appell. in sex. Tamen ideo non est iurisdictio finita, cum possit ad eum causa remitti, & possit ratione eiusdẽ primæ iurisdictionis de causa cognoscere, d. c. cum appell. & ibi glo. ad verb. refutari. Imo & postquã appellationi detulerit, põt terminum pręfigere litigantib. ad se committendum itineri, & iter arripiendũ & ad prosequendã appellationẽ, clem. 1. de appel. c. ad aures, eo. tit. ap. Greg.

4 Affert† Panormit. loco prædicto & post alios Iason, ad l. tale pactũ §. qui prouocauit, distinctionẽ, vt ꝙ pertinet ad statũ in quo est sententia dum appellatur, & cũ post interiectam appellationem ea pendente nõ admittat tractationem aliam, uideatur extinctum iudicatum, quia nõ habet uim tunc executionis: & ita habeatur pro non iudicato, d. l. 1. §. fi. ad senat. Turpilia. ff. Respectu verò futuri tẽporis suspendi uideat, quia in euentu poterit fieri, ut submoto impedimẽto appellationis, effectũ sortiatur iudicatum. Vt si dicatur deserta, vel malè interiecta, Vt de conditione quoq; ratione euentus dicitur, quod puta non sit, sed suspendat actum.

Eadem

Eadem firmat Alexander ad l. si causa cognita, num. 2. de transact. C. Vt, & homo mortuus censeatur quiescēs, donec excitetur, qui tamen uere mortuus nō est. Quin imo neque in totum de præsenti sententia appellatione extinguit, ut notat Panor. ad d. Rubric. de appell. n. 4. & ad c. fi. de sequestra. possess. facit clem. uni. seq. poss. clem. 1. de re iudic

Deinde quanuis appellatio non suspendat reuera nec extinguat pronunciatum, tamen habita ratione addi, quod communiter fieri solet, suspendere dicitur de facto, & non de iure.

Vt quando appellatur de facto à sententia nulla nō suspendit, quia nullum est pronunciatum, & ꝙ non est, non habet qualitates, l. eius qui in prouincia de reb. cred. ff.

Nec suspendi dicetur quod non est.

Et per se sententia nulla appellatione non eget. quod nullum enim est, rumpi non potest, l. si quis sub conditione, §. rumpendo, de iniusto rup. ff.

Item, & sentētia quidem lata contra ius litigatoris, si non appelletur, tenet. licet non teneat contra ius constitutionis lata, cap. cum inter uos, de sent. & re iudic. l. 2. quand. prouoc. non est necess. C. l. 1. §. 1. quæ sentent. sine appellat. rescin. ff. c. ei qui, §. item sententia. 2. quæst. 6.

Quare si ab ea de facto appelletur, ut solet in Gallia, & alibi: talis appellatio non habet propriè effectum suspensiuū, nisi ad factū respicias, sed habet effectum deuolutiuum, & quod ad hūc effectū pertinet, ut deuoluatur causa ad superiorē, appellari, à sententia nulla potest. c. dilecto, de appellat. Barthol. ad l. si expressim, eo. ti. ff.

Ad † effectum hunc suspensionis pronunciati pertinet,ut si non appelletur, sententia executoria lis sit,& in contrarium nō possint dari probationes l.ciues & in eo loc. 11.de appellat.C.

Et silentium imponatur perpetuum omittenti legitimam appellationem l. 1. & fi.ut lite pend.uel post prouocat.aut diffinit.senten. nulli lic. Imper. supplic.lib.1.C.tit.21.l.3.sentent.rescin.non posse. C.leg.1.de his qui per met.iud.non appell.C.

Cap. XII.

De suspensione iuridictionis per appellationem.

SVMMARIA.

1 *Appellatio suspendit non extinguit iurisdictionem iudicis a quo appellatur.*

2 *Nihil nouandum appellatione pendente.*

3 *Iudex a quo appellatur fit incompetent.*

4 *Et secundum quid extinguitur eius potestas in illo negotio in quo appellatur.*

5 *Non in aliis.*

6 *Nisi appellatio sit tanqnam a iudice recusato.*

7 *Casus in quibus non suspenditur iudicatum, nec iurisdictio iudicis a quo.*

Ponuntur in 8.9.10.11.12.13.14.*exempla.*

8 *In alimentis filio decernendis.*

9 *In sequestratione fructuum ne dissipentur.*

10 *In hiis quæ celeritatem desiderant.*

11 *Si Iudex uelit reuocare grauamen.*

12 *In aliis articulis,quam a quibus appellandum est.*

13 *In fauorem matrimonii.*

14 *In executione sententia excommunicationis.*

PHILIP-

PHILIPPVS † Francus in quæstionibus in materia petitorii, in 2. dub. n. 1. & 2. ait, ꝙ per appellationem ea indecisa non extinguatur iurisdictio iudicis à quo appellatum est, sed suspendatur, p c. venientes 19. de iur. quodque talis suspensio inducitur in concernentibus cognitionem uel decisionem causæ principalis, in præiudicium appellationis, non autem in eius fauorem, per l. appellatione 3. C. de app quæ translato est in corpus iuris Canonici, in c. appellatione 2. q. 6. Idem in l. 1. nihil noua. appella. pend. 1

Probatur & per c. si a Iudice, de appe. in sex. vbi si appellaui à grauamine mihi illato per Iudicē, nō teneor amplius comparere coram illo in illa causa nisi me citet ad audiēdā reuocationē grauaminis.

Nam reuocato grauamine potest procedere ad vlteriora. Ergo non prius. Exceptio enim firmat regulam, in non exceptis, in c. Dominus 32. q. 7. & c. 2. de coniug. leprosor.

Appellatione † interposita, siue recepta sit, siue non, nihil medio tempore nouare oportet, siquidē si recepta fuerit appellatio; quia recepta est: Si uero nō est recepta, ne p̄iudiciū fiat, quoad deliberetur, vtrū recipiēda sit appellatio. l. unic. nihil noua. app. pend. lib. 49. ff. tit. 7. l. si ut proponis, 3. C. quando prouoca. nō est necess. l. 3. C. de app. l. sciēdū. 6. eo. tit. ff. §. ad hæc iubemus, nou. 134. c. post appellationē 2. q. 6. c. accusatus, uers. & dū iterato, 3. q. 6 c. 1. C. ad præsentiā 16. c. dilectus 55. de ap. c. licet, 14. de sent. excom, in sex. c. cū olim, 13. de offi. del. c. dilectæ, 10. de exceptio. cum similibus. 2

Et sit † post appellationem Iudex. à quo appellatur, 3

tur in competens,ex quo negotium deuoluitur ad superiorem,& ei proinde tanquam incõpetenti,si statuerit in decisa appellatione impunè nõ obtemperatur,vt in l.fin.de iurisdict.omn. iudic. ff.capi. 2.de constit.in sex.Bal.ad l.addictos.de Episcop. audient. Suspendit ita appellatio iurisdictionem, & eximit appellantē à iurisdictione iudicis à quo.

4 Quo † fit etiam, ut suspenso officio iudicis per appellationem extinguatur secundum quid eius iudicatum,quia non est exequendum deficiente officio prohibito exequi c.sacro, de sent. excom. c.licet,de officio legat.

Et eo pertinet,quod dicitur in c. pastoralis, 28. §.præterea,de offici.& potestat. iudic.deleg.ꝙ dato Iudice delegato super appellatione uideatur reuocata iurisdictio dellegati a quo appellatū erat. Et appellatione interiecta,& admissa quoque suspenditur negotium,de quo agitur nõ tātum principale,sed etiam accessorium,& connexum ei. ca. sollicitudinem.54.ca.dilectis filiis,51.de appella. Et appellatio quoque de exceptione opposita in principali suspēdit principale quādo exceptionis iudiciū præiudicat principali,& non aliter. Veluti sit pacti de non petendo,præscriptionis, uel alterius rei præiudicialis,cap.super eod.10. de appellation.c.1.de ordin.cog.cap.non est,§. aliquando.3. qu.11.l.4.C.de ordin.iudicior.lib.3.C.tit.8.

5 In † alijs tamen causis non cõnexis,neque ad articulum appellationis uel ad causam pertinentibus appellatio non suspendit iudicis officiū,aut iurisdictionē aduersus eū, qui in alia causa est appellans.c.preterea,c.super eo,c.proposuit,de appel.l.

1.cum

1. eum qui appellauerit, in prouincia defendi, lib. 49. ff. tit. 11. c. 3. §. cum verò is, de appell. in sex.

Imò & in eadem causa, excepto articulo in quo appellatum est, non desinit procedere post appellationem, in c. teneamur, 17 de appellat.

Cęterum in Gallia appellans à Iudice nō regio, eximitur omnino pro omnibus litib. ab eius iurisdictione, durante appellatione: cōtra si appellet à Iudice regio, nam in ea tātū lite, à qua appellauit, eximit: sicq; iudicatū à Senat. Pari. 18. Mart. 1395. Vt refert Papus lib. 19. arrest. tit. 1. arrest. 3. Et de hoc agitur in c. ad hæc, de appell. & ibi interpret.

Nisi † qui in una causa appellauit à Iudice, appellauerit tanquam à recusato & suspecto ex sua persona: nam tūc appellatio in una causa, facit ne in alijs causis etiā is recusatus iurisdictionem in recusantem exerceat. c. proposuit, 24. de appell. nisi, ut ibi dicitur, agatur de notorijs criminibus, in quib. nec appellationi, nec recusationi locus est, in c. cū sit. c. peruenit. & c. consuluit, de appell. Item etiam puto si cessaret in alijs causis, rō recusationis. puta, quia in prima causa iudicis intererat, in alijs nō sic cessante ratione cessaret dispositio. l. adigere. §. quāuis, de iure patro. in ff. c. cū cessante, de appell. 6

Alioquin separatæ causę nō patiuntur præiudicium per appellationem in vna, etiamsi una sit cōuentionalis, alia reconuentionalis, ut notat Panormit. ad c. super eo. 10. num. 8. de appell. ex Vincentij sententia ibidem. Et Speculator tit. de reconuentione in fin. §.

Sunt † tamē casus, in quib. nō suspenditur iudicatū uel iurisdictio iudicis à quo post appellationē 7

quorum

quorum aliquos enumerat Speculator, lib. 2. par. 3. tit. de app. §. nouissi me 11. nu. 1. & seq. Alios possumus colligere ex illis quæ tradidimus suprà dum ageremus de casibus, in quibus appellari non poterat; saltem in quibus non obstante appellatione, Iudex poterat prosequi executionem & officium, sine præiudicio eius, & usq; ad inhibitiones sibi factas non procedendi mandato superioris, & c. appellatione, 2. q. 1. Specul. prædict. tit. de appel. §. 2. in quibus &c.

8 Exempli † autem causa aliquot casus nunc proponemus.

Primus erit ex l. si instituta, §. de inofficioso, de inoff. test. ff. Vbi nepos, q dixit inofficiosū testamētū aui & obtinuit. si hæres appellauit, debet habere pendente appellatione alimenta per Iudicē à quo.

9 Secundus, † in c. fi. de sequestra. posses. Vbi si reus appellat à sententia cōtra se lata fructus rei petitæ si dissipētur, sequestrari debēt, & ibi traditur quando in articulo appellationis sequestrari debeāt, & l. ab executione 5. quorum app. non recip. C. c. quoties. 2. q. 6. L. imperatores, de appellatio.

10 Tertius. † In his quæ celeritatem desiderant, appellatio non impedit executionem, & in his eo modo appellationem non esse recipiendam dicit, in l. fi. de appe. recip. ff. Veluti ne testamentum aperiatur, ne frumentum in usum militum contrahat, ne hæres scriptus in possessionem mittatur, ibidem.

11 4. Potest † Iudex à quo, post interpositam appellationem, reuocare grauamen à quo appellatū est, & procedere in causa principali, c. cum cessante, de appe. ca. si à Iudice, eod. tit. in sex. Quod intellige de

de grauamine ꝙ potest reuocari à Iudice qui illud induxit, ut in l. ꝙ iussit, de re iud. nõ autẽ si tulisset diffinitiuã, quam reuocare nequit idẽ Iudex ordinarius, q̃ eã tulerit, l. Iudex, & l. Paulus, eo. ti. de re iud. ff. l. diui fratres, de pęn, ff. l. 1. sẽt, res. nõ pos. C.

Potest autẽ in eo casu, in quo reuocare Iudex grauamẽ potest, ab eodem citari appellans, neq; ideo ad eum finem vocatus & comparens, cẽsetur comparendo renunciare appellationi suæ, cum alioqn contra si appellans superiorem, compareret corã inferiori super concernẽtibus ipsam appellationẽ, videretur renunciare appellationi, etsi contrarium protestaretur: quia protestatio esset contraria actui cui adiicitur c. solicitudinem, 54. de appellatio. ut qui redit ad delegatũ, post appellationẽ ab eo interpositam censetur renunciare appellationi. c. gratum, de offi. deleg. c. veniens, 38. de testib. 2. ti. 20.

Hic putarem addendum, post appellationẽ ita demum posse Iudicem grauamen reuocare, si superior non cępisset de causa cognoscere, & re integra alioquin deuoluto negotio ad superiorẽ, fera videretur pœnitentia nisi ex consensu litigantium corã illo præstito; remitteretur causa ad priorem.

5. In † c. cum teneamur, 17. de appe. Cuius summarium non põt significantius aut breuius proferri, q̃ per ipsa verba eius. Quoniam nos consulere voluisti, vtrũ si eorum possessio qui ad nostrã audiẽtiã appellãt, turbata fuerit, Tibi (Archiepiscopo Cantuariẽsi iudici loquit̃) eã sibi liceat reformare, eo, de quo appellatio est interposita, p̃termissio. Prudẽtię tuæ taliter respõdemus, ꝙ si exinde ad te q̃rela puenerit, id ordine iudiciario tibi licebit. Vbi Pan. 12

ex illo textu infert,quod in tendentibus ad facilio rem exitum causę appellationis,iurisdictio iudicis à quo non est suspensa,dummodo abstineat à cognitione causæ appellationis;unde potest prohibere attentanda de facto,& attentata reuocare,facit gl.ad c.2.de matrimonio contracto contra interdictū Ecclesia.Vbi iudex à quo,præcipit partibus,ne appellatione durante super matrimonio,contrahatur de nouo matrimonium.facit c.qua fronte, & ibi Panorm.de appel.

Quare & post appellationem potest Iudex de turbata possessione appellantis,si adeatur ab illo cognoscere,dūmodo nō perueniat ad articulū à quo fuit appellatū. Vnde & colligo,ꝙ si de possessione esset appellatū,post inhibitiones nō possit cognoscere,ꝑ uerba, eo de quo appellatū est ꝑtermisso.

Sic quoque post appellationem Iudex à quo potest terminum legis moderari c.cum sit,de appel. Vt & potest appellantem cogere propriā appellationem prosequi.c.consuluit,in 2.sic incip.in fine. cap.reprehensibilis,§.1.de appel. Et si appellans non fuerit prosecutus appellationem intra tēpus sibi ab eo Iudice præfixum,poterit Iudex sententiam exequi,aut ad causam ultra progredi. c. cum sit Romana,§. quod si is,& c.ad hoc & c.ad aures, de appellat.etiamsi ad huc non sit lapsum tempus iuris ad prosequendum datum.Speculat. li.2.par. 3.de appel.§.11.n.3.uers.decimus tertius casus.& probat c.personas,eo.tit.

13 6.In † fauorem matrimonii, & quando imminet ex suspensione per appellationem periculum animæ,potest interim Iudex à quo prospicere.per

cap.

cap.2.de matrimon.contra interd.Eccle.contract.

7.Excommunicationis†sententia, per obiectio- 14
nē appellationis non suspēditur c.ad reprimendā. 8.de off.ordin.li.1.ti.31.& in c.ad hęc quoniā.37.in 5.sic incipien.de appell.sententia interdicti nō suspēditur per appellationem. Quia illa sententia secū trahit executionem c.pastoralis, §.1.de appell.

Aliter tamen si sententia excōmunicationis,aut suspēsionis,aut interdicti lata fuerit sub cōditione ueluti,nisi Sēpronio intra uiginti dies satisfeceris. te excommunicatum, interdictum uel suspensum noueris.Nā si is in quem fertur talis sententia,medio tempore appellauerit, & intra cōstitutum tempus nō soluerit aut satisfecerit,obstaculum appellationis nihilominus hāc impedit executionem c. prętereaa requisiuisti,40.de appell.Sic & suspēditur sententia,quę nondum tenebat,non enim teneret, nisi adueniente uel existēte conditione c. à nobis, in 1.de senten.excom.& glos.ad.d.c.ad hæc,37.de appell.ad uer.interdictū,ut ꝙ post latū interdictū, si illud posteà ad aliquod tēpus suspendatur,quod intra illud tempus appellatio facta ipsum suspendit ulterius.

Contra si pure & sine die & cōditione excommunicatio fuisset dicta.

Per appellationem tamen deuoluto negotio ad superiorem,poterit peti absolutio ab eodem, data cautione obtemperandi iudicatis:aut remitti poterit absoluendus ad excōmunicantem, d.c.ad reprimendam,&c.ad præsentiam nostrā,16. de appell.

Et in c.uenerabili,7.de senten.excom.in sex. rescriptū,Archiepiscopū,nō posse excōmunicatos à

suis

suis suffraganeis absoluere: posse tamē, si ad ipsum prouocarēt. Idipsum ponitur in §. porro Archiepiscopus, eius capiūt, addito: q̄d anteq̄ Archiepiscopi causam appellationum audire incipiāt, in casibus in quibus iurisdictio illis cōpetit, iuxta formā Ecclesię, debent absoluere: nisi pro manifesta cōtumacia fuerit excommunicatio lata, quia tunc non debēt ab ea absoluere, nisi excommunicatus satisfaciat, uel de satisfaciendo idoneè caueat. Facit ca. qua fronte, 25. de appel. Vbi de hoc casu agitur, & tractatur à Panorm. num. 6. & 7. num citandus sit aduersarius in absolutione concedenda, & distinguit & quod pertinet ad appellationē ab excommunicatione, tradit superiorem etiam parte non citata posse absoluere.

Cap. XIII.
De suspensione præsumptionis sententiæ.

SVMMARIA

1 *Pro iustitia sententiæ præsumitur.*

2 *Tamen appellatio ab ea dubiam facit.*

3 *Interim tamē magis pro sententia præsumptio, ideo debet doceri de eius iniquitate per quem autem, dicunt quidam per appellantem.*

4 *Alii non semper illud onus ad appellantē pertinere dicunt.*

5 *Alii ad appellatum.*

6 *Est alia distinctio Saliceti, glossarum, Barthol. & Panormitani.*

PRo † sententia lata iure communi regulariter est pręsumptio, quod iusta sit, & ęqua habita ratione

ratione nõ iniustitiæ, si qua ibi cõtinet, sed eius q plerunq; fit aut fieri dẽt. in l. pen. de iustit. & iur. ff.

Et Clemens tertius, Iudex, inquit, non semp ad unã speciem probationis applicat mentẽ suã, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus, & aliis quę in eius præsentia proponuntur, format animi sui motum. Et tãta est iudicialis auctoritas, vt semper p eo presumi debeat, donec cõtra ipsũ aliquid legitimè comprobetur. c. in pręsentia, 6. de renunciatio. li. 1. tit. 9. Idem ferè in c. sicut 16. & c. cum inter vos, 13. de sent. & re iud. l. res iudicata, de reg. iur. l. ingenuum, de stat. hom. ff. l. Herẽnius, 63. §. Caia, de euict. ff. Et quantò maior & peritior est iudex, tantò magis pro eo præsumetur. c. pen. de præsumpt. c. in nostra, 4. de procur. lib. 1. tit. 38.

Tamen † appellatio dubiam & suspensam facit 2 iustitiam prioris sentẽtiæ, nam illa potest reuocari à Iudice appellationis, inspecta accuratius re & lite, ut in c. cũ ad sedem, 15. de restitutio. spoliat. li. 2. ti. 13. l. 1. de appe. ff. l. præfecti, 17. de minorib. ff. Pan. & alii ad rubr. de appe. Innoc. ad c. bonæ, in 1. de elect. Et ita de sententia potest transigi post appellationem, quasi de re dubia; nõ ante. L. post sententiam, & l. & post sententiam, 7. de transf. ff. l. eleganter 23. §. 1. de condictio. indeb. li. 12. ff. tit. 6.

Veruntamen † hoc est certum nihilominus ma- 3 gis præsumi pro æquitate sententię etiam penden te indecisa appellatione, quam pro iniustitia, nisi de contrario doceatur d. c. in præsentia, de renunciat. & c. in nostra. de procur. c. bonę, in 1. delectio.

Et proinde qui appellat, debet probare iniquita tem sententiæ, 1. ex l. hi qui, 7. C. de appe. ibi, apud

Qq præ-

præsidē prouinciæ iustè te appellasse ostēde, Idē in l. 1. Si tuto. vel curat. appellau. li. 49. ff. ti. 10. Si q ad munera publica nominati appellauerit, nec causas probauerint, sciēt ad periculum suum pertinere, si quid damni per morā appellationis Reipublicę acciderit. Et in l. 1. si pend. appell. mors interuē. li. 7. C. tit. 66. etiam post mortē eius, qui appellauit, necesse est hæredibus eius vel reddere causā prouocationis, vel statutis acquiescere. Et d. ca. in pręsentia hanc sententiam etiam tuetur glossa ad cap. in præsentia, ad uerb. standum, de renunciatio.

2. Ratio affertur, quia qui appellat dicit sententiam iniustam; qui uerò dicit, probare debet, l. ab ea parte, de probatio. ff.

3. Itē in l. vnic. si pendēt. appell. mors interuen. ff. Vbi si dānatus ex crimine bonis fisco adiudicatis moriat, appel. pendente, hæres eius debet detegere iniquitatē sentētiæ; aliter bona nō cōsequit.

4. Quia præsumptio iuris, quæ est penes aliquē, transfert onus probandi in negantem, & agentem contra hāc præsumptionē, l. siue possidetis, de probatio. li. 4. titu. 19. Præsumptio autem est pro sententia iuris, l. penult. de iustit. & iur. ideo transfertur onus in appellantem.

5. Probatur ex l. cum in Ecclesia. 38. de appell. Vbi mandatur iudici ad quem appellatū est, ne ante appellationem admittat clericorum, quam sibi constitisset, eam uel à grauamine, uel iniusta condemnatione porrectam, alioquin remittat eos ad audientiam Episcopi.

6. Qui dicunt actorem probare debere, ut in sententia sequente, refelluntur, ut dicant id uerum

esse

esse in causa principali, sed nõ in causa appellatio nis, in qua regulam dicunt, vt appellãs probare debeat. p d.l. si q ad ciuilia. C. de app. l. minoribus de his quib. ut indig. C. l. 1. si pend. app. mors inter. C. l. præfecti, de minorib. ff. Salic. ad d.l. hi qui, nu. 4.

Sed † hæc resolutio non est sine controuersia, 4 quam tractant Bartho. ad l. 1. si tutor uel curat. uel Magistr. appellau. Innoc. ad c. bonæ. in 1. in gl. 1. in uerb. psumitur, de electio. Panorm. ad c. in præsentia, de renunciatio. n. 15. Nam Iohan. & Accurs. in l. hi qui, de appe. existimant, non semper ad appellantem onus probandi pertinere, sed ad eum, ad quem ante sententiã pertinebat, quia appellatione interposita res redit ad priorẽ statũ in quo erat ante sententiã. l. appellatione, 3. C. de app. & tollit sententia de medio, l. 1. §. fi. ad senat. Turpil. Eadẽ tradit gl. ad §. illud quoq; determinare optimũ, ad verb. mõstrauerint. Nou. de his, q ingred. ad appel.

Ita si appellãs fuisset reus & appellatus fuerit actor, ei incumberet probatio. l. actor, C. de prob. & l. qui accusare. C. de edend.

Quemadmodũ appellãs videtur aliqñ actoris, aliquãdo defensoris partes sustinere, ut notatur per gl. ad c. significauerũt, ad uerb. defensio, de excep.

Respondetur aũt ad d.l. hi qui, de appellationi. Verba illa, iustè te appellasse, ostende, intellgi, ut satis appellãs demonstrasse intelligatur se iustè appellasse, si appellatus de iustitia sententiæ non doceat. gl. fin. ad d.l. hi qui. ex eo enim q non probat appellatio, approbata per appellatum, censetur iusta, per l. super seruis, qui militar. non poss. li. 12. C. l. dotem, de iur. dot.

5 3. Sententia] est omnino probationem instæ sententiæ pertinere ad ipsum appellatum per c.1.§.illud quoq; determinare, nouel. de his qui ad appellandum ingred.

Ita inquit Iustinianus, potianẽ uictores sentẽtiis (iudicum à quib. appellarunt.) si eas recte habere monstrauerint.

5 4. Sententia] Saliceti ad l. hi qui de appel. num. 4 Concludo, inquit, quod si appellatur ab actu extra iudiciũ celebrato, & sic nec iudicialiter. nec cũ cõtradictione, ut sunt nominationes & electiones ad munera ciuilium. tunc aut appellator conqueritur de rectitudine actus, & sic dicit nominationẽ nullam, qa debita forma & solẽnitas requisita non est seruata, & tunc dico, quod non ipse sed appellatus, qui actũ fecit, illius solennitatem probare debet: aut de rectitudine actus non conquerĩ, sed de eius iustitia, & tunc si ille priuilegium suũ allegat. probare debet, ut in d.l. ei q ad ciuilia, de appe. C. Similiter dico si inhabilitatem personæ alleget, qa pbare dẽt, cum habilis quis præsumaĩ, l. honor, ad muni. ff. arg. l. cũ quidã, de leg. 2. Et sic his duobus casibus intentio aduersarii est fundata iure cõi.

At appellatur ab actu iudicialiter facto, ut ab aliqua iudicis sententia interlocutoria uel diffinitiua & tunc si de solennitate sententiæ quæritur, ille q uult ea priuari, debet eius rectitudinem pbare. Si autem quæritur de solenitate appellationis an sit ritè & debito tempore interposita, tunc debet appellans probare, l. quicũq; 2. §. fi. de fide instr. ff. argum. l. ei qui dicit, de prob. ff. Aut de solẽnitate nõ quæritur, sed de iustitia appellationis, & per consequens

quens de æquitate vel iniquitate sententiæ. Et tūc qui in causa originaliter fuit actor, debet in causa appellationis suam intentionem probare, ut in causa principali.

Videtur huic distinctioni afferre lumen glo. ad c. in præsentia, 6. ad verb. standū, de renunciat. Si quis, inquit, diceret snīam nullā ratione processus quia diceret, litē non fuisse contestatā, vel ordinē iudiciarium nō fuisse in alijs contestatum: tunc necesse habet docere appellatus snīam iustam per ipsum processum, per c. quoniam contra de probat.

Bartholus. porrò ad l. 1. Si tutor vel curator appel. ff. Dic, inquit, aut tractatur de probando ꝙ sit rectè appellatū ut puta intra decē dies, ꝙ petiti Apostoli & similia, & hoc dēt probare appellator. l. fi. §. ante penult. C. de tempor. appel. Aut quæritur de iustitia uel iniustitia, & in hoc casu aut vnus tantum prosequitur, & tunc si vult obtinere, debet ipse probare, l. ampliorem, C. de appell. §. illud, de his qui ingrediuntur ad appelland.

Aut vtraque pars prosequitur, & tunc dico, quædam est probatio per modū abnegatiuum, ut si dico, videas acta, in quib. apparet, nihil esse probatū propter ꝙ debuerim condemnari: Vel dicit actor victus, cum intētio mea sit fundata, nihil est probatū, propter quod reus debuerit absolui, inspiciantur acta, quib. non continetur. Ista probatio incumbit appellanti & ideo petit copiā sententię & actorum omnium, l. quoniam nonnulli, C. de appellat. Quis autem debeat edere acta, an appellans uel appellatus, tractat Frideri. cōs. 202. In praxi ferè semper appellans fert, si apud Iudicem à quo sint.

Et tunc probatur negatiua ista, per inspectionē actorum l.fin.C.de reb.cred.

Quædam autem est probatio per inductionem testiū & instrumentorum super nouis vel antiquis articulis,& tūc ille hēt probare in causa appellationis,qui debebat probare in prima.l.p hāc,C.de tēpor.appellat.& sic intelligenda.l.si qui ad ciuilia, de appellat.C.Et hoc quādo appellatur à sentētia.

Quando verò appellatur à nominatione ad munera,tunc non est,inquit Bar. reperire cām primā aut secundam,sed ille debet probare qui appellat, & ita intelligenda.l.1.si tutor vel curat.appellaue.

Atque rursum prædicta sunt vera, quando sententia per appellationem non suspenditur.Si verò sententia taciturnitate firmatur,potest ei opponi quasi causa non sit iusta, nec hoc potest quæri l. si prætor,in princ.de iud.ff.Hæc Bart.

Panormitanus verò ad d.c.in præsentia, nu.15. de renunc.sequitur Bar. in illa quęstione, quis arctetur ad probādum.Et in summa dic,inquit,si dubitatur an sit appellatum, vel num intra decē dies vel num petiti Apostoli,uel sint appellationis solēnia seruata,appellanti incumbit onus probandi,c. cordi,de appell.in 6.c.ut debitus,eo.tit. ap.Greg.

Ratio afferri pōt,quia ei incumbit onus probādi tempus,habet intentionem positam in tempore,glo.& ibi Bal.ad l.2.de petit.hæredit.C.

Quod tamen,inquit Panor.verū est,si appellans & appellator prosequantnr appellationem.Si autē appellatus tantū, & velit per hoc causam ad curiā esse,oportet quod probet solennia, vt not.c.1.de electio.in sex.Clem.1.eo.tit.de electio.

2. An

3. An dubitatur, an sit sic sententiatum aut interlocutum, & appellans habet hoc docere.

An dubitatur de iustitia uel iniustitia appellationis; & si una tãtum pars prosequitur, ille debet ꝓbare, siue stet pro sentẽtia siue cõtra. l. ampliorẽ. C. de app. §. illud, de his qui ingrediunt. ad appel

Si utraq; pars prosequatur, appellatus, & appellans: tunc quærit de probatione euidenti per acta, quia unus dicit probatũ alter nõ, & disputatur de actis: appellãs debet probare, q̃a debet habere copiam actorum promptam, ex quo appellationem prosequitur. Nã, & ea ratione debet petere à Iudice à quo Apostolos, & acta sibi edi, l. quoniã nõmi li de appel. ut ex editione testamẽti cõstat de legato l. fin. C. de iureiur. c. 1. litis contestatio.

Quæ uera dicũtur, quando disputatur de solo facto, an producta uel facta acta sint.

Nam si disputetur de effectu probationis, est in pectore primi iudicis, qui motũ sui animi plerũq; sequitur.

4. Quare si agatur de ꝓbatione meritorũ causę ꝑ acta uel instrumenta, tũc is habet probare in causa appellationis, qui teneretur in causa principali. ꝑ l. si qui de appellat. C.

Quia nec erit incõueniens iterũ probare, quod primo probauit, id enim erit, ei facile, producendo acta, & instrumenta, quæ prius produxit, & poterit de nouo alia producere, l. per hanc, de tempor. appel. C. ca. fraternitatis, de testibus.

Sed† prædicta uera quãdo appellat̃ à diffinitiua 5

Quod si appellatur ab interlocutoria, tunc ad iustificandam causam appellationis semper tenetur

probare appellans, quia, & illa est de solẽnitate appellationis, cap. cordi, de appel. in sex. c. ut debitus eo. de appellat. apud Gregor.

Arctatur, & probare appellãs, quando est actor uel pro actore habetur; ut cõtra etiã appellatus, si actor fuerit, d. c. in præsẽtia, & ibi glo. de renũciat. Itẽ appellans, si habeat ius commune cõtra se, per l. hi. qui ad ciuilia, C. de appellatio.

Cap. XIV.

De deuolutione.

SVMMARIA.

1 *Appellatio deuoluit negotium ad superiorem.*
2 *Etiam si appelletur in casibus prohibitis inhibitione facta.*
3 *Vel si appelletur à sententia nulla.*
4 *Aut à sententia excommunicationis.*
5 *Sic diffinitiua uel interlocutoria habens uim diffinitiuæ, deuoluit ad superiorem negotium.*
6 *Non deuoluit appellatio omisso medio, si ea exceptio opponatur.*

1 DEVOLVIT † etiam appellatio seu effectu cognitionem negotii ad superiorẽ eis à quo appellatũ fuit, ca. anteriorum 2. q. 6. ca. ut debitus honor, de appellat. c. cum appellationibus, 5. eo. ti. in sex. maximè quando delatum per superiorem aut partem est appellationi, aut per inferiorem, c. sæpe contingit, de appellationib, capit. 1. cordi, ca. non solum, 7. eod. titu. in sext.

Sic in causis per appellationẽ ad superiorem deuolutis, ille superior iam iurisdictionem obtinere videtur, capi. 1. de offic. ordin. in sext. libr. 1. ti. 16.

Etiam

Etiam † si appelletur in casibus à iure prohibitis 2
ueluti si appelletur super manifesto crimine, postquam enim superior cœperit cognosce re. num sit appellatio admittenda uel reijcienda, potest inhibere iudici à quo, ne exequatur cap. Romana, §. si autem, de appellat. in sext.

Id ipsum † etiam dicendum si appelletur à sen- 3
tentia nulla, vt si omissa contestatione procedatur, ca. exhibita, 19. de iudic. li. 2. tit. 1. ca. dilecto, de appellatio. quia deuoluit nullitatem, l. quædã mulier 41. famil. ercisc. ff. l. Cornelia pia, de iur. pat. notat. Barthol. ad l. si expressim, de appellatio. ff.

Sed Panorm. ad rubr. de appella. nu. 5. ait, appellationem à sententia nulla non operari effectum suspensiuum, quia sententia non subsistit, sed operatur effectum deuolutiuum tantum. Deuoluit enim causam ad superiorem, & hoc respectu appellari potest à sententia nulla, d. c. dilecto.

Ita † à sententia excommunicationis appellatio 4
non suspendit sententiam, cap. ad reprimendum, 8. de offic. ordinari. C. lib. 1. tit. 31. ca. Pastoralis, de appella. c. 15. cui, de sent. excomu. in sex. sed operatur tunc effectum deuolutiuum, quia deuoluit causam ad superiorem, ut in ca. cum contingat, 36. de off. de leg. c. per tuas de senten. excom. & tollit præsumptionem sententiæ, ut notat Innocentius, ad c. bonę, in 1. de electio. c. quoniã contra, de probatio.

In Camera † imperiali, quando à sententia diffi- 5
nitiua uel interlocutoria uim diffinitiuę habẽte appellatũ est, inhibitio una cũ citatione decernit, ꝙ & de iure cõmuni fieri posse notissimũ, ex c. nõ solũ, c. Rom. §. si uerò, & seq. ĩ sex, Quia appellatio à

diffinitiua

diffinitiua, uel vim diffinitiuę habēte, deuoluit statim causam ad Iudicē appellationis, & reducit ad eum statum, in quo erat causa principalis post litis cōtestationem, l. ita demum, & ibi Barth. & Bal. n. 2. de procurator. C. Gaill. lib. 1. obseru. 144. nu. 1.

6 Notatur † vero casus, in quo non deuoluit appellatio causam ad superiorem, ad quē prouocatum est omisso medio si opponitur, quod ita omisso medio facta fuerit, c. dilecti. 66. de appellat.

Cap. XV.

De aliis quibusdam effectibus appellationis qui deuoluta causa apud superiorem generantur.

SVMMARIA.

1 *Facultas in appellatione supplendi quæ omissa coram iudice a quo.*

2 *Deinde est facultas emendandi iudicatum si materia sit disposita & reformandi.*

3 *Possunt & in causa appellationis recipi nouæ cautiones iudiciales.*

4 *Aliquando mortuo reo appellante, extinguitur crimen quoad crimen.*

6 *Quia regulariter in mortuos non potest pœna exerceri, exceptis criminibus quibusdam.*

6 *Vt etiam in crimine læsæ maiestatis.*

7 *Et alijs quibusdam.*

8 *In aliis autem communiter quod pertinet ad bona damnatorum appellantium adhibetur distinctio.*

9 *Vel si moriantur intra tempora data ad appellandum.*

10 Poni-

10 *Ponitur Marci distinctio quando hæredes pro bonis condemnati appellantis defendere debeant.*

11 *Pendente appellatione reus testatur, & testamentum factum si moriatur pendente appellatione, ratum est.*

CORAM † Iudice vt plerunq; appellationis, suscipit causa quædam noua, q̃ dicuntur procedere ex ratione appellationis. Bald. in c. fraternitatis, de testib. col. 2. nominat naturas appellationis: sed melius dici possunt actus, qui coram Iudice appellationis fiunt vel fieri possunt, non quidẽ omnes in omnibus, sed in aliquibus aliqui; ideo & facultates dici merentur. 1

Prima erit facultas supplendi omissa corã Iudice à quo appellatur, ut non deducta corã eo & nõ probata possint probari & deduci seu allegari coram Iudice appellationis, maximè post appellationem à sententia diffinitiua, in l. per hanc, de tempor. appellat. C.

Si modo pertineant ad eandem causam coadiuuandã, l. Titianus fin. ꝑ cum eo qui in alien. potest. lib. 14. ff. tit. 5. Omissa tamen exceptio dilatoria corã primo Iudice non põt opponi & obijci coram Iudice appellationis, l. ita demũ 13. de procurat. C. quia remanet prima litis cõtestatio, & ea non innouetur l. fi. §. illud, de tẽpor. appellatio. Sed neq; proponi possunt q̃ pertinerent ad nouam omnino petitionẽ? Bal. ad l. fi. C. quãdo procurat. nõ est necesse.

2. Facultas † si materia sit disposita, est emendandi uel reformandi sententias iudicis à quo l. 1. de appell. ff. l. præfecti, de minori. ff. 2

Vel

Vel confirmandi, si bene iudicatum sit, l.eos, C. de appellat.

Eaque infirmatio aut confirmatio potest fieri, uel in totum, uel pro parte iudicati, ut ca. Raynutius & c.Raynaldus, de testamen.

In istis autem reformationibus & confirmationibus Iudex appellationis debet decidere per eadē statuta, per quę prima sentētia fuit lata, §.1.ut eum de appell.cogno. Pan.& alii ad cap.quod clericis, de for.compet.& in stylo Parlamenti, tit. de commissar, §.item quæro.

3 3.Facultas† est, quod appellationis iudicium desideret nouas cautiones indiciales, quia cautiones primæ instantiæ iudicio sisti, desinunt & mutātur, l.Græce, §.& post litem, de fideiussorib.

Nisi & in stipulationibus cautionum adiectum fuerit & cautio, pro Iudice qui succedet, nempe appellationis, l.cū apud Semproniū, iudicat. solui ff.

Aliter de nouo cauendum est, gl. ad Princip. nouellę, de his qui ingred.ad appelland. Bal. & Prep. ad rubric.de appellatio, circa.fin.

Sic de nouo cauendū de rato in causa appell.notatur ad c.non iuste, de procurat.& l.1.C. eod. tit.

Quia nec procurator primæ instantiæ cogitur prosequi appellationem interpositam l. fin. & ibi glos.an per alium causæ appell.reddi poss.ff.

4 4.Potest† esse alius effectus, quādo post interpositā appellationē morit reus à Iudice à quo condēnatus, ut quo ad crimen extinguatur sentētia, & sic cadauer puniri non poterit. Guid.Pap.tract. de appell.seu decisio.436.nu.97.arg. l.3. si pendentè appellat.mors interu.li.7.C.ti.66.& l.1.eo.ti. li. ff. 49.tit.

49.tit.13.l.fi.si reus vel accus.mortuus fuer.Cy.ad l.2.qui testa.fac.possunt.C.Bal.ad l.1.ex delict.de funct.in quant.hær.ten. qui enim prouocauit non censetur condemnatus,in l.2.§.fi.de pœn.ff.

Nisi forsan tale delictum fuerit,ob quod ad exẽplum & ob grauitatẽ criminis memoria sit delinquẽtis cõdemnanda.ut in §.per contrarium, hær. quę ab intest.deferunt.facit l.1.de cadau.puni. ff.

Siquidem†tunc cognita cã,& pronunciato de crimine in mortuos põt etiam exerceri pęna,ut dixi, ob detestationem criminis & ad exemplũ aliorũ. 5

Cuiusmodi sunt crimina quorum punitio exercetur etiam post mortẽ,ut in crimine hæreseos, in l.4.de hæreticis.C.In mortẽ,inquit Theodosius,inquisitio extendatur, id est post mortẽ, ut ait Constantinus Harm enopolus,6.Enchi.11.Idem docetur exemplis & auctoritatibus sacrorũ patrum in cap.sanè 24.q.2.excommunicatos & dãnatos fuisse hæreticos post mortẽ. Et de desertoribus fidei seu apostantibus à fide ad Iudaismum uel Paganismum traditum in l.4.de Aposta.C.nullo tempore in uiuentes & mortuos,eorumq; bona accusationem & damnationem præscribi posse.

Maiestatis†quoque rei post mortem tenentur & confiscatur eorum substantia;& post mortem hoc crimen moueri incipit,& memoria defuncti dãnatur,& res eius hæredibus afferuntur,l.pen.& fi.ad l.Iuliam maiest.li.9.C.tit.8.§.per cõtrariũ,de hęr. quæ ab intest.defer.§.publica aũt iudicia, de pub. iud.ap.Iust.l.in senatusconultum 15.§. qui pp,ad senatusconf. Turpil.li.48.ff.tit.16.Vbi & idẽ dicitur de crimine repetundarũ,ut & in l.2.& l. fi.infi. 9

ad

ad l.Iuliã repetundar.C.l.ex iudiciorũ 20. de accusat.ff.Nẽpe qñ quis reus sit maiestatis in primo capite,delinquens contra Principem aut Rempublicã & nõ aliter,ut declaratur in l.fin.ad l.Iuliam maiest.lib.48.ff.titu.4.ubi Vlpianus, is q in reatu discedit,integrè status decedit. Extinguitur eñi crimen mortalitate:nisi forte qs maiestatis fuerit. Nã hoc crimine,nisi à successoribus purgẽt,hęreditas fisco vẽdicat.Planè nõ quisq; legis Iuliæ maiestatis reus est,in eadẽ cõditione est:sed q pduellionis reus est,hostili aĩo aduersus Remp. uel Principẽ animatus.Cæterũ si qs ex alia cã legis Iuliæ maiestatis reus sit,morte crimine liberat.notat gl. ad l.ex iudiciorũ,de pub.iu.ff.ad verb.maiestatis.

Ideo rei mortui hæres,si uelit bona cõsequi post mortem eius,tenetur purgare tũc crimẽ,in l.res q̃ in cõtrouersia sunt,22.de iure fisci,li.149.ff.ti.14.

7 Sũt † & alia crimina,in qbus bona fisco applicantur enumerata in l.ex iudiciorũ,20.& ibi iuncta gl. ad uerb.maiestat.de accus.lib.42.ff.tit. 2. in qbus lite ẽt nõ cõtestata mortuo reo iudiciũ ꝓsequẽdũ est. Inter q̃ sũt,primũ maiestatis diuinę.2. humanę.3.apostasiæ,4.repetũdarũ,5.peculatus,l.fi.ad l. Iul.pecul.li.48.ff.tit.13.& ibi ratio,cur ad hęredes trãseãt.qa agatur de pecunia.6.de residuis,l.3.eo. tit.ad l.Iul.pecul.7. quando mulier de morte uiri accusata decessit,l.Lucius 9.de iure fisc.ff.

8 In aliis † autem communiter criminibus & ex iudiciorum publicorum admissis,non alias transeũt aduersus hæredes pęnæ bonorũ ademptionis,quã si lis contestata & cõdemnatio fuerit sequuta.l. ex iudiciorũ,20.de accusa.ubi gl.ad uerb.secuta,ait,

qua

quæ cōdemnatione secuta, si appellatum ante mortem; distingue, an expressè uel tacitè scilicet in sētentia bona sint adempta, ut si expressè teneantur hæredes nisi defendāt; in alio casu nō, l. 3. si pēdēt appellat. mors interu.

Idem, inquit dicam, si non est appellatum, ut nō transeat pæna ad hæredes, quando est tacita bonorū adēptio; quia in pænis molliendis debemus niti legū īterpretatione l. interpretatione, 20. de pæ. ff.

Sed † illam glossam postremam explicant. Dd. 9 quando damnatus quidem non appellauit, uerum mortuus est intra tempora appellandi, nēpe intra decē dies, vt Bal. ad l. 1. C. ex delict. defūct. in quāt. hęred. tenean. Disputat pluribus Guido Pa. q. 436. seu tract. de appellatio. num. 98. 99. & 100.

Quia illa paria cēsentur, expressè fuisse appellatū esse intra tempora nēpe decem dierū appellandi, & quemadmodū facta post appellationem, tanquam attentata reuocantur, sic quæ facta sūt, intra decem dies datos ad appellandum, in ca. non solū 7. de appellat. in sex. & ibi glossa ad uer. innouata: si modo postea appellatū sit intra illos decē dies.

Deinde l. ex iudiciorum requirit condemnationem sequutam secuta autem non dicetur, nisi trāsierit in rem iudicatam, argum. l. 1. de re iud. C.

Sed intra tempora appellationis non transit in rem iudicatam gloss. ad d. l. 1. de re iud.

Tutius tamen erit, si hæres mortuo reo appellet & doceat de eius innocentia.

Cæterum † nō est prætermittenda Marci Iurisc. 10 resolutio in morte superueniēte post appellationē qua alia nō posset dari clarior. Ea est, in l. 1. si pēdē

te

tæ app.mors interu.l i.49.ff.tit.13.Appellatore defuncto,si quidem sine hærede, cuiuscunque generis appellatio fuit (nempe uel de causa ciuili aut criminali(euanescit.

Quod si appellatori hæres extiterit: si quidē nullius alterius interest causas appellationis reddi,cogendus non est peragere appellationem.

Si verò fisci uel alterius contra quem appellatum est,interest,hæres causas appellationis reddere necesse habet.

Nullius interest,ueluti cum sine ademptione bonorum relegatus est.

Nam si ademptis bonis relegatus,uel in Insulam deportatus, uel in metallum datus prouocatione interposita decesserit,&c. quanuis pendente prouocatione morte rei crimen exinctum sit,data tamen etiam de parte bonorum eius sententia proponitur:aduersus quam non aliter is, qui emolumentum successionis habet obtinete potest, quàm si in reddendis causis appellationis iniquitatem sententiæ detexerit.

11 Proinde†si in aliis criminibus in quibus ratione criminis ipso facto non deuoluuntur bona rei ad fiscum reus post damnationem appellauerit. pendente appellatione & potest testari & testamentum antea factum non corruit,si moriatur ante iudicium appellationis.l. si quis filio exhæredato,6. §.hi omnes,de iniust.rupt.irritore fact. test. libr.28.ff.titu.3.Expressius,Marcia.in l.qui á latronibus 13.§.fin.de testam.eodem libr.28.titul.1.

TRACTATVS DE APPELLATIONIBVS

LIBER SEPTIMVS.

De attentatis & innouatis.

CAP. I.

SVMMARIA.

1 *Appellatione pendente omnia prima in statu rema nent, nec quicquam est innouandum.*
2 *Quemadmodum nec pendente restitutione in integrum concessa.*
3 *Quia hęc est dilatio iuris, pẽdẽte qua nihil innouat.*
4 *Argumento à relatione ad Principem.*
5 *Et relationis ad bonum uirum.*
6 *Et recusationis iudicis.*
7 *Et litis pendentis.*

EX† effectu suspensiuo appellationis alius effectus sequitur, ut ea pendente nihil innouetur, 1
sed oĩa in eodem statu remaneant, in quo erãt tempore quo appellatũ est, l. appellatione, 3. C. de appe. unica, nihil noua. appel. penden. li. 49. ff. tit. 7. c. ei q, §. appellatione interposita, 2. q. 6. c. bonę, & c. secundo requiris, de app. c. non solum, de appe. in sext. neq; quicquam ita debet innouare Iudex aut pars, c. d ilectæ, de exceptio. ubi Hostiens.

Quare si is qui in uinculis est appellauerit, nõ debet mutari eius status, sed debet in uinculis remanere pẽdẽte appellatione, uel cũ fida custodia cũ

suis actis ꝓcessus à Iudice à quo ad Iudicē ad quē mitti, l. eos. 6. §. super his, & l. minimè 12. de appel. C. nisi det idoneos fideiussores, ut ibi sub fideiussoribus dimitti possit, iuxta l. 2. de custodia reorū li. 48. ff. ti. 3. Et hinc est ratio cur appellans à carcerationis decreto debeat se in eodē statu iudicio sistere & sic seruari tradit Rebuffus in ordinatio. regias tit. *des adiournements persones*, & Guid. Pap. q. 237. incip. si quis incarceratur.

2 Ratio† prior quia æquiparentur in suspensione negotii appellatio & postulatio restitutionis in integrum contra sententiam, ut nihil noui faciat in præiudiciū utriq; l. si causa cognita 32. de trāsact. C. & in integrum restitutio postulata nihil noui interim fieri debere & omnia in statu suo esse debere, donec res finiat̄, ꝑspicui iuris est, ut ait Gordia. Cæsar in l. uni. in integrū rest. postula. ne quid noui fiat. li. 2. C. ti. 50. nisi per malitiam impetraretur, c. suscitata, 6. de in integ. restit. lib. 1. tit. 41.

3 Secunda† ratio, quia tempus appellandi, interponendi & introducendi appellationē, dilationem iuris habet, uel hominis, iudicis aut partis.

At pendente dilatione nihil in eius præiudicium fieri debet, & eo usq; iudicis officium quiescit, donec dati temporis effluxerint curricula, l. siue pars 3. de dilatio, li. 3. C. tit. 11. c. 2. de dilatio. li. 2. tit. 8.

4 3. Quandiu† pendet relatio facta consultationis ad Principem, tanquam ad superiorem nihil noui debet fieri, sed est exspectandū respōsum, l. 1. & l. fi. C. de relation. lib. 7. tit. 41.

5 4. Appellationis† remedium & recursus ad bonum, eundē habent effectū, l. nō distinguemus, §.

cum

cum quidam, de recep. arbi. ff. Barba. cōs. 18. in 4. uolum.

At pendente relatione ad arbitrium boni uiri, nihil est innouandum, l. societatē, §. arbitrorū, pro socio. ff. Bal. in addit. ad Specul. ad tit. de arbitris, uer. sed an pendente.

5. Perinde† propemodum habetur recusatio iudicis & appellatio, si quidem in ea causa, in appellatur, perinde habetur recusatus, ut non possit cognoscere in ea contra appellātem, et si in aliis articulis possit, & in causis à quibus non est appellatū l. eos, in princ. C. de appe. l. unic. apud eū a quo appel. ali caus. agere cōpellen. li. 49. ff. tit. 12. & l. 11. eum qui appellan. in prop. defendi. li. 40. ff. tit. 11. 6

At pendente iudicio recusationis nihil dēt innouari in eius p̄iudiciū. l. apertissimi, C. de iud. c. suspicionis, & ibi Interpret. de offi. & pot. iud. deleg. c. secundo requiras, & c. postremo, 36. de app. c. secundo, eo. tit. in sex.

Ergo nec pendente appellātione.

6. Nemo† dubitat per appellationem receptam litem pendere coram superiore, de eo, de quo appellatū est, ex his quæ ante de effectu notauimus. 7

At lite pendente, nihil dēt in negotio innouar c. 1. 2. & seqq. Vt lite pendente nihil innouet. lib. 2 tit. 16. & eo. tit. in sex.

Hinc† sequitur, appellatione interposita incarceratum interim retineri carcere prioris iudicis, donec de ea iudicetur, ut fuse tractatur à Francisco Marco tom. 1. dec. Delphinal. decis. 913. & Guid. Pap. dec. 236. & duab. seqq. 8

CAP. II.
De innouationis & attentatorum distinctione.

SVMMARIA.

1 *Innouatio, attentatum, continuatio iuris differunt.*
2 *Innouatio à diuersis fieri potest.*
3 *Innouatio à iure quæ & quare non attentatum.*
4 *Attentare non uidetur, qui suum ius prosequitur.*
5 *Innouata facta lege permittente.*
6 *Appellatio non impedit expensarum coram Iudice à quo factarum taxationem.*

1 QVIA † ergo nihil dēt innouari post appellationem quærendum est, si nihilominus innouatū sit, num sit restituendum pristino statui, & quando & quomodo.

Pro cuius solutione non possumus absolutè sine distinctione respondere. Quare prius dicemus in factis, de quibus queritur post appellationē, distingui ratione aliqua innouationem, attentatum & cōtinuationem iuris uel facti.

Innouatio dicitur mutatio status rei uel causę, q. erat tempore appellationis, siue per additionē, siue p detractionē fiat, vel alio nouo actu uarietur eius constitutio. Sic dicitur nouum opus, quod antè non erat, uel non fuisse prætenditur, titulis in ff. & iure Pontificio de noui operis nunciatione.

2 Innouatio † in causa appellationis alia fit à lege, alia à litigante seu à parte, alia à Iudice, alia à tertio quodam alio à litigantibus. Innouatio à lege uel ipso iure, uel eo permittente agere fit.

Quæ

Quę fit rursum à litigante, uel fit ab appellante, vel ab appellato, vel ab vtroq; vel à tertio.

Quæ à Iudice fit uel ab eo à quo appellatū est, vel eius ministro uel exequutore, uel à Iudice ad quē appellatum est, de quib. agitur per Bal. & Sal. ad l. appellatione, 3. C. de appellatio. à Vitali de Campanis vel de Cabanis, in tractat. clausarum, sub clausula, nihil nouari, nu. 12. & 13. à Canonistis ad c. cum teneamur, ext. de appellatio.

Innouatio † ipso iure fit quando sine ministerio hominis post sñīam aliquid fit, & ista innouatio nō hēt attentatū, vt qñ post cōdēnationē iudicis, q prouocat nihilominus efficit̄ ipso iure infamis. 3

Item, si quis interpellatus de possessione & condemnatus ad eam reddēdam, appellet, prosequendo semper possessionem, non attentat, quia res remanere uidetur in eodem statu, quo erat tempore appellationis; & nō debet appellatione emissa qs priuari suæ possessionis cōmodo, c. 1. ut lite pendēte. Nec dicitur innouare, qui sua possessione utit̄ eodē modo quo ante appel. sed inniti priori sine culpa. l. vtiq; 16. in fin. de rei uindicat. ff. Ideo in ea nullo modo turbari debet, l. cum teneamur, de appell. gl. in d. c. non solum, eod. tit. in sex. Io hannes Mona. ad c. cupientes, nu. 138. de electio. in sex.

Prępsuppositis tamē quæ præsupponit Alex. cōs. 99. incip. visis processibus causæ vol. 5. Primū, q simus in locis in quib. ius canonicum seruetur, ex quo potest appellari in possessorio iure canonico, ut c. significauerunt, de testib. in c. ex conquæstione, & c. cū ad sedē, de restitut. spoliat. & in Clem. 1. de sequestr. posses. & in terris Eccl. Vel ut agatur

nō de momēto possessionis, sed de pleno possessorio. In quo certè exsecutio nō fit pendēte appellatione si diffinitiua sit. ut ī c.fi.& ibi Doct.de iud.et glo.ad d.clem.1.ad uerb.possessorio, de sequestra poss.gl.et Dd.ad l.uni.si de mom.pos.app.fuer.C.

4 Et † generaliter attentare non videtur qui suum ius, quod habeat tēpore sentētiæ à qua appellauit prosequit, citat c.2.ut lite pēdente, a Rota decisione 344.in nouis, incip.licet in cā beneficiali. Quia nemini facit iniuriam, qui suo iure utitur. ca.cum nobis olim.& c.Ecclesia Vulterrana, de electio.

Sic exemplum apertius, si is qui egit interdicto aliquo possessorio, in iudicio possessorio succūbat, saluo iure petitorii, non potest postea super attentatis in iudicio petitorio agere & eorundem reuocationē petere, si uincens interim suæ possessionis cōmodo utatur, percipiendo fructus, quasi hoc lite pēdēte faciat: q̃a talia attentata causā principalē cōcernūt, quò casu remediū attentatoriū locū nō hēt, ex ratione prædicta, ꝙ attentare nō dicat, qui ius suū ꝓsequit, ꝑ d.c.1.ut lite pend.c.2.de sequestratio.possess.iuncta gl.in uerbo sequestrari.& Panorm.ibid.n.5.textus & in c.cum teneamur, de appellat.& ibi Philip.Frācus. Ideo nō obstāte aliqua appellatione aut contradictione, tantisper libere sua possessione posessor.uti pōt, donec sententia diffinitiua in petitorio proferatur.l. 2.C. de prob. gl.in de c.1.vt lite pendent.ad uerb.crucem larius Andreas Gaillus lib.1.obseru.147.& 144.

5 Permittente † lege fit innouatio, quæ non reuocatur tanquam attentatum, quando non obstante appellatione, uel ea prohibita, lex permittit ꝓgredi,

di, non solū, de appel. in sexto. Sic enim in quibus cunque generaliter prohibetī appellatio à lege uel statuto, non reuocantur facta post appellationem tanquā attentata. Philipp. Fran. & Geminia. ad c. nō solū de appel. in sext. Speculat. li. 2. par. 3. ti. de appellatione. §. 11. Marantha in speculo, in 6. par. titulo de appellatio. num. 172. & 389.

Possunt tamen si uideatur iustum superioribus, in his casibus etiā facta reuocari per uiam querelę seu supplicationis. Panor. ad ca. pastoralis, §. tertius effectus, de appel. Marātha pręd. parte, & ti. n. 105

In quibus autem casibus lex, cōstitutio & statutum, & consuetudo prohibere possunt appellationē iam diximus sub eo capite, ubi de prohibitione appellationis in certis causis diximus, & notat aliquos glossa ad d. c. non solum uerb. casibus.

Et ita hæc inouata, si liqueat male innouata, reuocantur quidem, sed exspectato euentu litis, & nō ante omnia, ut notat glossa ad d. c. nō solū ad uerb. ante omnia.

Sic dicemus non reuocari facta tanquam attentata post appellationem ab eo, cui cōmissa erat cognitio, appellatione remota. Panorm. Philip. Frācus ad ca. pastoralis, de appel. Vitalis, in clausula, nihil nouari, uers. item si est commissa.

Nec in causa iuris patronatus. Marantha in 6. parte speculi, copiose. num. 165.

Sed† & singulare est, quod appellatio nō impeditat taxationem expensarum, & fructuū: & ideo iudex à quo appellatur potest taxare non obstāte appellatione: quia taxatio non est noua cōdēnatio sed prioris dūtaxat declaratio, q̄ declaratio pōt 6

 fieri

fieri nõ obstãte appellatione,argum.l.heredes pa lã,§.1.& §.sed et si notã, de testa.Guido Papæ tra ctat.de appel.in quæstio.106.& n.78. & ait istam esse decisioné Rotæ;ti.de appella. Marãtha in Spe culo.pa.6.ti.de appel.nu.186.Lapus allegat.72.in cip.in causa matrimoniali.

Faciunt ea quæ notauit Iohãnes Andreas ad c. solli citudinem, de appellatio. & ex hoc notatur etiã,quod Iudex potest sententiam declarare, nõ obstante appellatione,ut ait Guido Papæ, proximè citato loco.

Cap.III.

De attentatis, & innouatis,a litigantibus.

SVMMARIA

1 *Innouata attentata quæ.*
2 *Attentare quod in appellatione.*
3 *Et quid in aliis.*
4 *Appellans attentando amittit ius appellationis.*
5 *Atq; ideo sententia a qua appellauerat transit in rem iudicatam contra illum.*
6 *De innouatis per appellatum.*
7 *Appellante contumace non reuocantur attentata.*
8 *Iudicis aut rescripti auctoritas non excusat attentatum.*
9 *Factum tamen consensu litigantium pendẽte appellatione non reuocatur vt attentatum.*

1 INNOVATIO † quę fit á litigante,uel ab appellante fit uel ab appellato.

In his,& in Iudice innouãte possunt cõsiderari in-

innouata tãquã attẽtata,& simpliciter ut ĩnouata.

Attẽtata dici possunt innouata, quæ nulla sunt, proindeque habentur,ac si non esset facta;& reuocantur per uiam nullitatis, & non per uiã querelæ ut innouata. sicut Pan. notat.ad ca.pastoralis.53. num.11. de appellatio.quare attentata poterũt dici innouata seu facta post appellationẽ; quę quod ad ius pertinet inefficacia,& nulla sũt, & proinde perinde habẽtur ac si facta non essent,l.quoties q. satisdare cogan.ff.ita irritatio,& declaratio nullitatis facti contra legẽ attẽtatũ dicitur contra legẽ in l.2.de nauib. nõ excusãd.li.11.C.tit.3.Sic & verbũ tẽtauerit,sumit in l.iubemus.14.§.1.C.de sacrosan.Eccl.& in l. si quis nõ dicam rapere,sed attentare,C. de Episcop.& cleric. Nullũ autem dicit factum contra legem l. non dubium C.de legibus.

Quare † attentare hypothesi appellationis est facere pendente appellatione quod prohibemur,ut notatur ad ca.non solum,de appell.in sex.per Iohannem Andream,Iohannem de Anania.Philippum Francum,Geminian.& alios. 2

Ita iubetur in ca.significantibus. 49.de appell. uocandum in statum debitum, si quid fuerit post appellationem attentatum.

Vocamus in praxi,*attentat,vne entre pase par dessus lappell.* tentare aliquid cõtra appellationẽ antequam permittatur, & proinde ab eo attentato est rursus appellanti appellandum adhærendo primę appellationi.

Attentare propriè ita dicitur ille,qui facit actũ sine aliqua rationabili causa,c.quãuis,in prin.à cõtrario sẽsu,& ibi Gem.notat.n.1.de off.ordin.in 6.

Potest

3 potest† & iudex malè iudicare in præiudicium interpositæ appellationis, sed non semper ideo dicitur attentasse, quando non deficit potestas, & iurisdictio circa actū iudicandi, à qua potestate priuatiuè semper causatur attentatum, prout contra quis posset attentare sententiãdo, & tamen posset iustè iudicare.

4 Si appellans † aliquid attentet, ex eo ipso se reddit indignū beneficio appellationis, & iudex à quo cōtra ipsum procedere poterit, perinde ac si appellatum nō esset c. an sit deferēdum 42. de appellatio ubi duo notantur casus reiectę appellationis à Panormit. nu. 1. Primus si appellans non detulit appellationi propriæ, sed aliquid innouauit in pręiudicium aduersarii sui. 2. Si nō detulit appellationi aduersarii sui, ut suæ non deferatur.

Quia frustra legis auxilium implorat, qui facit contra legē, l. auxiliū, de minoribus. ff. C. q. a frustra de usur. c. bonæ memoriæ, in 1. de electio.

Quare si appellãtis innouatio aduersatur appellationi tacitè uel expresse amittiť appellatio quia uidetur appellationi renūtiasse; uidebimus postea in desertione Deo fauēte: Interim in sum̃a quilibet actus, per quē inferior ad cōsensum partiū inducit renūtiationē appellationis, l. ad solutionē, C. de re iud. c. gratū, de offic. deleg. Rota dec. 476. in nouis nisi coactus sit ex necessitate à iudice à quo appellãs soluere, & satisfacere nã tūc reuocabitur ex sentētia innouatū, l. cū ex causa, 11. de appellatio. ff. & ita propter necessitatē coactè soluens non uidetur ipse renūtiasse appell. sed tñ iudex attētasse diciť.

Si uero appellationi non contrariatur, reuocatur nisi

nisi fiat in alio articulo, c.cum teneamur, 17.de ap pellatio, gl.ad.c.ex parte, supra de rescript.l.Chirographis, 57.§.1.de administ.tuto.lib.26.tit. 17.

De appellãte inuouãte tractat Cardinal. Alexã drin.ad c.cõsuluit, in 2.de appellatio.Felinus ad c. dilecti de maiorit.& obedien.Aufrer.in dec. Tholosa. 477. Lapus q.2.Couarruu. tract. pract. quæst. Gomes ad regul.Cancel. 35.adueniente etiã mor te appellantis dicunt innouari.

Innouatio tamen illa non reuocatur, quæ accidit morte appellantis, quia appellationis cã euanescit cum distinctione, l.uni.si pendent.appel.mors interuen.lib.49.ff.tit.13.l.1.& fi.C.eo.tit.

Hinc †oritur Axioma tritum in subselliis, quod 5 plus est attentare appellantem quam appellatum, & quod per attentatum seu innouatum appellãtis post suam appellationem transit sententia in rem iudicatam; & Iudex à quo perinde procedere põt ac si nunquam fuisset appellatum, d.c.an sit, & ibi. Bal.n.1.& Philippus Francus, n.2.

Quia actus contrarius litis pendentiæ inducit statim tacitam renunciationem l.si filius, de minorib.ff.

Et hic praxis, ut si appellans appellatione pen dẽte aliquid innouet, aut aliquid in præiudicium appellationis attẽtet, quod hoc casu appellatus li bellum attentatorum exhibere non debeat ad eũ effectum, ut attentata reuocentur, sed vt probatis attentatis Iudex appellationis causam tanquã de sertam, pro executione ad Iudicẽ à quo remittat, Gaillus.lib.1.obseru.146.num.15.

Si ab †appellato aliquid innouet, distinctio adhib betur

betur pro reuocatione; an id fiat coram Iudice à quo, aut coram Iudice ad quem.

Si coram Iudice à quo; aut innouatio imponit silentium super appellatione, & tunc reuocatur per uiam attentati.

Aut non imponit silentium, & nō reuocatur eo modo per uiam attentati.

Ita in c.1.de appel.apud Greg.reuocatur collatio beneficiorū & irritatur post appel.interpositā.

7 Cæterum † pro appellante contumace non reuocantur attentata, l.ex consensis.§. fi.de appell. Bal.ad l.fi.de in integr. restitut. ff. Bart. ad l. cum non eo die, in fine. C. quando prouoc. non est necess.& ad l.1.quor.appellat.non recipia.Idem Bar. ad l.& post edictum,§. fi. de iudic. & l. properandum,§. siquidem, C.eo.Innoc.ad cap.1.ext. vt lite non contest.gl.ad cap.non solum, de appell.in sex. & ad cap.causam quæ, de rescript.Doctor.in l. fin. §.iussus, de appellation.ff.Aretinus ad §.1.de obligat.quę ex delict.nascunt.quos omnes citat Hieronymus Manfred.lib.2.de attentatis, conclus. 169.

8 Notandum † etiam iudicis auctoritatē non excusare attētatū vt tradit Boethius cōs. 200.& 103. neque Principis potestatē, Decius cons. 214.nu.2. Sic rescriptum impetratum à Principe lite pendēte, per uiā attentati reuocetur & non pīudicat liti aut parti, §.1.in medio litis nō fieri sacras iussio. in auth.Matth.de Afflict. decisi. Neap.366.nu.12.

9 Consensus † tamen litigantium, in eo quod pendente appellatione factum est vel fit, prohibet, ne postea uia attentati reuocetur: cum illa innouatio sit illis permissa, si alterius quam illorum nō intersit.

ſit. Vitalis in libello de clauſulis, clauſ. Nihil nouari, appellatio. pẽdẽte. n. 15. p Bal. ad l. 1. de relationib. C. p textũ allegatũ in l. 1. §. fi. & ibi gl. penult. de ꝓtoriis ſtipulat. ff. Et ſic tãquã licitũ nõ reuocatur, Bal. Salic. ad l. appellatione, C. de appel. Cũ uolẽti nõ fiat iniuria, l. 1. §. vſq; adeo, de iniur. ff. ꝑſertim cum per conſenſum partium mutetur iudiciũ, & illud recipiat diuerſam formã, gl. ad Clem. ſępe, ad uerb. partibus, & ibi interpretes, de verb. ſignificat. & cõſenſu tollitur omnis nullitas, l. 2. C. cõia utriuſq; iud. lib. 3. tit. 38. Atq; factũ à Iudice in quẽ partes cõſenſerũt, exiſtimatur factum à parte, l. ſi ob cauſam 13. C. de euictio. li. 8. ti. 35. Quibus alias rationes addit Hieronymus Manfredus, li. 1. de attentatis, part. 9. n. 7.

Cap. IIII.

De innouatione facta à Iudice.

SVMMARIA.

1 *Innouatio à Iudice ad quem appellatum eſt.*
2 *Innouatio à Iudice a quo appellatũ, quãdoq; ut attentatum, quãdoq; non ut attentatus, reuocatur.*
3 *Innouata poſt diffinitiuam ſententiam ante omnia reuocantur.*
4 *Interdum non ante oïa, ſed expectato euentu litis.*
5 *In qua parte iudicii appellationis poteſt peti reuocatio attentatorum.*
6 *Non obeſt exemptio defectus proprietatis agenti ad reuocationem attentatorum*

7 Prior

7 *Prior autem dicitur quæstio reuocationis innouatorum. quam ipsius appellationis.*

8 *Prior differentia inter iudicium interdicti de ui, et reuocationis attentatorum.*

9 *In titulo agentis 2.*

10 *3. In reuocatione censurarum.*

11 *4. In exceptione excommunicationis.*

12 *5. In inquisitione super utroque.*

13 *6. In actione contra possidentem rem controuersã.*

14 *7. Quod pinguius subuenitur per reuocationem attentatorum quam interdicti, unde ui.*

15 *Reuocantur attentata post diffinitiuam, non solũ facta post appellationem, sed etiam facta intra tempus appellandi, si postea intra illud sit appellatum.*

16 *Exceptis causis capitalibus.*

17 *Innouata post interlocutoriam non reuocantur nisi fiant post inhibitionem.*

18 *Nisi attẽtatum esset irreparabile, quia sola intimatio & appellatio tunc ligat manus iudicis sine inhibitione.*

19 *Contra inhibitionem factum continet contentum superioris, ideo habet reuocationem.*

20 *Et factum ideo postea nullum, ut nec firmetur deserta appellatione.*

21 *Si tamen constat de nullitate appellationis, attentata non sunt reuocanda: si non constat contra.*

22 *Attentata interdum quæ indigent indagatione maiori reseruantur cum causa appellationis iudicanda.*

23 *Super reuocatione attentatorum summariè & de plano, proceditur, sine ordine iudicii ex officio.*

24 *Fatalia tempora finiendæ appellationis suspendunt pendente quæstione reuocationis attentatorum, si agens obtinuerit.*

25 *Si constet appellationem euidenter eße iniustam, non reuocantur attentata.*

INNOVATIO †aut fit à Iudice ad quem appel 1 latū est,& est admittēda,q̧a hic est finis appel lationis,ut puta circa fructuum sequestrationem, reformationem sententiæ,l.1.de appe.ff.

Aut †nouatio fit à Iudice à quo appellatur:& de 2 eo sic distinguit Bonifacius 8.in c.non solum, 7.de appellationib.in sex.Nō solū,inquit innouata post appellationem a diffinitiua sententia interiectam, debent semp(exceptis casibus,in quibus iura post sentētiā prohibēt appellare)ante oīa per appellationis Iudicē penitus reuocari:sed ēt ea oīa, quæ medio tēpore inter sententiā & appellationē(quę postmodū intra decēdiū interponitur ab eadem) cōtingit innouari,si post ipsā appellationē innouata fuisset.Illa uero,q̄ post appellationē interpositā ante diffinitiuā sentētiā innouātur,donec appellationis cām ueram esse constiterit,reuocari non debēt.Nisi Iudex appellationis(postquā sibi cōstiterit,p appellationē emissā ex cā ,pbabili forē ad se negotiū deuolutū)inhibeat canonice iudici,à quo appellatū exstitit,ne ,pcedat.Tūc enim q̧cq̧d post inhibitionē huiusmodi fuerit innouatū,licet cā nō sit uera,per eundē appellationis Iudicē ante oīa in statum pristinum reducendum.

Ex quibus †uerbis colligimus aliqua notabilia. 3 Primum innouata post sententiam diffinitiuam reuocari,& ante omnia per Iudicē appellationis; dum-

dumodo, inquit glossa,ad uerb.ante oĩa,fuerit dif finitũ appellatum & attentatũ.Et ita ista attentatorum reuocatio peti põt semper ante ipsã conclusionẽ in causa,ut tradunt Iohãnes Andreas,Dom. de san.Gem.Philip.Fran.ad d.c.non solum.

4 Potest†tamen & introducta appellatione,expectato euentu litis & non ante omnia reuocari attẽtatum.ut in l.cum ex causa 11.de appel.ff.cum appellans meliorẽ sentẽtiam meruerit obtinere.Neque enim ibi negatur,quin ante sententiã potuerit reuocari attentatum, quia & per alias leges id ipsum permittitur & iubetur.

Vt etiam in quacunque parte litis, & post litis cõtestationẽ in cã appellationis.(decisi.Rotæ 185. incip.licet pars rea,in nouis)& usq; ad cõclusionẽ eiusdem causæ appellationis possunt petere litigãtes reparationem attentatorũ,Rota dec.306.nota quod audientia,in antiq.Vbi tamen ait, quosdã etiam dicere,post conclusionem causæ permitti petitionem reuocationis attentatorum.

Quia attentatorum reuocatio non pendet ex euẽtu appellationis.Siquidẽ posito quod pronuncietur malè fuisse appellatum,non propter hoc reuocaretur pronunciatio si esset facta super attentatis.Eò quòd attentata fiũt in contemptum iurisdictionis,ideo non concernunt causam principalem nec appellationẽ,ut notat Iohãnes Andreas ad c. nõ solũ,in gl.fin.de appel.in sext. Maximè ex quo per Iudicem appellationis est inhibitum. Debet enim timeri inhibitio,siue iusta,siue iniusta sit.c.si gnificãtibus,de app.l.1.§.1.de oper.noui nũciat.ff. Tñ rursũ Rota,dec.57.incipit,attẽtata lite pẽdente,in

te, in nouis, ait, attentata lite pendéte posse peti re uocari usq; ad cóclusionem causæ exclusiue. Quia in quacunq; parte litis talia ex officio, & ante omnia sunt reuocanda, propter contemptũ iudicis & partis, iuxta notata ad d. c. non solum, & plenius p Iohannem Monachum. in c. cupientes, de electi. in sex. super uer. gratia Cóclusio autem præcludit uiã reuocationis attentatorum, scilicet ante sententiã, sicut suspensio petitorii, in ca. pastoralis, de causa possess. & propriet.

Et ratio, quia postquam conclusum est in causa non uidetur lis pendere: & quia uidetur esse liquidum ius litigantiũ: & quando constat clarè de non iure petentis restitutionem attentatorum, non cócedatur. Et sic uidisse se obseruari in palatio, testat Rota dec. 14. incip. fuit dubitatum, in nouis. Et ratio, quia cũ ita constat, non interest petentis, & ita non auditur. c. non soleat, 2. q. 6. c. cum inter Canonicos, de electio. c. super his, de accusatio.

Sic notorius defectus iuris impedit reuocationẽ alia ratione, nẽpe quod restitutione facta, ei, q ius non habet, induceretur peccatũ & occasio peccati mortalis, quod fieri non debet, ut ait Inn. c. significasti, de diuo. c. constitutus, & c. 3. de filiis præsb. cócordat dec. Bellẽmerę 355. inc. de cuius nó iure.

Sic qui petit restitutionem beneficii, à quo se dicit spoliatum, nó auditur, nisi probet coloratũ saltem titulum specificum, ut fusè probat dec. Rotæ 257. incip. si quis dicat se beneficium, in nouis.

Facit, quod postquam conclusum est in causa, renunciatum est omnibus productionibus.

Tamen † quod resoluit Rota, non posse peti re- 5

uocationem attentatorũ postquam conclusum fuerit in causa, meretur distinctionem, quam affert Mattheus de afflictis decis. Neapolitan. 362. ut si ante conclusionẽ in causa fuisset innouatum & attentatũ & postea conclusũ, non possit peti reuocatio attentatorũ separatim. Secus quando post conclusionem fuit attẽtatum. Et rationes priores possunt habere locum in ante attentatis.

Sed quando postea attentatum est, minimè. Primò, quia non uidetur renunciatum de nouo emergentibus, ad quę non extẽditur conclusio nec actus factus. l. tres fratres. 35. de pac. ff. l. qui cũ tutoribus, §. finali de trans. ff. l. 3. C. eo. tit. l. fin. §. penult. de cond. indeb. ff. l. cum Aquiliana, 5. de trãs. ff. quę de nouo emergunt, nouo indigẽt remedio.

2. quia ante sententiæ prolationem semper pendere lis uidetur. quæ nõ finitur unquã nisi per sententiã. vt tenet Rota, in decisio 411. incip. si lite pendẽte, num. 3. in nouis. Sic & declarat uitalis, in clausula, nihil nouari appellatione pendente.

Quæ vera sunt, quando quæritur, num ad instãtiam partium reuocari debeant attentata, nã tunc distinguitur.

Non negat autẽ Rota, in decis. 14. fuit dubitatum vtrũ petẽti in nouis, posse reuocari attẽtata per iudicem ad quem, etiã post conclusionem in causa si propter contẽptum sui iuris sine legis ex puro & mero officio suo pro uoto, illa uellet reuocare attentata, in pœnam attentãtis, & offendẽtis seu contemnentis ius & iudicem; quod posset. Sed tamen propter hoc non restitueretur possessio illi de cuius non iure cõstaret. Sed prouidendum esset de

ſet de tertio per habentem poteſtatem. Faciunt ea, quæ legũtur in c.cũ M. de cõſtitutio. per Innocen. ad c. ad petitionẽ, de accuſatio. c. porro, de diuort. Oldrad. in ſuis deciſio. Et ſe uidiſſe alias iudicatum tradit Matthæus de Afflic. deciſi. Neap. 352. nu. 5.

Sed & ſi proceſſus non fuerit poſt cõcluſionem diſcuſſus, poterit de attentatis agi, quia non conſtat adhuc de non iure petentis.

Item † agenti ſuper attentatis non obeſt exceptio notorii defectus proprietatis, Secũdum Antoniũ Butrig. ad c. bonæ, de appellatio. Licet Rota dicat contrarium, in d. deciſio. 14. 6

Contra quam alii dicunt, quamuis conſtet notoriè de non iure petentis reuocationem attentatorum admittendam, ut refert Philippus Frãcus in c. bonæ, de appellatione & probari in ca. ſignificaſti, de diuerſ. tradunt.

Prior † potior videtur hæc cauſa innouatorũ, ut prius ſuper ea procedatur, quam ſuper cã appellationis, vt tractat Mattheus de Afflictis dec. 88. Neapolitana. Sicut dicimus in poſſeſſorio & petitorio. l. Ordinarii. C. de rei vind. c. 2. de cauſa poſſeſſio. & ꝓprieta. Et ſic donec pẽdet cã innouatorum, non proceditur in negotio principali poſt ſẽtentiam diffinitiuã, à qua eſt appellatũ, & poſtea innouatũ. Vt qui agit poſſeſſorio, facit ſuperſedere alteram partem opponẽtem in petitorio, c. 1. de reſtitutio. ſpoli. & c. ex conquæſtione, eodem. 7

Imo † licet agenti interdicto vnde vi, obſtet exceptio alterius ſpoliationis, † vt in c. 2. & fi. de ordine cognitio. c. frequẽs, de reſtit. Spoliat in ſex. 8

Tamen agenti remedio attentatorum non obstat exceptio spoliationis, ut dicit Inn. in c. 1. de ordin. cog. Panor. ad c. bonæ, de appell. Mattheus de Afflictis, dec. Neap. 98. nu. 4. Quia Iudex debet ante omnia reuocare attentata, aliter iniustitiam admitteret, Ioh. And. ad d. c. non solum, de appell. in sex Ioh. Monac. ad c. cupiẽtes. §. pen. in fin. de ele. in sext. Et hæc est una insignis inter hæc differentia.
9 Afferuntur † & alię differentię inter interdictum unde ui & remediũ reuocationis attẽtatorũ, à Rota dec. 14. fuit dubitatum, n. 3. & seq. Alię à Panor. ad. c. bonæ memoriæ, in prin. & postea, de appel. & ibidem Cardinal. Alexand. & Philipp. Franc.

Quare 2. erit, quod in interdicto, unde ui ĩ beneficialibus cessante possessione titulata, nõ habet locum possessorium: nec in matrimonio carnali etiã datur possessorium, nisi ostẽdatur titulus matrimonii, c. ex parte, c. ex trasmissa, de restitu. spoliator. nec in petitione restitutionis liberi hominis.

Quia hæc possessoria sunt mixtæ naturæ, in quibus non concluditur nisi cum titulo in possessorio, quia ius aliter possessioni nõ assistit, ut in simili notatur in l. 2. §. quædam, de interdict.

At in petitione restitutionis attẽtatorũ, & ĩ eius remedio non requiritur probatio tituli etiam colorati, sed sufficit probare solum statũ temporis appellationis, Rota, d. dec. 14. late Alexa. consi. 99. in cip. uisis processibus, nu. 9. uol. 5. Oldrad. q. 1.
10 Tertia † differentia ponitur in c. ex parte, de rescr. per Innocentium, ubi ait, quod cum omnia restitui debeãt in pristinum statum: retractabuntur in materia attentatorũ censuræ, quæ alias ualerent,

licet

licet essent iniustæ.

Quarta † differentia, quia prosequenti uiam at- 11
tentatorum, non obstabit excommunicationis ex-
ceptio, quæ alias obesset agenti possessorio recupe
randæ, ut in c. cum inter, c. significauerunt, de ex-
ceptio. ca. pia. eo. tit. in sex.

Quinta † quod quando agitur per uiam attenta- 12
torum, sufficit quædam summaria informatio, ex
mero & puro iudicis officio, ut per Ioha. Monachū
ad c. cupientes, super verbo, gratia, de elect. in sex.
& melius per gl. fin. c. non solum. de appell. in sex.

Si uerò ageretur possessorio, oporteret litem cō
testari, & ordinario iure procedi.

De hac informatione sic cauit Rex Carol. 8. edi
cto 1453. ar. 10. Ordōnons, q̄ sil y ha attētat cōtre
aucune cause d'appel releuee en nr̄e cour de parle
mēt, dōt l'appellatiō aura este faicte formellemēt
en nr̄e cour, quicelle nr̄e dicte cour en puisse rete-
nir la cognoissāce, desfēdōs qu'aucune n'alleguēt
auoir este faict attātat, si ueritab lemēt il nha este
faict, & quil en mōstre prōptemēt par informatiō
deuemēt faite; & encas q̄ par informatiō il no mō
strera auoir este faict attātat, q̄ le procureur q̄ aura
allegue attātat, soict cōdamne a l'amēde, & pareil
lemēt la partir q̄ aura faict faire Ladieurnemēt sur
l'attentat, & la cause faict renuoyre promptement
par deuēt le juge au q̄l de droict & de coustume la
cognoiscēce appartiēdra, & sās, en faire difficulte

Notatur autem istam informationem requisitā
super attentatis nō esse extendendā ad alia facta,
alioquin iure nō subsistet: si de aliis etiā fiat, ut re-
fert iudicatū Reb. 5. Ian. 1506. Papus 12. Feb. 1535.

13 Sexta † differentia, in interdicto vnde vi agi non potest contra succedentem in re, quamuis affecta uitio violentiæ: in hoc autem remedio attentatorum agi potest etiam contra tertium succedentẽ, non habentẽ causam à Iudice, nec a parte. Cardinal. Alex. & Philippus Francus ad d.c. bonę memoriæ. de app. n. 12. 14. 15. & in c. cũ teneamur, eo. ti.

Quamuis contrarium teneat Didacus Couarruuias practicar. quæstio. cap. 24. nu. 4. Bald. Nouellus, tractatu dotium, decima parte princip. q. 23.

14 Septima † differentia, pinguius prospicitur per remedium attentatorum, quã interdicto vnde vi, quia in eo non est opus vt probetur spolium, quẽadmodum in interdicto vnde vi, in quo spoliatio debet probari. Oldrad. consilio 199. Card. Cons. 10. Card. Alex. & Frãcus & alij ad d.c. bonæ, de appe. Notat & decisio Rotæ 89. nota ꝙ vbi post, in anti. Quod vbi post appellationẽ vel litis cõtestationẽ dicitur esse attentatũ, sufficit ꝙ ille qui petit attentatam reuocari, probet attentationẽ, licet non probet possessionẽ, quæ est attẽtata. Innocẽ. ad c. dilect. de maior. & obedient. Et hoc verũ inquit, nisi ille contra quem petuntur attẽtata reuocari, de iure communi & ex veri simili causa pręsumatur possidere, quia tunc nõ reuocarentur attentata, nisi ille cõtra quem attentatum est, probaret se vere possedisse tẽpore attentationis, Innoc. ad c. bonæ, de appel. gloss. ad c. dudũ, super verbo, dispẽsaẽ, de electio. & c. dilecto. ĩ fine. de exceptio. Addit rationẽ Rota, quia vbi alias quis præsumiẽ de iure possidere, nõ videẽ pẽdente appellatione attẽtare, sed vti possessione q̃ prius habebat. &c.

Quæ

Quæ† diximus de reuocandis attẽtatis factis à 15
iudice post appellationem à diffinitiua sentẽtia, eadem locũ habent, si etiam ante appellationẽ fiant, sed intra decem dies, qui dati sunt ad appellãdũ, intra quos appellatum fuerit, d. c. nõ solũ, de appellatio. in sex. quia nihil debuit attẽtari intra tẽpus datũ ad appellãdũ, nec indultum à iure beneficium cuipiam debet auferri, c. indultum. de regul. iur. in 6. c. de his, in fine. 28. distinct.

Et quemadmodum ius cuiquam auferri suũ nõ debet, l. 2. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Ita nec spes ad ius. l. si vsusfructus mihi, usu fructua. quẽ mad. caueat. ff. l. si uxor. §. 1. de adult. ff.

Quare ad reuocationem attentatorum paria sũt esse appellatum, vel pendere terminũ ad appellãdũ, Ang. ad l. 2. de app. C. vitalis de clausulis, sub clausula, nihil nouari. n. 15. Geminia. Philipp. Frãc. & alii ad d. c. nõ solũ de appellatio. in sex. Bal. Salicet. ad l. appel. C eo. tit. notat & gl. ad l. ex iudiciorum. de appellatio. ad l. 1. nihil noua. appell. pẽd. 16

Tamen † in causa capitali pendẽte termino ad appellandum facta non reuocantur ut attentata, quoniam non obstante pendentia termini, iudex potest exequi sententiam corporalem absq; attentatorum metu, Innocent. ad c. quærenti, de officio deleg. Barth. ad l. non tantum, de appellatio. Salic. & alii ad l. addictos, C. de appellatio.

Nihilominus tamen dicunt, quod interposita appellatione differatur executio corporalis, quãuis non differatur, pendente termino ad appellandũ. Rationes inquirit Hieronymus Mafredus, li. 2. de attentatis, conclusi. 120.

Quando non appellatur, conuictus & confessus censetur reus, aliter non est damnandus,l. qui sen tentiā,16.C.de pęn.& notoriū crimen uidetur,ex quibus non admittitur appell.vt antea docuimus, l.fi.quor.appell.non recip.C.l.fi.§.iussus.de appel.

Itē ꝙ sentētiæ criminalis executio nō est diffe rēda,l.cū re is,C.de pœ.l.si q̧s forte.eo ti.de pę.ff.

At cum est appellatū, reuerentia superioris & diffi ciiis imo sæpe impossibilis si mors infligatur, reuocatio attentatorum, suspendit executionem.

Quinimò Index teneretur tāquam homicida,si male iudicasse dignosceretur.Paria enim sūt,inno centem occidere & recurrentem ad iustā iuris de fensionem necare.l.lege Iulia,7.& se.ad l.Iuliā,de ui publica,ff.

17 Aliud†quod ex uerbis c.nō solū, de appellatio. in sex.supra relatio colligit, est, post appellationē ab interlocutoria sententia innouata non reuocari ante definitā causam appellationis. Cuius regulæ ibi exceptio,nisi Iudex ad quem postquam deuolu tū ad se nouerit negotium,inhibuisset canonice iu dici a quo appellatum est, nā tunc attentata post inhibitionem,ante omnia etiam reuocantur.

Ratio prioris partis huius regulę,quia cū ab interlocutoria vel grauamine fit appell.adiicitur ei causa expssa, ꝓbabilis & uera,c.interposita de ap.

Proinde exigitur probatio & uerificatio causæ antequā irritetur,& reuocetur factum,quod ex euentu litis constabit,si attentatum fuerit vel non. Idem dicitur in c.frater.de frigi.& maleficiat.

Quare etiam Papa in appellationibus ante sententiam diffinitiuam interiectis mādat semper in

rescriptis super his cognoscendis impetratis cum clausula, si est ita, reuocato in irritum & c. c. signifi cante, cum duobus sequentib. de rescrip. c. exhibita, de iud. c. significantibus, de appellat.

Quod † procedit secũdum interpretes, ut Iudex à quo non dicatur attentare procedendo post appellationem ab interlocutoria, etiam si sciret Iudicem ad quem appellatum est, cœpisse cognoscere, & ei hoc intimasset. 18

Quia intimatio sine expressa prohibitione, eum non ligat, Dom. de San. Gemin. ad d. c. non solum. §. illa uerò. nu. 7. & ibidem Philip. Fran. de appell. in sex. Nisi talis sit causa in qua attentatum est irreparabile, ut in tortura & aliis similibus, in quib. ex sola appellatione sine inhibitione, litigãtur manus iudicis, l. si quis prouoc. de app. Bal. ad l. generaliter, §. licet iuramentum, de rebus. cred. C. add. Rotæ ad dec. 58. alias. 412. incip. si appelletur, de appel. in nouis facit c. fi. de appe. in sex. Aut nisi Iudex appell. ante inhibitiones detulerit: satis enim se ipsum inhibuisse uidetur. Bar. ad l. eius qui, uer. 2. quæro, de appel. recip. ff. & ad l. intra utile, de minorib. facit c. significantibus. 38. de off. deleg.

Multo magis nõ reuocabit quæ fecit, antequam sciuerit appellatum. Philip. Francus ad c. bonę memoriæ, de appellat. & ad c. si iustus metus, n. 42. & ibidem Cardin. Alexand. eo de appellat.

Facit † inhibitio iudicis superioris contemptũ, si non abstineat inhibitus, c. ut debitus honor, de appella. Ideo reuocantur postea facta, ut attentata. 19

Et ꝓcessus factus ꝑ Iudicem à quo appellationem emanatã, & præsentatam est nullus, ut in d.

nō solū, de appel. in sex. & in c. Romana eo. tit. ſi cuti post legitimā appellationē c. Rodulphus. c. significāte, c. significauit, de reſcrip. c. exhibita, de iud. c. dilecti, c. dilectę; c. significauerunt de appe. c. dilecto, c. ex parte, & c. significātib. de app. cū simil.

Etiāsi † pars appellās postea appellationi renun-
20ciet tacitè vel expressè. Nā nihilominus remanet pceſſus nullus ex Rotæ dec. 130. inci. ſi poſt inhibitionem de app. in nouis. Quia ꝙ ab initio nō valuit, tractu tporis conualescere nō pōt, reg. iur. in sex. c. auditis, c. dudum, de electio.

Itē q̃a Iudex pōt reuocare attentata parte non petēte ex officio suo, quaſi ad pęnā ſui contēptus, ut p Romā. cōſ. 14. quē refert additio ad 6. dec. Rotę, nota ꝙ attētata. ut lite pēdēte. in antiq. & dec. 14. fuit dubitatū, in nouis, Caſſador. dec. 3. de restitut. Spoliator.

Attamē † attētata poſt inhibitionē, vbi cōſtat de
21 nullitate appellationis nō sūt reuocāda, pp verbū canonicè positū in c. nō solum, de appellat. in sex Rotæ dec. 357. incip. nota ꝙ attētata, in antiquis.

Contra ſi non conſtat; quinimo quamuis ſententia excommunicationis. vt dictū eſt, non impediatur in excuſatione per appellationem, tamen poſt inhibitionē facta reintruſio & reaggrauatio excōmunicationis nulla eſt, licet fieri videatur p modū continuationis, dec. Rotæ 193. incip. ſi ab excommunicatione, in nouis. Multa nos diximus de inhibitione, dum tractauimus eos quorū nō intereſt appellare non poſſe, & multa etiam tractat Franciſcus Herculanus. tracta. de attentatis c. 28.

Obſer-

Obſeruandum†quoque in quæſtione reuocatio 22
nis attentatorum, ſi ea altiorẽ indagine requirãt,
& in continenti probari non poſſint, cauſam attẽ-
tatorũ nõ ſuſpendere cauſam principalem, neque
etiam impedire, ſed vtramque ſimul proſequẽdã
per tex. in l. ſi conſtiterit, 4. C. finium regundo
rũ li. 3. tit. 39. Et doctrinã Bartholi ad l. naturali-
ter. §. nihil cõe, de acquirend. poſſeſſione. ff. quẽ ſe
quit̃ ibi. Alex. n. 82. Bal. ad l. 3. n. 4. & ibid. Salic. n.
8. de app. C. Matthæus de Afflictis, dec. 131. n. 2.

Si tñ in attentatis priuſquã in cauſa principali
concludatur, Iudex põt prius de attentatis pronũ
ciare, vt ſi etiam de illis conſtet. Et ita ſeruari in Ca
me. imperiali tradit Gail. li. 1. obſ. 146. n. 2. 3. 4. 5.

Poterit itaq; iudicium attentatorũ & cauſę prin
cipalis ſimul tractari: neq; attẽtata impediunt co
gnitionẽ principalis, ſi vtrumq; velit proſequi liti
gãs, per dicta iura. Et cõformis eſt ordinatio. Ca
merę, par. 3. ti. 31. neq; recipitur cõtraria ſẽtẽtia
Iaſo. & aliorũ quos citat in d. §. nihil cõmune.

Veruntamen ſi coniunctim de attentatis & cau
ſa principali actũ fuerit, & nondũ plenè de atten-
tatis proceſſus fuerit inſtructus; ſit autem in prin
cipali, tunc erit ſuperſedendum in principali, do-
nec de attentatis liqueat, vt primum de attẽtatis,
poſtea de cauſa principali pronuncietur, ſecũdũ
Iohannem Andreã, ad c. non ſolum, de appel. in
ſex. Salice. ad l. 3. C. de appell. Guido Papæ 436.

Quia†ſuper hoc negotio reuocationis attẽtato 23
rũ ꝑcedit̃ ex officio & ſũmariè & nõ ſeruato iuris
ordine; Eſtq; de hac reuocatione ſẽtẽtia ĩterlocu
toria ante finẽ negotii, ante quẽ finẽ non dicit̃ iu-
dex

dex,qui reuocat,functus officio, ut etiam post illā reuocationem possit omissam cōdemnationem ex pensarum contra attentantē alia sententia sequente supplere,vt notat Rota dec. 474 nota si attentata,de officio iudicis in antiquis, plene ex professo sententiam super attentatis esse interlocutoriam, unde sequātur plures effectus notabiles Frācifcus Herculanus lib.de attentatis c.19.

24 Annotandum† hic cōsequenter putamus, quod fatalia tempora data appellanti ad prosequēdā & finiendam appellationem non curruut appellanti, quandiu āgit super reparatione attētatorum: sed debent subduci ea tempora,quæ teruntur in prosequenda reuocatione attentatorum. Nam quamuis possit simul attētatorum reparationem & causam appellationis prosequi si uelit, tamen non tenetur quia ante omnia attentata sunt reuocanda,& p aduersarium attentatem, nō per ipsum appellantem stat,quo minus fiat prosequutio appellationis. Sic Rota tradit dec.448.incip.nota q fatalia,in antiq. citat & in arg.c.quandiu,de appell.in Clem.& Hostien.in c. ex ore de appellat. Idipsum decisum in decis.Rotæ 102. incip. fatalia,de appell. in nouis. Vbi dicitur,quod uerum esset, si in attentatis obtinuit;contra autē dixisse dominos de Rota si succubuerit,quia ipsemet sibi impedimentū dederit nō alius,& dolose egisse uideretur:& sic tempora tūc ei currunt,quia dolus & fraus prodesse sibi non debēt c.ceterum.c.ex tenore c.sedes, c. super literis, de rescrip.idem dixit Philippus Francus ad ca. ex ratione,n.37. de appell. Currunt etiam & tempora, quando quis primum obtulit libellum super attentatis,

tentatis, & postea producitur appell. ut ait Franca. ad c. dilecti, vers. tu aduerte, de appellationib.

Annotandum † insuper, si constet euidenter appellationem esse iniustam, attētata non debere reuocari, c. pastorali, & ibi Innoc. & Bal. de offi. de. leg. gl. ad l. vnicā, ad verb. fiat, nihil noua appel. pēdēt. ff. quā ibi probat Bart. idē si cōstaret ex actis de desertione appellationis, iuxta regulā dolo petis &c. & per l. si is, a quo, ut in pos. leg. ff. hodie cōstat, hodie agat, c. cū olim. ex. de re iud. & c. literas de rest. spoliatorū Gui. Pap. Trac. de appell. seu decis. 436. q. 12. num. 18. & in decisio. 213. nu. 16. 25

CAP. V.

De innouatione facta a tertio, nempe ab aliis quam litigantibus, & iudice.

SUMMARIA.

1 *Tertius contra appellationem agens non comprehēsus non dicitur innouare aut attentare.*

2 *Nisi tertius ille adhæreret appellationi, aut ius habuisset a parte.*

3 *Aut si iudicatum etiam tertios sua natura complecteretur.*

PRohibitio † vt nihil innouetur appellatione pendente habet locum inter appellantē & appellatum non autem in tertio, respectu cuius non dicitur pendere appel. c. Roman. §. in alium de appell. in sex l. is a quo, de rei uin. ff. gl. in l. creditor. 60. in uer. posse, mandat. ff. & ibi Bal. & ad l. si per īprudentiā, 51. de euict. li. 21. ff. ti. 2. & l. furti. §. 1. de his qui not. infam. ff. Inn. ad c. cum Ecclesia Rothomagen- 1

magēsis, de electio Scæuola ēt in d. l. creditor id aperte significat, dū ait, Creditor mādatorē cōuenit, is cōdēnatus prouocauit, quęrēdū est, an manē te appellatione debitor à Creditore cōueniri pōt; respōdi, posse. Notāt & Interpretes ad c. Romana, §. in aliū, de appel. in sex. decisio. Rotæ 58. nota, quod ubi auditor, in antiq. ut lite pendēte nihil innouet. Gaillus li. 1. obseruat. pract. c. 144. n. 9.

Non enim præiudicat res inter alios gesta, ca. quanuis, de re iudica.

1 Quod † tamen fa lit, quando ille tertius qui innouauit, habuit cām à parte litigāte, gloss. ad c. nō solū, ad uerb. reducendū, de appellatio. attentata, inquit, à tertio qui non fuit pars nec Iudex in cā illa nō reuocātur per modū attentati a Iudice, ad quē fuit appellatū, sed per suum Iudicem cognito de cā, seruato iuris ordine, d. c. Romana, §. in alium: nisi ille tertius attentando iudicis iurisdictionem impediret, c. 1. de officio. de lega. & c. Philippus Francus ad c. bonæ, de appellatio. c. cū Martinus, de constitut. c. Ecclesia, in 2. ut lite penden.

Idē si habuisset ille tertius causam non à parte sed à Iudice, per d. glo. & Philippum Frāc. Matth. de Afflictis decisio. 354. n. 21.

Nam regula procedit, quādo tertius talis est, q nullo modo vult adhærere appellationi: secus si se uelit iuuare expēdētia appellationis, puta si dicat huiusmodi appellationem esse temerariā uel nullam. Tunc enim regula de attētatis reuocandis ptinet ēt ad tertiū. Bal. ad l. 1. C. si a non competente iud. & l. qui a latronib. §. 1. de testamen. ff. Vitalis in clausula, nihil nouari, n. 20.

Si

Si†iudicatum etiam cõtineat ex sua natura alios 3 quam litigantes post appellationẽ nõ potest alius tertius attentare. Vt si quando appellatur à sentẽtia banni, bannitus impune offendi nõ potest. Angel. Aretin. in l. 1. in princip. nihil nouari appellat. penden. Socinus ad l. 3. §. si seruus, vers. prima conclusio, de acquir. possess. & ibi Ias. Neque etiam offendi poterit impune tempore ad appellandum ab ipsa sententia dato, ut notat. appẽdices ad Felinum, ad ca. quærenti, nu. 2. de offic. delegat.

CAP. VI.

De attentatis post extraiudicialem appellationem.

SVMMARIVM.

1 *Quando attentata in extraiudiciali appellatione reuocentur uel non.*

CVM plures sint differẽtiæ intra extraiudicialẽ & iudicialem appellationem, de quibus in diuisione appellationis dictum est: annotatur etiã hæc in attentatis distinctio. 1

Quod ĩ extraiudiciali nõ sufficit aliquid esse attentatũ post appellationẽ, ut reuocetur; sed oportet illud esse contra appellationem: In iudiciali uerò omne reuocatur quod fit siue cõtra appellationem siue post appellation. Philip. Frãc. ad c. dilecti in 1. n. 4. de ap. Mar. in spe. 6. par. principali n. 390.

Itẽ 2. attentata appellatione extraiudiciali pendente non reuocantur nisi probata veritate causæ appellationis: etiam si appellãs obtulisset se in cõtinenti probaturum. Angel. ad per hãc. C. de temporib. appel. Innoc. ad c. cũ inter canonicos, de electio. in glo. quę incipit, non uerò sufficit.

Adij-

magẽsis, de electio Scæuola ẽt in d.l. creditor id aperte significat, dũ ait, Creditor mãdatorẽ cõuenit, is cõdẽnatus prouocauit, quęrẽdũ est, an manẽte appellatione debitor à Creditore cõueniri põt; respõdi, posse. Notãt & Interpretes ad c. Romana, §. in aliũ, de appel. in sex. decisio. Rotæ 58. nota, quod ubi auditor, in antiq. ut lite pendẽte nihil innouet. Gaillus li. 1. obseruat. pract. c. 144. n. 9.

Non enim præiudicat res inter alios gesta, ca. quanuis, de re iudica.

2 Quod † tamen fallit, quando ille tertius qui innouauit, habuit cãm à parte litigãte, gloss. ad c. nõ solũ, ad uerb. reducendũ, de appellatio. attentata, inquit, à tertio qui non fuit pars nec Iudex in cã illa nõ reuocãtur per modũ attentati a Iudice, ad quẽ fuit appellatũ, sed per suum Iudicem cognito de cã, seruato iuris ordine, d.c. Romana, §. in alium: nisi ille tertius attentando iudicis iurisdictionem impediret, c. 1. de officio. de lega. & c. Philippus Francus ad c. bonæ, de appellatio. c. cũ Martinus, de constitut. c. Ecclesia, in 2. ut lite penden.

Idẽ si habuisset ille tertius causam non à parte sed à Iudice, per d. glo. & Philippum Frãc. Matth. de Afflictis decisio. 354. n. 21.

Nam regula procedit, quãdo tertius talis est, q nullo modo vult adhærere appellationi: secus si se uelit iuuare expẽdẽtia appellationis, puta si dicat huiusmodi appellationem esse temerariã uel nullam. Tunc enim regula de attẽtatis reuocandis ptinet ẽt ad tertiũ. Bal. ad l. 1. C. si a non competente iud. & l. qui a latronib. §. 1. de testamen. ff. Vitalis in clausula, nihil nouari, n. 20.

Si

Si iudicatum etiam cõtineat ex sua natura alios quam litigantes post appellationẽ nõ potest alius tertius attentare. Vt si quando appellatur à sententia banni, bannitus impune offendi nõ potest. Angel. Aretin. in l. 1. in princip. nihil nouari appellat. penden. Socinus ad l. 3. §. si seruus, vers. prima conclusio, de acquir. possess. & ibi Ias. Neque etiam offendi poterit impune tempore ad appellandum ab ipsa sententia dato, ut notat. appẽdices ad Felinum, ad ca. quærenti, nu. 2. de offic. delegat.

CAP. VI.

De attentatis post extraiudicialem appellationem.

SVMMARIVM.

1 *Quando attentata in extraiudiciali appellatione reuocentur uel non.*

CVM plures sint differẽtiæ intra extraiudicialẽ & iudicialem appellationem, de quibus in diuisione appellationis dictum est: annotatur etiã hæc in attentatis distinctio. 1

Quod ĩ extraiudiciali nõ sufficit aliquid esse attentatũ post appellationẽ, ut reuocet; sed oportet illud esse contra appellationem: In iudiciali uerò omne reuocat quod fit siue cõtra appellationem siue post appellation. Philip. Frãc. ad c. dilecti in 1. n. 4. de ap. Mar. in spe. 6. par. principali n. 390.

Itẽ 2. attentata appellatione extraiudiciali pendente non reuocantur nisi probata veritate causæ appellationis: etiam si appellãs obtulisset se in cõtinenti probaturum. Angel. ad per hãc. C. de temporib. appel. Innoc. ad c. cũ inter canonicos, de electio. in glo. quę incipit, non uerò sufficit.

Adi

Adiicit tamē duas exceptiones. Prima in appellatione interposita corā Iudice habēte iurisdictionem: secundo, si partes ambę cōcorditer Iudicem appellationis eligerent: tūc enim attentata post appellationem ab actu extraiudiciali in continenti reuocantur. Refert hæc eadem Hieronym. Manfredus, lib. 2. de attentatis, conclusion. 110.

Tertio, Idem Manfredus concl. 111. tradit aliam differentiam, quod ut attentata reuocentur in appellatione extraiudiciali, necesse sit appellationē prius fuisse intimatā iudici & parte, quia aliter Iudex & pars possunt procedere sine metu attentatorum, & attentata tanquam ab ignorantibus appellationem tenent.

Sic etiam tradunt Antonius Butrig. Imola. Cardin. Alex. Francus, ad c. si iustus metus, de appell. Maranth. in 6. parte principali Speculi, num. 391.

Glossa ad c. non solum, ad uer. reducendum, de appellation. de attentatis in extra iudiciali multa alia scribit, ibi. si extraiudicialis sit appellatio. Et Iohannes Andreas ad cap. dilecti, maiorit. & obedient. in gloss. sed quid prodest.

DE

TRACTATVS DE

APPELLATIONIBVS.

LIBER OCTAVVS.

De his quæ tractari possunt coram Iudice ad quem appellatum est & de eius partibus

CAP. I.

Quæ sint consideranda iudici ad quem appellatur in principio cognitionis.

SVMMARIA.

1 *A Iudice ad quē debet separari causa appellationis a causa principali, & quæ debeat in causa appellationis obseruare.*

2 *In articulo an sit appellatio, quæstio est, num si extincta.*

3 *Si de appellatione constat, Iudex non potest cognoscere.*

INTRODVCTA uel delata appellatione coram Iudice ad quē, duo in sum̃a separari debēt, causa appellationis, & causa principalis. Deinceps cō siderabit in initio prius de appellatione, an sit aliqua; & nū illa fuerit admittēda antea contestationē: deīde si fuerit admittēda, & admissa, an duret vel sit deserta, uel perierit. 1

Et si adhuc superest fuerit, & admissa, debet ꝓcedere ad meritum causę, & decisione eius appel

lationis,deinde materialia.& antequam ad principale negotium aggrediatur, præmittet triplicem causæ cognitionē ut ex rotæ decisione 11.incip.fuit dubitatū utrū auditor datus,in nouis supra docuimus lib.2.cap.14.num.18.

Sic etiā speculator li.2.par.3.ti.de appellatio.§.10.in principio,Iudicis ad officiū spectat,īquit appellationem sibi oblatam,recipere, & diligenter eius formā inspicere,& uidere,an fuerit intra dies decem appellatum,uel fuerit ei expressè uel tacitè renuntiatum per c. Romanę,§.si uero,de appell.in sext.an intra tempus præfixum pręsentata iuxta c. sepæ,de appellat.& an deserta sit:an appellatū seruata forma requisita ab statuto, vel lege uel cōsuetudine.Num ab interlocutoria appellatum in scriptis grauaminib. nominatim insertis; a diffinitiua num incōtinenti illico viua uoce; aut ex interuallo in scriptis.An interlocutoria,simplex interlocutoria sit,an uero habeat uim diffinitiuæ. Si causa ob quam appellatur,sit talis quę probata mereatur appellationem in mera interlocutoria,ut possit citatio decerni, sed non inhibitio:Si non sit appellabilis,denegentur processus, hoc est, citatio,& inhibitio denegētur.Quod si īterlocutoria uim diffinitiuæ habeat,nō solū citatio,& cōpulsoriales literę ad ferenda acta,sed etiam inhibitio iudici à quo concedantur.

Item obseruabit iudex ad quem,num gradatim appellatio facta fuerit,an uero omisso medio cōtra l.Imperatores,de appell.C.c.dilecti, in 3.eod. tit.

Item an instrumentum appellationis uel literæ cancellariæ sint in forma consueta.

Circa materialia, hoc est ea, de quibus controuertitur sententia multa alia sunt consideranda quæ ad meritum causæ appellationis veniũt appellatione recepta discutienda.

Ad † articulum, an sit appellatio, pertinet quoq; quæstio, quibus modis exstinguatur appellatio. Exstinguitur autem uel ante sententiã iudicis ad quẽ qui de ea deberet cognoscere, uel per eius sententiam per quam melius fieri dicitur decisio quã exstinctio. Ante sententiam exstinguitur vel tollitur desertione expressa uel tacita, morte litigantium, & alijs modis, de quibus postea. 2

Si † de appellatione non constat, iudex non potest cognoscere. Aegidius cõclus. 22. incip. secũdũ & iterũ cõclus. 20. 100. 117. Rota decis. 5. & 191. in antiq. & decisio. 11. fuit dubitatũ ĩ nouis ideo appellator aut appellatus, vt ait d. Aegidius præd. loco non possunt petere. vt iudex de grauamine primũ cognoscat, sed de ipsa appellat. & an talis, sit qui deuoluat uel ne, & deinde de grauamine. Ita ĩ c. cũ in Ecclesia, & ibi Decius in 2. notab. de appellat. & in l. hi qui. C. eo appellatio recipiẽda nõ est, nisi eã rectè interpositã fuisse probetur. Atq; ideo tria ad fundãdã iudicis appellationẽ iurisdictionẽ appellator probare debet primum se apellasse. 2. legitima ex causa appellasse, verũ sufficit hanc allegare. Tertium, quod intra decem dierum curricullã appellatũ sit, ut tradit prædicto loco. Decius, & Phi. Frãcus, uidẽdũ ca. Romana. §. si vero de appellatione Iudex quippe appellationis incõpetẽs est iurisdictioneq; caret nisi probetur coram eo appellatio Bald. consil. 38. lib. 5. 3

Cap. II.

De exstinctione appellationis, quę per decisionem eius, & lapsu fatalium temporum fit.

SVMMARIA

1 *Desertio appellationis reddit nullum processum coram Iudice ad quem.*
2 *Quare deserta appellatione talis debet declarari.*
3 *Quia nec in hoc casu potest iurisdictio iudicis ad quē prorogari etiam ex consensu partium.*
4 *Quid dicatur desertum.*
5 *Eremodicium quid.*
6 *Deserta appellatio dicitur de sentētia, quæ aliqua est, non de nulla.*
7 *Lapsu fatalium temporū extinguitur appellatio. ibi, quid fatale.*
8 *Quid mors litis.*
9 *Fatales dies, id est, præscripti.*
10 *Fatum pro decreto.*
11 *Fiet deserta appellatio, si non appellatū intra decem dies.*
12 *Si non est releuatum vel introductio facta intra dies constitutos.*
13 *Si denegata appellatione iterum non appelletur a denegatione.*
14 *Si intra tempus præfixum a lege uel homine quis non prosequatur appellationem.*
15 *Excipiuntur causæ legitimi impedimenti, quæ excusant a fatalibus, & desertione.*
16 *Non compares intra terminum sibi assignatum a Iudice, non ideo deserit appellationem.*

17 *Deser-*

17 *Deserta sit appellatio, si appellãs generaliter cum plu res superiores sunt nõ declaret intra terminum ad quem appellet.*

18 *Si non notificetur appellatio appellato, et is ignoret, deserta sit appellatio.*

19 *Si appellans ea pendente innouet, & attentet.*

ANTEQVAM † procedatur ad iudicãdã causam appellationis, potest obijci eã nõ esse, & frustra disputari de ea: qui nõ entis nullæ sunt qualitates, l. eius, qui in prouincia, de reb. creditis. ff. 1

Vel si aliqua fuerit, eam nunc nõ subsistere tanquam utiliter factam, uel relictam, per l. quos, qui satisd. coga. ff. Et perinde habetur deserta ac si nũquã fuisset interposita, capit. licet, de sentẽt. excõmuni. in sex. l. furti. 6. §. 1. de his q̃ notã. infã. li. 3. ff. tit. 2. Aegidius Bellameræ, decisio. 207. & fingitur nihil antea actum, argum. l. Neratius, de manum testamen. ff.

Tantusque est effectus desertionis, ut quãuis litigãtes sint corã Iudice ad quem appellatum est, & prosequantur appellationem, etiam nullã mentionem de ea desertione faciendo; tamẽ Iudex nõ debeat, uel non possit super principali ꝓnunciare & si fecerit sentẽtia eius fit nulla: tũ propter defectũ iurisdictionis, per l. fin. de iuris. omn. iud. c. Cũ non ualeat sẽtẽtia à nõ suo Iudice lata, l. fi. si a nõ compet. iudic. iudicat. esse dicat lib. 7. C. tit. 48. l. 1 de pedaneis iudicibus. C.

Tum etiam quod sentẽtia prioris iudicis à qua appellatum erat transiuerat in rem iudicatã, & ꝓ inde negotiũ finẽ acceperit, l. 1. de re iudic. ff. l. ingenuũ, de stat. homin. ff. l. res iudic. de reg. iur. Nec

obnoxiū est retractioni, l. 1. sentēt. rescind. nō poss. C. lib. 7. titul. 50. etiā si interueniret rescriptū principis l. fin. Cod. eod. tit. l. penul. de re iudic. li. 7. C. tit. 52.

2 Ideo † Iudex qui nouit desertam, debet declarare desertā esse appellationē, per Clement. si appellationē, & ibi gloss. de appellation. Pau. Castrēs. post gloss. ad verb. vel ininstam, ad l. eos, de appel. C. Definit enim esse Iudex Alexan. cons. 104. num. 1. vol. 5. Et ita potest declarari appell. talis à Iudice ad quē, ratione multæ imponendæ.

Pronūciabit etiam appellationem desertam Iudex à quo fuerat appellatum, si superior non fuerit aditus; si uerò fuerit aditus, ille pronūciabit Alex. & cæteri, ad l. pręses, de re iudica. C. Paul. Castrēs. & alij ad l. si pręses, qūo, & quād. iudi. C. Frideric. cons. 133. incip. casus talis, Felinus ad ca. ex parte, de rescript. Exequetur autē inferior sētētiā suā non habita ratione appellationis deserta, l. quoniā in 1. & l. si contra maiorē 8. C. de appel. Cui cōformis est cōstitutio regiæ Franciæ Caroli. 7. ar. 15. c. reprehensibilis, de appellatio.

3 Neque † in hoc casu poterit prorogari iurisdictio iudicis ad quem appellatū est, ex consensu litingatiū, decisio. capellæ Tholos. 244. Bald. ad Authent. hodie, de appellatio. Quod tamē ītelligi par est, si ab utraque parte appellatio est deserta, deuoluta prius ea: secus si appellans eam deseruerit quidem, sed appellatus intra fatalia eam prosequatur causa reformandi uel confirmandi sententiā priorē, vt in leg. ampliorem, C. de appellat. uel ad consequendas expensas temere ex appellationis citatione

tione factas.ut in cap.interposita 70.de appellatio.
Appellatione tamẽ,deserta,poterit allegari nullitas cõtra sentẽtiã à qua appellatũ fuerat,ut scribit Alexãd.cõs.200.nu.12.vel.2.Barthol.& alij ad l.si expressim.19.per illum textum de appellat.
Verũ causa,appellatione deserta,reuertitur ad primum iudicem ordinarium.Ias.ad l.tale pactũ,§.qui prouocauit,num.de pact.ff.
Requiritur autẽ declaratio desertionis faciẽda à iudice postquã deserta fuit appellatio,ut ĩ l.si pręses.6.quomo.& quã.iudex lib.7.C. ti.43.qui & debet partes in eo à indicij obseruatione absoluere, Barthol.ad l.eos.C.de appel.Fel.ad c. ex parte de rescriptione Bald.cõsi.338.incip.reparat.in 3.uol. 4
Desertum†dicitur quasi derelictum, & neglectũ.& contemptum l.quisquis,de agricol.& censi. li.11.C. Bartholus ad l.qui agros,de omni agro desert.lib.12.C.Deserere dicuntur propriè milites,q locum sibi in acie assignatum relinquunt, uel sine cõmeatu ex castris discedũt.Inde desertor in lege dessertor.§.1.de re milit.ff.l.1.desertorib.li.12.C. Declarat & desertum locum dici à nulla memoria inhabitatũ,& ita derelictum,c.1.§.illũ locum, de uerb.signific.in sex.
Vocant† iurisconsulti eremodiciũ, peremptionẽ instantiæ,seu litis Pomponius in l.etsi sine dolo malo,§.fi.de minoribus.25.ann.ff.Vbi restituit minor in eremodicijs,quemadmodum omnibus hominibus restaurationem eremodicij præstari conuenit,si se doceant ex iusta causa abfuisse. Apud Vlpianũ in lege cum quęrebatur.14.iudicatũ solui,ff.li.46.tit.7.ex eremodicio dicitur quis senten- 5

tiam passus. Meminit. Meminit Iustinianus. de eremodicio,& tempus illi difiniuit in l.properandum,C.de iud. Erat olim iudicium δικὴ ἐρήμη cõtra absentem,de quo Demosthenes cõtra Midiam,& in eã orationẽ Vlpi.interpres,& nos li. 48.Syntagma. c.3.& lib.32.c.25.

6 Deserta porro appellatio de sententia, quæ aliqua est, quæ tunc transit in rem iudicatam:nõ etiã si fuerit appellatum à sententia nulla, quia ideo, quod deserta fuerit appellatio, sententia nõ trãsit in rem iudicatam,queadmodum nec transit si appellatum non sit.capit.licet 14.de sentent. excom. in sext.Notat gloss.fin.ad Clement.si appellationẽ de appellationib. Distinguit, & appellatio nulla a deserta,ut in casibus,ĩ quibus appellatio nõ est bene interiecta, & non est recipiẽda,Quemadmodũ si quis ab interlocutoria nõ appellauerit in scriptis sed uerbo tantum,cap.1.de apel.in sext. & Guido Pap.consf.77.incip.in causa,dicetur propriè inualida, non deserta:si uerò appellatio ualeat, sed ex negligentia,uel alias sit omissa,dicetur deserta.

Sic poterũt tres formulæ oppugnãdi distingui, 1.quia nulla.2.quia deserta.3.qa iniusta appellatio 4.Item quia exstincta.

7 Multis † porro modis appellatio efficitur deserta,& exstinguitur.Et generaliter, quãdo fatalia tẽpora aduenerint, quæ exstinguunt in appellatione facultatem appellandi uel procedendi.

Dicũtur ideo tempora fatalia in l.2.de tẽpor.appellat.C.

Fatale quippe dixit Papinian.in l.3.de fundo instructo,quod per factũ hoc est,per mortẽ appellationis

tionis finem imponit. Et hinc κυρίαι ἡμέραι mortiferi dies Græcis, siquidem ἡ κὺρ τῆ κὴρος sors letifera dicitur.

Vnde κηραίνω interimo & ἀκήριορ immortalis, morti non obnoxius, ut male quidã conati fuerint emendare ca. 1. nouellæ 49. de his qui ingrediuntur ad appellandum, & pro κηρίαρ ἡμέραρ censent reponendum κυρίαρ ἡμέραρ idest, proprios dies seu statos, quia inueniant in legibus 12. tabularũ stata tẽpora: tamen lectio mihi magis placet, ut legendũ censeo, μηρίαρ ἡμέραρ, ut dicamus fatales dies ut fatalia tempora legimus in l. tempora, & l. fin. §. fin. & authent. ei qui appellat, de temporib. appellat. Sic etiã in Basilicis li. 9. ti. 1. c. 128. & ti. 2. c. 11. atq; in eo. titul. 2. ca. 12. dũ agit de ꝓpris diebus, & definitis, dũ eos interpres Græcus uult exprimere, ἐμπροθέσμους ἡμέραρ, dicit statutos dies, nõ κυρίας, ibi, ἐπαδὲ τῆρ ἐφεσίμου δίκηρ ἐμ ταῖρ ἐμπροθέσμοιρ ἡμέραιρ &c. id est, appellationis autem causa semel intra statutos dies &c. Et paulò post, ἀλλὰ μίαν ἑκάστην ἰδίαν ἔχειν προγεγραμμένην, id est, sed uti quælibet suam diem præscriptam habeat Dixit enim ἰδίαν προγεγραμμένην, non κυρίαν ἡμέραν

Iustinianus † etiam in l. properandũ. 13. §. huius 8 modi, de iudic. C. mortẽ litis dixit, quãdo tẽpora ad litigandum cõcessa transierunt. Et in l. arbitrio 18. §. dolo cuius de dolo lib. 3. ff. titul. 3. lis perimi dicit lapsis tẽporibus agẽdi. Sic Papinianus Dolo cuius factũ est, ut lis tẽporibus legitimus trãsactis pereat, Trebatius ait de dolo dandũ iudicium. Et Vlp. in l. 3. §. 1. quę in frau. cred. ff. li. 42. ti. 8. Gesta fraudationis causa accipere debemus, non solũ ea

quæ

quæ contrahens gesserit aliquis, uerum etiã si fortè data opera ad iudicium nõ affuit, uel litem mori patiatur. Vel à debitore non petit ut tempore liberetur, &c. Et iterũ Vlpian. in l.2. iudicatũ solui, libr.46.ff.libr.7.cum lite mortua nulla res sit, ideo constat fideiussores ex stipulatu iudicatũ solui, nõ teneri.

Contra etiam dicit lis uiuere, l. fin. de fide instrumẽt.libr.4.C.titu.21.& actiones uiuere,& mori p̃scriptione,§.1.de perpetuis,& tẽpora.p̃script.li.4. institut.Iustin.tit.12.

Hoc modo ergo fatales dies appellationum dicere possumus, quod illis transactis accidat fatum & mors seu interitus,& exstĩctio appellationibus.

9 Alio † etiam modo fatales dies dici poterunt, id est, p̃scripti,& definiti ex uolũtate superioris sine nostro arbitrio. Sicuti, & fatalitate dicitur contingere, quod præter nostrãm uoluntatem, ex uoluntate alterius, puta Dei, accidit, inclinãte aliqua serie seu ordine constituto, ut in l. quęreret aliquis, 85.& ibi Alcia. de uerb. signific. Cicero 2. in Verẽ. Nam hoc Verrem dicere aiebant, te non fato, ut cæteros ex vestra familia, sed opera tua consulem factũ. Et in l.2. de conditio. & demonstrat.ff. fato, id est, sine uoluntate implentis,& casu impletam conditionem non iuuare legatarium sub conditione, responsum est.

10 Nemo † etiam ignorat, fatum significare decretum, & uolũtatem, vt notat Nonius Marcellus, ex lib.8. Aeneid.

Heu stirpem inuisam,& fatis contraria nostris
Fata Phrygum. Et ibidem rursum.

Filius

Filius huic fato Diuum,prolesq; virilis.
Nulla fuit.

Quanquam absolute alioquin fatum pro uolũ
tate Dei,cui nullo resistere debet nec poteſt,ſuma
tur.Ita dicta fortuna omnipotens, & ineuitabile fa
tum, quod intelligẽdũ uere eſt de uoluntate omni
potentis DEI ,qui dixit,& facta ſunt.Geneſ.1.Alio
quin falſum,quod quidam ſomniant,in aſtris,& cę
li conſtitutione fatum eſſe,& neceſſitatem cogen-
tem,turpiter excludẽtes liberi arbitrij hominis di
gnitatem,& rationem.Vt nos etiam alibi plenius
monuimus. Et ipſe Nonius Marcel.li. de doct. in-
dagine illã ſententiam refellit meritò & ex Saluſt.
ueraq; philoſophia ait, quod ſui cuiq; mores fortu
nã fingũt, & fortuna ſimul cum moribus mutatur.

Sed†ad rem,ratione fatalium temporum deſer 11
ta ergo fiet appellatio primo loco , ſi intra decem
dies non fuerit appellatũ,cap.cũ ſit Romana,& c.
ſæpè de appel.aut.hodie,C.de appell.& l.præſes,
§.1.eo.ti.ff.2.Deſerta†diceť ab eo, q̃ nõ releuauit 12
appellationem in Gallia intra tres menſes,uel ĩtra
aliud tempus ad releuandum ex iure,conſuetudi-
ne,ſtylo curiarum conſtitutum ad releuandum. Si
cut de iure,qui nõ petijt Apoſtolos intra definitũ
petendi tempus,nec diligẽtiam fecerit petendi ut
antea dixi in temporibus,ſic enim deſerta cẽſetur
appellatio,& ſententia mãdari executioni poteſt,
& debitũ peti quia appellãs intra dies ſolennitati
bus præſtitutos nec Apoſtolos , aut refutatorios
libellos curat petere aut offerre.l.quoniã nõnulli.18
& l.ſi cõtra maiore 8.C.de appel.C. ab eo,de apel
latio.in ſex.clem.2 eo ti.Monui tamen neq; in Gal
lia,

lia, neque in Germania non peti apostolos, nisi in curia Ecclesiastica.

Deserta tamen non censebitur appellatio si apparitor non fecerit executionem literarum intra tres menses quia sufficit, quod pars releuauerit, & literas impetrauerit, ac executori tradiderit intra tempus trium mensium, quia textus, qui loquũtur de impetratione, non loquuntur de executione, per cap. cũ causã, de re iudicat. c. ex parte, &c. dile ctus in 2. de rescript. Cassiodorus in decisio. 4. & 5. tit. de appel. Rebuffus tractat. de appel. art. 5. gloss.
13 vna nu. 18. 3. Si† appelletur ab interlocutoria, & iu dex nõ admittat appellationẽ, tũc nisi appelletur iterũ à nõ admissione vel reiectione adhærẽdo seu insistendo primæ erit appellatio prior deserta, ut nõ possit eius grauamẽ reparari in diffinitiua. Car din. ad clem. 1. col. 4. de dolo, & contu. Inoc. ad c. pa storalis, in gloss. uerb. suspẽdato ne officio delegat. Mynsingerus cent. 2. obseru. 49.
14 4. Si† intra terminũ ad prosequendam appellationem per iudicem à quo præfixum, uel intra ter minum a iure constitutum, & à iudice abbreuiatũ appellãs non fuerit appellationem prosecutus, ea est deserta, & sententia in rem iudicatam transit, c. cũ sit Romana, & sepè, & utrobiq; Dd. appella. Atque ita prior iudex liberè sua autoritate utetur cap. reprehensibilis. 16. de appel. Extat cõstitutio Delphinalis, quæ eadem sanciuit anni. 1449. diei. 2 Maij. de qua Gui. Pa. dec. 135. inc. an autẽ licuerit.
15 Excipiunt† autem Doctores causas aliquas iusti impedimenti, de quibus suprà diximus, dũ agere mus de temporibus appellationum, quę fatalia re-

morantur,

morãtur, vel excusãt morã. Sicuti si paupertas causa fuit cur non potuerit quis appellare in scriptis. Cõtra si faciẽda esset appellatio viua voce, Guido Papæ decis. 436. Et sic excusat inopta, cur qs non potuerit appellare, in l. si procuratorẽ, 8. §. ꝗ & ad actionẽ, mãdati. ff. lib. 17. tit. 1. excusat quoq; à desertione, si ea causa paupertatis sit, cur qs nõ fuerit intra tempus prosecutus appellationem. Inoc. ad ca. ex ratione. de appel. Bald. ad l. 1. §. si qs in iudicio. si quis cautio. ff. ꝗ & seruari in Camera Imperiali notat Mynsiger centur. 2. obseru. 58.

Sed † & Guido Papæ tractat. de appel. q. 14. seu numero. 20. tradit, quod si iudex à quo assignat terminum appellanti ad se representãdum coram iudice ad quem: si appellans fidem nõ fecerit ipsi iudici a quo quod sed represẽtauerit, quãuis ueniat puniendus ex hoc, quod nõ paruit, tamen ex hoc non debet censeri appellatio deserta, cum hoc nõ sit in iure expressũ. Facit ca. is q, in 1. respõsio. de sentẽtia excommunicata in sexto idẽ tenet Federic. de senis. consil. 127. Tractat hãc questionẽ Franciscus de Zabar. ad. clem. 1. de appel. q. 24. & recitat contrarias sententias. 16

Quinto, † deserta est appellatio, si quis generaliter appellauerit, ad iudicem competentem quidem, & plures sint, qui competentes sint, & intra tempus prestitutum non declauerit, ad quem illorum prouocet, gloss. magna ad capit. si is cui, ad uerb. durãte, de offic. delegat. in sext. Doct. ad l. q Romæ. §. pen. de uer. obl. ff. Alex. consi. 12. incipiẽ. videtur, volum. 6. 17

Sexto, † existimant, & Doctores habendam esse 18

se

se appellationem pro deserta, quando non fit noti ficatio appellationis personæ appellati. Iuxta Speculatorem libr.2.part.3.de appellationib.§. qualiter,vers.quid si procuratori. Et si non fuit citatus. appellatus intra tempora constituta. Franciscus Marcus tom.1.decisio Delphinal. decis.1.num.7.

Si tamen compareat citatus appellatus,sufficit per Clemen.causam,in fine,de elect.nempe si alio modo ad eius notitiam peruenerit.

19 7.Si appellans † pendente appellatione aliquid innouet vel attentet in præiudicium aduersarij;vt quia eum spoliet, censetur deserere appellationẽ Baldus ad cap.ex parte de appel.textus ĩ capit.an sit deferendum,42.de appel.Non est,inquit,deferendum appellationi eius, qui ipse ei non defert, nec meretur auxilium legis,quia contra eam facit, quæ etiam ratio probatur per l.auxilium, de minorib.ff.c.quia frustra,de vsur.ca.bonæ memoriæ, de electio.Vt in cã.constitutus, 22.de appel.non defertur appel. eius,qui aduersarij appel.in eadẽ causa non detulit,vt puniatur in eo in quo deliquit.

20 Quæritur, † num sententia lata super desertione appellationis,dicatur interlocutoria vel diffinitiua,vel habens vim diffinitiuæ;& num possit mutari, & quomodo appelletur? Et Baldus ad l.2.de Episcop.audiẽt.Videtur tenere quod sit interlocutoria habens vim deffinitiuæ.Sed rursus idẽ ad authent.si quis litigantiũ,eod.ti.de Episcop. audiẽt. Videtur approbare interlocutoriam esse, cum non mereatur executionem, nisi quoad condemnationẽ expensarũ,quia primus Iudex exequitur,l.eos. C.de appelationib.cũ ibi notatis,p glossam Barth.

Bald.

Bald. & l. tale pactũ. §. qui prouocauit, de pact. ff. & in l. furti in princip. de his qui notant. infam. Vnde quando Iudex appellationis alias est Iudex ordinarius, pót reuocare talẽ interlocutoriã aliàs secus: quia uidetur a se abdicare omnem iurisdictionem, ca. significantibus, de offic. & potest. iudi. delegat. secũdũ Bal. ad l. si quãdo quomo. & quã Iudex senten. profer. deb. Ita Iudex appellationis post pronunciationẽ super desertione pót reponere appellãtẽ in pristinũ statũ cõstito sibi de diligẽtia Rota decis. 77. & 89. in nouis. Franciscus. Marcus in 1. tomo decisionum Delphi. dec. 1. nu. 3. & 4. Melius uidetur quod dictum est per Guido. Pap. decisio. 11 quod quando appellatur ab interlocutoria tũc pronũciatio super desertione appellationis sit interlocutoria, & debeat ab ea appellari in scriptis. Quod si appelletur à diffinitiua, tũc talis pronũciatio super appelat. desertione dicitur diffinitiua, seu habes uim diffinitiuæ. Guido Pap. d. decis. 11. & 220.

Cap. III.

De effectu desertionis.

SVMMARIA.

1 *Effectus desertionis vel petere iudicari desertionẽ aut executionem prioris sententiæ.*

2 *Constare tamen debet prius esse desertam.*

3 *Alioquin in dubio talis non præsumitur.*

4 *Vocans ad iudicandum desertionem dubitare uidetur.*

5 *Ideo super ea contestatio, & iudicium requiritur.*

6 *Desertio unde probatur.*

Effectus

1 EFFECTVS † desertionis est per constitutiones regias Galliæ, ut postquā appellatio est deserta,in arbitrio, & opinione eius, qui sententiā obtinuerat,à qua allatum fuit, uel petere exequutioni causam demandari,aut uocare aduersarium ad uidendū declarari appellationē desertam. Et ita iudicatum in conuenientibus iuridicis Molinensiū per senatū Parisiensiū habitos anno. 1540.p glos. ad l.eos, 5.ad uerb.iniustam,de appellatio.C.

Perinde enim est non appellasse omnino, & appellationem esse desertā, vt antea dictū,per l.quoniam.18.& l.si contra maiorem,8.C. de appel.ca. cū sit Roman.c.ex ratione, de appel. l.proinde,§. 1.si cert.peta.ff.l.furti.§.1.de his,q notant infā.ff. Quin imo potest Iudex à quo pcedere ad executionē suæ sentētiæ,nō expectata declaratione desertionis, ut tradit Bal. ad authēt.si quis litigātiū, de Episcop.audient.C.& Boer.decis.17.nu.12.

2 Cæterū†debet constare desertam esse appellationē,ut liquet ex d.l.si cōtra maiorem,ibi,si sētētia prolata prouocationis secutæ tempore præfinito,causas nō esse repręsētatas rector puīciæ aīaduerterit,res iudicatas exeq curabit,& d.l. quoniā ibi,intra dies solenitatibus præstitutos ad faciēda hæc deserta ab eo puocatio existimetur, moxq; 3 debitū exigatur.In dubio†autē nū deserta,sit non præsumitur deserta potius debet iudex interptari nō esse desertā appel.qa potius debet uiā eligere, per quā vtriq; pati cōsulat.l.1.ubi Ias. in.6.notab. si quis cautio. ff. Dec. cons.34.inc. Et pterm.n.5.

4 Quocirca † si appellatus impetret literas desertionis,& uocari faciat aduersarium ad eam causā

decla-

declarandam desertionis, indubium reuocat desertionem; & ea uia electa non potest petere illa indecisa executionem fieri: neque possunt ista duo remedia executionis, & petitionis desertionis concurrere, sed alterutrum eligi debet, ut dictum Senatus cõsulto Parisiensi, refert Papus lib. 19. Rhapsod. arrestor. tit. 6. arrest.

Hoc etiã resoluit Alexãder consilio. 130. incip. in causa strazatoriorum. n. 12. uol. 4. Quamuis quidam arbitrentur, non esse eius consilium. Ibi tamen dicitur, quod ex quo quis instituit iudicium in petendo vrbanius agendo: non potest redire ad uiam, ut propria auctoritate possit ingredi possessionem, per id ꝙ tradit Baldus ad l. 2. uers. Decimo quæro. C. de ser uit. & acqua. quo loci qui it ad iudiciũ pro reuocatione precarij pendente iudicio non potest propria auctoritate expellere. quia ex quo eligit uiam iudicij, uidetur meticulosus, & ad uiam facti redire nõ põt. per l. de pupillo, §. meminisse, de nou. oper. nuntiat. Cũ simil. Facit. Molinę, ad cõsuet. Parisiens, nu. 166.

Idcirco † ad contestationem super desertione de 5 clarãda iudicio opus erit. Atq; in ea actor, qui petit eam declarari, tria in summa postulat contra reũ, & appellãtẽ; Primũ ut declararet appel. deserta, causa ꝓposita aliqua ex superioribus per quas sit deserta.

Secundũ, ut decreta, & statuta seu iudicata à iudice à quibus appellatũ erat, suum plerunq; sortiãtur effectum, per c. cũ appellationib. de appell. in sex.

Tertium, ut reus appellans cõdemnetur ad sumptus instantiæ desertionis per dictũ c. cũ appellationibus, c. ex parte, in 2. de rescrip. eò ꝙ impediuerit officium iudicis, l. litigator, de fructibus, & lit. expẽs.

SVMMARIA.

1 *Renunciatio appellationis expreſsè uel tacitè fit.*
2 *Expreſsè renunciationis ſpecies.*
3 *Tacite quis facto renunciare poteſt, adeundo poſt appellationem pro eodem iudice à quo.*
4 *Proteſtatio quando actui contraria non nocet.*
5 *Tollitur appellatio tranſactione.*
6 *Et tollitur etiam ſi fiat actus ſpontaneus approbatorius ſententiæ.*
7 *Si etiam appellans ad diem ad quem citauit appellatum ipſe non compareat, & ibi de congedio.*
8 *Morte etiam appellantis, ut plerunque extinguitur appellatio.*
9 *Quare mortuo uno ex litigantibus, praxis eſt, iterũ uocari hæredes ad proſecutionem inſtantiæ.*
10 *Si appellans lite pendente ſpoliet aduerſariũ extinguitur appellatio.*
11 *Si facienda appellanti nõ fiant extinguitur appellat.*
12 *Per acquieſcionem iudicatis reſoluitur appell.*
13 *Quid intereſt in praxi deſiſtere ab appellatione & acquieſcere.*
14 *Ante præſentationem appellationis factam ſuperiori iure poteſt quis impune deſiſtere & renunciare appellationi, & ibi praxis.*
15 *Quando uero quis admittatur ad acquieſcendum impune, aut non.*

ALIVS † modus extinguendi & tollẽdi appellationem interpoſitam & interponendã, eſt per renunciationem. 1

Renunciatio iſta fit, vel expreſsè uel ta[illegible] Expreſsè fit per pactum, uel reciprocũ, [illegible] de temporib. appellati. eod. Rota de[illegible]

cet appel. in nouis gl.& Dd.in l. 1.C. de pact.vel alio modo expresse apud acta,in l. 1.§.si quis,a quibus appellare nō licet.l.aut aliter,c.interposita,§. ille deniq; & c.dilectæ.de appe.l.tale pactū.§.q ꝓuocauit,de pac.ff.de quo nos copiosè paulò antea disputauimus,li. 5.c. 3.

2 Species† renūciationis expræssæ est si appellās cōdēnatus,cognoscēs postea cōsilio habito, iniustā se hr̄ cām appellādi desistat & cām appellationis amplius nō ꝓsequat:ī quo ēt facto dicūt huiusmodi desistētē excusari debere à soluēdis expensis,& allegat textus in l.q cū maior.§accusasse, de bonis libertor:ff.Cynus & alii ad l.alia,in fine, de his,qbus ut indig.C.gl.in l. 1.de actio.empt.Igne⁹ ad l.cōtractus,de reg.iur.ff.Sed nō seruat in praxi,imo desistēs huiusmodi cōdēnatur ad expēsas. Rebuffus tract.de appel.art. 5.gloss.una art. 37.

3 Tacitè† uidetur renunciare facto aliquo appellationi,pluribus modis.

Primum si post interpositam appellationem ab interlocutoria appellans pro eodē negotio adeat eūdē Iudicem,& contestetur ut iudicium cōsequatur,c.si à Iudice,de appel.in sex.c.gratum,de offi. deleg.cap.sollicitudinem,de appel.nisi comparendo,coram eodem protestaret,se non animo desistēdi ab interposita appellationem cōparare. Quod in vtrāque partem disputat & tādem ita cōcludit Guido Papæ.dec. 364.incip.si quis corā Iudice. & Innoc.ad c.quæstioni, 2.de appe. ibi,fateor,tamen & ad c.qua fronte,uersi.sed quid appellās uelit ab solui.eo.tit.de appel.Stephan. Aufrerius,decis.Tolosan. 193.disputat, & fuse Alexander consi. 130. incip.

incip. in causa Strazatoriorũ, n. 13. & seqq. usq; ad fi. uol. 4.

Nam clarum est, quod ipsa protestatio cõseruat ius protestanti, l. fideiussor, §. 1. qui satisdar. cogãt. c. cum Martinus, de constitut. cum similib.

Et proinde p ingressum iudicii nõ censetur ꝓtestans relinquere ius suum per d. c. solicitudinẽ.

Facit in simili, quod in responsione facta libello, quando respondit cum protestatione, quod non intendit per hoc litem contestari, ipsa protestatio operatur, quod licet litigetur, tamen non dicitur lis contestata in præiudicium protestantis: & ipsa protestatio seruauit ei ius. Bar. & alii ad l. 1. de litis cõtestat. Vt & probatur in l. si debitor, 4. §. Quib. modis pig. uel hypothesi. soluat. lib. 20. ff. tit. 6. Arguit eñ mẽtẽ ꝓtestãtis, ne postea patiat̃ in dubio q̃stionẽ, ut ait Vlpian. in l. & si quis impediat. 14. §. sed interdũ, de relig. & sũptib. fun. li. 11. ff. tit. 7. l. Nesẽnius Apollinaris 34. de neg. gest. li. 3. ff. ti. 5. l. de pupillo, §. si qs ipsi p̃tori, de op. nou. nũci. li. 39. ff. ti. 1.

Nec† obest, quod uideatur ista protestatio esse cõtraria actui cui adiicitur, & ideo nõ habeat effectũ. nec reuelet ut in aliis, l. q in aliena, §. Celsus, de acquirẽd. hæred. c. cum Martinus, de constitut. 4

Quia hic ꝓtestatio de nõ renũciãdo iuri exequẽdi aditionẽ iudicis, sed ptinet ad reseruationẽ iuris cõpetẽtis, ut in d. c. cũ Martinus, & ibi gloss. ca. Cumana, & ibi gl. ad uerb. protestatione, de elect. & c. 1. quod metus caus. & cap. Lotharius, 21. d. l. si debitor, §. 1. quib. mod. pign. uel hypoth. soluitur l. Nesẽnius, de negot. gest. ff. Quemadmodum appellans à iudicis grauamine, compareat coram eo

vt probet grauamen sibi illatum, ut illud reuocet, non censetur ideo renunciare appellationi, quia facit actum tendentẽ ad fortificationem appellationis propositę c. si à Iudice, de appellation. in sext.

Item quod dicitur quod protestatio contraria facta non iuuat, est uerum, quando illa protestatio ordinatur ad tollendum factum, cum facta non possunt haberi pro infectis, l. in bello, factæ, de captiuis. ff. At si ordinetur ad tollendum mentẽ à facto, tũc benè operatᷣ protestatio, l. Labeo, de suppellect. lega. ff. l. obligationũ substãtia, de verbor. appel. Panormitan. ad c. 1. de litis contestatio. Speculator li. 2. par. 2. tit. de litis contestatio. §. 1. versi. illud.

Sic in proposita hypothesi ista protestatio exequutionis saluæ in aditione iudicis pro desertione declaranda, testantur mentem agẽtis, quæ alioquin tantam habebat præsumptionem contra se, vt per metum censeretur rennnciasse iuri executionis, protestatio declarat uolnntatem & sententiã nostrã, l. at si quis, §. sed interdũ, de religios. & sumptib. funer. ff. cap. cum M. Ferrariens. de constitutio.

Secundo† tollitur appellatio transactione inita
5 inter partes, quorum interest, sine præiudicio alterius cuiusquam, l. si contra maiorem. C. de appel. l. tale pactum, §. qui prouocauit, de pact. ff.

Si post iudicium, si ab eo appellatum fuerit tanquam de re dubia, transigi põt, l. post rem iudicatã, 11, & l. & post rẽ iudicatam, 7. de transact. ff. l. elegãter, 23. §. 1. de condict. in debiti. lib. 12. ff. ti. 6. Cum & liti renunciari possit sine spe rescissionis, l. post

põstquã liti, de pact. C. ut sit litiũ finis, l. fratris 10. C. de trãsact. iuxta intẽtionẽ legislatorũ l. finẽ litibus; de dolo & cõtumacia. l. pperãdũ, C. de iud. l. vnic. de nouo C. faciẽd. Cle: dispẽdiosã: de iudiciis

Faciunt ea, quæ antea diximus de renũciatione appellationis per pactum cum appositis distinctionibus. Et semper deuoluta causa appellationis, si de ea sit iam cœptum tractari; si fiat sub beneplacito curiæ sub qua pendet, saltem recipietur.

Tertio † quando fit actus approbatorius sententiæ à qua appellatum est, uel appellari potest intra tempus, renunciaretur tacitè appellationi, uelu ti si post interlocutoriam appellans producat corã eodem Iudice testes in causa principali c. gratum. de officio delegat. c. cum venissent, de testib. Vel si condẽnatus ad solendũ appellans incipiat soluere uel petat dilationem ad soluendum; uel si aliter acquieuerit. l. ad solutionem. C: de re iud. Et sic de similibus actibus per quos parendo quis uidetur acquieuisse sententiæ. 6

Contra si actus tenderet ad declinandam iurisdictionẽ, de quo ponit exemplum Iohãnes in c. si à Iudice, de appell. Rota ita resoluit in dec. 287. in cip. licet appellationi interponẽdæ, in nouis. ti. de renũcia nisi forsan actus ille illius ad cuius iurisdictionẽ reuertit appellãs, impugnet uel reprobet à parte aduersa; uel à Iudice à quo est appellatũ, q. p talem actum impugnatum appellans non uidetur renũciare appellationi c. 1. de eo, qui mittit in possessio. vide Batho. ad l. a sententia, de appel. Sic traditur in addition. ad eund. Bar. ad l. si separatim, in §. fi. eod. tit.

7 4. Datur † etiam exſtinctio appellationis, ſi poſtquam appellãs citari uel uocari fecerit appellatum ad comparendum certo die corã Iudice ſuperiori appellationis,ipſemet in tempore aſſignationis uel uocationi præfixo non comparuerit coram eodem indice:cõpareat autem uel per ſe,uel per procuratorem,pro ut cauſa exigit,appellatus & ita non ſe præſentet in tempore ad ſe pręſẽtandum ſtatuto.ca. pſonas de appel.Bald. ad l.pręſes C.eo.t it.Nã eo appellato cõparente, & non comparente appellante,impetratur à Iudice ad quẽ licẽtia,& abſolutio appellationis: uocant cõgediũ; cum utilitate eius, & qua inhibitiones tolluntur cum expenſis, ad quas appellãs non cõparẽs dãnatur c.Nicolao militi 64.de appel. Quæ uero hic obſeruanda ſint,nos tractamus li.48.ſyntag.ca.3. Et. Ion. Papus tõ.2.notariorum.li.10.ti.de appel.

8 Quinto† morte appellantis extinguitur appellatio,ſi ſine hærede deceſſerit,& alterius iudicari de appellatione non interſit.Quod ſi cum hęrede etiã deceſſerit, ſi nullius alterius ĩterſit cauſas appellationis redi,cogendus nõ eſt per agere appellationem. Si uerò fiſci uel alterius cõtra quem appellatũ eſt interſit,hęres cauſas appellationis reddere cogẽdus eſt,Nullus intereſt,ſi reus mortuus & appellãs ſine ademptione bonorum relegatus vel cõdemnatus ſit:contra ſi cum ademptione l.1. ſi pendẽte appel.mors interuẽ.li.49.ff.ti.13.l.fi.C. ſi reus vel accuſator mortus fuer.li.9.ti.6.l.1.& l. ſi pater tuus 4.ſi pendẽte appell.mors interuẽ. C.

Tenetur,& hæredes proſequi, quãdo ſua intereſt: quia tenẽtur ex delictis defunctorum quo ad

bona,

bona, si uiuentibus illis cœpta fuerit lis, & cōtesta ta, iuxta distinctionem l. 1. ex delict. defuncto. in- quant. hæred. teneāt. & 2. & l. 3. si pendēt appellat. mors interu. C. l. 1. eo. tit. ff.

Sunt etiam crimina, ut monuimus antea, in quibus, & post mortē rei, & ante, & post appellationē & accusationē agitur in delinquētibus. l. ex iudiciorū, de accusatio. ff. ubi, & notātur casus, & delicta eius generis, & in l. Lucius. 9. de iure fisc. ff.

Cæterum † quando prosequēda est appellatio 9 mortuo appellato uel appellante, praxis est, uocari hæredes mortui per superstitē aduersariū eius litigantem, ut ueniant responsuri super prosequutione causæ quod sit triplici ratione.

Primum, ut sciatur an defuncto sint hæredes. Quia si non sint, non erit prosequēda appellatio, d. l. 1. si pendente appellatio mors interuen.

2. Vt compleatur iudicium suis, & requisitis p sonis, actore, reo & Iudice, p l. inter litigātes, & l. Iulianum, de iudic. ff. & iudicium nō pronūcietur contra mortuū, & ita non ualeat, l. 2. quæ sentētiæ sine appellat. rescind. lib. 49. ff. tit. 8.

3. Vt declararēt hæredes, an uelint desistere ab appellatione, aut eā prosequi, l. 1. C. pēdent. appelatio. mors interuē. Atque ideo huius rei gratia ultra tempora quæ competebant, & dabantur defūctis ad prosequendum, dantur ad eandem prosequutionem alij quatuor menses hæredibus. Et si adhuc ijdem hæredes deliberent, an uelint esse hæredes, non computatur annus ad deliberandum hæredib. datus, per l. cū in antiquiorib. 19. Co. de iure deliber. 6. Cod. titul. 30. Et post tempus annuum

nuum si suspendat per illud aditionem,dantur di cti quatuor menses postquam adiecerint,ne deliberantes uel inscii negotiorum defuncti, aliquod prius damnum & incommodum subeant;l.fi.C. si pendente appellatio.mors interuenit.

10 Quarto† si lite pendente super appellatione appellans spoliat aduersarium,uidetur renūciare appellationi;aliter tamen si ante cœptum iudicium spoliaret:c.ex parte,in 2.de rescriptis: & ita Felinus c.an sit,& c.cū cām,de appe.gloss.ad nō solū de app.in sext.Quia uidetur sibi ius dicere l.extat quod metus causa.ff.& ita renūciat iuri,quē elegerat appellando.ultra pœnā,qua affici debet amissionis causæ,sibi ius dicendo:

11 Quinto, † quædam sint facienda appellanti ex lege,consuetudine,uel ordinatione Cameræ,& nō faciat,tacitè censetur renuntiare appellationi.ut si appellās debeat soluere quippiam pro libera æstimationis rei controuersę,nec soluerit Iason: ad authent.qui rem,de sacrosan.Eccles:

Si non petat uel reddat apostolos suo tempore; c.ab eo,de appel.in sext.l.1. de libel:dimissor. Aufrer.q.44.Rota dec.406.si auditor,in nouis.

12 Et quamuis hodie,ut dixi,ex consuetudine Galliæ & Germaniæ non sit necesseriū petere Apostolos tamen per lapsum temporis nō petēdi & non releuādi,qui labi patitur,uidetur acquieuisse sententiæ,& renuntiasse appellationi.Bal.ad authen: item. C.de tempore appe.Alexand.in addition.ad

12 Barthol.ad l.si qui separatim,de appel.ff.

6.Refert† Alexand.cōsuet.136.incip.in causa et lite,nu.ii.& seqq.uol.reformulas,quib.quis acquieuisse

uisse potest dici sententiæ; si probetur per testes quod appellans dixerit, seu contentũ esse, ut acquiescat sententiæ si soluat, quod fuerit præsens q ap- pellare potuit, pronunciationi sententiæ; & non cõ tradixit. p l.1.& ibi Dd. textus in l.fi.C. quomo. & quan.C.de relation.l.ne arbitris, & ibi Bal.C. de arbitris.iud.l.cum ostendimus.§.de fideiuss.tutor.

Cæterum† in praxi duo sunt nomina ferè in effe- 13 ctu similia, diuersa tamen in quibusdam, nempe desistere ab appellatione & acquiescere sentẽtiæ. Acquiescere sententiæ, nihil aliud est quam renuntiare appellationi, & consentire, ut sententia, à qua appellatum est, sortiatur plenum & integrum effectum, sine mulcta seu emenda. Nam hic est finis acquiescentiæ, euitare mulctam temerariæ appellationis Imbertus li.2.c.23.

Desistere verò dicitur, qui per literas cancellariæ desistit ab appellatione antequam releuauerit.

Impetrantur literæ à cancellaria, quæ dicunt d'acquiescemẽt quæ debẽt præsentari curiæ supremæ ad quam appellatum est, & debent notificari aduersario post sex dies ab impetratione illarum sub pœna, quod impetrantes cadent à iure impetrationis & effectu illarũ ex cõstitutione Ludouici 12. anni 1512. art. 31. Frãcisci 1. anni 1235. c.7. arti.4.

Iure† scripto potest quis appellationi impunè renunciare, antequã præsentetur iudici superiori; 14 Doctor. in ca.quanuis, §. cęterum, de elect. in sext. Innocent. ad cap. sollicitudinem, de appel, Specul. tit. an libellus mutari possit.

Quando fit renuntiatio appellationis sine literis, debet fieri coram actuario uel scriba iudicis, à

quo

quo appellatũ eſt.Imbert.li.2.inſtitut.forenſ.c.13. Debet aũt renũtiatio ſignificari aduerſario in domicilio,neq; requirit̃,vt fiat in perſona,ut eſt iudicatũ in ſenatu Parieſi 14.Iulii.1544.Maximè ſi renuntiatio fiat coram apparitore: aliter renuntians uocatus ad audiendam cauſam deſertionis dãnabit̃ ad expẽſas,ut iudicatũ 7. Octobr. 1540.in comitiis iuridicis Molinenſiũ.Facit arreſtũ 94.in ſtylo Parlamẽti.Si quis aũt tãtũ renũtiauerit corã notariis,dãnat̃ nihilominus ad mulctam ordinariam ut iudicauit ſenatus Pariſiẽſis, ultima Maii 1399.

15 Nemo† porro in iudicio admittitur ad acquieſcendũ per literas,uel alio modo,quin prius ſoluat mulctam ex arbitrio Curiæ ſupremæ,ad quam ꝓuocatum erat,habita ratione temporis,ex quo cauſa deuoluta eſt ad curiã,ut ſtatuit Franciſ.1.cõſtit. anni 1528.art.41.& anni 1529.art.2.

Sed nec admittitur ad acquieſcẽdum poſt 8.dies à tempore quo cauſa appellationis relatã eſt in volumen appellationum audiendarũ in adiutorio,dicũt au tolli des cauſes aplaider,neque ſi in iudicio fuerit iã ex rotulo ꝓnũtiata,dicũt apresq; la cauſa ſera appeller en iugemẽt ſiue qs uelit uirtute literarũ acquieſcere,uel alio mõ,niſi ſoluendo mulctam ex arbitrio curiæ,ut dictum eſt,ut habetur in conſtitutio Franciſ.1.anni 1528.art.15.

Non admititur etiam appellans ad acquieſcendum,vbi iam proceſſus ſub iudicium nenit conſilii curiæ.Sic enim his uerbis,ſtatuit Ludouicus 12.in cõſtitutio.anni 1512.ar.55.Si toſt quũ ꝓces ſeraſur lebureau nũl ne ſera receũ a acqeſcere.Defendãt a nr̃a Chãcelier ou aultres aiã la garde des ſeaui ne

baillent

baillent aulcunes lettres, d'acquiescement sinon que ceste clause y soict, pourueu que le proces ne soit ueu consulte ne iugé. Idem statutum constitutione Francisci 1. anni 1535. c. 17. art. 3.

Cap. V.

De postremo actu appellationis circa determinationem eius.

SVMMARIA.

1 *Primum de articulo appellationis ab interlocutoria iudicandum qua de causa.*

2 *In curia tamen senatus omissio articulo appellationis, euocari potest causa principalis, & de consensu partium ibi tractari. Idem si coram Principe.*

3 *Quando processus appellationis iudicādus sit ex tēpore auditis partib. aut inscriptis producto libello.*

4 *Appellatione interposita à diffinitiua, si benè iudicatū pronūcietur, remittitur exequenda iudici a quo.*

5 *Iudex appellationis ex eiisdē actis iudicat in interlocutoria, interdum cum condemnatione expensarum interdum sine illis.*

6 *Interdum cum mulcta.*

7 *Olim cum infamia.*

8 *Interdum appellans excusatur à mulcta expensis,*

9 *In causa appellationis a diffinitiua repeti possunt grauamina interlocutoriis illa.*

10 *Iudex appellationis iisdem legibus tenetur iudicare quo obtinebant tempore iudicii a quo appellatū non secundum postea latas, licet illa referantur ad negotia præterita.*

Coram † Iudice appellationis uel agitur de appellatione à sententia interlocutoria, aut de appellatione à sententia diffinitiua. 1

Si

trahere lites motas coram suis iudicibus. Vide ca. vt nostrum. iuncta gloss. de appe. l. solent, §. sicut autem, de officio proconsf. ff. c. 4. nouellę 69. Bal. ad l. 1. C. quomo. & quan. Iudex.

Omnis quippe iurisdictio pertinet ad Principē supremū, 1. Sed q̃ princ. de iure nat. cap. cuncta p̄ mūdū, 9. q. 3. l. non al ter, 9. de palati. sacra. larg. li. 12. C. tit. 25. Et potest Princeps ex toto reuocare Iudicē. ut quilibet pōt suum uicariū ad suum libitū reuocare, Bald. ad d. l. solēt, §. sicut, de offic. procons. ff. Multò fortius causam corā aliquo iudicio euocare poterit pēdētem, etiā proprio motu, uel p̄ literas, ut cap. licet, de offi. deleg. c. Ecclesia, vt litę pēdent. Sic & tradit Guid. Pap. dec. 440. Aufr. dec. 480. Speculator, tit. de censib. & de iudicib. deleg.

Tenuit Innocentius ad c. ut debitus honor, de appellat. posse omitti etiam ex solo consensu appellationis, quod probant Doctores communiter, & Rota, quando ad summum Pontificem appellatum est. Rota dec. 798. incip. sciendū est, in antiq. c. cordi de appella. in sex. c. accepta, eod. tit. Sed & tunc requiritur consensus quoque appellati quo uolēte vt prius procedatur in articulo appellationis, non potest omitti ea quęstio etiam uolente appellante. Innocēt. in d. c. vt debitus. Iohānes Monachus, ad d. c. cordi, sup uerbo, uolūtas; Et pōt esse etiā ratio, ut appellās, qui male appellasse iudicabitur, cō demnetur ad expēsas. ut c. cū appellationib. de appe. in sex. Et ita seruat. Rota, dec. Rotæ 716. inc. nota quod si appellatum est, de appell. in antiquis.

Praxis† verò habet in appellationibus iudicādis, vt si appellatum fuerit à sentētia, quæ pronūciata 3

fuerit exscripto,iux.l.fi.de sẽt.ex breuic. recitād. ad ueniẽte die uocationis determinata ad audiendam appell.fiat etiā conclusio super appellatione in scriptis,corā amanuensi,uel corā iudice, malè fuisse iudicatū,& benè appellatū: & ab appellato contra,benè iudicatū,& malè appellatū,statuitq; iudex intra certū tẽpus dandū libellū appell.

Quod si appellatio facta fuerit uerbi,iudex pro tribunali ĩ auditorio audit causas appellationis. Et hoc est quod dicit in l.ab executore 4.de appel.ff. In causis appellationis redendis hoc solū quæri, an iure factū uel iudicatum fuerit à iudice à quo.

Quia qui de appellatione cognoscit,debet tātū uel iustam uel iniustā pronūciare.l.eos.6.de appellatio.C.1.Pragmatici dicūt,an benè uel malè fuerit appellatū. Sicut etiam concludunt litigantes, ita & sentẽtia debet cōformis esse libello, l.ut fundus cōmun. diuidun. & ideo debet continere,bonam uel iniustam esse appellationem,ca.fi.§.fin.2.q.6.

Atq; si malè iudicatum,& benè appellatū statuet iudex?poterit in articulo appellationis emẽdare sententiā,sine præiudicio tamen causæ,& cursus eius,ut dicit in l.generaliter,§.fin autẽ,de reb. cred.li.4.C.tit.1.Si in.c.venerabili.7.§. sed si causa legitima,de sent.excō.in sex.Si appellatio à sẽtẽtia excōmunicationis fuerit interposita, & iniusta uideatur,nō debet remitti absoluendus appellans ad excōmunicantem,sed debet emendari sententia à superiore,& absolui:cōtra si iusta uideatur,& debet remitti:nisi ordinarius malitiose illā soluere differat,parato existente dānato satis facere Idẽ in cap.sacro,48.de sententia excomm.5.titul.39.

Adhibe-

Adhibetur,& alia distinctio in c.cum appellationibus.5.de appell.in sex.Vt si Iudex appellationis inuenerit appellationem ab interlocutoria iniustã, quã non admiserat Iudex à quo,quia iniustã etiam putabat. teneatur remittere causam ad eundem Iudicem primum,appellantem,eo condemnato in expẽsis.Quod si prior Iudex admisisset appellationem,nõ teneatur iudex appellationis ex necessitate ei causam remittere,eò quod ipse admittẽdo appellationem uideatur à se abdicasse cognitionẽ,& totius causæ notio videatur transmissa in Iudicem appellationis,saluis ijs quæ sup appellationibus, à sententijs diffinitiuis scilicet, statuta sunt.Et in c.cum Ecclesia,38.de appellat.statuitur, vt si iniustè appellatũ esse appareat,Iudex appellationis remittat cõdemnatur ad Iudicem à quo vt ei pareatur:si autem male iudicatum,non remittatur,nisi appellans consentiat,c.accepta cõquęstione.35.de app.

Praxis autem c.accepta.est, vt litigantes ex conuentione præsentata iudici,statuant appellationem pro nulla haberi,& causam,partes remitti ad ordinarium à quo appellatum.Verba Gallica *L'appellation mise au neant,& les parties raunoyes dauãt leur Iuge pour estre par luy procede, au surplus de la materie, ainsin qu' il apartiẽdre. Sans desprins de l'appel,ou auec desprins,si male appellauit,& sans amande.*

Notat Panormitan.consil.2.incip.consului ꝗ Iudex,n.2.parte prima consi.Licet,inquit appellatus qui sententiam approbauit,non possit ex sua persona petere infirmationem sententiæ,ca. quod ad cõsultationem,de re iudica.Tametsi appellans instat contra sententiam,potest appellatus petere, ut illi

sententiæ addatur uel detrahatur,& sic uel aliter in formetur:quia licet appellatio ab una parte sit interposita,tamen totam suspendit sententiam, l.1. ad Turpilian.ff.c.uenietes,de iure iur.Vnde ex psona alterius consequit appellatus, quod ex persona sua consequi non posset.Et simile habetur in c.auctoritate Martini, de concess.præbend.in sex.l.petendæ de tempor.in integr.restit. C.Ad prædicta facit.c. Raynutius.c.Raynaldus,de test.& l.omnē honorē,quan.pro v.non est necess.Rota decis. 358.

Pro hoc facit,quia iudex appellationis succedit in locum iudicis à quo,& sic debet facere totum id quod facere poterat,& debeat iudex à quo, c.cum causa,de sentent.& re iud.Et iudex ad quē, si inspectis actis antiquis, & nouis, non uidet sententiam iustificari,debet illam tractare,c.cū ad sedē,de restitu.spoliato. notāt Dd.ad c.in psētia de renūciat. & in l.per hāc,de tēpore app.C.Hęc Pan.d.cons.2.

4 Si † appellatio sit à diffinitiua, postquam iudex pronunciauerit benè fuisse iudicatum, remittit causam,& partes ad iudicem a quo.

Si uerò dicat,male iudicatum, & benè appellatum,reformare prius debet iudicium, & postea si quippiam aliud non prohibeat cognoscere potest de principali,ut debitus honor de ap.c.Raynaldus & c. Raynutius,in fi.de test.c.cū Ecclesia.38.d ap.

5 Atq;† iūdex appellationis ex hisdem actis iudicat in appellatione ab interlocutoria, an benè uel malè appellatum interdum, condemnando in expensis appellantem.quod & in omni temeraria appellatione ordinarii iuris est,d.c.Raynutius,in fin. & c.cum appellationibus,de appellatio.in sexto c.

sit debitus,eo.tit.apud Gregori.Sicuti omnis teme rarius litigator cū succubuit condemnandus est in expensis ad minus,l.properandū,10.§.siue autē alterutra,C.de iudicib.l.eū,quē temere, eo.ti.ff.c.ca lumniam. de iudicib.c.finem litibus, 6. de dolo, & contum.c.cæterum,c.fi.de rescript.

Quod de solitis taxari non de omnibus impensis factis intelligitur,relicta taxatione iudici,l.non ignoret,4.de tractib.& litium expens.li.7.C.ti.51. & debent tantum restitui expensæ moderatæ, utiles,& necessariæ in causa litis,d.c.finē litibus,& ibi gl.notabilis.& c.cum dilecti, 7. de dolo & contum. li.2.ti.14.c.3.de eo qui mittit in possessio.li.1.ti.15. ca.1. in fi.de sequestra possess.quo nomine etiā veniunt expensæ factæ in aduocatos,iudices,& alios litis causa.l.sancimus,15.de iudic.C.nam & illi possunt cogere litigātes sibi honoraria soluere,d.l.pro perandum.13.§.illo proculdubio,de iudic.C.

Neque opponi potest quod minores sumptus victor facere potuisset, quia mediocres peti possunt.l.si quis alicui.§.impendia,mandat.ff.& illę ex pensę,quæ fieri possunt,sed factæ non sunt per per sonas,quæ gratis litigātis officium suum impartiri sunt, sub spe tamen remunerationis : aliter autem si dono puro,ut notet Speculator,ti. de expensis,§. fin.vers.quid si uictor.Iohannes Andreas ad d.c. finem litibus,de dolo.

Temerè etiam appellantibus interdum multæ imponuntur,& ex legibus scriptis, & constitutionibus regum,& consuetudine,l.eos.6.§.ne temere de appellatio.C.l.ab executione.n.5.C.quorum ap pellat.non recipian.lib.7.ti.65.ca.omnino.2.q.6. 6

Iure Pontificio non punitur temerè appellans, secundum gloss.ad l. 1.à quibus appellat.non licet.li. 49.ff.tit. 2.ad uerb.prouocare.

7 Iure † etiam ciuili in criminalibus temerè appellans infamis fiebat,& litem amittebat,l.à pconsulibus,C.de app.nisi primus Iudex admisisset appellationem,quia tunc arbitrio iudicis ad quem erat puniendus.d.l.eos.§.ne temerè,C.de appellat.

8 Interdũ † excusaẽ à mulcta,& expẽsis, q male appelauit,in difinitiua.Nã fieri põt,vt nõ culpa iudicis prioris malè iudicatũ fuerit,sed litigãtiũ.Si qdẽ bene iudicauit,qui ius dixit,secundum allegata,& probata tantum.l.illicitas,§.veritas,de offi.psid.

Sed accidit,vt post deuolutam appellationem à diffinitiua,alia edantur,& prohibẽtur per partes de nouo.l.per hanc 4.de temporib.appellatio.C.l.eos, 6.§.si quid in agẽdo,de app.C.c.fraternitatis 7.de testibus.c.cum Iohannes Eremita, de fid. instr.l.in offerendis.35.da app.C.Et hanc causam ad compensandas impensas primæ instantiæ,& appellationis,vbi noua productio esse legitimam tradit Franciscus Marcus,tomo.1.decisio.Delph.decisio.244. Barthol.ad l.generaliter,1.de rebus credit.C.& ibi gl.ad verb.dispendii.

Verum idem Marcus, decisio.47.n.4.& 5.latius docet,solam primam sententiam pro appellato eũ nõ excussare ab expẽsis potuerit cognoscere,quod fouere iniustã causam, q temere litigabat. Cynus & Sali.ad d.§.1.l.generaliter,Bar.ĩ l.tutor, §.tutor. de administra.tutor.gl.ad c.iuris ignorãtia,de reg. iur.in sext.Iohan. Andr.Anton.Butrigar. & Panor. & Ioha.ab Imol.ad c.finem litibus,de dolo,& cõtu

mac.&

mat.& gloss.in c.patet,& c.omnino, 2.q.6.Semper autem appellans condemnatur in expensis, si succumbat in causa appellationis,d.c.omnem, & c. sæpe reprehẽsibilis,c.vt debitus,de appel. Quia semper præsumitur habere malã causam, propter præsumptionem,quæ est pro sententia prima.in l.Herẽnius.§.Gaia,de euictio. ff.c.in presẽtia,de renũcia. Nisi appellans haberet iustã causam litigãdi, vt 1. si haberet communem pro se opinionem Doctorũ uel vnius Doctori famosi secũdũ Bal ad l. Clodius, de acquiréd.hæreditate ff.vel 2.quia dubitabat de intellectu alicuius legis difficili,ut p gl.ad principi de oblig.quæ ex quas.delict. in princ.apud Iust. Io hannes Andreas,& Panorm.ad d.cap. finẽ litib us, de dolo.Alexand.Iason, ad l.properandum,§. sin autem alterutra,de iudic.C.

Sed & quando quis obtinuit in prima instãtia,& in secunda appellationis succubuit uel appellatus: vel appellans:quidam dixerunt,nõ esse condemnãdũ in expensis,vt notat gl.& Dd.in l.generaliter,§. sin autem,de reb.credit.C.Bald.ad l. penult.quãd. prouoc.non est necess.C.

Verum hoc ĩtelligi par est,quãdo ex nouis actis & productis in causa appellationis,quis succubuit secus si ex prioribus vel iisdem actis,gl.in ca.igno rantia,de regul.iur.Imola,Hostiens.ad d.c.finẽ liti bus,Iason ad l.properãdum,§.sin autẽ alterutra,de iud.C.n.24.Et ita seruari in Camera imperiali notat Mysingerus centur.2.obserua.89.

Singularis etiam hic resolutio,c.licet ab inter- 9
locutoria,12.de app.in sex.obsaruanda est, vt si p sententiam interlocutoriam mihi grauamẽ illatum

sit,

latio. Et antequam pœna statuaria committatur, quia stricti iuris, requiritur quod quia controuersio de iure, & non tantum de facto. Et sic resoluit Franciscus Marcus to. 2. decisionum Delphinal. dec. 88.

Sed hæc actenus dicta sufficiant de appellationibus: reliqua enim quæ desiderari possunt, accipi poterūt ex vulgaribus tractatibus de illis editis, & ex praxi cuiusque curiæ, tam Ecclesiasticæ quam secularis. Deo autem immortali & inuisibili omnis honor, & gloria, cuius ueritas manet in æternum.

FINIS.

